

స్థూల అర్థశాస్త్రము

ఎం.ఏ. - ఎకనామిక్స్, 1వ సెమిస్టరు, 2వ పేసరు

రచయితలు:

ఆచార్య సి.ఎస్.ఎన్. రాజు

Retd. Emeritus Professor (UGC),

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయము
గుంటూరు

డా. ఎ. లీలామోహన్ రావు ఎం.ఏ., పి.హెచ్.డి.,

మాజీ రిజిస్ట్రారు,

విజ్ఞాన్ యూనివర్సిటీ,

గుంటూరు

డా. అంకాళం బాలకృష్ణ,

ఎం.ఏ., ఎం.బి.ఏ., ఎం.ఫిల్., పి.హెచ్.డి., పి.డి.ఎఫ్.

అధ్యాపకులు, ఎకనామిక్స్ విభాగము,

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయము
గుంటూరు

డా. పి. వేణుగోపాల్,

ఎం.ఏ., ఎం.బి.ఏ., ఎం.ఫిల్., పి.హెచ్.డి.,

విభాగాధిపతి, ఎకనామిక్స్ విభాగము

హిందూ కాలేజి, గుంటూరు

సమన్వయకర్తలు

ఆచార్య సి.ఎస్.ఎన్. రాజు, ఎం.ఏ., ఎం.ఫిల్., పి.హెచ్.డి.

Retd. Emeritus Professor (UGC),

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం, గుంటూరు

Director

Dr. NAGARAJU BATTU

M.B.A., M.H.R.M., L.L.M., M.Sc. (Phy), M.A. (Soc.), M.Ed., M.Phil., Ph.D.
Dept. of HRM

దూర విద్యా కేంద్రము

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం, నాగార్జున నగర్ - 522 510.

Ph: 0863-2293299, 2293356 (08645), 211023, 211024 (Study Material)

Cell : 98482 85518

E-mail : Info@anucde.ac.in

Website: www.anucde.ac.in (or) www.anucde.info

M.A. Macro Economics

Edition: 2021

No. of Copies: 246

(C) Acharya Nagarjuna University

This book is exclusively prepared for the use of students of Distance Education, Acharya Nagarjuna University and this book is meant of limited circulation only.

Published by:

Dr. NAGARAJU BATTU

Director

Centre for Distance Education

Acharya Nagarjuna University

Printed at:

Romith Technologies

Guntur.

ముందుమాట

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం 1976లో స్థాపించినది మొదలు నేటి వరకు ప్రగతిపథంలో పయనిస్తూ వివిధ కోర్సులు, పరిశోధనలు అందిస్తూ 2016 నాటికి NAAC చే A గ్రేడును సంపాదించుకొని దేశంలోనే ఒక ప్రముఖ విశ్వవిద్యాలయంగా గుర్తింపు సాధించుకొన్నదని తెలియజేయటానికి సంతోషిస్తున్నాను. ప్రస్తుతం గుంటూరు, ప్రకాశం జిల్లాలలోని 447 అనుబంధ కళాశాలల విద్యార్థులకు డిప్లొమా, డిగ్రీ, పి.జి. స్థాయి విద్యాబోధనను ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం అందిస్తోంది.

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం ఉన్నత విద్యను అందరికీ అందించాలన్న లక్ష్యంతో 2003-04లో దూరవిద్యా కేంద్రాన్ని స్థాపించింది. పూర్తి స్థాయిలో కళాశాలకు వెళ్ళి విద్యనభ్యసించలేని వారికి, వ్యయభరితమైన ఫీజులు చెల్లించలేని వారికి, ఉన్నత విద్య చదవాలన్న కోరిక ఉన్న గృహిణులకు ఈ దూర విద్యా కేంద్రం ఎంతో ఉపయోగపడుతుంది. ఇప్పటికే డిగ్రీ స్థాయిలో బి.ఎ., బి.కాం., బి.ఎస్.సి., మరియు పి.జి. స్థాయిలో ఎం.ఎ., ఎం.కాం., ఎం.ఎస్.సి., ఎం.బి.ఎ., ఎల్.ఎల్.యమ్., కోర్సులను ప్రారంభించిన విశ్వవిద్యాలయం గత సంవత్సరం కొత్తగా 'జీవన నైపుణ్యాలు' అనే సర్టిఫికేట్ కోర్సును కూడా ప్రారంభించింది.

ఈ దూర విద్యా విధానం ద్వారా విద్యనభ్యసించే విద్యార్థుల కొరకు రూపొందించే పాఠ్యాంశాలు, సులభంగాను, సరళంగాను, విద్యార్థి తనంతట తానుగా అర్థం చేసుకొనేలా ఉండాలనే ఉద్దేశ్యంతో విశేష బోధనానుభవం కలిగి, రచనా వ్యాసంగంలో అనుభవం గల అధ్యాపకులతో పాఠ్యాంశాలను వ్రాయించడం జరిగింది. వీరు ఎంతో నేర్పుతో, నైపుణ్యంతో, నిర్ణీత సమయంలో పాఠ్యాంశాలను తయారు చేశారు. ఈ పాఠ్యాంశాల పై విద్యార్థిని, విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు నిష్ణాతులైన వారు ఇచ్చే సలహాలు, సూచనలు నహృదయంతో స్వీకరించబడతాయి. నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలను గ్రహించి మున్ముందు మరింత నిర్దిష్టంగా, అర్థమయ్యే రీతిలో ప్రచురణ చేయగలం. ఈ పాఠ్యాంశాల అవగాహన కోసం, సంశయాల నివృత్తి కోసం వారంతపు తరగతులు, కాంటాక్టు క్లాసులు ఏర్పాటు చేయటం జరిగింది.

దూరవిద్యా కేంద్రం ద్వారా విజ్ఞాన సముపార్జన చేస్తున్న విద్యార్థులు, ఉన్నత విద్యార్హతలు సంపాదించి జీవనయాత్ర సుగమం చేసుకోవడమే గాక, చక్కటి ఉద్యోగావకాశాలు పొంది, ఉద్యోగాలలో ఉన్నత స్థాయికి చేరాలని, తద్వారా దేశ పురోగతికి దోహదపడాలని కోరుకుంటున్నాను. రాబోయే సంవత్సరాలలో దూర విద్యా కేంద్రం మరిన్ని కొత్త కోర్సులతో దినదినాభివృద్ధి చెంది, ప్రజలందరికీ అందుబాటులో ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. ఈ ఆశయ సాధనకు సహకరిస్తున్న, సహకరించిన దూరవిద్యా కేంద్రం డైరెక్టర్లకు, సంపాదకులకు, రచయితలకు, అకడమిక్ కో-ఆర్డినేటర్లకు మరియు అధ్యాపకేతర సిబ్బందికి నా అభినందనలు.

ప్రొఫెసర్ పి. రాజశేఖర్, M.A., M.Phil., Ph.D.

కులపతి (FAC)

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

102EC21: MACRO ECONOMICS

MODULE – 1 : NATIONAL INCOME AND ACCOUNTS

Circular Flow of Income in two- three-and four-sector economy; different forms of national income accounting – GNP Deflator.

MODULE – 2 : CONSUMPTION FUNCTION

Determination of output and employment – classical and Keynes approach; Keynes' Psychological law of consumption – implications of the law; short-run and long-run consumption function; Empirical evidence of consumption function; Income-consumption relationship-absolute income, relative income, life cycle and permanent income hypotheses.

MODULE – 3: INVESTMENT FUNCTION

Determinants of Investment – Capital and Investment – Accelerator Principle, Marginal Efficiency of Capital – Acceleration.

MODULE- 4 : THEORY OF INFLATION

Cost-push and demand pull inflations - Philips curve analysis – Short run and long run Philips Curve; The natural rate of unemployment hypothesis.

MODULE -5 : BUSINESS CYCLES

Theories of Schumpeter, Samuelson and Hicks, Control of business cycles – relative efficacy of monetary and fiscal policies.

READING LIST:

1. Ackley, G. (1978), *Macroeconomics: Theory and Policy*, Macmillan, New York.
2. James Froyen: *Macroeconomics*, McGraw Hill, New York.
3. Edward Shapivo: *Macroeconomics*, McGraw Hill, New York.
4. Dornbusch, Fischer and Startz, *Macroeconomics*, Tata McGraw Hill, New Delhi.
5. Duesenberry, J.S. (1949), *Income, Saving and the Theory of Consumer Behaviour*, Harvard University Press, Harvard.
6. Keynes, J.M. (1936), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Macmillan, London.
7. Chakravarty, S.C. (1985), *Report of the Committee to Review the Working of the Monetary System*, Reserve Bank of India, Bombay.
8. Gurley, J and E.S. Shaw (1960), *Money in a Theory of Finance*, Brookings Institution, Washington.
9. Reddy, Y.V. (2000), *A Review of Monetary and Financial Sector Reforms in India – A Central Banker's Perspective*, UBSPD, New Delhi.
10. Rao, VKRV (1983), *India's National Income: 1950 to 1980*, Sage Publications, New Delhi.

విషయ సూచిక

పాఠం	1.	జాతీయాదాయం - సంబంధిత భావనలు	1.1 - 1.28
పాఠం	2.	జాతీయాదాయం అకౌంటింగ్ మరియు విశ్లేషణ	2.1 - 2.17
పాఠం	3.	సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం	3.1 - 3.15
పాఠం	4.	కీన్స్ నమూనాలో ఆదాయ ఉద్యోగితా నిర్ణయం	4.1 - 4.13
పాఠం	5.	వినియోగ ఫలభావం	5.1 - 5.13
పాఠం	6.	వినియోగ సిద్ధాంతాలు	6.1 - 6.21
పాఠం	7.	పెట్టుబడి ఫలం-ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, వేగత్వరణం	7.1 -7.18
పాఠం	8.	వేగత్వరణము-సూపర్ మల్టిప్లయర్	8.1 - 8.10
పాఠం	9.	వడ్డీ సిద్ధాంతాలు	9.1 - 9.17
పాఠం	10.	వేతన-ధరల సరళత - సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి	10.1 - 10.15
పాఠం	11.	ద్రవ్యోల్బణము	11.1 - 11.17
పాఠం	12.	ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతాలు	12.1 - 12.14
పాఠం	13.	వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలు	13.1 - 13.15
పాఠం	14.	వ్యాపార చక్రాలు - నివారణ చర్యలు	14.1 - 14.15

Total No. of Questions : 10]

M.A. DEGREE EXAMINATION, Model Question Paper
First Year, Semester = I
ECONOMICS
Macro Economics

Time : 3 Hours

Maximum Marks : 70

Answer any **FIVE** Questions
All Questions Carry Equal Marks

- Q1) Explain the importance of National Income Analysis.
జాతీయాదాయ విశ్లేషణ యొక్క ప్రాముఖ్యమును పరిశీలింపుము.
- Q2) Explain how interaction of multiplier and accelerator produce cyclical fluctuations.
గుణక - వేగత్వరణముల కలయిక వ్యాపార చక్రాలను ఎలా సృష్టిస్తాయో వివరింపుము.
- Q3) Examine the classical theory of income determination.
సాంప్రదాయ ఆదాయ నిర్ణయ సిద్ధాంతమును విశ్లేషించుము.
- Q4) Outline the Keynesian theory of interest.
కీన్స్ ప్రతిపాదించిన వడ్డీ సిద్ధాంతమును పరిశీలింపుము.
- Q5) Explain the Keynesian consumption function and the concept of Marginal efficiency of capital.
కీన్స్ రూపొందించిన వినియోగ ఫలమును మరియు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్య భావనలను గురించి విశదీకరించుము.
- Q6) Briefly Examine the importance of Relative income of Hypothesis.
సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పనా సిద్ధాంతము యొక్క ప్రాధాన్యతను సంక్షిప్తముగా పేర్కొనుము.
- Q7) Analyse the issues relating to determination of income and employment.
ఆదాయము మరియు ఉద్యోగితల నిర్ణయం అంశమునకు సంబంధించిన వివిధ అంశాలను విశ్లేషించుము.
- Q8) Critically examine the cost-push theory of inflation.
వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతమును విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలింపుము.
- Q9) Explain the different theories of Inflation.
ద్రవ్యోల్బణమునకు సంబంధించిన వివిధ సిద్ధాంతాలను వివరింపుము.
- Q10) Briefly write about the role of Monetary and real factors in the operation of trade cycles.
వాణిజ్య చక్రాల ఆవృతంలో ద్రవ్య మరియు వాస్తవ అంశాల పాత్రను పరిశీలింపుము.

పాఠం - 1

జాతీయాదాయం - సంబంధిత భావనలు

ఉద్దేశ్యం:

ఈ పాఠ్య భాగం చదివిన తరువాత మీరు ఈ క్రింది అంశాలను తెలుసుకోగలరు.

1. జాతీయాదాయం, అర్థం, నిర్వచనాలు విమర్శనాత్మకంగా వివరించటం.
2. జాతీయాదాయం లెక్కల తయారీలో ఉన్న ఇబ్బందులు, ఈ లెక్కలు వేయుట వలన వచ్చే ప్రయోజనాలు వివరించడం.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 1.1 పరిచయం
- 1.2 నిర్వచనం
  - 1.2.1 సంప్రదాయ నిర్వచనాలు
  - 1.2.2 ఆధునిక నిర్వచనాలు
- 1.3 జాతీయాదాయం భావనలు
  - 1.3.1 స్థూలజాతీయోత్పత్తి ప్రత్యేకతల సూచి
- 1.4 జాతీయాదాయ ఆంచనా పద్ధతులు లేక లెక్కించు పద్ధతులు
- 1.5 జాతీయాదాయం వట్టు ప్రవాహం
- 1.6 జాతీయాదాయ లెక్కింపులో ఎదురయ్యే ఇబ్బందులు
- 1.7 జాతీయాదాయం లెక్కింపు లేక అంచనా వేయుట ద్వారా వచ్చు ప్రయోజనాలు
- 1.8 సమీక్ష
- 1.9 నమూనా ప్రశ్నలు
- 1.10 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు

1.1 పరిచయం:

ఒక దేశ ఆర్థికాభివృద్ధిని సాధారణంగా ఆ దేశ జాతీయాదాయం పెరుగుదలతో సూచించడం జరుగుతుంది. జాతీయాదాయం ఎక్కువస్థాయిలో ఉంటే ఆర్థిక అభివృద్ధి ఎక్కువగా ఉన్నట్లు, జాతీయాదాయం తక్కువ స్థాయిలో ఉన్నట్లయితే ఆర్థికాభివృద్ధి తక్కువగా ఉన్నట్లు పరిగణించడం జరుగుతుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఆర్థిక కార్యకలాపాల వల్ల వస్తు సేవల ఉత్పత్తి జరుగుతుంది. ఈ ఉత్పత్తి పెరిగితే దేశ ఆదాయం పెరుగుతుంది. కనుక ఆర్థిక అభివృద్ధికి మరియు జాతీయాదానికి ప్రత్యక్ష సంబంధం ఉన్నట్లు అధ్యయనాలు తెలియజేస్తున్నాయి. ఒక దేశంలోని ప్రజలు ఉత్పత్తిదారులు తమ దేశంలో

లభించే వివిధ ఆర్థిక మరియు మానవ వనరులను ఉపయోగించుకుని వస్తు సేవల ఉత్పత్తిని అధికం చేసుకోడాన్ని ఆర్థికాభివృద్ధి అనవచ్చు. ఈ వస్తు సేవల మొత్తాన్ని ద్రవ్యరూపంలో విలువ కట్టినట్లయితే జాతీయాదాయం అవుతుంది. దీని ప్రకారం జాతీయ ఆదాయం ఎక్కువ స్థాయిలో పెరుగుతున్నట్లయితే ప్రజలకు ఎక్కువ వస్తు సేవలు లభిస్తాయి. అప్పుడు మార్కెట్ ధరలో స్థిరత్వం ఏర్పడి ప్రజల జీవన ప్రమాణం పెరగటానికి దారి తీస్తుంది. ఒక వేళ జాతీయాదాయం పెరుగుదల తక్కువ స్థాయిలో ఉన్నట్లయితే వస్తు సేవల సప్లై తగ్గి మార్కెట్ ధరలో పెరుగుదల ఏర్పడవచ్చు. అలాంటి పరిస్థితుల్లో ప్రజల జీవన ప్రమాణం తగ్గటమే కాకుండా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో ఎక్కువగా ఉండే పేద ప్రజలకు అనేక రకాలైన కష్టాలు ఎదురవుతాయి. ఒక దేశం యొక్క ఆర్థికాభివృద్ధి పరిస్థితి దేశ ప్రజల జీవన ప్రమాణాలస్థాయి, వారి శ్రేయస్సు మొదలైన వాటిలో వచ్చే మార్పులను తెలుసుకోవటానికి జాతీయ ఆదాయం ఒక నిర్దిష్టమైన సాధనంగా ఉపయోగపడుతుంది. కాని జాతీయాదాయ భావన అనిశ్చయమైన మరియు అనిర్దిష్టమైనదని కొందరి భావన. అయినప్పటికీ జాతీయాదాయం దానికి సంబంధించిన వివిధ భావనలు గురించిన అవగాహన ఆర్థికవేత్తలు రాజకీయ నాయకులతోపాటు ప్రజలందరూ అవగాహన కలిగి ఉండుట ఆధునిక యుగంలో ఎంతైనా అవసరం. ఎందుకంటే ఆర్థిక వ్యవస్థ ఏ మార్గంలో పయనిస్తుంది, ఆర్థికాభివృద్ధిలో ఏ రంగం యొక్క పాత్ర ఎంత ఉంది? ఆర్థిక వ్యవస్థలో వివిధ వర్గాల ప్రజల మధ్య ఆదాయ వ్యయాలు ఎలా ఉన్నాయో తెలుసుకోవాలంటే జాతీయాదాయపు అంచనాలు ఎంతగానో ఉపయోగపడతాయి. ఆర్థికవ్యవస్థలో గల వ్యక్తులకు కంపెనీలకు మరియు ప్రభుత్వానికి ఆదాయం ఏ విధంగా ఉంటుందో ఒక దేశానికి కూడా ఆదాయం అదే విధంగా ఉంటుంది. ఆ ఆదాయాన్ని జాతీయాదాయం అంటారు. ఈ ఆదాయాన్ని వస్తు రూపంలోనూ, ద్రవ్య రూపంలో కూడా లెక్కించి చెప్పవచ్చు. వస్తు రూపంలో చెప్పిన ఆదాయాన్ని వాస్తవిక ఆదాయం (Real Income) అని, ద్రవ్య రూపంలో చెప్పిన ఆదాయాన్ని ద్రవ్య ఆదాయం (Nominal Income) అని అంటారు. ఆదాయానికి కాల పరిధి (Time Dimension) ఉంటుంది. కాబట్టి ఆదాయాన్ని లెక్కించేటప్పుడు కాలపరిమితిని (Time Period) కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. సాధారణంగా జాతీయాదాయాన్ని లెక్కించటానికి, కొలవటానికి, నిర్ణయించడానికి కాలపరిమితి ఒక సంవత్సరంగా ఉంటుంది. వ్యక్తులు, సంస్థలు వస్తు సేవలు తయారు చేసే ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలలో పాల్గొనడం ద్వారా ఒక రంగం నుంచి ఇంకొక రంగానికి ఆదాయం లభిస్తుంది. ఒక నిర్ణీత పరిమితులలో ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో తయారు చేసిన వస్తు సేవల విలువ ఆ వ్యక్తులకు, సంస్థలకు ఆదాయానికి సమానంగా ఉంటుంది. దీని ప్రకారం జాతీయాదాయం ద్రవ్య రూపంలో, ఒక సంవత్సర కాలంలో, ఒక దేశంలో తయారైన వస్తు సేవల విలువ అని కూడా చెప్పవచ్చు. దీనిలో శ్రామికులకు చెల్లించే వేతనాలు, మూలధన నిధికి చెల్లించే వడ్డీ, భూమికి చెల్లించే భాటకం, వ్యవస్థాపకుడు లేక ఉత్పత్తిదారులకు చెల్లించే లాభం కలిసి ఉంటాయి. వ్యక్తులకు లభించిన ఏ ఇతర మొత్తాన్ని అతని ఆదాయం అనటానికి వీలులేదు. ఆస్తిని అమ్మినపుడు వస్తు రూపంలో ఉన్న సంపద ద్రవ్య రూపంలోకి మారుతుందే కాని అది ఉత్పత్తి కారకాల సేవలు అందించడం ద్వారా పొందిన ప్రవాహం కాదు. జాతీయ ఆదాయం స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తికి ఆ దేశంలోని ప్రజల జీవన స్థితిగతులకు ప్రజల సంక్షేమానికి మధ్య ఉండే సంబంధాన్ని విశ్లేషిస్తుంది, తెలియజేస్తుంది. ఆర్థికవ్యవస్థలో జరిగే దాదాపు అన్ని కార్యకలాపాలకు జాతీయాదాయం ఒక అద్దం లాంటిది.

జాతీయాదాయాన్ని ఈ క్రింది నాలుగు విధాలుగా చెప్పవచ్చు. అవి:

- (1) ఒక సంవత్సర కాలంలో దేశంలో ఉత్పత్తి అయిన అంతిమ వస్తు సేవల విలువ మొత్తాన్ని జాతీయాదాయంగా పేర్కొంటారు.
- (2) ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో పాల్గొనడం వల్ల ఉత్పత్తి కారకాల నుంచి లభించిన మొత్తం విలువను జాతీయాదాయం అంటారు.
- (3) ఒక సంవత్సర కాలంలో వస్తుసేవల కొరకు వెచ్చించిన మొత్తం వ్యయాన్ని జాతీయాదాయంగా పేర్కొనవచ్చు.
- (4) విలువ కలపబడిన వద్దతిలో కూడా జాతీయాదాయం లెక్కింపబడుతుంది.

1.2 నిర్వచనం:

జాతీయాదాయానికివ్యబడిన వివిధ నిర్వచనాలను ప్రధానంగా రెండు రకాలుగా విభజించవచ్చు. (1) ఆల్ట్రాడ్ మార్షల్, పిగా, ఫిషర్ ప్రతిపాదించిన సాంప్రదాయ నిర్వచనాలు. (2) సైమన్, కుజ్నెట్స్, కీన్స్, శామ్సూల్సన్ వంటి ఆర్థికవేత్తలు ఇచ్చిన ఆధునిక నిర్వచనాలు. ఈ నిర్వచనాలను విడివిడిగా పరిశీలించడంతోపాటు వాటి గుణదోషాలను తులనాత్మకంగా అధ్యయనం చేసి, జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయడానికి ఉపయోగించే పద్ధతులను వివరించి, జాతీయాదాయ విశ్లేషణ ప్రాముఖ్యాన్ని తెలియజెప్పటానికి ఈ విభాగంలో ప్రయత్నం జరిగింది.

జాతీయాదాయ తులనాత్మక కూలంకష పరిశీలన ద్వారా వివిధ దేశాల ఆర్థిక అభివృద్ధి స్థాయిలను పరిశీలించవచ్చు.

జాతీయాదాయం నిర్వచనాలు (National Income - Definitions):

జాతీయాదాయ నిర్వచనాలను స్థూలంగా రెండు రకాలుగా పరిశీలించవచ్చు. అవి -

1. సాంప్రదాయ నిర్వచనాలు

- (ఎ) మార్షల్ నిర్వచనం
- (బి) ఫిషర్ నిర్వచనం
- (సి) ఎ.సి. పిగా నిర్వచనం

2. ఆధునిక నిర్వచనాలు

- (ఎ) కుజ్నెట్ నిర్వచనం
- (బి) కీన్స్ నిర్వచనం
- (సి) శామ్సూల్సన్ నిర్వచనం

1.2.1 సాంప్రదాయ నిర్వచనాలు:

(ఎ) మార్షల్ నిర్వచనం : ఆల్ట్రాడ్ మార్షల్ ప్రకారం “దేశంలోని శ్రమ, మూలధన వనరులను ఉపయోగించి ప్రతి సంవత్సరం భౌతిక, అభౌతిక వస్తువులను కొంత నికర పరిమాణంలో ఉత్పత్తి చేస్తాయి. ఇదే ఆ సంవత్సర కాలములో ఆ దేశ నికర వార్షిక ఆదాయం లేక జాతీయాదాయం (The Labour and Capital of a country acting on its natural resources produce annually, a certain net aggregate of commodities, material and immaterial including services of all kinds. This the net annual income or revenue of a country or national dividend)

పై నిర్వచనంలోని “నికర” (Net) అనే పదం స్థూల జాతీయాదాయంలో నుండి యంత్రాల తరుగుదల (depreciation) లేక అరుగుదలకు సంబంధించిన వ్యయాలను తీసి వేయడాన్ని చూచిస్తుంది. దీనికి విదేశాల నుండి వచ్చే ఆదాయాన్ని కలపవలసి ఉంటుంది.

నిర్వచనంలోని లోపాలు:

మార్షల్ ఇచ్చిన నిర్వచనం సమగ్రమైనదే అయినా దీనిలో కొన్ని ముఖ్యమైన లోపాలున్నాయి.

1. ఆధునిక ప్రపంచంలో మారుతున్న వినియోగదారుల అభిరుచులకు అనుకూలంగా అనేక రకాల వస్తువులు ఉత్పత్తి అవుతున్న దృష్ట్యా వాటి విలువను సరిగ్గా అంచనా వేయడం కష్టమౌతుంది. ఈ కారణంగా జాతీయాదాయాన్ని ఇదిమిత్తంగా లెక్కించడం కష్టసాధ్యం.
2. ఈ నిర్వచనాన్ని అనుసరించి జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేసేటప్పుడు ఒక వస్తువు విలువను రెండుమార్లు పరిగణనలోనికి తీసుకొనే ప్రమాదముంది. రెండుమార్లు లెక్కలోకి తీసుకోవడమంటే ఉదాహరణకు ఒక వస్తువును తయారుచేయడానికి వాడే ముడిసరుకు విలువను, దానితో తయారు చేసిన వస్తువు విలువను కూడా లెక్కించడం. అంటే పిండి విలువను ఆ పిండితో తయారైన రొట్టె విలువను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవడం. ఈ విధంగా ఒక వస్తువును ఒకసారికి మించి పరిగణనలోకి తీసుకొని జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయడం వల్ల జాతీయాదాయం వాస్తవంగా ఉన్నదానికి కంటే రెండు, మూడు రెట్లు అధికంగా ఉన్నట్లు తేలుతుంది.
3. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉత్పత్తి అయ్యే వస్తువులన్నీ అమ్మకానికేకాక మొత్తం ఉత్పత్తిలో కొంత భాగం సొంత అవసరాల నిమిత్తం గాని, ఇతర వస్తువులకు మారకం చేయడానికి గాని ఉత్పత్తిదారుడు అట్టిపెట్టుకోవచ్చు. ఇట్లాంటి పరిస్థితి గ్రామీణ ఆర్థికవ్యవస్థకు ప్రాధాన్యం గల వ్యవసాయ దేశమైన భారతదేశంలో సర్వసాధారణం. కనుక ఈ నిర్వచనం అనుసరించి తయారు చేసిన జాతీయాదాయపు లెక్కలు వాస్తవానికన్నా తక్కువగా అంచనా వేయబడతాయి.

(బి) ఆచార్య పిగూ ప్రతిపాదించిన నిర్వచనం : ద్రవ్యంతో కొలవదగిన ఆర్థికవ్యవస్థ యొక్క నిరపేక్ష ఆదాయాన్ని, విదేశాల నుంచి లభించే నికర ఆదాయాన్ని జాతీయోత్పత్తి అనవచ్చు అని జాతీయాదాయాన్ని పిగూ నిర్వచించాడు (National income is that part of objective income of the community, including of course income derived from abroad which can be measured in money).

ఈ నిర్వచనంలో మార్కెట్ నిర్వచనంలో గల పరిమితులు లేనందు వల్ల ఇది మెరుగైందని, ఆచరణ యోగ్యమైందని భావిస్తారు. ఈనాడు జాతీయాదాయాన్ని అంచనాల వేసేటప్పుడు రెండు ప్రధానాంశాలు పరిగణనలోకి తీసుకోవడం జరుగుతుంది.

- (1) ఒకే వస్తువు విలువను రెండుసార్లు లెక్కించకుండా ఉండటం (Double Counting), (2) ద్రవ్యరూపంలో వ్యక్తం చేయగల వస్తుసేవలను మాత్రమే పరిగణించడం. అంతేగాక విదేశాలలో పెట్టిన పెట్టుబడుల నుండి, విదేశీ వ్యాపారము నుండి లభించే నికర ఆదాయాలను కూడా జాతీయాదాయంలో కలపడం మరో ముఖ్యమైన విషయం.

ఆచార్య పిగూ నిర్వచనం సరళమైనది, ఆచరణయోగ్యమైనదే అయినప్పటికీ, దీనిలో కూడా కొన్ని లోపాలను గమనించవచ్చు.

- (1) ద్రవ్యంతో మార్పిడి చేసుకోగల వస్తువులు, అలా వీలులేని వస్తువులని వస్తువులు రెండు రకాలుగా పేర్కొనడం పెద్ద లోపం. ఎందుకనగా వాస్తవానికి ఈ రెండు రకాల వస్తువులకు మౌలికమైన తేడా లేదు.
- (2) పిగూ నిర్వచనం ప్రకారం ద్రవ్యంతో మారకం చేయడానికి వీలున్న వస్తువులనే జాతీయాదాయపు అంచనాలలో, లెక్కింపులో పరిగణనలోనికి తీసుకోవాలి. అలా పరిగణించుట వల్ల కొన్ని సేవలను పరిగణనలోకి తీసుకోవడం జరుగదు. అందువల్ల జాతీయాదాయాన్ని ఖచ్చితంగా లెక్కకట్టడం కుదరదు. ఉదాహరణకు ఒక మహిళ ఉపాధ్యాయినిగా చేసే సేవల విలువను జాతీయాదాయం అంచనాలలో పరిగణనలోనికి తీసుకుంటారేగాని, గృహిణిగా ఆమె చేసే సేవలను పరిగణించరు. ఎందుకంటే గృహిణిగా ఆమె చేసే సేవలకు ఏ విధమైన ఆదాయం లభించదు గనుక.

(3) పిగా ఇచ్చిన నిర్వచనం కేవలం అభివృద్ధి చెందిన దేశాలకు, లేక అభివృద్ధి చెందిన వ్యవస్థలకు మాత్రమే వర్తిస్తుంది. అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో ఉత్పత్తి అయిన అన్ని వస్తు సేవలను ద్రవ్యంతో మారకం చేసుకొనవచ్చును. కాని అభివృద్ధి చెందుచున్న, వెనుకబడిన ఆర్థిక వ్యవస్థలలో ఈ నాటికి వస్తు మార్పిడి పద్ధతి (barter system) ఎంతో కొంత మేరకు అమలులో ఉండుటవలన పిగా నిర్వచనం ఈ వ్యవస్థలకు సరిపడదనే అభిప్రాయముంది.

(సి) ఫిషర్ నిర్వచనం : ఫిషర్ అభిప్రాయంలో “వినియోగాన్నే” (Consumption) జాతీయాదాయం అంచనాలలో ప్రాతిపదికగా తీసుకోవాలి గాని, మార్షల్, పిగాలు ప్రతిపాదించినట్లు “ఉత్పత్తి” (Production) కాదు. వినియోగాదారులకందే సేవలు భౌతిక వస్తువుల నుంచి గాని మానవ కల్పితమైన పరిస్థితుల వల్లగాని లభించునవి. ఇలాంటివన్నీ ఆ సంవత్సరపు ఆదాయంగా భావించాలి. జాతీయాదాయాన్ని లెక్కించేటప్పుడు ఇలాంటి వాటినే పరిగణనలోనికి తీసుకోవడం జరుగుతుందని ఫిషర్ అభిప్రాయం.

ఫిషర్ నిర్వచనం, మార్షల్, పిగాల నిర్వచనాలకన్నా మెరుగైందిగా భావిస్తారు. దీనికి కారణం ఆర్థిక సంక్షేమం (Economic Welfare) అనే భావనకు ఈ నిర్వచనంలో తగిన స్థానం ఇవ్వడం, ప్రజల ఆర్థిక సంక్షేమం వారి వినియోగస్థాయి పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వినియోగం వారి జీవన ప్రమాణాన్ని (Standard of Living) సూచిస్తుంది.

- (1) ఫిషర్ నిర్వచనంలో పైన పేర్కొన్న విశిష్ట గుణాలున్న ఫిషర్ నిర్వచనం కూడా విమర్శలకు గురి అయింది. (1) విమర్శకుల దృష్టిలో నికర ఉత్పత్తి (Net Production)ని అంచనా వేయడం కంటే నికర వినియోగాన్ని (Net Consumption) అంచనా వేయుట కష్టం. ఒక దేశంలో వివిధ రకాల వినియోగదారులు, వివిధ ప్రదేశాలలో ఒకే వస్తువును వినియోగిస్తూ ఉంటారు. అలాంటి పరిస్థితుల్లో నికర వినియోగాన్ని అంచనావేయడం దాదాపు అసాధ్యం.
- (2) వినియోగదారులు వినియోగించు కొన్ని వస్తువులు ఎక్కువ కాలం ఉపయోగపడే లేదా మన్నిక వస్తువులు (durable goods). కాని ఫిషర్ దృష్టిలో ఒక వ్యక్తికి ఒక వస్తువు నుంచి ఒక సంవత్సరకాలంలో లభించే సేవలను మాత్రమే జాతీయ అంచనాలలో పరిగణించాలి. ఉదాహరణకు ఒక వాచి (watch) ఖరీదు 1000 రూ॥ అనుకుంటే, దాని ఉపయోగిత కాలం 10 సంవత్సరాలైతే ఫిషర్ నిర్వచనం ప్రకారం ఆ వస్తువు నుండి జారిన (సాలీనా) 100 రూ॥ విలువైన సేవలు మాత్రమే జాతీయాదాయపు అంచనాలలో పరిగణించాలి. ఇదే ఉదాహరణ ప్రకారం మార్షల్, పిగాలు వాచ్ విలువను 1000 రూ॥లను ఆ వస్తువును తయారు చేసిన సంవత్సర జాతీయాదాయంలో పరిగణించడం జరుగుతుంది.
- (3) మన్నిక గల వస్తువులు కాల గమనంలో చేతులు మారుతూ ఉంటాయి. ఉదాహరణకు ఒక వ్యక్తి 2018 సంవత్సరంలో కొన్న కారు 2019లో వేరే వ్యక్తికి అమ్మవచ్చు. దానిని ఒక వ్యక్తి 2020 సం॥లో మూడో వ్యక్తికి అమ్మవచ్చు. అంటే ఆ కారు దాని జీవిత కాలం లేక ఉపయోగిత కాలంలో అనేక మంది చేతుల్లోకి మారవచ్చు. ఈ పరిస్థితిలో ఈ కారుకు సంబంధించి ఏ ధరను జాతీయాదాయంలో పరిగణించాలి. దాని అసలు ధరనా లేక చేతులు మారినప్పుడు పొందే ధరనా దేనిని తీసుకోవాలి అనే ప్రశ్నలు ఎదురవుతాయి. పై చర్చను బట్టి చూస్తే మార్షల్, పిగా, ఫిషర్ నిర్వచనం వివిధ కాలాల్లోని ఆర్థిక సంక్షేమ తీరుతెన్నులను తులనాత్మకంగా అధ్యయనం చేయడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఆధునిక ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలలో ఒకడైన సైమన్ కుజ్నెట్స్ జాతీయాదాయాన్ని ఈ విధంగా నిర్వచించాడు. “ఒక దేశంలోని ఉత్పాదక వ్యవస్థ నుండి ఒక సంవత్సర కాలంలో అంతిమ వినియోగదారులకు చేరే వివిధ వస్తు సేవల నికర మొత్తాల సమాహారమే ఆ దేశపు జాతీయాదాయమవుతుంది.” (The net output of commodities and services flowing during the year from the country's productive system into the hands of the ultimate consumers.)

1.2.2 ఆధునిక నిర్వచనాలు:

- (ఎ) కుజ్ నెట్స్ నిర్వచనం : ఒక దేశ ఉత్పాదక వనరుల ద్వారా ఒక సంవత్సరం కాలంలో ప్రవహించే నికర ఉత్పత్తి లేదా దేశ మూలధన వస్తువులకు నికరంగా చేరే వస్తువులను జాతీయాదాయం అంటారు.
- (బి) కీన్స్ నిర్వచనం : J.M. కీన్స్ తాను రచించిన ఉద్యోగిత వడ్డీ మరియు సాధారణ సిద్ధాంతంలో జాతీయాదాయం గురించి తన అభిప్రాయాన్ని వివరించాడు. కీన్స్ మాటల్లో చెప్పాలంటే ఆర్థికవ్యవస్థ యొక్క సమిష్టి ఆదాయం అనేది స్థూల జాతీయ ఉత్పత్తి విలువ మరియు ఉత్పత్తి విలువల మధ్య ఉంటుంది. స్థూల ఉత్పత్తి విలువ అనగా నిర్ణీత కాలంలో ఉత్పత్తి అయినా అంతిమ వస్తు సేవల విలువ మొత్తం కీన్స్ నికర జాతీయోత్పత్తి విలువలను తీసుకోవడం కోసం తరుగుదలను ఉద్యోగిత వ్యయం తీసివేయడం జరిగింది.
- (సి) శామ్సూల్ సన్ నిర్వచనం : ఆచార్య శామ్సూల్ సన్ అభిప్రాయంలో జాతీయాదాయం అనగా ఒక దేశంలో ఒక సంవత్సరం కాలంలో ప్రవహించే వస్తు సేవల ద్రవ్య విలువే జాతీయాదాయం.
- (డి) భారత జాతీయాదాయ కమిటీ (1951): ఒక నిర్ణీత కాలంలో ఒక వస్తువుకు రెండుసార్లు విలువ కట్టకుండా జాగ్రత్తపడుతూ తయారైన అన్ని వస్తువుల విలువను అంచనా వేస్తే అది జాతీయాదాయం అవుతుంది అని భారత జాతీయాదాయ కమిటీ (1951) నిర్వచించింది. మరో విధంగా చెప్పాలంటే నిర్ణీత కాలంలో ఉత్పత్తి చేసి, ఒక్కసారి మాత్రమే లెక్కలోకి తీసుకున్న వస్తు సేవల సముదాయమే జాతీయాదాయం.

జాతీయాదాయానికి సంబంధించిన నిర్వచనాలు అన్నింటినీ పరిశీలించగా జాతీయాదాయాన్ని గుర్తించడానికి తీసుకోవాల్సిన అంశాలను దృష్టిలో పెట్టుకుని నిర్వచించినట్లు తెలుస్తోంది. ఈ నిర్వచనాలన్నింటినీ బట్టి జాతీయాదాయం అంటే ఒక నిర్ణీత కాలంలో ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉత్పత్తి అయిన అన్ని అంతిమ వస్తు సేవల ద్రవ్య విలువ మొత్తాన్ని జాతీయాదాయంగా పేర్కొనవచ్చు.

ఆచరణలో జాతీయాదాయాన్ని పైన ప్రతిపాదించబడిన ఏ నిర్వచన ప్రాతిపదికనైనా లెక్కించవచ్చు. ఎందుకంటే ఏ మార్గాన్ని అనుసరించినా జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయవచ్చు. అయితే జాగ్రత్త వహించవలసినదల్లా వివిధ అంశాలను సరియైన విధంగా పరిగణించామా లేదా అనే విషయంలో.

1.3 జాతీయాదాయం - వివిధ భావనలు (National Income - Various Concepts of National Income):

జాతీయాదాయానికి సంబంధించి అనేక భావనలున్నాయి. వాటిని గూర్చి తెలుసుకోకుండా జాతీయాదాయాన్ని సమగ్రంగా అర్థం చేసుకొనుట సాధ్యం కాదు. అట్టి భావనలలో ముఖ్యమైనవి.

- (1) స్థూల జాతీయోత్పత్తి (Gross National Product - GNP)
- (2) నికర జాతీయోత్పత్తి (Net National Product - NNP)
- (3) స్థూల దేశీయోత్పత్తి (Gross Domestic Product)
- (4) నికర దేశీయోత్పత్తి (Net Domestic Product)
- (5) ఉత్పత్తి కారకాల దృష్ట్యా జాతీయాదాయం (Net Domestic Product at Factor Cost)
- (6) వైయక్తిక ఆదాయం (Personal Income)

- (7) వ్యయాత్మక ఆదాయం (Disposable Income)
 (8) తలసరి ఆదాయం (Per capita Income)
 (9) మార్కెట్ ధరలలో జాతీయాదాయం (National Income at Market Prices)
 (10) నిలకడ ధరలతో జాతీయాదాయం (National Income at Base Year)

1) స్థూల జాతీయోత్పాదన (Gross National Product):

స్థూల జాతీయోత్పాదన అనగా ఒక దేశంలో ఒక సంవత్సర కాలంలో ఉత్పత్తియైన అంతిమ వస్తుసేవల మొత్తం విలువ. ఈ వస్తు సేవల విలువను వాటి మార్కెట్ ధరల ఆధారంగా మదింపు చేయడం జరుగుతుంది. కనుక ఈ మొత్తాన్ని మార్కెట్ ధరలలో స్థూల జాతీయాదాయం (Gross National Product at Market Prices) అని కూడా అంటారు. ఈ భావనను ఒక సమీకరణ రూపంలో క్రింది విధంగా తెలియచేయవచ్చు.

$$\text{మార్కెట్ ధరలలో స్థూల జాతీయాదాయం } GNP = C + I + G + (X - M) + (R - P)$$

GNP = స్థూల జాతీయోత్పత్తి

C = వినియోగ వస్తువులు

I = పెట్టుబడి వస్తువులు (మూలధన వస్తువులు)

G = ప్రభుత్వ వ్యయం

X = ఎగుమతులు

R = విదేశాల నుండి వచ్చే ఆదాయం

M = దిగుమతులు

P = విదేశాలకు పోయే ఆదాయం

(X - M) = నికర ఎగుమతుల విలువ

(R - P) = నికర విదేశీకారక ఆదాయం

స్థూల జాతీయోత్పాదన అంచనాలు వేసేటప్పుడు పరిగణించే కొన్ని ప్రధానాంశాలు:

- (ఎ) ఒక దేశంలో తయారైన వస్తు సేవల ధరలు పెరగడం, తగ్గడం జరుగుతూ ఉండటం వలన జాతీయోత్పాదన అంచనాలు సరిగ్గా ఉండకపోవచ్చు. అందుచేత ఏదో ఒక సంవత్సరాన్ని ప్రాతిపదిక (Base Year) గా తీసుకొని ఆ సంవత్సరంలో ధరల సూచీసంఖ్య (Index Numbers) ఆధారంగా స్థూల జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయడం జరుగుతుంది.
- (బి) స్థూల జాతీయోత్పాదన అంచనా వేసేటప్పుడు అంతిమ వస్తువులు (final products) అనగా వినియోగదారుల వినియోగానికి పూర్తిగా సిద్ధంగా ఉన్న వస్తువుల, ధరలను మాత్రమే పరిగణించడం జరుగుతుంది. అంతే కాని వివిధ

ఉత్పత్తి దశలలో ఉన్న వస్తువులను పరిగణించుట జరగదు. అంటే మధ్యంతర వస్తువులు (Intermediate Goods) ముడిసరుకులు (Raw Materials) వంటి వాటిని పరిగణించుట జరుగదు. ఈ విధంగా చేయుట వలన ఒక వస్తువు విలువ రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ మార్లు గణించే ప్రమాదం నుంచి రక్షించుకోవచ్చు.

(సి) వర్తమాన కాలంలో తయారు కాని వస్తువులను, ఉత్పత్తికి ఏ విధంగాను తోడ్పడని వాటిని, జాతీయాదాయం అంచనాలలో పరిగణించకూడదు.

(డి) ఉచితంగా అందించే సేవలను పరిగణనలోనికి తీసుకోరు. ఎందుకంటే వాటి మార్కెట్ ధర నిర్ధారణ కష్ట సాధ్యం.

(2) నికర జాతీయోత్పత్తి (Net National Product):

ప్రస్తుత ధరలలో ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలోని పౌరుల ద్వారా ఒక సంవత్సర కాలములో ఉత్పత్తి అయిన అంతిమ వస్తు, సేవల నికర ద్రవ్య విలువను నికర జాతీయాదాయం అంటారు. (Net National Product is the net money value of final goods and services produced at current prices in the course of one year in a country).

ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో ఉపయోగించే యంత్ర పరికరాలు కొన్ని సంవత్సరాలకు అరుగుదలకు గురియైన వాటి స్థానంలో నూతన యంత్రాలను ఉపయోగించాల్సి ఉంటుంది. ఈ అరుగుదల లేదా తరుగుదలనే మూలధన తరుగుదల అంటారు. ఈ విధంగా వివరిస్తే స్థూల జాతీయోత్పత్తి నుంచి మూలధన తరుగుదలను తీసివేయగా లభించేదే నికర జాతీయోత్పత్తి. స్థూల జాతీయాదాయం నుంచి తరుగుదలను తీసివేస్తే లభించేదే నికర జాతీయాదాయమవుతుంది. దీనిని ఈ క్రింది సమీకరణ సహాయంతో కూడా వివరించవచ్చును.

$$NNP = C + I + G + (X - M) + (R - P) - D$$

NNP = నికర జాతీయోత్పత్తి

C = వినియోగ వస్తువులు

I = స్థూల దేశీయ ప్రైవేటు పెట్టుబడి

G = ప్రభుత్వ వ్యయం

(X - M) = నికర ఎగుమతులు

(R - P) = నికర విదేశీకారక ఆదాయం

D = మూలధన తరుగుదల

దీనిని ఇంకో విధంగా కూడా చెప్పవచ్చు. అది $NNP = GNP - D$

స్థూల జాతీయోత్పత్తి నుంచి మూలధన తరుగుదలను తీసివేయగా లభించేదే నికర జాతీయోత్పత్తి.

$$(X - M) + (R - P) - D$$

$$NNP = C + I + G$$

(3) స్థూల దేశీయోత్పత్తి (Gross Domestic Product - GDP) :

ఒక నిర్ణీత కాలంలో ఒక దేశం లోపల ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవల విలువనే స్థూల దేశీయోత్పత్తి అని అంటారు. ఒక

దేశం లోపల నివసిస్తున్న ప్రజల ద్వారా ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవల విలువగా భావించాల్సి ఉంటుంది. ఇందులో ఎవరు ఉత్పత్తి చేశారు అనేది ముఖ్యం కాదు. ఎక్కడ ఉత్పత్తి జరిగింది అనేది ముఖ్యం. ఇక్కడ దేశ పౌరులకు బదులుగా ప్రదేశానికి ప్రాధాన్యత ఉంటుంది.

$$GDP = C+I+G+(X-M)$$

GDP	=	స్థూల దేశీయోత్పత్తి
C	=	వినియోగ వస్తువులు
I	=	స్థూల దేశీయ ప్రైవేటు పెట్టుబడి
G	=	ప్రభుత్వ వ్యయం
(X-M)	=	నికర ఎగుమతుల విలువ

అంటే ఇందులో ఇతర విదేశీ కారక ఆదాయాన్ని పరిగణనలోనికి తీసుకోవడం జరగదు.

(4) నికర దేశీయోత్పత్తి (Net Domestic Product - NDP) :

ఒక నిర్ణీత కాలంలో దేశం లోపల ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవల విలువలలో నుంచి మూలధన తరుగుదలను తీసివేయగా లభించే దానిని నికర దేశీయోత్పత్తి అని అంటారు. ఇంకో విధంగా చెప్పాలి అంటే స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తిలో నుంచి మూలధన తరుగుదలను తీసివేయగా లభించేదే నికర దేశీయోత్పత్తి.

$$NDP = C+I+G+(X-M)-D$$

Or

$$NDP = GDP - D$$

NDP	=	నికర దేశీయోత్పత్తి
C	=	వినియోగవస్తువులు
I	=	స్థూల దేశీయ ప్రైవేటు పెట్టుబడి
G	=	ప్రభుత్వ వ్యయం
(X-M)	=	నికర ఎగుమతుల విలువ
D	=	మూలధన తరుగుదల
GDP	=	స్థూల దేశీయోత్పత్తి

(5) NNP at Factor Cost ఉత్పత్తి కారకాల దృష్ట్యా జాతీయాదాయం:

మార్కెట్ ధరలలో నికర జాతీయాదాయానికి సబ్సిడీ (subsidy)ని కలిపి పరోక్షపు పన్నులు (IT) తీసివేస్తే ఉత్పత్తి కారకాల దృష్ట్యా నికర జాతీయాదాయం వస్తుంది. దీనిని ఈ క్రింది విధంగా చూపవచ్చు.

ఉత్పత్తి కారకాల దృష్ట్యా నికర జాతీయోత్పత్తి

$$\text{NNP at Factor Cost} = C + I G + (X - M) + (R - P) - IT + S$$

ఇందులో NNP at Factor Cost = ఉత్పత్తి కారకాల ఖరీదు దృష్ట్యా జాతీయాదాయం

C = వినియోగ వస్తువులు

I = స్థూల దేశీయ ప్రైవేటు పెట్టుబడి

G = ప్రభుత్వ వ్యయం

(X - M) = నికర ఎగుమతుల విలువ

(R - P) = నికర విదేశీ ఆదాయం

IT = పరోక్ష పన్నులు

S = సబ్సిడీలు

ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే నికర జాతీయోత్పత్తి నుంచి పరోక్ష పన్నులు తీసివేసి సబ్సిడీలను కలుపగా లభించేదే ఉత్పత్తి కారకాల ఖరీదు దృష్ట్యా నికర జాతీయోత్పత్తి అంటారు.

$$\text{NNP at Factor Cost} = \text{NNP} - IT + S$$

ఒక దేశంలో ఒక సంవత్సర కాలంలో ఉత్పత్తియైన జాతీయోత్పత్తి ఆ దేశపు సొంత వనరుల ద్వారానే జరిగినప్పుడు సొందే ఉత్పత్తినే ఉత్పత్తి కారకాల దృష్ట్యా నికర జాతీయోత్పత్తి అంటారు. అంటే నికర జాతీయోత్పత్తి నుంచి నికర విదేశీ ఆదాయాన్ని తీసివేస్తే వచ్చేదే నికర జాతీయాదాయం అంటే (NNP) = NNP at Factor cost - Net Income from abroad. NI = (National Income) దీనినే జాతీయాదాయం అని కూడా అంటారు.

- (6) **వైయుక్తిక ఆదాయం (Personal Income):** ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఒక సంవత్సర కాలములో ఒక వ్యక్తికి లభించే ఆదాయం వైయుక్తిక ఆదాయమనబడుతుంది. ఈ ప్రజలందరికీ లభించే వైయుక్తిక ఆదాయాల మొత్తం, జాతీయాదాయంకు సమానంగా ఉండదు. కారణం వైయుక్తిక ఆదాయంలో బదలీ చెల్లింపులు (Transfer Payments) కలసి ఉంటాయి. జాతీయాదాయంలో వీటిని పరిగణించుట జరగదు. ఒక వ్యక్తికి లభించే ఆదాయంలో అతనికి లభించే ఫించను (pension), నిరుద్యోగభృతి (unemployment allowance) మొదలగునవి కలసి ఉంటాయి. వీటిని ఆదాయంలో కలుపుట జరగదు. పంపిణీ కాని కార్పొరేటు లాభాలు కలసి ఉంటాయి. ఈ విషయాన్ని ఈ క్రింది సమీకరణ ద్వారా వివరించవచ్చును.

$$\text{Personal Income} = \text{NNP or NI} - \text{corporate Income Taxes} - \text{Undistributed Corporate Profits} - \text{Social Security Contributions} + \text{Transfer Payments.}$$

వైయుక్తిక ఆదాయం = NNP or NI - కార్పొరేటు సంస్థల ఆదాయపు పన్ను - పంచి పెట్టకుండా ఉన్న కార్పొరేటు సంస్థల లాభాలు - సాంఘిక భద్రతా చెల్లింపులు + బదలీ చెల్లింపులు. ఈ విధంగా వైయుక్తిక ఆదాయంను తెలుసుకోవచ్చును, అర్థం చేసుకోవచ్చును.

- (7) **వ్యయార్హ ఆదాయం (Disposable Income):**

ఒక వ్యక్తికి వచ్చే వైయుక్తిక ఆదాయం మొత్తం తన, తన కుటుంబ వినియోగానికి ఖర్చు చేయడానికి వీలుండదు.

ఎందుకంటే వ్యక్తులు తమ కొచ్చే ఆదాయం నుండి ప్రభుత్వానికి ప్రత్యక్ష పన్నుల రూపంలో ఆదాయపు పన్ను, వృత్తి పన్ను చెల్లించాల్సి ఉంటుంది. ఈ పన్నుల మొత్తాన్ని తీసివేయగా మిగిలిన ఆదాయమే వ్యయార్హదాయమవుతుంది. దీనిని ఈ క్రింది విధంగా తెలియజేయవచ్చు.

$$\text{వ్యయార్హదాయం} = \text{వైయక్తిక ఆదాయం} - \text{వైయక్తిక ప్రత్యక్ష పన్నులు}$$

Disposable Income = Personal Income - Personal Direct Taxes అంటే ఒక వ్యక్తి ఆదాయంలో నుంచి అతని ప్రత్యక్ష పన్నుల కోసం వినియోగించే మొత్తాన్ని తీసివేస్తే మిగిలినది అతని వ్యయార్హ ఆదాయము అవుతుంది.

మొత్తం వ్యయార్హ ఆదాయాన్ని వ్యక్తి తన వినియోగ వ్యయంగా ఖర్చు చేయకపోవచ్చు. దానిలో కొంత మొత్తాన్ని పొదుపు చేయవచ్చు. అందువలన ఒక వ్యక్తి వ్యయార్హ ఆదాయం అతని వినియోగం + అతడు చేయు పొదుపుకు సమానం. వ్యయార్హ ఆదాయాన్ని ఈ క్రింది విధంగా వివరించవచ్చు.

$$DI = C + S \quad (DI = \text{వ్యయార్హదాయం}, \quad C - \text{వినియోగం}, \quad S - \text{పొదుపు})$$

వ్యక్తుల వినియోగ వ్యయం తెలుసుకోవాలి అంటే వ్యయార్హ ఆదాయం నుండి వ్యష్టి పొదుపులను తీసివేస్తే మిగిలినదే వినియోగ వ్యయం.

$$C = DI - S$$

అదే విధంగా పొదుపును తెలుసుకోవాలంటే వ్యయార్హ ఆదాయం నుంచి వినియోగ వ్యయాన్ని తీసివేయవలసి ఉంటుంది.

$$PS = DI - C$$

$$\text{వ్యయార్హదాయం} = \text{వైయక్తిక వినియోగం} + \text{పొదుపు}$$

$$\text{Disposable Income} = \text{Consumption} + \text{Savings of an Individual}$$

(8) తలసరి ఆదాయం (Percapita Income):

ఒక దేశంలో ఒక సంవత్సర కాలంలో వ్యక్తికి లభించే సగటు ఆదాయాన్ని “తలసరి ఆదాయం” (Percapita Income) π (PI) అంటారు. ఇది ఎప్పుడూ ప్రస్తుత ధరలలోనే ఉంటుంది. తలసరి ఆదాయాన్ని ఈ క్రింది సూత్రం ద్వారా వివరించవచ్చు.

$$\text{తలసరి ఆదాయం} = \text{జాతీయాదాయం} / \text{జనాభా పరిమాణం}$$

$$(\text{Percapita Real Income} = \text{Real National Income} / \text{Size of The Population})$$

$$PI = \frac{NI}{P}$$

$$PI = \text{తలసరి జాతీయాదాయం}$$

$$NI = \text{జాతీయాదాయం}$$

$$P = \text{జనాభా}$$

(9) మార్కెట్ ధరలలో జాతీయ ఆదాయం (National Income at Market Pricer) :

జాతీయాదాయంను ఆ దేశంలో ఉన్న ప్రస్తుత ధరలలో చెపితే అది ఆ దేశ సాధారణ లేక మామూలు (Nominal) ఆదాయమనబడుతుంది లేదా (Income at current price) ప్రస్తుత ధరల వద్ద ఆదాయం అనబడుతుంది. ఒక సంవత్సరాన్ని ఆధార సంవత్సరంగా తీసుకొని జాతీయాదాయాన్ని ఆ సంవత్సరపు సామాన్య ధరల స్థాయి (General Level of Prices)తో పోల్చి చూసి చెప్పినప్పుడు లభించే ఆదాయం వాస్తవ ఆదాయం. జాతీయాదాయమంటే ప్రస్తుత ధరల దృష్ట్యా వ్యవస్థలలో ఉత్పత్తి అయ్యే వస్తు, సేవల విలువ మొత్తం అని ఇదివరకే తెలుసుకున్నాం. కాని ఈ ఆదాయం ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వాస్తవ పరిస్థితిని సూచించదు. ప్రస్తుత సంవత్సర నికర జాతీయోత్పత్తి, గడచిన సంవత్సరం నికర జాతీయోత్పత్తి విలువ కంటే తక్కువై ఉండవచ్చు. కాని ధరలలోని పెరుగుదల వల్ల నికర జాతీయోత్పత్తి (NNP) ప్రస్తుత సంవత్సరం అధికంగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది. దీనికి విరుద్ధంగా నికర జాతీయోత్పత్తి పెరిగినా, ధరల స్థాయి పడిపోయి ఉండవచ్చు. దీని ఫలితంగా గత సంవత్సరంతో పోలిస్తే ప్రస్తుత సంవత్సరపు ఆదాయం తక్కువగా కనిపించవచ్చు. పైన తెలిపిన రెండు పరిస్థితులలోను జాతీయాదాయం దేశంలోని వాస్తవ పరిస్థితిని సూచించదు. ఈ లోపాన్ని సరిదిద్దడానికి వాస్తవ ఆదాయం అనే భావననే ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది.

(10) నిలకడ ధరలలో జాతీయ ఆదాయం (National Income at Base Year) :

ఒక దేశపు వాస్తవ ఆదాయాన్ని కనుక్కోవడానికి ఒక సంవత్సరాన్ని ఆధార సంవత్సరముగా (Base Year) తీసుకొని, ఆ సంవత్సరపు ధరల స్థాయిని 100కు సమానమని భావించడం జరుగుతుంది. ఒక నిర్దిష్ట సంవత్సరపు జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయదలచుకొన్నప్పుడు ఆధార సంవత్సరపు ధరలను ఆధారంగా తీసుకోవడం జరుగుతుంది. దీనికి ఈ క్రింది సమీకరణను ఉపయోగిస్తారు.

$$\text{వాస్తవ జాతీయోత్పత్తి} = \text{నికర జాతీయోత్పత్తి} \text{ (ద్రవ్య విలువ) / ఆ సంవత్సరపు ధరల సూచి} \times 100$$

ఉదాహరణకు 2011-12 సంవత్సరాన్ని ఆధార సంవత్సరంగా తీసుకొని 2019-20 సంవత్సరపు జాతీయాదాయం రూ॥ 179997.54 కోట్లు అని ఆ సంవత్సరపు సూచి సంఖ్య 141 అనుకొందాం. అప్పుడు

$$\text{వాస్తవ నికర జాతీయాదాయం} = 179997.54/141 \times 100 = \text{రూ॥ 127333.66 కోట్లు అవుతుంది.}$$

1.3.a స్థూల దేశీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్పణ సూచి (GDP Deflator):

జాతీయాదాయ గణాంకాల అంచనా విధానాల్లో స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్పణ సూచికి ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్పణ సూచి ప్రస్తుత ధరలలో స్థూల దేశీయోత్పత్తి ఆధార సంవత్సర స్థూల దేశీయోత్పత్తి యొక్క నిష్పత్తిని సూచిస్తుంది.

ఉదాహరణకు 2020-21 ధరల్లో తెలిపితే దానిని నామమాత్రపు స్థూల దేశీయోత్పత్తి అంటారు. ఈ విధంగా అంచనా వేయగా వచ్చిన నామమాత్రపు స్థూల దేశీయోత్పత్తి రెండు రకాల కారణాల వల్ల మార్పులకు లోనవుతుంది. అవి -

1. ఉత్పత్తి చేయబడిన వస్తుసేవల పరిమాణాలలో మార్పులు జరగడం
2. ఆ సంవత్సరపు మార్కెట్ ధరలు మార్పులకు గురికావడం

ఒకవేళ ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో జరిగే మార్పులను అంచనా వేయడం కొరకు అదే సంవత్సర కాలంలో హెచ్చుతగ్గులకు

గురైన ధరలను ఆధారంగా తీసుకొని స్థూల దేశీయోత్పత్తి ని అంచనా వేసినట్లయితే ఆ అంచనా అభివృద్ధిని సూచించటంలో విఫలం కావచ్చు.

ఒక సంవత్సర కాలంలో ధరలో వచ్చే పెరుగుదల వల్ల వస్తు సేవల ఉత్పత్తి పెరగకపోయినా కూడా అంతనా వేయబడిన స్థూల దేశీయోత్పత్తి మాత్రం పెరిగినట్లు చూపిస్తుంది. అందువలన వివిధ కాలాలలో స్థూల దేశీయోత్పత్తి ని పోల్చి ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క అభివృద్ధి స్థాయిలను చెప్పాలి అంటే వాస్తవిక స్థూల దేశీయోత్పత్తి ని అంచనా వేయవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది.

ఒక సంవత్సర కాలంలో తయారైన వస్తుసేవల యొక్క విలువను ఆర్థిక వ్యవస్థలు స్థిరీకరించిన ధరల (constant prices)లో లెక్కించగా వచ్చే వాస్తవిక స్థూల దేశీయోత్పత్తి. ఉదాహరణకు 2020-21 సంవత్సరం యొక్క మొత్తం వస్తుసేవల ఉత్పత్తిని 2011-12 సంవత్సరం యొక్క ధరలలో గుణించి వ్యక్తపరచగా వచ్చే వాస్తవిక స్థూల దేశీయోత్పత్తి. అనగా 2020-21 సంవత్సర జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయడం కొరకు 2011-12 సంవత్సరం యొక్క ధరలను ఆధారిత ధరగా (base year)గా తీసుకోవడం జరిగింది.

ఈ విధంగా ఒక ఆర్థిక సంవత్సరంలో ఒక భౌగోళిక ప్రాంతంలో ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవల విలువని స్థిరీకరించిన ధరల వద్ద లెక్కించగా వచ్చే మొత్తాన్ని వాస్తవిక జాతీయాదాయంగా పరిగణించడం జరుగుతుంది. ఈ విధంగా లెక్కించిన జాతీయాదాయం ద్రవ్యోల్బణ ప్రభావానికి లోను కాదు. అంతేకాక వాస్తవంగా ఉత్పత్తిలో వచ్చిన పెరుగుదలను మాత్రమే పరిగణనలోనికి తీసుకొని లెక్కించడం జరుగుతుంది.

వాస్తవిక స్థూల దేశీయోత్పత్తి జాతీయాదాయం ఆర్థిక వృద్ధిని, ఆర్థిక సుస్థిరతను అంచనా వేయటంలో ఎంతో మెరుగైనదిగాను మరియు ఆర్థికవ్యవస్థ యొక్క నిజ స్వరూపాన్ని తెలియజేస్తుంది. అంతేకాక వాస్తవిక జాతీయాదాయం అంచనా ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ద్రవ్యోల్బణాన్ని అంచనా వేయుటకు కూడా ఒక సాధనంగా ఉపయోగపడుతుంది.

ప్రస్తుత ధరలలో లెక్కించిన ఒక సంవత్సర జాతీయాదాయాన్ని నామమాత్రపు జాతీయాదాయం అంటారు. ప్రస్తుత సంవత్సర జాతీయాదాయాన్ని ఆధార సంవత్సర (Base Year) ధరలో తెలిపితే వాస్తవిక జాతీయాదాయం అంటారు.

$$\text{వాస్తవిక జాతీయాదాయం (Real GDP)} = \frac{\text{నామమాత్రపు జాతీయాదాయం (Nominal GDP)}}{\text{స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి (GDP Deflator)}} \times 100$$

ఈ సూత్రం సహాయంతో జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయడం ద్వారా ద్రవ్యోల్బణం యొక్క ప్రభావాన్ని తప్పించవచ్చు. స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి GDP Deflator, పేరుకు తగ్గట్టుగానే GDP నుంచి ద్రవ్యవిలువలో హెచ్చుతగ్గుల యొక్క ప్రభావాన్ని తీసివేస్తుంది. ఇంకో విధంగా చెప్పాలంటే స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి నామమాత్రపు జాతీయాదాయాన్ని వాస్తవిక జాతీయాదాయంలోకి మార్చడానికి ఉపయోగపడుతుంది.

$$\text{వాస్తవిక జాతీయాదాయం (Real GDP)} = \frac{\text{నామమాత్రపు జాతీయాదాయం (Nominal GDP)}}{\text{స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి (GDP Deflator)}} \times 100$$

ప్రస్తుత సంవత్సరానికి మరియు ఆధారిత సంవత్సరానికి మధ్యలో గల ధరలోని హెచ్చు తగ్గులను అంచనా వేయటంలో స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి ఉపయోగపడుతుంది. ఉదాహరణకు 2019లో సూచి 171.43, ఆధారిత సంవత్సర కాలంలో నామమాత్రపు జాతీయాదాయం ఎంత ఉంటుందో వాస్తవిక జాతీయాదాయం కూడా

అంతే ఉంటుంది. అందువలన స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి ఎప్పుడు 100గా ఉంటుంది.

స్థూల ఆర్థిక విశ్లేషణలో మరియు ఆర్థిక నిర్ణయాలు తీసుకునేక్రమంలో ద్రవ్యోల్బణాన్ని కూలంకషంగా పరిశీలించాల్సిన అవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది. స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి ఉపయోగిస్తూ రెండు వరుస సంవత్సరాల మధ్య ద్రవ్యోల్బణాన్ని కూడా అంచనా వేయవచ్చు.

$$\text{ద్రవ్యోల్బణ సంవత్సరం 2} = \frac{\text{స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి సంవత్సరం 2} - \text{స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి సంవత్సరం 1}}{\text{స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి 1}} \times 100$$

ఉదాహరణకి 2019 నుంచి 2020కి స్థూల జాతీయోత్పత్తి ప్రత్యోల్బణ సూచి 171 నుంచి 240కి పెరిగినది అని అనుకుందాం.

$$\text{ద్రవ్యోల్బణ సంవత్సరం - 2} = \frac{240-171}{171} \times 100 = 40.35 \text{ percent}$$

పైన ఉన్న సూత్రాలను ఆధారంగా చేసుకొని ఈ క్రింది పట్టికలో వివరించిన దత్తాంశ ఆధారంగా సాధన చేయాలి.

సంవత్సరం Year	నామమాత్రపు జాతీయాదాయం Nominal GDP	వాస్తవిక జాతీయాదాయం Real GDP	స్థూల జాతీయోత్పత్తి ద్రవ్యోల్బణ సూచి GDP Deflator
2014	500	500	100.00
2015	800	650	123.08
2016	1150	800	143.75
2017	1300	950	136.84
2018	1550	1190	130.25
2019	1700	1240	137.10

1.4 జాతీయాదాయ అంచనా పద్ధతులు (Methods of Estimating National Income):

జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయడానికి సాధరణంగా మడు పద్ధతులు అనుసరించబడుతున్నాయి. ఒక దేశంలో లభ్యమయ్యే సమాచారాన్ని బట్టి, ఏ ఉద్దేశంతో జాతీయాదాయాన్ని అంచనావేయటం అనే దాన్ని బట్టి ఈ పద్ధతులను ఉపయోగించడం జరుగుతుంది. ఈ పద్ధతులు (1) ఉత్పత్తి పద్ధతి లేదా విలువ కలపబడిన పద్ధతి, (2) ఆదాయ పద్ధతి, (3) వ్యయాల పద్ధతి.

Value Added Method (విలువ కలుపబడిన పద్ధతి) లేదా ఉత్పత్తి మదింపు పద్ధతి:

(ఎ) అంతిమ ఉత్పత్తి:

అంతిమ లేదా పూర్తిగా తయారైన వస్తువులనే జాతీయాదాయాన్ని లెక్కించడానికి పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి. ఆర్థికవ్యవస్థలో పలురకాలైన వస్తువులు ఉత్పత్తి చేయబడతాయి. ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో ఒకరి ఉత్పత్తిని మరొకరి ఉత్పాదకతగా వాడటం జరుగుతుంది. ఒక ప్రక్రియ ఇతరుల నుంచి కొనుగోలు చేసిన మాధ్యమిక ఉత్పాదకతను స్థూల ఉత్పత్తి నుంచి మినహాయించగా

ఏర్పడిన ఉత్పత్తిని నిజమైన ఉత్పత్తి అని అంటారు. దీనినే కలుపబడిన విలువ (Value Added) అంటారు.

జాతీయాదాయాన్ని వాస్తవంగా సృష్టించబడిన దానికన్నా అధికంగా అంచనా వేయకుండా ఉండేందుకుగాను ఉత్పత్తి మదింపు పద్ధతిలో భాగంగా విలువ కలుపబడిన పద్ధతి ప్రకారం అంచనా వేయడం జరుగుతుంది. ఈ పద్ధతిని ఉపయోగించినప్పుడు ఉత్పత్తి మదింపు పద్ధతిని విలువ కలుపబడిన పద్ధతిగా పేర్కొంటారు.

పట్టిక: విలువ కలుపబడిన పద్ధతి - జాతీయాదాయం లెక్కింపు

క్రమ సంఖ్య	ఉత్పత్తి దశలు	సంస్థ	అమ్మకాలు	మధ్యంతర వస్తువుల వ్యయం	కలుపబడిన విలువ
1	పత్తి	వ్యవసాయదారుడు	10000	0	10000
2	దారం	స్పిన్నింగ్ మిల్	15000	10000	5000
3	వస్త్రం	వస్త్ర పరిశ్రమ	25000	15000	10000
4	రెడీమేడ్ వస్త్రాలు	వ్యాపారస్తులు	30000	25000	5000
మొత్తం కలుపబడిన విలువ					30000

పై పట్టికలో అన్ని ఉత్పత్తిస్థాయి సంస్థల యొక్క అమ్మకం విలువలో నుంచి మధ్యంతర వస్తువుల యొక్క విలువని తీసివేయగా కలుపబడిన విలువ వస్తుంది. ఈ కలుపబడిన విలువల యొక్క మొత్తాన్ని కూడి లెక్కించే ఆదాయ పద్ధతిని విలువ ఆధారిత పద్ధతి అని అంటారు.

$$\therefore 10000 + 5000 + 10000 + 5000 = 30000$$

జాతీయాదాయాన్ని మధింపు చేయడానికి విలువ ఆధారిత పద్ధతిని ఉపయోగించడం ఎక్కువ ప్రాముఖ్యంలోనికి రాలేదు. వివిధ ఉత్పత్తి దశలలో సమాచార లోపమే దీనికి కారణం.

బి) ద్రవ్య విలువ:

ఒక సంవత్సర కాలంలో ఆర్థికవ్యవస్థలో అనేక రకాలైన భౌతిక వస్తు సేవల ఉత్పత్తి జరుగుతూ ఉంటుంది. ఈ భౌతికంగా ఉన్న వస్తు సేవల ఉత్పత్తి పరిమాణాన్ని ద్రవ్య రూపంలోకి మార్చుకుని వచ్చే మొత్తాలను కలుపగా లభించే విలువల మొత్తాన్నే జాతీయాదాయంగా చెప్పడం జరుగుతుంది.

ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో తయారైన వస్తు సేవల నికర విలువను మార్కెట్ ధరల ప్రాతిపదికగా నిర్ణయించి వాటి విలువల మొత్తం మదింపడం జరుగుతుంది. స్థూల ఉత్పత్తిని లెక్కించడానికి ఉత్పాదక కార్యకలాపాలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని (data) లేక దత్తాంశాన్ని సేకరించడం జరుగుతుంది. వివిధ రంగాలలో ఉత్పత్తియైన వస్తు, సేవల విలువ పై పద్ధతిలో సేకరించడం జరుగుతుంది.

(ఎ) వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు, (బి) అడవుల నుంచి లభించే కలప, ఇతర పదార్థాల విలువ, గనుల నుంచి లభ్యమయ్యే ఖనిజాలు (సి) పరిశ్రమలు ఉత్పత్తి చేసిన ఉత్పత్తులు, (డి) రవాణా ద్వారా ఉత్పత్తికి అందిన సేవలు, (ఇ) భీమా కంపెనీలు, కమ్యూనికేషన్లు, లాయర్లు, డాక్టర్లు, టీచర్లు మొదలైన వారి సేవలు సేకరించి మార్కెట్ ధరల ఆధారంగా వాటి విలువ కడతారు. ఈ విధంగా సేకరించిన వస్తు, సేవల సమగ్ర రూపమే జాతీయాదాయమవుతుంది. ఈ పద్ధతిని అనుసరించేటప్పుడు కేవలం పూర్తిగా తయారైన వస్తు సేవలను మాత్రమే పరిగణనలోనికి తీసుకోవాలి. మధ్యంతర వస్తువులు, తరుగుదల ఖర్చులను తీసివేయడం జరుగుతుంది. ఈ విషయాన్ని సమీకరణ రూపంలో ఈ క్రింది విధంగా తెలపవచ్చు.

$$Y = G + S + R - D - T - P$$

ఇందులో Y = ఉత్పత్తి కారకాల దృష్ట్యా జాతీయాదాయం

G = మొత్తం జాతీయ ఉత్పత్తి విలువ

S = సబ్సిడీలు

R = విదేశాల నుంచి వచ్చిన ఆదాయం

D = తరుగుదల

T = పరోక్షపు పన్నులు

P = విదేశాలకు పోయే ఆదాయం

ఈ పద్ధతిని 'ఇన్వెంటరీ పద్ధతి' అని కూడా అనబడుతుంది.

ఆదాయ పద్ధతి (Income Method):

ఈ పద్ధతిలో ఒక సంవత్సర కాలంలో దేశంలోని పౌరులందరకు లభించిన నికర ఆదాయాలను కలిపి జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేస్తారు. కాని ఇందులో బదిలీ చెల్లింపుల ద్వారా లభించే ఆదాయాలు కలుపబడవు. వివిధ ఉత్పత్తి కారకాలకు లభించే ఆదాయాలకు విదేశాల నుంచి వచ్చిన ఆదాయాన్ని కలుపుతారు. దీనిని ఈ క్రింది సమీకరణ ద్వారా వివరించవచ్చు.

$$(NDP_{FC}) \text{ or } Y = W + r + I + G + (R - P) - H \text{ ఇందులో}$$

Y = ఉత్పత్తి కారకాల ఖరీదు దృష్ట్యా జాతీయాదాయం

W = వేతనాలు I = వడ్డీ r = భాటకం G = లాభాలు

R = విదేశాల నుంచి వచ్చే ఆదాయం P = విదేశాలకు పోయే ఆదాయం H = బదిలీ చెల్లింపులు

$$(NNP_{FC}) \text{ or } Y = W + r + I + G + (X - M) + (R - P) - H$$

X = ఎగుమతులు

M = దిగుమతులు

(X - M) = నికర ఎగుమతుల విలువ

ఈ పద్ధతిననుసరించి జాతీయాదాయాన్ని మదింపు చేసినపుడు దేశంలో వివిధ వర్గాల ప్రజల మధ్య జాతీయాదాయం ఏ విధంగా పంపిణీ అయిందో తెలుసుకోవచ్చు. అంటే భూస్వాములు, పెట్టుబడిదారులు, శ్రామిక వర్గాల మధ్య ఆదాయం పంపిణీ తీరు తెలుసుకోవచ్చు.

వ్యయాల పద్ధతి (Expenditure Method):

దీనిని పెంట్ మరియు గిల్ట్స్ అనే ఆర్థికవేత్తలు మొదటిసారిగా ఉపయోగించడం జరిగింది. ఈ పద్ధతిననుసరించి

జాతీయాదాయాన్ని మదించునపుడు, ఒక సంవత్సర కాలంలో ఒక దేశములోని ప్రజలందరు లేక సమాజమంతా వివిధ వస్తు, సేవ మీద చేసే వ్యయం మొత్తం కలపబడుతుంది. ప్రజలు తమ ఆదాయాన్ని వినియోగ వస్తువుల మీద గాని ఉత్పాదక వస్తువుల మీద గాని ఖర్చు చేయవచ్చు. కనుక జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేసేటప్పుడు మొత్తం వినియోగ వ్యయాన్ని, పెట్టుబడి వ్యయాన్ని కలపాలి. అంటే (ఎ) ప్రైవేటు వ్యక్తులు వస్తుసేవల మీద చేసే మొత్తం వ్యయాన్ని అనగా వైయుక్తిక వ్యయాన్ని (Personal Consumption Expenditure), (బి) ప్రైవేటు వ్యాపార సంస్థలు చేసే పునఃస్థాపిత (replacement) పెట్టుబడి, నూతన పెట్టుబడి (New Investment), (సి) నికర విదేశ పెట్టుబడిని (Net foreign Investment), (డి) వస్తుసేవల పై ప్రభుత్వం చేసే వ్యయాన్ని (Government Expenditure) కలిపితే వచ్చే మొత్తం వ్యయాల మదింపు పద్ధతి ద్వారా వచ్చే జాతీయాదాయం ఆదేశ మొత్తం వ్యయానికి సమానంగా ఉంటుందనే ప్రమేయంపై ఈ పద్ధతి ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ పద్ధతిని క్రింది సమీకరణం ద్వారా వివరించవచ్చు.

$$Y = E_C + E_I + E_G + E_{(X-M)} + E_{(R-P)}$$

Y = జాతీయాదాయం

E_C = ప్రైవేటు రంగ అంతమ వినియోగ వ్యయం

E_I = స్థూల దేశీయ పెట్టుబడి వ్యయం

E_G = ప్రభుత్వ రంగ వ్యయం

$E_{(X-M)}$ = విదేశీ వ్యాపారం పై చేసిన నికర వ్యయం

X = ఎగుమతులు

M = దిగుమతులు

$E_{(R-P)}$ = విదేశీ కారకాల పై చేసే నికర వ్యయం

R = విదేశాల నుంచి లభించే వ్యయం

P = విదేశాల నుంచి చెల్లించే వ్యయం

వాస్తవానికి వ్యయాల పద్ధతిని జాతీయాదాయ లెక్కల అంచనాలకు చాలా తక్కువగా ఉపయోగిస్తారు. దీనికి ముఖ్య కారణం వివిధ వర్గాల ప్రజల వ్యయానికి సంబంధించిన వివరాలు సేకరించడంలో ఉన్న ఇబ్బందులు ప్రతి రోజు వారు చేసే వ్యయానికి వివరాలు వ్రాసే అలవాటు లేకపోవడం. కొన్ని రకాల వ్యయాలను బహిర్గతం చేయడానికి ఇష్టపడకపోవడం లాంటివి. అందువల్ల జాతీయాదాయాన్ని లెక్కించేటప్పుడు ఉత్పత్తి, ఆదాయ పద్ధతులు ఎక్కువగా ఉపయోగించడం జరుగుతుంది. కాని ఈ రెండు పద్ధతులు కూడా విడివిడిగా సంతృప్తికరమైన ఫలితాలు ఇవ్వలేవు. అందువలన ఈ రెండు పద్ధతులను కలిపి జాతీయాదాయపు లెక్కలు అంచనా వేయడానికి వాడటం పరిపాటైంది. అభివృద్ధి చెందుతున్న భారత దేశము వంటి దేశంలో ఈ రెండు పద్ధతులను కలిపి ఉపయోగించడం జరుగుతుంది.

1.5 జాతీయాదాయం - వట్టు ప్రవాహం:

స్థూల అర్థశాస్త్ర సిద్ధాంతంలో ప్రధాన భాగంగా మారిన ఆదాయ నిర్ణయ క్రమాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి వట్టు ప్రవాహం నమూనా ద్వారా వీలు అవుతుంది. విస్తృత ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రధానంగా నాలుగు రంగాలు ఉంటాయి.

1. కుటుంబ రంగం వనియోగం
2. వ్యాపార రంగం
3. ప్రభుత్వ రంగం
4. విదేశీ రంగం, విదేశీ వ్యాపార రంగం.

ఆర్థిక వ్యవస్థలో జరిగే ప్రతి లావాదేవీ పైన చెప్పిన నాలుగు రంగాల్లోనూ ఏదో ఒక దానికి సంబంధించి ఉంటుంది. వాటికి సంబంధించిన ఆదాయం మొత్తం ఆదాయం, వ్యయాలకు సంబంధించిన విషయాలు వివిధ రంగాల మధ్య ఉండే సంబంధాలు తెలియజేస్తాయి.

ఈ రంగాలలో వివిధ నమూనాలుగా విభజించవచ్చు. అవి:

1. రెండు రంగాల నమూనా ఆర్థిక వ్యవస్థ
2. మూడు రంగాల నమూనా ఆర్థిక వ్యవస్థ
3. నాలుగు రంగాల నమూనా ఆర్థిక వ్యవస్థ

ఈ నమూనాల ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థలో చక్రియ ఆదాయ ప్రవాహం ఏ విధంగా పని చేస్తుందో తెలుసుకోవచ్చు.

వినియోగ రంగం:

దీనినే కుటుంబ రంగం అని కూడా అంటారు. ఈ రంగం ఉత్పత్తి కారకాలను ఉత్పత్తి రంగానికి సప్లయి చేసి ఆదాయం పొంది దానితో ఉత్పత్తి రంగం సప్లయి చేసిన వస్తు సేవలను కొనుగోలు చేస్తుంది.

ఉత్పత్తి రంగం:

ఈ రంగంలో ఉత్పత్తి కారకాలను సంఘటితం చేయడం ద్వారా వస్తు సేవల ఉత్పత్తులు జరుగుతాయి. ఈ రంగంలో జరిగే ప్రధానమైన పని వస్తు సేవలను ఉత్పత్తి చేయడం.

ప్రభుత్వ రంగం:

ఈ రంగం ప్రభుత్వ రంగ కార్యకలాపాలు ఉత్పత్తి రంగానికి మరియు వినియోగానికి సంబంధించి ఉంటాయి. కొన్నిసార్లు ప్రభుత్వమే ఉత్పత్తి రంగానికి వినియోగానికి మధ్య సంధానకర్తగా ఉంటుంది. అందుచేతనే దీనిని ఒక ప్రత్యేకంగా పరిగణించడం జరుగుతుంది.

విదేశ వ్యాపార రంగం:

ఈ రంగం ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంబంధించిన వస్తు సేవల ఎగుమతులు, దిగుమతులు జరుగుతాయి. ఎగుమతులు,

దిగుమతుల ద్వారా ఆదాయం విదేశాల నుంచి దేశీయ ఆర్థిక వ్యవస్థకు, దేశీయ ఆర్థిక వ్యవస్థ నుంచి విదేశాలకు ప్రవహిస్తుంది.

1) చక్రీయ ఆదాయ వ్యయ ప్రవహం - రెండు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనా:

ఆర్థిక కార్యకలాపాల ప్రవాహం రెండు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉత్పత్తి మరియు వినియోగం మాత్రమే జరుగుతూ పొదుపు మరియు పెట్టుబడులు లేకుండా నిత్యం ప్రవహించే ఆదాయ ప్రవాహంగా ఉంటుంది. ఉత్పత్తి సంస్థలను పరిశీలించినట్లయితే సంస్థలు నిత్యం ఉత్పత్తి కారకాల సేవలను ఉపయోగించి వస్తు సేవలను ఉత్పత్తి చేసి కుటుంబ రంగానికి సప్లయి చేస్తున్నట్లు గ్రహించవచ్చు. అంతేకాకుండా అరిగిపోయిన యంత్ర పరికరాలు తీసివేసి వాటి స్థానంలో కొత్తవి పెడుతున్నట్లు గ్రహించవచ్చు. అదే విధంగా కుటుంబ రంగాన్ని పరిశీలిస్తే అవి నిత్యం ఉత్పత్తి కారకాల సేవలను ఉత్పత్తి సంస్థలకు సప్లయి చేసి ఆదాయం ఆర్జించడం జరుగుతుంది. ఆ ఆదాయంతో ఉత్పత్తి సంస్థలు సప్లయి చేస్తున్న వస్తు సేవల కొరకు వ్యయం చేస్తున్నట్లు గ్రహించవచ్చు.

ఉత్పత్తి సంస్థలు వినియోగదారులు పొదుపు చేయకుండా వారి పూర్తి ఆదాయాన్ని మూలధన వస్తువులు మరియు వస్తు సేవల పై వ్యయం చేస్తున్నారని అనుకుందాం. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లోనే ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రభుత్వ రంగం విదేశీ రంగాన్ని చేర్చబడలేదు. అందువల్ల దీనిని పరిమిత ఆర్థిక వ్యవస్థ అని అంటారు. అంతేకాక ఆధునిక అర్థశాస్త్రంలో వాస్తవంగా నాలుగు రంగాలు ఉంటాయి. చక్రీయ ప్రవాహ నమూనా పనితీరును సులభంగా సరళతరంగా అర్థం చేసుకోవాలంటే సామాన్యమైన రెండు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థతో మొదలుపెట్టాలి.

ఎ) మొట్టమొదటగా ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉత్పత్తి రంగం మరియు వినియోగం అనే రెండు రంగాలే ఉన్నాయనుకుందాం.

ఉత్పత్తి సంస్థలు వినియోగదారులు పొదుపు చేయకుండా వారు పూర్తి ఆదాయం అంతటినీ వ్యయం చేస్తున్నావని అనుకుందాం. అప్పుడు ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఆర్థిక కార్యకలాపాల ప్రవాహం క్రింద చూపిన విధంగా ఉంటుంది. ఈ రెండు రంగాల ఆర్థికవ్యవస్థ లక్షణాలను క్లుప్తంగా ఈ క్రింది విధంగా వివరించవచ్చు.

గృహ రంగం/కుటుంబ రంగం: దీనినే కుటుంబ రంగం అని కూడా అంటారు. దీనికి కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణాలు ఉన్నాయి.

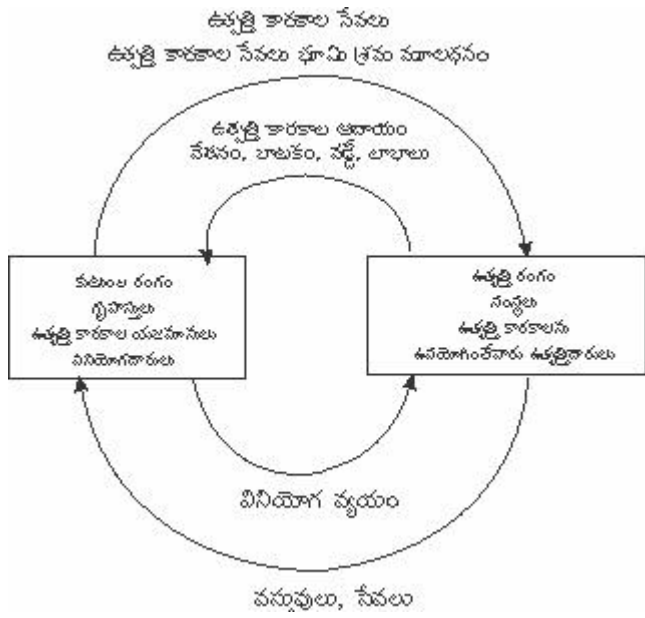
- ఉత్పత్తి కారకాలు అయిన భూమి, శ్రమ, మూలధనం, వ్యవస్థాపన మరియు యాజమాన్యం గృహ రంగం గృహస్థుల చేతుల్లో ఉంటుంది. ఈ కారకాల నుంచి వచ్చే ఆదాయం అయిన భాటకం, వేతనం, వడ్డీ మరియు లాభం రూపంలో ఉత్పత్తి రంగం నుంచి గృహరంగానికి చేరే ద్రవ్య ఆదాయంగా చెప్పవచ్చు.
- గృహస్థులు దేశంలో ఉత్పత్తి రంగం ద్వారా తయారైన వస్తు సేవల యొక్క వినియోగదారులుగా ఉన్నారు. ఉత్పత్తి రంగం ద్వారా చేరిన ద్రవ్య ఆదాయాన్ని గృహ రంగం వారు వినియోగ వస్తువుల పై వ్యయం చేస్తారు. వినియోగదారుడు చేసిన ఈ వ్యయాన్ని ఉత్పత్తి రంగానికి వినియోగ రంగం ద్వారా ప్రవహించే ద్రవ్య ప్రవాహంగా పరిగణించాలి.
- అంతేకాక కుటుంబ రంగం వారి ఆదాయంలోని కొంత భాగాన్ని పొదుపు కూడా చేస్తారు. వ్యాపార సంస్థలు ఈ పొదుపుని అప్పుగా స్వీకరించి పెట్టుబడులు పెట్టి ఉత్పత్తి చేస్తారు.

వ్యాపార రంగం: వ్యాపార రంగం అంటే పారిశ్రామిక వ్యాపార సంస్థలు ఉంటాయి. ఈ సంస్థలకి క్రింది లక్షణాలుంటాయి.

- వ్యాపార రంగానికి సొంతంగా నిధులు ఉండవు.
- వ్యాపార రంగం కుటుంబ రంగం నుంచి ఉత్పత్తి కారకాలు సేవలను పొందే వాటిని ఉపయోగించుకున్నందుకు ద్రవ్యాన్ని చెల్లిస్తాయి.
- వ్యాపార రంగం ఉత్పత్తి కారకాలు సేవలను ఉపయోగించుకొని వస్తువులు ఉత్పత్తి చేసి గృహ రంగానికి అమ్మడం

జరుగుతుంది. దీనికి ప్రతిఫలంగా ద్రవ్యరూపంలో రాబడులను పొందుతాయి. ఈ రాబడులు లేదా ఆదాయంలో ఎంత మాత్రం కూడా ఉత్పత్తి రంగంలో పొదుపు చేయవు. ఈ రంగంలో జరిగే ముఖ్యమైన పని ఉత్పత్తి, ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఆర్థిక కార్యకలాపాల ప్రవాహం క్రింద చూపిన విధంగా ఉంటుంది.

పటం- 1.1

పై పటంలో రెండు దీర్ఘచతురస్రాకార బాక్సులు ఉన్నాయి. అందులో ఒకటి వ్యక్తులని, మరొకటి సంస్థలని తెలియజేస్తున్నాయి. పటంలో పై భాగం ఉత్పత్తి కారకాల సేవలు కుటుంబ రంగం నుంచి ఉత్పత్తి రంగానికి చేరి తిరిగి ఆ ఉత్పత్తి కారకాల ఆదాయ ప్రవాహం ద్రవ్యరూపంలో ఉత్పత్తి రంగం నుంచి కుటుంబ రంగానికి ప్రవహిస్తున్నట్లు సూచిస్తుంది. అదే విధంగా క్రింది భాగం ఉత్పత్తి రంగం యొక్క వస్తు సేవల ఉత్పత్తి కుటుంబ రంగానికి చేరి తిరిగి ఆదాయ ప్రవాహం ద్రవ్య రూపంలో ఉత్పత్తి రంగానికి ప్రవహిస్తున్నట్లు సూచిస్తుంది. ఈ విధంగా ఉత్పత్తి రంగం నుంచి కుటుంబ రంగానికి ద్రవ్య ఆదాయ రూపంలో ప్రవహించి అదే ఆదాయం వినీయోగ వ్యయంగా ఉత్పత్తి రంగానికి తిరిగి ప్రవహిస్తుంది. అనగా పటంలోని పై భాగాన్ని కారకాల మార్కెట్ క్రింది భాగాన్ని వస్తు మార్కెట్‌ను సూచిస్తుంది. ఈ రెండు మార్కెట్లు నిజ ప్రవాహాన్ని అదే విధంగా ద్రవ్య వ్యయ ప్రవాహాన్ని సూచిస్తున్నాయి. ఈ విధంగా ప్రవహిస్తున్న ద్రవ్య పరిమాణం ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవల స్థాయి పై ఆధారపడి ఉంటుంది.

పై చిత్రాన్ని పరిశీలిస్తే నిజ ద్రవ్య ప్రవాహం ఒకదానితో ఒకటి వ్యతిరేక దిశలో ఏ నించి చక్రీయ ఆదాయ ప్రవాహాన్ని రూపొందించాయి. ఈ నమూనాలో ఆదాయం వ్యయం రెండు సమానంగా ఉంటాయి అని గుర్తుపెట్టుకోవాలి. పై నమూనాలో వినీయోగదారులు పొదుపు చేయకుండా వారి పూర్తి ఆదాయం అంతటినీ ఖర్చు చేస్తున్నారు అనే పరికల్పన మీద రూపొందించబడింది.

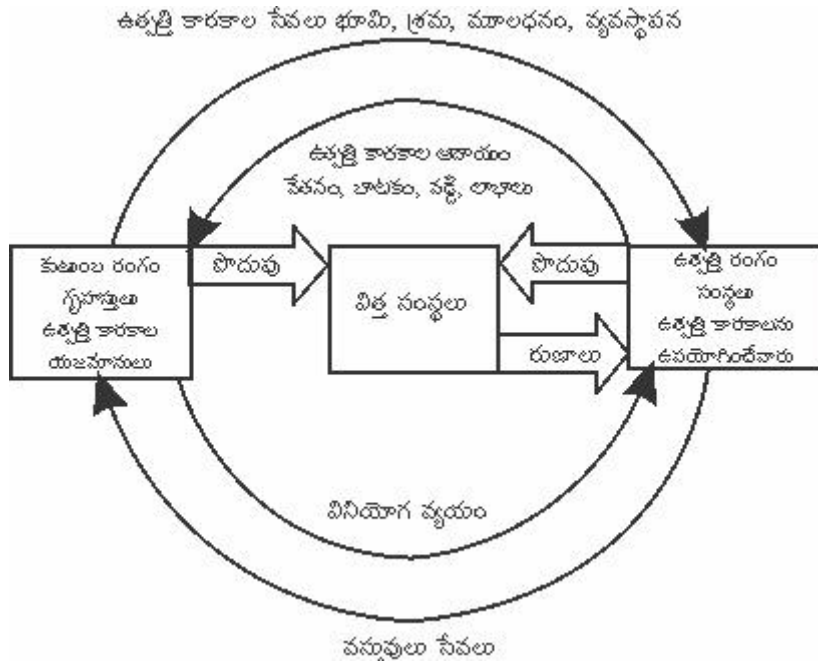
ఆర్థిక వ్యవస్థ నిజమైన పని తీరులో లీకేజీలు లేదా ఉపసంహరణలు ఉంటాయి. రెండు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనాలో పొదుపుని ఉపసంహరణ (leakages)గా చెప్పాలి మరో విధంగా చెప్పాలంటే వాస్తవ ఆర్థిక వ్యవస్థలో వినీయోగదారులు కొంత పొదుపు కూడా చేయడం జరుగుతుంది. ఈ పొదుపుని ఆర్థిక పరిభాషలో ఉపసంహరణ అని

అంటారు. చక్రీయ ప్రవాహం నుంచి ఈ ఉపసంహరణలు ప్రవాహం యొక్క విలును తగ్గిస్తాయి.

కొంతమంది ఆర్థికవేత్తలు వ్యక్తపరచిన అభిప్రాయం ప్రకారం గృహస్తులు తాము పోగు చేసుకున్న పాదుపు మొత్తాల నుంచి భవిష్యత్తులో ఖర్చు పెడతారు. అంటే వినియోగదారులు ప్రస్తుతం చేసిన వ్యయం ప్రస్తుత ఆదాయ ప్రవాహం నుంచి కాదు కావున ఇది చక్రీయ ప్రవాహానికి అదనం. ఈ అదనపు మొత్తాలను ఇంజెక్షన్లు అని పరిగణించవచ్చు ఇవి చక్రీయ ప్రవాహ పరిమాణాన్ని పెంచుతాయి.

(బి) పాదుపు పెట్టుబడులతో వర్తూకార లేదా చక్రీయ ద్రవ్య ప్రవాహం రెండు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనా:

ఇప్పుడు వ్యాపార సంస్థలు కుటుంబాలు వాటి ఆదాయంలో కొంత భాగం పాదుపు చేస్తున్నారని అలా పాదుపు చేసిన ఆదాయం మూలధన మార్కెట్‌కు ప్రవేశించి అక్కడ నుంచి ఉత్పత్తి రంగానికి ప్రవహిస్తుందని అనుకుందాం. అప్పుడు ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఆర్థిక కార్యకలాపాల ప్రవాహం క్రింద పటంలో చూపిన విధంగా ఉంటుంది.

పటం-1.2

రెండు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనాలో వినియోగదారులు పాదుపు చేయడం వల్ల వ్యాపార రంగానికి వినియోగదారుల వ్యయం రూపంలో రావలసిన ఆదాయ ప్రవాహం తగ్గిపోతుంది. దీనివలన స్వల్పకాలంలో ఉత్పత్తి సంస్థల్లో పని చేస్తున్న శ్రామికుల యొక్క జీతాలు తగ్గించటం లేదా శ్రామికుల సంఖ్యను తగ్గించడం జరుగుతుంది. తిరిగి దీని వలన వినియోగదారుల ఆదాయం ఇంకా పడిపోతుంది. ఈ ఆదాయంలో తగ్గదల ప్రభావం ఉత్పత్తి రంగ సంస్థలు ఉత్పత్తి చేసిన వస్తు సేవల యొక్క డిమాండ్ ఇంకా తగ్గిస్తుంది. ఈ విధంగా పాదుపులు అనే ఉపసంహరణలు ఉత్పత్తిదారుల ఆదాయాన్ని తగ్గించడమే కాకుండా మొత్తం జాతీయాదాయాన్ని తగ్గించడంలో కూడా ప్రభావం చూపుతుంది.

అయితే కుటుంబ రంగం చేసే ఈ పాదుపులు అన్నింటినీ తిరిగి చక్రీయ ప్రవాహంలోకి తీసుకురావటానికి ద్రవ్యపరమైన మరియు విత్తపరమైన చర్యలు దోహదపడతాయి. స్పెచ్చాయుత ఆర్థికవ్యవస్థలో బ్యాంకు, ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీస్, సైనాన్షియల్ హౌసెస్, స్టాక్ మార్కెట్ ఇతర పాదుపు సంస్థలలో వినియోగదారులు పాదుపు చేయించడం ద్వారా ఆదాయ ప్రవాహం

నుంచి వెళ్లిన ఉపసంహరణలను (leakages) తిరిగి అదనంగా (Injunctions) ప్రవాహంలోకి చేర్చవచ్చు. ఈ విధమైన సంస్థలను విత్త సంస్థలు అని పిలవడం జరుగుతుంది.

ఈ క్రమంలో వినియోగదారులు తమ పాదుపుని విత్త సంస్థలు లేదా వాణిజ్య వ్యాపార బ్యాంకులలో పాదుపు చేస్తున్నారు అని ఊహించుకుందాం. అంతేకాక కుటుంబ రంగంలోని వ్యక్తుల మధ్య ఒకరికొకరికి ఆర్థిక లావాదేవీలు జరగవు అనే పరికల్పన చేయడం జరిగింది. ఈ విధంగా చేయబడిన పాదుపులను ఉత్పాదక రంగం వారు విత్త సంస్థల నుంచి ఋణంగా తీసుకుని యంత్ర పరికరాలు, పరిశ్రమలు, ముడి వదార్థాలు, పరికరాలు, వాహనాలు మరియు ఇతర మూలధన వస్తువుల కొరకు వ్యయం చేయడం జరుగుతుంది.

2. చక్రీయ ఆదాయ వ్యయ ప్రవాహం - మూడు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనా - ప్రభుత్వ రంగాన్ని జోడించుట:

ఈ నమూనాలో ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉత్పత్తి వినియోగ రంగాలే కాకుండా ప్రభుత్వ రంగం కూడా ఉంటుంది. రెండు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనాలో ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని విస్మరించి నమూనాని వివరించడం జరిగింది. సాధారణంగా ఇది అవాస్తవం. ఎందుకంటే ప్రభుత్వం పన్నుల రూపేణా వినియోగదారుల ఆదాయం నుంచి సేకరిస్తుంది. అంతేకాక ప్రభుత్వం ఆర్థికవ్యవస్థలో అనేక రకాలుగా పని చేస్తుంది. ముఖ్యంగా పన్నులు, వ్యయం మరియు ఋణాలకి సంబంధించి ప్రభుత్వం యొక్క కార్యకలాపాలు ఆర్థిక వ్యవస్థలో కొనసాగుతూ ఉంటాయి.

ప్రభుత్వ రంగం: ఈ రంగం వస్తు సేవల ఉత్పత్తిని మరియు వస్తు సేవలను వినియోగం కూడా చేస్తుంది. ఇది ప్రభుత్వ రంగ కార్యకలాపాలు ఉత్పత్తి రంగానికి వినియోగానికి సంబంధించి ఉంటాయి. దీని ఉత్పత్తి వినియోగ పద్ధతులు ఉత్పత్తి వినియోగ రంగ పద్ధతులతో ఏకీభవించిన కారణంగా దీనిని ఒక ప్రత్యేక రంగంగా పరిగణించడం జరుగుతుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉత్పత్తి వినియోగం రంగాలతోపాటు ప్రభుత్వ రంగం కూడా ఉన్నప్పుడు ద్రవ్య ప్రవాహం క్రింద చూపినట్టుగా ఉంటుంది. మూడు రంగాల నమూనా ఆర్థిక వ్యవస్థలో కుటుంబ రంగం, వ్యాపార రంగంతోపాటు ప్రభుత్వ రంగం కూడా ఉంటుంది. మూడు ప్రధాన చలాంకాలు -

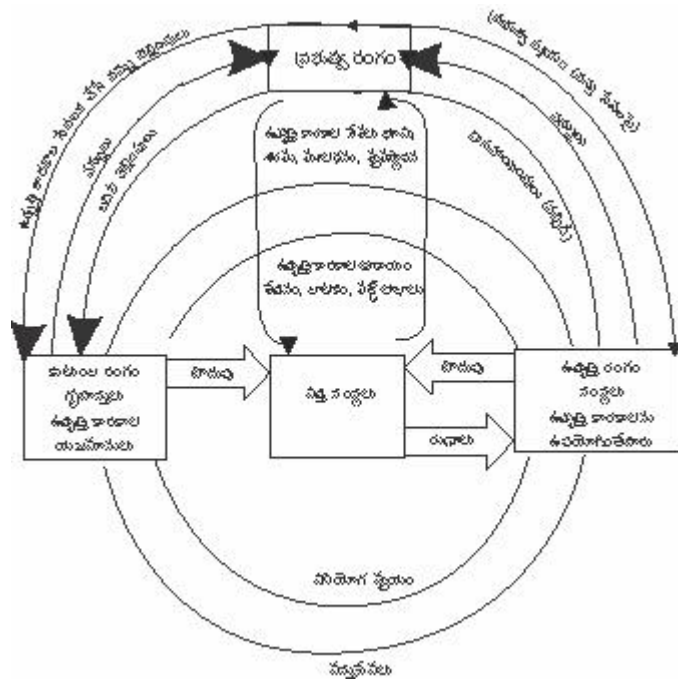
చక్ర ప్రవాహంలోనికి సృష్టిస్తుంది అవి:

1. ప్రత్యక్ష పన్నులు
2. ప్రభుత్వ వ్యయం
3. బదిలీ చెల్లింపులు

కుటుంబ రంగంలాగానే ప్రభుత్వ రంగం కూడా ఉత్పత్తి రంగం నుంచి వస్తు సేవలను కొనుగోలు చేస్తుంది. అంతేకాక కుటుంబ మరియు ఉత్పత్తి రంగాల నుంచి సేకరించిన పన్నులను అనేక మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధి చేయడానికి (జాతీయ రహదారులు, విద్యుత్తు, సమాచారం, యుద్ధ అవసరాల కొరకు, విద్య కొరకు మరియు ప్రజా ఆరోగ్యం కొరకు లేదా ప్రజా సంక్షేమం కొరకు) వ్యయం చేయటం జరుగుతుంది. ప్రభుత్వ రంగం వ్యయం కొరకు పన్నుల రూపంలోనూ ప్రభుత్వ ఆస్తుల రూపంలోనూ మరియు ఋణాల రూపంలోనూ ఆర్థిక వనరులను సేకరిస్తుంది. పై చిత్ర పటంలో చూపిన విధంగా కుటుంబ మరియు ఉత్పత్తి రంగాల నుంచి ప్రభుత్వ రంగానికి వెళ్లే ద్రవ్య ప్రవాహాన్ని పన్నులుగా పిలవచ్చు. ఈ పన్నులు అన్ని ప్రభుత్వానికి ద్రవ్య ప్రవాహ రూపంలో చేరుతుంది. ఈ ప్రవాహంలో నుంచి బదిలీ చెల్లింపులను తీసివేయాల్సి ఉంటుంది. బదిలీ చెల్లింపులను ఋణాత్మక పన్ను చెల్లింపులుగా పరిగణించడం జరుగుతుంది. ఈ వ్యయం కొరకు గృహ రంగం నుంచి మరియు ఉత్పత్తి రంగం నుంచి వారి ఆదాయంలో ప్రత్యక్ష పన్నుల రూపంలో ద్రవ్య ప్రవాహం ప్రభుత్వ రంగానికి చేరుతుంది. ప్రభుత్వ వ్యయానికి ప్రత్యక్ష పన్నుల రూపేణా

కాకుండా వస్తు సేవల పై విధించే పరోక్ష పన్నుల రూపంలో గృహస్తుల నుంచి ప్రభుత్వానికి పరోక్షంగా ఉత్పత్తి సంస్థల ద్వారా ద్రవ్య ప్రవాహం చేరుతుంది. ప్రభుత్వ వ్యయం కొరకు విత్త మార్కెట్ నుంచి కూడా ఆర్థిక వనరులను సేకరించడం జరుగుతుంది.

విత్త మార్కెట్ నుంచి ప్రభుత్వ రంగానికి వెళ్ళే ఈ ద్రవ్య ప్రవాహాన్ని ప్రభుత్వ ఋణంగా పిలవడం జరుగుతుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో వడ్డీ రేటు పెంచి ప్రైవేటు పెట్టుబడులను తగ్గించుట కొరకు ఈ విధానాన్ని ఆచరిస్తుంది. కానీ కుటుంబ రంగ వ్యక్తుల దృష్ట్యా వడ్డీ రేటు ఎక్కువగా ఉంటే పొదుపుల నుంచి ప్రతిఫలం ఎక్కువగా వస్తుంది. కనుక ఎక్కువగా పొదుపు చేయడానికి అవకాశం ఉంది. ఈ విధంగా ప్రభుత్వ రంగం ఆదాయ వ్యయ మరియు ఋణాల ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థ భారీ మార్పులు తీసుకురావటానికి అవకాశం ఉంది.

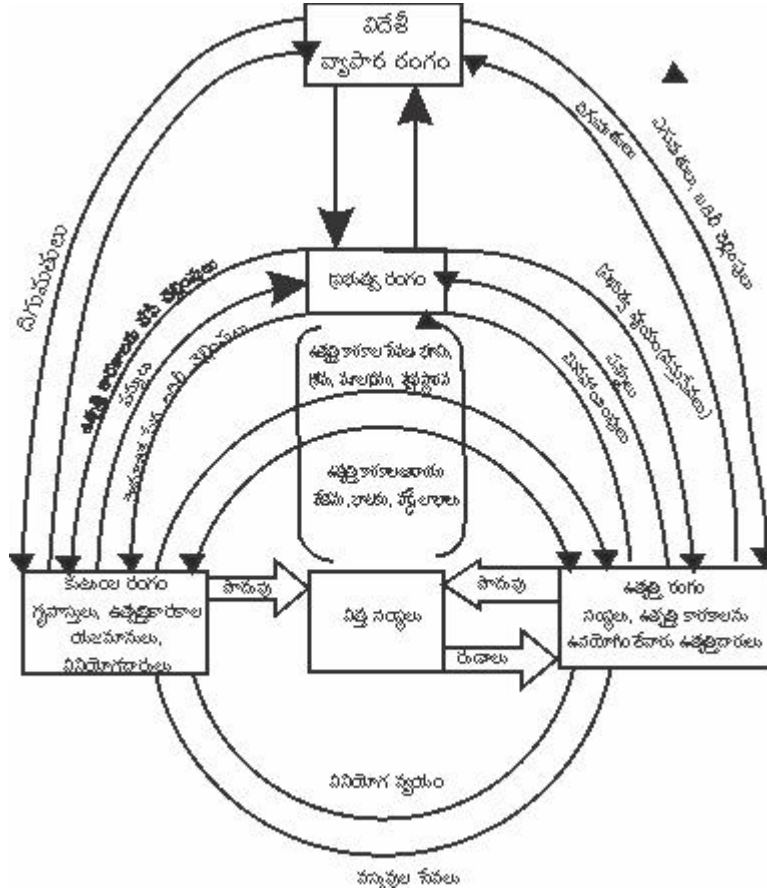
పటము - 1.3

3. చక్రీయ ఆదాయ వ్యయ ప్రవాహం - నాలుగు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనా - విదేశీ రంగాన్ని జోడించుట:

నాలుగు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థలో అదనంగా విదేశీ రంగాన్ని మూడు రంగాల ఆర్థిక వ్యవస్థ నమూనాకు చేర్చడం జరుగుతుంది. విదేశీ వ్యాపార రంగం ఈ రంగం ద్వారా వస్తు సేవల ఎగుమతులు, దిగుమతులు జరుగుతాయి. తద్వారా ఆదాయం విదేశాల నుంచి దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థకు, దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ నుంచి విదేశాలకు ప్రవహిస్తుంది. విదేశీ వ్యాపార రంగం ద్వారా ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థ నుంచి ఇంకొక ఆర్థిక వ్యవస్థకు వస్తు సేవల ఎగుమతులు, దిగుమతులు రూపేణా కాకుండా ఆర్థిక వనరులను ఋణంగా ఇవ్వటం, తీసుకోవడం జరుగుతుంది. ఒక దేశ భౌగోళిక స్థితిగతులులో ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవల ఉత్పత్తిని విదేశీయులకు అమ్మడాన్ని ఎగుమతులుగా పరిగణించాలి. అదే విధంగా విదేశాలలో ఉత్పత్తి అయిన వస్తు సేవల ఉత్పత్తిని స్వదేశీ వినియోగదారులు కొనడాన్ని దిగుమతులుగా పరిగణించాలి.

క్రింది చిత్ర పటం -1.4లో వివరించిన విధంగా ఆర్థిక వ్యవస్థలు ఎగుమతులు, దిగుమతుల ద్వారా అధిక ద్రవ్య ప్రవాహం ఆర్థిక వ్యవస్థలకు ప్రవహిస్తుంది.

అయితే విదేశాలతో ఎగుమతులు, దిగుమతులను ఉత్పత్తి మరియు వ్యాపార రంగాలు మాత్రమే చేయడం జరుగుతుంది అనే పరికల్పన ఆధారంగా రూపొందించబడి విశ్లేషణను చేయుట జరిగింది. పటంలో చూపిన విధంగా దిగుమతులు చేసుకున్నందువలన స్వదేశీ ఉత్పత్తి మరియు వ్యాపార రంగాల నుంచి ద్రవ్య ప్రవాహాన్ని విదేశాలకూ లేదా బాహ్య ప్రపంచానికి వెళ్ళడాన్ని గమనించవచ్చు. అదే విధంగా ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క భౌగోళిక సరిహద్దులలో ఉత్పత్తి అయిన ఆ వస్తు సేవలను ఎగుమతి చేయడం ద్వారా ద్రవ్య ప్రవాహం విదేశాల నుంచి ఉత్పత్తి లేదా వ్యాపార సంస్థలకు చేరుటను గమనించవచ్చు. ఒకవేళ ఎగుమతులు, దిగుమతులు సమానమైతే సమతుల్య వ్యాపార మిగులు ఏర్పడుతుంది. కానీ సాధారణంగా ఇది సంభవించదు. ఒక వేళ ఎగుమతుల విలువ దిగుమతుల విలువ కన్నా ఎక్కువగా ఉంటే వ్యాపార మిగులు ఏర్పడుతుంది. అదే విధంగా దిగుమతుల విలువ, ఎగుమతుల విలువ కంటే ఎక్కువగా ఉంటే వ్యాపార లోటు ఏర్పడుతుంది. వ్యాపారం మిగులు ఉన్న ఆర్థిక వ్యవస్థకి స్వదేశంలో జరిగిన పొదుపుల మూలంగా మూలధన ప్రవాహం ఏర్పడుతుంది. ఈ మూలధన ప్రవాహాన్ని విదేశీ సంస్థలకు విత్త మార్కెట్ ద్వారా ఋణంగా ఇవ్వటం జరుగుతుంది. వ్యాపార లోటు ఉన్న దేశాలకు ఈ పరిస్థితి వ్యతిరేక దిశలో జరుగుతుంది. ఈ నాలుగు రంగాల చక్రీయ ఆదాయ ప్రవాహ సమూహ ద్వారా జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వెయ్యటానికి నికర ఎగుమతుల విలువ మరియు నికర మూలధన ప్రవాహాలను అంచనా వేయాల్సి ఉంటుంది. నికర ఎగుమతుల విలువ ధనాత్మకంగా ఉంటే జాతీయ ఆదాయం పెరుగుతుంది. ఎగుమతుల విలువ ఋణాత్మకంగా ఉంటే జాతీయాదాయం తగ్గుతుంది. ఎగుమతుల విలువ ఎల్లప్పుడూ ధనాత్మకంగానే ఉంటుంది. కానీ అభివృద్ధి చెందుతున్న ఆర్థిక వ్యవస్థల్లో ఋణాత్మకంగా ఉంటాయి. అందుకే భారతదేశం లాంటి దేశాలు వ్యాపార చెల్లింపుల సమస్యను ఎదుర్కొంటూ ఉంటాయి.

పటం - 1.4

1.6 జాతీయాదాయ లెక్కింపులో ఎదురయ్యే ఇబ్బందులు (Difficulties Calculating National Income):

జాతీయాదాయాన్ని లెక్కించడం చాలా క్లిష్టమైన పని. ఇందులో ఎన్నో కష్టాలు, ఇబ్బందులు ఉన్నాయి. ఎందుకంటే, అవసరమైన గణాంక సమాచారం వివిధ రంగాల నుండి పూర్తిగా లభించకపోవడం కాని, లేదా కొంతవరకే లభించడం గాని జరుగుట వలన మరియు జాతీయాదాయపు లెక్కల పద్ధతులను గూర్చి సరియైన అవగాహన లేకపోవుట వలన. అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు వాటి వాటి గణాంక మరియు పద్ధతుల (accounting) పద్ధతులను బాగా అభివృద్ధి చేసుకొనుట వలన ఈ దేశాలలో జాతీయాదాయపు అంచనాలకు సంబంధించిన సమస్యలు తక్కువ. ఈ దేశాల వివిధ రంగాలకు సంబంధించిన గణాంక సమాచారాన్ని సులువుగా సేకరించగలుగుతున్నాయి, అయితే ఆఫ్రికా, ఆసియా ఖండాలలోని వెనుకబడిన, అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల పరిస్థితి ఇలా లేదు. ఇవి జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయడానికి అనేక ఇబ్బందులు ఎదుర్కొనుచున్నవి. వాటిలో ముఖ్యమైన వాటిని క్రింద పేర్కొనుట జరిగింది.

- (1) జాతీయాదాయాన్ని అంచనావేసేటప్పుడు ద్రవ్యానికి నిర్వచించబడిన ఆర్థిక లావాదేవీలు, వ్యాపార వ్యవహారాల విలువలు మాత్రమే పరిగణనలోనికి తీసుకొనబడతాయి. కాని ఒక యజమానురాలు తన కుటుంబ సభ్యులకు చేసే సేవలు, వ్యవసాయ ఉత్పత్తిలో మార్కెట్ చేయబడకుండా కుటుంబ సభ్యుల వినియోగం నిమిత్తం వాడబడిన భాగం, జాతీయాదాయ లెక్కింపులో చేర్చబడుటలేదు. కారణం ద్రవ్యంతో విలువ కట్టలేని ఈ భాగాన్ని జాతీయాదాయంలో

చేర్చుట సాధ్యం కాదు. అందుచేత అంచనా సమగ్రంగా ఉండటం కష్టం.

- (2) అభివృద్ధి చెందుచున్న భారతదేశం వంటి దేశాలలో అభివే గణాంక సమాచారం అసంపూర్ణంగా ఉండటమే గాక ఆధారపడతగినదిగా ఉండకపోవడం, ఉదాహరణకు భారతదేశంలో వ్యవసాయరంగానికి సంబంధించిన లెక్కలు సంపూర్ణమైనవి కావు. మన వ్యవసాయ రంగము నుండి అభివే ఉత్పత్తి వ్యయానికి సంబంధించిన అంచనాలు ఆధారపడ తగినవి, నమ్మకమైనవి కావు. అదే విధంగా చిన్న తరహా కుటీర పరిశ్రమలకు సంబంధించి చెప్పుకో దగ్గ గణాంక సమాచారం అందుబాటులో లేదు.
- (3) అభివృద్ధి చెందుచున్న దేశాలలో అధిక సంఖ్యాకులైన చిన్న ఉత్పత్తిదారులు అమాయకులేగాక నిరక్షరాస్యులు. వారు చేసిన ఉత్పత్తి వస్తువుల వివరాలు, లెక్కలు వారి వద్ద ఉండవు. కనుక ఉత్పత్తి వివరాలు సేకరించడానికి వెళ్ళేవారికి వారు ఏ విధమైన సమాచారాన్ని ఇవ్వలేకపోతున్నారు. అందువలన ఊహలు, ఉజ్జాయిశువులు చోటు చేసుకుంటున్నాయి.
- (4) అనేక దేశాలలో వృత్తిపరమైన ప్రత్యేకీకరణ లేదు. అనేక మంది వారి జీవనోపాధి కొరకు ఒకటి కంటే ఎక్కువ వృత్తులు నిర్వహిస్తారు. వివిధ పనులలో వారికి వచ్చే ఆదాయ వివరాలు సేకరించడం కష్టం. ఉదాహరణకు భారతదేశంలో చిన్న, సన్న కారు వ్యవసాయదారులు వ్యవసాయం చేయుటేగాక, వ్యవసాయ పనులు చేసికొని జీవనోపాధి సంపాదించుకుంటారు. ఈ విధంగా చేసే పనుల ద్వారా వచ్చే ఆదాయం వారి ప్రధాన ఆదాయంలో చేరదు. కనుక ఆదాయపు లెక్కలు సమగ్రంగా ఉండవు.
- (5) బదలీ చెల్లింపులు జాతీయాదాయంలో చేర్చడమా, మానడమా అనే సమస్య ఒకటి ఎదురౌతుంది. ఒక వ్యక్తికి వచ్చే పెన్షన్, నిరుద్యోగభృతి, ఋణాలపై వచ్చే వడ్డీలు కూడా వ్యక్తి ఆదాయమే అవుతుంది. ఇవి వ్యక్తికి ఆదాయమే గాక ప్రభుత్వానికి వ్యయాలు కూడా. వీటిని స్థూల జాతీయాదాయం నుంచి తీసివేయడమే ఈ సమస్యకు ప్రస్తుతమున్న పరిష్కారం.
- (6) కొంత మంది అక్రమంగా ఆర్జించే ఆదాయాన్ని పరిగణనలోనికి తీసుకొనబడదు. ఉదాహరణకు జూదం, దొంగసారా అమ్మకం మరియు హెకింగ్ నల్లబజార్ల నిర్వహణ మొదలైనవి. ఈ రీతిగా వచ్చే అక్రమ ఆర్జన కూడా వినియోగదారులు తమ అవసరాలు తీర్చుకోవడానికి వినియోగిస్తారు. కాని ఇట్టి ఆదాయాన్ని జాతీయాదాయ అంచనాలలో పరిగణనలోనికిరాని కారణంగా అంచనాలు వాస్తవానికి దూరంగా ఉంటాయి.
- (7) జాతీయాదాయాన్ని లెక్కించడానికి ముందు “జాతి” (Nation) అనేదాన్ని నిర్దిష్టంగా నిర్వచించాలి. కొన్ని దేశాలలో ఇట్టి నిర్దిష్ట నిర్వచనం ఇవ్వడం కూడా కొన్ని సందర్భాలలో కష్టం. అలాంటి పరిస్థితిలో జాతీయాదాయం అంచనా వేయటం సాధ్యపడదు.
- (8) ఒక వస్తువు లేక సేవల విలువ రెండు మార్లు లెక్కించడం (Double Counting) అనేది సాధారణమైన మరియు ముఖ్యమైన సమస్య. ఈ సమస్య ఏవి అంతిమ వస్తువులు, ఏవి మధ్యంతర వస్తువులు అనేది తేల్చడంలో ఎదురవుతుంది. ఉదాహరణలకు గోధుమల విలువ, వాటితో తయారైన రొట్టె విలువ వేరువేరుగా లెక్కించడం వల్ల ఆదాయం రెట్టింపుగా కనబడుతుంది. గోధుమల విలువ కట్టకుండా వీటితో తయారైన రొట్టె (అంతిమ వస్తువు) విలువ లెక్కిస్తే వాస్తవంగా ఆదాయాన్ని అంచనా వేయటం వీలవుతుంది.
- (9) మూలధన తరుగుదల లెక్కించుటలో కూడా అనేక సమస్యలు కలవు.
- (10) అభివృద్ధి చెందిన మరియు చెందుతున్న దేశాలు అనే వ్యత్యాసం లేకుండా ధరలలో వచ్చే హెచ్చుతగ్గుల వల్ల జాతీయాదాయం అంచనా క్లిష్టతరం అవుతుంది.

1.7 జాతీయాదాయం లెక్కలకు లేక అంచనా వేయుట ద్వారా వచ్చు ప్రయోజనాలు:

పైన ప్రస్తావించిన ఇబ్బందులు జాతీయాదాయపు లెక్కలు అంచనా వేయుటలో ఎదురౌచున్నప్పటికీ, ప్రపంచములోని అన్ని దేశాలు జాతీయాదాయ అంచనాలు వేస్తూనేవున్నాయి. దీనికి కారణం జాతీయాదాయపు లెక్కలు వేయుటలో ఉన్న ప్రయోజనాలు, జాతీయాదాయపు లెక్కలకు సంబంధించిన సమాచార పరిశీలన ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క సమగ్రస్థితిని, పని తీరును తెలుసుకోవడానికి ఎంతో ఉపకరిస్తుంది. జాతీయాదాయపు అంచనాలు వేయుట వలన సంక్రమించే ప్రయోజనాలలో కొన్ని ముఖ్యమైన ప్రయోజనాలు ఈ క్రింద ప్రస్తావించబడినాయి.

- (1) జాతీయాదాయ లెక్కలు తెలుసుకొనుట వలన ఒక సంవత్సర కాలంలో ఒక దేశములో సాధించబడిన ఉత్పత్తి, ప్రజల తలసరి ఆదాయము, వారి జీవన ప్రమాణ స్థాయిలను గూర్చిన అవగాహన కలుగుతుంది. ప్రజల జీవన ప్రమాణ స్థాయి పై వారి శ్రేయస్సు, సంక్షేమము ఆధారపడి ఉంటాయి. కనుక జాతీయాదాయ అంచనాలను గూర్చిన సమాచారం తెలుసుకొనుట ద్వారా ప్రజల శ్రేయస్సు, ఆర్థిక వ్యవస్థ, పనితీరులను తెలుసుకోవచ్చును.
- (2) కొన్ని సంవత్సరాల కాలములో అంచనా వేసిన జాతీయాదాయపు లెక్కలను పోల్చుకొనుట ద్వారా, ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధి చెందుతుందా, క్షీణిస్తుందా లేక స్తబ్ధ స్థితిలో ఉందా అనేది తెలుసుకోవచ్చు. అంటే ఏ సంవత్సరాలలో జాతీయాదాయం పెరిగిందో ఆ సంవత్సరాలలో ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధి చెందినట్లు, ఏ సంవత్సరాలలో ఇది క్షీణించినదో ఆ సంవత్సరాలలో ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధి క్షీణించినట్లు. ఏ సంవత్సరాలలో ఒక దేశ ఆదాయం స్థిరంగా ఉందో, ఆ సమయంలో ఆర్థిక వ్యవస్థలో స్తబ్ధత నెలకొనినట్లుగా గ్రహించగలము.
- (3) జాతీయాదాయపు అంచనాల ద్వారా దేశ ఆర్థికాభివృద్ధికి వివిధ రంగాలు ఏ రీతిగా తోడ్పడుతున్నాయో తెలుసుకోవచ్చును. అంటే జాతీయాదాయంలో వ్యవసాయ రంగ శాతమెంత? శ్రామిక రంగ శాతమెంత? వ్యాపార, రవాణా రంగాల శాతమెంత? సేవారంగం శాతం ఎంత? ఈ విధంగా వివిధ రంగాల పాత్ర జాతీయాదానికి అవి సమకూరుస్తున్న ఆదాయ భాగం తెలుసుకోవచ్చును.
- (4) జాతీయాదాయం అంచనాలు జాతీయాదాయం వివిధ వర్గాల ప్రజల మధ్య ఏ విధంగా పంపిణీ అయిందో తెలుసుకోవడానికి తోడ్పడతాయి. శ్రామికులకు వేతనాల రూపంలో, భూమికి భాటక రూపంలో ఎంత ఆదాయం లభిస్తుందో తెలుసుకోవచ్చు. ఈ వివరాల సహాయంతో వివిధ వర్గాల ప్రజల మధ్య ఆర్థిక వ్యత్యాసాలు ఏ మేరకు ఉన్నాయో తెలుసుకోవచ్చు. వ్యత్యాసాలు తెలిస్తే ఆర్థిక అసమానతలు తగ్గించటానికి ప్రభుత్వం తగు చర్యలు తీసుకొనుటకు వీలుంటుంది.
- (5) జాతీయాదాయపు లెక్కల అంచనాలలో ప్రజల వినియోగం, పొదుపు, పెట్టుబడులకు సంబంధించిన వివరాలు కూడా లభిస్తాయి. ఈ వివరాలు ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధి, ప్రణాళికల అమలు మొదలగు ఆర్థికపరమైన అంశాల అధ్యయనానికి ఎంతో తోడ్పడతాయి. ఒక దేశ ఆర్థికాభివృద్ధి ఆ దేశంతో జరిగే పొదుపు పెట్టుబడుల పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వినియోగము, పెట్టుబడులు సమిష్టి డిమాండ్ స్థాయిని నిర్ణయిస్తాయి. వీటి పై దేశ ఆదాయ ఉద్యోగిత స్థాయిలు ఆధారపడి ఉంటాయి. ఈ విధమైన ముఖ్యాంశాలకు సంబంధించిన గణాంక సమాచారమంత జాతీయాదాయ అంచనాల ద్వారా లభ్యమౌతుంది.
- (6) వివిధ దేశాలకు సంబంధించిన జాతీయాదాయ అంచనాల సమాచారము తెలుసుకొనుట ద్వారా ఆయా దేశ ప్రజల జీవన ప్రమాణ స్థాయిని, వారి శ్రేయస్సును పోల్చుకోవడానికి వీలుంటుంది. అప్పుడు ఏ ఏ దేశాలలో ప్రజల జీవన ప్రమాణ స్థాయి, వారి సంక్షేమము తక్కువగా ఉంటాయో ఆ దేశాలు ప్రజల జీవన ప్రమాణాన్ని, వారి శ్రేయస్సును

పెంచడానికి అవసరమైన చర్యలు తీసుకోవడానికి వీలుకలుగుతుంది. ఈ విధంగా జాతీయాదాయ అంచనాల సమాచారము తోడ్పడుతుంది.

- (7) జాతీయాదాయపు అంచనాలు ప్రభుత్వాలు తమ ఆర్థిక విధానాలను ప్రణాళికలను రూపొందించడానికి ఎంతగానో ఉపకరిస్తాయి. దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలను, వివిధ వర్గాల ప్రజలను, వివిధ రంగాలను సరియైన ఆర్థిక విధానాలు, ప్రణాళికల ద్వారా అభివృద్ధి చేయడానికి ఈ లెక్కలు ఆధునిక ప్రభుత్వాలకు ఎంతైనా అవసరం. అభివృద్ధి సాధనలో ప్రభుత్వ పాత్రని ఈ లెక్కల ద్వారా తెలుసుకోవడానికి వీలు కలుగుతుంది. ఆచార్య శామ్యూయేల్స్ చెప్పినట్లుగా “జాతీయాదాయానికి సంబంధించిన గణాంక సమాచారం ద్వారా ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థ, ఆర్థిక మాంద్యపు స్థితి నుండి ఆర్థిక సౌభాగ్య (Prosperity) స్థితికి, దీర్ఘకాలంలో క్రమంగా ఆర్థిక వృద్ధి నుండి ఆర్థికాభివృద్ధికి ఎలా చేరుతుందో, ప్రజల జీవన ప్రమాణ స్థాయిలు వివిధ దేశాల మధ్య ఏ విధంగా పోల్చుకోవచ్చో తెలుసుకొనవచ్చును.” ఈ విధంగా జాతీయాదాయపు లెక్కల అంచనాల వలన అనేక ప్రయోజనాలు చేకూరుతున్నాయి. అందుచేత ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలన్నీ, అనేక ఇబ్బందులకు, వ్యయ ప్రయాసలకు ఓర్చి జాతీయాదాయపు లెక్కలు అంచనా వేస్తున్నాయి.

1.8 సమీక్ష:

జాతీయాదాయం అంటే ఒక సంవత్సర కాలములో ఒక దేశానికి వస్తుసేవల రూపంలో లభించే మొత్తం జాతీయ ఉత్పత్తిని, వస్తు సేవల విలువలను మార్కెట్ ధరల వద్ద ద్రవ్య రూపంలో మార్చి చెప్పినప్పుడది జాతీయాదాయమౌతుంది. జాతీయాదాయాన్ని సాధారణంగా మూడు పద్ధతుల ద్వారా మదింపు చేస్తారు. అవి ఉత్పత్తి మదింపు పద్ధతి, ఆదాయ పద్ధతి, ఖర్చు లేక వ్యయ పద్ధతి. జాతీయాదాయాన్ని అంచనా వేయుటలో అనేక ఇబ్బందులున్నవి. ఒక వస్తువు విలువకు రెండు పర్యాయాలు లెక్కించడం, మధ్య రకం వస్తువులను గుర్తించి వాటిని ఆదాయములో చేరకుండా కేవలం పూర్తిగా తయారైన అంతిమ వస్తువులను వాటి విలువను మాత్రమే జాతీయాదాయములో చేర్చడం కష్టతరంగా ఉంటుంది. అయితే జాతీయాదాయ లెక్క అంచనా వలన ఆర్థిక వ్యవస్థకు అనేక ప్రయోజనాలు చేకూరతాయి. ఒక దేశం తన ఆర్థిక స్థితిని తెలుసుకోవడమేగాక ఇతర దేశాలతో పోల్చుకున్నప్పుడు తనే స్థితిలో ఉన్నది గ్రహించవచ్చు. దేశ ఆదాయ స్థాయిని బట్టి ప్రజల తలసరి ఆదాయం, వారి జీవనప్రమాణం, వారి ఆర్థిక సంక్షేమం తెలుసుకోవచ్చు. అంతేగాక ఆర్థిక వ్యవస్థలో వివిధ రంగాల పాత్ర, ప్రాధాన్యత తెలుసుకొని వెనుకబడిన రంగాల అభివృద్ధికి అవసరమైన అభివృద్ధి చర్యలు తీసుకొనబడడానికి వీలౌతుంది.

1.9 నమూనా ప్రశ్నలు (Self Assessment Questions):

1. జాతీయాదాయం అంచనా వేసే వివిధ పద్ధతులను వివరించి, మన దేశంలో అనుసరించుచున్న పద్ధతులను విశదీకరింపుము.
2. జాతీయాదాయమును మదింపు చేయుటలో ఎదురయ్యే సమస్యలు లేక ఇబ్బందులను విపులీకరించుము.
3. జాతీయాదాయం, లేక ఉత్పత్తికి సంబంధించిన వివిధ భావాలను, వాటి మధ్య గల సంబంధాన్ని విపులంగా తెలియజేయుము.

1.10 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు:

1. Ackley, Gardner, Macroeconomic Theory and Policy, Macmillan Publications, U.K., (1978) ch. 2.
2. Richard T Froyen Macro Economics - Theories & Policier, Pearson Education India 2014, Newyork.

పాఠం - 2

జాతీయాదాయం అకౌంటింగ్ మీరియు విశ్లేషణ

ఉద్దేశ్యం:

ఈ పాఠ్య భాగం చదివిన తరువాత మీరు ఈ క్రింది అంశాలను తెలుసుకోగలరు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 2.1 ఉపోద్ఘాతం
- 2.2 నిర్వచనం
- 2.3 సాంఘిక లెక్కల ప్రయోజనాలు
- 2.4 జాతీయాదాయం అకౌంటింగ్ అభివృద్ధి చెందిన తీరు
- 2.5 వివిధ రంగాల అకౌంటు తయారీ పద్ధతి
  - 2.5.1 ప్రభుత్వ రంగం
  - 2.5.2 వివిధ రంగాల అకౌంటు సమీకరణ
  - 2.5.3 మాతృక పద్ధతి
- 2.6 సమీక్ష
- 2.7 ముఖ్య పదాలు
- 2.8 నమూనా ప్రశ్నలు
- 2.9 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు

2.1 ఉపోద్ఘాతం:

ఆధునిక కాలములో జాతీయాదాయపు అకౌంటింగ్ లేక పరిగణన అత్యధిక ప్రాధాన్యతను సంతరించుకొంది. ఎందుకనగా ఆర్థిక సిద్ధాంతం (Economic Theory) ప్రస్తుత సమస్యల పరిష్కారానికి ఎక్కువగా వర్తింపజేయబడుతున్నది. అర్థశాస్త్ర అధ్యయనం ఫలభరితంగా, ఉపయోగకరంగా ఉండాలి అని అంటూ జాతీయాదాయ పద్ధతులను గూర్చిన పరిజ్ఞానం అవగాహన ఎంతైనా అవసరం. ఆర్థికవ్యవస్థ పరిస్థితి, పనితీరు తెలియకుండా ఏ ఆర్థికశాస్త్రవేత్త ప్రభుత్వానికి గాని, ప్రైవేటు వ్యాపార సంస్థలకు గాని అవసరమైన సూచనలు చేయలేడు, సలహాలు ఇవ్వలేడు.

జాతీయాదాయపు అకౌంటింగ్ విధానము ఒక నిర్దిష్ట కాలములో (సాధారణంగా ఒక సంవత్సరకాలంలో) ఒక దేశములో నిర్వహింపబడిన, వివిధ రకాల వ్యాపార వ్యవహారాలకు సంబంధించిన సమాచారమునంత, ఆర్థయుక్తంగా వర్గీకరించి, సంక్షిప్తపరుస్తుంది. ఇట్టి అకౌంటింగ్ పద్ధతి నుండి సగటు జాతీయ ఉత్పత్తి, ఆదాయం, వినియోగం, పొదుపు, పెట్టుబడి, ఎగుమతులు, దిగుమతులు, పన్నులు, ప్రభుత్వ వ్యయం మొదలగు ముఖ్యాంశాలకు సంబంధించిన సమాచారము పొందవచ్చును. మొత్తం ఆర్థిక వ్యవస్థను పరిగణనలోనికి తీసుకొని జాతీయాదాయపు పద్దులు (Account) పరిశీలిస్తే దీని ద్వారా లభించే వివిధ రంగాలకు సంబంధించిన వాస్తవ సంఖ్యాపరమైన సమాచారం దేశం ఎదుర్కొనుచున్న అనేక ఆర్థిక

సమస్యల పరిష్కారానికి ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది. అంతేగాక ఒక రంగంలో వచ్చే మార్పులు మరో రంగంలో యే విధమైన మార్పులు తెస్తాయో కూడా తెలిసికోవచ్చు. విశేషించి వివిధ రంగాల మధ్య ఉండే ఆర్థికపరమైన సంబంధాలు తెలుసుకోవడానికి జాతీయాదాయ అకౌంటింగ్ పద్ధతి అధ్యయనం ఎంతైనా అవసరం.

19వ శతాబ్దం చివరి వరకు జాతీయాదాయపు లెక్కలు సేకరింపబడేవి గాని, దానికి సంబంధించిన వివరాలు లెక్కల రూపంలో ప్రకటించే అలవాటు ఉండేది కాదు. 20వ శతాబ్దం నుండి సర్వత్ర జాతీయాదాయపు లెక్కలను అంచనా వేయటం ఒక నిరంతర ప్రక్రియగా మారింది. ఇప్పుడు ప్రపంచంలోని అన్ని దేశాలు జాతీయాదాయాన్ని లెక్కించి, వాటి వివరాలను సంపూర్ణంగా తెలియజేయుచున్నాయి. ఇప్పుడు సాంఘిక, లేక జాతీయాదాయ పద్దులు లేక లెక్కలను నిర్వచించి ఈ లెక్కల ప్రయోజనాలను గూర్చి తెలుసుకుందాం.

2.2 నిర్వచనం :

జాతీయ ఆదాయపు పద్దులు లేక లెక్కలు అనే ఈ భావనను 1942లో J.R. Hicks అనే ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త ప్రవేశపెట్టాడు. జాతీయాదాయ లెక్కలు లేక పద్దులను సాంఘిక పరిగణన (Social Audit) లేక సాంగిక లెక్కలు లేక పద్దులు అని అంటారు. సమగ్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ స్వరూపాన్ని, పనిచేసే తీరును, వివిధ రంగాల మధ్య గల పరస్పర సంబంధాలను శాస్త్రీయంగా, సంఖ్యాపరంగా తెలియజేసే పద్ధతిని 'సాంఘిక పరిగణన'గా నిర్వచించవచ్చు. Peacock మరియు Cooper ల నిర్వచనం ప్రకారం 'సమగ్రంగా ఆర్థిక వ్యవస్థ పనిచేసే తీరును అర్థం చేసుకోవడానికి మానవులను, వారి సంస్థలను సాంఖ్యికంగా విభజించే పద్ధతిని సాంఘిక పరిగణనగా చెప్పవచ్చు'. వీటి ద్వారా ఆదాయ ప్రవాహం, ఒక రంగం ఇతర రంగాలపై ఏ విధంగా ఆధారపడి ఉందో సంఖ్యాత్మకంగా తెలుసుకోవచ్చు. సాంఘిక లెక్కలలో కార్యకలాపాలు, కార్యాకారణ సంబంధరీత్యా వర్గీకరించబడతాయి. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే దీని ద్వారా జాతీయాదాయ వివరాలు, ఆర్థిక వ్యవస్థ పనిచేయుచున్న తీరును తెలుసుకోవచ్చును.

2.3 సాంఘిక లెక్కల ప్రయోజనాలు (Uses of Social Accounting) :

ఈ జాతీయాదాయపు లెక్కలు లేక సాంఘిక లెక్కలు తయారుచేయుట వల్ల వచ్చే ఉపయోగమేంటి? ఎందుకు వాటిని తయారు చేయాలి అనే సందేహం ఎవరికైనా రావచ్చు. కనుక ఈ క్రింది భాగంలో ఈ లెక్కలు తయారుచేయుట వలన వచ్చే ప్రయోజనాలను క్లుప్తంగా ప్రస్తావిద్దాం.

1. జాతీయాదాయ లెక్కలు లేక సాంఘిక లెక్కలు ఆర్థిక వ్యవస్థ సమగ్ర స్వరూపాన్ని స్పష్టంగా తెలియజేస్తాయి. వీటిలో వివిధ రంగాల మధ్య జరిగిన లావాదేవీలు వర్గీకరింపబడి, చూపబడతాయి. ఈ వ్యాపార వ్యవహారాలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని పరిశీలించుట ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థ యావత్తు యే విధంగా పనిచేస్తుందో తెలుస్తుంది. బాధ్యత గల పౌరునిక దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ మీద దాని పనితీరు మీద ప్రతి పౌరునికి ఆసక్తి వుంది. దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ పటిష్టంగా వున్నప్పుడు, అది వ్యక్తుల ఆత్మస్థైర్యాన్ని పెంచుతుంది. అందుచేత వివేకము గల దేశ పౌరులు దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ ఏ విధంగా పురోగమిస్తుందో తెలుసుకోవడానికి కుతూహలపడుతుంటారు. అందుచేత జాతీయాదాయ లెక్కల తయారీ వలన ఎంతగానో ఉపయోగమున్నది.
2. ప్రపంచములో గల ప్రతి దేశం దేశ ఆర్థికాభివృద్ధి కొరకు సంపూర్ణోద్యోగిత సాధనకు కృషిచేస్తాయి. మన దేశం వంటి అభివృద్ధి అల్పంగా వున్న దేశాలు ప్రణాళిక ద్వారా ఆర్థికాభివృద్ధిని సాధించటానికి నిరుద్యోగాన్ని నిర్మూలించడానికి అహర్నిశలు కృషి చేస్తున్నాయి. స్థిరత్వంతో కూడిన వృద్ధి సాధించుటకు (Growth with Stability) ప్రయత్నం జరుగుచున్నది. ఆర్థిక వ్యవస్థ సామర్థ్యాన్ని, నిలకడను సాధించి దేశం ప్రగతి పథంలో ముందుకు సాగడానికి సాంఘిక లెక్కలు ఎంతగానో ఉపకరిస్తాయి.

3. జాతీయాదాయ లేక సాంఘిక లెక్కల పరిగణన వలన దేశ ప్రజల ఆర్థిక సంక్షేమాన్ని, శ్రేయస్సును తెలుసుకోవచ్చు. పైన చెప్పిన విధంగా ప్రణాళికల సహాయంతో మన దేశంలో అభివృద్ధిని సాధించడానికి కృషి జరుగుచున్నది. అయితే ప్రతి ప్రణాళిక ముగియగానే ఆ ప్రణాళిక ద్వారా ప్రజలు ఎంతవరకు లాభించారో, వారు సంక్షేమం ఎంతవరకు పెరిగిందో తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తి కలుగుతుంది. ప్రజలకు గల ఇట్టి కుతూహలాన్ని, ఆసక్తిని సామాజిక లెక్కల తయారీ లేక నిర్వహణ తీరుస్తుంది.
4. ఈ లెక్కల ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వివిధ రంగాల మధ్య ఏ విధమైన పరస్పర సంబంధముందో ఒక దానిపై మరియొకటి ఎలా ఆధారపడి పనిచేస్తున్నాయో తెలుసుకోవచ్చు. ఉదాహరణకు పారిశ్రామిక రంగము వ్యవసాయ రంగం పైన వ్యవసాయ రంగం పారిశ్రామిక రంగంపైన ఎంతవరకు, ఎలా ఆధారపడి ఉన్నాయో సామాజిక లెక్కల వివరాలు తెలియజేస్తాయి. అదే విధంగా మన ఎగుమతి రంగం, మన వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక రంగాలపై ఎంతవరకు ఆధారపడి ఉందో కూడా తెలుసుకోవచ్చు. ఈ విధంగా జాతీయాదాయ లెక్కలు ఆర్థిక వ్యవస్థలో వివిధ రంగాల మధ్య నెలకొన్న పరస్పర సంబంధాన్ని తెలుసుకోవడానికి తోడ్పడతాయి.
5. సాంఘిక లెక్కల సహాయంతో ఆర్థిక వ్యవస్థ వ్యవహరిస్తున్న తీరు, వివిధ రంగాలలో వస్తున్న మార్పులు, అభివృద్ధి స్థాయి తెలుసుకోవచ్చు. అంతేగాక ఈ వివరాల సహాయంతో ఆర్థిక పరమైన మార్పులను విశ్లేషించి, భవిష్యత్ ప్రభుత్వ ఆర్థిక కార్యక్రమాలను, విధానాలను సరియైన రీతిలో రూపొందించుకొనడానికి వీలౌతుంది.
6. జాతీయాదాయ లెక్కల వలన జాతీయోత్పత్తి, వినియోగం, పెట్టుబడి, పొదుపు, ఎగుమతులు, దిగుమతులు, పన్నులు, ప్రభుత్వ రాబడి, వ్యయం, మొదలగు అనేక ముఖ్యమైన వివరాలను తెలుసుకోవచ్చు. అంతేగాక వీటిలో ఒకదాని ప్రభావం మరోదాని మీద ఎలా వుంటుందో కూడా తెలుసుకోవచ్చు. ఉదాహరణకు జాతీయోత్పత్తి మరియు ఆదాయం పెరిగినప్పుడే, ప్రజల వినియోగం వారి పొదుపు పెట్టుబడులు ఏ విధంగా మార్పు చెందుతాయో ఈ లెక్కల ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు.
7. ఈ లెక్కలు రాజకీయ వేత్తలకు, ప్రభుత్వానికి చాలా ఉపయోగపడతాయి. ఈ లెక్కల ఆధారంగానే ప్రభుత్వం తన ఆర్థిక, ద్రవ్యకోవ విధానాలు రూపొందించుకుంటుంది. ఈ సమాచారము లేకుండా ప్రభుత్వం తన విధానాలు రూపొందిస్తే అవి ప్రజలకు, ప్రభుత్వానికి మంచి చేయకపోగా తీరని నష్టం కలిగించవచ్చును. కనుక జాతీయాదాయపు లెక్కలు ఇట్టి ప్రమాదం జరగకుండా ఆర్థిక వ్యవస్థ పురోగమించడానికి, అభివృద్ధి చెందడానికి ఎంతో తోడ్పడతాయి.

2.4 జాతీయాదాయ అకౌంటింగ్ అభివృద్ధి చెందిన తీరు (The Development of National or Social Accounting)

ఈ జాతీయాదాయ లెక్కలు లేక సాంఘిక లెక్కల పద్ధతి లేక సాధనం (Technique) 15వ శతాబ్దంలోనే వాడుకలోకి వచ్చింది. అయిన ప్రారంభదశలో ఇది ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క సమగ్ర స్థితిని తెలియజెప్పడానికి వాడబడలేదు. దీనిని కేవలం వివిధ సంవత్సరాలలో సంక్రమించే సగటు జాతీయాదాయాన్ని తెలుసుకోడానికే వాడేవారు.

W.I. King అనే ఆర్థిక వేత్త 1915లో అమెరికా దేశంలో ఆదాయ సంపదల పంపిణీ పై ఒక సర్వేను ముద్రించటం ద్వారా మొట్టమొదటిగా ఈ సాధనాన్ని ప్రవేశపెట్టినవాడయ్యాడు. 1920లో (The National Bureau of Economic Research) అనే సంస్థ, జాతీయాదాయాన్ని కొలిచే పద్ధతులు అనే అంశంపై విస్తృత పరిశోధన చేసి, ఈ పద్ధతి అభివృద్ధికి కొంత కృషి చేసింది. అయితే 1930లో ఏర్పడిన తీవ్రమైన ఆర్థిక మాంద్యం (The Great Economic Depression) ఈ జాతీయాదాయ లెక్కింపు పద్ధతిని అభివృద్ధి చేయవలసిన అవశ్యకతను నొక్కి చెప్పింది. అంతేగాక దీనిని అభివృద్ధి చేయడానికి అవసరమైన ప్రోత్సాహాన్ని ప్రపంచ దేశాలలో కల్పించింది. తరువాత వచ్చిన రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం, పిదప యేర్పడిన పరిస్థితులు ఈ

సాధనాన్ని అభివృద్ధి చేయవలసిన ఆవశ్యకతను స్పష్టంగా తెలియజేశాయి. కనుక అమెరికా, యూరపు దేశాలు జాతీయాదాయ లెక్కల అంచనాలు, లెక్కల అకౌంటింగ్ పద్ధతి అభివృద్ధికి నిజమైన ప్రయత్నం ప్రారంభించాయి. అయితే (National Income Accounts Technique)ని లేక జాతీయాదాయ లెక్కల సాధనాన్ని స్పష్టమైన రీతిలో ప్రవేశపెట్టిన ఖ్యాతి Richard Stone అనే ఆర్థిక వేత్తకు దక్కుతుంది. ఈ పద్ధతిని అభివృద్ధి పరచినందుకుగాను అర్థశాస్త్రంలో ఆయనకు నోబెల్ ప్రైజ్ లభించింది. ఈ విధంగా జాతీయాదాయ లెక్కల పద్ధతి ఒక సాధనంగా ప్రపంచ దేశాలన్నింటిలో జాతీయాదాయ లెక్కల పరిగణన సాధనంగా విస్తృతంగా వాడబడుచున్నది.

జాతీయాదాయపు అకౌంట్స్ తయారుచేయడానికి ఆర్థిక వ్యవస్థ యావత్తు వివిధ రంగాలుగా వర్గీకరింపబడుతుంది. ప్రతీ రంగానికి ఒక మాదిరి వ్యాపార సంస్థ తయారుచేసే మాదిరిగా ఒక ఆస్తి అప్పుల పట్టిక (Balance Sheet) తయారుచేయబడుతుంది. ప్రతీ రంగము పద్దులో దానికి సంబంధించిన వ్యయం, రాబడి సమాచారం పొందు పరచబడుతుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ సాధారణంగా (1) గృహరంగము, (2) వ్యాపార రంగం (3) ప్రభుత్వ రంగం (4) విదేశ వ్యాపారం రంగము (5) పెట్టుబడి లేదా మూలధన రంగంగా విభజించడం జరుగుతుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ వర్గీకరణకు ఒక నిర్దిష్టమైన ప్రాతిపదికాంశమేమి వుండదు. అయితే ఒక రంగములో చేర్చబడిన వ్యక్తులు, సంస్థలు మరియు రంగములో చేర్చబడకుండా ఈ వర్గీకరణ జరగాలి. ఆర్థిక వ్యవస్థ వివిధ రంగాలుగా వర్గీకరింపబడటం అనేది ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క సాధారణ ఆర్థిక స్థితిని బట్టి గాని, దేశంలో జరుగుచున్న పారిశ్రామిక చర్యల పైన గాని ఆధారపడి జరగవచ్చు. ఈ వర్గీకరణ భాగోళికప్రాతిపదికపై అనగా రాష్ట్ర జిల్లాల ప్రాతిపదికపై కూడా జరగవచ్చు అయితే ఆ విధంగా వర్గీకరింపబడి, రూపొందింపబడిన అకౌంట్లు మొత్తం దేశం (National Accounts) లోనియికి సమీకరించాలి.

భారతదేశంలో జాతీయాదాయ అంచనాల సంఘం (National Income Estimates Committee) జాతీయాదాయ లేక సామాజిక అకౌంట్లు తయారీ విధానంలో మొత్తం ఆర్థిక వ్యవస్థను మూడు రంగాలుగా వర్గీకరించింది. (1) వ్యాపార రంగము (2) కుటుంబ రంగము (3) ప్రభుత్వ రంగం. ఈ రంగాలను ఇంకా విభజించి మొత్తం మీద 12 ఖతాల ద్వారా భారతదేశంలో జాతీయాదాయ అకౌంట్లు తయారుచేయబడుతున్నాయి.

భారతదేశంలో జాతీయాదాయ సంఘం జాతీయాదాయ అకౌంట్లు తయారుచేయుటలో కొంతమేరకు మాత్రమే విజయం సాధించింది. దీనికి ముఖ్య కారణం ఈ పద్దులు తయారుచేయుటకు అవసరమైన వినియోగ వ్యయం, పొదుపు, పెట్టుబడి మూలధన సంచయనం, తరుగుదల మదలగు వాటికి సంబంధించిన గణాంక సమాచారం కావలసిన మేరకు లభ్యంకాకపోవుట. మన దేశంలో ప్రైవేటు రంగ సంస్థలు ఈ రకమైన ఖతాలు రూపొందించడానికి అవసరమైన ఖచ్చితమైన గణాంక సమాచారం చూపించడానికి అయిష్టంగా వుంటున్నాయి. ఇంతేగాక గణాంక జాతీయాదాయ అకౌంట్ల తయారీకి అవసరమైన గణాంక సమాచారం సేకరించవలసిన అధికారులు (Statistical investigators) తాము సేకరించిన వాస్తవాలను తారుమారుచేసి అవాస్తవాలుగా చూపుట వలన, ఈ లెక్కల తయారీలో అనేక లోపాలు చోటు చేసుకుంటున్నాయి. వివిధ రంగాల అకౌంట్లలో తీవ్రమైన అసమానతలు, లోపాలు యేర్పడుతున్నాయి.

అమెరికా దేశంలోని వాణిజ్య శాఖ (Department of Commerce) ఈ రంగాల వర్గీకరణ పద్ధతిననుసరించి ఆర్థిక వ్యవస్థను 5 రంగాలుగా విభజించింది (1) వ్యక్తిగత లేక కుటుంబరంగ (Personal or Household Sector) (2) వాణిజ్య లేక వ్యాపార రంగం (Government Sector) (3) ప్రభుత్వ రంగం, (4) అంతర్జాతీయ రంగము (Rest the World or International Sector) (5) పొదుపు మరియు పెట్టుబడుల రంగము (Savings and Investment Sector). ఇప్పుడు ఈ రంగాలు తమ తమ ఖతాలను ద్వంద్వ ఖత పద్ధతి (Double Entry Method)లో వాటి కర్పలు, ఆదాయాల వివరాలను యే విధంగా వ్రాస్తాయో పరిశీలిద్దాం.

2.5 వివిధ రంగాల అకౌంటు తయారీ పద్ధతి :

1. వైయక్తిక లేక కుటుంబ రంగం (Personal or Household Sector) :

ఈ రంగంలో రూపొందింపబడే ఖాతాలో వ్యక్తులు, వినియోగదారులు, మరియు కుటుంబాలు, లాభార్జన లేకుండా సేవాదృక్పథంతో ధార్మిక, స్వచ్ఛంద సంస్థల ఖర్చులు, ఆదాయం చేర్చబడతాయి. ఈ రంగానికి సంబంధించి ఊహాత్మకంగా (hypothetical) రూపొందింపబడిన ఒక ఖాత (Account) ఈ క్రింది చూపబడినది.

టేబుల్

1. గృమ రంగ రాబడి మరియు చెల్లింపుల (ఖర్చులు) (కోట్ల రూపాయలలో)

చెల్లింపులు		రాబడి	
1. గృహరంగం, వ్యాపార రంగం కొన్న వస్తువులు	375.00	1. వేతనాలు, జీతాలు, అనుబంధ చెల్లింపు	305.00
		(ఎ) వ్యాపార సంస్థల ద్వారా	170.00
		(బి) కుటుంబ సభ్యుల ద్వారా	20.00
		(సి) ప్రభుత్వాల ద్వారా	105.40
		(డి) విదేశస్తుల ద్వారా	9.60
2. కుటుంబానికి అవసరమైన సేవలకొనుగోలు	25.00	2. భాటకం రూపంలో వచ్చిన మొత్తం	40.00
3. ఇతర దేశాల నుండి చేసిన నికర కొనుగోలు	8.00	3. డివిడెండ్లు	56.00
4. పన్నులు, ఫీజుల చెల్లింపు	10.00	4. వడ్డీ రూపవైయక్తి రాబడి	64.00
		(ఎ) వ్యక్తుల నుండి	8.50
		(బి) వ్యాపార సంస్థల నుండి	32.00
		(సి) ప్రభుత్వము నుండి	20.50
		(డి) విదేశాల నుండి	3.00
5. వడ్డీ చెల్లింపులు	6.50	5. మిశ్రమ ఆదాయం	30.00
6. సాంఘిక భీమా చెల్లింపులు	40.00	6. బదలీ చెల్లింపులు	30.00
7. వైయక్తిక పొదుపు	60.00	(ఎ) వ్యాపార సంస్థల నుండి	18.00
		(బి) ప్రభుత్వం నుండి	12.00
8. మొత్తం	525.00	7. మొత్తం	525.00

పై ఖాతా ప్రకారం మొత్తం చెల్లింపులలో రూ.375 కోట్లు, అంటే సుమారు మొత్తం చెల్లింపులలో 71.4% వినియోగ వస్తు సేవలపై జరిగింది. అదే విధంగా మొత్తం రాబడిలో అధిక శాతం వేతనాలు, జీతాలు, అనుబంధ చెల్లింపుల ద్వారా లభించింది.

(ii) వ్యాపార రంగం (Business Sector):

అమెరికా వ్యాపార రంగంలో కార్పొరేటు, కార్పొరేటేతర మరియు ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలో ఉండే సంస్థలు ఉంటాయి. అంటే ప్రభుత్వ, ప్రయివేట్ రంగ సంస్థలు వస్తుసేవల తయారీలో ఉంటాయి. ఈ అకౌంట్లో దేశంలో ఉన్న వ్యాపార సంస్థలన్నింటి రాబడి, చెల్లింపుల వివరాలు జమ చేయబడతాయి. ఒక ఊహాత్మక వ్యాపార రంగ అకౌంట్ ఈ క్రింద చూపబడినది.

వ్యాపార రంగ రాబడి - చెల్లింపుల అకౌంట్ (కోట్ల రూ॥లలో)

చెల్లింపులు	రూ॥	రాబడి	రూ॥
1. వేతనాలు, జీతాలు మరియు అదనపు చెల్లింపులు	170.0	1. సమీకరింపబడిన నికర అమ్మకాలు	592.0
2. సాంఘిక భీమాకు యాజమాన్యం భాగం	40.0	(ఎ) వినియోగదారులకు	375.0
3. కార్పొరేటేతర వ్యాపార ఆదాయం	60.0	(బి) కాపిటల్ అకౌంట్లపై చేయు వ్యాపారానికి	185.0
4. స్థూల కార్పొరేటు లాభాలు	190.0	(సి) ప్రభుత్వానికి	20.0
(ఎ) కార్పొరేటు వ్యాపార పన్ను బకాయి	42.0	(డి) విదేశాలకు	12.0
(బి) ఇన్వెంటరీ వాల్యుయేషన్ సర్దుబాటు	12.5	2. బిజినెస్ ఇన్వెంటరీలలో నికర మార్పు	142.0
(సి) పంపిణీకాని లాభాలు	90.0	3. సబ్సిడీలు	6.0
(డి) డివిడెండ్లు	45.5		
5. భాటకం చెల్లింపు	40.0		
6. నికర వడ్డీ	32.0		
7. పరోక్ష వ్యాపార పన్నులు	55.0		
8. మూలధన వినియోగ ఖర్చులు	153.0		
మొత్తం	740.0	స్థూల వ్యాపార రాబడి మొత్తం	740.00

2.5.1 ప్రభుత్వ రంగం (Government Sector):

ప్రభుత్వ రంగంలో అన్ని ప్రభుత్వ సంస్థలు, ఉప సంస్థలు, ఫెడరల్ రాష్ట్ర, స్థానిక సంస్థలన్నీ కలిసి ఉంటాయి. ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలో నిర్వహింపబడే వ్యాపార, పారిశ్రామిక సంస్థల నుండి ప్రభుత్వానికి రాబడి వస్తుంది. వీటి నిర్వహణకయ్యే వ్యయాన్నంతటిని ప్రభుత్వం భరించాలి. అయితే ఈ సంస్థలన్నీ ప్రభుత్వ రంగములోకి చేర్చబడవు. ఎందుకనగా ఇవి ఇంతకు ముందే వ్యాపార రంగంలో చేర్చబడ్డాయి.

ప్రభుత్వానికి రాబడి వచ్చే ముఖ్య ఆధారాలు పన్నులు, సాంఘిక భద్రతా చెల్లింపులు. ప్రభుత్వం వస్తు, సేవల కొనుగోలుకు, బదలీ చెల్లింపులకు ద్రవ్యం వ్యయం చేస్తుంది. ఈ అకౌంట్లో ప్రభుత్వ సంస్థలన్నింటి యొక్క సమీకరింపబడ్డ (Consolidated) ఖాతా తయారు చేయుట గనుక, ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన భూములు, ఇంతకు ముందు నిర్మించిన భవనాలు,

ఇతర పరికరాల విలువ ప్రభుత్వ రాబడి లెక్కలలో చూపించబడలేదు. ఊహాత్మక ప్రభుత్వ రంగ అకౌంట్ ప్రకారం ప్రభుత్వానికి వచ్చే రాబడి వ్యక్తులు, వ్యాపార సంస్థలు ప్రత్యక్ష, పరోక్ష పన్నుల రూపంలో చెల్లించే మొత్తం, ప్రభుత్వ రాబడి ఆధారాలలో ముఖ్యమైనదిగా చూపుతుంది. చెల్లింపుల భాగంలో ముఖ్యమైనది. ప్రభుత్వం కొనే వస్తు, సేవల పై ప్రభుత్వం చేయు వ్యయం, ఈ ఖర్చు లేక వ్యయంలో వేతన చెల్లింపులు, జీతాలు, అదనపు చెల్లింపు భాగం ఎక్కువగా ఉంది.

అంతర్జాతీయ రంగము (విదేశ వ్యాపార రంగం) (International Sector):

ఈ అకౌంట్లో అంతర్జాతీయ వ్యాపారానికి సంబంధించిన వివరాలు మాత్రమే ఉంటాయి. విదేశాలకు వస్తువులను ఎగుమతి చేసినప్పుడు లేక సేవలందినపుడే కొన్ని సందర్భాలలో బహుమానాలు రూపంలో ఈ రంగానికి ఆదాయం ఏర్పడుతుంది. అదే విధంగా దేశం ఇతర దేశాల నుండి వస్తు సేవలు దిగుమతి చేసుకున్నప్పుడు, ఇతర దేశాలకు బహుమానంగా కొంత డబ్బు ఖర్చు చేసినపుడు అయిన మొత్తం సొమ్మును దిగుమతుల వ్యయంగా నిర్ధారించి, దీనిని ఎగుమతుల విలువ నుండి తీసివేయాలి. అప్పుడు “నికర విదేశీ పెట్టుబడి” వస్తుంది. దీనిని ఈ రంగములో ఆదాయంగా చూపాలి. ఒక వేళ దిగుమతుల విలువ ఎగుమతుల విలువ కంటే ఎక్కువగా ఉంటే ఆ వ్యత్యాసాన్ని “విదేశీ వ్యాపార మిగులు” అంటారు. జాతీయాదాయ లెక్కలు తెప్పక విదేశ వ్యాపార లావాదేవీలను పరిగణనలోనికి తీసుకోవాలి. లేకపోతే కేవలం వైయుక్తిక, వ్యాపార, ప్రభుత్వ రంగాల వివరాల పై ఆధారపడి జాతీయాదాయం సమీకరింపబడుతుంది. అప్పుడా లెక్కలు పరిమిత లేక మూయబడిన (closed) ఆర్థికవ్యవస్థను ప్రతిబింబిస్తాయి గాని, అంతర్జాతీయ వ్యాపార వ్యవహారాలు నిర్వహిస్తున్న ఆర్థిక వ్యవస్థను కాదు.

విదేశ లేక అంతర్జాతీయ చెల్లింపులు, నమూనా అకౌంట్ పట్టిక ఈ క్రింద చూపబడినది.

అంతర్జాతీయ రంగం రాబడి - చెల్లింపుల అకౌంట్ (కోట్ల రూపాయలలో)

చెల్లింపులు	మొత్తం	రాబడి	మొత్తం
1. నికర కొనుగోళ్లు	24.0	1. నికర విదేశీ పెట్టుబడి	40.0
(ఎ) వ్యాపారం ద్వారా	12.0		
(బి) వ్యక్తుల ద్వారా	8.0		
(సి) ప్రభుత్వం ద్వారా	4.0		
2. వేతనాలు, అదనపు చెల్లింపులు	6.0		
3. వడ్డీ	5.0		
4. డివిడెండ్లు	1.8		
5. ట్రాన్స్ లాభాలు	3.0		
నికర ప్రస్తుత చెల్లింపు	40.0	నికర విదేశీ పెట్టుబడి	40.0

పాదుపు, పెట్టుబడుల రంగము (The Savings and Investment Sector):

ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో స్థూల పాదుపు, పెట్టుబడులకు సంబంధించిన ఖాతాకు చాలా ప్రాముఖ్యత ఉంటుంది. మోర్గాన్ అనే ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త దీనికి రెండు ముఖ్య కారణాలు చెప్పాడు.

(ఎ) ఈ అకౌంట్ దేశ ఉత్పాదకతను కొలవడానికి మొత్తం ఉత్పత్తిని తెలుసుకోవడానికి, నూతన భవనాలు, యంత్రాలు, ఇన్వెంటరీలు కొనుగోలు రేటు నిర్ణయించడానికి.

(బి) పాదుపు, పెట్టుబడుల ప్రవాహం ద్వారా ద్రవ్యోల్బణ ప్రతి ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులు విశ్లేషించడానికి ఈ అకౌంట్ పద్ధతి చాలా ఉపయోగిస్తుందనునది మోర్గాన్ అభిప్రాయం. ఈ క్రింద మాదిరి పాదుపు, పెట్టుబడుల, పట్టిక చూపబడినది.

స్థూల పాదుపు, పెట్టుబడుల అకౌంట్ (కోట్ల రూ॥లలో)

చెల్లింపులు	మొత్తం	రాబడి	మొత్తం
1. వ్యాపార సంస్థల ద్వారా కొనబడిన మూలధన వస్తువులు	185.0	1. వ్యక్తిగత పాదుపు	60.0
2. బిజినెస్ ఇన్వెంటరీలలో వచ్చి నికరమైన మార్పులు	142.0	2. స్థూల వ్యాపార పాదుపు	298.0
3. నికర విదేశీ పెట్టుబడి	40.0	3. ప్రభుత్వ మిగులు లేక లోటు	9.0
4. స్థూల పెట్టుబడి	367.0	4. స్థూల పాదుపు	367.0

ఈ అకౌంట్లో రాబడుల వైపు వైయుక్తిక పాదుపు, వ్యాపార సంస్థలు మూలధన వినియోగ అలవెన్యూల రూపంలో కలిగి ఉన్న పాదుపు, పంపిణీ చేయబడక ఉన్న కార్పొరేట్ ఆర్జనలు, ప్రభుత్వ పాదుపు (అంటే ప్రభుత్వానికి లభించే మిగులు), ప్రభుత్వ రాబడులు, చెల్లింపుల కంటే తక్కువైతే ప్రభుత్వ రంగం పాదుపు ఋణాత్మకంగా చూపబడుతుంది.

ఈ అకౌంట్లో చూపబడే పాదుపు, పెట్టుబడులు స్థూల భావనలో చూపబడతాయి గాని వాటి నికర విలువలో కాదు, ఎందుకంటే ప్రస్తుత ధరల వద్ద తరుగుదల లెక్కింపబడకపోవుట ఈ ఇబ్బంది కలిగిస్తుంది. అందుచేత నికర పెట్టుబడి అంచనా కష్టసాధ్యం.

ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వివిధ రంగాల అకౌంట్లు తయారు చేసిన పిదప వాటి యొక్క వివరాలను, ఒకటికి రెండుసార్లు సరిచూసుకొని వాటి వాస్తవికతను నిర్ధారించి, అప్పుడే అన్ని రంగాల అకౌంట్లను సమీకరించాలి.

ఆర్థికవ్యవస్థ పని తీరును సమగ్రంగా అవగాహన చేసుకోవాలంటే వివిధ రంగాల అకౌంట్లలో చేర్చబడిన ప్రస్తుత మూలధన వ్యవహారాలను క్షణంగా పరిశీలించాలి. ఒకే పద్దు క్రింద చూపబడే స్థూల జాతీయ (GNP) అంటూ పద్ధతి కంటే వివిధ రంగాలు తయారు చేసే అకౌంట్లు పద్ధతి తప్పక మెరుగైనదని Denburg మరియు Mcdougall అనే ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు ఉద్ఘాటించారు. ఎందుకంటే ఒకే పద్దు (Single unified account)గా రూపొందింపబడే అకౌంట్లో ప్రస్తుతానికి సంబంధించిన అనేక ఆర్థిక లావాదేవీలు అకౌంట్లోకి చేర్చబడకుండా విడిచి పెట్టబడతాయి. వివిధ రంగాల (Sector Account) పద్ధతిలో అన్ని రంగాల వ్యాపార వ్యవహారాలు, వివిధ రంగాల మధ్య జరిగిన

లావాదేవీలు స్పష్టంగా, వివరించగా అకౌంట్స్ లో చేర్చబడతాయి. అప్పుడు శాస్త్రీయ పద్ధతిలో స్థూల జాతీయ ఉత్పత్తిని, ఆర్థిక వ్యవస్థ పూర్తి పని తీరును విశ్లేషించడానికి, అవగాహన చేసుకోవడానికి వీలు కలుగుతుంది.

2.5.2 వివిధ రంగాల అకౌంట్ల సమీకరణ (Consolidation of Accounts - Sectoral Account):

వివిధ రంగాలు తయారు చేసే వ్యయ, రాబడుల అకౌంట్లు ఆయా రంగాలలో జరిగిన వ్యాపార వ్యవహారాలకు సంబంధించిన గరిష్ట సమాచారాన్ని అందిస్తాయి. ఈ సమాచారం అనేక విధాలుగా ఉపయోగపడుతుంది. అయితే వివిధ రంగాల అకౌంట్ల పద్ధతి ప్రధానంగా జాతీయ ఉత్పత్తిని ఖచ్చితంగా అంచనా వేయుటకు ఉపయోగపడుతుంది. దీనికి వివిధ రంగాలు రూపొందించే అకౌంట్లలో ఉన్న చిక్కులు, అస్పష్టతలు లోపాలు వీలైనంత వరకు తగ్గించాలి. అప్పుడు జాతీయ ఉత్పత్తి అంచనా లేదా జాతీయాదాయ అంచనా మరింత ఖచ్చితంగా సమీకరింపబడుతుంది.

జాతీయాదాయ లేక సామాజిక లెక్కల తయారీకి ఆర్థిక వ్యవస్థను వివిధ రంగాలుగా వర్గీకరించినా, ప్రధానంగా వ్యాపార రంగము నుండి ఆదాయం ఉత్పత్తులు ఉత్పన్నమౌతాయి. వ్యాపార రంగానికి లభించే ఆదాయం ఈ రంగం వ్యక్తులకు, ప్రభుత్వానికి, విదేశాలకు అమ్మిన అమ్మకాల నుండి లభిస్తుంది.

వైయక్తిక రంగానికి లభించే ఆదాయం వ్యాపార రంగం నుండి లభించేదే. ఎందుకనగా వైయక్తిక రంగములో ఉత్పత్తి సాధనాలన్ని ఉంటాయి. కనుక ఉత్పత్తి కారకాల ధరలు (భాటకం, వడ్డీ, వేతనాలు, లాభాలు) రూపంలో వ్యాపార రంగము నుండి వైయక్తిక రంగానికి ఆదాయం సమకూరుతుంది.

అకౌంట్ల సమీకరణకుగాను విదేశాలతో వ్యాపార వ్యవహారాలు కూడా వ్యాపార రంగమే నిర్వహించిందని భావించడం జరుగుతుంది. పై ప్రమేయాల మీద చెల్లింపులు, రాబడులతో తయారైన అకౌంట్లు పూర్తిగా సమీకరించినపుడు (When Consolidated) వచ్చు ఉత్పత్తి- ఆదాయాల అంచనా విలువ ఒక అకౌంట్ (Unified Account) పద్ధతి ద్వారా అంచనా వేయబడిన అనగా మొత్తం లేక సగటు ఆదాయం, ఉత్పత్తి మరియు వ్యయం ప్రాతిపదిక పై మదింపు చేయబడుట ద్వారా వచ్చిన స్థూల జాతీయోత్పత్తికి సమానమౌతుంది.

వివిధ రంగాల అకౌంట్లను ఘనీభవింపజేయటానికి లేక సమీకరించడానికి వివిధ రంగాల మధ్య చెల్లింపులు, రాబడి సంబంధాలు బాహ్యంగా తెలియపర్చే విధంగా ఈ అకౌంట్లనన్నింటిని తిరిగి (recast) తయారు చేయాలి. ఆ విధంగా (recase) తిరిగి తయారు చేసిన అకౌంట్ ఈ క్రింద చూపబడినది.

వ్యాపార రంగము, స్థూల జాతీయోత్పత్తి (కోట్ల రూ॥లలో)

చెల్లింపులు	మొత్తం	రాబడి	మొత్తం
1. వైయక్తిక రంగానికి చెల్లింపులు	513.0	1. వైయక్తిక రంగం నుండి వచ్చిన	
2. వ్యాపార సంబంధిత పొదుపు	145.0	రాబడులు	414.5
3. ప్రత్యక్ష పన్నులు	82.0	2. ప్రభుత్వం నుండి వచ్చిన రాబడులు	166.5
4. పరోక్ష వ్యాపార పన్నులు	55.0	3. నికర ఎగుమతులు	40.0
5. నికర జాతీయోత్పత్తి	795.0	4. స్థూల స్రైవేటు పెట్టుబడులు	327.0
6. తరుగుదుల	153.0	5. స్థూల జాతీయోత్పత్తి	948.0
7. స్థూల జాతీయోత్పత్తి	948.0		

పైన చూపబడిన అకౌంట్లో వైయుక్తిక రంగానికి చెల్లింపులు ప్రభుత్వ, వ్యాపార, వైయుక్తిక రంగాలలో వేతనాలు, జీతాల రూపంలో ఉత్పత్తిన్నవైన మొత్తం నుండి జరిగినవి. ఈ చెల్లింపులలో వేతనాలు, జీతాలు, అదనపు ఆదాలు, కార్పొరేట్‌తర సంస్థల వ్యాపారం నుండి వచ్చిన ఆదాయం, డివిడెండ్లు కూడా చేర్చబడతాయి.

వ్యాపారసరఫరైన పాదుపు (Business Saving)లో పంచి పెట్టబడకుండా ఉన్న లాభాలు, విదేశ శాఖల నుండి వచ్చు లాభాలు మొదలగున్నవి ఇమిడి ఉంటాయి. ప్రత్యక్షపు పన్నుల్లో కార్పొరేటు సంస్థలు చెల్లించవలసిన లాభాలు, యాజమాన్య శ్రామికులు చెల్లించవలసిన సాంఘిక భీమా చెల్లింపులు, ప్రభుత్వం ఇచ్చే మొత్తం కలసి ఉంటాయి. నికర జాతీయోత్పత్తి 795 కోట్ల రూపాయలు, 153 కోట్ల తరుగుదల విలువ కలిపితే స్థూల జాతీయోత్పత్తి 948 కోట్లకు సమానం.

ఈ అకౌంట్లో రాబడుల వైపు వ్యాపార రంగం వినియోగదారుకు విక్రయించిన వస్తువుల విలువ, విదేశ వ్యాపార రంగంలో అమ్మిన వస్తువుల విలువ, కొన్న సేవల విలువ ఉంటాయి. ప్రభుత్వం కొన్ని వాటిలో ప్రభుత్వం, వైయుక్తిక రంగం, వ్యాపార రంగం, విదేశ వ్యాపార రంగానికి కొన్ని పన్ను సేవలు ఇమిడి ఉంటాయి. నికర ఎగుమతులు విదేశ వ్యాపార రంగములో జరిగిన మొత్తం వ్యయానికి సమానం. స్థూల ప్రైవేటు Domestic పెట్టుబడి వ్యాపార సంస్థలు కొన్ని మూలధన వస్తువులు వ్యాపార ఇన్వెంటరీలలో వచ్చిన నికర మార్పులు చూచిస్తాయి. ఈ క్రింద పట్టిక వైయుక్తిక రంగం ఇతర రంగాలతో జరిపిన వ్యాపార లావాదేవీలను తెలియజేస్తుంది.

వైయుక్తిక రంగ అకౌంట్ (కోట్ల రూపాయలలో)

చెల్లింపులు	మొత్తం	రాబడులు	మొత్తం
1. వ్యాపార రంగానికి చెల్లింపులు	414.5	1. వ్యాపార రంగము నుండి లభించిన	
2. ప్రభుత్వానికి చెల్లింపులు	50.5	రాబడులు	513.0
3. వైయుక్తిక పాదుపు	60.0	2. ప్రభుత్వ రంగము నుండి వచ్చిన	
		రాబడి	12.0
మొత్తం	525.0	మొత్తం వ్యక్తిగత రాబడి	525.0

ఈ అకౌంట్లో చెల్లింపుల వైపు వైయుక్తిక రంగం అను సంధానములో (సమీకరణలో consolidation) వ్యాపార రంగానికి చేసిన చెల్లింపులు (payments to business sector) వ్యక్తిగత పన్నులు (personal taxes) మరియు సీజులు, సాంఘిక భద్రతా చెల్లింపులు (Social Security Payments) మరియు వ్యక్తిగత పాదుపులు ఇమిడి ఉంటాయి.

ఈ అకౌంట్లో రాబడుల వైపు, వ్యాపార రంగం నుండి వచ్చిన ఆదాయం, ప్రభుత్వ రంగము నుండి నికర వడ్డీ, భద్రతా చెల్లింపుల రూపంలో వచ్చిన ఆదాయం ఉంటాయి.

సమీకరింపబడిన ప్రభుత్వ రంగ ఖాతాలో ఈ క్రింది అంశాలుంటాయి.

ప్రభుత్వ రంగ అకౌంట్ (కోట్ల రూపాయలలో)

చెల్లింపులు	మొత్తం	రాబడులు	మొత్తం
1. వ్యాపార రంగానికి చేసిన చెల్లింపులు	166.5	1. వ్యాపార రంగము నుండి వచ్చిన ఆదాయం	137.0
2. వైయక్తిక రంగానికి చేసిన చెల్లింపులు	12.0	2. వైయక్తికరంగము నుండి వచ్చిన ఆదాయం	50.5
3. మిగులు లేక లోటు	+9.0		
4. ప్రభుత్వ చెల్లింపులు మరియు మిగులు	187.5	3. మొత్తం ప్రభుత్వ రాబడి	187.5

సమీక్షింపబడిన అంతర్జాతీయ రంగ అకౌంట్

(Summarised International Account) (కోట్ల రూపాయలలో)

చెల్లింపులు	మొత్తం	రాబడి	మొత్తం
1. వస్తు సేవల నికర ఎగుమతులు	40.0	1. నికర విదేశీ పెట్టుబడి	40.0

స్థూల పొదుపు పెట్టుబడుల అకౌంట్ సమీకరింపబడిన స్థూల పొదుపు మరియు పెట్టుబడుల అకౌంట్లో చెల్లింపులు లేక పెట్టుబడుల వైపు నికర పెట్టుబడి, నికర విదేశీ పెట్టుబడి, మూలధన వినియోగ ఖర్చులు లేదా తరుగుదల (Depreciation) వ్యయం చేర్చబడతాయి. ఆదాయము లేక పొదుపు వైపు వ్యాపార పొదుపు, వ్యక్తుల పొదుపు ప్రభుత్వానికి వచ్చే మిగులు లేక లోటు చూపించబడతాయి. ఈ విషయాలు ఈ క్రింది పట్టికలలో చూపబడ్డాయి.

స్థూల పొదుపు - పెట్టుబడుల అకౌంట్ (కోట్ల రూపాయలలో)

చెల్లింపులు	మొత్తం	రాబడి	మొత్తం
1. నికర స్వదేశీ పెట్టుబడి	174.0	1. వ్యాపార పొదుపు	145.0
2. నికర విదేశీ పెట్టుబడి	40.0	2. ప్రభుత్వ పొదుపు	+9.0
3. మూలధన వినియోగ వ్యయం (తరుగుదల)	153.0	3. వైయక్తిక పొదుపు	60.0
4. స్థూల పెట్టుబడి	367.0	4. మూలధన వినియోగ వ్యయం (తరుగుదల)	153.0
		5. స్థూల పొదుపు	367.0

పైన వివరింపబడిన రెండు రకాల అకౌంట్ పద్ధతులలో ప్రతి వ్యాపార వ్యవహారం రెండు మార్లు ప్రస్తావించబడింది (చూపబడింది). కనుక చూపబడిన అంకెలన్నియు స్థిరీకరింపబడి, సమీకరింపబడి ఒకదానితో ఒకటి సమతౌల్యబడి మాత్రిక పద్ధతి ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థ సంపూర్ణ స్థితి తెలియజేయుటకు అనుకూలంగా ఉన్నాయి.

2.5.3 మాత్రిక పద్ధతి:

మాత్రిక అంటే అంకెలను చతురస్ర రూపంలో అమరిక చేయుట. ఇది అడ్డు, నిలువ వరుసల సముదాయం. నిలువ వరుసలలో ఖర్చులు చెల్లెంపులు, అడ్డువరుసలలో ఆదాయం రాబడుల వివరాలు చూపబడతాయి. ప్రతి రంగానికి ఒక నిలువ వరుస, ఒక అడ్డు వరుస ఉంటుంది. నిలువ వరుసలు, అడ్డు వరుసలు సమానంగా ఉంటాయి. ఎన్ని రంగాలుంటాయో అన్ని నిలువ వరుసలు, అడ్డువరుసలు ఉంటాయి. ఒక రంగ వ్యయం మరో రంగానికి ఆదాయమౌతుంది. అందువలన ఏ ఖర్చు వివరానైనా ఖర్చు చేసి రంగం నిలువ వరుసలో, అది ఏ రంగానికి ఆదాయమైందో అది అడ్డు వరుసలో రాయడం జరుగుతుంది. నిలువ వరుసలో చూచినప్పుడు అది ఏ రంగ ఖర్చులో చేర్చబడిందో తెలుస్తుంది. అడ్డువరుసలో చూసినప్పుడు అది ఏ రంగానికి ఆదాయమైందో తెలుస్తుంది. క్రింద చూపబడిన మాత్రికలో నిలువ వరుసలలో చెల్లింపులు (ఖర్చులు) అడ్డువరుసలలో ఆదాయం (రాబడుల) వివరాలు చూపబడ్డాయి.

ఈ పట్టిక నుండి కొన్ని ప్రాథమిక ఆదాయ ఉత్పత్తుల సారూప్యాలు తెలిసికొనుటకు, ఈ క్రింది అంకెల గుర్తులు (notations) వాడబడ్డాయి.

స్థూల జాతీయోత్పత్తి = GNP

నికర జాతీయోత్పత్తి = NNP

జాతీయాదాయం = Y

వినయోగ వ్యయం = C

నికర ఎగుమతులు = X - M

ప్రభుత్వ వ్యయం = G

నికర స్వదేశీ పెట్టుబడి = I_n

నికర విదేశీ పెట్టుబడి = I_r

వైయక్తిక రాబడి (ఆదాయం) = T_p

వైయక్తిక ప్రత్యక్ష పన్నులు = R_p

వైయక్తిక పొదుపు = S_p

ప్రభుత్వ పొదుపు = S_g

బదలీ చెల్లింపులు = T_r

ప్రత్యక్ష వ్యాపార పన్నులు = T_b

పరోక్షపు పన్నులు = T_i

తరుగుదల = D

వ్యాపార విలువలు = S_b

వ్యయార్థాదాయము = Y_d

ఒక దేశంలో స్థూల జాతీయోత్పత్తి అన్ని రంగాల సమిష్టి వ్యయము ఈ రెండింటి సంబంధాల పోలికను ఈ క్రింది విధంగా చెప్పవచ్చు.

$$GNP = C + G + I_h + (x - M) + D$$

క్రింద చూపబడిన మాత్రిక (పటం) GNP కి ఈ క్రింది అంకెలు ఇస్తుంది.

$$\text{GNP} = 414.5 + 166.5 + 174.0 + 40.0 + 153 = 948.0$$

నికరజాతీయ ఉత్పత్తి = స్థూల జాతీయాదాయం - తరుగుదల

$$\begin{aligned} \text{NNP} &= \text{GNP} - D \\ &= C + G + I_h + (x - M) \end{aligned}$$

$$414.5 + 166.5 + 174.0 + 40.0 = 795.0 \text{ } \circ$$

రాజకీ	వ్యక్తులు	వ్యాపారం	ప్రభుత్వం	నిదేశీ పెట్టుబడి	సాదాస్తు	జాతీయాదాయం	సరోక్ష వ్యాపార వస్తులు	తరుగుదల	మొత్తం
1. వ్యక్తులు		414.5	50.5		60.0				525.0
2. వ్యాపారం	513.0		82.0		145.0	740.0	55.0	153.0	948.0
3. ప్రభుత్వం	137.9	166.5			9.0				187.0
4. నికర పెట్టుబడి		174.0		40.0				153.0	367.0
5. నికర ఎగుమతులు		40.0							40.0
6. నికర జాతీయ ఉత్పత్తి		795.0							795.0
7. సరోక్ష వ్యాపార వస్తులు			55.0						55.0
8. తరుగుదల		153.0			153.0				306.0
9. మొత్తం	525.0	948.0	187.5	40.0	367.0	740.0	55.0	306.0	

అదాయ మరియు ఉత్పత్తి ప్రవాహ మాతృక (కోట్ల రూపాయలలో) జాతీయాదాయం

ఇదే స్థూల జాతీయోత్పత్తిని మరో విధంగా కూడా పొందవచ్చును.

$$GNP = Rp + Tb + Ti + sb + D \quad (i)$$

పై మాత్రికలో వ్యాపార రంగ అకౌంట్లోని చెల్లింపులను పరిగణనలోనికి తీసుకొని

$$GNP = 513.0 + 82.0 + 5.0 + 14.5 + 153.0 = 948.0$$

వైయక్తిక రంగాన్ని ఈ క్రింది విధంగా చూపించవచ్చును.

$$Rp = C + Tp + Sp \quad (ii)$$

వైయక్తిక రంగాన్ని వ్యాపార రంగంలో సమన్వయించుట (ii) సమీకరణమును మొదటి (i) సమీకరణములో ప్రతి స్థాపించాలి.

$$GNP = C + Tp + Sp + Tp + Ti + Sb + D \quad (iii)$$

ఈ క్రింది సమీకరణంతో ప్రభుత్వ రంగ అకౌంట్ని తెలియజేయవచ్చు.

$$G + Sg = Tp + Tb + Ti \quad (iv)$$

ప్రభుత్వ రంగ అకౌంట్ను వైయక్తిక, వ్యాపార రంగ అకౌంట్లతో సమీకరించడానికి (iv) సమీకరణమును (iii) మాడవ సమీకరణంలో ప్రతి స్థాపించాలి.

$$GNP = C + (Tp + Tb + Ti) + Sp + Sb + D$$

$$GNP = C + G + Sg + Sp + Sb + D \quad (v)$$

ఇప్పుడు పాదుపు, పెట్టుబడుల అకౌంట్, విదేశరంగ అకౌంట్ను పరిగణనలోనికి తీసుకొని, వాడి రాబడి, చెల్లింపుల వివరాలను ఈ రీతిగా తెలియజేయవచ్చును.

$$(Ih) + (X - M) = Sp + Sb + Sg \quad (vi)$$

ఈ అకౌంట్లను వైయక్తిక, వ్యాపార, ప్రభుత్వ అకౌంట్లతో సమీకరించుటకు (vi) సమీకరణమును (v) సమీకరణములోనికి ప్రతిస్థాపించాలి.

$$GNP = C + G + (sp + Sb + Sg) + D$$

$$GNP = C + G + Ih + (X - M) + D \quad (vii)$$

ఈ విధంగా వివిధ రంగాల అకౌంట్ల సమగ్రత, సమీకరణ స్థూల జాతీయోత్పత్తిలో ఉన్న, స్థూల జాతీయ వ్యయము జాతీయ ఉత్పత్తిలో ఉన్న అంశాలను నడిపిస్తుంది. జాతీయ ఉత్పత్తికి సంబంధించిన ఇతర సగటులను కూడా ఈ వివిధ రంగాల సమీకరణ మాత్రిక నుండి రాబట్టవచ్చును. జాతీయాదాయమును, జాతీయోత్పత్తిలో నుండి వరోక్షపు పన్నులు తీసివేయుట ద్వారా పొందవచ్చును.

$$Y = NNP - Ti$$

$$Y = 795.0 - 55.0 = 740.0$$

జాతీయాదాయాన్ని, వైయుక్తిక రంగమునుకు, వ్యాపార రంగానికి, ప్రభుత్వ రంగానికి చెల్లించబడిన మొత్తాలు మరియు వ్యాపార సంబంధిత పొదుపును కలుపుట ద్వారా రాబట్టవచ్చును.

$$Y = R_p + T_b + S_b$$

$$Y = 513.0 + 82.0 + 145.0 = 740.0$$

అదే విధంగా వ్యయార్థాదాయాన్ని కూడా తీసుకోవచ్చు. వ్యయార్థాదాయం మొత్తం వినియోగవ్యయం మరియు వైయుక్తిక పొదుపు

$$Y_D = C + S_p$$

$$= 414.5 + 12.0 - 50.5 = 474.5$$

వ్యయార్థాదాయం ప్రజలు తమ మొత్తం ఆదాయంలో నుండి వారు చెల్లించు వైయుక్తిక పన్నులు తీసివేయగా వచ్చు మొత్తం.

$$Y_D = R_p + T_r - T_p$$

$$= 513.0 + 12.0 - 50.5 = 474.5$$

వ్యయార్థాదాయాన్ని నికర జాతీయ ఉత్పత్తి ద్వారా ఈ విధంగా కూడా తెలుపవచ్చును.

$$Y_D = NNP - (T_p - T_b + T_1) + T_r - S_b$$

$$= 795.0 - (50.5 + 82.0 + 55.0) + 12.0 - 145.0$$

$$= 795.0 - 187.5 + 12.0 + 145.0 = 474.5$$

ఈ విధంగా (Sectoral Counting) వివిధ రంగాల అకౌంట్ ఒక విస్తృతమైన విస్తృత జాతీయాదాయ అంచనాల పద్ధతిగా చెప్పవచ్చు. జాతీయాదాయ అకౌంటింగ్ చరిత్రలో ఇది ఒక కీలకమైన మలుపు ఈ పద్ధతి ద్వారా వచ్చింది. ఈ అకౌంట్ పద్ధతి ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ప్రతి రంగము నిర్వహించిన వ్యాపార వ్యవహారాలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని విపులంగా, సాంకేతిక పద్ధతిలో అందిస్తుంది. అంతేగాక ఈ పద్ధతి పై ఆధారపడి వేయబడిన అంచనాలు గణాంకపరమైన తప్పిదాలు, లోట్లు లేకుండా ఉంటాయి.

జాతీయాదాయ అకౌంటు ప్రాముఖ్యత అవి ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంబంధించి అందించే సిద్ధాంత మరియు విశ్లేషణాత్మక వివరాల పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వివిధ రంగాల ఎదుగుదల, క్షీణత మొత్తం ఆర్థిక వ్యవస్థ పై ఎలాపడుతుందో గ్రహించుటకు ఈ అకౌంటు ద్వారా లభించే సమాచారం ఉపకరిస్తుంది. ఆర్థికవ్యవస్థ వృద్ధి రేటు తెలుసుకోవచ్చు. వివిధ రంగాల మధ్య ఏర్పడే అసమతౌల్యాలు, వాటికి సంబంధించిన ఖచ్చితమైన సమాచారం ఈ అకౌంటు ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. వివిధ రంగాలు పరస్పర ఆధారపడిన తీరు, వాటి మధ్య ఉండే ఆర్థిక సంబంధాలు అర్థం చేసుకోవడానికి కూడా ఈ అకౌంటు తోడ్పడతాయి. Ruggles and Ruggles ఉద్దేశం ప్రకారం ఆర్థికవ్యవస్థలో ఒక ఖచ్చితమైన పరిమాణాత్మక (Quantitative Assessment) నిర్ధారణ చేయడానికి తోడ్పడే ఏకైక సాధన జాతీయాదాయ అకౌంటు పద్ధతి.

పై చర్చ స్పష్టంగా తెలియజేసే ముఖ్యమైన విషయం ఏమంటే అధునాతనమైన జాతీయాదాయ అకౌంటు (National

Income Accounting or Social Accounting) పద్ధతి ఆర్థికవ్యవస్థలో ఉండే వివిధ రంగాలు, ఉపరంగాలు ఇతర చలాంకాలు ఏ విధమైన సంబంధం కలిగి ఉంటాయి, అవి ఎలా పని చేస్తాయి అనే విషయాలు తెలుపుతాయి. అంతేగాక ఆర్థికవ్యవస్థ యొక్క సమగ్ర పనితీరు ఎలా ఉంటుందో స్పష్టపరుస్తాయి. భవిష్యత్ అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకు, వివిధ రంగాల మధ్య నెలకొన్న అసమతౌల్యాన్ని తగ్గించుటకు, వెనుకబడిన రంగాల అభివృద్ధి కృషికి రూపొందించే ఆర్థిక ప్రణాళికలకు, ఆర్థిక విధానాలకు ఈ అకౌంటింగ్ ద్వారా లభించే సమాచారం అతి కీలకమైనదిగా ఉంటుంది. అందుచేత జాతీయాదాయ అకౌంటింగ్ అధ్యయనం అర్థశాస్త్రంలో అత్యధిక ప్రాధాన్యత సంతరించుకుంది.

2.6 సమీక్ష:

జాతీయాదాయ అకౌంటింగ్ పద్ధతి, దాని విశ్లేషణ ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థ సమగ్రస్థితి గ్రహించి అవసరమైన ఆర్థిక విధానాలు రూపొందించడానికి ఎంతో తోడ్పడుతుంది. ఈ అకౌంటింగ్ సహాయంతో ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వివిధ రంగాలు, ఉపరంగాల మధ్య గల సంబంధం తెలుసుకోవచ్చు. ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క వృద్ధి రేటు వివిధ రంగాల మధ్య ఉండే అసమతౌల్యం, వాటికి సంబంధించిన ఖచ్చితమైన సమాచారం ఈ అకౌంటింగ్ ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. అందుచేత జాతీయాదాయంతోపాటు జాతీయాదాయ అకౌంటింగ్ పద్ధతి అధ్యయనం అధిక ప్రాధాన్యతను కలిగి ఉన్నది.

2.7 ముఖ్య పదాలు:

- 1) **ద్వంద లెక్కింపు (Double Counting):** అంటే ఒక వస్తువు విలువను రెండు పర్యాయాలు లెక్కించడం. ఉదాహరణకు కొంత పిండితో ఒక రొట్టె తయారైతే, ఆ రొట్టె విలువను దానిని తయారు చేయుటకు ఉపయోగించిన పిండి విలువను వేరువేరుగా లెక్కించుట. ఈ పద్ధతి మూలంగా 5 రూ॥ విలువైన వస్తువు 10 రూ॥గా లెక్కింపబడుతుంది. ఈ విధమైన లెక్కింపు లోపభూయిష్టమైనది.
- 2) **స్థూల జాతీయ ఉత్పత్తి (Gross Domestic Product):** ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఒక సంవత్సర కాలములో ఉత్పత్తి చేయబడిన వస్తు సేవల విలువల మొత్తం నుండి దిగుమతులను తీసివేస్తే వచ్చే మొత్తం. దీనిని $(GDP = C + I + G + X - M)$ గా సమీకరణంలో చెప్పతాము.
- 3) **నికర జాతీయాదాయము (NNP):** మార్కెట్ ధరలలో మొత్తం జాతీయాదాయం నుండి తరుగుదల (depreciation)ను తీసివేస్తే వచ్చే మొత్తం. మార్కెట్ ధరలలో $(NNP = C + I + G + X - R - M - P - D)$ గా చెప్పతాం.
- 4) **కేంద్ర గణాంక వ్యవస్థ (Central Statistical Organisation):** మన దేశంలో జాతీయాదాయపు లెక్కలను ప్రతి సంవత్సరము అంచనా వేసే లేక లెక్కించే ప్రభుత్వ సంస్థ.
- 5) **వ్యక్తి ఆదాయం (Personal Income):** ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఒక వ్యక్తికి ఒక సంవత్సర కాలములో లభించే ఆదాయం వైయక్తిక ఆదాయం లేక వ్యక్తి ఆదాయం అంటారు. దీనికి కొన్ని కలపాలి, మరికొన్ని తీసివేయాలి. అందువల్ల వైయక్తిక ఆదాయం = నికర జాతీయాదాయం + బదలీ చెల్లింపులు అని అర్థం చేసుకోవాలి.
- 6) **ద్వంద ఖాతా పద్ధతి (Double Entry Method):** దీనిలో ప్రతి రంగానికి ఒక ఖాతా వ్రాయబడుతుంది. ఎడమవైపు రాబడి వివరాలు, కుడి వైపున చెల్లింపుల వివరాలు వ్రాస్తారు. ఖర్చులు, ఆదాయాలు సమానంగా ఉంటాయి.

2.8 నమూనా ప్రశ్నలు (Self Assessment Questions) :

1. జాతీయాదాయపు లెక్కల అకౌంటు (ఖాతాలు) తయారు చేసే పద్ధతిని వివరించి, వివిధ రంగాల ఆదాయ అకౌంటు ఏ విధంగా సమీకరించవచ్చునో విశదీకరింపుము.
2. 'మాత్రిక' పద్ధతిననుసరించి జాతీయాదాయం అకౌంటును లేక సామాజిక పరిణామమును చర్చించుము.
(Discuss the Matrix Approach to National Income Accounting)
3. ఆర్థిక విశ్లేషణ మరియు విధానంలో జాతీయాదాయం అకౌంటు ప్రాముఖ్యతను చర్చించుము.

2.9 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు:

1. Ackley, Gardner, Macroeconomic Theory and Policy, Macmillan Publications, U.K., (1978) ch. 2.
2. R. Stone and G.C. Murray : Social Accounting and Economic Modles Bowes & Bowes Publications (1959).
3. Edday H.C. and Peacock, A.T. National Income and Social Accounting (1959), London Hutchinsons University Library (1963).
4. Richard T Froyen Macro economics - Theories & Policier, Pearson Education India 2014, Newyork.
5. Reserve Bank of India Bulletin
6. Central Statistical Organisation - CSO (కేంద్ర గణాంక సంస్థ)

సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం ముగిసిన తరువాత మీరు క్రింది అభ్యసన ఫలితాలు సాధిస్తారు.

1. సంప్రదాయ అర్థశాస్త్ర ఆరంభం, మౌలిక స్వభావం వివరించగలుగుతారు.
2. సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతానికి ఆధారమైన మార్కెట్ సూత్రం ప్రమేయాలు, ముఖ్యాంశాలు విశ్లేషించి విమర్శ చేయగలుగుతారు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 3.1 ఉపోద్ఘాతం
- 3.2 సంప్రదాయ వాదం
  - 3.2.1 సే మార్కెట్ సూత్రం
  - 3.2.2 పిగా వివరణ
  - 3.2.3 ముఖ్యాంశాలు
  - 3.2.4 ప్రమేయాలు
  - 3.2.5 విమర్శ
- 3.3 ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం
  - 3.3.1 సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం
  - 3.3.2 సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం - సంపూర్ణ నమూనా
  - 3.3.3 ప్రమేయాలు
  - 3.3.4 సిద్ధాంత వివరణ
  - 3.3.5 విమర్శ
- 3.4 ముగింపు
- 3.5 ముఖ్య పదాలు
- 3.6 నమూనా ప్రశ్నలు
- 3.7 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు

3.1 ఉపోద్ఘాతం:

సంప్రదాయ అర్థశాస్త్రం అనే భావన తొలుత ఉపయోగించినవాడు కార్లమార్క్స్. గొప్ప ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు అసభ్య ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల మధ్య తేడాని చూపించడానికి మార్క్స్ ఈ విధంగా సంప్రదాయ ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలుగా పేర్కొన్నాడు. ఆయన నిర్వచనం ప్రకారం విలియం పెట్టి, ఆడమ్స్మిత్, డేవిడ్ రికార్డ్, జేమ్స్మిల్ సంప్రదాయవాదులు. వారి ఆర్థిక భావనలు సంప్రదాయ ఆర్థిక సిద్ధాంతం. అయితే పద్దెనిమిదవ శతాబ్దం ఉత్తరార్ధంలోనూ, పందొమ్మిదవ శతాబ్దం పూర్వార్ధంలోనూ ఇంగ్లాండులో విస్తృతంగా

ప్రచారంలో ఉన్న ఆర్థిక భావనలను 'సంప్రదాయ ఆర్థిక సిద్ధాంతం' అని సాధారణంగా నిర్వచించబడుతుంది. అంతకు పూర్వం వాణిజ్య వాదం, ప్రకృతి వాదం ప్రచారంలో ఉండేవి. వాణిజ్య వాదం వాణిజ్య వ్యవహారాలలో ప్రభుత్వ జోక్యం కోరుతుంది. అందుకు భిన్నంగా సంప్రదాయ వాదం ప్రభుత్వ జోక్యం లేని స్వేచ్ఛా వాణిజ్య విధానాన్ని సమర్థిస్తుంది. అంతకు ముందు విలియం పెట్టీ కూడా అటివంటి భావనలు కలిగి ఉన్న సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ఒక రూపు దిద్దుకుంది ఆడమ్ స్మిత్, డేవిడ్ రికార్డ్ ఆలోచనల్లోనే. ఇంగ్లండులో ఏర్పడిన 'పారిశ్రామిక విప్లవం' నేపథ్యంలో 1776లో ఆడమ్ స్మిత్ ప్రచురించిన "జాతుల సంపద" సంప్రదాయ సిద్ధాంతానికి పునాది. ఒక పొందికైన సామాజిక శాస్త్రంగా అర్థశాస్త్రం రూపు దిద్దుకోవటం ప్రారంభమయింది కూడా ఆ ప్రచురణతోనే. అందుకే ఆడమ్ స్మిత్ ను అర్థశాస్త్ర పితామహుడు అంటారు. ఆడమ్ స్మిత్, డేవిడ్ రికార్డ్, రాబర్ట్ థామస్ మాల్థస్, జాన్ స్టూవర్ట్ మిల్, జేన్ బాప్టిస్ట్ సే మొదలైన వారంతా ప్రసిద్ధ సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలుగా పరిగణించబడతారు. అయితే నవ్య సంప్రదాయవాదులైన ఆల్ఫ్రెడ్ మార్షల్, ఏ.సి. పిగూలను కూడా సంప్రదాయవాదుల జాబితాలోనే చేర్చాడు జాన్ మేనార్డ్ కీన్స్. ఆన తనకు ముందున్న ఆర్థికవేత్తలందరినీ సంప్రదాయవాదులుగానే పరిగణించాడు. 1930లలో ఏర్పడిన ప్రబల ఆర్థికమాంద్య పరిస్థితులను సరిదిద్దటంలో సంప్రదాయ సిద్ధాంతం విఫలమయింది. పూర్వం సంప్రదాయ సిద్ధాంతంలో స్థూల ఆర్థిక అంశాలకు సంబంధించి కొన్ని భావనలే తప్ప సమగ్ర స్థూల ఆర్థిక శాస్త్రం అంటూ ఏదీ లేదు. సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం అంటూ ప్రత్యేకంగా ఒక సిద్ధాంతం ఏదీ లేదు. ప్రబల ఆర్థిక మాంద్య పరిస్థితులకు పరిష్కారంగా కీన్స్ ప్రతిపాదించిన 'ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం'తో స్థూల ఆర్థిక సిద్ధాంతం ప్రత్యేక ప్రాధాన్యత సంతరించుకుని అభివృద్ధి చెందింది. కీన్స్, ఇతర ఆధునిక ఆర్థికవేత్తలు సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతాన్ని పునర్నిర్మించి విశ్లేషించారు. ఈ భాగంలో సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం చర్చించబడింది.

సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతానికి ఆధారం 1) సే మార్కెట్ సూత్రం, 2) వేతన, ధరల సరళత్వం. వీటిని గురించి ముందు విపులంగా తెలుసుకోవటం అవసరం.

3.2 సంప్రదాయ వాదం:

సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం గురించి చర్చించుకునే ముందు సంప్రదాయవాద మౌలిక స్వభావం తెలుసుకోవాలి. ఆర్థికవృద్ధి విషయంలో అంతర్జాతీయ వ్యాపారానికి వాణిజ్యవాదం ప్రముఖ స్థానం ఇస్తుంది. వ్యాపారంలో ప్రభుత్వ జోక్యాన్ని కోరుతుంది. అందుకు భిన్నంగా సంప్రదాయ వాదం ప్రభుత్వ జోక్యంలేని "స్వేచ్ఛా వ్యాపారం" (Laissez Faire) సూచిస్తుంది. పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలో మార్కెట్ సక్తులు స్వేచ్ఛగా పనిచేయాలని, ప్రభుత్వ జోక్యం లేదా నియంత్రణలేని వ్యాపార స్వేచ్ఛ ఉండాలని కోరుతుంది. ఏకస్వామ్యాలను, పరిమితి విధించే వ్యాపార కార్యకలాపాలను చట్టం అనుమతించిందని భావిస్తుంది. మార్కెట్ డిమాండు, మార్కెటు సప్లయి మార్కెట్ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా స్వేచ్ఛగా మారుతూ ఉంటాయి. అందువల్ల ఆర్థికవ్యవస్థ ఎల్లప్పుడూ సంపూర్ణ ఉద్యోగితాస్థాయి వద్ద స్థిర సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. ఒకవేళ ఏ కారణంచేతనైనా అసమతౌల్యత ఏర్పడినా అది తాత్కాలికమే. స్వేచ్ఛగా పనిచేసే మార్కెట్ శక్తులు ఆర్థికవ్యవస్థలో మళ్ళీ సమతౌల్యాన్ని పునరుద్ధరిస్తాయి. ధరల, వేతన సరళత్వం ఇందుకు తోడ్పడుతుంది. ద్రవ్యం కేవలం వినిమయ మాధ్యంగా మాత్రమే పని చేస్తుంది. ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితా స్థాయిలను ద్రవ్యం ప్రభావితం చేయదు. ఇదీ సంప్రదాయ సిద్ధాంతం సారాంశం.

3.2.1 సే మార్కెట్ సూత్రం: జె.బి.సే. (1767 - 1832) ఫ్రెంచి ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త. సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలలో ఒకడు. సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతానికి ఇతని మార్కెట్ సూత్రం ఆధారం. "Le Trait De Economic Politique" అనే గ్రంథంలో దానిని వివరించాడు. ఈ సూత్రాన్ని డేవిడ్ రికార్డ్, జె.ఎస్. మిల్ సమర్థించారు. "సప్లయి తన డిమాండు తానే సృష్టించుకుంటుంది" (Supply Creates its own demand) అనేదే సే ప్రతిపాదించిన మార్కెట్ సూత్రం. ఆర్థికవ్యవస్థలో సాధారణ అత్యుత్పత్తి ఉండదు. కాబట్టి సాధారణ నిరుద్యోగిత ఉండదు అనేది దీని సారాంశం.

ఈ సూత్రం ప్రకారం సంపూర్ణపోటీ నెలకొని ఉన్న ఆర్థికవ్యవస్థలో ఎప్పుడూ డిమాండ్ కొరత ఏర్పడదు. తనకు అవసరమయిన డిమాండును సప్లయి తనకు తానే సృష్టించుకుంటుంది. కాబట్టి ఆర్థికవ్యవస్థలో సాధారణ అధిక ఉత్పత్తి

ఏర్పడదు. సే మాటల్లోనే చెప్పాలంటే “వస్తువులకు డిమాండును సృష్టించేది ఉత్పత్తియే, వస్తువుల అమ్మకం అంటే కొనడం మరింత ఉత్పత్తి చేయడం. ఇది ఇతర వస్తువులకు డిమాండు పెంచుతుంది. ప్రతి ఉత్పత్తిదారుడికి ఒక కొనుగోలుదారుడు ఉంటాడు.”

వస్తు సేవల ఉత్పత్తి వల్ల గృహరంగంలోని ఉత్పత్తి కారకాలకు ఆదాయం వస్తుంది. ఆ ఆదాయం మొత్తం వస్తుసేవల కొనుగోలు పై వ్యయం చేయబడుతుంది. ఆ విధంగా సప్లయికి తగిన డిమాండు సృష్టించబడుతుంది. ఈ సందర్భంగా డేవిడ్ రికార్డ్ “ఒక వ్యక్తి ఒక వస్తువును ఉత్పత్తి చేశాడంటే అది సొంత వినియోగానికి గాని అమ్మకానికి గాని ఉంటుంది. దాన్ని అమ్మాడంటే వేరొక వస్తువును కొనే ఉద్దేశం ఉంటుంది. ఆ వస్తువు భవిష్యత్తులో ఉత్పత్తి చేయటానికి ప్రయోజనకరంగా ఉండాలి” అన్నాడు. ఉత్పత్తులెప్పుడు ఉత్పత్తులచేతనే కొనబడతాయి. ద్రవ్యం వినిమయం చేసే ఒక మాధ్యమం మాత్రమే” అని కూడా అన్నాడు.

వస్తు మార్పిడి సమాజం: సే సూత్రం ప్రాథమికంగా వస్తు మార్పిడి వ్యవస్థకు వర్తించేది. ద్రవ్యం కేవలం వినిమయ మాధ్యంగా పని చేస్తుంది. ప్రతి వ్యక్తి వేరొక వ్యక్తి ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువుకు కొనుగోలుదారుడు, ఆ విధంగా ప్రతి ఉత్పత్తిదారుడు ఒక వినియోగదారుడే. జేమ్స్ మిల్ అభిప్రాయం ప్రకారం “వినియోగం, ఉత్పత్తి రెండూ కలిసి ఉంటాయి. డిమాండుకు ఉత్పత్తి కారణం. ఒకే సమయంలో, సమాన స్థాయిలో డిమాండు కలిగించకుండా ఉత్పత్తి సప్లయి సృష్టించదు.”

ద్రవ్య వినిమయ సమాజం: ద్రవ్యం వినియోగ మాధ్యంగా ఉపయోగించే ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థకు కూడా సే సూత్రం అన్వయిస్తుంది. సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల అభిప్రాయంలో ద్రవ్యం ఒక ముసుగు, తటస్థంగా ఉంటుంది. వినిమయ మాధ్యంగా పనిచేయటం తప్ప వాస్తవిక రంగాన్ని ప్రభావితం చేసే ఏ విధమైన క్రియాశీలక పాత్ర నిర్వహించదు. అందువల్ల వస్తుమార్పిడి సమాజంలో సప్లయి డిమాండును సృష్టించుకున్నట్లే ద్రవ్య ఆర్థిక వ్యవస్థలో కూడా సప్లయి తన డిమాండును తానే సృష్టించుకుంటుంది. అధిక ఉత్పత్తి సాధారణం కాదు, డిమాండ్ కొరత ఏర్పడదు. అందువల్ల నిరుద్యోగిత ఏర్పడదు.

అయితే ద్రవ్య ఆర్థికవ్యవస్థలో కూడా సే మార్కెట్ సూత్రం చెల్లుబాటు కావాలంటే రెండు షరతులు సంతృప్తిపరచబడాలి.

1. వస్తు సేవల ఉత్పత్తి దాని విలువకు సమానమైన ఆదాయాన్ని సృష్టిస్తుంది. అంటే ఉత్పత్తి వ్యయం ఉత్పత్తి విలువకు సమానం, మొత్తం ఉత్పత్తి వ్యయం = మొత్తం ఆదాయం.
2. ఆర్థిక వ్యవస్థలో మొత్తం ఉత్పత్తి సృష్టించిన ఆదాయం మొత్తం సమిష్టి ఉత్పత్తి కొనుగోలు పై వ్యయం చేయబడాలి.

మొత్తం ఆదాయం = మొత్తం వ్యయం

3.2.2 సే సూత్రం - పిగా వివరణ: సే మార్కెట్ సూత్రం గురించి ఆధునిక వివరణ ఇచ్చినవాడు ఏ.సి. పిగా. సే సూత్రం వ్యయం ఉపాధి గల శ్రామికులు పని చేసిన సమాజానికి సంబంధించినది. అటువంటి సమాజంలో శ్రామికుడు తన స్రమను విక్రయించడు. తన వస్తువును మరొక శ్రామికుడు ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువుతో వినిమయం లేదా మార్పిడి చేసుకుంటాడు. అది వస్తు మార్పిడి సమాజం అందువల్ల సప్లయి డిమాండును సృష్టిస్తుంది. కానీ ఆధునిక సమాజంలో యజమానులు వేరు, శ్రామికులు వేరు. శ్రామికులు వేతనం కోసం పని చేస్తారు. వేతనం ద్వారా వచ్చిన ఆదాయంతో వస్తు సేవలు కొనుక్కుంటారు. ఆధునిక సమాజంలో శ్రమకు మార్కెట్ ఉంది. శ్రామికులు శ్రమ సప్లయి చేస్తారు. సంస్థల యజమానుల నుండి శ్రమకు డిమాండు ఏర్పడుతుంది. శ్రమ మార్కెట్ గల సమాజానికి వర్తించే విధంగా సే మార్కెట్ సూత్రాన్ని పిగా పునర్నిర్మించాడు. నిజానికి కీన్సు తన సార్వత్రిక సిద్ధాంతంలో విమర్శించింది పిగా పునర్నిర్మించిన సే మార్కెట్ సూత్రాన్నే.

పిగా వివరించిన సే సూత్రం రెండు అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకుంది. అవి:

1. శ్రమ డిమాండు
2. ద్రవ్య వేతన రేటు

పిగా అభిప్రాయంలో సంపూర్ణ పోటీ మార్కెట్ నెలకొని ఉన్న ఆర్థికవ్యవస్థలో వేతన రేటు ఎల్లప్పుడూ సంపూర్ణ ఉద్యోగిత చేరుకునే ప్రవృత్తి కలిగి ఉంటుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో మొత్తం ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా స్థాయి మీద

ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉద్యోగిత పెరిగితే ఉత్పత్తి పెరుగుతుంది. అయితే క్షీణ ప్రతిఫలాల సూత్రం ప్రకారం శ్రామిక ఉద్యోగిత పెరిగే కొద్దీ ఉపాంత ఉత్పాదకత తగ్గుతూ ఉంటుంది. వాస్తవిక వేతనం ఎల్లప్పుడూ ఉపాంత ఉత్పాదకతతో ముడిపడి ఉంటుంది. యజమాని ఎల్లప్పుడూ ఉపాంత ఉత్పాదకతకు సమానమైన వేతనం మాత్రమే చెల్లించడానికి సిద్ధపడతాడు. కాబట్టి ఉద్యోగిత పెరిగి ఉపాంత ఉత్పాదకత తగ్గితే తగ్గించిన వేతనం దగ్గర మాత్రమే యజమాని అదనపు శ్రామికులను నియమించుకుంటాడు. అంటే ఉత్పత్తి పెరగాలంటే ఉద్యోగిత పెరగాలి. ఉద్యోగిత పెరగాలంటే వేతనం తగ్గాలి. తగ్గిన వేతనం దగ్గర పని చేయటానికి సిద్ధపడ్డప్పుడు శ్రామికులందరికీ ఉద్యోగిత కల్పించవచ్చు.

దీనినిబట్టి రెండు విషయాలు అర్థం అవుతాయి.

1. ఉపాంత ఉత్పాదకతతో ముడిపడిన వాస్తవిక వేతనం వద్ద పని చేయటానికి శ్రామికులు ఇష్టపడినప్పుడు ఇచ్చావూర్వక నిరుద్యోగిత ఏర్పడుతుంది.
2. వేతనంలో మార్పు ద్వారా ఆ వేతనం దగ్గర పనిచేయటానికి సిద్ధపడిన శ్రామికులందరికీ ఉద్యోగం లభించి ఆర్థిక వ్యవస్థలో సంపూర్ణోద్యోగిత ఏర్పడే ప్రవృత్తి ఆర్థిక వ్యవస్థ ఎల్లప్పుడూ ఉంటుంది.

ఇక్కడ ఒక విషయం గమనించాలి. అదేమంటే సంపూర్ణోద్యోగిత వద్ద సమతౌల్యం ఏర్పడేలా ఉత్పత్తి పెంచాలంటే ఉత్పాదక వనరుల వినియోగం మీద, మార్కెట్ విస్తృతి మీద పరిమితులు ఉండకూడదు. సే మరియు సంప్రదాయ వాదులు ప్రభుత్వ జోక్యం లేని స్వేచ్ఛా వాణిజ్య విధానం, వస్తు మార్కెట్, ఉత్పత్తి కారకాల మార్కెట్లో సంపూర్ణ పోటీ పరిస్థితులు ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉంటాయని ఊహించారు. అటువంటి వ్యవస్థలో పైన పేర్కొన్న పరిమితులు ఉండవు. అందువల్ల సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి వరకు ఉత్పత్తి పొడిగించవచ్చు. ఉత్పత్తి లేదా సప్లయ తన డిమాండు తానే సృష్టించుకుంటుంది. కాబట్టి అత్యుత్పత్తి ఏర్పడదు. నిరుద్యోగిత ఏర్పడదు.

3.2.3 ముఖ్యాంశాలు : సే సూత్రంలోని ముఖ్యాంశాలను సంక్షిప్తంగా కింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

1. ఉత్పత్తి వలన ఉత్పత్తి విలువకు సమానమైన ఆదాయం సృష్టించబడుతుంది. అది ఉత్పత్తికారకాలకు ఆదాయంగా లభిస్తుంది.
2. ఉత్పత్తి కారకాలకు లభించిన మొత్తం ఆదాయం వస్తుసేవల కొనుగోలుకు ఉపయోగించబడుతుంది. కాబట్టి ఉత్పత్తి లేదా సప్లయ అందుకు సమానమైన డిమాండును సృష్టిస్తుంది. అందువల్ల డిమాండు కొరత ఏర్పడదు.
3. డిమాండు కొరత ఏర్పడదు కాబట్టి, సాధారణ అధిక ఉత్పత్తి ఏర్పడదు. అందువల్ల సాధారణ నిరుద్యోగిత ఏర్పడదు.
4. ఉత్పత్తి కారకాల వినియోగానికి పరిమితులు లేవు, మార్కెట్ విస్తృతికి పరిమితులు లేవు.
5. వేతనాల సరళత వల్ల శ్రామిక మార్కెట్లో శ్రమ డిమాండు శ్రమ సప్లయ మధ్య సమతౌల్యం ఏర్పడుతుంది.
6. శ్రామికులకు చెల్లించే వాస్తవిక వేతనం వారి ఉపాంత ఉత్పాదకతకు సమానంగా ఉంటుంది.
7. ఆదాయం మొత్తం వ్యయంగా మారుతుంది. అందువల్ల ఆదాయ వ్యయ ప్రవాహానికి భంగం ఏర్పడదు. ఒకవేళ సాదుపు ఏర్పడితే అది మొత్తం పెట్టుబడి కోసం వినియోగించబడుతుంది. ఉత్పాదక వస్తువుల మీద వ్యయమే పెట్టుబడి.
8. సాదుపు పెట్టుబడులు ఎప్పుడూ సమానంగా ఉంటాయి. వడ్డీరేటులో మార్పులు వాటి మధ్య సమతౌల్యం సాధిస్తాయి.
9. ద్రవ్యం కేవలం వినిమయ మాధ్యంగానే పని చేస్తుంది. ఉత్పత్తి మొత్తం కొనుగోలు చేయడానికి ద్రవ్యం మొత్తం ఉపయోగించబడుతుంది.

3.2.4 ప్రమేయాలు: సే మార్కెట్ సూత్రం క్రింద ప్రమేయాల మీద ఆధారపడి ఉంది.

1. ఆర్థిక వ్యవహారాలలో ప్రభుత్వ జోక్యం ఉండదు. స్వేచ్ఛా వాణిజ్యం (Laissez Faire) అమలులో ఉంటుంది. ఇది మార్కెట్ డిమాండు, మార్కెట్ సప్లయ అనే మార్కెట్ శక్తులు స్వేచ్ఛగా పనిచేసే ధరల యంత్రాంగం పై ఆధారపడి

ఉంటుంది. వినియోగదారులు తమకు నచ్చిన వస్తువులను కొనుగోలు చేసే స్వేచ్ఛ కలిగి ఉంటారు. అదే విధంగా వ్యాపారస్తులు తమకు నచ్చిన వస్తువులను విక్రియంచే స్వేచ్ఛ కలిగి ఉంటారు. ఏ విధమైన ఆంక్షలు ఉండవు.

2. ధరల యంత్రాంగం పై ఆధారపడి పనిచేసే స్వేచ్ఛా వాణిజ్య విధానం పెరుగుతున్న మూలధనం పెరుగుదలకు అవకాశం ఉంటుంది.
3. ఉత్పత్తి కారకాలు ఆర్జించిన ఆదాయం అంతా వెంటనే వస్తువులను కొనుగోలు చేయటానికి వ్యయం చేయబడుతుంది. ఆదాయ వ్యయ ప్రవాహానికి భంగం కలుగదు.
4. పొదుపు మొత్తం పెట్టుబడిగా మారుతుంది.
5. వడ్డీ రేట్లలో సరళత ఉంటుంది. వడ్డీ రేట్లలో మార్పులు పొదుపు పెట్టుబడుల మధ్య సమతౌల్యం ఏర్పడటానికి దోహదపడతాయి.
6. మార్కెట్ విస్తరించటానికి పరిమితి ఉండదు.

సే మార్కెట్ సూత్రం తొలుత ద్రవ్య ప్రస్తావన లేని వస్తు మార్పిడి వ్యవస్థను దృష్టలో ఉంచుకొని చెప్పినది. అయితే ద్రవ్యం ప్రవేశపెట్టిన ఆర్థికవ్యవస్థలో కూడా ఈ సూత్రం పని చేస్తుంది.

3.2.5 విమర్శలు: సే మార్కెట్ సూత్రాన్ని కీన్స్ తీవ్రంగా విమర్శించాడు. అనేక వాస్తవ విరుద్ధ ప్రమేయాల పై ఇది ఆధారపడి ఉంది.

1. ఉత్పత్తి కారకాలు ఆర్జించిన ఆదాయం అంతా వస్తు సేవలపై వ్యయపరచబడుతుందనే అభిప్రాయం వాస్తవ విరుద్ధం. నిజ జీవితంలో ప్రజలు తమ ఆదాయాన్నంతా వినియోగం పై ఖర్చు చేయరు. కొంత పొదుపు చేస్తారు. దీనివల్ల ఆదాయ వ్యయ ప్రవాహానికి భంగం కలుగుతుంది. అందువల్ల ఉత్పత్తికి సమానమైన డిమాండు ఏర్పడదు.
2. పొదుపు మొత్తం పెట్టుబడిగా మారితే సే సూత్రం ప్రకారం సప్లయకి తగిన డిమాండు ఏర్పడవచ్చు. కాని వాస్తవంలో అది జరగకపోవచ్చు. వినియోగ వ్యయం ఆదాయం మీద, పెట్టుబడి వడ్డీ, లాభాల రేటు మీద ఆధారపడతాయి. అంటే వినియోగాన్ని నిర్ణయింపే అంశాలు, పెట్టుబడిని నిర్ణయించే అంశాలు వేరు వేరు. ఈ రెండింటి మధ్య సహ సంబంధం ఉండదు.
3. వేతనాలు తగ్గించటం ద్వారా నిరుద్యోగిత తొలగించవచ్చని పిగా సే సూత్రాన్ని సమర్థించాడు. కాని వాస్తవ పరిస్థితులకు ఇది భిన్నం. వేతనాలు తగ్గితే కార్మిక సంధాలు అంగీకరించవు. కనీస వేతన చట్టాలవంటి కార్మిక చట్టాలు దానిని అనుమతించవు. అంతేకాకుండా వేతనాల కోత వల్ల శ్రామికుల ఆదాయాలు తగ్గి కొనుగోలు శక్తి కూడా తగ్గుతుంది. అందువల్ల సమిష్టి డిమాండు తగ్గుతుంది.
4. వేతన రేటు ఉద్యోగితా స్థాయిని నిర్ణయించదని, ఉద్యోగితను సార్థక డిమాండు నిర్ణయిస్తుందనీ కీన్స్ అభిప్రాయం. సార్థక డిమాండును నిర్ణయించేవి సమిష్టి సప్లయ, సమిష్టి డిమాండు. నిరుద్యోగిత ఏర్పడటానికి కారణం సమిష్టి డిమాండు కొరత.
5. స్వేచ్ఛా వాణిజ్య విధానంలో అన్ని ఆర్థిక వ్యవహారాలు మార్కెట్ లేదా ధరల యంత్రాంగం ద్వారా స్వయం సర్దుబాటు పద్ధతిలో సర్దుబాటు కావు. కొన్ని సందర్భాలలో ప్రభుత్వ జోక్యం అవసరం అవుతుంది.
6. 1929 - 32 మధ్య ఏర్పడిన ఆర్థిక మాంద్యంగా మాత్రమే పని చేస్తుందనే ప్రమేయం కూడా తప్పు. ద్రవ్యం విలువ నిధిగా కడా పని చేస్తుంది.
7. ద్రవ్యం కేవలం వినిమయ మాంద్యంగా మాత్రమే పని చేస్తుందనే ప్రమేయం కూడా తప్పు. ద్రవ్యం విలువ నిధిగా కడా పని చేస్తుంది.
8. వడ్డీ రేట్లలో మార్పు పొదుపు పెట్టుబడులను సమానం చేస్తుందనే అభిప్రాయం కూడా సరైనది కాదు.

ఈ సూత్రం మీద ఆధారపడి నిర్మించబడిన సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం కూడా ఇదే విధంగా అనేక విమర్శలకు గురి అయింది.

3.3 ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం:

3.3.1 సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం (సంపూర్ణ ఉద్యోగితా నమూనా): ఆదాయం, ఉద్యోగితలో వృద్ధి స్థిర మూలధనం, వేతన వస్తువుల ఇన్వెంటరీల మీద ఆధారపడుతుందని ఆడమ్స్మిత్, డేవిడ్ రికార్డ్ వంటి సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు భావించారు. స్వల్పకాలంలో ఇవి స్థిరంగా ఉంటాయి. స్వల్పకాలంలో కూడా డిమాండు కొరత ఏర్పడదు. అందువల్ల సంపూర్ణ ఉద్యోగిత నిలబడుతుంది. ఆర్థికవ్యవస్థలో ఇచ్చారహిత నిరుద్యోగిత ఉండదు అని వారు భావించారు.

3.3.2 ప్రమేయాలు: సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం కింద ప్రమేయాల పై ఆధారపడి ఉంది.

1. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రభుత్వ జోక్యం లేని స్వేచ్ఛా వాణిజ్య విధానం ఉంటుంది. మార్కెట్ యంత్రాంగం లేదా ధర యంత్రాంగం స్వేచ్ఛగా పని చేస్తుంది.
2. వస్తు మార్కెట్లోనూ, ఉత్పత్తి కారకాల మార్కెట్లోనూ సంపూర్ణ పోటీ ఉంటుంది. మార్కెట్ అసంపూర్ణతలు ఉండవు.
3. ఆర్థిక వ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఒక సాధారణ స్థితి. సార్వత్రిక నిరుద్యోగం ఏర్పడదు.
4. ఆర్థిక వ్యవస్థలో సాధారణ అత్యుత్పత్తి ఉండదు. డిమాండు కొరత ఉండదు.
5. శ్రామికుల సామర్థ్యంలో తేడాలు ఉండవు. శ్రామికులందరూ ఏక జాతీయంగా ఉంటారు.
6. శ్రామిక వేతనాలు, వస్తు సేవల ధరలు స్థిరంగా ఉండక మార్పులకు వీలు ఉంటుంది.
7. శ్రామికుల డిమాండు, సప్లయ వాస్తవిక వేతన రేటు పై ఆధారపడి ఉంటుంది.
8. ద్రవ్యం కేవలం వినియోగ మాధ్యంగానే పని చేస్తుంది. తటస్థంగా ఉంటుంది. పొదుపు పెట్టుబడుల పై ఎటువంటి ప్రభావం చూపదు.
9. పొదుపు, పెట్టుబడి వడ్డీ రేటు పై ఆధారపడి ఉంటాయి.
10. వ్యవస్థలో మొత్తం ఉత్పత్తి విలువ వినియోగ వ్యయం, పెట్టుబడి వ్యయంగా విభజించబడుతుంది.

3.3.3 సిద్ధాంత వివరణ: స్వల్పకాలిక సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతాన్ని క్రింది మూడు దశలలో వివరించవచ్చు.

పొదుపు, పెట్టుబడితో సంబంధం లేకుండా ఆదాయ ఉద్యోగిత నిర్ణయం: ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో మొత్తం ఉత్పత్తి (Y), శ్రామిక సప్లయ లేదా ఉద్యోగిత (N), మూలధనం (K), సాంకేతిక పరిజ్ఞానం (T) మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$Y = f(N, K, T)$$

స్వల్పకాలంలో మూలధనం, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం స్థిరంగా ఉంటాయి. కాబట్టి ఉత్పత్తి శ్రామికుల సప్లయ లేదా ఉద్యోగిత మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$Y = f(N)$$

ఆదాయం లేదా ఉత్పత్తి ఉద్యోగిత యొక్క ప్రమేయము అని పై సమీకరణం చెబుతుంది.

ఉద్యోగిత పెరిగితే ఉత్పత్తి పెరుగుతుంది. అయితే క్షీణ ప్రతిఫలాల సూత్రం ప్రకారం, ఉద్యోగిత పెరిగితే ఉపాంత ఉత్పత్తి తగ్గుతుంది.

శ్రమ మార్కెట్ సమతౌల్యం: శ్రమ డిమాండు క్షీణోపాంత ప్రతిఫలాల సూత్రం అనుసరించి ఏర్పడుతుంది. సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం వస్తు మార్కెట్లోనూ, ఉత్పత్తి కారకాల మార్కెట్లోనూ సంపూర్ణ పోటీ ఉంటుంది. కాబట్టి శ్రామిక గమనశీలత ఉంటుంది. సంస్థలు లాభాలు గరిష్ఠం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తాయి.

శ్రమ డిమాండ్: పరిపూర్ణ పోటీ పరిస్థితులు ఉండి ధరల యంత్రాంగం స్వేచ్ఛగా పనిచేసే ఆర్థిక వ్యవస్థలో శ్రామికుడికి చెల్లించే వాస్తవిక వేతనం అతని ఉపాంత ఉత్పాదకతకు (MP_N) సమానం అయినంత వరకు శ్రామికులను పనిలోకి తీసుకోవటం

జరుగుతుంది. నామమాత్రపు వేతనాన్ని (W) ధరల స్థాయి (P) చేత భాగిస్తే వాస్తవిక వేతనం (W/P) తెలుస్తుంది. కాబట్టి $MP_N = W/P$ అయ్యే వరకు శ్రామికుల నియామకం కొనసాగుతుంది.

శ్రామికుల డిమాండు (N_D) వాస్తవిక వేతనం (W/P) మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$N_D = f(W/P)$$

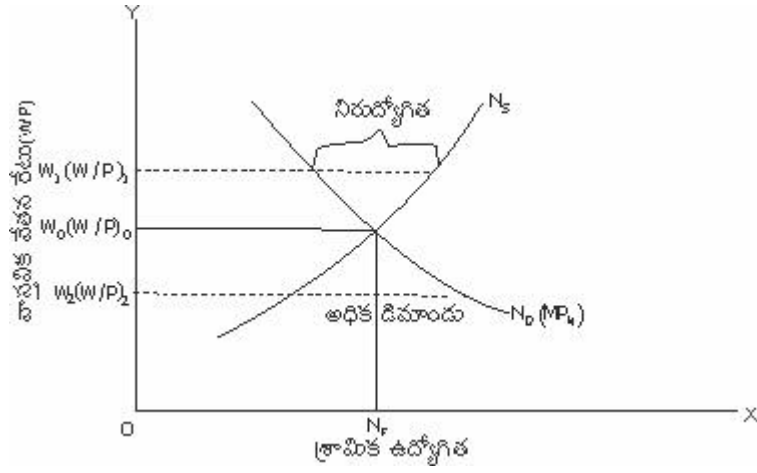
వాస్తవిక వేతనం తక్కువగా ఉంటే శ్రామికుల కోసం డిమాండు ఎక్కువగా ఉంటుంది. కాని తక్కువ వాస్తవిక వేతనం వద్ద శ్రామికుల సప్లయ తక్కువగా ఉంటుంది. వాస్తవిక వేతనం పెరిగే కొద్దీ శ్రామికులకు డిమాండు తగ్గుతుంది.

శ్రమ సప్లయ: శ్రమ సప్లయిని వేతనం ఒక్కటే నిర్ణయించదు. అమలులో ఉన్న వేతనం వద్ద ఆదాయానికి, తీరిక సమయానికి మధ్య శ్రామికుల అభిరుచిని బట్టి శ్రమ సప్లయి ఉంటుంది. స్వల్పకాలంలో జనాభా పరిమాణం స్థిరంగా ఉంటుంది. వాస్తవిక వేతనం పెరిగే కొద్దీ శ్రమ సప్లయి రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వాలే రేఖగా ఉంటుంది. శ్రామికులు కూడా తమ సంతృప్తిని గరిష్టం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తారని ఊహించబడింది. వాస్తవిక వేతనం అవకాశ వ్యయంగా పరిగణించాలి. లేదా తీరిక యొక్క సాపేక్ష ధరగా భావించాలి. శ్రామికులు తీరిక బదులుగా ఆదాయం ప్రతిస్థాపన చేసుకుంటారు. ఇది ప్రతిస్థాపన ప్రభావం. ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ పని గంటలు తగ్గించుకొంటారు. ఇది వేతన రేటు పెరుగుదల వలన కలిగే ఆదాయ ప్రభావం. సంప్రదాయవాదులు ప్రతిస్థాపన ప్రభావం ఎక్కువగా ఉంటుందని భావించారు. కాబట్టి వాస్తవిక వేతనం రేటు పెరిగితే శ్రమ సప్లయి పెరుగుతుంది. కాబట్టి శ్రమ సప్లయి ఫలం క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

$$N_S = f(W/P)$$

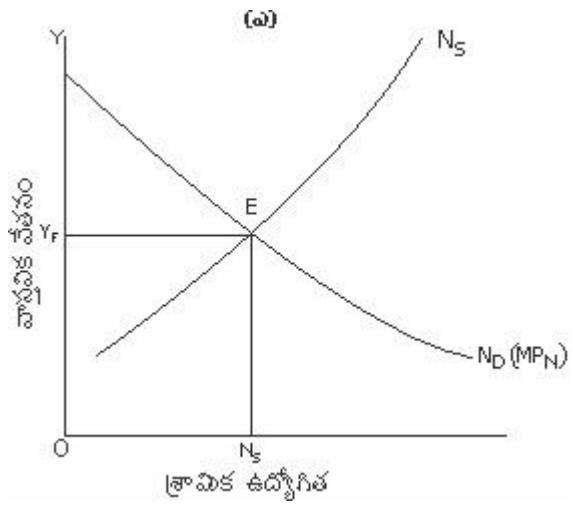
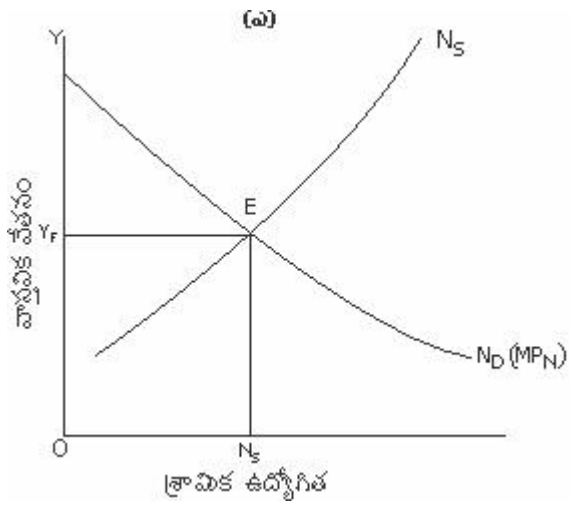
దీనిని బట్టి అధిక వేతనం దగ్గర శ్రమ సప్లయి కూడా అధికంగానే ఉంటుంది. అదే విధంగా అల్ప వేతనం దగ్గర శ్రమ సప్లయి అల్పంగా ఉంటుంది.

శ్రమ సమతౌల్యం - ఉద్యోగితా నిర్ణయం: శ్రమ డిమాండు, శ్రమ సప్లయి ఒకానొక వాస్తవిక వేతన రేటు వద్ద సమానమవుతాయి. ఆ వేతన రేటు సమతౌల్య వేతన రేటు అవుతుంది. కింది రేఖా పటం ఈ విషయాన్ని వివరిస్తుంది. కింది రేఖా పటంలో X - అక్షం మీద శ్రామికుల సంఖ్య Y - అక్షం మీద వాస్తవిక వేతన రేటు కొలవబడుతున్నాయి. N_S రేఖ శ్రమ సప్లయి రేఖ N_D రేఖ శ్రమ డిమాండు రేఖ. అదే ఉపాంత ఉత్పాదక రేఖ. రెండూ OW వేతనం వద్ద శ్రమ డిమాండు, సప్లయి కూడా ON_F, E బిందువు వద్ద పరస్పరం ఖండించుకుంటున్నాయి. OW వేతనం సమతౌల్య వేతనం. కాబట్టి సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఉద్యోగితా స్థాయిని శ్రామికుల మార్కెట్ సమతౌల్యం నిర్ణయిస్తుంది. వేతనం OW_1 అయితే నిరుద్యోగితా ఏర్పడుతుంది. OW_2 కి తగ్గితే శ్రామికులకు డిమాండు అధికంగా ఉంటుంది. కానీ సప్లయి తక్కువ OW సమతౌల్య వేతనం. సమతౌల్య వేతనం వద్ద పని చేయటానికి సిద్ధపడే శ్రామికులందరికీ ఉద్యోగితా ఏర్పడుతుంది. అంటే సంపూర్ణోద్యోగితా ఏర్పడుతుంది. ఇచ్చారహిత నిరుద్యోగితా ఉండదు. ఇచ్చాపూర్వక నిరుద్యోగితా ఉండవచ్చు. అంటే సంపూర్ణోద్యోగితా ఏర్పడుతుంది. ఇచ్చారహిత నిరుద్యోగితా ఉండదు. ఇచ్చాపూర్వక నిరుద్యోగితా ఉండవచ్చు. అంటే మార్కెట్ సమతౌల్యం నిర్ణయించిన వేతనం వద్ద పని చేయటానికి ఇష్టపడని వారు కొందరు నిరుద్యోగులుగా మిగిలిపోవచ్చు. కానీ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతానికి సంబంధించినంత వరకూ అది నిరుద్యోగితాగా పరిగణించబడదు.

పటం 3.1 శ్రమ మార్కెట్ సమతౌల్యం ఉద్యోగిత, వేతనాల నిర్ణయం.

ఉత్పత్తి నిర్ణయం: ఈ విధమైన సంపూర్ణోద్యోగిత వద్ద ఉత్పత్తి ఎంత నిర్ణయించబడుతుందనేది సమిష్టి సప్లయ ఫలం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. స్వల్పకాలంలో మూలధనం, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం స్థిరంగా ఉంటాయి. తాహట్టి ఉత్పత్తి స్థాయిని నిర్ణయించేది ఉద్యోగిత స్థాయి అని మొదట చెప్పుకున్నాం. కాబట్టి ఉద్యోగిత పెరిగే కొద్ది ఉత్పత్తి పెరుగుతుంది. అంటే ఉత్పత్తి ఫల రేఖ లేక సప్లయ రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వెళ్లే రేఖగా ఉంటుంది. ఆ రేఖ ప్రకారం సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థాయి వద్ద ఎంత ఉత్పత్తి సాధ్యం అవుతుందో అది సమతౌల్య ఉత్పత్తి స్థాయి అవుతుంది. పటం 3.2 OY రేఖా ఉత్పత్తి ఫల రేఖ. ON_F సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి. ఈ స్థాయి వద్ద నిర్ణయించబడిన ఉత్పత్తి స్థాయి OY_F.

పటం 3.2(ఎ),

3.2 (బి).

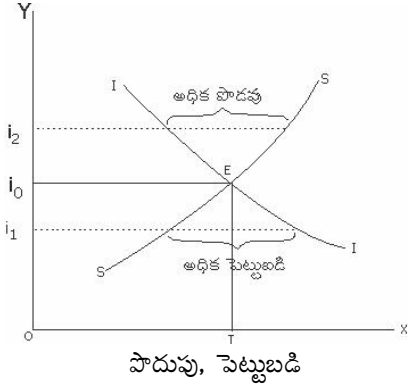
ఉద్యోగిత, ఉత్పత్తి నిర్ణయం (సంప్రదాయ సిద్ధాంతం)

పటం 3.1లో వాస్తవిక వేతన రేటు మీద ఆధారపడిన శ్రమ డిమాండు. శ్రమ సప్లయల మధ్య సమతౌల్యం ఏ విధంగా ఏర్పడుతుందో, సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థాయి వద్ద శ్రమ మార్కెట్ సమతౌల్యాన్ని ఆ పటం చూపుతుంది. సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి వద్ద ఉత్పత్తి నిర్ణయాన్ని పటం 3.2 చూపుతుంది. పటం 3.2(ఎ)లో శ్రమ మార్కెట్ సమతౌల్యం వల్ల ON_F

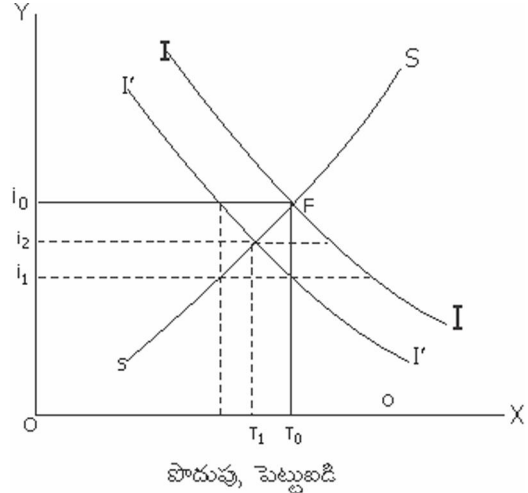
సంపూర్ణోద్యోగిత ఏర్పడినట్లు తెలుస్తుంది. పటం 3.2(బి)లో X - అక్షం పైన శ్రామిక ఉద్యోగిత చూపబడింది. Y - వక్రరేఖ ఉత్పత్తి ఫలరేఖ. వివిధ ఉద్యోగిత స్థాయిల వద్ద ఉత్పత్తి పరిమాణాన్ని ఇది తెలియజేస్తుంది. దీని ప్రకారం ON_F సంపూర్ణోగిత స్థాయి వద్ద నిర్ణయించబడే ఉత్పత్తి పరిమాణం OY_F Y - అక్షం మీద ఇది చూపబడింది. ఇదే వాస్తవిక ఆదాయం లేదా జాతీయాదాయం అంటే ఆర్థికవ్యవస్థలోని ఉత్పత్తి కారకాల మొత్తం ఆదాయం. ఈ ఆదాయం మొత్తం వస్తు సేవల పై వ్యయం చేయబడుతుందని సంప్రదాయ సిద్ధాంతం వివరిస్తుంది.

2. ఆదాయ, ఉద్యోగిత నిర్ణయం - పొదుపు, పెట్టుబడుల సమానం: సే మార్కెట్ సూత్రంలో ఆదాయం మొత్తం వ్యయం చేయబడుతుందని ఊహించబడింది. అంటే పొదుపు ఉండదని ఊహించబడింది. అది వాస్తవ విరుద్ధమైన ప్రమేయం. సాధారణంగా వాస్తవంలో ఉత్పత్తి కారకాలు లేదా గృహరంగం సంపాదించిన ఆదాయంలో అధిక భాగం వస్తు సేవల మీద వ్యయం చేయబడినప్పటికీ మిగిలిన ఆదాయం పొదుపు చేయటం జరుగుతుంది. పొదుపు ఆదాయవ్యయ ప్రవాహానికి ఛిద్రం. ఉత్పత్తి చేయబడిన వస్తుసేవలకు పొదుపు మేరకు డిమాండ్ కొరత ఏర్పడుతుంది. దీనివల్ల ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత తగ్గి, ఇచ్చారహిత నిరుద్యోగిత ఏర్పడుతుంది. అయితే సంప్రదాయవాదులు ఈ పరిస్థితిని అంగీకరించలేదు. సే మార్కెట్ సూత్రం ప్రకారం సప్లయ తన డిమాండును తానే సృష్టించుకుంటుంది. ఒకవేళ ఆదాయంలో కొంత పొదుపు చేయబడితే ఆ పొదుపుకు సమానమైన పెట్టుబడి ఏర్పడుతుందని సంప్రదాయవాదులు వాదించారు. వినియోగ వస్తువుల మీద వ్యయం చేయని ఆదాయం అంటే పొదుపు ఉత్పాదక వస్తువుల మీద వ్యయం చేయబడుతుంది. అదే పెట్టుబడి. ఆ విధంగా పొదుపు పెట్టుబడులు సమానం. కాబట్టి మొత్తం ఉత్పత్తికి డిమాండు కొరత ఏర్పడదు. ఆదాయవ్యయ ప్రవాహం నిరాటంకంగా కొనసాగుతుంది. ఆ విధంగా సప్లయ తన డిమాండ్ ను తాను సృష్టించుకుంటుందని వారి వాదన.

వడ్డీరేటులో మార్పులు - పొదుపు, పెట్టుబడుల సమానత: వడ్డీ రేటులో ఏర్పడే మార్పులు పొదుపు, పెట్టుబడులను సమానం చేస్తాయి అని సంప్రదాయవాదులు భావించారు. వారి వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం పొదుపు సప్లయ, పెట్టుబడి, డిమాండు, వడ్డీ రేటును నిర్ణయిస్తాయి. వడ్డీ రేటు పెరిగితే పొదుపు పెరుగుతుంది. వడ్డీ రేటు తగ్గే కొద్దీ పొదుపు తగ్గుతుంది. కాబట్టి కింది పటం 3.3లో చూపిన విధంగా పొదుపు రేఖ (SS) ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వాలే రేఖగా ఉంటుంది. అయితే పెట్టుబడి కోసం ఏర్పడే డిమాండు వడ్డీ రేటుతో ఋణాత్మక సంబంధం కలిగి ఉంటుంది. వడ్డీ రేటు పెరిగే కొద్దీ పెట్టుబడికి డిమాండ్ తగ్గుతుంది. అందువల్ల కింది రేఖా పటంలో చూపిన విధంగా పెట్టుబడి డిమాండు రేఖ (II) ఎడమ నుండి కుడికి కిందికి వాలే రేఖగా ఉంటుంది. ఒకానొక వడ్డీ రేటు వద్ద పొదుపు పెట్టుబడులు సమానమవుతాయి. అదే సమతౌల్య వడ్డీ రేటు. కింది రేఖాపటంలో O_i సమతౌల్య వడ్డీ రేటు. O_i వద్ద పెట్టుబడి ఎక్కువ, O_i వద్ద పొదుపు ఎక్కువ ఉండటం పటంలో గమనించవచ్చు. అది అసమతౌల్యాన్ని తెలియజేస్తుంది. పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానమైతే ఆదాయ వ్యయాలు సమానమవుతాయి. సమిష్టి డిమాండ్, సమిష్టి సప్లయకి సమానమవుతుంది. కాబట్టి అత్యుత్పత్తి ఉండదు. నిరుద్యోగిత ఏర్పడదు. ఒకవేళ ఏ కారణం చేతనైనా లాభాలు తగ్గుతాయని వ్యాపార వర్గాలు ఊహిస్తే వడ్డీ రేటు మారనప్పటికీ అంటే O_i గా ఉన్నప్పటికీ పెట్టుబడికి డిమాండు తగ్గవచ్చు. పెట్టుబడి డిమాండు రేఖ (II) కింది రేఖా పటం 3.4లో వలె ఎడమ వైపుకు కదిలి I' రేఖగా మారుతుంది. O_i వడ్డీ రేటు వద్ద పెట్టుబడి డిమాండు కంటే పొదుపు ఎక్కువగా ఉంటుంది. కాబట్టి వడ్డీ రేటు O_i కు తగ్గుతుంది. కానీ O_i వడ్డీ రేటు వద్ద పొదుపు కంటే పెట్టుబడికి డిమాండు పెరిగి వడ్డీరేటు O_i కు పెరుగుతుంది. టక్కడ మళ్ళీ పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానం అవుతాయి.

పటం 3.3 పొదుపు - పెట్టుబడి సమతౌల్యం

పటం 3.4 పెట్టుబడిలో మార్పు సంపూర్ణోద్యోగితా సమతౌల్యం

3. ద్రవ్యము, ధరల స్థాయి - ఆదాయ ఉద్యోగిత నిర్ణయం: పైన వివరించిన ఆదాయ ఉద్యోగితా నిర్ణయంలో ద్రవ్యం ఉనికి పరిగణించలేదు. ఈ విశ్లేషణలోకి ద్రవ్యం కూడా ఒక అంశంగా పరిగణనలోకి తీసుకున్నప్పుటికి ఆర్థిక వ్యవస్థలో అత్యుత్పత్తి ఉండదనీ, డిమాండు కొరత ఏర్పడదనీ సంపూర్ణోద్యోగిత వద్ద సమతౌల్యం ఏర్పడుతుందనీ సంప్రదాయ సిద్ధాంతం వివరిస్తుంది. ద్రవ్యరాశి కేవలం ఉత్పత్తి యొక్క ధరల స్థాయిని మాత్రమే నిర్ణయిస్తుంది. పొదుపు పెట్టుబడుల పరిమాణాలను ద్రవ్యరాశి ఏ విధంగానూ ప్రభావితం చేయదు. కానీ ధరల స్థాయిని నిర్ణయిస్తుంది. కాబట్టి వాస్తవిక వేతన రేటును ప్రభావితం చేస్తుంది. వాస్తవిక వేతన రేటు అంటే ద్రవ్య వేతనాలు, ధరల స్థాయి మధ్య నిష్పత్తి (W/P).

ద్రవ్య సప్లయ పెరిగినప్పుడు ద్రవ్య వేతనాలు, ధరల స్థాయి మారతాయి. కానీ వాస్తవిక వేతన రేటు మారదు. శ్రమ మార్కెట్లో సమతౌల్యం పునరుద్ధరించబడుతుంది. అదే విధంగా పొదుపు పెట్టుబడుల మధ్య సమతౌల్యం కూడా మారదు. అందువల్ల సమిష్టి డిమాండు కొరత ఏర్పడే అవకాశం ఉండదు.

సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల అభిప్రాయంలో ధరల స్థాయిని నిర్ణయించేది ద్రవ్య సప్లయ. ద్రవ్యరాశి సిద్ధాంతాల ద్వారా వారు దీనిని స్పష్టపరిచారు. ద్రవ్యరాశి సిద్ధాంతాలు రెండు విధాలుగా వివరించబడ్డాయి.

మొదటిది ఫిషర్ సమీకరణం ($MV = PT$), రెండవది కేంబ్రిడ్జ్ సమీకరణాలు ($M = kPY$). వీటిని గురించి తదుపరి పాఠాలలో వివరించటం జరుగుతుంది. ఒక్క వాక్యంలో చెప్పాలంటే ద్రవ్యరాశిలో పెరుగుదల అందుకు సమాన అనుపాతంలో సాధారణ ధరల స్థాయిలో పెరుగుదలకు దారి తీస్తుంది. ఆ విధంగా ద్రవ్యరాశికి ధరల పెరుగుదలకూ ప్రత్యక్ష సంబంధం ఉంటుంది.

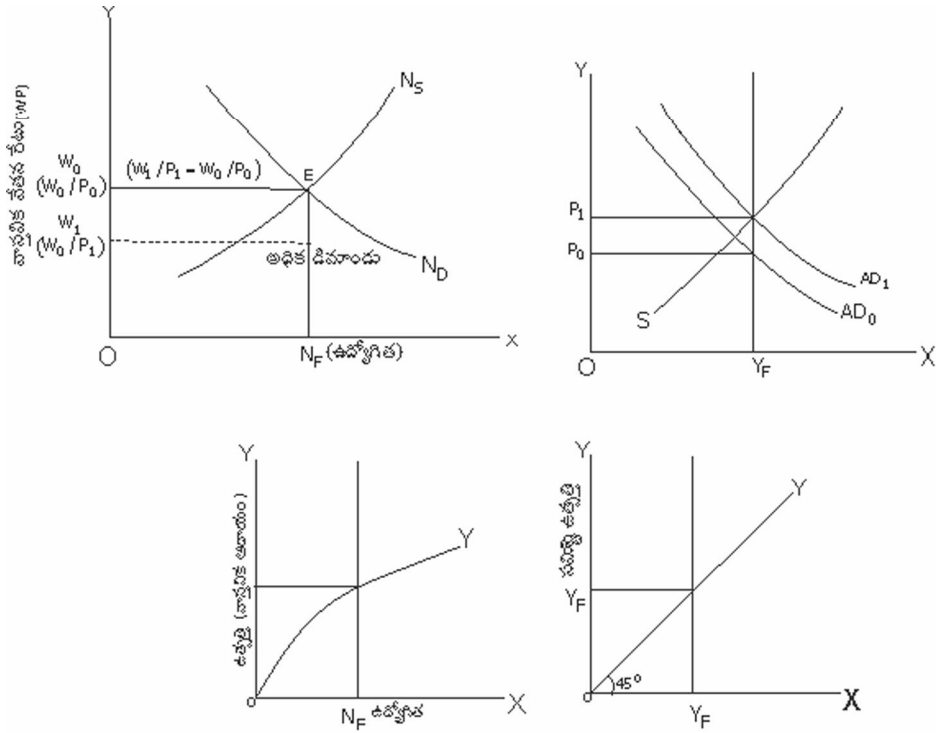
ఆర్థికవ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థాయి వద్ద సమిష్టి సప్లయ సంపూర్ణ అవ్యాకోచంగా ఉంటుంది. అంటే ధరలలో మార్పు ఉత్పత్తిని ప్రభావితం చేయదు. ఇందుకు కారణం అప్పటికే ఉత్పత్తి కారకాలు పూర్తి స్థాయిలో ఉపయోగించబడుతూ ఉన్నాయి. అంతేకాదు, ధరల స్థాయిలో పెరుగుదల వలన అందుకు సమాన అనుపాతంలో ద్రవ్యవేతనాలు కూడా పెరుగుతాయి. కాబట్టి సమతౌల్య వాస్తవిక వేతన రేటు మారదు. ఉద్యోగిత స్థాయి మారదు. ఉత్పత్తి స్థాయి మారదు. కాబట్టి సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం సమిష్టి సప్లయ ద్రవ్యము మీద, ధరల స్థాయి మీద ఆధారపడదు.

సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం ద్రవ్యం వినియోగ మాధ్యమంగా మాత్రమే పని చేస్తుంది. విలువ నిధిగా ద్రవ్యం

పని చేస్తుందని సంప్రదాయ వాదులు గుర్తించలేదు. కాబట్టి ద్రవ్య డిమాండు గానీ, ద్రవ్య సప్లయి గానీ వడ్డీ రేటును ప్రభావితం చేయవు. అంటే ఆర్థిక వ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థాయి వద్ద ద్రవ్యరాసి పెరిగినప్పటికీ వడ్డీ రేటు మారదు. కాబట్టి పొదుపు స్థాయి, పెట్టుబడి స్థాయి మారవు. అందువల్ల పొదుపు పెట్టుబడుల మధ్య సమతౌల్యం మారదు. కాబట్టి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి సమతౌల్యం మారదు.

ఇక్కడ ఒక విషయం గమనించాలి. ద్రవ్యరాశి పెరిగి ధరల స్థాయి పెరిగితే ఉత్పత్తికారకాల ధరలు కూడా పెరుగుతాయి. అంటే పెట్టుబడి కోసం కేటాయించిన వాస్తవ ఉత్పత్తి స్థిరంగానే ఉన్నా ద్రవ్యరూపంలో పెట్టుబడి వ్యయం మాత్రం అదే అనుపాతంలో పెరుగుతుంది. వస్తువుల ధరలు పెరిగినందువల్ల వాటిని అమ్మినందువల్ల వచ్చే ద్రవ్య ఆదాయంకూడా పెరుగుతుంది. కాబట్టి ద్రవ్య రూపంలో పొదుపు కూడా పెరుగుతుంది. ఆ విధంగా ద్రవ్య పెరుగుదల వలన ధరలు పెరిగినప్పుడు ద్రవ్యరూపంలో పొదుపు పెట్టుబడులు కూడా అందుకు సమాన అనుపాతంలో పెరుగుతాయి. కాబట్టి పొదుపు పెట్టుబడుల మధ్య సమతౌల్యం మారదు లేదా కొనసాగుతుంది. వడ్డీ రేటులో మార్పు రాదు, పొదుపు పెట్టుబడులు సమానంగా ఉన్నప్పుడు సమిష్టి డిమాండు కొరత ఏర్పడదని ఇంతకు పూర్వము చెప్పుకున్నాం. కాబట్టి సంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రకారం, ద్రవ్యరాశిలో మార్పులు ధరల స్థాయిని తప్ప పొదుపు పెట్టుబడులను ప్రభావితం చేయవు. సమిష్టి డిమాండు కొరత ఏర్పడదు, నిరుద్యోగిత ఏర్పడదు.

4. సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం - పూర్తి నమూనా: పొదుపు పెట్టుబడులు, ద్రవ్యం పాత్ర లేనప్పుడు, ఉన్నప్పుడు కూడా ఆర్థిక వ్యవస్థలో సాధారణ అధిక ఉత్పత్తి ఉండదనీ, సమిష్టి డిమాండు కొరత ఏర్పడదనీ, సాధారణ నిరుద్యోగిత ఏర్పడదనీ, ఆర్థిక వ్యవస్థ సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థాయి వద్ద సమతౌల్యం కలిగి ఉంటుందనీ సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ఏ విధంగా వివరిస్తుందో పైన విడివిడిగా పరిశీలించాము. ఆయా పరిస్థితులలో ఉత్పత్తి ఉద్యోగిత ఈ విధంగా నిర్ణయించబడతాయో తెలుసుకున్నాం. ఇప్పుడు ఇందుకు సంబంధించిన సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం సంపూర్ణ నమూనాను కింది రేఖా పటాల ద్వారా వివరించటం జరిగింది.

పటం 3.5 ఆదాయ, ఉద్యోగితా నిర్ణయం - సంపూర్ణ సంప్రదాయ నమూనా

3.3.4 విమర్శ: సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతాన్ని కీన్సు కి ఇది విధంగా పలు అంశాల పై విమర్శించాడు.

- 1. సప్లయి దానికి తగిన డిమాండ్ను సృష్టించదు:** సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రకారం సప్లయి దానికి తగిన డిమాండ్ను తానే సృష్టించుకుంటుంది. పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానంగా ఉండటం వల్ల సప్లయి, డిమాండ్లు సమానంగా ఉంటాయి. కాని వాస్తవానికి పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానంగా ఉండవు. పొదుపు చేసే వ్యక్తులు వేరు, పెట్టుబడి చేసే వ్యక్తులు వేరుగా ఉండటం వల్ల పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానంగా ఉండవు. అదే విధంగా పొదుపును నిర్ణయించే అంశాలు వేరుగా ఉంటాయి. పెట్టుబడిని నిర్ణయించు అంశాలు వేరుగా ఉంటాయి. ఈ కారణాల వల్ల పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానంగా ఉండవు. అందువల్ల సప్లయి దానికి తగిన డిమాండ్ను తాను సృష్టించుకోదు.
- 2. వేతనాల తగ్గుదల ఉండదు:** సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రకారం డిమాండ్ కన్నా సప్లయి ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు వేతనాలు, ధరలు తగ్గుతాయి. వేతనాల తగ్గుదల ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చు. కాని వాస్తవానికి కార్మిక సంఘాల వేతనాల తగ్గుదలను ప్రతిఘటిస్తాయి. అందువల్ల వేతనాల తగ్గుదల ఉండదు.
- 3. సంపూర్ణ ఉద్యోగిత సాధారణ లక్షణం కాదు:** సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క సర్వసాధారణ లక్షణం. అందువల్ల ఆర్థికవ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఉంటుందనేది సంప్రదాయ సిద్ధాంతంలో ప్రమేయం కాని వాస్తవానికి ఏ ఆర్థిక వ్యవస్థలోను సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఉండదు.
- 4. పరిపూర్ణ పోటీ ప్రమేయం వాస్తవం కాదు:** పరిపూర్ణపోటీ ఉంటుందనే ప్రమేయాన్ని ఆధారంగా సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించడం జరిగింది. ఈ మార్కెట్లో గల కొన్ని లక్షణాలు వాస్తవానికి కనిపించవు. అందువల్ల పరిపూర్ణ పోటీ మార్కెట్ ప్రమేయం నిజం కాదు.

5. **ఉత్పత్తి, వినియోగం సమానంగా ఉండవు:** సంప్రదాయ ఉద్యోగ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఉత్పత్తి, ఆదాయం, వినియోగం సమానంగా ఉంటాయి. కాని ఈ అభిప్రాయం కూడా వాస్తవం కాదు. ధనవంతుల విషయంలో వినియోగం కంటే ఆదాయం ఎక్కువగా ఉంటుంది. పేదవారి విషయంలో ఆదాయం తక్కువగా ఉంటుంది. అందువల్ల ఉత్పత్తి, వినియోగం సమానంగా ఉండవు.

6. **స్వల్పకాలానికి వర్తించదు:** సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రకారం సప్లయి దానికి తగిన డిమాండ్ను తానే సృష్టించుకొంటుంది. కనుక ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం సప్లయి, డిమాండ్లు సమానంగా ఉంటాయి. ఇది దీర్ఘకాలంలో జరగవచ్చు కాని స్వల్పకాలంలో సప్లయి, డిమాండ్లు సమానం కావు. అందువల్ల సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం స్వల్పకాలానికి వర్తించదు.

7. **వేతనాలను తగ్గించటం వల్ల ఉద్యోగితా స్థాయి పెరగదు:** వేతనాలను తగ్గించడం ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చు అని సంప్రదాయ ఆర్థిక వేత్తల అభిప్రాయం. కాని ఈ అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ అను ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త వ్యతిరేకించాడు. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం వేతనాల తగ్గుదల వల్ల కొనుగోలు శక్తి, డిమాండ్ తగ్గి ఉద్యోగ అవకాశాలు తగ్గిపోయాయి.

8. **వేతనాలరేటు ఉద్యోగితా స్థాయిని నిర్ణయించదు:** వేతనాల రేటులో మార్పుల ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని నిర్ణయించవచ్చు అని సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం యొక్క అభిప్రాయం. కాని కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఉద్యోగితా స్థాయిని ముఖ్యంగా సమిష్టి డిమాండ్ నిర్ణయిస్తుంది. సమిష్టి డిమాండ్ను పెంచితే ఉద్యోగితా స్థాయి పెరిగి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి ఏర్పడుతుందని కీన్స్ అభిప్రాయం.

9. **ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సరిపోదు:** పరిపూర్ణ పోటీ, ప్రభుత్వ జోక్యం లేకుండుట, స్వేచ్ఛా వ్యాపారం మొదలగు అసాధారణ ప్రమేయములపై సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ఆధారపడింది. పరిపూర్ణ పోటీ మార్కెట్ వాస్తవానికి ఎక్కడా ఉండదు. టది కేవలం ఊహ మాత్రమే. వివిధ ఆర్థిక సాంఘిక లక్ష్యాలను సాధించే విషయంలో ప్రభుత్వ జోక్యం తప్పనిసరి. ఉదాహరణకు ఆర్థిక మాంద్య పరిస్థితులు ఏర్పడినపుడు తప్పనిసరిగా ప్రభుత్వ జోక్యం అవసరం. అందువల్ల ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సంప్రదాయ ఉద్యోగ సిద్ధాంతం సరిపోదు.

10. **ద్రవ్యం తటస్థంగా ఉండదు:** సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం ద్రవ్యం తటస్థంగా ఉంటుంది. ద్రవ్యం కేవలం వ్యాపార వ్యవహారాలకు మాత్రమే డిమాండ్ చేయబడుతుంది. ద్రవ్యరాశిలో మార్పులు మూలంగా ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితా స్థాయిలు మారవు. కాని కీన్స్ ఈ అభిప్రాయాన్ని వ్యతిరేకించాడు. ద్రవ్యరాశి పెరిగినపుడు వడ్డీరేటు తగ్గి, దీని వలన పెట్టుబడి, ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా స్థాయిలు మారుతాయి.

సాంప్రదాయ ఆర్థికశాస్త్రం ఆర్థికవ్యవస్థ ఎలా విస్తరిస్తుంది లేదా ఎలా సంకోచం అవుతుందో విశదీకరిస్తుంది. వస్తు సేవల ఉత్పత్తి, పంపిణీ గురించి ముఖ్యంగా వివరిస్తుంది. Neoclassical ఆర్థిక శాస్త్రం మాత్రం వస్తు సేవల మార్పిడి ఎలా జరుగుతుంది. అనే విషయానికి ముఖ్య ప్రాధాన్యతనిస్తుంది. వస్తు సేవల్లో అంతర్గత విలువలు సాంప్రదాయ సిద్ధాంతంలో ప్రాధాన్యతనిస్తే ఈ విలువల్లో తేడా, వైవిధ్యాల పై Neoclassical శాస్త్రం దృష్టి పెడుతుంది. ఈ వస్తు సేవలు ఎవరు ఉత్పత్తి చేస్తారు. ఎవరి కోసం పంపిణీ చేస్తారు అనే అంశాలు కూడా ప్రాముఖ్యతని సంతరించుకుంటాయి. రెండు సిద్ధాంతాలు కూడా సప్లయి - డిమాండ్ అంశాలు మాత్రమే, ఉత్పత్తి, ధరలు, వస్తు సేవల వినియోగాల్ని వివరిస్తాయి. అయితే సాంప్రదాయ ఆర్థిక శాస్త్ర 18వ శతాబ్దంలో ప్రారంభమైతే Neoclassical శాస్త్రం 20వ శతాబ్దంలో ప్రారంభించబడ్డాయి.

3.4 ముగింపు:

సంప్రదాయ ఉత్పత్తి (ఆదాయ) సిద్ధాంతం అంటూ ఒక ప్రత్యేకమైన సిద్ధాంతం లేదు. జె.బి.సే. మార్కెట్ సూత్రం ఆధారంగా ఈ సిద్ధాంతాన్ని నవ్య సంప్రదాయ వాదులు (ఆర్థికవేత్తలు) పునర్నిర్మించారు. సే మార్కెట్ సూత్రాన్ని పిగూ ద్రవ్య ఆర్థికవ్యవస్థకు అన్వయిస్తూ పునర్నిర్మించాడు. కీన్స్ విమర్శ ప్రధానంగా ఆ సిద్ధాంతం మీదనే. సే మార్కెట్ సూత్రం ప్రకారం సప్లయి తన డిమాండ్ను తానే సృష్టించుకుంటుంది. కాబట్టి ఆర్థికవ్యవస్థలో ఎప్పుడూ కూడా డిమాండు కొరత ఏర్పడదు. అందువల్ల సాధారణ

అధిక ఉత్పత్తి ఉండదు. ఎల్లప్పుడూ సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఉంటుంది. పిగూ వివరణ ప్రకారం ఎప్పుడయినా నిరుద్యోగిత ఏర్పడితే వేతనాలను తగ్గించి నిరుద్యోగిత తొలగించవచ్చు. సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం సారాంశం కూడా ఇదే. శ్రమ, డిమాండు, సప్లయి వాస్తవిక వేతన రేటు మీద ఆధారపడి ఉంటాయనీ, వేతన రేటులో మార్పులు శ్రామిక మార్కెట్లో సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యం సాధిస్తాయని, వడ్డీ రేటులో మార్పులు పొదుపు, పెట్టుబడులను సమానం చేస్తాయని ఈ సిద్ధాంతం వివరిస్తుంది. పొదుపు పెట్టుబడులు లేని వ్యవస్థలోను, ఉన్న వ్యవస్థలోను, ద్రవ్య సప్లయిలో, ధరల స్థాయిలో మార్పులు ఏర్పడిన పరిస్థితులలోనూ కూడా సార్వత్రిక నిరుద్యోగిత ఏర్పడదని సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు భావించి వివరించారు. అయితే ఆర్థికవ్యవస్థలో ప్రభుత్వ జోక్యం లేని స్వేచ్ఛా వాణిజ్య విధానం ఉంటుంది. వస్తు మార్కెట్, ఉత్పత్తి కారకాల మార్కెట్లలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఉంటుందనే ముఖ్యమైన ప్రమేయాల మీద ఈ సిదాఅధంతం ఆధారపడి ఉంది. 1930లలో ఏర్పడిన ప్రజల ఆర్థిక మాంద్య పరిస్థితులను సరిదిద్దటంలో సంప్రదాయ సిద్ధాంతం విఫలమయింది. ఈ సిద్ధాంతం దీర్ఘకాలానికి సంబంధించినది. కీన్స్ దీనిని విమర్శించాడు. నిరుద్యోగితకు కారణం సమిష్టి డిమాండు కొరత అంటూ స్వల్ప కాలానికి వర్తించే సార్వత్రిక ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించాడు.

3.5 ముఖ్య పదాలు:

సంప్రదాయ ఆర్థికశాస్త్రం:

18వ శతాబ్దం ఉత్తరార్ధంలోను, 19వ శతాబ్దం పూర్వార్ధంలోనూ ఇంగ్లండులో విస్తృతంగా ప్రచారంలో ఉన్న ఆర్థిక భావనలు, సిద్ధాంతాలు.

సంపూర్ణోద్యోగిత:

ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఇచ్చా రహిత నిరుద్యోగిత లేని స్థితి, కొంతవరకు సంఘృష్ట నిరుద్యోగిత ఉండవచ్చు.

వాస్తవిక వేతన రేటు:

నామమాత్రపు వేతనాలను (ప్రస్తుత ధరలలో వేతనాలను) ధరల స్థాయి చేత భాగిస్తే వచ్చే వేతన స్థాయి.

ద్రవ్య తటస్థత:

ద్రవ్యం కేవలం వినిమయ మాధ్యంగా మాత్రమే ఉపయోగపడుతుంది. ద్రవ్య సప్లయిలో మార్పులు వాస్తవిక చలాంకాల మీద ఏ విధమైన ప్రభావం చూపదు అనే భావన.

3.6 నమూనా ప్రశ్నలు:

1. వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. జె.బి.సే. మార్కెట్ సూత్రాన్ని విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించుము.
2. సంప్రదాయ ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం పూర్తి నమూనాను విశ్లేషించుము.

2. సంక్షిప్త ప్రశ్నలు:

1. జె.బి.సే. మార్కెట్ సూత్రానికి పిగూ వివరణ గురించి వివరించుము.
2. పొదుపు పెట్టుబడి సమానత్వము గురించి సంప్రదాయ వాదుల అభిప్రాయమును వివరించుము.
3. సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం శ్రామిక మార్కెట్ సమతౌల్యం విశ్లేషించుము.
4. ద్రవ్యరాశిలో మార్పుల నేపథ్యంలో ఆర్థికవ్యవస్థలో ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితలు ఏ విధంగా నిర్ణయించబడతాయి?
5. సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతమును విమర్శించుము.

3.7 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు:

G. Ackley : Macro Economic Theory, Macmillan, London. 1978

Edward Shapiro : Macro Economics

Keynes, J.M. : The General Theory of Employment, Interest and Money.

Ahuja, H.L. : Macro Economics, Theory and Practice S. chand & Company, New Delhi, 1986.

తెలుగు అకాడమీ : స్థూల ఆర్థిక విశ్లేషణ, హైదరాబాద్ 2002.

పాఠం - 4

కీన్స్ నేమూనాలా ఆదాయ ఉద్యోగితా నిర్ణయం

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం ముగిసిన తరువాత మీరు క్రింది అభ్యసన ఫలితాలు సాధిస్తారు.

1. కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం పూర్వ పరిణామాల నేపథ్యం వివరించగలుగుతారు.
2. కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం నమూనా విశ్లేషణా పూర్వకంగా వివరిస్తారు.
3. సంపూర్ణ ఉద్యోగిత సాధించటంలో పెట్టుబడి, ప్రభుత్వ వ్యయం ప్రాధాన్యత బహిర్గతపరుస్తారు.
4. కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ఆచరణలో గల ప్రాధాన్యత, లోపాలను మదింపు చేస్తారు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 4.0 పరిచయం
- 4.1 ప్రభల ఆర్థికమాంద్యం
- 4.2 కీన్స్ నమూనా - ఆదాయ నిర్ణయం
- 4.3 సార్థక డిమాండ్
  - 4.3.1 సమిష్టి సప్లయి ధర
  - 4.3.2 సమిష్టి డిమాండ్ ధర
- 4.4 ఆదాయ - ఉద్యోగితా నిర్ణయం
  - 4.4.1 వినియోగ వ్యయం
  - 4.4.2 పెట్టుబడి
  - 4.4.3 అల్ప ఉద్యోగితా స్థాయి సమతౌల్యం
  - 4.4.4 సమతౌల్యం సమిష్టి డిమాండ్ పెంపుదల
- 4.5 బీజగణిత సమీకరణంలో వ్యక్తీకరణ
- 4.6 కీన్స్ సిద్ధాంతం - ఆచరణ ప్రాముఖ్యత
- 4.7 కీన్స్ సిద్ధాంతం - లోపాలు - బలహీనతలు
- 4.8 సమీక్ష
- 4.9 ముఖ్యపదాలు
- 4.10 నమూనా ప్రశ్నలు
- 4.11 చదువవలసిన పుస్తకాలు

4.0 పరిచయం:

ప్రభుత్వ జోక్యంలేని స్వేచ్ఛా వాణిజ్య విధానం అనుసరించే పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థలలో సాధారణ అధిక ఉత్పత్తి ఉండదనీ, సమిష్టి డిమాండు కొరత ఏర్పడదనీ ఆ వ్యవస్థలలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత సాధారణ పరిస్థితి అని సంప్రదాయవాదులు ఏ విధంగా విశ్వసించారో ముందు పాఠంలో వివరంగా తెలుసుకున్నారు. కానీ 1930లలో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఏర్పడిన తీవ్ర ఆర్థిక మాంద్యం ఆ అభిప్రాయాలు తప్పని ఋజువు చేశాయి. పారిశ్రామిక దేశాలలో తీవ్ర నిరుద్యోగిత ఏర్పడింది. ప్రపంచంలోని అనేక

దేశాలకు ఆర్థిక మాంద్యం విస్తరించి దాదాపు ఒక దశాబ్దంపాటు కొనసాగింది. ఈ నేపథ్యంలో బ్రిటీష్ ఆర్థికవేత్త జాన్ మీనార్డ్ కీన్స్ (1883-1946) సంప్రదాయ సిద్ధాంతం తప్పని ఋజువు చేశాడు. ఆర్థిక మాంద్యం ఏర్పడటానికి కారణం సమిష్టి డిమాండ్ కొరత అనీ, పెట్టుబడి పెంచటం ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చనీ ఒక కొత్త ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు. అయితే నిరాశాపూరిత వాతావరణంలో వడ్డీరేటు తగ్గించినా ప్రైవేటు రంగంలో పెట్టుబడి పెరగదనీ ప్రభుత్వం పూనుకుని వ్యయం చేయాలనీ వాదించాడు. సంప్రదాయవాదుల వాదనకు భిన్నంగా ఆర్థిక వ్యవహారాలలో ప్రభుత్వ జోక్యం అవసరాన్ని ఆయన నొక్కి చెప్పాడు. కోశ విధానం ప్రాధాన్యతను వివరించాడు. ఈ విధమైన తన అభిప్రాయాలను, నూతన సిద్ధాంతాన్ని 1936లో తన ప్రసిద్ధ గ్రంథం "The General Theory of Employment, Interest and Money" (1936), ద్వారా వెలిబుచ్చాడు. ఆయన సిద్ధాంతం స్థూల ఆర్థిక ఆలోచనలలో ఒక విప్లవాత్మక మార్పు తెచ్చింది. దానిని "కీన్సు విప్లవం" అని వర్ణిస్తారు. దీనిని నవ్య అర్థశాస్త్రం అని కూడా పిలుస్తారు. కీన్సు "సార్వత్రిక సిద్ధాంతం" (General Theory) తో స్థూల అర్థశాస్త్రం ప్రాధాన్యత పెరిగింది. ఆర్థికమాంద్య పరిస్థితులలో ద్రవ్య విధానం కంటే కోశ విధానం ఎక్కువ సార్థకంగా పనిచేస్తుందనీ ఋజువుచేసింది. కీన్స్ తన సార్వత్రిక సిద్ధాంతంలో తన వినియోగ ప్రవృత్తి, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, ద్రవ్యత్వాభిరుచి వంటి అనేక నూతన భావనలను ప్రవేశపెట్టాడు. ఈ పాఠంలో ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతానికి సంబంధించిన మౌలిక నమూనా వివరించబడుతుంది. తరువాత పాఠాలలో ఇతర భావనలు విపులంగా చర్చించటం జరుగుతుంది.

4.1 ప్రభల ఆర్థికమాంద్యం (Great Depression):

స్థూల అర్థశాస్త్రానికి ప్రాధాన్యత పెంచుతూ, సిద్ధాంతపరమైన ఆర్థిక చింతనలో గుణాత్మకమైన ఒక మలుపుకు కారణమైన ప్రబల ఆర్థిక మాంద్యం గురించి కొంత తెలుసుకోవటం సముచితంగా ఉంటుంది.

1930లలో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా తీవ్ర సంక్షోభం సృష్టించిన ప్రబల ఆర్థికమాంద్యం, అమెరికాలోని న్యూయార్క్ నగరంలో 1929 అక్టోబరు 24న వాల్ స్ట్రీట్ మార్కెట్ పతనంతో మొదలయింది. ఆ రోజును Black Thursday అంటారు. వాటాల ధరలు పడిపోయాయి. 12.9 మిలియన్ వాటాలు అమ్మి వేయబడ్డాయి. 5 రోజుల తరువాత అక్టోబరు 29న 16 మిలియన్ వాటాలు అమ్మటం జరిగింది. ఆ రోజును Black Tuesday అంటారు. స్టాక్ ధరల పతనం వల్ల ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత తగ్గటం జరిగింది. వ్యక్తిగత ఆదాయాలు తగ్గాయి. ప్రభుత్వానికి పన్ను రాబడి తగ్గింది. ధరలు, లాభాలు పడిపోయాయి. మిలియన్ల మంది ఉద్యోగాలు కోల్పోయారు. అమెరికాలో 1929లో 3.2 శాతం ఉన్న నిరుద్యోగిత రేటు 1933లో 24.9 శాతానికి పెరిగింది. కొన్ని పారిశ్రామిక దేశాలలో నిరుద్యోగిత రేటు 33 శాతం వరకూ పెరిగింది. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా స్థూల దేశీయోత్పత్తి 15 శాతానికి పైగా పడిపోయింది. అంతర్జాతీయ వ్యాపారం కూడా 50 శాతం వరకూ పడిపోయింది. వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు పడిపోయాయి. ఇంతటి తీవ్రమైన ఆర్థిక మాంద్యం 1930ల ముందుగానీ తరువాత గానీ ఏర్పడలేదు. ఇది సంప్రదాయవాదులు నమ్మిన పరిస్థితికి విరుద్ధం. వ్యాపార స్వేచ్ఛ, ప్రభుత్వ జోక్యం లేని ధర యంత్రాంగం వల్ల ఆర్థికవ్యవస్థలో స్వయం సర్దుబాటు జరగలేదు.

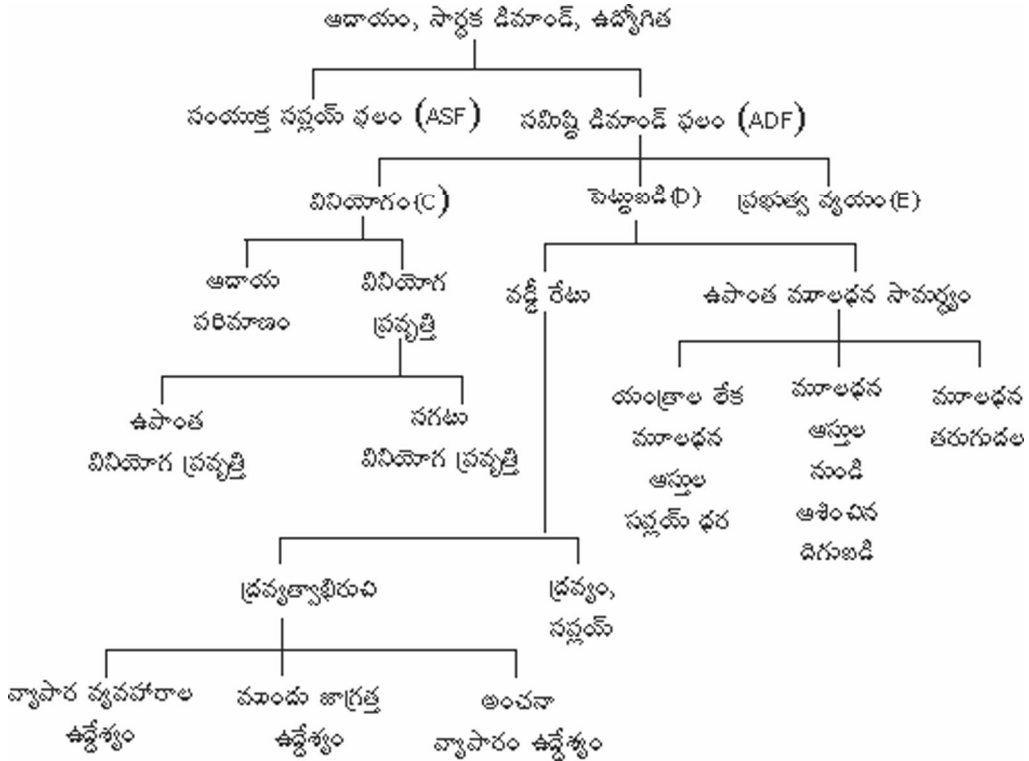
ఈ పరిస్థితిని సరిదిద్దటంలో ద్రవ్య విధానం పని చేయలేదు. ఈ పరిస్థితుల్లో కీన్స్ సార్వత్రిక సిద్ధాంతం ప్రచురించబడింది. కీన్స్ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతం ఆధారంగా అమెరికా న్యూ డీల్ ప్రవేశ పెట్టబడింది. ప్రభుత్వ వ్యయం పెరిగింది. 1933 నాటికి అమెరికాలో పరిస్థితి మెరుగుపడింది. 1938 నాటికి మిగతా దేశాలలో కూడా పరిస్థితి మెరుగుపడింది.

4.2 కీన్స్ నమూనా - ఆదాయ నిర్ణయం (Keynes Model Income Employment Determination):

అర్థశాస్త్రంలో ఒక క్రమమైన, నిర్దిష్టమైన పద్ధతిలో ప్రవేశపెట్టబడిన ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతాలలో కీన్స్ ది మొట్టమొదటి సిద్ధాంతంగా చెప్పుకోవచ్చు. దీనిని 'డిమాండ్ కొరత సిద్ధాంతంగా' కూడా (demand Deficiency Theory) పిలుస్తారు. కీన్స్ సిద్ధాంతము స్వల్పకాల ప్రాతిపదికన రూపొందింపబడింది. "దీర్ఘకాలంలో మనం అందరం మరణిస్తాం" అన్నది కీన్స్ వ్యాఖ్య. స్వల్పకాలంలో మూలధనం, శ్రామిక సామర్థ్యం, ఉత్పత్తికి సంబంధించిన సాంకేతిక పద్ధతులు వ్యాపార నిర్వహణ స్థిరంగా ఉంటాయి. ఇలాంటి పరిస్థితిలో ఉద్యోగిత పరిమాణం, జాతీయోదాయ స్థాయి కలసి పెరగటం గాని తగ్గటంగానీ జరుగుతుంది. కీన్స్ ఆదాయ నిర్ణయ సిద్ధాంతములో ఆదాయాన్ని ఉద్యోగిత స్థాయిని నిర్ణయించు అంశాలు ఒకే రకమైనవి.

కీన్స్ ఆదాయ నిర్ణయ సిద్ధాంతాన్ని ఈ క్రింది పట్టిక ఆధారంగా వివరించవచ్చు. కీన్స్ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆదాయం ఉద్యోగిత యొక్క ప్రమేయం $Y = f(N)$. జాతీయాదాయం ఎక్కువగా ఉంటే ఉద్యోగిత ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఆదాయము ఉద్యోగిత రెండు సార్థక డిమాండ్ స్థాయిని బట్టి నిర్ణయంపబడతాయి.

పటం 4.1

పైన పేర్కొన్న విధంగా స్వల్పకాలంలో జాతీయ ఆదాయస్థాయి సమిష్టి సప్లయ్, సమిష్టి డిమాండ్ల ద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది. దేశంలోని వస్తు సేవల సప్లయ్ సమాజ ఉత్పాదకత మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. అయితే స్వల్పకాలంలో ఉత్పాదకత మారదు. కానీ వాస్తవిక ఉత్పత్తి, లేక సగటు సప్లయ్ ఉత్పాదకత ఎప్పుడు సమానంగా ఉండాలని ఏమీలేదు. మొత్తం ఉత్పత్తి లేక సమిష్టి సప్లయ్, సమిష్టి డిమాండ్కు సమానమౌతుంది. సమిష్టి డిమాండ్ పెరిగితే, ఉత్పత్తి కూడా పెరిగి, జాతీయాదాయం కూడా పెరుగుతుంది. సమిష్టి డిమాండ్ గనక తగ్గితే జాతీయ ఉత్పత్తి, జాతీయాదాయం క్షీణిస్తాయి. స్వల్పకాలంలో సమతౌల్య ఆదాయస్థాయి సమిష్టి డిమాండ్, ద్వారా నిర్ణయంపబడుతుంది. ఎందుకంటే స్వల్పకాలంలో ఇంచుమించు సమిష్టి సప్లయ్ స్థిరంగా ఉంటుంది. కనుక ఆదాయ-ఉద్యోగిత నిర్ణయం పై సమిష్టి సప్లయ్ ప్రభావముండదు. జాతీయ ఉత్పత్తి లేక జాతీయాదాయం సార్థక డిమాండ్కు సమానంగా భావిస్తాం. కీన్స్ మొత్తం డిమాండ్, మొత్తం సప్లయ్ అనే రెండు కారకాల వలన సార్థక డిమాండ్ నిర్ణయమవుతుంది. కానీ డిమాండ్ ప్రభావం ఆదాయ ఉద్యోగితాస్థాయిల పై ఉంటుంది అన్నప్పుడు వీటిని మొత్తం సప్లయ్ ధర (ASP) మొత్తం డిమాండ్ ధర (ADP) అంటారు.

4.3 సార్థక డిమాండ్:

సార్థక డిమాండ్ అంటే సమిష్టి సప్లయ్కి సమానమయిన సమిష్టి డిమాండ్. సమిష్టి డిమాండులో రెండు భాగాలుంటాయి.

1. వినియోగ డిమాండ్, అంటే వినియోగ వస్తువులకుండే డిమాండ్ (C),
2. పెట్టుబడి డిమాండ్ అంటే ఉత్పాదక లేక పెట్టుబడి లేక

మూలధన వస్తువులకుండే డిమాండ్ కనుక సార్థక డిమాండ్ అంటే వినియోగ వస్తువుల పైన, పెట్టుబడి వస్తువుల పైన ప్రభుత్వం, ప్రజలు చేసే వ్యయం.

$$\begin{aligned} \text{సార్థక డిమాండ్} &= \text{జాతీయాదాయం (Y) = మొత్తం ఉద్యోగిత} \\ &= \text{మొత్తం ఉత్పత్తి (O) లేదా సమిష్టి సప్లయి} \\ &= \text{మొత్తం వ్యయం లేదా సమిష్టి డిమాండ్} \\ \text{సమిష్టి డిమాండ్} &= \text{వినియోగ డిమాండ్} + \text{పెట్టుబడి డిమాండ్} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} AD &= C + I \\ Y &= C + I \end{aligned}$$

(Y = జాతీయాదాయం, C = వినియోగ డిమాండ్, I = పెట్టుబడి డిమాండ్)

ఇప్పుడు కీన్స్ సిద్ధాంతము నందలి ముఖ్యాంశాలను కొంచెం విపులంగా తెలుసుకుందాం.

4.3.1 సమిష్టి సప్లయి ఫలం లేక సమిష్టి సప్లయి ధర: ఉద్యమదారులు తాము నియమించిన శ్రామికులతో ఉత్పత్తి చేసిన మొత్తం ఉత్పత్తిని విక్రయించటం ద్వారా తప్పనిసరిగా పొందవలసిన మొత్తం ద్రవ్యాన్ని సమిష్టి సప్లయి ధర (Aggregate Supply Price) అంటారు. వివిధ ఉద్యోగితా స్థాయిల వద్ద సమిష్టి సప్లయి ధర వేరువేరుగా ఉంటుంది. ఇది ఉద్యమదారులు పొంది తీరవలసిన కనీస ధర. ఇది ఉత్పత్తి వ్యయానికి సమానం.

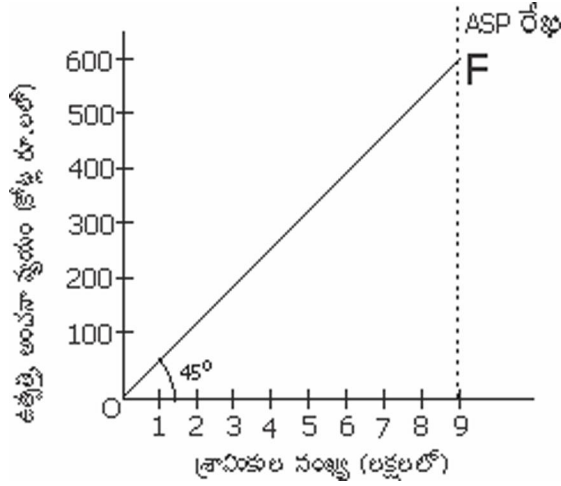
వివిధ స్థాయిల వద్ద ఉపాధిని కల్పించటానికి వస్తురాశిని ఉత్పత్తి చేయటానికి ఉద్యమదార్లకయ్యే మొత్తం వ్యయం, వారు అమ్మితే రావలసిన కనీస సమిష్టి సప్లయి ధర అవుతుంది. శ్రమతోపాటు భూమిని, మూలధనాన్ని ఉద్యమదార్లు వస్తురాశిని ఉత్పత్తి చేయటానికి నియమిస్తారు. ఉత్పత్తి కారకాలకయ్యే వ్యయాన్ని సప్లయ్ ధర ద్వారా వారు రాబట్టుకోవాలి. సమిష్టి సప్లయ్ ధర (ఉత్పత్తి వ్యయం) సమిష్టి డిమాండ్ ధర రాబడి కన్నా తక్కువగా ఉండాలి. అప్పుడే ఉద్యమదార్లకు నికర లాభాలు వస్తాయి. కీన్స్ ఆర్థికవ్యవస్థలోని మొత్తం ఉత్పత్తిని, ఉపయోగించిన శ్రామిక యూనిట్లలో కొలిచాడు. ఉద్యోగితస్థాయిని ఉత్పత్తిలోని మార్పులను తెలిపే సూచికగా కీన్స్ పరిగణించాడు. ఉత్పత్తిస్థాయి ఉద్యోగిత స్థాయిని బట్టి మారుతుందని కీన్స్ భావించాడు. ఆర్థిక వ్యవస్థ మొత్తం ఉత్పత్తికి, ఉద్యోగితను కొలతగా తీసుకుంటే ఉద్యోగిత సప్లయి ధరను శ్రామిక వ్యయాలతో నిర్ణయించవచ్చు. ఊహాత్మకంగా కీన్స్ మొత్తం సప్లయి ధరలను క్రింది పట్టికలో వివరించడం జరిగింది.

పట్టిక 4.2 - సమిష్టి సప్లయి

ఉద్యోగిత స్థాయి (అక్షల శ్రామికులు)	ద్రవ్య వేతనాలు (సాలిన రూ॥లు వేలలో)	మొత్తం సప్లయి ధర రూ॥ కోట్లలో
N	W	N x W
1	10	100
2	10	200
3	10	300
4	10	400
5	10	500
6	10	600

పై పట్టికలో సగటున ఒక శ్రామికునికి 10,000 రూపాయల సంవత్సర ద్రవ్యవేతనంగా చెల్లించాలని భావించటం జరిగింది. ఒక ఉద్యోగితస్థాయి వద్ద వ్యవస్థాపకులు కొంత ఉత్పత్తి చేయడానికి ఎంత పరిమాణంలో వ్యయం చేయవలెనో పై పట్టిక తెలుపుతుంది.

పై పట్టిక సమాచారం ఆధారంగా క్రింది పటంలో మొత్తం సప్లయి రేఖ గీయబడింది.

పటం 4.1 - సమిష్టి సప్లయి రేఖ

X అక్షం మీద ఉద్యోగితా స్థాయి, Y అక్షం మీద ఉత్పత్తి వ్యయం అంచనా చూపబడ్డాయి. వేతనరేటు స్థిరంగా ఉందని ఊహించుట వలన ASP సమిష్టి సప్లయి రేఖ, ASP రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి ఊర్ధ్వముఖంగా వాలి ఉన్నది. సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థితి వద్ద ఆర్థికవ్యవస్థ ఉత్పాదక సామర్థ్యం పూర్తిగా ఉపయోగంలో ఉండటం వల్ల ఆ పైన ఉత్పత్తిని పెంచుటకు అవకాశముండదు. కనుక సమిష్టి సప్లయి రేఖ Y - అక్షానికి సమాంతర రేఖగా మారుతుంది. 6 లక్షల మంది శ్రామికుల వద్ద సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఏర్పడిందని భావించడం జరిగింది. F బిందువు నుండి ASP రేఖ - Y అక్షానికి సమాంతరంగా ఉంది. అంటే ఉద్యోగిత q కంటే పెరగదు. కీన్స్ సిద్ధాంతములో స్వల్పకాలంలో సమిష్టి సప్లయి స్థిరంగా ఉంటుంది. కనుక సార్థక డిమాండ్ నిర్ణయించటంలో దీని ప్రభావముండదు.

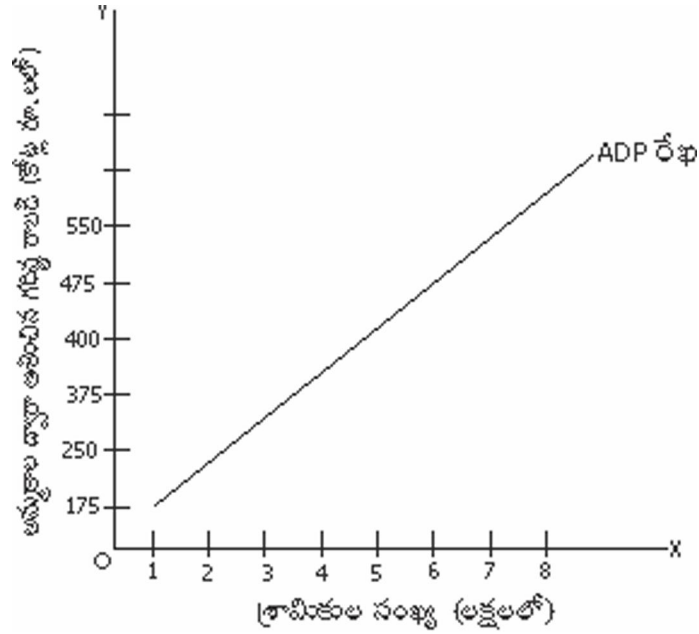
4.3.2 సమిష్టి డిమాండ్ ఫలం - సమిష్టి డిమాండ్ ధర: వివిధ ఉద్యోగితా స్థాయిల వద్ద ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువులను అమ్మడం వల్ల వ్యవస్థాపకులు పొందగలమని ఆశించే గరిష్ట రాబడులను మొత్తం డిమాండ్ ఫలం తెలుపుతుంది. ఒక నిర్ణీత

ఉద్యోగితా స్థాయి వద్ద ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువుల అమ్మకం నుంచి ఆశించిన గరిష్ట రాబడిని “డిమాండ్ ధర” అంటారు. ఆదాయస్థాయికి, డిమాండ్ ధరకు మధ్య ధనాత్మక సహసంబంధముంది. ఉద్యోగిత స్థాయి పెరిగిన కొద్దీ సమిష్టి డిమాండ్ పెరుగుతుంది. సమిష్టి డిమాండ్ ధర ఆర్థిక వ్యవస్థ మొత్తం వ్యయ ప్రవాహం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలో కుటుంబాలు, సంస్థలు ముఖ్యమైన ఆర్థిక రంగాలు. ఇవి వినియోగం (C), పెట్టుబడి (I) మీద వ్యయం చేస్తాయి. ఊహాజనిత సమిష్టి డిమాండ్ పట్టిక ఈ క్రింద చూపబడినది.

పట్టిక 6.3 - సమిష్టి డిమాండ్

ఉద్యోగితా స్థాయి (లక్షలలో) N	ఆశించిన గరిష్ట అమ్మకం రాబడులు (రూ॥ కోట్లలో) ADP
1	175
2	250
3	325
4	400
5	475
6	550

పై పట్టికలోని వివరాల ఆధారంగా క్రింది పటంలో సమిష్టి డిమాండ్ ధర రేఖ (ADP) గీయడం జరిగింది. X అక్షం మీద ఉద్యోగితా స్థాయి, Y అక్షం మీద ఆశించిన గరిష్ట అమ్మకం రాబడి సూచించబడ్డాయి.

పటం 4.2 - సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ

4.4 ఆదాయ - ఉద్యోగితా నిర్ణయం:

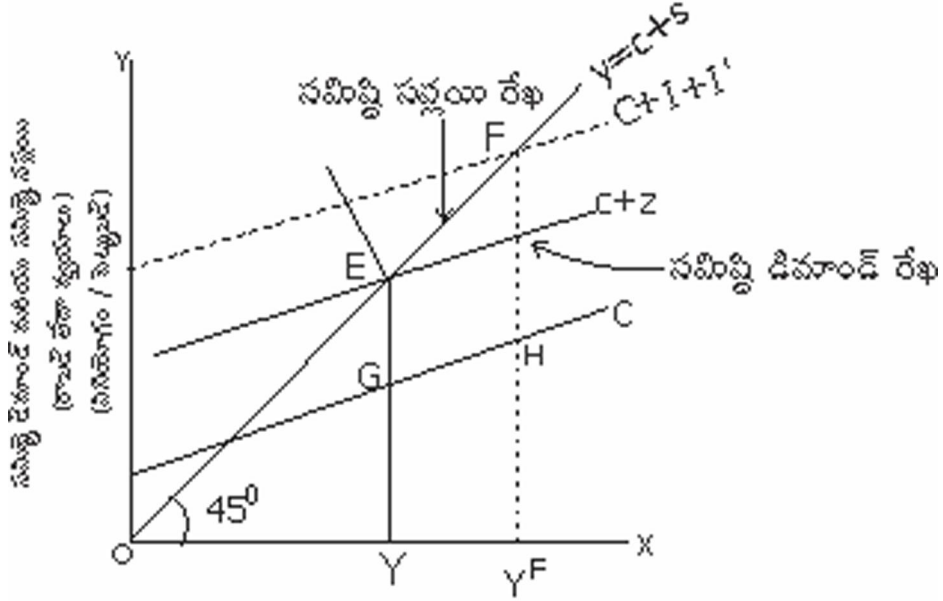
పైన పేర్కొన్న విధంగా సమిష్టి డిమాండ్ను వినియోగ వ్యయం మరియు పెట్టుబడి వ్యయం నిర్ణయిస్తాయి.

$$\text{సమిష్టి డిమాండ్} = \text{వినియోగ డిమాండ్} + \text{పెట్టుబడి డిమాండ్}$$

$$AD = C + I \quad (C \text{ వినియోగ డిమాండ్, } I \text{ పెట్టుబడి డిమాండ్})$$

వినియోగ డిమాండ్ ప్రజల వినియోగ ప్రవృత్తి మీద, వారి ఆదాయం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. అనగా వినియోగ ప్రవృత్తి, ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ డిమాండ్ పెరుగుతుంది.

ఆదాయ / ఉద్యోగితా నిర్ణయం

పటం 4.3 - ఆదాయ, ఉద్యోగితా నిర్ణయం

పై రేఖా పటంలో జాతీయాదాయం లేక జాతీయ ఉత్పత్తి (GNP) X - అక్షం మీద చూపబడినది. Y - అక్షం మీద వినియోగ డిమాండ్ (C), పెట్టుబడి డిమాండ్ (I) చూపబడినవి. మూలబిందువును సమద్విఖండన చేస్తూ 45° కోణములో ఎడమ నుండి పైకి వెళ్ళిన రేఖ సమిష్టి సప్లయని తెలుపుతుంది. దీనిని ఆదాయరేఖ (Income Line) అని కూడా అంటారు. 45° రేఖ రెండింటిని తెలియజేస్తుంది. 1. మొత్తం ఉత్పత్తి లేదా సమిష్టి సప్లయ (వినియోగ వస్తువులు + పెట్టుబడి వస్తువులు), 2. ద్రవ్య రూపంలో జాతీయాదాయం.

సార్థక డిమాండు అంటే సమిష్టి సప్లయకి సమానమైన సమిష్టి డిమాండ్ అని ముందు తెలుసుకున్నాం. స్వల్పకాలంలో మూలధనం, సాంకేతిక పరిజ్ఞానం స్థిరంగా ఉన్నందువల్ల సమిష్టి సప్లయ స్థిరంగా ఉంటుంది. కాబట్టి జాతీయాదాయం, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత నిర్ణయించటం సమిష్టి డిమాండ్ మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. స్వల్పకాలంలో నిరుద్యోగిత ఉన్నప్పుడు సమిష్టి డిమాండ్ పెంచి ఉద్యోగిత పెంచవచ్చు.

$$\text{సమిష్టి డిమాండ్} = \text{వినియోగ వ్యయం} + \text{పెట్టుబడి}$$

ఈ రెండింటిలో ఏది పెరిగినా సమిష్టి డిమాండ్ పెరుగుతుంది. అయితే వినియోగ వ్యయం పెంచటం సాధ్యం కాదని, పెట్టుబడికి ఈ సందర్భంగా ప్రాధాన్యత ఉందని కింది విశ్లేషణ ద్వారా తెలుస్తుంది.

4.4.1 వినియోగ వ్యయం (C): ఈ రేఖా పటంలో 'C' రేఖ వినియోగ ప్రవృత్తిని తెలుపుతుంది. ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వెళ్ళుతుంది. దీని భావం వినియోగ వ్యయం పెరుగుట వలన ఆదాయం పెరుగుతుందని తెలియజేస్తుంది. 45° రేఖ సాదువును కూడా తెలియజేస్తుంది. ఎందుకంటే ఆదాయంలో కొంత భాగం సాదువు చేయబడుతుంది. కనుక జాతీయాదాయం = వినియోగం + సాదువు లేదా $Y = C + S$ (Y జాతీయాదాయం, C వినియోగం, S సాదువు) అయితే గుర్తించవలసిన విషయమేమంటే స్వల్పకాలంలో వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటుంది. కారణం వినియోగ ప్రవృత్తి వినియోగదారుల అవసరాలు, అభిరుచుల మీద కూడా ఆధారపడి ఉంటుంది. స్వల్పకాలంలో ఇవి కూడా మారవు. అయితే మనం పైన చెప్పిన విధంగా ఆదాయం మారితే వినియోగం మారుతుంది. స్వల్పకాలంలో వినియోగం ఇంచుమించు స్థిరంగానే ఉంటుంది. కనుక జాతీయాదాయం పెట్టుబడిని బట్టి మారుతుంది.

4.4.2 పెట్టుబడి (I): పెట్టుబడి సమిష్టి డిమాండ్‌ను నిర్ణయించే రెండు ముఖ్యాంశాలు 1. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పైన (MEC) 2. వడ్డీరేటు పైన (Rate of Interest) ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యమనగా పెట్టుబడి మీద లేక పెట్టుబడి నుండి ఆశించే లాభం (Expected Rate of Profit) మూలధన సామర్థ్యం పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి మీద (replacement Cost) ఆశించిన లాభాలు మీద ఈ రెండింటిలో ఆశించే లాభాలు ముఖ్యమైనవి. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుందని భావించినపుడు పెట్టుబడిదారులు పెట్టుబడి పెంచుతారు. అప్పుడు ఉత్పత్తి - ఆదాయం - ఉద్యోగం అవకాశాలు పెరుగుతాయి. ఈ విధంగా పెట్టుబడి ప్రభావితమై ఆదాయ ఉద్యోగిత స్థాయిలు ప్రభావితం చేస్తుంది. రేఖా పటంలో సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ $C + I$ వినియోగం, పెట్టుబడుల సమ్మేళనను తెలియజేస్తుంది. ఏ సమయంలోనైనా, ఏ దేశంలోనైనా జాతీయాదాయ స్థాయి సమిష్టి డిమాండ్, సమిష్టి సప్లయలు ఎక్కడ సమానమౌతాయో అక్కడ నిర్ణయంపబడుతుంది. పై రేఖా పటంలో సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ $(C + I)$ సమిష్టి సప్లయ రేఖను, అంటే మూలబిందువును 45° కోణంలో సమద్విఖండన చేసే రేఖను $(Y = C + S)$ ఎక్కడ ఖండిస్తుందో లేదా ఈ రెండు రేఖలు ఒక దానితోనొకటి ఎక్కడ ఖండించుకుంటాయో అక్కడ రెండూ సమతౌల్యస్థితికి చేరి సార్థక డిమాండ్‌ను లేక జాతీయాదాయాన్ని నిర్ణయిస్తాయి. పై రేఖాపటంలో ఇది చూపబడినది. ఈ పటములో $C + I$ సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ, సమిష్టి సప్లయ $(45^{\circ}$ కోణంలోని రేఖను) బిందువు E వద్ద ఖండించుచున్నది. కనుక ఇక్కడ సమతౌల్య ఆదాయం OY. రేఖాపటం చూపుతున్న విధంగా ఆదాయం OY కన్నా ఎక్కువగా ఉన్న, తక్కువగా ఉన్న సమిష్టి డిమాండ్ సమిష్టి సప్లయల సమతౌల్య స్థితిలో ఉండవు. ఆదాయం OY కన్నా ఎక్కువగా ఉంటే ఉదాహరణను OY_f గా ఉంటే సమిష్టి సప్లయ సమిష్టి డిమాండ్ కంటే ఎక్కువగా ఉంది. ఉత్పత్తి అయిన మొత్తం సరకు అమ్ముడుపోదు. ఫలితంగా ఉత్పత్తి తగ్గి, ఆదాయం కూడా తగ్గిపోతుంది.

అలాకాక ఆదాయం OY కంటే తక్కువగా ఉంటే అప్పుడు సమిష్టి సప్లయ, సమిష్టి డిమాండ్ కంటే తక్కువగా ఉంటుంది. ఫలితంగా ఉత్పత్తి పెరిగి, జాతీయాదాయం పెరుగుతుంది.

OY ఆదాయం వద్దనే $(AD = AS)$ సమిష్టి డిమాండ్ సమిష్టి సప్లయలు సమానంగా ఉండి, ఉత్పత్తి, ఆదాయం పెరిగే లేక తగ్గే ధోరణి లేక సమతౌల్య స్థితిలో స్థిరంగా ఉంటుంది. కనుక OY ఆదాయస్థాయిని సమిష్టి డిమాండ్ సమిష్టి సప్లయలు నిర్ణయిస్తాయి. అయితే కీన్స్ తన ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతములో సమిష్టి సప్లయకి ప్రాధాన్యత ఇవ్వలేదు.

4.4.3 అల్ప ఉద్యోగితా స్థాయి సమతౌల్యం: కీన్స్ ఉద్దేశం ప్రకారం సమతౌల్య స్థితి అనేది ఆర్థిక వ్యవస్థలో తప్పక సంపూర్ణ ఉద్యోగిత వద్దే ఏర్పడాలని లేదు. ఉదాహరణకు పై రేఖా పటంలో OY_f సంపూర్ణ ఉద్యోగిత వద్ద ఆదాయస్థాయి. కాని ఇదే రేఖాపటంలో OY సమతౌల్య ఆదాయస్థాయిని తెలుపుతుంది. ఇది OY_f సంపూర్ణ ఉద్యోగితస్థాయి వద్ద ఉన్న ఆదాయస్థాయి కంటే తక్కువగా ఉంది. దీనిని బట్టి OY_f ఆర్థికవ్యవస్థ సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థితిలో ఉన్నప్పుడు ఆదాయస్థాయి OY అల్ప ఉద్యోగిత (Under Employment) సమతౌల్యం వద్ద ఉన్న ఆదాయస్థాయి ఈ విధంగా కొన్ని సమయాలలో ఆర్థికవ్యవస్థ అల్ప ఉద్యోగిత స్థితిలో కూడా సమతౌల్య స్థితిలో ఉండవచ్చు. కనుక ఆర్థికవ్యవస్థ ఎప్పుడు సంపూర్ణ ఉద్యోగిత (Full Employment) స్థితిలోనే సమతౌల్య స్థితిలో ఉండవలసిన అవసరం లేదు. ఈ స్థితికి చేరడానికి ముందు కూడా సమతౌల్య స్థితికి చేరవచ్చు అనునది కీన్స్ వాదన.

పాదుపు - పెట్టుబడి: అల్ప ఉద్యోగితాస్థాయి వద్ద ఆదాయ సమతౌల్యం ఏర్పడినప్పుడు ఉద్యోగిత పెంచి, ఆర్థికవ్యవస్థలో లంఘనోద్యోగిత సాధించాలంటే సమిష్టి డిమాండ్ పెంచాలి. ఎందుకంటే కీన్స్ సిద్ధాంతం ప్రకారం నిరుద్యోగితకు కారణం సమిష్టి డిమాండ్ కొరత, సమిష్టి డిమాండులోని వినియోగ వ్యయాన్ని స్వల్పకాలంలో పెంచటం సాధ్యం కాదు కాబట్టి పెట్టుబడిని పెంచటం అవసరం. పై రేఖా పటంలో $C + I$ రేఖ 45° రేఖ $Y = C + S$ ను E బిందువు వద్ద కండించటం వల్ల ఏర్పడిన సమతౌల్యం అల్ప ఉద్యోగితా సమతౌల్యం అంటే OY ఉద్యోగిత. OY_f సంఖ్యలో ప్రామికులో నిరుద్యోగులుగా ఉన్నారు. ఈ నిరుద్యోగితను తొలగించాలంటే అదనంగా పెట్టుబడి పెట్టాలి. పెట్టుబడి పెంచటం కోసం వడ్డీరేటు తగ్గించాలి. రేఖాపటంలో $C + I$ రేఖ అదనపు పెట్టుబడి తర్వాత ఏర్పడిన సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ, $C + I$ రేఖ $C + I + I^1$ రేఖ F బిందువు వద్ద

ఖండిస్తున్నది. ఇది నూతన సమతౌల్య స్థితి. ఇది సంపూర్ణ ఉద్యోగిత (OY_F) వద్ద ఆదాయ సమతౌల్యాన్ని తెలియజేస్తుంది.

కీన్స్ తన సిద్ధాంతములో పొదుపు, పెట్టుబడికి సమానం అంటాడు జాతీయాదాయం వినియోగ వస్తువులు (C) ఉత్పాదక వస్తువులు (I)ల ఉత్పత్తి అమ్మకం నుండి లభిస్తుంది.

$$\text{ఆదాయం} = \text{వినియోగం} + \text{పెట్టుబడి} \quad (\text{లేక})$$

$$Y = C + I \dots\dots\dots (1)$$

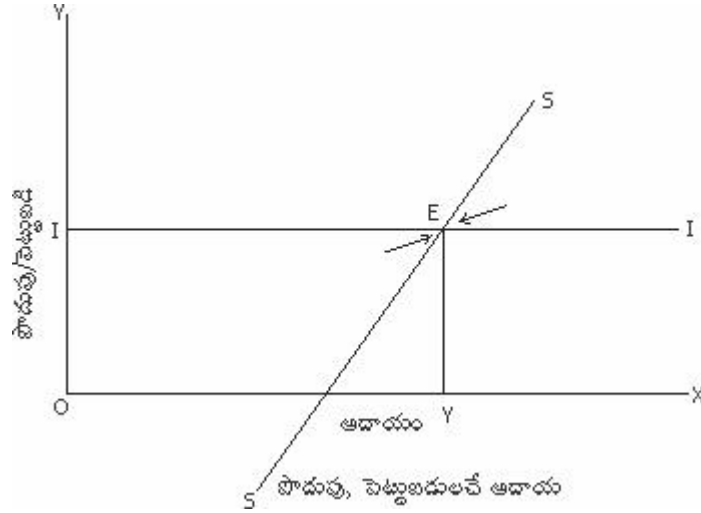
ఆదాయానికి మరో వైపు కూడా ఉంది (అది వ్యయం వైపు) ఆదాయం వ్యయం చేసిన మొత్తం మరియు పొదుపు

$$\text{ఆదాయం} = \text{వినియోగం} + \text{పొదుపు} \quad (\text{లేక}) \quad Y = C + S \dots\dots\dots (2)$$

Y ఆదాయం, C వినియోగ వ్యయం, S ఆదాయం నుండి చేసిన పొదుపు, ఒకటి, రెండు సమీకరణాలను కలిపితే

$$\therefore C + S = C + I$$

$$\therefore S (\text{పొదుపు}) = I (\text{పెట్టుబడి}) \text{ కనుక కీన్స్ నిర్వచన విశ్లేషణ ప్రకారం పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానం.}$$

పటం 4.4

పై పటంలో X - అక్షం మీద ఆదాయం, Y అక్షం మీద పొదుపు పెట్టుబడి చూపించబడినవి. SS పొదుపు రేఖ. టది వివిధ ఆదాయ స్థాయిల వద్ద (ప్రజలు, సంస్థలు) చేయనుద్దేశించిన పొదుపును తెలియజేస్తుంది.

4.4.4 సమతౌల్యం సమిష్టి డిమాండ్ పెంపుదల - ప్రభుత్వ వ్యయం: అయితే ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉద్యమదారులు నిరాశాపూరితులుగా ఉన్నప్పుడు తమ అదనపు పెట్టుబడి ద్వారా భవిష్యత్తులో వారు తమకు వస్తుందని అంచనా వేసే భావి ఆదాయం తక్కువగా ఉంటుంది. అంటే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం వడ్డీరేటు కన్నా ఎక్కువగా పెరగదు. కారణం ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం వ్యాపారస్తుల ఊహల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. స్వల్పకాలంలో వాటిని మార్చటం సాధ్యం కాదు. కాబట్టి ప్రైవేటు రంగంలో పెట్టుబడి పెంచటం ఆర్థికమాంద్య పరిస్థితులలో సాధ్యం కాకపోవచ్చు.

ఈ పరిస్థితిలోనే కీన్స్ ప్రభుత్వ జోక్యం కావాలని వాదిస్తాడు. ప్రైవేటు పెట్టుబడి పెరగనప్పుడు సమిష్టి డిమాండు పెంచాలంటే ప్రభుత్వమే అదనంగా వ్యయం చేయాలి. ప్రజాసనుల మీద ప్రభుత్వ వ్యయం చేసే ప్రజల ఆదాయాలు పెరిగి కొనుగోలు శక్తి పెరిగి వస్తు సేవల డిమాండు పెరుగుతుంది. ప్రభుత్వ వ్యయ గుణకం వల్ల ప్రభుత్వ వ్యయం చేస్తే ప్రజల ఆదాయాలు పెరిగి కొనుగోలు శక్తి పెరిగి వస్తు సేవల డిమాండు పెరుగుతుంది. ప్రభుత్వ వ్యయగుణకం వల్ల ప్రభుత్వం వ్యయం కంటే ఎక్కువగా జాతీయాదాయం పెరుగుతుంది. క్రమంగా ఉద్యోగిత పెరుగుతుంది. ఇది ప్రైవేటు పెట్టుబడి పెరగటానికి కూడా దోహదకారి అవుతుంది. నిరుద్యోగిత తొలగించి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి

చేరుకోవచ్చు.

4.5 బీజగణిత సమీకరణంలో వ్యక్తీకరణ:

కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతాన్ని బీజగణిత సమీకరణాల ద్వారా కింది విధంగా వ్యక్తపరచవచ్చు. మూడురంగాల నమూనా తీసుకోబడింది.

Y జాతీయాదాయం (ఉత్పత్తి) = సార్థక డిమాండు = ఉద్యోగిత సంకేతాలు, C = వినియోగ వ్యయం, I = పెట్టుబడి, G = ప్రభుత్వ వ్యయం.

$$Y = A D$$

$$= C + I + G \dots\dots\dots (i)$$

$$C = a + bY_d$$

a = స్వయంప్రేరిత వినియోగవ్యయం, b = ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి (MPC), Y_d = వ్యయార్హ ఆదాయం, T = పన్ను.

$$C = a + b (Y - T) \dots\dots\dots (ii)$$

$$= a + bY - bT$$

(ii) లో (i) ప్రతిస్థాపన చేస్తే

$$Y = a + bY - bT + I + G$$

$$Y - bY = a - bT + I + G$$

$$Y(1 - b) = a - bT + I + G$$

$$Y = \frac{1}{1-b}(a - bT + I + G)$$

బదిలీ చెల్లింపులను (TR) కూడా లెక్కలోకి తీసుకుంటే

$$C = a + b (y - T + TR)$$

$$= a + bY - bT + bTR$$

$$Y = a + bY - bT + bTR + I + G$$

$$= \frac{1}{1-b} (a - bT + bTR + I + G)$$

4.6 కీన్స్ సిద్ధాంతం - ఆచరణ ప్రాముఖ్యత:

1. పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత దానంతట అదే స్వ.ంగా ఏర్పడదని, సార్థక డిమాండ్ కావలసిన స్థాయిలో ఉండాలంటే ఆర్థిక వ్యవహారాలలో ప్రభుత్వ జోక్యం తప్పనిసరి అని చెప్పిన కీన్స్ మాట, చరిత్రలో పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలలో నెరవేరింది. ఆర్థిక వ్యవహారాలలో ప్రభుత్వ జోక్యం, ఆవశ్యకతను ఈ దేశాలు కీన్స్ సిద్ధాంత ప్రవేశంతో గ్రహించాయి.
2. సంతృప్తి బడ్జెట్ విధానం అన్ని పరిస్థితులలో మంచిది కాదని కీన్స్ ఋజువు చేసియున్నాడు. ఆర్థిక మాంద్యం వంటి పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు ప్రభుత్వం లోటు బడ్జెట్ (Deficit Budgeting) విధానముననుసరించాలని, అప్పుడు మరలా మామూలు పరిస్థితులు ఏర్పడతాయని చెప్పాడు. అది వాస్తవంగా ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలు గ్రహించి, లోటు బడ్జెట్ విధానమును అనుసరించుటకు వెనుకాడుటలేదు.
3. ప్రజా శ్రేయస్సు కార్యక్రమాలు (Public Work Programmes) ప్రజలకు ఉపాధిని కల్పిస్తాయని దానితో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత సాధనపడుతుందని కీన్స్ చేసిన సూచన ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలు నిరుద్యోగ సమస్యను పరిష్కరించుటలో ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది.

4. 'సంపూర్ణ ఉద్యోగిత' అనే కీన్స్ భావన ప్రస్తుత ప్రపంచ దేశాలన్నింటిలో గుర్తింపు పొంది, ప్రభుత్వాల ఆర్థిక విధానాలలో నిరుద్యోగ సమస్య పరిష్కార కార్యక్రమాలలో ఎంతో ప్రాధాన్యత సంతరించుకుంది. ఈ విధంగా కీన్స్ సిద్ధాంతం, ప్రపంచ దేశాలకు, ప్రత్యేకించి పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలకు ఎంతో మంచి చేసింది.

4.7 కీన్స్ సిద్ధాంతం - కీన్స్ సార్వత్రిక సిద్ధాంతం లోపాలు - బలహీనతలు:

1. కీన్స్ నిరుద్యోగ భావనను వివరించిన తీరు సమగ్రంహ లేదు. ఆర్థికవ్యవస్థలో ఉండే అనేక ఇతర రకాల నిరుద్యోగాలు అంటే సాంకేతికపరమైన, సంఘస్థిత (Frictional Unemployment) వంటి వాటిని కీన్స్ విస్మరించాడు.
2. కీన్స్ సిద్ధాంతం సంపూర్ణ పోటీ ప్రమేయంపై ఆధారపడి రూపొందింపబడినది. కీన్స్ విమర్శకుల దృష్టిలో పరిపూర్ణ పోటీ అనేది మిథ్య (myth) అవస్తావమైన స్థితి.
3. కీన్స్ వినియోగఫల భావన, గుణకభావన కూడా అనేక విమర్శకులకు గురియైనాయి. Henry Hazlitt ఈ విషయం మీద కీన్స్ సిద్ధాంతాన్ని నిశితంగా విమర్శించాడు.
4. కీన్స్ సిద్ధాంతం దీర్ఘకాలాన్ని నిర్లక్ష్యం చేయుటను బట్టి కొంతమంది ఈ సిద్ధాంతాన్ని విమర్శించారు. ఆర్థిక సిద్ధాంతమేదైనా ప్రజలకు స్వల్పకాలంలోను, దీర్ఘకాలంలోను ఉపయోగపడేదిగా ఉండాలని F. A. Hayek అంటాడు లేకపోతే అది ఆర్థికవేత్త తీవ్రమైన విజ్ఞానపరమైన లోపమౌతుందనేది ఆయన అభిప్రాయం.
5. కీన్స్ సిద్ధాంతం సార్వత్రిక సిద్ధాంతము కాదని, ఇది ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా వర్తించే సిద్ధాంతము కాదని విమర్శకుల అభిప్రాయం. కీన్స్ సిద్ధాంతము, అభివృద్ధి చెందిన, పారిశ్రామిక, పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలకే వర్తిస్తుంది గానీ తక్కిన ఆర్థికవ్యవస్థలకు వర్తించదనేది విమర్శకుల వాదన. D. J. Harris ఈ విమర్శను లేవనెత్తాడు.
6. కీన్స్ సిద్ధాంతం కేంద్రీకృత ప్రణాళిక విధానానికి ప్రభుత్వ జోక్యం అసమర్థతకు దారితీస్తుంది అనే భావన కూడా F. A. Hayek వ్యక్తపరచాడు.

పై విమర్శలు కీన్స్ ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతమునకు ఉన్నప్పటికీని స్థూల అర్థశాస్త్రములో ఆయన సిద్ధాంతము ఒక ప్రత్యేక స్థానం సంతరించుకుంది. కీన్స్ ప్రతిపాదనలు కొన్ని ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలు రూపొందిస్తున్న విధానాలకు ప్రాతిపదిక అయినాయి. కనుక కీన్స్ సిద్ధాంతం స్థూల ఆర్థిక విశ్లేషణలో ఒక ముఖ్య సిద్ధాంతంగా గుర్తింపు పొందినది.

4.8 సమీక్ష:

కీన్స్ ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతం రూపొందింపబడటానికి, సాంప్రదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతములో గల లోపాలు కారణం కనుక, ఈ అధ్యాయంలో ముందుగా సాంప్రదాయ ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతంలోని లోపాలను పేర్కొనుట జరిగింది. J. B. Say మార్కెట్ల సిద్ధాంతం సాంప్రదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతానికి మూలం కనుక ఈ సిద్ధాంతములోని లోపాలు ప్రత్యేకంగా పేర్కొనుట. తరువాత కీన్స్ సిద్ధాంత ప్రమేయాలు, ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆదాయం, ఉద్యోగిత స్థాయి ఏ విధంగా నిర్ణయింపబడేది రేఖాపటం సహాయంతో వివరించాం. తరువాత కీన్స్ సిద్ధాంతం ప్రకారం స్వల్పకాలంలో సమిష్టి సప్లయ స్థిరంగా ఉంటుంది గనుక, సమిష్టి డిమాండ్ నిర్ణయించే అంశాలను వివరించటం జరిగింది. వీటిలో వినియోగ వ్యయం పెట్టుబడి వ్యయం, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, గుణకం, వినియోగ ఫలభావం, ద్రవ్యత్వాభిరుచి మొదలగు కీలకాంశాలు రేఖాపటంలు పట్టికల సహాయంతో వివరింపబడ్డాయి. చివరగా కీన్స్ సిద్ధాంతం ఆధునిక ఆర్థికవ్యవస్థల ఆర్థిక విధాన రూపకల్పనకు ఎలా తోడ్పడుతుందో చెప్పాం. తరువాత ఈ సిద్ధాంతానికున్న ముఖ్య విమర్శలు కూడా పేర్కొనుటం జరిగింది. చివరగా కీన్స్ సిద్ధాంతంలో అనేక లోపాలు ఉన్న స్థూల అర్థశాస్త్రంలో దీనికొక ప్రత్యేకస్థానం, గుర్తింపు ఉందని చెప్పి ముగించటం జరిగింది.

4.9 ముఖ్యపదాలు:

- ప్రజల ఆర్థికమాంద్యం : ఆర్థికమాంద్యం వ్యాపార చక్రాలలో ఒక దశ. ఉత్పత్తి, ఆదాయం, ఉద్యోగిత అత్యంత అల్పస్థాయికి పతనమైన ఆర్థికస్థితి. 1929-30లలో ఏర్పడిన ఆర్థికమాంద్యం తీవ్రమైనది. అందుకే దీనిని ప్రజల ఆర్థిక మాంద్యం అంటారు.
- సార్థక డిమాండ్ : సమిష్టి సప్లయికి సమానమైన సమిష్టి డిమాండు.
- సమిష్టి సప్లయ ధర : ఏదైనా ఒక ఉద్యోగితా స్థాయి వద్ద ఉద్యమదారులు తాము ఉత్పత్తి చేసిన వస్తురాశిని మొత్తాన్ని అమ్మితే ప్రతిఫలంగా తాము పొంది తీరవలసిన కనీస ధర. ఇది మొత్తం ఉత్పత్తి వ్యయానికి సమానం.
- సమిష్టి సప్లయ ఫలం : వివిధ ఉద్యోగితా స్థాయిల వద్ద తాము ఉత్పత్తి చేసిన వస్తురాశి మొత్తాన్ని అమ్మితే ఉద్యమదారులు పొందితీరవలసిన కనీస ధరలు తెలియజేసే పట్టిక.
- సమిష్టి డిమాండు ధర : ఏదైనా ఉద్యోగితాస్థాయి వద్ద తాము ఉత్పత్తి చేసిన మొత్తం వస్తురాశిని అమ్మితే కొనుగోలుదారులు చెల్లిస్తారని ఉద్యమదారులు ఆశించే గరిష్ట ధర.
- సమిష్టి డిమాండు ఫలం : వివిధ ఉద్యోగితా స్థాయిల వద్ద తాము ఉత్పత్తి చేసిన మొత్తం వస్తురాశిని అమ్మితే ప్రతిఫలంగా కొనుగోలుదారులు చెల్లిస్తారని ఉద్యమదారులు ఆశించే గరిష్ట ధరల పట్టిక.
- ఆదాయ సమతౌల్యం : సమిష్టి డిమాండు, సమిష్టి సప్లయ సమానంగా ఉండే ఉత్పత్తి (వాస్తవిక ఆదాయ) స్థాయి.
- అల్ప ఉద్యోగితా సమతౌల్యం : ఆర్థికవ్యవస్థ సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికంటే తక్కువ స్థాయి ఉద్యోగిత వద్ద ఏర్పడే ఆదాయ సమతౌల్యం.
- సమిష్టి డిమాండులో భాగాలు : వినియోగ వ్యయం, పెట్టుబడి కలిపిన మొత్తం వ్యయం, ప్రభుత్వ రంగాన్ని కూడా పరిగణనలోకి తీసుకుంటే ప్రభుత్వవ్యయం కూడా మరొక భాగం. C + I + G
- వినియోగ ప్రవృత్తి : ఆదాయానికి, వినియోగవ్యయానికి మధ్యగల నిష్పత్తి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, ఆదనపు మూలధన వ్యయం లేదా పెట్టుబడి నుండి ప్రవహించే భవిష్యత్తు ఆదాయాన్ని సప్లయ ధరకు సమానం చేసే డిస్కాంట్ రేటు. (స్థూలంగా లాభం రేటు)
- పెట్టుబడి గుణకం : పెట్టుబడిలో పెరుగుదలకు, అందువలన ఆదాయంలో ఏర్పడే పెరుగుదలకు మధ్య నిష్పత్తి.

4.10 నమూనా ప్రశ్నలు:

(ఎ) వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. కీన్స్ సాధారణ ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతం. సాంప్రదాయ ఉద్యోగితను కొంత విస్తరించటమే నీవు అంగీకరిస్తావా?
2. కీన్స్ ప్రతిపాదించిన ఆదాయ ఉద్యోగిత సిద్ధాంతమును విశదీకరించుము.

(బి) సంక్షిప్త సమాధాన ప్రశ్నలు:

1. కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించిన నేపథ్యం వివరించుము.
2. కీన్స్ సిద్ధాంతంలో పెట్టుబడి ప్రాధాన్యతకు హేతుబద్ధత ఏమి?
3. ఆర్థికమాంద్య పరిస్థితులలో ప్రభుత్వ జోక్యం ఎందుకు, ఏ విధంగా అవసరం అని కీన్స్ భావించాడు.
4. అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో కీన్స్ సిద్ధాంతం ఆచరణ సాధ్యమా?

4.11 చదువలసిన పుస్తకాలు:

1. A.H. Hansen, A Guide to Keynes, McGraw Hill, New York, 1975.
2. Sir. John Hicks, Mr Keynes and the Classicals
3. E. Shapiro, Macro Economic Analysis, Harcourt, NBBarce, Newyork 1985.
4. G .Ackley, Macro Economic Theory, McGraw Hill, New York 1975.
5. H. L. Afinja, Macro Economics, Theory and Practice, S Chand and Co., New Delhi, 1986.
6. R. D. Gupta, A.S. Rama - Keynes, Post Keynesian Economics Kalyani Publications, New Delhi 2002.
7. తెలుగు అకాడమీ : స్థూల ఆర్థిక విశ్లేషణ

పాఠం - 5

వినియోగ ఫలభావం

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం చదవటం పూర్తి చేసిన తరువాత మీరు కింది అభ్యసన ఫలితాలు సాధించగలుగుతారు.

1. వినియోగ ఫలభావనను వివరించి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తికి భావనల మధ్య తేడాను విశ్లేషిస్తారు.
2. సరళ రేఖాత్మక, ఆసరాళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావాల మధ్య విచక్షణ చేస్తారు.
3. ఆదాయ ఉద్యోగిత నిర్ణయం సందర్భంగా స్వల్పకాలంలో వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరత్వానికి కారణాలను పరిశీలిస్తారు.
4. చిరకాల ఫలభావం, స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫలభావం మధ్య తేడాను స్పష్టపరుస్తారు.
5. వినియోగ ఫలభావన ప్రాధాన్యత విపులీకరిస్తారు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 5.0 పరిచయం
- 5.1 కీన్స్ ప్రాథమిక మానసిక సూత్రం
- 5.2 వినియోగ ఫలభావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి
  - 5.2.1 వ్యయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం - ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం
- 5.3 వినియోగ ప్రవృత్తి, పాదుపు ప్రవృత్తి భావనలు
  - 5.3.1 సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి
  - 5.3.2 ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి
  - 5.3.3 సగటు పాదుపు ప్రవృత్తి
  - 5.3.4 ఉపాంత పాదుపు ప్రవృత్తి
- 5.4 సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం
- 5.5 అసరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం
- 5.6 సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి మధ్య సంబంధం
- 5.7 స్వల్పకాలంలో వినియోగ ఫలభావ స్థిరత్వం
  - 5.7.1 వినియోగ ప్రవృత్తిలో మార్పు - రేఖ పై చలనం - రేఖ కదలిక
  - 5.7.2 వినియోగ ఫల భావాన్ని లేదా వినియోగ ప్రవృత్తిని నిర్ణయించే అంశాలు
- 5.8 చిరకాల వినియోగ ఫలభావం
- 5.9 వినియోగ ఫలభావ ప్రాధాన్యత

- 5.10 ముగింపు
- 5.11 ముఖ్యపదాలు
- 5.12 సమానా ప్రశ్నలు
- 5.13 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు

5.0 పరిచయం:

స్వల్పకాలంలో నిరుద్యోగితకు కారణం సమిష్టి డిమాండు కొరత అని కీన్స్ తన సార్వత్రిక సిద్ధాంతం ద్వారా వివరించాడు. సమిష్టి డిమాండు పెంచటం ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయి పెంచవచ్చని సూచించాడు. ప్రభుత్వ రంగం పరిగణనలోకి తీసుకొని పరిమిత ఆర్థిక వ్యవస్థలో సమిష్టి డిమాండులోని భాగాలు రెండు. ఒకటి వినియోగ వ్యయం, రెండు పెట్టుబడి వ్యయం. ఈ రెండింటిలో స్థూల దేశీయోత్పత్తిలో పెట్టుబడి వ్యయం కంటే వినియోగ వ్యయం వాటానే ఎక్కువ ఉంటుంది. భారతదేశం స్థూల దేశీయోత్పత్తిలో వినియోగవ్యయం వాటా 60 శాతం వరకూ ఉంటుంది. సాపేక్షంగా అధిక ఆదాయ దేశాల కంటే అల్ప ఆదాయ దేశాలలో వినియోగ వ్యయం ఎక్కువ సాతం ఉంటుంది. సంపన్న దేశమే అయినా అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలు అధిక వినియోగ దేశం. అందువల్ల ఆ దేశ స్థూల దేశీయ ఉత్పత్తిలో వినియోగ వ్యయం 70 శాతం పైగా ఉంటుంది. ఆ విధంగా సమిష్టి డిమాండ్లో భాగంగా వినియోగ వ్యయం ఎంతో ప్రధానమైనది. అందువల్ల ఆదాయ ఉద్యోగితా నిర్ణయంలో దాని పాత్ర గురించి లోతుగా అవగాహన చేసుకోవటం అవసరం.

ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో వినియోగవ్యయ పరిమాణాన్ని ఆ వ్యవస్థ ఆదాయ స్థాయి నిర్ణయిస్తుంది. వివిధ ఆదాయ స్థాయిల వద్ద ఆదాయానికి వినియోగ వ్యయానికి మధ్యగల నిష్పత్తిని కీన్స్ వినియోగ ఫలభావం (Consumption Function) అన్నాడు. దీనినే వినియోగ ప్రవృత్తి (Propensity to consume) అని కూడా పేర్కొన్నాడు. ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. కాని ఏ మేరకు పెరుగుతుంది అనే అంశాన్ని వినియోగ ప్రవృత్తి నిర్ణయిస్తుంది. ఈ పాఠ్య భాగంలో వినియోగ ఫలభావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి భావనల గురించి ఆదాయ, ఉద్యోగితల నిర్ణయంలో వినియోగ ప్రవృత్తికి గల పరిమితుల గురించి విపులంగా చర్చించటం జరిగింది.

5.1 కీన్స్ ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం (Keyne's Fundamental Psychological Law of Consumption):

వినియోగ ఫలభావం గురించి విపులంగా చర్చించుకునే ముందు కీన్స్ ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం గురించి తెలుసుకోవాలి. కీన్స్ వినియోగ ఫలభావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి భావన కీన్స్ ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం నుంచే ఉత్పన్నం అయింది. ఈ సూత్రం ప్రజల వినియోగ ప్రవర్తనకు సంబంధించినది. దీనిలో మూడు ప్రతిపాదనలు ఉన్నాయి.

ప్రతిపాదనలు:

- 1) సమాజం యొక్క మొత్తం ఆదాయం పెరిగితే, వినియోగ వ్యయం కూడా పెరుగుతుంది. కానీ ఆదాయంలో పెరుగుదల కంటే తక్కువ అనుపాతంలో పెరుగుతుంది.

- 2) మొదటి ప్రతిపాదన నుంచి రెండవ ప్రతిపాదన వస్తుంది. పెరిగిన ఆదాయం మొత్తం వినియోగంపై వ్యయం చేయబడదు అంటే అర్థం కొంత ఆదాయం పొదుపు చేయబడుతుంది అని మొత్తం ఆదాయం పెరిగినప్పుడు పెరిగిన ఆదాయం వినియోగ వ్యయం, పొదుపు మధ్య విభజించబడుతుంది.
- 3) మొత్తం ఆదాయం పెరిగినప్పుడు మొత్తం వినియోగ వ్యయం, మొత్తం పొదుపు రెండూ పెరుగుతాయి. మొత్తం ఆదాయం పెరిగినప్పుడు పొదుపు కూడా పెరిగినట్లుగానే, ఆదాయం తగ్గినప్పుడు పొదుపు కూడా తగ్గుతుంది. అయితే పొదుపు పెరుగుదల రేటు గానీ, తగ్గుదల రేటుగానీ మొదట ఎక్కువగానూ, తరువాత తక్కువగానూ ఉంటుంది.

ఆ విధంగా సమాజం మొత్తం వినియోగ వ్యయం మొత్తం ఆదాయం మీద ఆధారపడుతుంది. ఇక్కడ మరొక విషయం కూడా గమనించాలి. వినియోగ వ్యయం ప్రస్తుత నిరపేక్ష ఆదాయం యొక్క ధనాత్మక ప్రమేయంగా కీన్స్ వివరించాడు. అంటే వినియోగ వ్యయం ప్రస్తుత కాలంలో సంపాదించిన ఆదాయం మీద ఆధారపడుతుంది.

ప్రమేయాలు:

కీన్స్ ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం కింది ప్రమేయాలకు పరిమితమై పని చేస్తుంది.

1. ఆర్థిక వ్యవస్థలో సాధారణ పరిస్థితులు నెలకొని ఉన్నాయి. యుద్ధం, విప్లవం వంటి అసాధారణ పరిస్థితులు ద్రవ్యోల్బణం వంటి పరిస్థితులు ఉండవు.
2. పెట్టుబడి ఆర్థికవ్యవస్థ ఉంటుంది.
3. వినియోగం, పొదుపు నిర్ణయించే అంశాలు స్వల్పకాలంలో మారవు.

పరిణామాలు:

కీన్స్ ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం పనిచేయటం వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థలో కింది పరిమాణాలు ఏర్పడతాయి.

1. స్వల్పకాలంలో వినియోగ ఫల భావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటుంది.
2. అందువల్ల మొత్తం ఆదాయానికి, మొత్తం వినియోగ వ్యయానికి మధ్య వ్యత్యాసం ఉంటుంది. ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ ఈ వ్యత్యాసం కూడా పెరుగుతూ ఉంటుంది. సమిష్టి డిమాండు తగ్గుతుంది. కాబట్టి పెట్టుబడి పెరగటం అవసరం అవుతుంది. లేకపోతే ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత తగ్గుతాయి.
3. వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడడానికి కారణాలను ఈ సూత్రం ద్వారా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

5.2 వినియోగ ఫలభావం (Consumption Function) లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి (Propensity to Consume):

ఒక ఆర్థికవ్యవస్థ యొక్క వినియోగ వ్యయ పరిమాణం ఆ వ్యవస్థ ఆదాయ స్థాయి అంటే జాతీయాదాయం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కాబట్టి వినియోగ వ్యయం ఆదాయం యొక్క ప్రమేయం అని చెప్పాలి. ఇక్కడ ఆదాయం అంటే వ్యయార్హ ఆదాయం అని అర్థం. దీనిని కింది సమీకరణం ద్వారా వ్యక్తపరచవచ్చు.

$$C = f(Y)$$

ఇందులో Y = మొత్తం వాస్తవిక ఆదాయం. ఇది వ్యయార్హ ఆదాయంగా భావించబడింది. (అంటే వ్యక్తిగత పన్నులు పోసు మిగిలిన వ్యక్తిగత ఆదాయం), C = మొత్తం వినియోగ వ్యయం, f = ప్రమేయ సంబంధం.

ఈ సమీకరణం ప్రకారం ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. ఆదాయం తగ్గితే వినియోగ వ్యయం తగ్గుతుంది అని చెప్పవచ్చు. అయితే తమ ఆదాయాలు పెరిగినప్పుడు కుటుంబాలు తమ అదనపు ఆదాయాన్ని అంతా వినియోగం పై వ్యయం చేస్తాయా, కొంత మాత్రమే వ్యయం చేసి మిగిలిన ఆదాయాన్ని పొదుపు చేస్తాయా అన్నది ప్రశ్న. ఒకవేళ కొంత ఆదాయాన్ని మాత్రమే వినియోగం కోసం వ్యయం చేస్తే, అది ఎంత శాతం ఉంటుంది, దానిని ఏ విధమైన అంశాలు నిర్ణయిస్తాయి అన్నది మరో ప్రశ్న.

ఉత్పత్తికారకాలు అంటే గృహరంగం లేదా కుటుంబాలు తమ ఆదాయాన్ని మొత్తం వినియోగం కోసం ఖర్చు చేస్తాయని సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు భావించారు. ఒకవేళ కొంత పొదుపు చేస్తే ఆ పొదుపు మొత్తం ఉత్పాదక వస్తువులపై వ్యయం చేయబడుతుందనీ దానిని పెట్టుబడి వ్యయం అంటారు. వడ్డీరేట్లలో మార్పుల వల్ల పొదుపు పెట్టుబడులు ఎప్పుడూ సమానంగా ఉంటాయి. అందువల్ల ఆర్థికవ్యవస్థలో మొత్తం ఆదాయం మొత్తం వ్యయం ఎప్పుడూ సమానమేననీ, కాబట్టి సమిష్టి డిమాండ్ కొరత ఏర్పడదని సంప్రదాయవాదులు వివరించిన విషయం మనకు తెలుసు. అయితే కీన్స్ అభిప్రాయం అందుకు భిన్నంగా ఉంది. ఆదాయం పెరిగితే పెరిగిన ఆదాయం మొత్తం వినియోగం పై వ్యయం చేయబడదనీ, కొంత పొదుపు చేయబడుతుందనీ ఆయన తన ప్రాథమిక మానసిక సూత్రం ప్రతిపాదించాడు.

5.2.1 స్వయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం - ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం: ఆదాయం ఉన్నా లేకపోయినా ప్రతి వ్యక్తి జీవించటం కోసం ఆహారం, బట్టల వంటి నిత్యావసర వస్తువుల మీద ఎంతోకొంత ఖర్చు చేయాలి. ప్రస్తుతం ఆదాయం లేకపోతే అంతకు పూర్వం కూడబెట్టిన పొదుపు చేసి ఖర్చు చేసి తన అవసరాలు తీర్చుకుంటాడు లేదా అప్పు చేసి తీర్చుకుంటాడు. అంతే ప్రస్తుతం ఆదాయం లేకపోయినా వినియోగ వ్యయం ఉంటుంది. అది ఆదాయం వల్ల ఏర్పడినది కాదు. దానిని స్వయంప్రేరిత వినియోగ వ్యయం (autonomous consumption expenditure) అంటారు.

ప్రస్తుత ఆదాయం వలన ఏర్పడే వినియోగ వ్యయాన్ని ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం (induced consumption expenditure) అంటారు. ప్రస్తుత ఆదాయం స్వయంప్రేరిత వినియోగం కన్నా తక్కువగా ఉండవచ్చు.

ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి పై ఆధారపడి ఉంటుంది. (ఈ భావన కింద వివరించబడింది). b ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తికి సంకేతం అనుకుంటే,

$$C = bY$$

ఆదాయం సున్నా ఉన్నా స్వయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం ఉంటుందని పైన చెప్పుకొని ఉన్నాం. కాబట్టి మొత్తం వినియోగ వ్యయంలో స్వయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం, ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం రెండు భాగాలు 'a' స్వయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం అనుకుంటే, వినియోగఫలాన్ని సంకేతాల రూపంలో కింది విధంగా రాయవచ్చు.

$$C = a + bY$$

ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. ఒక దశ వరకూ వినియోగ వ్యయం ఆదాయం కంటే ఎక్కువ ఉండవచ్చు. ఒక దశలో ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం ఆదాయంతో సమానమైన ఆ తరువాత ఆదాయం కంటే తక్కువగా ఉండవచ్చు. ఆ దశ వరకూ ఆదాయంలో పెరుగుదల మొత్తం వ్యయం చేయబడుతుంది. తరువాత ఆదాయంలో కొంత భాగం పొదుపు చేయబడుతుంది. దీనిని ఒక పట్టిక ద్వారా వివరించవచ్చు.

వినియోగ ఫల భావ పట్టిక: పట్టిక 5.1లో ప్రజల ప్రస్తుత ఆదాయం సున్నా అయినప్పుడు వారి మొత్తం వ్యయం 120 కో||రూ||గా ఉంది. దీనిని స్వయంప్రేరిత పెట్టుబడి అంటారు. తరువాత ప్రతి కాలవ్యవధిలో ఆదాయం 100 కో||రూ|| వంతున పెరుగుతూ ఉంది. వినియోగ వ్యయం 60 కో||రూ|| వంతున పెరుగుతూ ఉంది. ఆదాయం

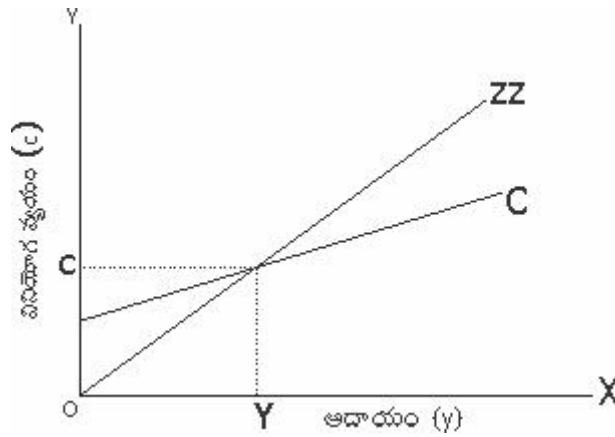
300 కో.రూ. స్థాయి చేరే వరకూ వినియోగ వ్యయం ఎక్కువగా ఉంది. అక్కడ ఆదాయానికి సమానమైనది, ఆ తర్వాత ఆదాయం కన్నా వినియోగ వ్యయం తక్కువగా ఉంది.

పట్టిక 5.1 వినియోగ ఫలభావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి (Consumption Function)

ఆదాయం (Y) కో.రూ.	వినియోగ వ్యయం (C) కో.రూ.
000	120
100	180
200	240
300	300
400	360
500	420

ఇందుకు కారణం ఆదాయం పెరుగుదలతో సమాన అనుపాతంలో వినియోగ వ్యయం పెరగకపోవటమే. అంటే ఆదాయంలో కొంత పొదుపు చేయబడటమే.

వినియోగ ఫలభావ రేఖ: వినియోగ ఫలభావాన్ని ఒక రేఖాపటం ద్వారా కూడా వివరించవచ్చు. పటం 5.1లో X - అక్షం మీద ఆదాయం, Y - అక్షం మీద వినియోగ వ్యయం కొలవబడుతున్నాయి. C రేఖ వినియోగ వ్యయ రేఖ. ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వాలుతున్నది. అంటే ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది అని సూచిస్తుంది. ఈ రేఖ Y - అక్షం మీద a బిందువు వద్ద ప్రారంభమైనది. ఆదాయం సున్నా అయినా వినియోగ వ్యయం Oa. ఇది స్వయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం. దీనికి మించిన వినియోగ వ్యయం అంతా ప్రేరిత వినియోగ వ్యయమే. ZZ రేఖ 45° రేఖ. ఈ రేఖ పై ఏ బిందువైనా ఆదాయం, వ్యయం సమానమని సూచిస్తుంది. రేఖా పటంలో OY ఆదాయస్థాయి వద్ద వినియోగ వ్యయం OC. OY = OC కానీ ఆదాయం OY స్థాయికి చేరుకునే వరకు C రేఖ ZZ రేఖకు పైన ఉంది. అంటే వినియోగ వ్యయం ఆదాయం కన్నా ఎక్కువగా ఉంది.

పటం 5.1 - వినియోగ ఫలం

ఆదాయం OY స్థాయి దాటిన తర్వాత C రేఖ ZZ రేఖకు కింద ఏర్పడింది. అంటే OY ఆదాయస్థాయి తరువాత ఆదాయం కన్నా వినియోగ వ్యయం తక్కువ అని అర్థం. ఇందుకు కారణం ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ వినియోగ వ్యయంతో పాటు పొదుపు కూడా పెరగటమే.

5.3 వినియోగ ప్రవృత్తి, పొదుపు ప్రవృత్తి భావనలు:

ప్రజలు తమ ఆదాయంలో మార్పు కలిగితే అదనపు ఆదాయాన్ని వ్యయం చేస్తారా, పొదుపు చేస్తారా అనేది వారి ప్రవృత్తి పై ఆధారపడి ఉంటుంది. దానిని వినియోగ ప్రవృత్తి, పొదుపు ప్రవృత్తి అని చెప్పవచ్చు. వివిధ ఆదాయ స్థాయిల వద్ద ఆదాయానికీ, వినియోగ వ్యయానికీ మధ్య గల సంబంధాన్ని వినియోగ ఫల భావం అంటారని పైన చెప్పుకొని ఉన్నాం. దానిని వినియోగ ప్రవృత్తి అని కూడా అనవచ్చు అని చెప్పుకొని ఉన్నాం. అయితే ఒక్కొక్క ఆదాయ స్థాయి వద్ద వినియోగ వ్యయం మధ్య సంబంధాన్ని వినియోగ ప్రవృత్తికి సంబంధించిన రెండు భావనలుగా పరిశీలించవచ్చు.

5.3.1 సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి (Average Propensity to consume): ఒక ఆదాయస్థాయి వద్ద ఆదాయానికీ (Y) వినియోగ వ్యయానికీ (C) మధ్య గల నిష్పత్తిని (C/Y) సగటు వినియోగ నిష్పత్తి (APC) అంటారు. దీనిని కింది విధంగా సూచించవచ్చు.

$$\text{సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి} = \text{వినియోగ వ్యయం} / \text{ఆదాయం}$$

$$APC = C/Y$$

ఉదాహరణకు Y = 100 కో.రూ., C = 80 కో.రూ. అయితే APC = C/Y = 80/100 = 0.80

ఆదాయంలో కొంత మాత్రమే వినియోగం పై వ్యయం చేయబడుతుంది కాబట్టి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి ఎల్లప్పుడూ 1 కన్నా తక్కువగానే ఉంటుంది.

$$APC < 1$$

ఇది అన్ని ఆదాయ స్థాయిల వద్ద ఒకే విధంగా ఉండదు. ఆదాయం మారే కొద్దీ సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతుంది అని కీన్స్ భావించాడు.

5.3.2 ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి (Marginal Propensity to Consume): ఆదాయం మారినప్పుడల్లా వినియోగ వ్యయం కూడా మారుతుంది అని తెలుసుకున్నాం. ఒక ఆదాయ స్థాయి వద్ద ఆదాయంలో మార్పుకు (Y), వినియోగ వ్యయంలో (C) ఏర్పడే మార్పుకు మధ్య గల నిష్పత్తిని (C/Y) ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి (MPC) అంటారు.

$$\text{ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి} = \text{వినియోగ వ్యయంలో మార్పు} - \text{ఆదాయంలో మార్పు}$$

$$MPC = C/Y$$

ఈ మార్పు పెరుగుదల కావచ్చు, తగ్గుదల కావచ్చు. ఉదాహరణకు ఆదాయం 100 కో.రూ. నుండి 200 కో.రూ. పెరిగితే వినియోగ వ్యయం 80 కో.రూ.కు పెరిగింది అనుకుందాం. అంటే ఆదాయంలో పెరుగుదల 20 కో.రూ. కానీ వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదల 10 కో.రూ. మాత్రమే. అప్పుడు ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి 10/20 = 0.50. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి ఎల్లప్పుడూ ఒకటి కన్నా తక్కువ. కానీ ఎప్పుడూ సున్నా కాదు. ఎందుకంటే ఆదాయం పెరిగినప్పుడల్లా ఎంతోకొంత వినియోగ వ్యయం ఉంటూనే ఉంటుంది. ఆదాయం పెరుగుదల మొత్తమూ ఎప్పుడూ పొదుపు చేయబడదు.

$$MPC < 1 > 0$$

$$MPC < APC$$

వినియోగ ప్రవృత్తి భావన లాగానే పొదుపు ప్రవృత్తి భావన గురించీ కూడా వివరించవచ్చు. ఆదాయానికి, పొదుపుకూ మధ్య గల సంబంధాన్ని పొదుపు ప్రవృత్తి అంటారు.

5.3.3 సగటు పొదుపు ప్రవృత్తి (Average Propensity to Save): ఒక ఆదాయ స్థాయి వద్ద ఆదాయానికి, పొదుపుకూ గల నిష్పత్తిని సగటు పొదుపు ప్రవృత్తి అంటారు. ఆదాయానికి Y , పొదుపుకు S సంకేతాలు అనుకుంటే,

$$\text{సగటు పొదుపు ప్రవృత్తి (APS)} = S/Y$$

$$Y = C + S \text{ కాబట్టి దీనిని కింది విధంగా కూడా చెప్పవచ్చు.}$$

$$APS = S/Y = (Y-C)/Y = 1-C/Y=1-APC$$

5.3.4 ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి (Marginal Propensity to Save): ఒక ఆదాయ స్థాయి వద్ద ఆదాయంలో మార్పుకు, పొదుపులో మార్పుకు మధ్య నిష్పత్తిని ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి అంటారు. దీనిని కింది విధంగా తెలియజేయవచ్చు.

$$\text{ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి (MPS)} = S/Y$$

$$Y = C + S \text{ కాబట్టి దీనిని కింది విధంగా కూడా వ్రాయవచ్చు.}$$

$$MPS = S/Y = (Y-C)/Y = 1-C/Y=(MPC)$$

5.4 సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం (Linier Consumption Function):

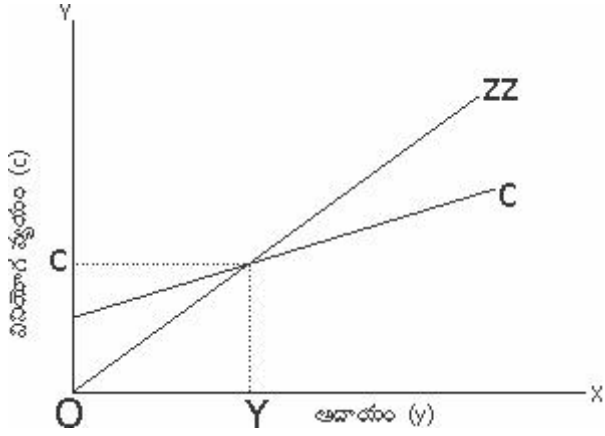
సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి ఎల్లప్పుడూ లకటికన్నా తక్కువగానే ఉంటుంది. ఆదాయ స్థాయి మరితే ఆదాయానికి, వినియోగ వ్యయానికి మధ్య అనుపాతం లేదా సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతుందని కీన్స్ వివరించాడు. కాని దీర్ఘకాలంలో సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారదనీ, ఆదాయానికి, వినియోగ వ్యయానికి అనుపాత సంబంధం ఉంటుందనీ దత్తాంశాల ఆధారంతో కుజ్నెట్స్ నిరూపించాడు. ఇది ఒక వైరుధ్యం. దీనిని గురించి తరువాత పథంలో వివరంగా తెలుసుకుంటాం.

సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటే అటువంటి వినియోగ ఫలభావాన్ని సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం (Linier Consumption Function) అంటారు. ఇది దీర్ఘకాలంలో ఏర్పడుతుంది. కీన్స్ వివరించినట్లుగా ఆదాయంతోపాటు సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతూ ఉంటే దానిని అసరళాత్మక వినియోగ ఫలభావం (Non-Linier Consumption Function) అంటారు. పట్టిక 5.2 సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం చూపుతుంది.

ఆదాయం (Y) కో.రూ.	వినియోగ వ్యయం (C) కో.రూ.	సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి	ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి
1000	950	0.950	0.70
1100	1020	0.927	0.70
1200	1090	0.908	0.70
1300	1160	0.892	0.70
1400	1230	0.878	0.70
1500	1300	0.867	0.70
1600	1370	0.856	0.70

పట్టిక 5.2 సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం (Linier Consumption Function)

పట్టిక 5.2లో ఆదాయం 100 కో.రూ. వంతున పెరుగుతూ వచ్చింది. వినియోగ వ్యయం 80 కో.రూ. వంతున పెరుగుతూ వచ్చింది. అంటే సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి ప్రతి ఆదాయ స్థాయిలోనూ 0.80గా ఉంది. ఆదాయం మరినా సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారలేదు. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి కూడా ప్రతి ఆదాయ స్థాయిలోనూ సగటు ప్రవృత్తితో సమానంగా 0.80గా ఉంది. దీనిని బట్టి అర్థం అయ్యేదేమేంటే సగటు ప్రవృత్తి మారనప్పుడు ఉపాంత ప్రవృత్తి కూడా మారకపోవటమే కాదు, సగటు ప్రవృత్తితో సమానంగా ఉంటుంది. ఇది సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం తెలియజేస్తుంది. దీనిని కింది రేఖాపటం ద్వారా కూడా చూపవచ్చు.

పట్టిక 5.3 సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం (Linier Consumption Function)

5.5 అసరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం (Non-Linier Consumption Function):

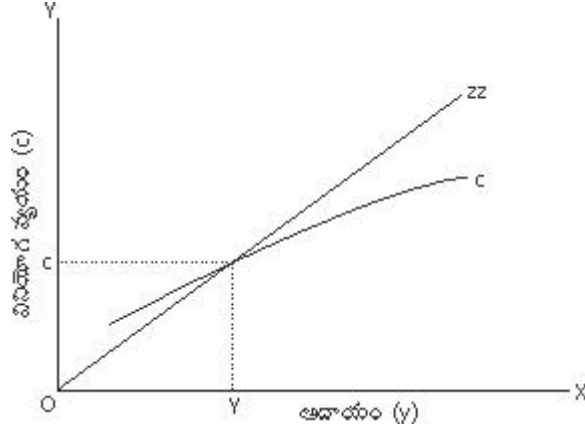
సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా లేకుండా మారుతూ ఉంటే అది అసరళరేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. కీన్స్ వివరించిన వినియోగ ఫలభావం అసరళ రేఖాత్మకమైనది. అది స్వల్ప లాభానికి సంబంధించినది. పట్టిక 5.3 ద్వారా ఈ విషయం వివరించబడింది.

పట్టిక 5.3లో ఆదాయం ప్రతి కాల వ్యవధిలో 100 కో.రూ. వంతున పెరుగుతున్నది. అయితే వినియోగ వ్యయం తగ్గుతున్న రేటులో పెరుగుతున్నది. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి 0.80 నుండి తగ్గుతూ ఉంది. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి కూడా 0.70 నుండి తగ్గుతూ ఉంది. ఇది అసరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇక్కడ గమనించవలసిన విషయం ఏమిటంటే ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి ప్రతి ఆదాయ స్థాయిలోనూ సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి కంటే తక్కువగా కూడా ఉంది.

(Non-Linier Consumption Function)

ఆదాయం (Y) కో.రూ.	వినియోగ వ్యయం (C) కో.రూ.	సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి	ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి
1000	800	0.80	-
1100	870	0.79	0.70
1200	930	0.77	0.60
1300	980	0.75	0.50
1400	1020	0.73	0.40
1500	1050	0.70	0.30

అంతేకాదు ఒకటి కంటే తక్కువగా ఉంది. కాబట్టి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతూ ఉంటే దాని కంటే ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి తక్కువగా ఉంటుంది. దానితోపాటు తగ్గుతూ ఉంటుంది. ఒకటికన్నా తక్కువగా ఉంటుంది. ఎప్పటికీ సున్నా కాదు. అసరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావాన్ని కింది రేఖా పటం ద్వారా కూడా వివరించవచ్చు.

పటం 5.3 అసరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం

పటం 5.3లో వినియోగ ఫలభావ రేఖ లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వాలే రేఖగా ఉన్నా సరళరేఖగా లేదు. క్రమంగా కుడివైపుకు వంగుతున్నది. అంటే ఆదాయం పెరుగుతున్న కొద్దీ వినియోగం పెరుగుతున్నది కానీ పెరుగుదల రేటు క్రమంగా తగ్గుతూ ఉన్నదో అంటే సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతున్నాయి.

5.6 సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి మధ్య సంబంధం:

ముందు పేరాలలో చర్చించిన విషయాలను మరొక మారు పరిశీలిస్తే సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి మధ్య సంబంధం కింది విధంగా ఉంటుందని గమనించవచ్చు.

1. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారకుండా స్థిరంగా ఉంటే ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి కూడా మారుదు. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తికి సమానంగా ఉంటుంది. కాని కీన్స్ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆదాయం వినియోగం మధ్య అనుపాత సంబంధం (Proportional Relationship) ఉండదు. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతుంది.
2. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారితే ఉపాంత ప్రవృత్తి కూడా మారుతుంటుంది. అవి రెండూ ఒకదానికి ఒకటి సమానంగా ఉండవు. పై ఉదాహరణలో సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతూ ఉంటే, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి కూడా తగ్గుతూ దాని కంటే తక్కువగా ఉంది. $MPC < APC$
3. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి ఎల్లప్పుడూ ఒకటికంటే తక్కువగా ఉంటుంది. సున్నా కంటే ఎక్కువగా ఉంటుంది.

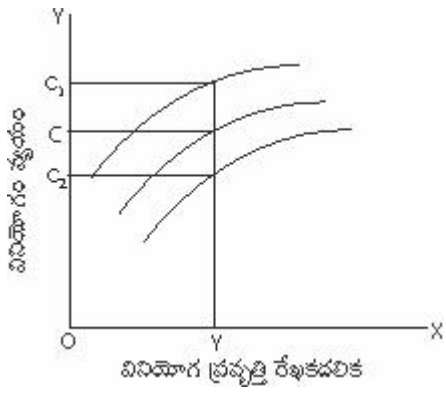
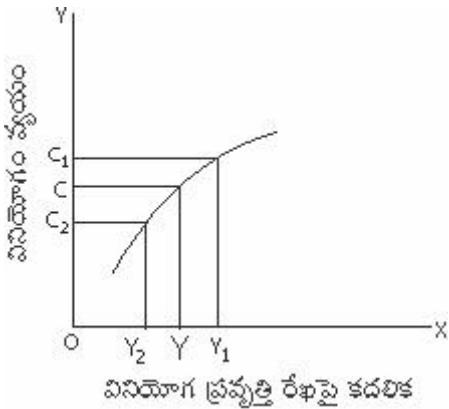
$$MPC < 1 > 0$$

5.7 స్వల్పకాలంలో వినియోగ ఫలభావ స్థిరత్వం:

స్వల్పకాలంలో వినియోగ ఫలభావం స్థిరంగా ఉంటుంది. అంటే వినియోగ ఫలభావ రేఖ లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి రేఖ పైకి గానీ, కిందికి గానీ కదలదు. అందుకు కారణం వినియోగ ఫలభావాన్ని నిర్ణయించే ఆదాయేతర ఆత్మశ్రయాంశాలు గానీ, వరస్రాయాంశాలు గానీ స్వల్పకాలంలో మారవు. ఈ విషయం తరువాత పేరాలలో వివరించబడింది. ముందు ఆదాయంలో మార్పు వల్ల వినియోగ వ్యయంలో కలిగే మార్పుకూ, ఆదాయేతర కారణాల వలన వినియోగ వ్యయంలో కలిగే మార్పుకూ తేడా తెలుసుకోవాలి.

5.7.1 వినియోగ ప్రవృత్తిలో మార్పు - రేఖపై చలనం - రేఖ కదలిక: ఆదాయంలో మార్పు వల్ల వినియోగ వ్యయం మారుతుంది అని తెలుసుకున్నాం. అసరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావం విషయంలో సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతున్న విధం కూడా పరిశీలించాము. మరొకమారు పటం 5.3ను పరిశీలిస్తే వినియోగ ప్రవృత్తి రేఖ పైకిపోయే కొద్దీ కుడి వైపుకు వంగుతున్నది. అయితే వినియోగ ప్రవృత్తి పైకి గానీ, కిందికి గానీ కదలలేదు. ఇందుకు కారణం ఆదాయం పెరగటం మాత్రమే. కానీ ఆదాయమే కాకుండా వినియోగ ప్రవృత్తి అనేక ఇతర అంశాల మీద కూడా ఆధారపడుతుంది. ఉదాహరణకు వస్తు సేవల పై ప్రభుత్వం పన్ను పెంచినందు వల్ల ధరల పెరుగుదల ఏర్పడవచ్చు. ఈ స్థితిలో ప్రజల ఆదాయాలు మారకపోయినా వారి వినియోగం వ్యయం పెరుగుతుంది. వారు కొనే వస్తువుల కూర్పు మారవచ్చు. దాని వలన కూడా వినియోగ వ్యయం మారవచ్చు. ప్రజల అభిరుచులు, అలవాట్లు మారవచ్చు. దానివలన కూడా వినియోగ వ్యయం మారవచ్చు. ఇలా అనేక ఇతర అంశాలు కూడా వినియోగ వ్యయాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. ఆదాయంలో మార్పు లేకుండా ఇతర అంశాలలో మార్పు వల్ల వినియోగ వ్యయంలో మార్పు వస్తే వినియోగ ప్రవృత్తి రేఖలో కదలిక లేదా చలనం వస్తుంది. అది పైకి గానీ, కిందికి గానీ జరుగుతుంది. కింది రేఖా పటం ద్వారా ఈ విషయం వివరించవచ్చు.

పటం 5.4(ఎ) వి.ప్ర. రేఖ పై కదలిక

పటం 5.4(బి) వి.ప్ర. రేఖ కదలిక

పటం 5.4(ఎ)లో C అసరళాత్మక వినియోగ ఫలభావ రేఖ. వినియోగ వ్యయం OY ఆదాయ స్థాయి వద్ద OCగా, OY వద్ద OC₁గా, OY₂గా చూపబడింది. ఈ పటంలో వినియోగ వ్యయంలో మార్పుకు కారణం ఆదాయంలో మార్పు, పటం 5.4(బి)లో వినియోగ ఫలభావ రేఖ Cగా ఉన్నప్పుడు, OY ఆదాయం వద్ద OC వినియోగ వ్యయం. ఆదాయేతర కారణాల ఆదాయస్థాయి వద్ద వినియోగం OC₁కు పెరిగింది. ఆదాయేతర కారణాల వల్ల వినియోగ

ప్రవృత్తి తగ్గిగ వినియోగ ఫలభావ రేఖ C_2 రేఖగా కిందికి జరిగితే అది OY ఆదాయ స్థాయి వద్ద వినియోగ వ్యయం OC_2 స్థాయికి తగ్గుతుంది.

కాబట్టి ఆదాయంలో మార్పు వల్ల వినియోగ వ్యయంలో మార్పును వినియోగ ఫలభావ రేఖ మీద ఒక బిందువు నుండి మరొక బిందువుకు తలనం ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. కానీ ఆదాయేతర కారణాల వల్ల వినియోగ ఫలభావ రేఖ పైకి గానీ, కిందికి గానీ కదులుతుంది. కాబట్టి వినియోగ వ్యయంలో మార్పు తెలుసుకోవటానికి ఒక వినియోగ ఫలభావ రేఖ నుండి మరొక వినియోగ ఫలభావ రేఖ మీదికి కదలాల్సింది.

5.7.2 వినియోగ ఫలభావాన్ని లేదా వినియోగ ప్రవృత్తిని నిర్ణయించే అంశాలు: స్వల్పకాలంలో వినియోగ ఫలభావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటుందని కీన్స్ వివరించాడు. ఇందుకు కారణం వినియోగ ప్రవృత్తిని నిర్ణయించే అంశాలలో స్వల్పకాలంలో మార్పురాదు. ఆ అంశాలను ఆత్మాశ్రయ అంశాలనీ, పరాశ్రయ అంశాలనీ రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

ఎ) ఆత్మాశ్రయ అంశాలు (subjective Factors): ఆత్మాశ్రయాంశాలు మానవుల మానసిక స్వభావానికి, సాంఘిక వ్యవస్థ నిర్మాణానికి, సాంఘిక ఆచార వ్యవహారాలకు సంబంధించిన ఉద్దేశాలు (motives). ఈ ఉద్దేశాల మీద వ్యక్తుల ప్రవర్తన ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ ఉద్దేశాలను కింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

- 1. ఆకస్మిక పరిస్థితులకు సంసిద్ధత:** మనిషి జీవితంలో ఆకస్మికంగా ఊహించని సంఘటనలు కొన్ని జరుగుతుంటాయి. వాటిని ఎదుర్కోవటానికి ద్రవ్యం అవసరమవుతుంది. ఉదాహరణకు ప్రమాదాలు, అనారోగ్యం, ప్రకృతి విపత్తులు మొదలైనవి. ఇటువంటి సందర్భాలలో ఏర్పడే ఆకస్మిక వ్యయాన్ని భరించటానికి ముందు జాగ్రత్త చర్యగా ప్రస్తుత ఆదాయంలో కొంత క్రమంగా పొదుపు చేసి కూడబెట్టుకోవటం జరుగుతుంది.
- 2. భవిష్యత్తుకు అవసరాలు:** భవిష్యత్తులో ఏర్పడే కొన్ని అవసరాలు ఊహించగలిగేవి లేదా ముందుగా తెలిసినవి. ఉదాహరణకు పిల్లల ఉన్నత విద్యాభ్యాసం, పెళ్ళిళ్ళు, స్వంత ఇంటి నిర్మాణం, తీర్దయాశ్రయ, వినోద యాత్రలు మొదలైనవి. ఇటువంటి అవసరాల కోసం ప్రస్తుత ఆదాయం నుంచి కొంత పొదుపు చేయటం జరుగుతుంది.
- 3. జీవన ప్రమాణం పెంచుకోవటం:** భవిష్యత్తులో జీవన ప్రమాణం పెంచుకోవటం కోసం ప్రస్తుత అవసరాలను, సౌకర్యాలను తగ్గించుకొని కొంత మొత్తం పొదుపు చేసి పెద్ద మొత్తంగా కూడబెట్టుకోవటం జరుగుతుంది. ఉదాహరణకు కారు, బంగారు ఆభరణాలు, ఖరీదైన టి.వి.లు, ఏ.సి.లు మొదలైనవి కొనుక్కోవటం.
- 4. స్వతంత్ర జీవనం పై కోరిక:** తమ అవసరాల కోసం ఇతరుల మీద ఆధారపడితే కొన్ని విషయాలలో స్వేచ్ఛ పోగొట్టుకోవలసి వస్తుంది. తమ అభిరుచులు అలవాట్లలో ఇతరులకు తగినట్లు రాజీ పడవలసివస్తుంది. అందుకు ఇష్టపడనివారు, స్వతంత్ర జీవనం మీద అభిలాష ఉన్నవారు తమ ఆర్థికస్థానం పెంచుకోవటానికి ప్రస్తుతం ఎక్కువ పొదుపు చేస్తారు.
- 5. ఉద్యమిత్య కోరిక:** పొదుపు ద్వారా అధిక మొత్తాన్ని కూడబెట్టి వ్యాపారంలో పెట్టుబడి పెట్టాలని ఉద్యమదారుడు కావాలని కొంతమంది ప్రయత్నం చేస్తారు.
- 6. పిసిరినాతితనం:** స్వతహాగానే కొంతమంది పిసినిరిగా ఉంటారు. ఆదాయంలో తక్కువగా వ్యయంచేసి ఎక్కువగా పొదుపు చేస్తారు.
- 7. ఆర్థిక హోదా - సాంఘిక గౌరవం:** సమాజంలో వ్యక్తులకు గౌరవం కలుగజేసే అంశాలలో ఆర్థిక హోదా ముఖ్యమైనది. ఆస్తి, సంపదలు గల వ్యక్తులకు హోదా, గౌరవం, అధికారం సులువుగా లభిస్తాయి. అందుకోసం పొదుపు చేసి ఆస్తులు

కూడబెట్టుకునే కోరిక కొంతమందికి ఎక్కువగా ఉంటుంది.

8. **వారసులకు ఆస్తుల బదిలీ ఉద్దేశం:** కొంతమంది ఆస్తులు కూడబెట్టి వాటిని తమ వారసులకు బదిలీ చేయాలనే కోరిక కలిగి ఉంటారు. అందుకోసం తమ వినియోగ వ్యయం తగ్గించుకుని ఎక్కువగా పొదుపు చేస్తారు.

పై ఉద్దేశాలు వ్యక్తుల పొదుపు ప్రవృత్తిని నిర్ణయిస్తాయి. అంటే వినియోగవ్యయ ప్రవృత్తిని నిర్ణయిస్తాయి. ఈ స్వల్పకాలంలో పై ఆత్మశ్రయాంశాలలో సాధారణంగా మార్పురాదు. కాబట్టి వినియోగ ప్రవృత్తి మారదు.

- బి) **పరాశ్రయాంశాలు (Objective Factors):** వ్యక్తిగత స్వభావానికి, ఇష్టాన్నిష్టాలకు సంబంధించని అంశాలు పరాశ్రయాంశాలు. ఆర్థిక విధానాలు, ప్రభుత్వ చర్యలు, వ్యవస్థకు సంబంధించిన వాస్తవ అంశాలు ఈ తరగతికి చెందుతాయి. కీన్స్, ఆయన అనుయాయుల అభిప్రాయంలో వినియోగ ప్రవృత్తి క్రింది విధంగా కొన్ని పరాశ్రయాంశాల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

1. **సాధారణ ధరల స్థాయి:** సమాజపు వినియోగ వ్యయ పరిమాణాన్ని నిర్ణయించే ప్రధాన అంశాలలో సాధారణ ధరల స్థాయి ఒకటి. సాధారణ ధరల స్థాయి పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడినప్పుడు వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతుంది. దీనికి కారణం వాస్తవిక ఆదాయం తగ్గి కొనుగోలు శక్తి తగ్గటం. దీనిని వాస్తవ నిల్వల ప్రభావం (Real Balance Effect) అంటారు. సాధారణ ధరలస్థాయి తగ్గితే వాస్తవిక ఆదాయం పెరిగి వినియోగ ప్రవృత్తి కూడా పెరుగుతుంది.

2. **వడ్డీరేటు:** కీన్స్ అభిప్రాయంలో పొదుపును నిర్ణయించే ప్రధాన అంశం వడ్డీరేటు. సాధారణంగా వడ్డీరేటు అధికంగా ఉంటే ప్రజలు ఎక్కువ పొదుపు చేస్తారు. అందుకోసం వినియోగ వ్యయం తగ్గించుకుంటారు. అయితే భవిష్యత్తులో ఒక పరిమితి గల స్థిర ఆదాయం మాత్రమే చాలు అనుకునే కొందరు ప్రస్తుతం వడ్డీ పెరుగుదల ద్వారా వచ్చే అదనపు ఆదాయాన్ని వినియోగం పై వ్యయం చేస్తారు. ఇంకా పొదుపు చేసి వడ్డీ ద్వారా అదనపు ఆదాయం కోరుకోరు. దీర్ఘకాలంలో లేదా భవిష్యత్తులో ఈ చర్య అధిక వినియోగానికి తోడ్పడవచ్చు.

3. **గాలివాటు లాభాలు, నష్టాలు:** అకస్మాత్తుగా, అసాధారణంగా వచ్చే లాభాలు, కలిగే నష్టాలను గాలివాటు లాభాలు లేదా నష్టాలు అంటారు. సాధారణంగా స్టాక్ మార్కెట్లో అంచనా వ్యాపారంలో ఇటువంటివి కలుగుతుంటాయి. వీటి వలన వినియోగఫలంలో మార్పు కలుగుతుంది. అకస్మాత్తుగా వాటాల ధరలు పెరిగి అధిక లాభాలు వచ్చినవారు అధికంగా వినియోగవ్యయం చేస్తారు. నష్టాలు వస్తే వినియోగ వ్యయం తగ్గిస్తారు.

4. **కోశ విధానం:** ప్రభుత్వం అనుసరించే కోశవిధానం కూడా వినియోగ ప్రవృత్తి పై ప్రభావం కలిగి ఉంటుంది. పన్నుకు, ప్రభుత్వ వ్యయం కోశవిధాన సాధనాలు. సాంపేక్ష వ్యాకోచత్వం ఎక్కువ గల వస్తువుల పై ప్రభుత్వం పరోక్ష పన్నులు పెంచితే వినియోగ వ్యయం తగ్గుతుంది. పొదుపు పెరుగుతుంది. ఆదాయపన్ను వంటి ప్రత్యక్ష పన్నులు తగ్గిస్తే వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. సబ్సిడీల వలన కూడా పెరుగుతుంది. అభివృద్ధి కార్యక్రమాల పై వ్యయం పెంచితే ఉద్యోగిత పెరిగి ఆదాయ స్థాయి పెరుగుతుంది. అందువల్ల వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. సంక్షేమ కార్యక్రమాల పై ప్రభుత్వ వ్యయం పెరిగినా ప్రజల ఆదాయాలు పెరిగి వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. సంక్షేమ కార్యక్రమాలపై ప్రభుత్వ వ్యయం పెరిగినా ప్రజల ఆదాయాలు పెరిగి వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. పన్నులు, ప్రభుత్వ వ్యయం తగ్గితే వినియోగ వ్యయం తగ్గుతుంది.

5. **ఆదాయ పంపిణీ:** సాధారణంగా ఆర్థికస్థామత కొద్ది మంది చేతుల్లో కేంద్రీకరించబడి ఆదాయ వ్యత్యాసాలు అధికంగా ఉంటే వినియోగ ప్రవృత్తి తక్కువగా ఉంటుంది. ధనికుల పొదుపు ప్రవృత్తి ఎక్కువ. పేద ప్రజల వినియోగ ప్రవృత్తి

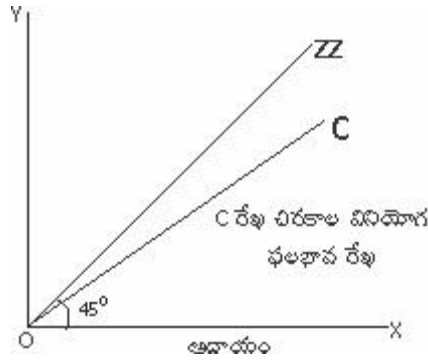
ఎక్కువగా ఉంటుంది. కాబట్టి ప్రభుత్వం ధనవంతుల పై ఎక్కువ పన్నులు వేసి, ఉపాధికల్పన, సంక్షేమ కార్యక్రమాల మీద అధికంగా వ్యయం చేస్తే ఆదాయం పేదవారికి పునఃపంపిణీ అవుతుంది. వారి వినియోగ ప్రవృత్తి ఎక్కువ కాబట్టి వినియోగవ్యయం పెరుగుతుంది. వినియోగ వస్తువుల డిమాండ్‌ను ఎక్కువ ప్రభావితం చేసేది ఆదాయ పంపిణీయేనని జోన్‌రాబిన్‌సన్ అభిప్రాయం.

6. **సంపద, సంచిత పొదుపు, ద్రవ్యత్వ ఆస్తులు:** నగదు నిల్వలు, పొదుపు ఖాతాలో నిల్వ, ప్రభుత్వ బాండ్లు, పెక్యూరీటీల వంటి ద్రవ్యత్వ ఆస్తుల రూపంలో ఉండే సంచిత పొదుపు వినియోగప్రవృత్తిని నిర్ణయించే అంశాలలో లకటి అని కురిహర అభిప్రాయం. ద్రవ్యత్వ లక్షణం ఎక్కువగా గల విత్త ఆస్తులు ఎక్కువ భద్రతా భావం కలిగిస్తాయి. కాబట్టి ప్రస్తుత ఆదాయం నుండి ప్రజలు వినియోగం పై ఎక్కువ ఖర్చు చేస్తారని ఆయన భావించాడు. అదే విధంగా ప్రజల సంపద ఎక్కువగా ఉన్నా వినియోగ వ్యయం అధికంగా ఉంటుంది.
7. **కార్పోరేట్ సంస్థల విత్త విధానాలు:** లాభాలను రిజర్వు నిధులలో నిల్వ చేయటం, డివిడెండు చెల్లింపులు, పునః పెట్టుబడి మొదలైన అంశాలకు సంబంధించి కార్పోరేటు సంస్థలు అనురించే విధానాలు కూడా ఆర్థికవ్యవస్థలో వినియోగ ప్రవృత్తి పై ప్రభావం చూపిస్తాయని కురిహర భావించాడు. సంస్థలు లాభాలు పంచి పెట్టుకుండా రిజర్వు నిధులు పెంచినా, డివిడెండు చెల్లింపులు తగ్గించినా వాటాదారుల వ్యయార్హ ఆదాయం తగ్గుతుంది. దీనివల్ల వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతుంది.
8. **భవిష్యత్తుపై ఊహలు:** భవిష్యత్తుకు సంబంధించిన ప్రజల ఊహలు వినియోగ ప్రవృత్తిని ప్రభావితం చేస్తాయి. భవిష్యత్తులో యుద్ధం, కరువు కాటకాలు వస్తాయని, అంటు వ్యాధులు ప్రబలుతాయని, ధరలు పెరుగుతాయని ప్రజలు భావిస్తే మన్నిక గల వినియోగ వస్తువులను ఇప్పుడే ఎక్కువగా కొనుక్కొని నిల్వ చేసుకోవచ్చు. అందువల్ల ప్రస్తుత వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. భవిష్యత్తులో శాంతి భద్రతలు బాగుంటాయని, ఆర్థిక కార్యకలాపాలు నిరాటంకంగా కొనసాగుతాయని నకాలంలో పుష్కలంగా వర్షాలు వడి పంటలు బాగా పండుతాయని ఊహిస్తే వినియోగ వ్యయం తగ్గించి కొనుగోళ్ళు వాయిదా వేసుకోవచ్చు.

పైన పేర్కొన్న పరాశ్రయాంశాలు కూడా సాధారణ పరిస్థితులలో స్వల్పకాలంలో మార్పు చెందవు. ఒకవేళ కొన్ని అంశాలలో మార్పు వచ్చినా అది వినియోగ ప్రవృత్తిని ప్రభావితం చేసే స్థాయిలో ఉండదు. స్వల్పకాలంలో ఆత్మాశ్రయాంశాలు, పరాశ్రయాంశాలు రెండూ కూడా మారవు కాబట్టి సాధారణ పరిస్థితులలో స్వల్పకాలంలో వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటుంది.

5.8 చిరకాల వినియోగ ఫలభావం:

కీన్స్ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం స్వల్ప కాలానికి సంబంధించినది. కాబట్టి స్వల్పకాలిక వినియోగ భావం గురించి ఆయన చర్చించాడు. కీన్స్ అభిప్రాయంలో స్వల్పకాలంలో ఆదాయానికి, వినియోగ వ్యయానికి అనుపాత సంబంధం ఉండదు. ఆయన ప్రతిపాదించిన ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం మీద ఆయన విశ్లేషణ ఆధారపడి ఉంది. స్వల్పకాలంలో ఆదాయం మారితే వినియోగ వ్యయం కూడా మారుతుంది. కానీ ఆదాయంలో మార్పుకు సమాన అనుపాతంలో మారదు. కాబట్టి కీన్స్ ఫలభావ రేఖ వంగి ఉంటుంది. ఆదాయం పవరిగితే ఆ పెరుగుదల కంటే వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదల తక్కువగా ఉంటుంది. కాబట్టి నగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతుంది. కానీ దీర్ఘకాలిక అనుభవపూర్వక దత్తాంశ సమాచారం ఆధారంగా ఆదాయం మారినా నగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారలేదని సైమన్ కుజ్‌నట్స్ నిరూపించాడు. దీనిని గురించి తరువాత పాఠంలో వివరంగా చర్చించటం జరుగుతుంది. చిరకాల ఫలభావ రేఖ సరళరేఖగా ఉంటుంది. దీనిని కింది రేఖాపటంలో చూడవచ్చు.

పటం 5.5 చిరకాల వినియోగ ఫల భావం

5.9 వినియోగ ఫలభావ ప్రాధాన్యత:

కీన్స్ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతంలో వినియోగ ఫలభావన ప్రాధాన్యతను కింది విధంగా వివరించవచ్చు.

1. **సే మార్కెట్ సూత్రం తప్పని నిరూపిస్తుంది:** సే మార్కెట్ సూత్రం ప్రకారం సప్లయ తన డిమాండ్ ను తానే సృష్టించుకుంటుంది. సమిష్టి డిమాండ్ కొరత ఏర్పడదు. కానీ కీన్స్ వినియోగ ఫలభావం ప్రకారం ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. కానీ తక్కువ అనుపాతంలో పెరుగుతుంది. దీనివల్ల ఆదాయం, వినియోగ వ్యయం మధ్య తేడా పెరుగుతూ ఉంటుంది. సమిష్టి డిమాండు కొరత ఏర్పడుతుంది. ఆ విధంగా సే సూత్రం తప్పని వినియోగ ఫలభావం ఋజువు చేస్తుంది.
2. **పెట్టుబడి ప్రాధాన్యత వివరిస్తుంది:** స్వల్పకాలంలో వినియోగ ఫలభావం స్థిరంగా ఉంటుంది. ఆదాయేతర అంశాలు మారవు కాబట్టి వినియోగ ఫలభావ రేఖలో చలనం ఉండదు. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతూ ఉంటుంది. దానిని పెంచి వినియోగ వ్యయం పెంచటం సాధ్యం కాదు. స్వల్ప కాలంలో సమిష్టి డిమాండు పెంచాలంటే వినియోగ వ్యయం గానీ, పెట్టుబడి గానీ పెంచాలి. వినియోగ వ్యయం పెంచటం సాధ్యం కాదు కాబట్టి పెట్టుబడి పెంచాలి. ఆ విధంగా వినియోగ ఫలభావం ద్వారా పెట్టుబడి ప్రాధాన్యత వివరించబడింది.
3. **పెట్టుబడి గుణకాన్ని ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి నిర్ణయిస్తుంది:** ఉద్యోగిత పెంచటం కోసం పెట్టుబడి పెంచాలని కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం సూచిస్తుంది. గుణక ప్రభావం వల్ల పెట్టుబడిలో పెరుగుదల కంటే ఆదాయంలో పెరుగుదల కొన్ని రెట్లు అధికంగా ఉంటుంది. పెట్టుబడి గుణక విలువను నిర్ణయించేది ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి. ఆదాయ నిర్ణయంలో గుణకం చాలా ప్రాధాన్యత కలిగి ఉంటుంది. గుణకం పాఠంలో ఇది వివరించబడుతుంది.
4. **ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం గురించి వివరిస్తుంది:** పెట్టుబడి రెండు అంశాల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. లకటి వడ్డీరేటు, రెండవది ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం. వడ్డీరేటు స్థిరంగా ఉంచి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెంచితే పెట్టుబడి పెంచవచ్చు. అయితే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం మూలధనం నుండి లభించే భావి ఆదాయం గురించి వ్యాపారస్తుల అంచనాల మీద ఆధారపడుతుంది. అవి డిమాండు అంచనాల పై ఆధారపడి ఉంటాయి. డిమాండు లేదా వినియోగ వ్యయం ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆ విధంగా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యానికి ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తికి సంబంధం ఉంది. స్వల్పకాలంలో వినియోగ ప్రవృత్తి మారదు. కాబట్టి బావి డిమాండ్

గురించి, రాబడి గురించి అంచనాలు పెంచటం తద్వారా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెంచటం సాధ్యం కాదు. అందువల్లే కీన్స్ పెట్టుబడి పెంచటానికి వడ్డీరేటు తగ్గించాలని సూచించాడు. ఈ విశ్లేషణకు వినియోగ ఫలభావం ఉపయోగపడింది.

5. వ్యాపార చక్రాల దశలను వివరిస్తుంది: ఉత్పత్తి, ఆదాయం, ఉద్యోగితల హెచ్చు తగ్గులే వ్యాపార చక్రాలు. ఆర్థిక మాంద్యం వాటిలో లక దశ. కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రచురించబడింది ఆ నేపథ్యంలోనే. సమిష్టి డిమాండ్ కొరత వల్ల ఆర్థిక మాంద్యం ఏర్పడిందని కీన్స్ విశ్లేషించాడు. వినియోగ ఫలభావం ద్వారా ఇది వివరించబడింది. అదే విధంగా ఇతర దశలను వివరించటానికి కూడా ఈ భావన ఉపయోగపడుతుంది. పైన వివరించిన విధంగా కీన్స్ ప్రతిపాదించిన వినియోగ ఫలభావం ఆదాయ ఉద్యోగిత నిర్ణయంలో ప్రాధాన్యత కలిగి ఉంది.

పైన వివరించిన విధంగా కీన్స్ ప్రతిపాదించిన వినియోగ ఫలభావం ఆదాయ ఉద్యోగిత నిర్ణయంలో ప్రాధాన్యత కలిగి ఉంది.

5.10 ముగింపు:

కీన్స్ తన ఉద్యోగితా సిద్ధాంతంలో సమిష్టి డిమాండ్ లో భాగంగా వినియోగ వ్యయం గురించి చర్చించాడు. లక ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం ప్రతిపాదించి, దాని ఆధారంగా వినియోగ ఫలభావ సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించాడు. వినియోగ వ్యయం ప్రస్తుత నిరపేక్ష ఆదాయం యొక్క ప్రమేయం అనీ, ప్రస్తుత ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుందనీ, ఆదాయం తగ్గితే వినియోగ వ్యయం తగ్గుతుందనీ వివరించాడు. అయితే ఆదాయంలో మార్పుకు సమాన అనుపాతంలో వినియోగ వ్యయం పెరగదనీ ప్రజలు ప్రస్తుత ఆదాయంలో కొంత పొదుపు చేస్తారనీ పేర్కొన్నాడు. వినియోగ ఫలభావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తిని నిర్ణయించే ఆత్మాస్రయాలు పరాశ్రాయాంశాలు కూడా స్వల్పకాలంలో మారవు. అందువల్ల స్వల్పకాలంలో వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటుంది అని చెప్పాడు. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతుంది. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతూ సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి కంటే తక్కువగా ఉంటుంది. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి ఎప్పటికీ ఒకటి కంటే తక్కువ, సున్నా కంటే ఎక్కువగా ఉంటుంది. దీర్ఘ కాలంలో సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటుందని కుజ్ సెట్స్ ఋజువు చేశాడు. ఆదాయ ఉద్యోగితలను నిర్ణయించటంలో వినియోగ ఫలభావనకు ప్రాధాన్యత ఉంది.

5.11 ముఖ్యపదాలు:

వినియోగ ఫలభావం	: వివిధ ఆదాయ స్థాయిల వద్ద ఆదాయానికి, వినియోగ వ్యయానికి మధ్య గల నిష్పత్తి.
వ్యయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం	: ఆదాయం ఉన్నా లేకపోయినా ప్రజలు తమ కనీస అవసరాల కోసం చేసే వినియోగ వ్యయం.
ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం	: ఆదాయంలో మార్పు వల్ల ఏర్పడే వినియోగ వ్యయం
సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి	: ఒకానొక ఆదాయ స్థాయి వద్ద ఆదాయానికి, వినియోగ వ్యయానికి గల నిష్పత్తి. (C/Y)
ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి	: ఆదాయంలో మార్పుకు, దానివల్ల వినియోగ వ్యయంలో కలిగే మార్పుకు మధ్య గల నిష్పత్తి (C/Y)

సగటు పాదుపు ప్రవృత్తి : ఒకానొక ఆదాయ స్థాయికి, పాదుపుకూ మధ్య గల నిష్పత్తి (S/Y)

ఉపాంత పాదుపు ప్రవృత్తి : ఆదాయంలో మార్పుకు, పాదుపులో మార్పుకు మధ్య గల నిష్పత్తి (S/Y)

5.12 నమూనా ప్రశ్నలు:

వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. వినియోగ ఫల భావం భావనను వివరించుము, స్వల్పకాలంలో వినియోగ ఫల భావం స్థిరంగా ఉండటానికి కారణాలు విశ్లేషణ చేయుము.
2. వినియోగ ప్రవృత్తి భావనను వివరించి ఆదాయంలో పెరుగుదలకు, వినియోగ వ్యయం, పాదుపులకు గల సంబంధాన్ని విశ్లేషించుము.

సంక్షిప్త సమాధాన ప్రశ్నలు:

1. స్వయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం, ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం భావనలను వివరించుము.
2. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి భావనను, వాటి మధ్య సంబంధాన్ని చర్చింపుము.
3. సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావమును పట్టిక సహాయముతో వివరించుము.
4. వినియోగ ప్రవృత్తిని నిర్ణయింపజేసే ఆత్మాశ్రయ అంశాలను వివరింపుము.
5. రేఖా పట సహాయంతో వినియోగ ప్రవృత్తిలో మార్పును గురించి చర్చింపుము.
6. చిరకాల వినియోగ ఫలభావం గురించి వివరింపుము.

5.13 సంప్రదించవలసిన గ్రంథాలు:

1. J.M. Keynes, The General Theory of Employment, Interest and Money, New York, 1961.
2. Ackley, Macroeconomic Theory, Macmillan, London 1961.
3. A.H. Hansen, A Guide to Keyens, Mc Graw Hills, New York, 1953.
4. Dillard Dudley, The Economics of John Maynards Keynes, Crosby Lockwood and Sons Ltd., London, 1960.
5. E. Shapiro, Macro Economic analysis, Hartcourt, Barce, New York, 1974.
6. H. L., Ahuja Macro Economics, Theory and Practice, S. Chand and Company, New Delhi., 1986.
7. తెలుగు అకాడమీ, స్థూల ఆర్థిక విశ్లేషణ 2002.

వినియోగ సిద్ధాంతాలు

లక్ష్యాలు:

- ఈ పాఠం ముగిసిన తరువాత మీరు క్రింది అభ్యసన ఫలితాలు సాధించగలుగుతారు.
1. సమిష్టి వినియోగ వ్యయానికి ఆదాయ స్థాయి మీద ఎలా ఆధారపడి ఉంటుందో నిరూపిస్తారు.
  2. కీన్స్ వినియోగ ఫలభావ సిద్ధాంతం, దీర్ఘకాలానికి సంబంధించిన అనుభవపూర్వక అధ్యయన ఫలితాలకు భిన్నంగా ఉందని వివరిస్తారు.
  3. సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన, శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన, జీవితచక్ర ఆదాయ పరికల్పన సిద్ధాంతాలను విమర్శనాత్మకంగా వివరిస్తారు.
  4. వివిధ వినియోగ వ్యయ సిద్ధాంతాల మధ్య తారతమ్య విచక్షణ చేస్తారు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 6.0 పరిచయం
- 6.1 నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన
- 6.2 సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన
- 6.3 శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన
- 6.4 జీవితచక్ర ఆదాయ పరికల్పన
- 6.5 ముగింపు
- 6.6 ముఖ్య పదాలు
- 6.7 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు
- 6.8 చదువవలసిన పుస్తకాలు

6.0 పరిచయం:

సమిష్టి వినియోగ వ్యయానికి ఆదాయ స్థాయికి మధ్యగల సంబంధాన్ని వినియోగ వ్యయ సిద్ధాంతాలు వివరిస్తాయి. కీన్స్ తన “సార్వత్రిక సిద్ధాంతం”లో వినియోగ ఫలభావం లేదా వినియోగ ప్రవృత్తి భావనను ప్రవేశపెట్టాడు. ప్రాథమిక మానసిక వినియోగ సూత్రం ప్రతిపాదించి దాని ఆధారంగా ఒక వినియోగ వ్యయ సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించాడు. సమాజం సమిష్టి వినియోగ వ్యయం నిరపేక్ష వ్యయార్హ ఆదాయం యొక్క ప్రమేయమనీ, ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయం కూడా పెరుగుతుంది కానీ తక్కువ అనుపాతంవో పెరుగుతుంది అని సిద్ధాంతీకరించాడు. దానినే నిరపేక్ష వినియోగ వ్యయ సిద్ధాంతం అంటారు. అది స్వల్పకాలానికి సంబంధించినది. స్వల్పకాలిక కాలశ్రేణుల గణాంక సమాచారం ప్రకారం ఋజువయింది. కాని దీర్ఘకాలానికి సంబంధించిన అనుభవ పూర్వక అధ్యయనాలు కీన్స్ సిద్ధాంతం దీర్ఘకాలానికి వర్తించదని ఋజువు చేశాయి. ఇది ఒక వైరుధ్యం. దీనిని వివరించటానికి ప్రయత్నించిన కొందరు కీన్స్ సిద్ధాంతానికి ప్రత్యామ్నాయంగా వేరే సిద్ధాంతాలు ప్రతిపాదించారు. అవి డ్యూసెన్ బరీ సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన, ఫ్రీడ్మన్ శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన, ఆండో మరియు మోడ్గ్లియానీ జీవితచక్ర ఆదాయ పరికల్పన. వీటిని గురించి ఈ పాఠ్యభాగంలో చర్చించటం జరుగుతుంది.

6.1 నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన (Absolute Income Hypothesis):

నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పనను నిరపేక్ష ఆదాయ వినియోగ వ్యయ సిద్ధాంతం అని కూడా అనవచ్చు. దీనిని కీన్స్ తన ప్రసిద్ధ గ్రంథం “సార్యత్రిక సిద్ధాంతం”లో వివరించాడు. పాఠం - 5లో దీనిని విపులంగా వివరించటం జరిగింది. అయితే కీన్స్ తన సిద్ధాంతానికి ప్రాతిపదికగా ఎటువంటి అనుభవపూర్వక దత్తాంశాన్ని ఉపయోగించలేదు. అది కేవలం ఆయన ఊహ ఆధారంగా నిగమన పద్ధతిలో మాత్రమే రూపొందించబడింది. దానిని టోబిన్, స్మిత్తీన్ అనుభవపూర్వక దత్తాంశం ఆధారంగా విశ్లేషించి ఋజువు చేశారు. ఈ సిద్ధాంతాన్ని ఈ పాఠ్యభాగంలో కొంత క్లుప్తంగా పరిశీలిద్దాం.

సమిష్టి వినియోగ వ్యయం నిరపేక్ష ఆదాయం మీద ఆదారపడి ఉంటుంది అని ఈ సిద్ధాంత సారాంశం. స్వల్పకాలంలో ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయం కడా పెరుగుతుంది. కానీ ఆదాయంలో పెరుగుదలకు సమాన అనుపాతంలో పెరగదు. కొంత తక్కువ అనుపాతంలో పెరుగుతుంది. ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ నగటు వినియోగ ప్రవృత్తి క్షీణిస్తూ ఉంటుంది. అందువల్ల నగటు వినియోగ ప్రవృత్తి కంటే ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి తక్కువగా ఉంటుంది. తగ్గుతూ ఉంటుంది. అంతేకాదు ఒకటి కన్నా తక్కువ గాను సున్నా కంటే ఎక్కువగాను ఉంటుంది.

$$MPC < APC$$

$$MPC < 1 > 0$$

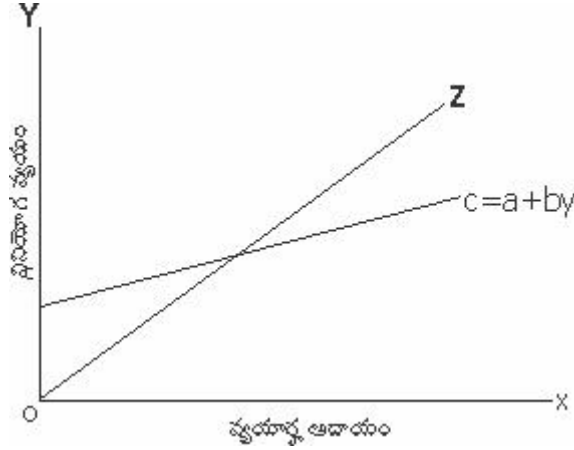
కీన్స్ తన వినియోగ ఫలభావ సిద్ధాంతాన్ని కింది అసరళాత్మక (non-linear) సమీకరణం ద్వారా వివరించాడు.

$$C = f(Y)$$

ఇందులో Y వాస్తవిక ఆదాయానికి, C వాస్తవిక వినియోగ వ్యయానికి సంకేతాలు. Y ప్రస్తుత కాలానికి సంబంధించిన వ్యయార్హ ఆదాయంగా కీన్స్ పేర్కొన్నాడు. ఈ సమీకరణం ప్రకారం ప్రస్తుత సంవత్సరం ఆదాయం సున్నా అయితే వినియోగ వ్యయం కూడా సున్నానే అవుతుంది. కానీ వాస్తవంలో అలా ఉండటానికి వీలులేదు. ఆదాయం లేకపోయినా ప్రజలు ఆహారం, దుస్తులు, నివాసం వంటి తమ కనీస మౌలిక అవసరాల కోసం కొంత వ్యయం చేయక తప్పదు. లేకపోతే జీవించలేరు. అయితే అందుకోసం వారు తమ పొదుపు ఉపయోగించాలి, పొదుపు లేకపోతే ఋణం తీసుకోవాలి. అది వ్యయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం అని తెలుసుకొని ఉన్నాం. దీనిని దృష్టిలో ఉంచుకొని కీన్స్ అనుయాయులు పై సమీకరణాన్ని కింది విధంగా సరళా రేఖాత్మకంగా (linear) మార్పు చేశారు.

$$C = a + bY$$

ఇందులో “a” స్వయం ప్రేరిత వినియోగ వ్యయానికి సంకేతం, “a” స్థిరంగా ఉంటుంది. “b” వినియోగ ప్రవృత్తిని తెలియజేస్తుంది. bY ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం, మొత్తం వినియోగ వ్యయం C లో స్వయంప్రేరిత వినియోగ వ్యయం, ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం భాగాలు. ఈ విధమైన వినియోగ ఫల భావాన్ని కింది పటం 6.1 ద్వారా వివరించవచ్చు.

పటం 6.1 వినియోగ ఫలం

కీన్స్ ప్రతిపాదించిన నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన దత్తాంశం ఆధారంగా రూపొందించి ఋజువు చేసినది కాదు కాబట్టి ఆయన అనుయాయులు టోబిన్స్, స్మిత్తీస్ అనుభవ పూర్వక దత్తాంశం ఉపయోగించి, స్వల్పకాలంలో కుటుంబ బడ్జెట్ కు సంబంధించిన గణాంక సమాచారం ప్రకారం కీన్స్ సిద్ధాంతం సరైనదని తేలింది.

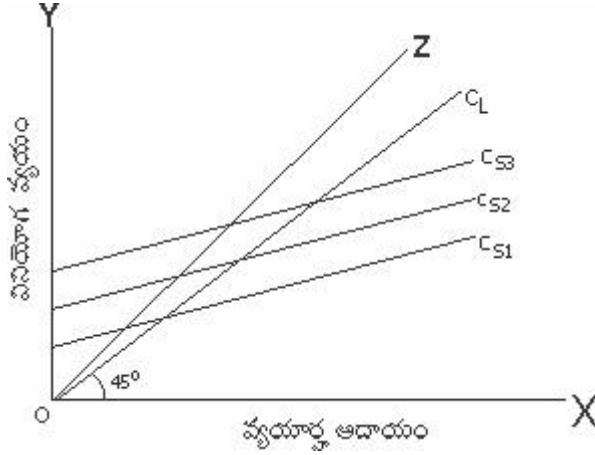
అయితే కుజ్నెట్స్ నిర్వహించిన దీర్ఘకాలిక కాలశ్రేణుల అనుభవపూర్వక దత్తాంశం కీన్స్ నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన వాస్తవ విరుద్ధమని ఋజువు చేసింది. అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల ఆర్థిక వ్యవస్థలో 1869-1938 కాలానికి సంబంధించిన దత్తాంశం ప్రకారం ఆ దేశ జాతీయాదాయం ఆ కాలంలో నాలుగు రెట్లు పెరిగినప్పటికీ సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మాత్రం స్థిరంగానే ఉంది. ఆదాయం, వినియోగ వ్యయం సమాన అనుపాతం ఉండదన్న కీన్స్ పరికల్పనకు ఇది విరుద్ధమైన అనుభవం. ఈ వైరుధ్యాన్ని వినియోగ చిక్కు ప్రశ్న (Consumption Puzzle) అంటారు.

అయితే కీన్స్ నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పనను కొంతమంది సమర్థిస్తారు. వారి దృష్టిలో ఆదాయం, వినియోగం మధ్య అనుపాత సంబంధం కేవలం భ్రమ మాత్రమే. వాస్తవం కాదు, అందుకు కారణం ఆదాయేతర అంశాలే కానీ ఆదాయం కాదని వారి వాదన. వారి అభిప్రాయంలో ఆ అంశాలు కింది విధంగా ఉంటాయి.

1. పట్టణీకరణ: ఉపాధికోసం శ్రామికులు అధిక సంఖ్యలో గ్రామాల నుండి పట్టణాలకు వలస వస్తారు. వారు తమ ఆదాయాలలో ఎక్కువ సాతం వినియోగం పై ఖర్చు చేస్తారు. దీనివల్ల తలసరి వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. గ్రామీణుల ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి కన్నా, పట్టణవాసుల ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి ఎక్కువగా ఉంటుంది.
2. మన్నిక గల వస్తువులు: అనేక మన్నిక గల వినియోగ వస్తువులు కొత్తగా మార్కెట్లోకి వస్తున్నాయి. ఉదా॥ టెలివిజన్లు, ఎయిర్ కండిషనర్లు, ఫ్రీజ్ లు మొదలైనవి (20వ శతాబ్దంలో) వాటి పైన ప్రజలు ఎక్కువగా వ్యయం చేస్తున్నారు.
3. సంపద సంచయనం: ప్రజలు సంపద సమకూర్చుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తారు. ఎక్కువ సంపద సమకూర్చుకున్న తర్వాత వినియోగం పైన ఆసక్తి చూపుతారు. అందువల్ల వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది.
4. వృద్ధులు: జనాభాలో వృద్ధుల సంఖ్య పెరుగుతున్నది. వైద్య సదుపాయాలు పెరిగి ఆయుఃప్రమాణం పెరగటం దీనికి కారణం. వారు ఆదాయం సంపాదించరు కాని వినియోగ వ్యయం చేస్తారు.

టోబిన్స్, స్మిత్తీలు కదలిక పరికల్పన (Drift Hypothesis) ప్రతిపాదించారు. దాని ప్రకారం స్వల్పకాలిక వినియోగ

ఫలభావ రేఖ కాలక్రమేణా పైకి జరుగుతూ పైన పేర్కొన్న కారణాల వల్ల దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫలభావ రేఖగా మారుతుంది అని వారు వివరించారు. పటం 6.2లో ఈ విషయం వివరించబడింది.

పటం 6.2 దీర్ఘకాల వినియోగ ఫలం

పటం 6.2లో X - అక్షం మీద వ్యయార్హ ఆదాయం, Y - అక్షం మీద వినియోగ వ్యయం కొలవబడుతున్నాయి. Z రేఖ 45° రేఖ. ఈ రేఖ మీద ప్రతి బిందువు ఆదాయం, వినియోగ వ్యయం సమానం అని తెలియజేస్తుంది. C_{s1} , C_{s2} , C_{s3} రేఖలు వరుసగా మూడు స్వల్పకాలాలకు సంబంధించిన వినియోగ ఫలభావ రేఖలు. అంటే $a + bY$ రేఖలు. స్వల్పకాలంలో ఆదాయం, వినియోగ వ్యయం మధ్య అనుపాత సంబంధం ఉండదు. ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతుంది. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి కంటే తక్కువగా ఉంటుంది. ఇది కీన్స్ వివరించిన వినియోగ ఫలభావం. టోబిన్, స్మిత్ వివరించిన దాని ప్రకారం ఆదాయేతర కారణాల వలన పట్టణీకరణ, సంపద సంచయనం, ఆదాయ వైద్య సదుపాయాలు పెరగటం మొదలైన కారకాల వల్ల కాలక్రమేణా వినియోగ ఫల భావరేఖ పైకి కదులుతుంది. ఆ రకంగా మొదటి స్వల్పకాలానికి సంబంధించిన C_{s1} రేఖ పైకి కదిలి రెండవ స్వల్పకాలంలో C_{s2} గా మారుతుంది. తరువాత అది కూడా పైకి జరిగి మూడవ స్వల్పకాలంలో C_{s3} గా మారుతుంది. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తిలో మార్పు వస్తూ ఉంటుంది. ఆ విధంగా పైకి జరుగుతూ దీర్ఘకాలంలో C_L గా మారుతుంది. ఈ రేఖ మూలబిందువు O ద్వారా వెళ్ళే సరళరేఖ. ఇది దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫలభావ రేఖ అని కూడా అంటారు. చిరకాలం అంటే ఎక్కువ దీర్ఘకాలం. దీర్ఘకాలంలో సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి నిలకడగా ఉంటుంది. ఆదాయం వినియోగం మధ్య అనుపాత సంబంధం ఏర్పడుతుంది.

ఆ విధంగా కీన్స్ వివరించిన స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫల భావానికి కుజ్నట్స్ ఋజువు చేసిన దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల భావానికి మధ్య ఉన్న వైరుధ్యం లేదా వినియోగ చిక్కుముడిని టోబిన్, స్మిత్ తొలగించి రెండింటినీ సమన్వయం చేశారు. అయితే వినియోగ వ్యయం ప్రస్తుత నిరపేక్ష ఆదాయం యొక్క ప్రమేయమనే విషయాన్ని వారు కాదనలేదు. స్వల్పకాలంలో ఆదాయం వినియోగ వ్యయం మధ్య అనుపాత సంబంధం ఉండదనే కీన్స్ అభిప్రాయాన్ని అనుభవపూర్వక అధ్యయనం ద్వారా వాస్తవమని ఋజువు చేశారు. కుజ్నట్స్ చెప్పిన విధంగా దీర్ఘకాలంలో ఆదాయం వినియోగ వ్యయం మధ్య అనుపాత సంబంధం ఏర్పడటానికి కారణాలను వివరించారు. వారు మెరుగుపరచిన లేదా పునర్నిర్మించిన కీన్స్ వినియోగ ఫల భావ సిద్ధాంతం నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పనగా గుర్తించబడింది. కీన్స్ సిద్ధాంతాన్ని ఋజువు చేసింది.

విమర్శ:

నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన కింది విధంగా విమర్శించబడింది.

1. నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన నిరపేక్ష ఆదాయానికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యతనిచ్చి, వినియోగ వ్యయం పై సాపేక్ష ఆదాయం, శాశ్వత ఆదాయం ప్రభావాన్ని పూర్తిగా విస్మరించింది.
2. ఆదాయం, వినియోగ వ్యయాల మధ్య అనుపాత సంబంధం ఉండదని నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన సారాంశం. కానీ అనుభవపూర్వక పరిశీలన ఇది వాస్తవ విరుద్ధం అని ఋజువు చేస్తున్నది.
3. గాలివాటు లాభాలు, నష్టాలు వినియోగ వ్యయం పై చూపే ప్రభావాన్ని ఇది విస్మరించింది.

6.2 సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన (Relative Income Hypothesis):

స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫల భావానికి, దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల భావానికి మధ్యగల వైరుధ్యాన్ని సమన్వయం చేయటానికి అమెరికా అర్థశాస్త్రవేత్త జె.ఎన్. డ్యూసెన్ బరీ చేసిన ప్రయత్న ఫలితమే సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం 1949లో "Income, Saving and Consumer Behaviour" అని తాను రచించిన గ్రంథంలో ఆయన సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన సిద్ధాంతాన్ని వివరించాడు. మొదట డౌరాతీ బ్రాడీ, రోజ్ ఫ్రీడ్ మన్ దీనిని ప్రతిపాదించారు. కానీ డ్యూసెన్ బరీ దానిని సంపూర్ణంగా అభివృద్ధి చేశాడు అందువలన సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన డ్యూసెన్ బరీ పేరుతో ముడిపడి ఉంది.

వినియోగ ఫల భావం కీన్స్ వివరించినట్లు నిరపేక్ష ఆదాయం మీద కాక, సాపేక్ష ఆదాయం పై ఆధారపడి ఉంటుందని డ్యూసెన్ బరీ ప్రతిపాదించాడు. ఇక్కడ సాపేక్ష ఆదాయం అనే భావనను మరికొంత స్పష్టంగా అవగాహన చేసుకోవాలి. దీనిని ఒక ఉదాహరణ ద్వారా కింది విధంగా వివరించవచ్చు.

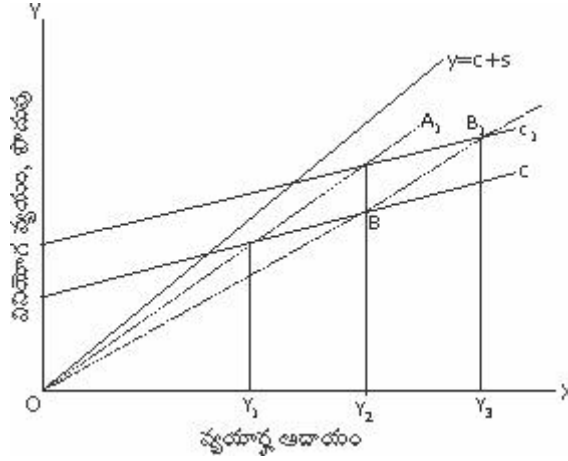
ఉదాహరణకు ఒక కాలనీలో అనేక అధిక ఆదాయ కుటుంబాల మధ్య ఒక మధ్య తరగతి కుటుంబం ఉంది. ఆ కుటుంబం నెలసరి ఆదాయం రూ॥ 40,000 అనుకుందాం. అది ఆ కుటుంబం నిరపేక్ష ఆదాయం. అంటే మరే ఆదాయంతోనూ పోల్చని ఆదాయం. అయితే ఆ కాలనీలోని ఇతర అధిక ఆదాయ కుటుంబాల నెలసరి సగటు ఆదాయం రూ॥ 1,20,000 అనుకుందాం. ఆ ఆదాయంతో పోల్చి చూస్తే మధ్య తరగతి కుటుంబ ఆదాయం అందులో మూడవ వంతు ఉంది. మూడవ వంతు ఆదాయాన్ని సాపేక్ష ఆదాయం అంటారు. కీన్స్ నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన ప్రకారం మధ్య తరగతి కుటుంబ వినియోగ వ్యయం ఆ కుటుంబ నిరపేక్ష ఆదాయం రూ॥ 40,000 మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కానీట డ్యూసెన్ బరీ ప్రకారం సాపేక్ష ఆదాయం అంటే "మూడవ వంతు" మీద ఆధారపడుతుంది. మూడవ వంతు అనేది ఒక నిరపేక్ష సంఖ్య కాదు. ఒక సాపేక్ష సంఖ్య మాత్రమే. ఉదాహరణకు ఇతర ఆదాయ కుటుంబాల నెలసరి సగటు వినియోగ వ్యయం రూ॥ 84,000 అనుకుందాం. అంటే ఆ కుటుంబాల సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి 0.70. అదే విధంగా మధ్య తరగతి కుటుంబం నెలసరి వినియోగ వ్యయం రూ॥ 30,000 అనుకుందాం. అంటే ఆ కుటుంబాల సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి 0.70 అదే విధంగా మధ్య తరగతి కుటుంబం నెలసరి వినియోగ వ్యయం రూ॥ 30,000 అనుకుందాం. అంటే ఆ కుటుంబం సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి 0.75 అంటే రెండు రకాల కుటుంబాల సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి 0.75. ఇప్పుడు అధిక ఆదాయ కుటుంబాల నెలసరి సగటు ఆదాయం రూ॥ 1,80,000 గాను, వినియోగ వ్యయం రూ॥ 1,26,000 గానూ, మధ్య తరగతి కుటుంబ ఆదాయం రూ॥ 60,000గానూ వినియోగ వ్యయం రూ॥ 45,000గానూ పెరిగింది అనుకుందాం. ఏ రెండు వర్గాల నిరపేక్ష ఆదాయాలు మారాయి కానీ రెండు కుటుంబాల ఆదాయాలు ఒకే అనుపాతంలో అంటే 50 శాతం పెరిగాయి. సాపేక్ష ఆదాయాలు మారలేదు. అంటే ఆద్యాలు పెరిగిన తర్వాత కూడా ఆ రెండు వర్గాల మధ్య ఆదాయ నిష్పత్తి 3:1 గానే ఉంది. కాబట్టి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తులు కూడా మారలేదు. కాబట్టి ఆ విధంగా కాకుండా మధ్యతరగతి కుటుంబం

ఆదాయం రూ॥ 90,000కు పెరిగింది అనుకుందాం. ఇప్పుడు ఆ కుటుంబం అధిక ఆదాయ కుటుంబాలకు మధ్య తరగతి కుటుంబం ఆదాయానికి మధ్య ఉన్న నిష్పత్తి 3:1 నుండి 2:1గా మారింది. అంటే సాపేక్ష ఆదాయం మారింది. ఇప్పుడు సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారవచ్చు. ఉదాహరణకు మధ్య తరగతి కుటుంబ వినియోగ వ్యయం రూ॥ 63,000కు పెరిగితే, సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి 0.70 అవుతుంది. ఆదాయం పెరగకముందు 0.75 అని గమనించాలి. ఇందుకు కారణం సాపేక్ష ఆదాయం పెరగటమే.

1. ఒక నిర్ణీత ఆదాయవర్గానికి చెందిన కుటుంబాల ఆదాయాలు పెరిగితే, అదే రేటులో ఆ వర్గంలోని అన్ని కుటుంబాల వినియోగ వ్యయ స్థాయి కూడా పెరుగుతుంది.
2. ఒక కుటుంబ సాపేక్ష ఆదాయ స్థాయిలో మార్పు లేకుండా దాని నిరపేక్ష వ్యయం పెరిగితే దాని వినియోగ వ్యయం, పొదుపు కూడా పెరుగుతాయి. కానీ ఆదాయంలో వినియోగ వ్యయం అనుపాతం మారదు. అంటే సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారదు.
3. ఒక ఆదాయ వర్గంలోని ఒక కుటుంబ సాపేక్ష ఆదాయ స్థాయి మారకుండా, అదే వర్గంలోని ఇతర కుటుంబాల ఆదాయాలు పెరిగితే ఆ కుటుంబం వినియోగ అనుపాతం పెరుగుతుంది.
4. ఒక కుటుంబం తక్కువ ఆదాయ వర్గం నుండి ఎక్కువ ఆదాయ వర్గంలోకి మారితే ఆదాయంలో పెరుగుదల శాతం కన్నా వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదల శాతం తక్కువగా ఉంటుంది.

పై ప్రమేయాలలో చివరిది కీన్స్ నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పనను బలపరుస్తుంది. మిగిలిన ప్రమేయాలు కీన్స్ సిద్ధాంతానికి విరుద్ధంగా ఉన్నాయి, కీన్స్ సిద్ధాంతం సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి కన్నా ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి తక్కువ అని తెలుపుతుంది. కానీ డ్యూసెన్ బరీ సిద్ధాంతం ఇవి రెండూ ఒకదానికి ఒకటి సమానం అని వివరిస్తుంది.

పటం 6.3లో డ్యూసెన్ బరీ సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన చూపబడింది. పటంలో X - అక్షం మీద వ్యయార్హ ఆదాయం, Y - అక్షం మీద వినియోగ వ్యయం మరియు పొదుపు కొలవబడుతున్నాయి. మొదటి వినియోగ ఫలభావ రేఖ C. A కుటుంబం ఆదాయం OY_1 . దాని వినియోగ వ్యయం Y_1A . దాని ఆదాయం OY_2 కు పెరిగిందనుకుందాం. C వినియోగ ఫల భావ రేఖ ప్రకారం దాని వినియోగ వ్యయం Y_2B కి పెరగాలి. నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన ప్రకారం అలా జరుగుతుంది. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతుంది. కానీ A కుటుంబ ఆదాయం Y_2A_1 . స్థాయికి పెరిగింది. అంటే Y_2B కంటే ఎక్కువగా పెరిగింది. పటంలో A_1 బిందువు C_1 రేఖగా కదిలింది. పటం గమనిస్తే A బిందువు, A_1 బిందువు రెండూ మూల బిందువు O నుంచి గీచిన సరళరేఖ పై ఉన్నాయి. ఆదాయం OY_2 అంటే సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారలేదు. A కుటుంబం ఆదాయం పెరిగినందు వల్ల దాని వినియోగ వ్యయం పెరిగింది. కానీ ఆదాయంలో పెరుగుదలకు సమాన అనుపాతంలో పెరిగింది.

పటం 6.3 సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన

అదే విధంగా B కుటుంబం ఆదాయం మొదట OY_2 వినియోగ వ్యయం Y_2B . B కుటుంబ ఆదాయం OY_2 నుంచి OY_3 కు పెరిగింది. వినియోగ వ్యయం Y_2B నుంచి Y_2B_1 కు పెరిగింది. పటంలో గమనిస్తే చలనం మొదటి వినియోగ ఫల భావ రేఖ C మీద జరగలేదు. B బిందువు C రేఖ మీద ఉంటే B_1 బిందువు C_1 రేఖ మీద వుంది. గమనిస్తే B, B_1 బిందువులు రెండూ మూల బిందువు నుంచి గీచిన సరళ రేఖ పై ఉన్నాయి. అంటే B కుటుంబ ఆదాయం పెరిగిన అనుపాతంలోనే దాని వినియోగ వ్యయం పెరిగింది. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారలేదు.

ఈ విధంగా ప్రతి ఆదాయ స్థాయి వద్ద ఒక సగటు కుటుంబం సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగా ఉంటే, సాపేక్ష ఆదాయంలో మార్పు లేకుండా స్మజిమ్ మొత్తం ఆదాయం పెరిగినప్పటికీ దాని సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి స్థిరంగానే ఉంటుంది అని డ్యూసెన్ బరీ సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన వివరిస్తుంది.

ప్రదర్శన ప్రభావం(Demonstration Effect):

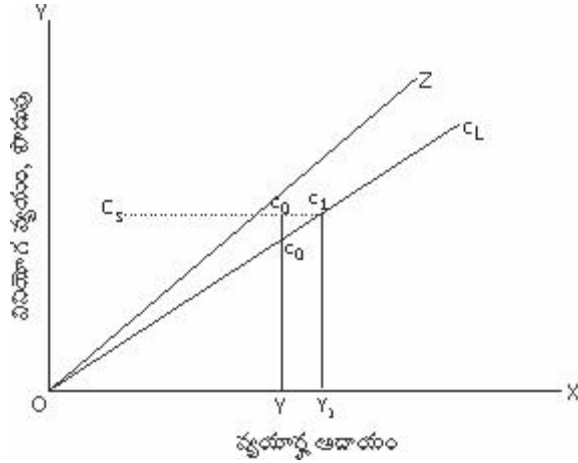
ప్రతి కుటుంబం తన జీవన ప్రమాణాన్ని ఇరుగుపొరుగు కుటుంబాల జీవన ప్రమాణంతో పోల్చుకుంటుంది అని డ్యూసెన్ బరీ భావిస్తాడు. పేద కుటుంబం ధనిక కుటుంబ జీవన పైలిని అనుకరిస్తుంది. దీనిని "to keep up with the Joneses" అంటే ప్రదర్శన ప్రభావం అని ఆయన అన్నాడు. దీనిని డ్యూసెన్ బరీ ప్రభావం అని కూడా అంటారు. అందువల్ల తన ఆదాయం తక్కువయినా అధిక శాతం వ్యయం చేస్తుంది. అదే విధంగా ఒక మధ్య తరగతి కుటుంబం పేద కుటుంబాల మధ్య ఉంటే దాని వినియోగ వ్యయం తక్కువ అనుపాతంలో ఉంటుంది. ఇక్కడ ప్రదర్శన ప్రభావం ఉండదు. కాబట్టి ఒకే కుటుంబం సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి ధనిక సమాజం మధ్యలో ఉంటే ఎక్కువగాను, పేద సమాజం మధ్య ఉంటే తక్కువ గాను ఉంటుంది అని చెప్పవచ్చు. అదే విధంగా ఒక నిర్లిత ఆదాయం సంపాదించే కుటుంబం వట్టణంలో ఉంటే చేసే వినియోగ వ్యయం కన్నా పల్లెలలో ఉంటే చేసే వినియోగ వ్యయం తక్కువగా ఉంటుంది. వట్టణాలలో ఉన్న అనుకరణ, పల్లెలలో ఉండదు. భారతదేశంలో చేసిన కొన్ని అధ్యయనాలలో ఇది ఋజువైంది.

రేచెట్ ప్రభావం (Ratchet Effect):

ఒక కుటుంబం ఆదాయం పెరిగితే దాని వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. కాని ఆదాయం తగ్గితే వినియోగ వ్యయం తగ్గదు. కారణం కుటుంబాలు లకమారు చేరుకున్న అధిక వినియోగ ప్రమాణాన్ని తగ్గించుకోవటానికి ఇష్టపడవు. దానిని నిలబెట్టుకోవటానికి ప్రయత్నిస్తాయి. ఉదాహరణకు ఒకమారు కారులో ప్రయాణం చేయటానికి ఇష్టపడదు. ఎయిర్

కండీషన్ బోగీలో ప్రయాణం చేసే వ్యక్తి సాధారణ స్లీపర్లో ప్రయాణం చేయటానికి ఇష్టపడడు. దీనిని రేచెట్ ప్రభావం అంటారు. ఒకవైపు మాత్రమే తిరిగే పళ్ల చక్రాన్ని రేచెట్ అంటారు. సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పనలో ఒకమారు పెరిగిన వినియోగ ప్రమాణం తగ్గదు కాబట్టి దీనిని రేచెట్ ప్రభావం అన్నారు. అధిక వినియోగ ప్రమాణాన్ని కాపాడుకోవటానికి వినియోగ వ్యయం తగ్గించకుండా పొదుపు తగ్గించుకుంటాడు.

ఒక రేఖా పటం ద్వారా రేచెట్ ప్రభావం వివరించవచ్చు.

పటం 6.4 రేచెట్ ప్రభావం

పటం 6.4లో X - అక్షంమీద వ్యయార్హ ఆదాయం, Y - అక్షం మీద వినియోగ వ్యయం మరియు పొదుపు కొలవబడుతున్నాయి. Z రేఖ 45° రేఖ. CL రేఖ దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల భావ రేఖ. దాని ప్రకారం OY₁ ఆదాయ స్థాయి వద్ద వినియోగ వ్యయం Y₁C₁. ఇప్పుడు ఆర్థిక తిరోగమన పరిస్థితులు ఏర్పడి ఆదాయ స్థాయి OY₁ స్థాయి నుంచి OY₀ స్థాయికి పడిపోయింది అనుకుందాం. కీన్స్ ప్రకారం వినియోగ వ్యయస్థాయి అదే వినియోగ ఫలభావ రేఖ మీద Y₀C₀ స్థాయికి తగ్గాలి కాని Y₀C₀కి మాత్రమే తగ్గింది. Y₀C₀ కంటే Y₀C₀1 ఎక్కువగా ఉందని పటం చూస్తే అర్థం అవుతుంది. C₀1 బిందువు దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల భావ రేఖ CL మీదకాక స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫలభావ రేఖ C_s రేఖ మీద ఉందని గమనించవచ్చు. అంటే ఆదాయం తగ్గినప్పటికీ సగటు వినియోగ ప్రవృత్తిలో మార్పు లేదు. ఇది రేచెట్ ప్రభావం. ప్రజలు ఆదాయం తగ్గినా తమ వినియోగ ప్రమాణం తగ్గించుకోవటానికి ఇష్టపడరు. అయితే ఆర్థిక తిరోగమన దశ పోయి మరలా ఆదాయం పెరుగుతూ ఉంటే సమాన అనుపాతంలో వినియోగ వ్యయం కూడా పెరుగుతూ మళ్ళీ OY₁ ఆదాయ స్థాయి వద్ద Y₁C స్థాయి చేరుకుంటుంది.

డ్యూసెన్ బరీ ఆదాయ పరికల్పన ప్రకారం కుటుంబ బడ్జెట్ అధ్యయనాల వల్ల తెలిసిన దానికంటే సమాజం సమిష్టి వినియోగ వ్యయ ఫల భావ రేఖ కొంత ఎక్కువ బల్లపరుపుగా ఉంటుంది. దీనికి కారణం సమాజం సమిష్టి వినియోగ వ్యయం నిరోపేక్ష ఆదాయం మీద కాక సాపేక్ష ఆదాయం మీద ఆధారపడుతుంది. సాపేక్ష ఆదాయంలో మార్పు లేకుండా సమాజం ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయ అనుపాతం మారదు. ప్రదర్శనా ప్రభావం వల్ల ప్రతి కుటుంబం కూడా తన ఆదాయంలో పెరుగుదలకు సమాన అనుపాతంలోనే వినియోగ వ్యయాన్ని పెంచుతుంది.

డ్యూసెన్ బరీ స్వల్పకాలిక వినియోగ భావం కూడా సరళ రేఖాత్మకంగా ఉంటుంది. ప్రదర్శనా ప్రభావం, రేచెట్ ప్రభావంల ద్వారా స్వల్పకాలంలో సరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావాన్ని డ్యూసెన్ బరీ ఋజువు చేశాడు. సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన కూడా నిరోపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన లాగే వినియోగ వ్యయం వర్తమాన లేదా ప్రస్తుత ఆదాయం పైనే ఆధారపడుతుందని

తెలుపుతాయి. అయితే కీన్స్ నిరపేక్ష ఆదాయం మీద ఆధారపడుతుందని చెబితే, డ్యూసెన్ బరీ సాపేక్ష ఆదాయంమీద ఆధారపడి ఉంటుందని వివరించాడు.

విమర్శ:

1. ఆదాయం పెరిగినప్పుడు, పెరుగుదల కొంచెం అయినా, ఎక్కువ అయినా అనుపాతం ఆదాయానికి అనుపాతంలో ఉంటుందని సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన తెలియజేస్తుంది. కాని అనుభవంలో ఆదాయంలో పెరుగుదల అత్యధిక మొత్తంలో జరిగితే వినియోగ వ్యయం తక్కువ అనుపాతంలో పెరుగుతుంది అని ఋజువు చేయబడింది.
2. వినియోగ ప్రమాణాలు మారవని, వాటిని నిలబెట్టుకోవటానికే కుటుంబాలు ప్రయత్నిస్తాయని ఈ సిద్ధాంతం చెబుతుంది. ఇది స్వల్పకాలంలో నిజం కావచ్చు గాని, దీర్ఘకాలంలో నిజం కాదు. ఆదాయం తగ్గినప్పుడు అంతకుముందు అనుభవిస్తున్న వినియోగ ప్రమాణాలు నిలబెట్టుకోవాలంటే పొదుపు ఖర్చు చేయాలి. అది కొంతకాలమే సాధ్యం. దీర్ఘకాలంలో వీలు కాదు. అయితే ఈ సిద్ధాంతం పూర్తిగా వినియోగ ప్రమాణాలు తగ్గవని చెప్పలేదు. తక్కువ అనుపాతంలో తగ్గుతాయని మాత్రమే చెబుతుందని కొందరు వివరణ ఇచ్చారు.
3. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆదాయం, వినియోగ వ్యయం ఒకే దిశలో మారతాయి. అంటే ఆదాయం పెరిగితే వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది. ఆదాయం తగ్గితే వినియోగ వ్యయం కూడా తగ్గాలి. కానీ 1948-49 ఆర్థిక తిరోగమన సమయంలో అమెరికాలో వ్యయార్థ ఆదాయం తగ్గుతూ ఉంటే వినియోగ వ్యయం పెరిగింది.

కొంత వరకూ ఈ విమర్శలు నిజమే అయినప్పటికీ అవి స్వల్పమైనవి. సిద్ధాంతపరంగా సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన ప్రాధాన్యత తగ్గదు. ఇది నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన కన్నా చాలా మెరుగైనది. దానిలోని కొన్ని వైరుధ్యాలను పరిష్కరిస్తుంది.

6.3 శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన (Permanent Income Hypothesis):

అమెరికా ఆర్థికవేత్త అయిన మిల్టన్ ఫ్రీడ్మన్ (Milton Friedman) శాశ్వత ఆదాయ భావన ఆధారంగా 1957లో తాను ప్రచురించిన “ఒక వినియోగ ప్రమేయ సిద్ధాంతం” (A Theory of Consumption Function) అనే పుస్తకంలో శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పనను రూపొందించాడు. వినియోగదారుని వ్యయ సిద్ధాంతంలో ఆదాయం పాత్ర గురించి ఫ్రీడ్మన్ నూతన దృక్పథాన్ని చేపట్టాడు. వర్తమాన ఆదాయం భావన స్థానంలో శాశ్వత ఆదాయ భావనను ప్రతిస్థాపించాడు. వ్యక్తులు తమ దీర్ఘదృష్టి ఆధారంగా కొంత ఆదాయాన్ని శాశ్వత ఆదాయమని భావిస్తారు. ఈ ఆదాయం ఒక విధంగా కొన్ని సంవత్సరాల సగటు ఆదాయంగా లేదా నిశ్చితంగా ఉండే ఆదాయంగా భావించవచ్చు. వర్తమాన కాలంలో ఆర్జించిన ఆదాయం శాశ్వత ఆదాయం కాకపోవచ్చు. కొంత కాలంలో సంపాదించే సగటు ఆదాయాన్ని శాశ్వత ఆదాయంగా భావించవచ్చు.

కాలశ్రేణి విశ్లేషణలో పదిహేడు సంవత్సరాల భారిత సగటు ఆదాయాన్ని శాశ్వత ఆదాయంగా పరిగణించాడు. ప్రస్తుతం లేదా వర్తమాన ఆదాయానికి 33 శాతం, అంతకు పూర్వం సంవత్సరాలకు పురోగామి పద్ధతిలో క్షీణించే భారాలు కేటాయించటంజరిగింది. దానికి ఒక సంవత్సరం ముందు ఆదాయానికి 22 శాతం భారం (weight) ఇవ్వటం జరిగింది. అయితే సిద్ధాంతపరంగా శాశ్వత ఆదాయాన్ని కొన్ని నిర్దిష్ట సంవత్సరాల ఆదాయంగా భావించి ఖచ్చితంగా ఇన్ని సంవత్సరాలు అని లెక్కించటం వీలుకాదని ఆయన భావించాడు. వాస్తవ సమాచారం ఆధారంగానే, గణించవలసిన సంవత్సరాలను నిర్ణయించాలి. శాశ్వతం అంటే జీవిత కాలంగా భావించవచ్చు.

శాశ్వత ఆదాయం అనేది మొత్తం సంపద మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. మొత్తం సంపద మానవ మానవేతర సంపదల సముదాయం. మానవ సంపద అనగా వ్యక్తికున్న వైపుణ్యం, శిక్షణ,విద్య మొదలైనవి. ఒక నటి యొక్క అందమైన ముఖము

కూడా మానవ సంపదే. మానవేతర సంపద అంటే స్థిర చరాస్తుల మొత్తం. శాశ్వత ఆదాయం నిర్ణీత కాలంలో మొత్తం సంపద నుండి వచ్చే ప్రవాహం. దీనిని సమీకరణ రూపంలో ఈ క్రింది విధంగా వ్రాయవచ్చు.

$$Y_p = i W$$

ఇక్కడ Y_p = శాశ్వత ఆదాయం

$$i = \text{వడ్డీ రేటు}$$

W = మానవ మరియు మానవేతర సంపద

వినియోగదారుని ప్రవర్తన నిరంతరమూ దీర్ఘకాలిక వినియోగ అవకాశాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని నిర్ణయించబడుతుందని అంతేకాని కేవలం ప్రస్తుత ఆదాయ స్థాయి పై ఆధారపడి ఉండదని మిల్టన్ ఫ్రీడ్మన్ వాదన. ఒక వ్యక్తికి వారానికి ఒకసారి వేతనం లభించినట్లయితే ఆ ఆదాయాన్ని మొత్తం ఒకే రోజు ఖర్చు పెట్టుగా మిగిలిన రోజులలో శూన్య వినియోగంతో జీవించటానికి ఏ వ్యక్తి కూడా ఇష్టపడడు. వినియోగం సజావుగా కొనసాగాలని ఎవరైనా భావిస్తారు. కాని ఒక రోజు అధికం మరొక రోజు కొరతను ఎవ్వరూ అభిలషించరు కాబట్టి ఏ లక్కరోజు వినియోగమైనా కేవలం ఆ రోజు లభించిన ఆదాయం మీద కాకుండా రోదువారి సగటు ఆదాయం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ విధంగా దీర్ఘకాలంలో లభించే ఆదాయం ప్రాతిపదికగా వినియోగ ప్రణాళిక నిర్ణయించబడుతుందని ఫ్రీడ్మన్ నొక్కి చెప్పినాడు. శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పనలో వినియోగం శాశ్వత ఆదాయానికి అనుపాతంగా ఉంటుందని ఫ్రీడ్మన్ వాదించినాడు. దీనిని సమీకరణ రూపంలో ఈ క్రింది విధంగా వ్రాయవచ్చు.

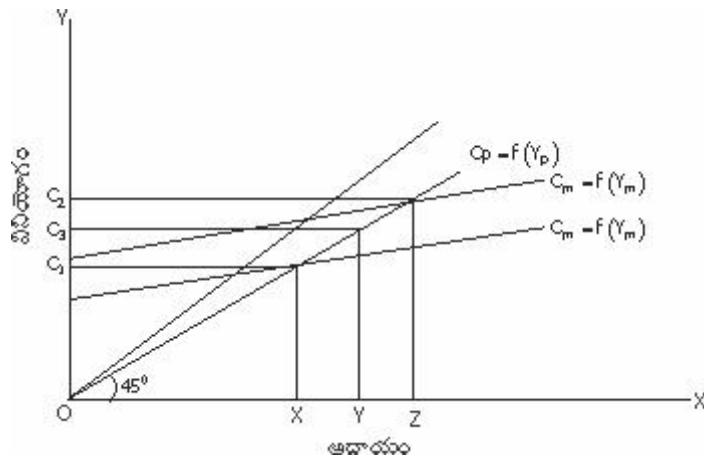
$$C_p = k Y_p$$

ఇక్కడ C_p = శాశ్వత వినియోగం

$$k = \text{స్థిర అనుపాతం}$$

$$Y_p = \text{శాశ్వత ఆదాయం}$$

ఒక సంవత్సరంలో సంపాదించిన ఆదాయాన్ని ఆ సంవత్సరపు లెక్కించిన (measured) ఆదాయం అంటారు. దీనినే వాస్తవిక ఆదాయం (real income) అని కూడా అంటారు. దీనినిబట్టి వర్తమాన ఆదాయమే లెక్కించిన లేదా వాస్తవిక ఆదాయం లెక్కించిన ఆదాయం వేరు శాశ్వత ఆదాయం ఫ్రీడ్మన్ వినియోగ ఫలంను పటం 9.3లో చూపబడింది.

పటం 6.5 శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన

పటం 6.5 కొలవబడిన వినియోగం మరియు కొలవబడిన & శాశ్వత ఆదాయానికి మధ్య గల సంబంధం

X - అక్షం - ఆదాయం

Y - అక్షం - వినియోగం

$C_p = f(Y_p)$ - దీర్ఘకాల వినియోగ ఫలరేఖ

$C_m = f(Y_m)$ - స్వల్పకాల వినియోగ ఫలరేఖలు

పటం 6.5లో ఆదాయ స్థాయి X వద్దనే చాలాకాలం వరకు మారకుండా ఉంటే అది వాస్తవిక ఆదాయం మరియు శాశ్వత ఆదాయం. ఒకవేళ ఆదాయం X నుంచి Zకు పెరిగితే శాశ్వత ఆదాయం X నుంచి Zకు కాకుండా X నుంచి Y వరకు మాత్రమే పెరుగుతుంది. కారణం శాశ్వత ఆదాయం దీర్ఘకాల వాస్తవిక ఆదాయాల సగటు. కావున వాస్తవిక ఆదాయం X నుంచి Z కు పెరిగినా శాశ్వత ఆదాయం X నుంచి Y కు మాత్రమే పెరుగుతుంది. దీని వలన వినియోగం C_1 నుంచి C_2 కు పెరగదు. ఇది C_3 వరకు మాత్రమే పెరుగుతుంది. ఒకవేళ Z వద్ద వాస్తవిక ఆదాయం చాలా కాలం స్థిరంగా ఉంటే అదే శాశ్వత ఆదాయం అవుతుంది. ఇక్కడ వాస్తవిక ఆదాయానికి శాశ్వత ఆదాయానికి తేడా ఉండదు. దీర్ఘకాలంలో ఆదాయాలు పెరుగుతూ ఉన్నప్పుడు కొన్ని కారణాల వల్ల వినియోగ స్థాయి మెల్లమెల్లగా ఊర్ధ్వంగా స్థాన చలనం చెంది స్వల్పకాల వినియోగ ఫలరేఖ పైకి మారుతుంది. అందువలన వినియోగం శాశ్వత ఆదాయ ఫలం వినియోగం వాస్తవిక ఆదాయ ఫలం అను రెండు భావనలు ఒకే వినియోగాన్ని చూపిస్తాయి అదే C_2 .

శాశ్వత, పరివర్తనాత్మక ఆదాయాలు:

వాస్తవిక లేదా లెక్కించిన ఆదాయం అంటే సంపాదించబడిన ఆదాయంలో రెండు భాగాలు ఇంటాయి. అవి:

ఎ) శాశ్వత ఆదాయం

బి) తాత్కాలిక లేక పరివర్తనాత్మక ఆదాయం

ఇట్లా ప్రతి వ్యక్తి లేదా మొత్తం ఆర్థికవ్యవస్థ ఆదాయాలలో శాశ్వత, తాత్కాలిక భాగాలు ఇమిడి ఉంటాయి. ఆదాయం వలన, మొత్తం వినియోగంలో కూడా రెండు భాగాలుంటాయి. వాటిని సమీకరణ రూపంలో క్రింది విధంగా వ్రాయవచ్చు.

$$C_m = C_p + C_{tr}$$

ఇక్కడ C_m = వాస్తవిక వినియోగం

C_p = శాశ్వత వినియోగం

C_{tr} = తాత్కాలిక వినియోగం

ఎ) శాశ్వత ఆదాయం:

ఫ్రీడ్ మన్ ప్రకారం శాశ్వత ఆదాయం కింది విధంగా ఉంటుంది.

శాశ్వత ఆదాయం = గడచిన సంవత్సరం ఆదాయం + గడచిన సంవత్సరానికి వర్తమాన సంవత్సరానికి ఆదాయంలో వచ్చిన అనుపాత మార్పు. దీనిని కింది సమీకరణం ద్వారా వివరించవచ్చు.

$$Y_p = Y_{t-1} + a(Y_{t_1} - Y_{t-1})$$

$$= aY_{t-1} + Y_{t-1}(1-a)$$

ఇందులో Y_p = శాశ్వత ఆదాయం, Y_{t-1} = గడచిన సంవత్సరం ఆదాయం, Y_{t_1} = ప్రస్తుత సంవత్సరం ఆదాయం, a = ఆదాయంలో వచ్చిన మార్పు అనుపాతం. a ఒకటి కంటే తక్కువ 0 కంటే ఎక్కువ. ($0 < a < 1$)

కింది ఉదాహరణతో శాశ్వత ఆదాయం లెక్కించవచ్చు.

$$Y_{t-1} = \text{రూ. } 40,000 \quad Y_{t_1} = \text{రూ. } 50,000 \quad a = 0.7$$

$$Y_p = aY_{t_1} + Y_{t-1}(1-a)$$

$$= (0.7 \times 50,000) + 40,000(1 - 0.7)$$

$$= (0.7 \times 50,000) + (40,000 \times 0.3)$$

$$= 35,000 + 12,000$$

$$= 47,000$$

ఇక్కడ రెండు విషయాలు గమనించాలి.

- 1) $Y_{t_1} = Y_{t-1}$ అయితే దాని అర్థం గడచిన సంవత్సరం ఆదాయమే వర్తమాన సంవత్సరంలో కూడా వచ్చింది కాబట్టి గడచిన సంవత్సరం ఆదాయాన్ని శాశ్వత ఆదాయంగా పరిగణించవచ్చు. ఎందుకంటే వర్తమాన ఆదాయం ఇప్పటికే వచ్చింది. అది గడచిన సంవత్సరం ఆదాయంతో సమానం.
- 2) $Y_{t_1} > Y_{t-1}$ అయితే వర్తమాన సంవత్సరం ఆదాయం కన్నా శాశ్వత ఆదాయం తక్కువ అని భావించటం జరుగుతుంది. ఎందుకంటే గడచిన సంవత్సరం కంటే వర్తమాన సంవత్సరం ఆదాయం ఎక్కువగా వచ్చింది. భవిష్యత్తులో వర్తమాన సంవత్సరం ఆదాయం మళ్ళీను వస్తుందో రాదో తెలీదు.

కాబట్టి వర్తమాన సంవత్సరం ఆదాయం శాశ్వత ఆదాయంగా పరిగణించబడదు.

బి) తాత్కాలిక లేదా పరివర్తనాత్మక (Transitory) ఆదాయం:

వర్తమాన ఆదాయం, శాశ్వత ఆదాయం కన్నా ఎక్కువ కానీ, తక్కువగానీ ఉండవచ్చు. తాత్కాలిక ఆదాయం ఋణాత్మకంగా లేదా ధనాత్మకంగా ఉండవచ్చు. వాటిని బట్టి వర్తమాన, వాస్తవ ఆదాయాలు ఎక్కువ తక్కువ ఉండవచ్చు. శాశ్వత ఆదాయం కన్నా ఎక్కువ కానీ, తక్కువగా కానీ ఉండవచ్చు. బహుమానాల ప్రాప్తి, లాటరీలలో గెలుపు, అనుకోని బోనస్ పంపిణీ, పన్నులు తగ్గింపు, రాయితీలు, ధనాత్మక తాత్కాలిక వదాయాలకు ఉదాహరణలు. అనుకోని ప్రమాదాల వల్ల ప్యాక్షరీల మూత వల్ల, దొంగతనాల వల్ల, అనారోగ్యం వల్ల తాత్కాలిక ఆదాయాలు ఋణాత్మకంగా మారవచ్చు. వీటివల్ల వాస్తవిక ఆదాయం శాశ్వతం ఆదాయం కన్నా తక్కువ ఉంటుంది. స్వల్పకాలంలో ధనాత్మక, ఋణాత్మక ఆదాయాలు సంక్రమించటం సాధారణ విషయం. కాని దీర్ఘకాలంలో ఈ రెండు రకాల ఆదాయాలు పరస్పరం రద్దు చేసుకుంటాయి.

పలితంగా దీర్ఘకాలంలో వాటి ప్రభావం శాశ్వత లేదా వాస్తవంగా అనుభవించే ఆదాయం పై అంతగా ఉండకపోవచ్చు.

వర్తమాన వినియోగం శాశ్వత వినియోగం కన్నా ఎక్కువ కానీ, తక్కువ కానీ ఉండవచ్చు. ఆదాయంలో తాత్కాలిక ధనాత్మక, ఋణాత్మక భాగాలున్నట్లే వినియోగ వ్యయంలో కూడా అవి ఉంటాయి. ఆకర్షణీయమైన రాయితీ అమ్మకాలు, సరికొత్త రకాలైన వస్తువులు మార్కెట్లోకి వచ్చినప్పుడు తాత్కాలిక వినియోగం పెరుగుతుందన్న విషయం అందరికీ తెలుసు. కొన్ని అసాధారణ పరిస్థితులలో తాత్కాలిక వినియోగం క్షీణిస్తుంది. వివిధ కారణాల వలన వస్తువుల కొరత ఏర్పడి తాత్కాలిక వినియోగం తగ్గి నిర్బంధ పొదుపు పెరుగుతుంది. అంటే సాధారణంగా ప్రజలు అనుభవించే వినియోగం భవిష్యత్తుకు వాయిదా వేయబడుతుంది. ఇట్లాంటి వ్యయం క్షీణతను తాత్కాలిక ఋణాత్మక వినియోగ వ్యయంగా అనువదించుకోవాలి. వాస్తవిక వినియోగం ఏదైనా ఒక నెల లేదా సంవత్సరంలో శాశ్వత వినియోగానికన్నా అధికంగా లేదా అల్పంగా ఉండవచ్చు.

ఫ్రీడ్మన్ మూడు రకాల సహసంబంధాలను వివరించాడు. అవి:

1. తాత్కాలిక ఆదాయ వినియోగాల మధ్య సంబంధం లేదు. దీనిని సమీకరణ రూపంలో వ్రాయగా

$$RY_{tr}, C_{tr} = 0$$

$RY_{tr}, C_{tr} = Y_{tr}$ మరియు C_{tr} మధ్య ఉన్న సహసంబంధ గుణకం (i.e., Coefficient of correlation between Y_{tr} & C_{tr}).

2. తాత్కాలిక ఆదాయ వినియోగాలు, శాశ్వత ఆదాయ వినియోగాలతో సంబంధం కలిగి ఉండవు. దీనిని సమీకరణ రూపంలో వ్రాయగా $R_{ytr}, Y_p = 0$

$$R_{ctr}, C_p = 0$$

$R_{ytr}, y_p = Y_{tr}$ మరియు Y_p మధ్య ఉన్న సహసంబంధ గుణకం (i.e. coefficient of correlation between Y_{tr} & Y_p)

$R_{ctr}, C_p = C_{tr}$ మరియు C_p మధ్య ఉన్న సహసంబంధ గుణకం (coefficient of correlation between C_{tr} & C_p).

3. శాశ్వత ఆదాయ వినియోగాల మధ్య మాత్రమే ప్రధాన సంబంధం ఉంటుంది. ఈ సంబంధం అనుపాత సంబంధం. దీనిని సమీకరణ రూపంలో రాయగా

$$C_p = kY_p$$

ఆదాయ వ్యయాల శాశ్వత తాత్కాలిక ఉప భాగాలను విశ్లేషించిన తరువాత, శాశ్వత వినియోగం శాశ్వత ఆదాయంలో స్థిర నిష్పత్తిలో ఉంటుందని ఫ్రీడ్మన్ వాదించినాడు. అతని వినియోగ ప్రమేయంలో శాశ్వత ఆదాయం ప్రధానాంశములయినప్పటికీ, ఇతర కారకాలను విస్మరించలేరు. సంకేతాల ద్వారా అతని వినియోగ ప్రవృత్తిని కింది విధంగా వ్యక్తపరచవచ్చు.

$$C_p = K(r, w, u) Y_p$$

లేదా

$$C_p = K(Y_p)$$

పైన తెలిపిన ప్రమేయంలో K సంకేతం అనుపాత సంబంధాన్ని వ్యక్తం చేస్తుంది.

K విలువ కింది అంశాల పై ఆధారపడి ఉంటుంది.

1. **వడ్డీరేటు (i):** వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉంటే ప్రజలు తమ ఆదాయంలో ఎక్కువ భాగం పొదుపు చేస్తారు. వినియోగ వ్యయం తక్కువగా ఉంటుంది. వడ్డీరేటు తగ్గిస్తే పొదుపు తగ్గి వినియోగ వ్యయం పెరుగుతుంది.
2. **మానవ సంపదలో మానవేతర సంపద అనుపాతం:** మానవ, మానవేతర సంపదల నుంచి లభించే సాపేక్ష ఆదాయాలు కూడా వినియోగ వ్యయాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. మానవ, మానవేతర సంపదల సాపేక్ష ఆదాయాలను 'W' గా చెప్పవచ్చు. వదాయానికి, మానవతేర సంపదకు మధ్య నిష్పత్తిగా ఇది కొలవబడుతుంది. వినియోగ వ్యయం అధికంగా ప్రజల సంపద మీద ఎక్కువగా ఆధారపడుతుంది అని ఫ్రీడ్మన్ అభిప్రాయం. సంపద అధికంగా ఉంటే వినియోగ వ్యయం కూడా ఎక్కువగా ఉంటుంది. సంపద తక్కువగా ఉంటే వినియోగ వ్యయం కూడా తక్కువగా ఉంటుంది.
3. **తక్షణ వినియోగంపట్ల ఆసక్తి లేదా అభిరుచి (u):** ప్రజలు తమ సంపదను పెంచుకోవటం కంటే తక్షణ వినియోగం పై వ్యయం చేయటంలో అధిక ఆసక్తి కలిగి ఉంటే ఆ అంశం కూడా శాశ్వత ఆదాయంలో వినియోగ వ్యయ అనుపాతాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. తక్షణ వినియోగం పై ఆసక్తి లేదా అభిరుచి కూడా శాశ్వత ఆదాయంలో వినియోగ వ్యయ అనుపాతాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. ఈ అభిరుచి (u) అంటారు.

ఫ్రీడ్మన్ ప్రకారం కొంతకాలంలో, ముఖ్యంగా అమెరికా వంటి దేశాలలో r, w, u ప్రభావాలు పరస్పరం రద్దు చేసుకుంటాయి. కాబట్టి వాటిని విశ్లేషణ నుంచి తొలగించవచ్చు. ఇట్లా వాటిని ఉపేక్షించి $C_p = f(Y_p)$ అని తెలవవచ్చు. శాశ్వత వినియోగం శాశ్వత ఆదాయంతో స్థిర అనుపాత సంబంధం ఉన్నప్పుడు సగటు, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తులు సమానంగా ఉంటాయి.

శాశ్వత ఆదాయం, దీర్ఘకాల వినియోగ ఫల భావం, స్వల్పకాల వినియోగ ఫలభావం: ఫ్రీడ్మన్ శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పనలో స్వల్పకాల ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి (K_a) దీర్ఘకాల ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి (K) కంటే తక్కువ. $K_a < K$ స్వల్పకాల వినియోగ ఫల భావంలో ఆదాయం, వినియోగం మధ్య అనుపాత సంబంధం ఉండదు. అందువల్ల స్వల్పకాల వినియోగ ఫల భావరేఖ మూలబిందువు ద్వారా పోకుండా Y - అక్షంమీద మూల బిందువు పైన ప్రారంభమై ఎడమ నుండి కుడికి పైకిపోతుంది. కాలక్రమేణా పైకి జరుగుతూ దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల భావ రేఖగా మారుతుంది.

దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల రేఖ మూలబిందువు ద్వారా ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వెళ్లే సరళరేఖ. దీని అర్థం దీర్ఘకాలంలో ఆదాయం, వినియోగ వ్యయం మధ్య అనుపాతం ఉంటుంది. అంటే సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారదు. శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన వివరణ ప్రారంభంలో చర్చించిన పటం 6.5లోని స్వల్పకాల, దీర్ఘకాల వినియోగ ఫల భావ రేఖలో పరిశీలిస్తే ఈ విషయం బోధపడుతుంది.

పై ఉదాహరణలో రెండు సందర్భాలలో మాత్రమే పరిగణించి శాశ్వత ఆదాయం భావన వివరించటం జరిగింది. రెండు సంవత్సరాల సగటు ఆదాయంగా సాశ్వత ఆదాయం పరిగణించవచ్చు. కానీ వాస్తవ జీవితంలో అనేక సంవత్సరాల ఆదాయం శాశ్వత ఆదాయం లెక్కించటానికి ఆధారం అవుతుంది. అది ఎన్ని సంవత్సరాలు అని ఖచ్చితముగా ఫ్రీడ్మన్ సూచించలేదు. వ్యక్తికి వ్యక్తికి అది మారుతుంది.

శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన - విమర్శలు:

మిల్టన్ ఫ్రీడ్మన్ శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన కింది విధంగా విమర్శించబడింది.

1. శాశ్వత ఆదాయాన్ని కొలవటానికి ఏకైక నిర్దిష్ట పద్ధతి అంటూ ఒకటి లేదు. అనేక ఆత్మశ్రయాంశాల మీద అది ఆధారపడి ఉంటుంది కాబట్టి నిష్పాక్షికంగా కొలవటం సాధ్యం కాదు.

2. ధనవంతులు, పేదవారి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తులు వేరువేరుగా ఉంటాయి. ఒకే విధంగా ఉంటాయని భావించటం వాస్తవ విరుద్ధంగా ఉంటుంది.
3. పరివర్తనాత్మక ఆదాయం పూర్తిగా పొదుపు చేయబడదు. అది కూడా కొంత వినియోగం చేయబడవచ్చు. కేవలం శాశ్వత ఆదాయమే వినియోగ వ్యయాన్ని నిర్ణయిస్తుందని భావించటం తప్పు.
4. మానవ సంపద, మానవేతర సంపదలను ఒకటిగా కలిపి ఆదాయం పరిగణించటం సమర్థనీయం కాదు.
5. ఫ్రీడ్మన్ సిద్ధాంతంలో వాస్తవ లెక్కించిన ఆదాయంలో శాశ్వత, పరివర్తనాత్మక ఆదాయాలు రెండు భాగాలు. అదే విధంగా వాస్తవ లెక్కించిన వినియోగ వ్యయంలో కూడా శాశ్వత వినియోగ వ్యయం, పరివర్తనాత్మక వినియోగ వ్యయం కలిసి ఉంటాయని చెప్పబడింది. శాశ్వత ఆదాయం మీద వినియోగ వ్యయం ఆధారపడి ఉంటుందని చెప్పినందున ఈ విషయంలో కొంత అస్పష్టత, సందిగ్ధత ఉన్నాయి.

ఏది ఏమైనా ఫ్రీడ్మన్ సిద్ధాంతానికి ఆచరణలో చాలా ప్రాముఖ్యత ఉంది. అనుభవపూర్వకంగా ఆలోచించిచూస్తే, వ్యక్తులు వినియోగం విషయంలో నిర్ణయం తీసుకోవటంలో శాశ్వత ఆదాయం ముఖ్యపాత్ర వహిస్తుందని చెప్పవచ్చు. అదే విధంగా అనేక రకాల సంఘటిత రంగ ఉద్యోగాలలో తాత్కాలిక ఆదాయాలు ఉండటం వాస్తవం. అసంఘటిత రంగంలో పనిచేసే శ్రామికులకు కూడా సంవత్సరంలో ఆదాయంలో ఒడిదుడుకులు ఉన్నా కొన్ని సంవత్సరాల సగటు ఆదాయంలో ఒక ఖచ్చితమైన లేదా సుమారుగా ఖచ్చితమైన అంచనాకు అవకాశం ఉంటుంది. దాన్ని శాశ్వత ఆదాయంగా పరిగణించవచ్చు.

వినియోగ ఫల అధ్యయనాల చరిత్రలో ఫ్రీడ్మన్ యొక్క శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన ఒక ప్రమాణమైన అధ్యయనంగా భావించాలి. దీర్ఘకాలిక ఆదాయ స్థాయిని సూచించడంలో కొలచబడిన ఆదాయం యొక్క అసంపూర్ణత్వాన్ని ఈ పరికల్పన స్పష్టం చేసింది. ముందు చెప్పిన ఆదాయ పరికల్పనలతో పోల్చుకుంటే ఈ పరికల్పన వాస్తవానికి దగ్గరగా ఉంది. ఫ్రీడ్మన్ చేపట్టిన వినియోగ ప్రవర్తన విశ్లేషణ శాస్త్రీయమైనప్పటికీ, శాశ్వత చలాంకాలను లెక్కించటంలో అనేక ఇబ్బందులు ఎదురవుతాయి.

6.4 జీవితచక్ర ఆదాయ పరికల్పన (Life Cycle of Hypothesis):

సంపద ప్రాతిపదికగా వినియోగ ఫలాన్ని విశ్లేషించిన ముఖ్యమైన అధ్యయనాలుగా శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన, జీవిత చక్ర పరికల్పనలు ప్రాచుర్యం పొందినాయి. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఏ వినియోగదారుడు కూడా కేవలం ప్రస్తుత ఆదాయాన్ని బట్టి వినియోగ ఖర్చును నిర్ధారించుకోడు. కాగా దీర్ఘకాలంలో లేదా జీవిత కాలంలో ఊహించిన ఆదాయం వినియోగాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. ఈ విధంగా ఈ రెండు పరికల్పనలు కూడా కీన్స్ పూర్వం ఇర్వింగ్ ఫిషర్ (Irving Fisher) ప్రతిపాదించిన సంపద, వడ్డీరేటు అంశాల ప్రాధాన్యతను ప్రతిబింబిస్తాయి. అయితే ఈ రెండు ప్రతికల్పనల ప్రాతిపదిక ఒకటే అయినప్పటికీ ఫ్రీడ్మన్ శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన ఆదాయాన్ని, వినియోగాన్ని శాశ్వత, తాత్కాలిక భాగాలుగా విభజించి ఈ రెండు భాగాల మధ్య ఎటువంటి సహసంబంధం ఉండదని భావిస్తుంది. కాని జీవిత చక్ర పరికల్పనను అనుసరించి కాలక్రమేణా తాత్కాలిక ఆదాయ భాగం శాశ్వత ఆదాయ భాగానికి జమ అవుతుంది. తాత్కాలిక ఆదాయ భాగంలో పెట్టుబడి పెట్టిన మేరకు లభించే రాబడి శాశ్వత ఆదాయాన్ని అధికం చేస్తుంది. ఈ విధంగా తాత్కాలిక ఆదాయ భాగానికి శాశ్వత ఆదాయ భాగానికి మధ్య సహసంబంధం ఏర్పడుతుంది.

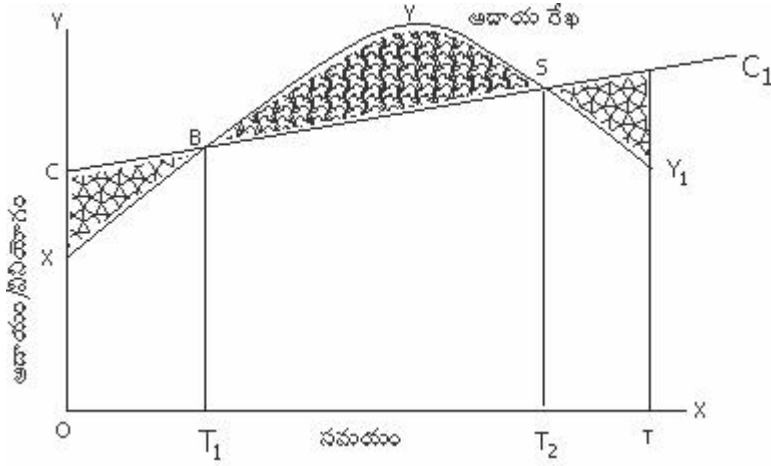
జీవిత పరికల్పనను 1960లలో ఆల్బర్ట్ ఆండో (Albert Ando), ఫ్రాంకో మోడిగ్లియాని (Franko Modigliani) అభివృద్ధి చేశారు. అంతకుపూర్వం మోడిగ్లియాని, బ్రూమ్బర్గ్ సంయుక్తంగా ఒక పరిశోధన పత్రంలో ఈ సిద్ధాంత మౌలిక భావనను

నమర్పించారు. దీర్ఘకాలంలో కుటుంబం తన ప్రయోదనాన్ని గరిష్టం చేసుకునే విధంగా వినియోగ ప్రణాళికను నిర్ణయించుకుంటుందని ఈ పరికల్పన భావిస్తుంది. ప్రస్తుత వినియోగం ప్రస్తుత భవిష్యత్ ఆదాయ వనరులకు అనుపాతంగా ఉంటుందని ఈ పరికల్పన చెబుతుంది.

ఈ పరికల్పన వైయుక్తిక వినియోగ యూనిట్ గురించి కొన్ని ప్రమేయాలు చేసింది. ప్రతి వినియోగపు యూనిట్ కు ఈ కింది అంశాల పై ఒక ఖచ్చితమైన దృష్టి ఉంటుంది. అవి

- (1) భవిష్యత్ కుటుంబ పరిమాణమే కాకుండా కుటుంబ సభ్యుల జీవిత కాలం గురించి తెలిసి ఉంటుంది.
- (2) భవిష్యత్ ఆదాయం వినియోగదారుని దృష్టిలో ఉంటుంది.
- (3) కుటుంబం హేతుబద్ధతతో, అవగాహనతో జీవితకాలపు వినియోగ పొదుపు ప్రణాళికను రూపొందించుకుంటుంది.
- (4) వినియోగదారుని జీవిత కాలంలో ధరలలో ఎటువంటి మార్పు ఉండదు.
- (5) వడ్డీరేటు స్థిరంగా ఉంటుంది.
- (6) వినియోగదారునికి ఎటువంటి వంశపారంపర్య ఆస్తులు లభించవు. ఆస్తి లేదా సంపద అనేది కేవలం అతను చేసే పొదుపు మీదనే ఆధారపడి ఉంటుంది.

ఒక వ్యక్తి వినియోగ ప్రవర్తన ఆ వ్యక్తి జీవితంలో సంపాదించే ఆదాయం పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వినియోగ ఫల భావం అతని ఆదాయ వినియోగాలు జీవిత చక్రానికి సంబంధించినది. మొత్తం జీవితకాలం ప్రాతిపదికగా తన ప్రయోజనాన్ని గరిష్టం చేసుకోవాలని వ్యక్తి ప్రయత్నం చేస్తాడు. అతనికి అందుబాటులోఉండే వనరులు అతని ప్రస్తుత నికర సంపద, శ్రమ ద్వారా సంపాదించిన ప్రస్తుత ఆదాయం, భావి ఆదాయాల ప్రస్తుత విలువ మీద ఆధారపడి ఉంటాయి. అందువల్ల హేతుబద్ధంగా ప్రవర్తించే వినియోగదారుడు అన్ని వనరులను ప్రాతిపదిక చేసుకొని, దీర్ఘకాలిక దృష్టితో తన వినియోగాన్ని ప్రణాళికా బద్ధం చేసుకుంటాడు. తద్వారా మొత్తం జీవిత కాలంలో తాను పొందే ప్రయోజనాన్ని గరిష్టం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నం చేస్తాడని జీవిత చక్ర పరికల్పన సారాంశం. ఒక నిర్ణీత జీవితకాలంలో అతని వినియోగ వ్యయం అతని వనరులకు అనుపాతంగా ఉంటుంది. వ్యక్తి ఆదాయ ప్రవాహం జీవిత ప్రారంభ దశలో మరియు చివరి దశలో తక్కువగా ఉంటుంది. ఇంకా జీవితం మధ్య కాలంలో ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే జీవిత ప్రారంభ దశలో మరియు చివరి దశలో ఉత్పత్తి సామర్థ్యం తక్కువగా, జీవిత మధ్య కాలంలో ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఈ విధమైన వినియోగ ఆదాయ సంబంధం పటం 6.6లో చూపబడింది.

పటం 6.6 జీవిత చక్ర పరికల్పన

- X అక్షం - సమయం
- Y అక్షం - ఆదాయం, వినియోగం
- Y_0YY_1 - వినియోగదారుని ఆదాయ రేఖ
- CC_1 - వినియోగ ఫల రేఖ

పటం 6.6లో Y_0YY_1 రేఖ జీవిత కాలంలో వినియోగదారుని యొక్క ఆదాయంను సూచిస్తాయి. జీవితకాలం (T)లో ప్రారంభ దశను OT_1 గా పటంలో చూపించటం జరిగింది. జీవిత ప్రారంభంలో వినియోగదారుడు నికర ఋణాగ్రహిత ఫలితంగా ఆదాయం కంటే వినియోగం అధికంగా ఉన్నది. జీవిత ప్రారంభ దశలో అనగా OT_1 కాలంలో వినియోగదారుని ఆదాయం = OY_0BT_1 , అతని వినియోగం $OCBT_1$. ఇక్కడ ఆదాయం కంటే వినియోగం అధికంగా ఉన్నందు వల్ల అతను Y_0CB అనే మొత్తంను అప్పుగా తీసుకుంటాడు. దీనినే ఋణాత్మక పొదుపు అంటారు. జీవిత మధ్య కాలంలో వ్యక్తి ఆదాయం T_1BYSY_2 , అతని వినియోగం T_1BST_2 ఇక్కడ అతను BSY మొత్తంను పొదుపు చేస్తాడు. ఈ పొదుపు మొత్తంలో అతను కొంత భాగాన్ని అప్పును తీర్చడానికి, మిగిలిన భాగాన్ని భవిష్యత్తు అవసరాల కోసం దాచిపెడతాడు. ఇంకను జీవితపు చివరి కాలంలో అతని ఆదాయం T_2SC_1T . ఇక్కడ కూడా జీవితకాలపు ప్రారంభ దశలో వలెనే ఆదాయం కంటే వినియోగం ఎక్కువ ఉన్నది. ఇక్కడ వ్యక్తి వినియోగం T_2YS_1T . ఇక్కడ వినియోగదారుడు SC_1Y_1 అనే మొత్తమును ఇంతకు ముందు పొదుపు రూపంలో ఉంచిన భాగాన్ని వాడుకోవడం జరుగుతుంది.

$$BYS \text{ (పొదుపు)} = Y_0CB + SC_1Y_1 \text{ (ఋణాత్మక పొదుపు మొత్తం)}$$

ఒక దశ వద్ద ఒక వ్యక్తి జీవితకాలంలో అతనికి లభించే వనరులలో డిస్కాంట్ చేయబడిన భావి ఆదాయం ఒక భాగం అని మొదట చెప్పుకొని ఉన్నాం. డిస్కాంట్ చేయబడిన భావి ఆదాయం, ప్రస్తుత ఆదాయం మధ్య అనుపాత సంబంధం ఉన్నదని భావిస్తే, అతని మొత్తం వినియోగ ఫల భావాన్ని కింది సమీకరణం ద్వారా చూపించవచ్చు.

$$C_t = aY_{t+n} + bA_{t-1} \dots\dots\dots (i)$$

ఇందులో C_t (t కాలంలో) వర్తమాన వినియోగ వ్యయానికి, $Y_{t,n}$ t కాలంలో శ్రమ ద్వారా లభించే మొత్తం ఆదాయానికి, A_{t-1} పూర్వకాలం చివర గల సమిష్టి నికర విలువకు సంకేతాలు. a, b లు స్థిరాంకాలు.

B ని నికర విలువ మీద లభించే ప్రతిఫలం రేటుగా భావిస్తే

$$Y_t = Y_{t,n} + B A_{t-1} \dots\dots\dots (ii)$$

$$Y_{t,n} = Y_t - B A_{t-1} \dots\dots\dots (iii)$$

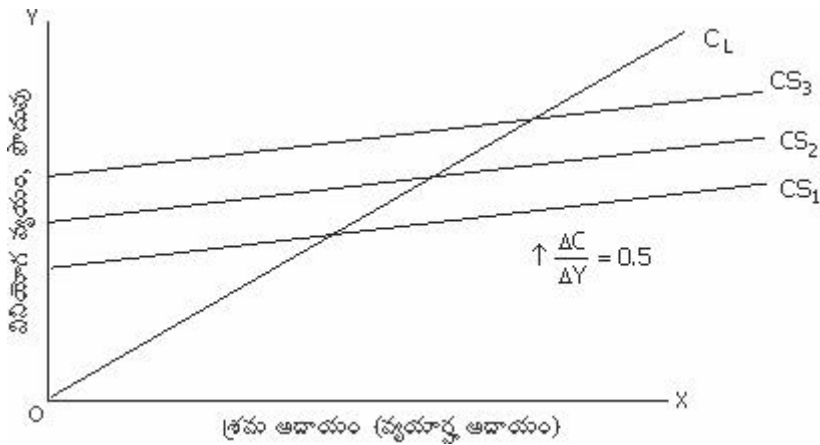
(i) లో (iii) ప్రతిస్థాపన చేస్తే

$$C_t = aY_t + A_{t-1}(b - a \cdot B) \dots\dots\dots (iv)$$

(i) ని Y_t తో భాగిస్తే

$$\frac{C_t}{Y_t} = a + \frac{(A_{t-1}(b - a \cdot B))}{Y_t} \dots\dots\dots (v)$$

ఆ విధంగా దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల భావం వర్తమాన ఆదాయంతో ఒక స్థిర అనుపాతంలో ఉంటుందని జీవిత చక్ర పరికల్పన తెలియజేస్తుంది. జీవిత చక్ర వినియోగ ఫల భావం పటం 6.7లో జీవిత చక్ర ఫల భావం వివరించబడింది.

పటం 6.7 జీవిత చక్ర వినియోగ ఫలభావం

పటం 6.7లో X - అక్షం మీద వ్యయార్హ ఆదాయం, Y - అక్షం మీద వినియోగ వ్యయం, పొదుపు కొలవబడుతున్నాయి. C_{S_1} మొదటి స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫల భావాన్ని, C_{S_2} రెండవస్వల్పకాలిక వినియోగ ఫల భావాన్ని C_{S_3} మూడవ స్వల్పకాలిక ఫల భావాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి. స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫల భావ రేఖలు $aC = a + by$ రేఖలు. స్వల్పకాలంలో ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతుందని ఇవి తెలియజేస్తాయి. ఇవి అసరళ రేఖాత్మక వినియోగ ఫలభావ రేఖలు. $APC > MPC$. $C = a + by$ లో a వినియోగ వ్యయం పై సంపద ప్రభావాన్ని కొలుస్తుంది. కాలం జరిగే కొద్దీ పొదుపు పల్ల

సంపద పెరుగుతుంది. అందువల్ల స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫల భావ రేఖ పైకి జరుగుతూ ఉంటుంది. 'a' విలువ కూడా మారుతూ ఉంటుంది. మొదటి స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫల భావ రేఖ వాలు $\frac{\Delta c}{\Delta y} = 0.5$ గా భావించబడింది. అంటే ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి 0.5. వినియోగ ఫల భావ రేఖ కాలక్రమేణా పైకి జరిగే కొద్దీ $\frac{\Delta c}{\Delta y}$ పెరుగుతూ ఉంటుంది. అంటే ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి పెరుగుతూ ఉంటుంది. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి కూడా ఒక కాలం నుండి మరొక కాలానికి పెరుగుతూ ఉంటుంది. ఆ విధంగా స్వల్పకాలిక వ్యయరేఖ పైకి జరిగి జరిగి దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల భావ రేఖ C_L గా మారుతుంది. దీని వాలు 0.8 గా చూపబడింది. ఇది మూల బిందువు ద్వారా సోయే రేఖ. కాబట్టి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి మారదు. అంటే దీర్ఘకాలంలో ఆదాయానికి వినియోగ వ్యయానికి మధ్య అనుపాత సంబంధం ఏర్పడుతుంది. ఇది కుజ్‌నట్స్ అనుభవ పూర్వక అధ్యయనాల ద్వారా ఋజువు చేసిన విషయాన్ని బలపరుస్తుంది.

విమర్శలు:

జీవిత చక్ర పరికల్పన కూడా కింది విమర్శలకు గురి అయింది.

1. మొత్తం జీవిత కాలానికి సంబంధించి వినియోగ వ్యయం ఒక ప్రణాళిక ప్రకారం జరుగుతుందని ఈ పరికల్పన తెలుపుతుంది. ఇది వాస్తవ విరుద్ధం. ఆ విధంగా జరగదు.
2. వినియోగ వ్యయాన్ని నిర్ధారించే అంశాలు కేవలం ఆస్తులు, ఆదాయం వనరులే కాదు. అనేక ఇతర అంశాలు కూడా వినియోగ వ్యయాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. ఇద్దరు వ్యక్తులు సమానమైన విలువ గల వనరులు కలిగి ఉన్నప్పటికీ వారి వినియోగ ప్రవృత్తులు వేరుగా ఉంటాయి. కారణం వనరులు మాత్రమే కాకుండా ఇతర అంశాల విషయంలో వారి మధ్య తేడా ఉండటమే.
3. వనరులు పెరిగినంత మాత్రాన ఖచ్చితంగా వినియోగ వ్యయం కూడా పెరుగుతుందనే ప్రతిపాదన వాస్తవానికి భిన్నమైనది. అందరి విషయంలోను అది నిజం కాకపోవచ్చు. సంపన్నుల విషయంలో పొదుపుకు ప్రాధాన్యత ఉంటుంది.

6.5 ముగింపు:

వినియోగ ప్రభావ సంబంధం గురించి జరిగిన చర్యలు సందిగ్ధంగా మిగిలిపోయాయి. దీర్ఘకాలిక మౌలిక సంబంధం గురించి ఇంకా వాదోపవాదాలు జరుగుతున్నాయి. అనుపాత లేదా అనుపాతం కాని వాదనలలో ఏది సత్యమో ఖచ్చితంగా చెప్పలేము. దీనికి కారణమేమంటే వినియోగ ప్రవర్తన సిద్ధాంతానికి (Theory of Consumption Behaviour) కొంత స్పష్టత ఉన్నప్పటికీ, ఇంకా సర్వజన అంగీకారం లేకుంటామే. స్థిర, సరళ, సంబంధం ఆదాయ వినియోగాల మధ్య ఉన్నట్లు దీర్ఘకాలిక దత్తాంశాల పరిశీలనలు తెలిపినప్పటికీ, నిసితంగా సవివరంగా పరిశీలిస్తే పెక్కు క్రమరహిత సంబంధాలు కనబడుతాయి. ఆదాయం వృద్ధి వల్ల వినియోగం పెరగటమే కాకుండా స్వల్పకాలంలో వినియోగం క్షీణించవచ్చు. ఇంతే కాకుండా, చలనాత్మక ఆర్థిక వ్యవస్థలో 'దీర్ఘకాలంలో ఆదాయాన్ని, వినియోగాన్ని ప్రభావితం చేసే వివిధ కారకాలు మారవచ్చు. కాబట్టి వినియోగ వ్యయ పోకడలను అర్థం చేసుకోవడానికి, ఆదాయంతో సహా ఆదాయేతర కారకాలను విశ్లేషణలో తీసుకోవడం అవసరం.

శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన, జీవిత చక్ర పరికల్పనకు దగ్గర పోలికలు ఉన్నాయి. రెండు సిద్ధాంతాలు "వినియోగ చిక్కుముడి"ని విప్పుతాయి. స్వల్పకాలంలో ఆదాయం వినియోగ వ్యయం మధ్య అనుపాత సంబంధం లేకపోవటం దీర్ఘకాలంలో అనుపాత సంబంధం ఏర్పడటం అనే వైరుధ్యాన్ని తొలగించి సమన్వయం చేస్తాయి. రెండూ కూడా వినియోగ వ్యయం ప్రస్తుత ఆదాయం మీద కాకుండా దీర్ఘకాలిక లేదా జీవితకాల ఆదాయం మీద ఆధారపడుతుందని వివరిస్తాయి. ప్రస్తుత

వినియోగం పై తాత్కాలిక వదాయం ఎక్కువ ప్రభావం కలిగి ఉండదని తెలుపుతాయి. అయితే జీవిత చక్ర పరికల్పన వ్యక్తి వినియోగ ప్రవృత్తి అతని వయసు, సంపద అనే రెండు అంశాలతో పాటు మారుతుందని చెబుతుంది.

కీన్స్ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి క్షీణించి, ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి పెరుగుతూ ఉంటుంది. ఇది అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలకు వర్తించదు. సాధారణంగా ఈ దేశాలలో ప్రజల సగటు, ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తులో అధికంగా ఉంటాయి. ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి తక్కువగా ఉంటుంది. ఇందుకు ప్రధాన కారణం తలసరి ఆదాయ స్థాయి తక్కువగా ఉండటం. పేదరికం గణనీయంగా ఉండే అల్పాభివృద్ధి గల దేశాలలో ఆహారధాన్యాలు, నిత్యావసర వస్తువుల మీద ప్రజల వినియోగ వ్యయం అధికంగా ఉంటుంది. ఎక్కువ శాతం ప్రజల విషయంలో పొదుపు చేసే అవకాశమే ఉండదు. అందువల్ల ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి ఒకటికీ సమానంగా ఉండవచ్చు.

భారతదేశంలో సన్నకారు రైతులు, ఉపాంత రైతులు అప్పుల పాలై ఆత్మహత్యలు చేసుకోవటం గమనిస్తే పై విషయం అర్థం అవుతుంది. అసంఘటిత కార్మికుల విషయంలో కూడా కొంత వరకు ఇది నిజం. కొనుగోలు శక్తి తక్కువ కావటం దీనికి కారణం. సాధారణ ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి తక్కువ. వ్యవసాయ రంగంలో ఉపాంత రైతుల ఉత్పత్తిలో అధిక భాగం స్వీయ వినియోగానికే సరిపోతుంది. మార్కెట్ చేయగల మిగులు తక్కువ. కేవలం ధనిక వర్గాలలో, కొంత వరకు ఉన్నత మధ్య తరగతి వర్గాలలో మాత్రమే ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి ఎక్కువగా ఉంటుంది.

6.6 ముఖ్య పదాలు:

1. వినియోగ ఫలం : ఆదాయానికి, వినియోగ వ్యయానికి గల సంబంధమును వినియోగ ప్రవృత్తి లేక వినియోగ ఫలం అందురు.
2. సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి : మొత్తం ఆదాయానికి, మొత్తం వినియోగానికి గల నిష్పత్తి సగటు వినియోగ ప్రవృత్తి.
3. ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి : ఆదాయంలో పెరుగుదల తత్ఫలితంగా వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదల నీటి నిష్పత్తిని ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి అంటారు.
4. డ్రిఫ్టు పరికల్పన : కొన్ని కారణముల వలన కాలానుగతంగా వినియోగ ఫల రేఖ గత స్థాయి కన్నా ఎగువ స్థాయికి మారుతుంది. దీనినే డ్రిఫ్టు పరికల్పన అంటారు.
5. నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన : గత కాలంలో వినియోగదారుడు అనుభవించిన అధిక స్థాయి ఆదాయం మరియు ప్రస్తుత కాలంలో వివిధ ఆదాయ వర్గాలలో వినియోగదారుని ఆదాయస్థాయి ఈ రెండూ ప్రస్తుత వినియోగాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి అని చెప్పేది సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన.
7. శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన : ఫ్రీడ్ మన్ ప్రతిపాదించిన శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన వాస్తవిక ఆదాయాన్ని, వినియోగాన్ని శాశ్వత, తాత్కాలిక భాగాలుగా విభజించి వినియోగ వ్యయం శాశ్వత ఆదాయం పై ఆధారపడుతుందని చెబుతుంది. శాశ్వత, తాత్కాలిక భాగాల మధ్య ఎటువంటి సహసంబంధం ఉండదని భావిస్తుంది.
8. జీవిత చక్ర పరికల్పన : ఈ పరికల్పన ప్రకారం ఒక వ్యక్తి వినియోగ ప్రవర్తన ఆ వ్యక్తి జీవిత కాలంలో సంపాదించే ఆదాయం పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆ వ్యక్తి ఆదాయ ప్రవాహం

జీవిత ప్రారంభ దశలో, చివరి దశలో తక్కువగాను, జీవిత మధ్య కాలంలో ఎక్కువగా ఉంటుందని తెలుపుతుంది.

6.7 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు:

ఎ) వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన దీర్ఘకాలంలో వినియోగం - ఆదాయం మధ్య ఎటువంటి సంబంధాన్ని సూచించిందో విశదీకరించుము?
2. నిరపేక్ష ఆదాయ పరికల్పన, సాపేక్ష ఆదాయ పరికల్పనలను విచక్షణాత్మకంగా వివరింపుము.
3. శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన విమర్శనాత్మకంగా వివరింపుము.
4. ఆదాయము, వినియోగంలోని శాశ్వత, తాత్కాలిక భాగములను, వాటి మధ్య సంబంధాన్ని వివరిస్తూ స్వల్పకాలిక, దీర్ఘకాలిక వినియోగ ప్రవర్తనను గురించి వివరించుము.
5. జీవితచక్ర పరికల్పన గురించి చర్చించుము.
6. వినియోగ సిద్ధాంతాలలో ఏది మెరుగైనదని, చెల్లుబాటు అవుతుందని నీవు భావిస్తావు? నీ అభిప్రాయం సమర్థింపుము.

సంగ్రహ వ్యాఖ్య ప్రశ్నలు:

1. 'సాపేక్ష ఆదాయం' భావనను సోదాహరణంగా స్పష్టపరుచుము.
2. శాశ్వత ఆదాయం కొలుచు విధానాన్ని ఉదాహరణ సహితంగా వివరించుము.
3. స్వల్పకాలిక వినియోగ ఫలభావ రేఖలు ఏ విధంగా దీర్ఘకాలిక వినియోగ ఫల రేఖగా పరిణామం చెందుతాయి? తేడాను ప్రస్తావన చేయుము.
4. శాశ్వత ఆదాయ పరికల్పన, జీవితచక్ర పరికల్పనలను మధ్య సారూప్య, విభేదాలను క్లుప్తంగా పేర్కొనుము.
5. అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు, అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాల మధ్య వినియోగ ప్రవృత్తిలో తేడాను చర్చించుము.

6.8 చదువవలసిన పుస్తకాలు :

1. Edward Shapiro, 1994, Macro Economic Analysis, Fifth Edition, Galgotia Publications (P) Ltd., New Delhi.
2. Fred R. Glahe, 1973 Macro Economics Theory and Policy, Harcourt Brace Jovanovich Inc, USA.

పాఠం - 7

పెట్టుబడి ఫలం - ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం - వేగ త్వరణం

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం ముగిసిన తరువాత మీరు క్రింది అభ్యసన ఫలితాలు సాధించగలుగుతారు.

1. పెట్టుబడి భావన వివరించి, పెట్టుబడిని నిర్ణయించే అంశాల గురించి చర్చించగలుగుతారు.
2. ఉపాంత మూలధనం సామర్థ్యం, ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం భావనలను ఉదాహరణ సహితంగా వివరించి, విచక్షణ చేస్తారు.
3. వేగ త్వరణం భావనను సోదాహరణంగా వివరించి ఆదాయ, ఉద్యోగితల నిర్ణయంలో దాని ప్రాముఖ్యతను పరిశీలిస్తారు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

7.0 పరిచయం

7.1 పెట్టుబడి

7.1.1 పెట్టుబడి భావన

7.1.2 మూలధనం - పెట్టుబడి

7.1.3 పెట్టుబడి రకాలు

7.1.4 ప్రేరిత పెట్టుబడి - స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి

7.1.5 పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి - స్థూల పెట్టుబడి - నికర పెట్టుబడి

7.2 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం

7.2.1 డిస్కాంట్ సూత్రం

7.2.2 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం

7.2.3 సాధారణ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం

7.2.4 పెట్టుబడి - ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం

7.2.5 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గటానికి కారణాలు

7.2.6 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు

7.2.7 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో మార్పు

7.2.8 వడ్డీరేటు - ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెట్టుబడిలో మార్పు

7.3 ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం

7.4 పెట్టుబడి నిర్ధారించే అంశాలు

7.4.1 పెట్టుబడిని ప్రోత్సహించే అంశాలు

7.5 వేగత్వరణం

- 7.5.1 వేగత్వరణం సూత్రం
- 7.5.2 ప్రమేయాలు
- 7.5.3 ప్రాధాన్యత
- 7.5.4 విమర్శలు
- 7.6 ముగింపు
- 7.7 ముఖ్య వదాలు
- 7.8 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు
- 7.9 చదువవలసిన పుస్తకాలు

7.0 పరిచయం:

కీన్స్ ఆదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రకారం స్వల్ప కాలంలో నిరుద్యోగితకు కారణం సమిష్టి డిమాండ్ కొరత. సమిష్టి డిమాండ్లో అంతర్భాగాలు వినియోగ వ్యయం, పెట్టుబడి. ఈ రెండింటిలో దేనిని పెంచి అయినా ఉద్యోగితా స్థాయి పెంచవచ్చు. అయితే వినియోగ వ్యయం వినియోగ ప్రవృత్తి మీద ఆధారపడి ఉంటుందనీ, స్వల్పకాలంలో వినియోగ ప్రవృత్తి మార్చటం సాధ్యం కాదని కీన్స్ వివరించాడు. అందువల్ల ఆదాయం, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితల నిర్ణయంలో పెట్టుబడి ప్రాధాన్యత పెరిగింది. పెట్టుబడి ప్రాధాన్యతను మరొక రకంగా కూడా గమనించవచ్చు. కీన్స్ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆదాయంలో పెరుగుదలతో సమాన అనుపాతంలో వినియోగ వ్యయం పెరగదు. కొంత ఆదాయం పొదుపు చేయబడుతుంది. పొదుపు ఆదాయ వ్యయ ప్రవాహానికి ఛిద్రం. దాని వలన సమిష్టి డిమాండు కొరత ఏర్పడి ఆర్థిక తిరోగమనం, మాంద్యాలకు దారి తీయకుండా ఉండాలంటే పొదుపు, పెట్టుబడి సమానం కావాలి. అంటే పొదుపుకు సమానంగా పెట్టుబడి పెరగవలసి ఉంటుంది. పెట్టుబడిని నిర్ణయించే అంశాలలో ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఒకటి. పెట్టుబడి, దానిని నిర్ణయించే అంశాలు, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, వేగ త్వరణం గురించి ఈ పాఠ్యభాగంలో వివరించబడింది.

7.1 పెట్టుబడి:

7.1.1 పెట్టుబడి భావన: కీన్స్ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతంలో పెట్టుబడి అంటే వాస్తవిక పెట్టుబడి. అంటే ఉత్పాదక వస్తువులలో పెరుగుదల, భవనాలు, యంత్రాలు, పరికరాలు మొదలైనవన్నీ ఉత్పాదక వస్తువులకు ఉదాహరణ. వీటిని భౌతిక మూలధనం అని కూడా అనవచ్చు. వీటి సంఖ్య పెరిగితే ఉద్యోగిత పెరుగుతుంది. ఉత్పత్తి లేదా వాస్తవ ఆదాయం పెరుగుతుంది. అదే అభివృద్ధి. కానీ వాడుకలో ద్రవ్య పెట్టుబడి లేదా విత్త పెట్టుబడిని కూడా పెట్టుబడి అని చెబుతూ ఉంటాం. ఇప్పటికే మార్కెట్లో ఉన్న స్టాకులు, వాటాలు, బుణపత్రాలు, బాండ్లు మొదలైన విత్తపరమైన ఆస్తులను ద్వితీయ మార్కెట్లో కొనప్పుడు అందుకోసం వెచ్చించిన మొత్తాన్ని పెట్టుబడి అని అంటూ ఉంటాం. అది ద్రవ్యపరమైన లేదా విత్తపరమైన పెట్టుబడి అవుతుంది. దీని వలన మూలధన వస్తువుల యాజమాన్యం ఒకరి నుండి మరొకరికి మారుతుంది. కానీ వాటి భౌతిక సంఖ్య పెరగదు. భౌతిక మూలధనం పెరిగినప్పుడే భౌతిక వనరులకు గాని, మానవ వనరులకు గానీ అదనపు డిమాండు ఏర్పడుతుంది. అంటే ఉద్యోగిత పెరుగుతుంది. వాస్తవిక ఉత్పత్తి, ఆదాయం పెరుగుతాయి.

7.1.2 మూలధనం - పెట్టుబడి: మూలధనం, పెట్టుబడి ఒకటి కాదు. రెండింటికి మధ్య తేడా ఉంది. ద్రవ్య రూపంలో చెప్పబడినప్పటికీ మూలధనం ఒక కాల వ్యవధిలో లేదా కొన్ని సంవత్సరాలుగా సంచితమైన ఉత్పాదక వస్తువుల నిల్వ (stock of physical assets) అంటే ఇప్పటికే వ్యవస్థలో ఉన్న భవనాలు, కర్మాగారాలు, యంత్రాలు, పరికరాలు, ఇతర ఉత్పాదక వస్తువులన్నింటినీ కలిపి మొత్తంగా మూలధనం అంటారు. ఇన్వెంటరీలు కూడా ఇందులో భాగమే. మూలధనం

ఒకానొక సమయంలో (at a point of time) ఉన్న భౌతిక నిల్వ (physical stock). ఆ విధంగా ఇది ఒక నిల్వ భావన (stock concept).

పెట్టుబడి ఒక 'ప్రవాహ' భావన (Flow Concept) మూలధనంలో లేదా ఉత్పాదక ఆస్తుల నిల్వలో పెరుగుదల. అంటే అదనపు మూలధనం. ఇది ఒక కాల వ్యవధికి (Period of Time) సంబంధించింది.

ఉదాహరణకు 2021 మార్చి 31న మూలధనం రూ॥ 75,000 కోట్లు. 2020-21 సంవత్సరంలో పెట్టుబడి రూ॥ 15,000 కోట్లు. రెండూ వ్యక్తపరచటం ద్రవ్యరూపంలో అయినా అవి సూచించేది భౌతిక వస్తువుల విలువను.

ఉత్పాదక వస్తువులు లేదా భౌతిక మూలధనంలో మార్పు లేనంత వరకూ మూలధనం ఒక నిల్వ భావన. వాటిలో పెరుగుదలనే పెట్టుబడి అంటారు. పెట్టుబడి మార్పును సూచిస్తుంది. కాబట్టి పెట్టుబడి ఒక ప్రవాహ భావన.

7.1.3 పెట్టుబడి రకాలు: పెట్టుబడిని కింది విధంగా మూడు రకాలుగా చెప్పవచ్చు.

1. వ్యాపార స్థిర పెట్టుబడి: వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయటానికి ఉపయోగించే యంత్రాలు, పనిముట్లు, సామాగ్రి అన్నింటిలో పెరుగుదల వ్యాపార స్థిర పెట్టుబడి. ఇవి దీర్ఘకాలం ఉపయోగంలో ఉంటాయి. వీటి విలువను ద్రవ్యరూపంలో చెబుతారు. వీటి నిల్వ స్థిర పెట్టుబడి. ఇది సమిష్టి డిమాండులో భాగమే. అందువల్ల ఆదాయ, ఉద్యోగిత నిర్ణయంలో వ్యాపార స్థిర పెట్టుబడి పాత్ర వహిస్తుంది. ఇది మారుతూ ఉంటుంది. దీనిలో ఒడిదుడుకులు వ్యాపార చక్రాలకు కారణం అవుతాయి. ఇది ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం మీద, వడ్డీరేటు మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

2. నివాస పెట్టుబడి: నివసించటం కోసం నిర్మించే గృహాల పై చేసే వ్యయం నివాస పెట్టుబడి. ఇది ఇప్పటికే నిర్మించి ఉన్న గృహాల ధరల పై ఆధారపడి ఉంటుంది. గృహాల ధర జనాభా పెరుగుదల పైనా, డిమాండు మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

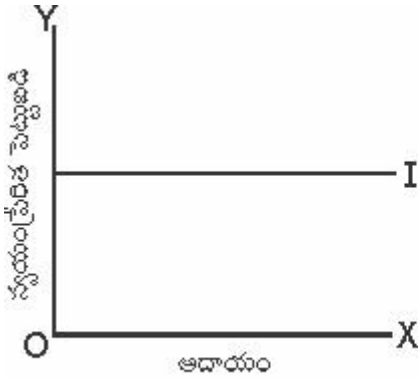
3. ఇన్వెంటరీ పెట్టుబడి: ముడి పదార్థాలు, పాక్షికంగా తయారైన వస్తువులు, మధ్య రకం వస్తువులు ఇన్వెంటరీలుగా పిలువబడతాయి. ఇది ఉత్పత్తి స్థాయి మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

7.1.4 ప్రేరిత పెట్టుబడి - స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి: పెట్టుబడి ఉత్పన్నమయ్యే విధానాన్ని బట్టి పెట్టుబడి రెండు రకాలు.

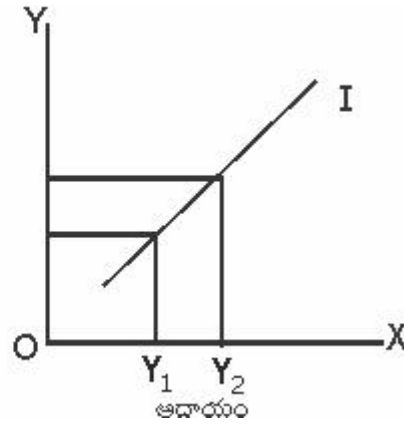
1. ప్రేరిత పెట్టుబడి (Induced Investment): పెట్టుబడి అంటే ఉత్పాదక వస్తు సేవల పై వ్యయం. ఆర్థిక వ్యవస్థలో వస్తు సేవలకు డిమాండు ఏర్పడినప్పుడు వాటిని ఉత్పత్తి చేసే మార్కెట్లో అందుబాటులో ఉంచటానికి పెట్టుబడి అవసరం అవుతుంది. అటువంటి పెట్టుబడిని ప్రేరిత పెట్టుబడి అంటారు. దీనికి ఆదాయంలో కలిగే మార్పులతో సంబంధం ఉంటుంది. ప్రైవేటు రంగంలో ఏర్పడే పెట్టుబడి ప్రేరిత పెట్టుబడి. ప్రైవేటు రంగం లక్ష్యం లాభం సంపాదించటం. లాభం రాని పెట్టుబడి కోసం ప్రైవేటు రంగం ముందుకు రాదు.

2. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి (Autonomous Investment): డిమాండుతో నిమిత్తం లేకుండా ఏర్పడే పెట్టుబడి స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి. దీనికి ఆదాయంలో మార్పులతో సంబంధం ఉండదు. ప్రస్తుత ప్రయోజనం, డిమాండుతో సంబంధం లేకుండా దీర్ఘకాలిక ప్రయోజనాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని ఏర్పడే పెట్టుబడి ఆయుధాలు, రక్షణ సామగ్రి పై వ్యయం, శాస్త్ర పరిశోధనల పై వ్యయం, రహదారుల నిర్మాణం, అడవుల పెంపకం, ఆరోగ్య సేవల పై వ్యయం, విద్యా రంగం పై వ్యయం మొదలైన ప్రభుత్వ వ్యయం స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి. వ్యయార్హ ఆదాయ స్థాయిపై ఇది ఆధారపడదు. ఈ రకమైన పెట్టుబడి లక్ష్యం లాభార్జన కాదు. వ్యక్తిగత ప్రయోజనం కాదు. సామాజిక ప్రయోజనం.

ప్రేరిత పెట్టుబడి రేఖ, స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి రేక కింది విధంగా భిన్నంగా ఉంటాయి.

పటం 7.1 స్వయంప్రేరిత పెట్టుబడి

పటం 7.2 ప్రేరిత పెట్టుబడి

7.1.5 పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి - స్థూల పెట్టుబడి - నికర పెట్టుబడి:

పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి: యంత్రాలు, భవనాలు, పనిముట్లు స్థిర మూలధనం. ఇవి కాలం గడిచే కొద్దీ అరుగుదలకు లోనవుతాయి. అందువల్ల వాటి విలువ తరుగుతూ ఉంటుంది. అందువల్ల కొన్ని యంత్రాలను, పనిముట్లను ప్రతి సంవత్సరం మార్చి వాటి స్థానంలో కొత్తవి పెట్టవలసి వస్తుంది. మరమ్మత్తులు చేయవలసి వస్తుంది. ఇందుకోసం చేసే వ్యయాన్ని పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి అంటారు.

స్థూల పెట్టుబడి: ఒక సంవత్సరంలో కొత్త భవనాలు, యంత్రాలు, పనిముట్లు కొనుగోలు, ఇతర సామాగ్రి పై చేసిన వ్యయాన్ని స్థూల స్థిర పెట్టుబడి అంటారు. దీనికి ఇన్వెంటరీల విలువ కూడా కలిపి స్థూల పెట్టుబడి అని అంటారు.

నికర పెట్టుబడి: స్థూల పెట్టుబడిలో తరుగుదల తీసివేస్తే మిగిలేది నికర పెట్టుబడి. అంటే పునఃస్థాపిత పెట్టుబడికి మించి ఉన్న స్థూల పెట్టుబడి అని చెప్పవచ్చు.

7.2 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం (Marginal Efficiency of Capital):

ఉత్పాదక వస్తువుల సంఖ్యలో పెరుగుదలే పెట్టుబడి. ఉదాహరణకు ఒక ఆర్థికవ్యవస్థలో ఇంతకు మూర్ఖం 100 యంత్రాలు పని చేస్తున్నాయి అనుకుందాం. ఇప్పుడు మరొక యంత్రాన్ని అదనంగా చేర్చితే 101వ యంత్రమే పెట్టుబడి, దానిని అదనపు మూలధనం లేదా ఉపాంత మూలధనం అని అంటారు. ఆ యంత్రం 20 సంవత్సరాలు పని చేస్తుంది అనుకుంటే 20 సంవత్సరాల కాలాన్ని ఆ యంత్రం ఉపయోగిత కాలం అనవచ్చు. ఆ యంత్రం ఉపయోగించి ప్రతి సంవత్సరం కొంత వస్తువును తయారు చేస్తూ దానిని అమ్ముతూ ఉంటే ఆ యంత్రం ఉపయోగిత కాలంలో ప్రతి సంవత్సరమూ దాని నుండి కొంత ఆదాయం వస్తుంది. దానిని పెట్టుబడి వలన లేదా ఉపాంత మూలధనం వల్ల భవిష్యత్తులో లభించే ఆదాయం అనవచ్చు. భవిష్యత్తులో లభించే ఆదాయం (prospective yield) అప్పటి విలువ, అదే ఆదాయం ప్రస్తుత విలువ (Present Value) ఒకటిగా ఉండదు. లాభం రేటు తెలియాలంటే భవిష్యత్తు ఆదాయం ప్రస్తుత విలువను తెలుసుకోవాలి. అందుకోసం భవిష్య ఆదాయాన్ని వడ్డీ రేటుతో డిస్కాంట్ చేయాలి.

ఆదాయం నుంచి వ్యయం తీసివేస్తే లాభం వస్తుంది. ప్రతి పెట్టుబడిదారుడు తన పెట్టుబడి మీద లభించే లాభాన్ని ఒక రేటుగా అంచనా వేసుకొని వడ్డీరేటుతో పోల్చుకుంటాడు. మొదట అతడు ఒక ఉత్పాదక వస్తువుకు కొంత ధర చెల్లిస్తాడు. దానిని మూలధన వ్యయం (Cost of capital) లేదా సప్లయ ధర (Supply Price) అంటారు. దానికంటే అధికంగా అంచనా వేయబడిన భవిష్య ఆదాయమే లాభం. ఆ లాభం రేటునే కీన్స్ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం (Marginal Efficiency of Capital) అన్నాడు.

7.2.1 డిస్కాంట్ సూత్రం: ద్రవ్యం పై లభించే వడ్డీరేటును బట్టి ప్రస్తుత ఆదాయం భవిష్యత్తు విలువ ఎక్కువ ఉన్నట్లే. భవిష్యత్తు ఆదాయం ప్రస్తుత విలువ తక్కువ ఉంటుంది. అది ఎంతో తెలుసుకోవాలి అంటే భవిష్యత్తు ఆదాయాన్ని వడ్డీ రేటుతో డిస్కాంట్ చేయాలి. దీనిని ఒక ఉదాహరణ ద్వారా కింది విధంగా వివరించవచ్చు.

ఉదాహరణకు ఒక వ్యక్తి ప్రస్తుత ఆదాయం రూ. 1000 అనుకుందాం. అతడు ఆ మొత్తంతో 10% రేటు వద్ద వడ్డీలభించే ఒక బాండు కొనుక్కొన్నాడు అనుకుందాం. ఒక సంవత్సరం తరువాత అతనికి ఆ బాండు వల్ల రూ. 100 వడ్డీ వస్తుంది. అసలు, వడ్డీ కలిపి అతని ఆదాయం ఒక సంవత్సరం తరువాత రూ. 1100 (1000 + 100) అవుతుంది. అంటే వడ్డీ రేటు 10% ఉన్నప్పుడు ఒక సంవత్సరం తరువాత లభించే రూ. 1100 ఆదాయాన్ని 10% రేటుతో డిస్కాంట్ చేస్తే దాని ప్రస్తుత విలువ రూ. 1000 (1000 - 100) అవుతుంది. 10% వడ్డీ రేటును డిస్కాంట్ రేటుగా ఉపయోగించాం. డిస్కాంట్ సూత్రాన్ని కింది విధంగా వ్రాయవచ్చు.

$$\text{డిస్కాంట్ సూత్రం} - V = \frac{R_1}{(1+i)} + \frac{R_2}{(1+i)^2} + \frac{R_3}{(1+i)^3} + \dots + \frac{R_n}{(1+i)^n}$$

ఇందులో V = ప్రస్తుత విలువ, $R_1, R_2, R_3, \dots, R_n$ భవిష్యత్తులో ఒక్కొక్క సంవత్సరంలో రాగలదని భావించిన ఆదాయాలు, $i =$ వడ్డీరేటు.

ఉదాహరణకు $R =$ రూ. 1100, $i = 10\%$ అనుకుంటే

$$V = R/(1 + i) = 1100/(1 + 0.10) = 1100/1.10 = 11000/11 = 1000$$

7.2.2 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం (Marginal Efficiency of Capital) భావన: ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం కూడా ఒక డిస్కాంట్ రేట్. అయితే అది వడ్డీ రేటు కాదు. వడ్డీ రేటు కన్నా ఎక్కువ ఉండవచ్చు. తక్కువ ఉండవచ్చు. వడ్డీ రేటుతో డిస్కాంట్ చేస్తే భవిష్యత్తు ఆదాయం ప్రస్తుత విలువ తెలుస్తుంది. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని కింది విధంగా నిర్వచించవచ్చు.

“ఒక ఉత్పాదక వస్తువు వలన దాని ఉపయోగితా కాలంలో లభించగలదని అంచనా వేయబడిన భవిష్య ఆదాయాన్ని ఏ రేటు చేత డిస్కాంట్ చేస్తే ఆ భవిష్య ఆదాయం యొక్క ప్రస్తుత విలువ ఆ ఉత్పాదక వస్తువు సప్లయ ధరకు సమానం అవుతుందో అటువంటి డిస్కాంట్ రేటును ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అనవచ్చు.”

మరొక విధంగా ఇంకొంచెం సరళంగా చెబితే ఇది ఒక ఉత్పాదక వస్తువు వలన లభించే లాభం రేటు. అయితే దీనికి కీన్స్ తన సార్వత్రిక సిద్ధాంతంలో ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం (Marginal Efficiency of Capital) అనే మాట ఉపయోగించాడు. ఉపాంత మూలధనం అంటే అదనపు మూలధనం. సప్లయ ధర అంటే ఆ అదనపు మూలధనం లేదా ఉత్పాదక వస్తువు ధర. వేరే విధంగా చెప్పాలంటే పెట్టుబడి.

వడ్డీ రేటుకు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యానికి గల తేడాను స్పష్టంగా అవగాహన చేసుకోవటానికి కింది ఉదాహరణ పరిశీలించవచ్చు.

భవిష్య ఆదాయం (R) = రూ. 1200, వడ్డీ రేటు (i) = 10%, సప్లయ ధర (K) = రూ. 1000

భవిష్యత్తు ఆదాయాన్ని వడ్డీరేటు చేత డిస్కాంట్ చేస్తే దాని ప్రస్తుత విలువ తెలుస్తుంది.

$$V = 1200 / 1.10 = 1091$$

అయితే సప్లయ ధర రూ. 1000 దీనికంటే భవిష్య ఆదాయం ప్రస్తుత విలువ ఎక్కువగా ఉంది. కాని భవిష్య ఆదాయం రూ. 1200 ప్రస్తుత విలువను సప్లయ ధరకు సమానం చేసేది ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం. అది కింది విధంగా ఉంటుంది.

$$K = 1000 = 1200/1.20$$

కాబట్టి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం (r) = 20%. ఇది వడ్డీ రేటు కంటే ఎక్కువ.

ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం సూత్రం (MEC Formula): పై డిస్కాంట్ సూత్రాన్ని మార్చుకుని ఉపాంత మూలధన సూత్రంగా కింది విధంగా వ్రాయవచ్చు.

$$K = \frac{R_1}{(1+r)} + \frac{R_2}{(1+r)^2} + \frac{R_3}{(1+r)^3} + \dots + \frac{R_n}{(1+r)^n}$$

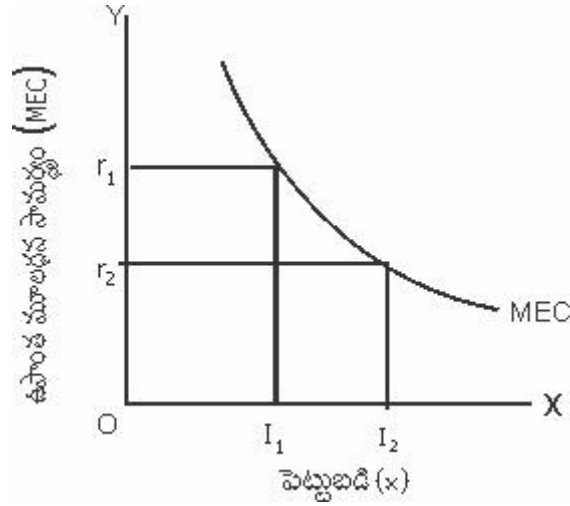
ఇందులో $R_1, R_2, R_3, \dots, R_n$ భవిష్యత్తులో ఒక్కొక్క సంవత్సరంలో రాగలదని భావించిన ఆదాయాలు. $K =$ సప్లయ ధర, $r =$ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం.

కింది ఉదాహరణలో ఒక యంత్రం సప్లయ ధర (K) = రూ. 6000 అని భావించబడింది. యంత్రం ఉపయోగితా కాలం 3 సంవత్సరాలు. మూడు సంవత్సరాల కాలంలో సంవత్సరం వారీగా రాగలదని భావించిన ఆదాయపు అంచనాలు $R_1 =$ రూ. 1100, $R_2 =$ రూ. 2420, $R_3 =$ రూ. 3993. ఈ మూడు సంవత్సరాల ఆదాయం ప్రస్తుత విలువ సప్లయ ధరకు సమానం కావాలి అంటే దానిని 10% చేత డిస్కాంట్ చేయవలసి ఉంటుందని కింది ఉదాహరణ ద్వారా గమనించవచ్చు. ఆ డిస్కాంట్ రేటు 10%ను కీన్స్ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అని అన్నాడు.

7.2.3 సాధారణ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం: పై ఉదాహరణ ద్వారా మనం ఒక ఉత్పాదక వస్తువును పరిగణనలోకి తీసుకొని ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని లెక్కించాం. కాబట్టి ఈ పెట్టుబడి ఒక మూలధన వస్తువుకు సంబంధించినది. ఆర్థికవ్యవస్థలో అనేక వందల లేదా వేల మూలధన వస్తువులు ఉంటాయి. అవి అనేక రకాలుగా ఉంటాయి. ఆ మూలధన వస్తువులు లేదా ఉత్పాదక వస్తువుల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో తేడాలు ఉండవచ్చు. కొన్ని రకాల మూలధన వస్తువులు అధిక ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని, కొన్ని తక్కువ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని కలిగి ఉండవచ్చు. అయితే అన్ని మూలధన వస్తువుల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాలలో గరిష్టమైన దానిని సాధారణ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అంటారు.

7.2.4 పెట్టుబడి - ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం: పెట్టుబడి, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం విలోమ సంబంధం (Inverse Relation) కలిగి ఉంటాయని కీన్స్ అభిప్రాయపడ్డాడు. పెట్టుబడి పెరిగే కొద్దీ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతూ ఉంటుంది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్య రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి కిందికి వాలుతూ ఉంటుంది. పటం 7.1లో ఈ విషయం గమనించవచ్చు.

పటం 7.1లో X - అక్షం మీద పెట్టుబడి, Y - అక్షం మీద ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం కొలవబడుతున్నాయి. MEC రేఖ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్య రేఖ. ఇది ఎడమ నుండి కుడికి కిందికి వాలుతున్నది. దీనిని బట్టి పెట్టుబడి OI_1 గా ఉన్నప్పుడు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం Or_1 గా ఉంది. పెట్టుబడి OI_2 స్థాయికి పెరిగినప్పుడు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం Or_2 స్థాయికి తగ్గింది.

పటం 7.3 పెట్టుబడి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం

7.2.5 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గటానికి కారణాలు: పెట్టుబడి పెరిగే కొద్దీ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గటానికి కారణాలను కింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

1. ఉత్పాదక వస్తువు సప్లయి పెరిగే కొద్దీ క్షీణ ప్రతిఫలాల సూత్రం వర్తించి అదనపు ఉత్పాదక వస్తువు వలన లభించ గల ఉపాంత ఉత్పత్తి తగ్గుతుంది.
2. ఉత్పాదక వస్తువు సంఖ్య పెరిగే కొద్దీ దాని ధర పెరుగుతుంది. అందువల్ల ఉత్పత్తి వ్యయం పెరుగుతుంది.
3. ఉత్పత్తి పెరిగే కొద్దీ వస్తువుల ధరలు తగ్గుతాయి. అందువల్ల సంస్థకు లభించ గల ఆదాయం తగ్గుతుంది.

7.2.6 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని నిర్ణయించే అంశాలు: ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అంచనా వేసిన భవిష్య ఆదాయం పై (Propective Yield) ఆధారపడి ఉంటుంది. అంచనాలు ఊహల పై ఆధారపడి ఉంటాయి. వ్యాపారస్తుల ఊహలను స్వల్పకాలికమైనవి, దీర్ఘకాలికమైనవి అని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. అటువంటి ఊహలను ప్రభావితం చేసే అంశాలు కింద వివరించిన విధంగా లేక రకాలు ఉంటాయి.

స్వల్పకాలిక ఊహలు: స్వల్పకాలిక ఊహలను కింది విధంగా వివరించవచ్చు.

1. **భవిష్యత్తు డిమాండు:** ఉత్పత్తిదారుడు అధనం మూలధనం ద్వారా తాను ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువులకు డిమాండు పెరుగుతుందని ఊహిస్తే భావిత భవిష్య ఆదాయం పెరుగుతుంది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. భవిష్యత్తులో డిమాండు తగ్గుతుందని ఊహిస్తే భావిత భవిష్య ఆదాయం తక్కువగా ఉంటుంది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది.
2. **భవిష్యత్తు ధరలు:** భవిష్యత్తులో ధరలు తగ్గుతాయని ఊహిస్తే భావిత భవిష్య ఆదాయం కూడా తగ్గుతుంది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతుంది. ఆ విధంగా కాకుండా భవిష్యత్తులో వస్తువుల ధరలు పెరుగుతాయని భావిస్తే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది.
3. **ఆదాయంలో మార్పులు:** భవిష్యత్తులో ప్రజల ఆదాయాలు పెరుగుతాయని వ్యాపారస్తులు ఊహిస్తే వారు తమ వస్తువులకు కూడా డిమాండు పెరుగుతుందని తద్వారా తమ భవిష్య ఆదాయం కూడా పెరుగుతుందని అంచనా వేస్తారు. అందువల్ల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. ఒక వేళ అందుకు భిన్నంగా వారు భవిష్యత్తులో ప్రజల ఆదాయాలు తగ్గడం అవుతాయని భావిస్తే దాని పరిమాణంగా తమ వస్తువుల డిమాండు కూడా పడిపోతుందని అనుకుంటారు. అందువల్ల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతుంది.

4. **ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి:** ప్రజల ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి ఎక్కువగా ఉంటే వినియోగ వ్యయం ఎక్కువగా ఉంటుంది. కాబట్టి తమ వస్తువులకు డిమాండు ఎక్కువగా ఉంటుందని అందువల్ల భవిష్య ఆదాయం అధికంగా ఉంటుందని వ్యాపార సంస్థలు భావిస్తాయి. కాబట్టి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఏ కారణం చేతనైనా ప్రజల ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి భవిష్యత్తులో తగ్గుతుందని వ్యాపార సంస్థలు భావిస్తే తమ భవిష్య ఆదాయాన్ని అవి తక్కువగా అంచనా వేస్తాయి. కాబట్టి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతుంది.

5. **వ్యాపారస్తుల స్థైర్యం:** వ్యాపారస్తులు ఆశావాదులుగా ఉంటే భవిష్యత్తులో పరిస్థితులు వ్యాపారానికి అనుకూలంగా ఉంటాయని నమ్ముతారు. అందువల్ల భవిష్యత్తులో వారి పెట్టుబడుల మీద వారికి లభించే ఆదాయాలు కూడా ఎక్కువగా ఉంటాయని భావిస్తారు. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఎక్కువగా ఉంటుంది. అందుకు భిన్నంగా వారు భవిష్యత్తు వ్యాపార పరిస్థితులు ప్రతికూలంగా ఉంటాయని నిరాశావాదంతో ఆలోచిస్తే భవిష్య ఆదాయం తక్కువగా అంచనా వేస్తారు. అందువల్ల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతుంది.

దీర్ఘకాలిక ఊహలు: వ్యాపారస్తుల దీర్ఘకాలిక ఊహలు కింది అంశాల మీద ఆధారపడి ఉంటాయి.

1. **జనాభా:** దీర్ఘకాలంలో జనాభా పెరుగుతుందని, అందువలన వస్తు సేవలకు డిమాండు పెరుగుతుందని కాబట్టి తమకు భవిష్యత్తులో అధిక ఆదాయం వస్తుందని వ్యాపారస్తులు ఊహిస్తే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. జనాభా తగ్గుతుందని వారు ఊహిస్తే డిమాండు గురించి భవిష్య ఆదాయాల గురించి వారి అంచనాలు తగ్గుతాయి. అందువల్ల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం కూడా తగ్గుతుంది.

2. **కొత్త ప్రాంతాల అభివృద్ధి:** ఆర్థికాభివృద్ధిలో భాగంగా దేశవ్యాప్తంగా అనేక కొత్త ప్రాంతాలు అభివృద్ధి చెందుతూ ఆయా ప్రాంతాలలో ప్రజల వదాయాలు పెరుగుతాయని వ్యాపారస్తులు ఊహిస్తే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది.

3. **సాంకేతిక పద్ధతులలో మార్పులు:** దీర్ఘకాలంలో ఆధునిక శాస్త్ర విజ్ఞానం ఉపయోగించుకోబడుతుందనీ, నూతన సాంకేతిక పద్ధతుల ద్వారా వివిధ ఉత్పత్తి రంగాలలో ఉత్పత్తి వ్యయం తగ్గించి, ఉత్పాదకత పెంచుకోవటం జరుగుతుందనీ ఊహించబడితే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. అదే విధంగా సాంకేతిక అభివృద్ధి ద్వారా నూతన పెట్టుబడులు ప్రోత్సహించబడతాయని ఊహించబడినా కూడా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది.

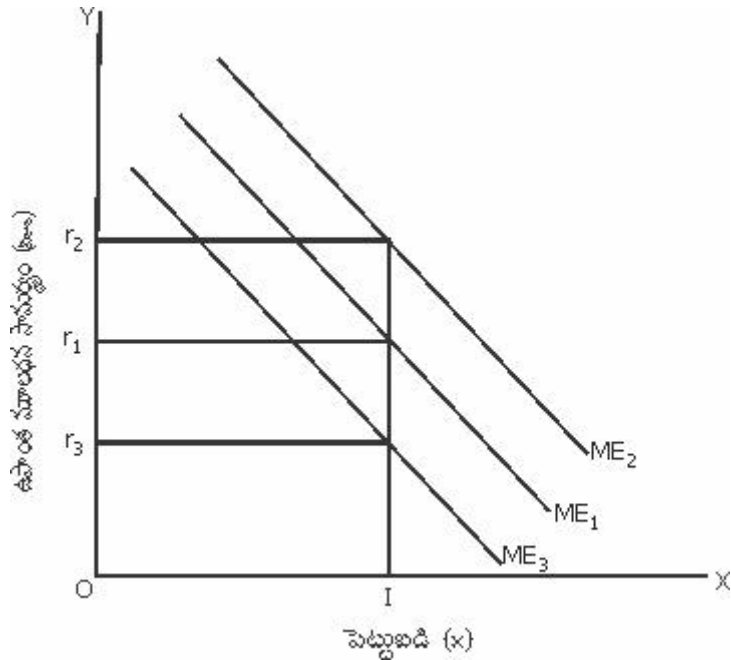
4. **ప్రస్తుత పెట్టుబడి రేటు:** ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రస్తుత పెట్టుబడి రేటు తక్కువగా ఉంటే సహజంగానే భవిష్యత్తులో పెట్టుబడి రేటు పెరగటానికి అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. వాటిని ఉపయోగించుకొని పాత పరిశ్రమలు విస్తరించవచ్చు. నూతన పరిశ్రమలు నెలకొల్పుబడవచ్చు. దీర్ఘకాలంలో ఆ విధంగా జరుగుతుందని వ్యాపారస్తులు ప్రస్తుతం ఊహిస్తే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. అయితే ప్రస్తుత పెట్టుబడి అధిక స్థాయిలో ఉండి, ముందు ముందు పెట్టుబడి రేటు పెరగటానికి అవకాశాలు లేవని వ్యాపారస్తులు భావిస్తే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతుంది.

5. **ఉత్పాదక శక్తి వినియోగస్థాయి:** ఆర్థికాభివృద్ధి ఒక నిరంతర ప్రక్రియ. అందువల్ల వివిధ రంగాలలో ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్న స్థాపిత శక్తి లేదా ఉత్పాదక శక్తి పూర్తిగా వినియోగించబడుతూ ఉంటే దీర్ఘకాలంలో పెరిగే డిమాండుకు అనుగుణంగా ఉత్పాదక శక్తిని మరింత పెంచవలసి వస్తుంది అని ఊహించవచ్చు. అటువంటి పరిస్థితులలో ఉత్పత్తి ఉద్యోగిత ఆదాయాలు పెరుగుతాయి. భవిష్యత్తు ఆదాయ అంచనాలు పెరుగుతాయి. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది.

పై పేర్కొన్న విధంగా వ్యాపారస్తుల స్వల్పకాలిక, దీర్ఘకాలిక ఊహలు అనేకం ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. అయితే స్వల్పకాలిక ఊహలు ఉన్నంత స్థిరంగా దీర్ఘకాలిక ఊహలు ఉండవు. వ్యాపారానికి అనుకూలమైన స్వల్పకాలిక ఊహలు స్థిరంగా ఉంటే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. ఒకవేల అవి

ప్రతికూలంగా ఉంటే వాటిని అనుకూలమైన ఊహలుగా మార్చటానికి స్వల్పకాలంలో వీలు కాదు. కారణం అవి స్థిరం కాబట్టి, అయితే దీర్ఘకాలిక ఊహలు స్థిరంగా ఉండవు. మారిపోతూ ఉంటాయి. వాటి మీద ఆధారపడి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెంచటం కూడా సాధ్యం కాదు. అందువల్లే వ్యాపారస్తుల ఊహలను మార్చి స్వల్ప కాలంలో ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెంచటం సాధ్యం కాదని కీన్స్ భావించి, వడ్డీరేటు మీదకి తన దృష్టి మళ్లించాడు.

7.2.7 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో మార్పు: పెట్టుబడిలో మార్పు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో మార్పులకు కారణం అవుతుందని తెలుసుకున్నాం. ఉపాంత రేఖ పై ఒక బిందువు నుండి మరొక బిందువుకు చలనం ద్వారా ఇది తెలుసుకోవచ్చు. పెట్టుబడి, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం విలోమ సంబంధం కలిగి ఉంటాయి. అయితే పెట్టుబడిలో మార్పు లేకుండా కూడా వ్యాపారస్తుల ఊహలను బట్టి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం మారవచ్చని కూడా పైన వివరించటం జరిగింది. ఇటువంటి మార్పు జరిగినప్పుడు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యరేఖ కదులుతుంది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరిగితే కుడి వైపుకు పైకి జరుగుతుంది. తగ్గితే ఎడమ వైపుకు కిందికి జరుగుతుంది. పటం 7.2 ద్వారా దీనిని వివరించవచ్చు.

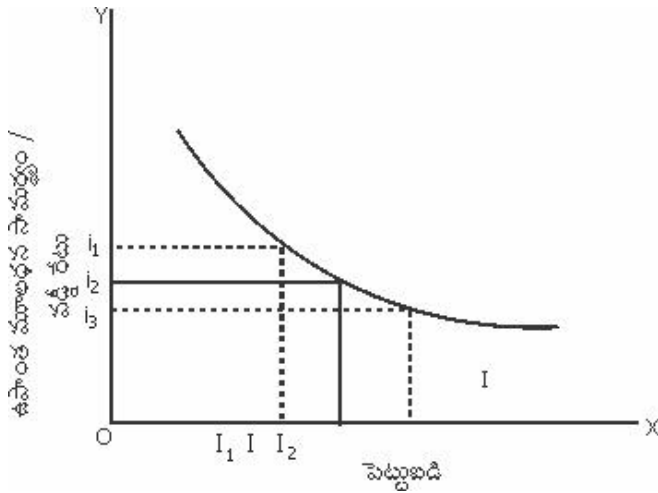

పటం 7.4 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో మార్పు

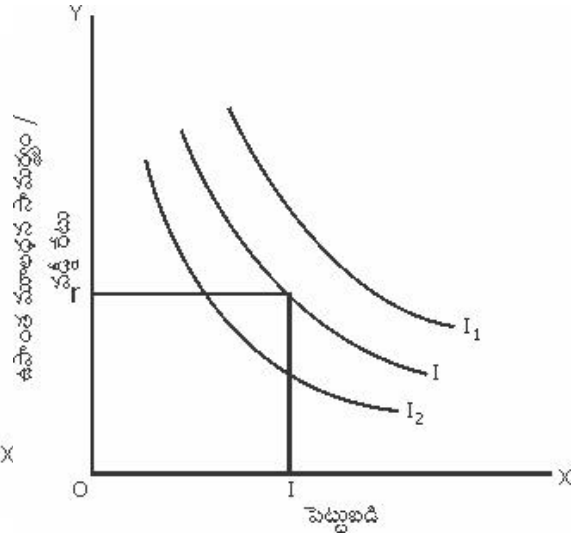
పటం 7.2లో X - అక్షం మీద పెట్టుబడి, Y - అక్షం మీద ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం కొలవబడుతున్నాయి. పెట్టుబడి OIగా ఉంది, మొదట ఉన్న ఉపాంత మూలధన రేఖ ME₁ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం Or₁. పెట్టుబడి పెరగకుండానే ఇతర కారణాల వల్ల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరిగినప్పుడు ME₁ రేఖ ME₂ రేఖగా పైకి జరిగింది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం Or₂ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్య రేఖ ME₂ కిందికి జరిగితే OI పెట్టుబడి అది వద్దనే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం Or₃ తగ్గుతుంది.

7.2.8 వడ్డీరేటు - ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెట్టుబడిలో మార్పు: పెట్టుబడి వడ్డీ రేటు మీద, ఉపాంత మూలధనం మీద ఆధారపడుతుంది. రెండూ సమానంగా ఉన్నప్పుడు పెట్టుబడి సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. వడ్డీ రేటు కన్నా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఎక్కువగా ఉంటే పెట్టుబడి పెరుగుతుంది. తక్కువగా ఉంటే పెట్టుబడి తగ్గుతుంది.

వడ్డీరేటులో మార్పులను బట్టి పెట్టుబడిలో మార్పులను గమనించాలి అంటే పెట్టుబడి రేఖ పై ఒక బిందువు నుండి మరొక బిందువుకు కదలాలి పటం 7.5 (ఎ)లో దీనిని చూడవచ్చు.

పటం 7.5 (ఎ) పెట్టుబడి రేఖ

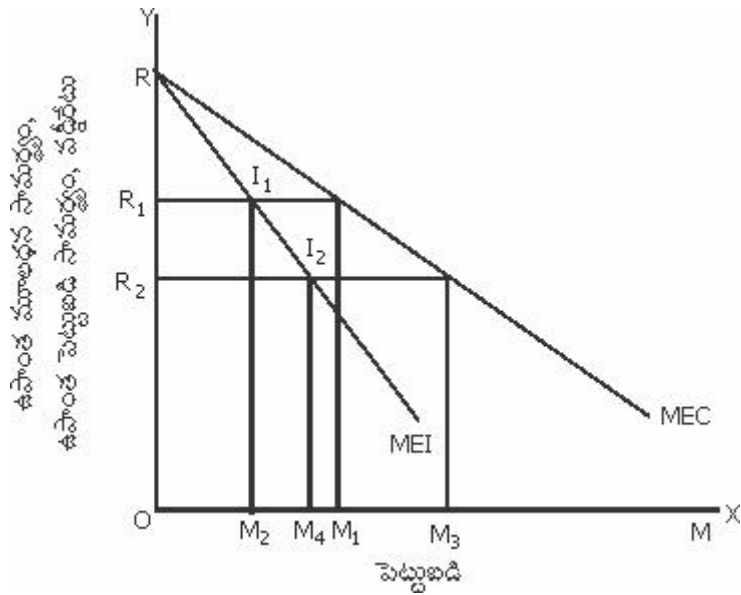
పటం 7.5(బి) పెట్టుబడి రేఖలో కదలిక

పటం 7.5(ఎ)లో X - అక్షం మీద పెట్టుబడి, Y - అక్షం మీద ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, వడ్డీ రేటు కొలవబడుతున్నాయి. I రేఖ పెట్టుబడి రేఖ. ఈ రేఖ మీద ప్రతిబిందువు సమతౌల్య బిందువు. ప్రతి బిందువు వద్ద ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం. వడ్డీ రేటు సమానంగా ఉన్నాయి. కాబట్టి వడ్డీరేటు Oi ఉంటే, పెట్టుబడి OI గా ఉంది. Oi_1, Oi_2 వడ్డీ రేట్ల వద్ద పెట్టుబడి వరుసగా OI_1, OI_2 గా ఉంది. అయితే వడ్డీ రేటు కాక అనేక ఇతర అంశాలు కూడా పెట్టుబడిని ప్రభావితం చేస్తాయని ముందు తెలుసుకున్నాం. కాబట్టి వడ్డీ రేటు మార్పు లేకుండా ఇతర పరిస్థితుల వల్ల పెట్టుబడి మారితే పెట్టుబడి రేఖ కదులుతుంది. ఈ విషయాన్ని పటం 7.5(బి)లో చూడవచ్చు. దీనిలో వడ్డీ రేటు, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం Oi కు సమానంగా ఉంది పెట్టుబడి OI స్థాయిలో సమతౌల్యంలో ఉంది. అయితే వడ్డీ రేటు మారకపోయినా ఇతర అంశాలలో మార్పు వల్ల I పెట్టుబడి రేఖ I_1 రేఖగా పైకి కదిలితే పెట్టుబడి OI_1 స్థాయిలో సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. పెట్టుబడి రేఖ OI_2 గా కిందకి కలిదిలే పెట్టుబడి OI_2 వద్ద సమతౌల్యంలో ఉంటుంది.

7.3 ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం (Marginal Efficiency of Investment):

ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అనే భావన ఒక సంస్థకు సంబంధించినది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, వడ్డీరేటు సమానమైనప్పుడు పెట్టుబడి సమతౌల్యం ఏర్పడుతుందని ఇంతకు ముందు చెప్పుకొని ఉన్నాం. పటం 7.5(ఎ) ఆ విషయాన్ని చూపుతుంది. వడ్డీరేటు తగ్గితే పెట్టుబడికి డిమాండు పెరుగుతుంది అని గ్రహించాం. ఇది ఒక సంస్థ విషయంలో వర్తిస్తుంది. మొత్తం ఆర్థిక వ్యవస్థకు వర్తిస్తుందా అన్నది ప్రశ్న. వడ్డీరేటు తగ్గినప్పుడు, ఒక సంస్థ తన పెట్టుబడి పెంచాలని ఆలోచించవచ్చు. అంటే పెట్టుబడికి డిమాండు పెరుగుతుంది. పెట్టుబడికి డిమాండు పెరగటం అంటే ఉత్పాదక వస్తువుల డిమాండు పెరుగుతుంది. అలా జరిగినప్పుడు ఆ డిమాండుకు తగిన విధంగా ఉత్పాదక వస్తువుల సప్లయ ఉండాలి. సాధారణంగా

పునఃస్థాపిత పెట్టుబడికి సప్లయ ఉంటుంది. ఉత్పాదక వస్తు పరిశ్రమలో మిగులు ఉత్పాదకత అవసరమైన మేరకు ఉండదు. అలా ఉండటానికి అవకాశం ఉంది అనుకుందాం. కానీ వడ్డీ తగ్గి ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వ్యాపార/పారిశ్రామిక సంస్థలన్నీ పెట్టుబడి పెంచాలని నిర్ణయించుకుంటే పెరిగిన డిమాండుకు సరిపడా మూలధన/ఉత్పాదక వస్తువుల సప్లయ ఉంటుందా? లేదా ఉత్పాదక వస్తు పరిశ్రమ వెంటనే ఉపయోగించుకుని ఉత్పత్తి పెంచటానికి తగినంత ఉత్పాదక శక్తి మిగులు వాస్తవంగా ఉంటుందా అనే ప్రశ్న ఉత్పన్నమవుతుంది. ఒక్కమారుగా మొత్తం పెట్టుబడి డిమాండ్ పెరిగితే దానిని తృప్తిపరిచేంత మిగులు ఉత్పాదక శక్తి స్వల్పకాలంలో ఉండకపోవటం సాధారణ పరిస్థితి. కాబట్టి స్వల్పకాలంలో మార్కెట్లో వడ్డీరేటు తగ్గగానే ఆర్థికవ్యవస్థలో మొత్తం పెట్టుబడి పెరగటం జరగదు అనుకోవాలి. అటువంటప్పుడు పెరిగిన డిమాండుకు తగిన విధంగా ఉత్పాదక వస్తువుల సప్లయ ఎలా పెరుగుతుంది? ఈ పరిస్థితుల్లో పెట్టుబడిలో పెరుగుదల రేటును ఎలా నిర్ణయించబడుతుంది? ఉత్పాదక వస్తు పరిశ్రమలో ఎంత ఉత్పాదక శక్తి ఉంది, ఏ రేటులో ఎంత ధర వద్ద అదనపు డిమాండును తృప్తి పర్చటానికి పరిశ్రమకు శక్తి ఉంది అన్న విషయం ముఖ్యం. ఈ సందర్భంగానే అవతరించిన ఒక కొత్త భావన ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం. ఇది ఆర్థికవ్యవస్థ మొత్తానికి సంబంధించిన భావన.

పటం 7.6 ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యరేఖ సాధన

పటం 7.6లో ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యరేఖ ఏ విధంగా సాధించవచ్చో చూపించబడింది. ఉత్పాదక వస్తు పరిశ్రమ ఉదాహరణగా తీసుకోబడింది. ఈ పటంలో X - అక్షం మీద పెట్టుబడి కొలవబడుతున్నది. Y - అక్షం మీద ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం, వడ్డీరేటు కొలవబడుతున్నాయి. MEC ఉపాంత మూలధన సామర్థ్య రేఖ. ఆరంభంలో వడ్డీ రేటు OR అనుకుందాం. ఆ రేటు వద్ద కొంత మూలధనం ఉంది. తరుగుదల ఒక నిర్ణీత శాతంలో ఉంది. వార్షిక ఉత్పత్తి పరిమాణం పునఃస్థాపిత పెట్టుబడికి సమానం. అంటే నికర పెట్టుబడి లేదు. మిగులు ఉత్పాదక శక్తి లేదు. ఆ విధంగా OR వడ్డీ రేటు వద్ద నికర పెట్టుబడి సున్నా. వార్షిక ఉత్పత్తి OM కు సమానం అనుకుందాం. ఇప్పుడు వడ్డీ రేటు OR నుండి OR₁కు తగ్గింది అనుకుందాం. MEC రేఖ ప్రకారం OR₁ వడ్డీ రేటు దగ్గర మార్కెట్లోని అన్ని సంస్థల సమిష్టి డిమాండు OM₁ అవుతుంది. అంతకు పూర్వం నికర పెట్టుబడి సున్నా. మిగులు ఉత్పాదక శక్తి లేదు. కానీ డిమాండు OM₁కు పెరిగినందువల్ల ఉత్పాదక శక్తి పెంచవలసి వస్తుంది. అంటే మూలధనం పెంచవలసి వస్తుంది. ఉత్పత్తి వ్యయం పెరుగుతుంది. దానివల్ల అంతర్గత లాభాల రేటు తగ్గుతుంది. అంటే అన్ని సంస్థల MEC తగ్గుతుంది. అందువల్ల వాస్తవ

పెట్టుబడి డిమాండు తగ్గుతుంది. రేఖా పటంలో I_1 బిందువు ప్రకారం OR_1 వడ్డీ రేటు దగ్గర పెట్టుబడి డిమాండు OM_1 నుండి OM_2 కు తగ్గింది. ఇప్పుడు మళ్ళీ వడ్డీరేటు OR_1 నుండి OR_2 కు తగ్గింది అనుకుందాం. MEC ప్రకారం సంస్థల అన్నింటి సమిష్టి పెట్టుబడి డిమాండు OM_3 అవుతుంది. కానీ ఇంతకు ముందు వివరించినట్లుగా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అప్పటికే తగ్గింది. MEC రేఖ ఎడమ వైపుకు కిందికి జరిగి ఉంటుంది (అది చూపలేదు). కాబట్టి సమిష్టి డిమాండు MEC ప్రకారం ఉండవలసిన విధంగా OM_3 కాకుండా I_2 బిందువు ప్రకారం వాస్తవంగా OM_4 కు తగ్గుతుంది. ఆ విధంగా వడ్డీరేటు తగ్గుతూ ఉంటే పెట్టుబడి డిమాండు పెరుగుతూ ఉంటుంది. కానీ MEC ప్రకారం కాకుండా అంతకంటే తక్కువగా పెరుగుతుంది. ఇప్పుడు R బిందువు నుండి I_1 I_2 బిందువు ద్వారా కిందికి ఒక రేఖ గీస్తే అదే ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్య రేఖ అవుతుంది. ఆ విధంగా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఒక సంస్థకు సంబంధించినది అయితే ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం వ్యవస్థలో అన్ని సంస్థలకు సంబంధించిన మొత్తం ఇది ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం వలెనే భవిష్య ఆదాయాన్ని డిస్కాంట్ చేసే రేటు. అంటే ఒక సంస్థ భావిత ఆదాయం కాకుండా అన్ని సంస్థల సమిష్టి భావిత ఆదాయాన్ని డిస్కాంట్ చేసే రేటు. అయితే ఈ రేటు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం కన్నా తక్కువగా ఉంటుంది.

7.4 పెట్టుబడి నిర్ధారించే అంశాలు:

పెట్టుబడిని వడ్డీరేటు నిర్ణయిస్తుందని సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు అభిప్రాయపడ్డారు. కీన్స్ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అనే భావనను ప్రవేశపెట్టి పెట్టుబడి అధికంగా దానిమీద ఆధారపడుతుందని వివరించాడు. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అనేది మరొక విధంగా చెప్పాలంటే అంచనా వేసిన లాభం రేటు. సైవేటు రంగంలో పెట్టుబడిదారుల లక్ష్యం లాభార్జన. సైవేటు పెట్టుబడి ప్రేరిత పెట్టుబడి, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం మీదనే ఆధారపడి ఉంటుంది. వడ్డీ రేటుతో దీనిని సోల్వి చూడటం జరుగుతుంది. వడ్డీరేటు కంటే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఎక్కువ ఉంటే పెట్టుబడి పెరుగుతుంది. తక్కువ ఉంటే పెట్టుబడి తగ్గుతుంది. రెండూ సమానంగా ఉంటే పెట్టుబడి సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. మార్పు ఉండదు.

ప్రభుత్వ పెట్టుబడి స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి. అది ఆదాయ స్థాయి మీద, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం మీద ఆధారపడదు.

7.4.1 పెట్టుబడిని ప్రోత్సహించే అంశాలు: ప్రేరిత పెట్టుబడిని ప్రోత్సహించటానికి ద్రవ్య విధాన చర్యలు, కోశవిధాన చర్యలు ఉపయోగపడతాయి. ఆర్థిక మాంద్య పరిస్థితిలో కోశ విధానం ఎక్కువ సార్థకంగా పని చేస్తుంది. కింది చర్యల ద్వారా పెట్టుబడిని ప్రోత్సహించవచ్చు.

- 1. పన్ను రాయితీలు:** కార్పొరేటు ఆదాయ పన్ను, వస్తు సేవల పన్ను, కస్టమ్స్ సుంకాలు మొదలైన పన్నుల విధింపు పై కొత్త పరిశ్రమలకు రాయితీలు ఇస్తే పెట్టుబడులు పెరుగుతాయి. హేన్సన్, లెర్నర్ వంటి ఆర్థికవేత్తలు పన్ను రాయితీలను సమర్థించారు. అందుకోసం వ్యక్తిగత ఆదాయ పన్ను, వస్తు సేవల మీద పరోక్షపన్నులు పెంచి సామాన్య ప్రజానీకం పై భారంమోపితే వినియోగ వ్యయం తగ్గి సమిష్టి డిమాండు తగ్గే ప్రమాదం ఉంది. ఏమైనా వ్యాపార సంస్థలు, పరిశ్రమల మీద అధిక పన్నుల భారం చూపకుండా కొన్ని రాయితీలు ఇవ్వటం వలన పెట్టుబడి పెరుగుతుంది.
- 2. ప్రభుత్వ వ్యయం:** ప్రభుత్వం అనేక రకాలుగా సమాజానికి ఉపయోగపడే కార్యక్రమాలు చేపట్టవచ్చు. రహదార్లు, నీటి పారుదల ప్రాజెక్టులు, పేదవారికి గృహాలు మొదలైన కార్యకలాపాల మీద వ్యయం పెంచితే ఉద్యోగవకాశాలు పెరుగుతాయి. ప్రజల ఆదాయాలు పెరుగుతాయి. సమిష్టి డిమాండు పెరుగుతుంది. పారిశ్రామిక వస్తువులకు, వివిధ వ్యాపార సేవలకు డిమాండు పెరుగుతుంది. దీనివల్ల ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరుగుతుంది.
- 3. పంప్ సైమింగ్:** ఆర్థిక తిరోగమనం, మాంద్య పరిస్థితుల్లో సైవేటు రంగం పెట్టుబడులు పెంచటానికి ముందుకు రాకపోతే ప్రభుత్వం పలు రకాల ప్రజా పనుల పై వ్యయం చేసినట్లయితే దాని వల్ల ప్రజల ఆదాయాలు పెరిగి వినియోగ వస్తు సేవలకు డిమాండు పెరుగుతుంది. అది సైవేచు పెట్టుబడులకు ప్రేరణ కల్పిస్తుంది.
- 4. వడ్డీరేటు:** బాంకులు, ఇతర విత్త సంస్థలు వ్యాపారాలకు, పరిశ్రమలకు వడ్డీ రేటు తగ్గిస్తే సాధారణ పరిస్థితుల్లో

పైవేటు రంగం పెట్టుబడులు పెరుగుతాయి. కీన్స్ తన సాధారణ సిద్ధాంతంలో వడ్డీ రేటుకు అధిక ప్రాధాన్యత ఇవ్వకపోయినప్పటికీ ద్రవ్య విధాన వాదులు దీనికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యతనిస్తారు.

5. **వేతనాల తగ్గింపు:** సంప్రదాయ వాదులు వేతనం తగ్గిస్తే ఉత్పత్తి వ్యయం తగ్గి, లాభాలు పెరుగుతాయని పెట్టుబడి పెరుగుతుందని వాదించారు. పిగా వేతనాలలో కొత్త సమర్థించాడు. కాని దీనివల్ల శ్రామికుల ఆదాయాలు తగ్గి, కొనుగోలు శక్తి తగ్గి, సమిష్టి డిమాండు తగ్గుతుంది. అప్పుడు పెట్టుబడులు ఇంకా తగ్గుతాయి, కీన్స్ దీనిని వ్యతిరేకించాడు.

6. **ఆధునిక సాంకేతిక విజ్ఞానం:** ఆధునిక సాంకేతిక విధానాలు ఉపయోగించి ఉత్పత్తి వ్యయాలు తగ్గించటం, ఉత్పాదకత పెంచటం వంటి చర్యలు పెట్టుబడులు పెంచుతాయి అని కొందరి అభిప్రాయం.

7. **ఏకస్వామ్యాల విశేష ప్రయోజనాల రద్దు:** ఏకస్వామ్యాలు అనుభవించే విశేష ప్రయోజనాలను రద్దు చేస్తే, వాటి వల్ల ఔత్సాహిక సారిశ్రామిక వేత్తలకు అవరోధాలు తొలగి కొత్త పెట్టుబడులు పెరుగుతాయి.

8. **ధరల విధానం:** ధరల స్థిరీకరణ, ధరల మద్దతు విధానం, ధాన్య సేకరణ మొదలైన ప్రభుత్వ చర్యలు ఆర్థికవ్యవస్థలో ఒక నిలకడ పరిస్థితిని నెలకొల్పుతాయి. ఇది పెట్టుబడుల పెరుగుదలకు తోడ్పడుతుంది.

9. **మార్కెట్లో పోటీ పరిస్థితులు:** మార్కెట్లో పోటీ పరిస్థితులను ప్రోత్సహించే విధంగా నిర్మాణాత్మక మార్పుల కోసం చర్యలు తీసుకుంటే ఆరోగ్యకరమైన పోటీ వస్తువుల నాణ్యతను ప్రోత్సహిస్తుంది. ధరలలో హేతుబద్ధత తీసుకువస్తుంది. వ్యాపార అనుకూల పరిస్థితులు పెరుగుతాయి. పెట్టుబడులు పెరుగుతాయి.

పై చర్యలు పైవేటు రంగంలో పెట్టుబడులను ప్రోత్సహించటానికి కొంత వరకు ఉపకరిస్తాయి. ఏమైనా ఆర్థిక మాంద్య పరిస్థితులలో కోశపరమైన చర్యలే ఎక్కువ విజయవంతమౌతాయి. అందుకే కీన్స్ ప్రభుత్వ వ్యయం సిఫార్సు చేశాడు.

7.5 వేగత్వరణం:

7.5.1 **వేగత్వరణం సూత్రం:** ప్రాథమిక పెట్టుబడి వినియోగ వ్యయంలో మార్పుల ద్వారా ఆదాయ స్థాయిలో మార్పులను ఏ విధంగా ప్రభావితం చేస్తుందో గుణక సిద్ధాంతం (Multiplier) తెలియజేస్తుంది. అయితే ప్రేరిత వినియోగ వ్యయం వల్ల ప్రేరిత పెట్టుబడి ఏర్పడుతుందనే వాస్తవాన్ని గుణక సిద్ధాంతం నిర్లక్ష్యం చేస్తుంది. ప్రేరిత వినియోగం ప్రేరిత పెట్టుబడికి గల సంబంధాన్ని వేగత్వరణ సూత్రం (Acceleration Principle) వివరిస్తుంది.

వేగత్వరణం భావన కీన్స్ సిద్ధాంతానికి పూర్వమే ప్రతిపాదించబడింది. 1917లో దీనిని మొదటిసారిగా జె.ఎం. క్లార్క్ ప్రతిపాదించాడు. హిక్స్, శామ్యూల్సన్, హేరడ్, రాబర్ట్సన్, హింసన్ మొదలైన అర్థ శాస్త్రవేత్తలు వ్యాపార చక్రాల విశ్లేషణలో వేగత్వరణ సూత్రాన్ని విస్తృతంగా ఉపయోగించారు.

ఉత్పాదక వస్తువులకు గల డిమాండును ప్రేరిత డిమాండు అంటారు. వినియోగ వస్తువులకు ఏర్పడే డిమాండు వలన ఉత్పాదక వస్తువులు లేదా మూలధన వస్తువుల డిమాండు ఏర్పడుతుంది. వినియోగ వస్తువుల డిమాండులో మార్పుల వలన మూలధన వస్తువుల డిమాండు మార్పులు ఏ విధంగా ఏర్పడతాయో వేగ త్వరణ సూత్రం వివరిస్తుంది. వేగ త్వరణం మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి (capital - output ratio - COR) ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉత్పత్తికి అందుకు అవసరమైన మూలధన రాశికి మధ్య గల సాంకేతిక సంబంధమే మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి. ఉదాహరణకు ఒక యూనిట్ వస్తురాశిని ఉత్పత్తి చేయటానికి మూడు యూనిట్ల మూలధనం అవసరమయితే మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి 3:1గా రాయబడుతుంది. దీనినే మూలధన గుణకం అని కూడా అంటారు. వేగత్వరణ గుణకం అని కూడా అంటారు. వేగత్వరణ గుణకం కింది విధంగా వ్రాయబడుతుంది.

$$a = K/Y$$

ఇందులో a వేగ త్వరణానికి, K మూలధనరాశికి, Y ఉత్పత్తిరాశికి (వాస్తవిక ఆదాయం) సంకేతాలు

పై సమీకరణాన్ని కింది విధంగా వ్రాయవచ్చు.

$$K = a Y$$

ఒకకాల వ్యవధిని 't' అనుకుంటే 't' కాలంలో మూల ధనరాశిని K_t అని వ్రాయవచ్చు. అప్పుడు

$$K_t = a Y_t \dots\dots\dots (1)$$

t కాల వ్యవధికి ముందు కాల వ్యవధిని t - 1 కాల వ్యవధిలో మూలధనరాశిని కింది సమీకరణం ద్వారా చూపవచ్చు.1

$$K_{t-1} = a Y_{t-1} \dots\dots\dots (2)$$

t కాలంలో మూలధన రాశిలో మార్పును కింది విధంగా చూపవచ్చు.

$$\begin{aligned} K_t - K_{t-1} &= a Y_t - a Y_{t-1} \\ &= a (Y_t - Y_{t-1}) \dots\dots\dots (3) \end{aligned}$$

పై సమీకరణంలో $K_t, K_{t-1}, 't'$ కాలవ్యవధిలో మూలధనరాశి మార్పును అంటే నికర పెట్టుబడిని, $a(Y_t - Y_{t-1})$ మూలధన నిష్పత్తి లేదా వేగత్వరణ గుణకంతో గుణించబడిన ఉత్పత్తి మార్పును తెలియజేస్తాయి. కాబట్టి నికర పెట్టుబడి మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తిపై ఆధారపడి ఉంటుందని ఈ సమీకరణం తెలియజేస్తుంది.

కాబట్టి కాలానుగుణంగా ఉత్పత్తి పెరగాలంటే నూతన ఉత్పత్తి స్థాయికి అనుగుణంగా మూలధనరాశి కూడా పెరగాలి. ఉత్పత్తిలో పెరుగుదలకు అనుగుణంగా మూలధన రాశి సర్దుబాటు అయినప్పుడు నికర పెట్టుబడి సున్నా అవుతుంది. స్థూల పెట్టుబడి పునఃస్థాపిత పెట్టుబడికి సమానం అవుతుంది. దీనినే వేగత్వరణ సూత్రం అంటారు.

కాలక్రమేణా మూలధన రాశి అరుగుదలకు లోనవుతుంది. ఒక యంత్రం పాతబడే కొద్దీ కొంత అరుగుదలకు లోనవుతుంది. అందువల్ల కొన్ని యంత్ర భాగాలు మార్చవలసి ఉంటుంది. ఆ విధంగా మూలధనంలో చేసే మార్పును పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి అంటారు.

కింది ఉదాహరణ ద్వారా వేగత్వరణ సూత్రాన్ని వివరించవచ్చు. ఉదాహరణలో $a=3$ ధరల స్థాయి స్థిరం, పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి స్థిరంగా 20% అని ఊహించబడింది. కింది పట్టిక ద్వారా వేగత్వరణ సూత్రం ఏ విధంగా పని చేస్తుందో గమనించవచ్చు.

పట్టిక 7.2 వేగత్వరణ ప్రక్రియ

అభిలషణీయ					
కాలం	ఉత్పత్తి (Y)	మూలధనం ($K_t = aY_t$) $a = 3$	పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి (R) 20%	నికర పెట్టుబడి (K_t, K_{t-1})	స్థూల పెట్టుబడి = నికర పెట్టుబడి + పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి
1	2	3	4	5	6
t - 1	300	900	180	0	180
t	310	930	180	30	210
t + 1	325	975	186	45	231
t + 2	350	1050	195	75	270
t + 3	390	1170	210	120	330
t + 4	390	1170	234	0	234
t + 5	360	1080	234	- 90	144

t + 6	340	1020	216	- 60	156
t + 7	280	840	204	- 180	144
t + 8	180	640	468	- 100	68

పట్టిక 7.2లో t - 1 కాలంలో ఉత్పత్తి రూ. 300 కో.రూ. మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి 3 కాబట్టి అభిలషణీయ మూలధనం రూ. 900 కట్టు (300 × 3). t - 1 కాలం పూర్వం కూడా ఉత్పత్తి రూ. 300 కోట్లు గానే ఊహించబడింది. అందువల్ల ఆ కాలంలో కూడా అభిలషణీయ మూలధనం రూ. 900 కోట్లు అందులో 20 శాతం t కాలంలో పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి అవసరం అవుతుంది. అందువల్ల పట్టికలో t కాలంలో పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి (90 × 20%) రూ. 180 కోట్లు. t కాలంలో ఉత్పత్తి రూ. 310 కోట్లకు పెరిగింది. అభిలషణీయ మూలధనం రూ. 930 కోట్లు. నికర పెట్టుబడి రూ. 30 కోట్లు (930 - 900). స్థూల పెట్టుబడి రూ. 210 కోట్లు (180 + 30). గమనిస్తే t కాలంలో ఉత్పత్తిలో పెరుగుదల (ΔY) రూ. 10 కోట్లు. ప్రేరిత పెట్టుబడి అంటే ఉత్పత్తి పెరిగినందువల్ల పెట్టుబడిలో అదనంగా ఏర్పడిన పెట్టుబడి రూ. 30 కోట్లు. ఇది మూడు రెట్లు ఉంది. (ΔI/ΔY = 30/10 = 3). ఇది వేగత్వరణ ప్రభావం. మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి 3:1 మీద వేగ త్వరణం విలువ ఆధారపడి ఉందని గమనించవచ్చు. t + 1 కాలంలో ఉత్పత్తి రూ. 325కు పెరిగింది. అభిలషణీయ మూలధనం రూ. 975 కోట్లు (325 × 3). నికర పెట్టుబడి రూ. 45 కోట్లు (975 - 930). పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి రూ. 186 కోట్లు (930 × 20%). స్థూల పెట్టుబడి రూ. 231 కోట్లు (186 + 45). వేగ త్వరణం 3(45-15). ఈ విధంగా ప్రతి కాల వ్యవధిలో ఉత్పత్తిలో మార్పు వలన నికర పెట్టుబడిలో వచ్చిన మార్పును పరిశీలిస్తే మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి ఆధారంగా ఏ విధంగా వేగత్వరణం పనిచేస్తుందో తెలుసుకోవచ్చు.

పట్టిక 7.2 పరిశీలిస్తే t + 3 కాలం వరకు ఉత్పత్తి పెరుగుతూ ఉంది. t + 4 కాలంలో స్థిరంగా ఉంది. కానీ t + 5 కాలం నుండి తగ్గటం గమనించవచ్చు. ఉత్పత్తి తగ్గినప్పుడు అంతకంటే ఎక్కువగా ప్రేరిత పెట్టుబడి తగ్గటం గమనించవచ్చు. ఉదాహరణకు t + 7 కాలంలో ఉత్పత్తి రూ. 60 కోట్లు తగ్గింది. ప్రేరిత పెట్టుబడి అంటే నికర పెట్టుబడి రూ. 180 కోట్లు తగ్గింది. అంటే 3 రెట్లు తగ్గింది. ఇందుకు కారణం మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి 3:1 కావటమే. ఇది వేగ త్వరణ ప్రభావం.

కాబట్టి వ్యాపార చక్రాల దశలలో ఉత్పత్తి, ఆదాయం, ఉద్యోగిత, పెట్టుబడులు ఏ విధంగా ఒకదానిని అనుసరించి మరికొటి పెరుగుతాయో, తగ్గుతాయో తెలుసుకోవటంలో వేగత్వరణం ఉపకరిస్తుంది.

ఇక్కడ వివిధ కాలాలలో ఉత్పత్తి పెరగటానికి కానీ తగ్గటానికి గానీ కారణం ప్రభుత్వ వ్యయంలో మార్పు అని ఊహించబడింది. అది స్వయంప్రేరితమైనది. అందువల్ల దాని పరిమాణంలో మార్పులు నిర్దిష్టంగా ఒక అనుపాతంలో గాని, ఒక క్రమ పద్ధతిలో గాని పెరగకపోవచ్చు. స్వతంత్రమైన ప్రభుత్వ విధానాల ప్రభుత్వ వ్యయం ఏటేటా మారవచ్చు. అందుకే పట్టికలో ఉత్పత్తిలో మార్పులు ఒక అనుపాతంలో లేవు.

7.5.2 ప్రమేయాలు: వేగత్వరణ సూత్రం క్రింది ప్రమేయాల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

1. మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తిలో మార్పు ఉండదు.
2. ఉత్పత్తికి అవసరమైన మూలధన వ్యాకోచత్వం కలిగి ఉంటుంది.
3. మిగులు సామర్థ్యం లేదా ఉత్పాదక శక్తి ఉండదు.
4. పెరిగిన డిమాండు స్థిరంగా కొనసాగుతుంది.
5. ఉత్పత్తిలో పెరుగుదల వలన వెంటనే పెట్టుబడి పెరుగుతుంది.
6. మూలధనం తరుగుదల స్థిరంగా ఉంటుంది. అంటే ప్రతికాలంలోనూ మూలధనం తరుగుదల ఒకే విధంగా ఉంటుంది.

7. వినియోగ వస్తువులకు, స్థిర మూలధన వస్తువులకు మధ్య నిష్పత్తి ఒకే విధంగా ఉంటుంది.

7.5.3 ప్రాధాన్యత:

వేగత్వరణం ప్రాధాన్యత కింది విధంగా వివరించవచ్చు.

1. ఆదాయంలో పెరుగుదల వలన పెట్టుబడి పెరుగుతుందనే వాస్తవాన్ని విశదపరుస్తుంది.
2. వినియోగ వాస్తు పరిశ్రమ ఉత్పత్తిలో పెరుగుదల కంటే మూలధన వాస్తు పరిశ్రమ ఉత్పత్తిలో హెచ్చుతగ్గులు తీవ్రంగా ఉంటాయి.
3. వ్యాపార చక్రాల వివిధ దశలను వివరించటానికి సహాయపడుతుంది.
4. వినియోగంలో కొద్దిపాటి మార్పు కూడా పెట్టుబడి ద్వారా అంతకంటే కొన్ని రెట్లు అదనంగా ఆదాయ స్థాయిని పెంచుతుందని తెలియజేస్తుంది.
5. దీర్ఘకాలిక వృద్ధి నమూనాలను రూపొందించటానికి దోహదపడుతుంది.
6. ప్రభుత్వ వ్యయంలో పంప్-ప్రైమింగ్ విధానం కొంత వరకు వేగత్వరణ సూత్రం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

7.5.4 విమర్శలు: వేగత్వరణ సూత్రం కింది విమర్శలకు గురి అయింది.

1. పెట్టుబడిలో ఊహల పాత్రను పరిగణించదు.
2. పెట్టుబడికి గల పరిమితులను పరిగణించదు.
3. స్వల్పకాలంలో డిమాండు పెరుగుదల మూలధన రాశిలో మార్పులు కలిగించదు. దీర్ఘకాలంలో కూడా డిమాండులో మార్పులన్నీ కొత్త పెట్టుబడిని ప్రోత్సహించవు.
4. అదనపు ఉత్పాదక శక్తిని సరిగా నిర్వచించాడు అని ఆచార్య నాక్స్ విమర్శించాడు.
5. ప్రేరిత పెట్టుబడి లాభాల మీద ఆధారపడుతుంది గాని ఆదాయం మీద కాదని ఆచార్య టింబర్గన్ అన్నాడు.

7.6 ముగింపు:

ఆదాయ ఉద్యోగితా నిర్ణయంలో పెట్టుబడికి అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఉంది. పెట్టుబడి ఉపాంత మూలధనం మీద వడ్డీ రేటు మీద ఆధారపడి ఉంటుందని కీన్స్ వివరించాడు. ఉపాంత మూలధనం భావిత భవిష్య ఆదాయం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. అది వ్యాపారస్తుల స్వల్పకాలిక, దీర్ఘకాలిక ఊహల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. అవి స్వల్పకాలంలో మారవు కాబట్టి స్వల్పకాలంలో ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని పెంచి పెట్టుబడి పెంచటం సాధ్యం కాదు అని కీన్స్ వివరించాడు. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఒక సంస్థకు సంబంధించినది అయితే ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం మొత్తం ఆర్థిక వ్యవస్థకు సంబంధించింది.

పెట్టుబడి రెండు రకాలు. స్వయంప్రేరిత పెట్టుబడి, ప్రేరిత పెట్టుబడి. ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరిగితే అంతకు మించి అనేక రెట్లు ఎక్కువగా ఆదాయం పెరుగుతుంది అని వేగ త్వరణ సూత్రం ద్వారా తెలుస్తుంది.

పరిశీలనాత్మక కీన్స్ వాదులు (Electic Keynesians):

సంపూర్ణోద్యోగిత పునరుద్ధరించటానికి అవసరమని ద్రవ్యవాదులు అంచనావేసిన కొన్ని సంవత్సరాల కంటే ఆర్థిక పురోగమనం కొంత ఎక్కువ కాలం తీసుకుంటుందని పరిశీలనాత్మక కీన్సు వాదులు భావిస్తారు. ఈ భావం వల్ల స్వల్ప కాలం, దీర్ఘ కాలం సాపేక్ష ప్రాధాన్యత గురించి వారు ఒక భిన్నమైన నిర్ణయానికి రావటం జరుగుతుంది. స్వల్పకాలంలో ఆర్థిక స్థిరీకరణ విధాన బాధ్యత ప్రభుత్వం తీసుకోవాలని వీరు విశ్వసిస్తారు. పరిశీలనాత్మక కీన్సు వాదులలో జె.ఈ. మీడ్, జాన్ హిక్స్, జేమ్స్ తోబిన్ ఆర్. సోలో ప్రముఖులు.

నవ్య కీన్స్ వాదులు (New Keynesians):

స్థూల అర్థశాస్త్రం, కీన్స్ అర్థశాస్త్రం మధ్య సంబంధం సందర్భంగా సూక్ష్మ అర్థశాస్త్ర పునాదులను నిగమన పద్ధతిలో తార్కికంగా నిర్ణయించాలని నవ్య సంప్రదాయవాదులు నొక్కి చెబుతారు. ఎప్పటికీ మార్కెట్లు బాగా పనిచేయవు అన్నది

ఒక సార్వత్రిక సత్యంగా నిర్ధారణ చేసి చెప్పటానికి బదులు మార్కెట్టు ఎందుకు పని చేయవో వీరు హేతుబద్ధంగా విశ్లేషిస్తారు. సమాచారం, బహిర్గతకారకాలు, నిర్ణయీకరణ, మార్పులకు సంబంధించిన వ్యయాలకు సంబంధించిన సమస్యల వల్ల మార్కెట్ వైఫల్యాలు ఏర్పడతాయి. క్రియాశీలకమైన స్థిరీకరణ వాంఛనీయమని వీరు నమ్ముతారు. ఎందుకంటే స్వల్పకాలిక ఇబ్బందులు దీర్ఘకాలిక సమస్యలుగా పరిణమించకుండా అది నిరోధిస్తుంది. దీర్ఘకాలిక సమస్యలను నిధానంగా పనిచేసే సప్లయ పార్శ్వ అర్థశాస్త్ర పరిష్కారాల ద్వారా మాత్రమే విభాగాలుగా విడగొట్టవచ్చు. నవ్వు కీన్స్ వాదులలో జి. మాకీవ్, డి. రోమర్ ప్రముఖులు. **అతివాద కీన్స్ వాదులు (Extreme Keynesians):**

సమిష్టి డిమాండ్ పెంచటానికి ప్రభుత్వం జోక్యం కల్పించుకోకపోతే కీన్స్ పేర్కొన్న ఇచ్చారహిత నిరుద్యోగిత అనిశ్చితంగా కొనసాగుతున్న అతివాద కీన్స్ వాదులు నమ్ముతారు. శ్రామిక మార్కెట్ కఠినత్వం అధిక శ్రామిక సప్లయ, వాస్తవిక వేతన కఠినత్వ కలుగజేస్తుంది. నామమాత్రపు వేతనాలు, ధరలను సమన్వయం చేయటం అసాధ్యమని కూడా వారు భావిస్తారు. దానిని వారు వాస్తవిక వేతన పరికల్పన అని అన్నారు. అతివాద కీన్స్ వాదులలో ఎన్. కార్డార్, డబ్ల్యూ గోడ్లే ప్రముఖులు.

7.7 ముఖ్య పదాలు:

మూలధనం	:	కొంత కాలంగా సంచితమైన ఉత్పాదక వస్తువుల నిల్వ
పెట్టుబడి	:	ఉత్పాదక వస్తువుల నిల్వ సంఖ్యలో పెరుగుదల
స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి	:	ఆదాయంలో మార్పులతో, డిమాండుతో సంబంధం లేకుండా దీర్ఘకాలిక ప్రయోజనాల దృష్ట్యా అదనపు ఉత్పాదక వస్తువుల పై చేసే వ్యయం. ప్రభుత్వ పెట్టుబడి చాలా వరకు స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి.
ప్రేరిత పెట్టుబడి	:	ఆదాయంలో మార్పుల వలన సమిష్టి డిమాండులో పెరుగుదల వలన ప్రేరితమైన పెట్టుబడి.
పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి	:	అరుగుదలకు, తరుగుదలకు లోను అయిన యంత్రాలు భవనాల వంటి స్థిర మూలధనంలో పాత వస్తువుల బదులు కొత్తగా వాటిని ప్రవేశపెట్టటం పై చేసే వ్యయం, మరమ్మత్తుల కోసం చేసే వ్యయం.
సప్లయ ధర	:	ఒక ఉత్పాదక వస్తువు పై చేసిన వ్యయం. దీనిని మూలధన వ్యయం అని కూడా అంటారు.
భావిత భవిష్య ఆదాయం	:	ఒక ఉత్పాదక వస్తువు నుండి దాని ఉపయోగిత కాలంలో రాగలదని అంచనా వేసిన భావి ఆదాయం.
డిస్కాంట్ రేటు	:	భవిష్యత్తులో రాగలదని భావించిన ఆదాయం ప్రస్తుత విలువ కనుక్కోవటానికి ఉపయోగించే డిస్కాంట్ రేటు.
ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం	:	ఒక ఉత్పాదక వస్తువు నుండి దాని ఉపయోగిత కాలంలో లభిస్తుందని అంచనా వేసిన భవిష్య ఆదాయాన్ని ఏ రేటుతో డిస్కాంట్ చేసే ఆ భవిష్య ఆదాయం ప్రస్తుత విలువ సప్లయ ధరకు సమానం అవుతుందో ఆ డిస్కాంట్ రేటు.
సాధారణ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం	:	అన్ని మూలధన వస్తువుల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాలలో గరిష్టమైనది.
ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం	:	ఆర్థికవ్యవస్థ మొత్తం పెట్టుబడికి సంబంధించిన ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం.
వేగత్వరణం	:	వినియోగ వస్తువుల డిమాండ్ లో మార్పు, అందువలన మూలధన వస్తువుల డిమాండ్ లో ఏర్పడిన మార్పు మధ్య నిష్పత్తి.

7.8 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు:

ఎ) వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం భావనను ఉదాహరణ సహితంగా వివరించి, ఉపాంత సామర్థ్యాన్ని నిర్ణయించే అంశాలను విశ్లేషణ చేయుము.
2. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యానికి ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యానికి మధ్య గల తేడాను చర్చింపుము.
3. పెట్టుబడి ఎన్ని రకాలు? పెట్టుబడిని నిర్ధారించే అంశాలను పేర్కొని పెట్టుబడిని ప్రోత్సహించు చర్యలను వివరింపుము.
4. వేగ త్వరణ భావనను విశదపరచి, వేగ త్వరణం పనిచేసే విధానాన్ని విమర్శనాత్మకంగా ఉదాహరణ సహితంగా చర్చింపుము.

బి) సంగ్రహ వ్యాఖ్య ప్రశ్నలు:

1. మూలధనానికి, పెట్టుబడికి తేడాను సోదాహరణంగా వివరించుము.
2. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడికి, ప్రేరిత పెట్టుబడికి గల తేడాను, పరిణామాలను వివరించుము.
3. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అనగానేమో ఉదాహరణ ద్వారా వివరించుము.
4. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం స్వల్పకాలంలో మారుతుందా? నీ జవాబును సమర్థింపుము.
5. పెట్టుబడిని నిర్ణయించు అంశాలను విశ్లేషణ చేయుము.
6. ఉపాంత పెట్టుబడి సామర్థ్యం భావన వివరింపుము.
7. వేగ త్వరణ సూత్రము విశదీకరించుము.

7.9 చదువవలసిన పుస్తకాలు:

1. A.H. Hansen, A Guide to Keynes, Mc Hraw Hills, New York, 1953.
2. E. Shapiro Macro Economic Analysis, Hartcourt, Barce, new York, 1953.
3. H.L. Ahuja, Macro Economics, Theory and Practice, S. Chand and Company, New Delhi, 1986.
4. D.N. Dwivedi, Macro Economics, Theory and Practice, Tata McGraw-Hill Publishing Company Ltd., New Delhi 2002.
5. R.D. Guptha and A.S. Rana, Keyens, Post Keynesian Economics, Kalyani Publishers, new Delhi 2002.
6. Telugu Academy స్థూల ఆర్థిక విశ్లేషణ 2002

వేగత్వరణము - సూపర్ మల్టిప్లయర్

లక్ష్యాలు:

ఉత్పత్తి స్థాయిలో మార్పులు పెట్టుబడి వ్యయాన్ని, ఆర్థిక వ్యవస్థను ఎలా ప్రభావితం చేస్తాయో వేగత్వరణ సూత్రం ద్వారా, మరియు మొత్తం పెట్టుబడిలో భాగమైన స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి, ప్రేరిత పెట్టుబడి కలిసి ఆదాయంను ఏ విధముగా నిర్ణయిస్తాయో సూపర్ మల్టిప్లయర్ ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 8.1 వేగత్వరణ పరిచయం
- 8.2 వేగత్వరణ ప్రమేయాలు
- 8.3 సమీకరణ రూపంలో వేగత్వరణం
- 8.4 వేగత్వరణ సూత్రం పనిచేసే విధానం - పట్టిక
- 8.5 వేగత్వరణ సూత్రం విమర్శ
- 8.6 వేగత్వరణ సూత్రం ముగింపు
- 8.7 సూపర్ మల్టిప్లయర్ పరిచయం
- 8.8 మొత్తం పెట్టుబడి
- 8.9 బీజీయం సమాసాల రూపంలో సూపర్ మల్టిప్లయర్ వివరణ
- 8.10 పటం ద్వారా సూపర్ మల్టిప్లయర్ ఆదాయ స్థాయి నిర్ణయం
- 8.11 పటం వివరణ
- 8.12 సూపర్ మల్టిప్లయర్ విమర్శ
- 8.13 సారాంశం
- 8.14 ముఖ్యపదాలు
- 8.15 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు
- 8.16 చదువవలసిన పుస్తకాలు

ఈ పాఠ్యభాగం చదివినతరువాత ఈ క్రింది అంశాలను తెలుసుకోగలరు.

1. వేగత్వరణ సూత్రం
2. సూపర్ మల్టిప్లయర్
3. వేగత్వరణం గుణకం సమన్వయం
4. సూపర్ మల్టిప్లయర్ విమర్శ
5. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి
6. ప్రేరిత పెట్టుబడి

8.1 వేగత్వరణం :

పరిచయం : కీన్స్ ప్రతిపాదించిన గుణక సిద్ధాంతంలో పెట్టుబడిలోని మార్పు, ఆదాయంపై దాని ప్రభావం చూపబడింది. కాని కీన్సు ఉత్పత్తి లేక ఆదాయం యొక్క ప్రభావం పెట్టుబడిపై ఎలా ఉంటుందో వివరించలేదు. ఆదాయం వృద్ధి చెందినప్పుడు వినియోగవ్యయం పెరగటం అందువల్ల పెట్టుబడి ప్రోత్సాహం లభిస్తుంది. వినియోగ వస్తువులకున్న డిమాండ్ పెరిగితే పెట్టుబడి వస్తువులకున్న డిమాండ్ కూడా పెరుగుతుంది. దీనినే ప్రేరిత పెట్టుబడి అంటారు.

నికర పెట్టుబడి వినియోగ వస్తువుల ఉత్పత్తి స్థాయి మీద కాక ఆ స్థాయిలో కలిగే మార్పురేటు మీద ఆధారపడి ఉంటుందని వేగత్వరణ సూత్రం తెలుపుతుంది. వినియోగ వ్యయంలోని మార్పురేటుకు పెట్టుబడిలోని నికరమైన మార్పుకు గల నిష్పత్తిని వేగత్వరణం అంటారు.

ఇది కీన్స్ కు పూర్వం ప్రతిపాదించబడిన భావన. 20వ శతాబ్ది తొలి దశలోనే ఈ భావన అభివృద్ధి చేయబడింది. 1917లో J.M. క్లార్క్ రచించిన “Business Acceleration and the Law of Demand” ద్వారా వేగత్వరణ భావన ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. ఇటీవల కాలం (1964)లో ఈ భావనను ఉపయోగించిన ప్రసిద్ధ రచన R. Eisner రచించిన “Capital Expenditures, Profits, and the Acceleration Principle” ఆ తరువాత ఆచార్య హిక్స్, శామ్మ్యూల్సన్, హరడే, రాబర్ట్సన్ హన్సన్ మొదలగు ఆర్థికవేత్తలు ఈ భావనను వృద్ధి సిద్ధాంతాలలోను వ్యాపార చక్రముల విశ్లేషణలోనూ దీనిని ఉపయోగించారు.

వేగత్వరణ సూత్రం ప్రకారం ఉత్పత్తి అధికం చేయటానికి అవసరమైన అదనపు మూలధనరాశిని ఏర్పరచటానికి పెట్టుబడి ఏర్పడుతుంది. సంస్థలు వాటికున్న పరిమితులలో ఉన్న మూలధనాన్ని సాంద్రంగా ఉపయోగించి ఎక్కువ ఉత్పత్తిని సాధించవచ్చు. కానీ ఏ కాలంలోనైనా ప్రతి సంస్థకు అభిలషనీయమమైనవిగా పరిగణించే ఒక మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి ఉంటుంది. కొంత ఉత్పత్తి రాశికి దానిని ఉత్పత్తి చేయడానికి కావలసిన పెట్టుబడికి ఉన్న సాంకేతిక సంబంధాన్ని మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి అంటారు. ఈ నిష్పత్తి పరిశ్రమల మధ్యకాలానుగుణంగా మార్పు చెందుతుంది.

ప్రస్తుత విశ్లేషణను సులభతరం చేయటానికి గాను కొన్ని ప్రమేయాలు తీసుకోబడ్డాయి.

8.2 ప్రమేయాలు :

1. మూలధన - ఉత్పత్తి నిష్పత్తి నిలకడగా ఉంటుంది.
2. ఉత్పత్తికి కావలసిన మూలధనం, ఇతర వనరులు సులభంగా లభ్యమవుతాయి. అంటే వీటి సప్లయి వ్యాకోచమయినదిగా నున్నది.
3. ఉత్పత్తి చేయు యంత్ర సముదాయంలో ఉపయోగింపబడని లేదా మిగులు సామర్థ్యం లేదు.
4. పెరిగిన డిమాండ్ శాశ్వతం అని భావించబడుతుంది.
5. ఉత్పత్తి పెరుగుదల వలన వెంటనే పెట్టుబడి పెరుగుతుంది.
6. ప్రతికాలంలోను సమానమైన తరుగుదల ఉంటుంది. మూలధనం తరుగుదల స్థిరంగా ఉంటుంది.

8.3 సమీకరణ రూపంలో వేగత్వరణం :

ఇక్కడ K = మూలధనరాశి

Y = ఉత్పత్తి రాశి

W = మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి (అయితే)

మూలధనం, ఉత్పత్తి మరియు మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి మీద ఆధారపడి వుంటుంది. సమీకరణ రూపంలో

$$K = WY \text{ ----- (1)}$$

మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి స్థిరంగా ఉంటుందని అనుకొన్నాం. కనుక ఆదాయంలో వచ్చే మార్పుల వల్ల అభిలషించిన మూలధనరాశి మార్పు చెందుతుంది. ఒక కాలపరిమితి (time period) t అని, దాని ముందు కాలాలకి $t-1, t-2$ అనీ తరువాత కాలాన్ని $t+1, t+2$ అనీ అనుకొన్నట్లయితే $t-1$ కాలంలో ఉత్పత్తి రాశిని సాధించటానికి అవసరమైన మూలధనరాశి

$$K_{t-1} = WY_{t-1} \text{ -----(2)}$$

కు సమానం. t కాలంలో ఉత్పత్తి y_{t-1} నుంచి y కి పెరిగినట్లయితే అభిలషించిన మూలధనరాశి కూడా k_{t-1} నుంచి k_t కి పెరుగుతుంది.

$$K_t = WY_t \text{ -----(3)}$$

అంటే మూలధన రాశి పెరుగుదల $I_t = K_t - K_{t-1}$ -----(4)

K_t కి బదులుగా WY_t , K_{t-1} కు బదులుగా WY_{t-1} ఉపయోగిస్తే

$$I_t = WY_t - WY_{t-1} = W(Y_t - Y_{t-1}) \text{ -----(5)}$$

ఈ సమీకరణం t కాలవ్యవధిలో నికర పెట్టుబడి $I_{t,t-1}$ కు t కి మధ్యకాలంలో ఉత్పత్తిలో ఏర్పడిన మార్పు $Y_t - Y_{(t-1)}$ మీద మూలధన - ఉత్పత్తి నిష్పత్తి K మీద ఆధారపడి ఉంటుందని తెలుపుతుంది. $Y_t, Y_{(t-1)}$ కన్నా ఎక్కువగా ఉన్నట్లయితే $(Y_t > Y_{(t-1)})$ కాలవ్యవధిలో పెట్టుబడి ధనాత్మకంగా ఉంటుంది. $Y_t, Y_{(t-1)}$ కన్న తక్కువగా ఉంటే $(Y_t < Y_{(t-1)})$ పెట్టుబడి రుణాత్మకంగా ఉంటుంది. కనుక పెట్టుబడిలో ఏర్పడే మార్పులకు ఉత్పత్తిలో ఏర్పడు మార్పులే కారణాలు. మనం నికర పెట్టుబడికి బదులుగా మొత్తం పెట్టుబడిని చూపదలిస్తే పై సమీకరణానికి రెండు వైపులా పునఃస్థాపితమైన పెట్టుబడిని (Dt) కలపగా

$$I_t + D_t = W(Y_t - Y_{t-1}) + Dt \text{ ----- (6)}$$

రుణాత్మక నికర పెట్టుబడి మూలధనరాశి తరుగుదలకు సమానం కావటం వల్ల I_t, D_t ల మొత్తం = I_{gt} సున్న కన్న తక్కువగా ఉండదు, కనుక t కాలవ్యవధిలో మొత్తం పెట్టుబడి I_{gt} ని క్రింది విధంగా చూపవచ్చు.

$$I_{gt} = W(Y_t - Y_{t-1}) = +Dt \text{ ----- (7)}$$

ఇప్పుడు మన విశ్లేషణలో మిగులు సామర్థ్యం (Surplus capacity) (x_t)ని ప్రవేశపెడితే

$$I_{gt} = W(Y_t - Y_{t-1}) = +Dt - X_t \text{ ----- (8)}$$

కాలవ్యవధి 't'లో మొత్తం పెట్టుబడి స్థాయి ఆర్థిక వ్యవస్థలో మిగులు సామర్థ్యం ఉన్నట్లయితే ఆ మేరకు తగ్గుతుంది. ఒక వేళ $W(Y_t - Y_{t-1}) = +Dt_1$ కి సమానం లేదా తక్కువగా ఉన్నట్లయితే మొత్తం పెట్టుబడి I_{gt} సున్నాకు సమానం.

కనుక వేగత్వరణ సూత్రం ఉత్పత్తి రాశికి, పెట్టుబడి వ్యయానికి మధ్య గల సంబంధాన్ని తెలుపుతుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ ఉన్న మూలధనరాశిలో అవసరమైన వస్తుసముదాయాన్ని ఉత్పత్తి చేయగలిగి ఉన్నప్పుడు మూలధనరాశి పెరగాలంటే ఉత్పత్తి పెరగాలి. మూలధన ఉత్పత్తి - నిష్పత్తి (w) అంటే వేగత్వరణం ఒకటికన్నా ఎక్కువగా ఉంటుంది.

వేగత్వరణం సూత్రం పనిచేసే విధానాన్ని ఈ క్రింది పట్టిక ద్వారా తెలుసుకుందాం. ఈ పట్టికలో కొన్ని ప్రమేయాలను తీసుకోవడం జరిగింది.

1. ఈ కాలంలోని ఉత్పత్తి క్రితం కాలంలోని వ్యయంపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$Y_2 = F(\text{sales}_{t-1})$$

2. వేగత్వరణం $W = 2$

మూలధనం ఒక కాలం యొక్క ఫలితం కాదు. ఇది ఎన్నో కాలాల నుంచి కూడబెట్టినది. ప్రతికాలంలోను తరుగుదల రూ.20కోట్లకు సమానం అనుకుందాం.

వేగత్వరణ సూత్రం పనిచేసే విధానం - పట్టిక : 8.1

కాల వ్యవధి	ఉత్పత్తి రూ.	అభిలషించిన మూలధనం రూ.	వాస్తవ మూలధనం రూ.	పునఃసాపేత పెట్టుబడి రూ.	నికర పెట్టుబడి రూ.	సూల పెట్టుబడి రూ.
1	200	400	400	20	0	20
2	200	400	400	20	0	20
3	210	420	420	20	20	40
4	220	440	440	20	20	40
5	250	500	500	20	60	80
6	270	540	540	20	40	60
7	260	520	520	20	-20	0
8	256	512	512	20	-8	12
9	250	500	500	20	-12	8
10	230	460	480	-	-	0
11	200	400	460	-	-	0
12	190	380	440	-	-	0
13	210	420	420	-	-	0
14	220	440	440	20	2	4

మొదటి కాలవ్యవధి నుంచి రెండో కాలవ్యవధి వరకు ఉత్పత్తిలో మార్పు లేనందువల్ల సంస్థలు ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉన్నటువంటి రూ.లు 400కోట్లు, మూలధనరాశితో ఉత్పత్తిని కొనసాగిస్తాయి. ఈ కాలవ్యవధిలో 20 కోట్ల రూపాయల మేరకు పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి జరుగుతుంది. కారణం ఉత్పత్తిలో పెరుగుదల లేకపోవడం వల్ల మూలధనం పెరగవలసిన అవసరం లేదు. మూలధనంలో పెంపు అవసరం లేనందువల్ల నికర పెట్టుబడి సున్న, కాని ప్రతి కాలంలోను మూలధనంలో తరుగుదల ఉంటుంది. అది 20 కోట్ల రూపాయలకు సమానంగా ఉంటుంది. అందువల్ల పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి లేని పక్షంలో మూలధనం 20 కోట్లు తగ్గి రూ.లు 380 కోట్ల రూపాయలకు సమానం అవుతుంది. అందువల్ల పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి 2 కోట్ల రూపాయలతో ఉత్పత్తి 200 కోట్లకు అవసరమైన మూలధనం 400 కోట్ల వద్ద స్థిరంగా ఉంచబడుతుంది. 3వ కాలవ్యవధిలో ఉత్పత్తి 10 కోట్ల రూపాయలు పెరిగినందువల్ల 20 కోట్ల మేరకు కొత్తగా అదనపు పెట్టుబడి అవసరమౌతుంది. అంటే ఆర్థిక వ్యవస్థలో వస్తువులపై వ్యయం 5 శాతం పెరిగినందువల్ల పెట్టుబడి 100 శాతం పెరగాల్సి ఉంటుంది. ఈ కారణం వల్లనే దీనిని వేగత్వరణం అంటారు. నాలుగో కాలవ్యవధిలో ఉత్పత్తిలో ఏర్పడిన పెరుగుదల మూడో కాలవ్యవధిలో ఏర్పడిన పెరుగుదలకు సమానంగా ఉన్నందువల్ల నాలుగో కాలవ్యవధిలో నికరపెట్టుబడి, మొత్తం పెట్టుబడి మూడో కాలవ్యవధిలోని పెట్టుబడులకు సమానంగా ఉంటుంది. కనుక మొత్తం పెట్టుబడులకు సమానంగా ఉంటుంది. కనుక మొత్తం పెట్టుబడి ఒకే స్థాయిలో ఉండాలన్న ఉత్పత్తి ఒక కాలవ్యవధి నుంచి మరో కాలవ్యవధికి పెరుగుతూ పోవాలి. ఉత్పత్తిలో ఏర్పడే పెరుగుదల రేటు ఒక ఏ విధంగా ఉన్నట్లయితే మొత్తం పెట్టుబడిలో మార్పు ఉండదు. అలాకాక ఉత్పత్తి పెరుగుదలరేటు ఎక్కువయిన కొద్దీ మొత్తం పెట్టుబడి పెరుగుతూ ఉంటుంది. 5 రకాల వ్యవధిలో ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటు ఎక్కువగా ఉన్నందువల్ల మొత్తం పెట్టుబడి నాలుగో కాలవ్యవధి కన్నా ఎక్కువగా ఉన్నది. అయితే 6వ కాల వ్యవధిలో ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటు 5వ కాలవ్యవధి కన్నా తక్కువగా ఉన్నందువల్ల మొత్తం పెట్టుబడి తగ్గింది. కనుక ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటు తగ్గినప్పుడు మొత్తం పెట్టుబడి తగ్గుతుంది. 7వ కాలంలో ఉత్పత్తి 10 కోట్ల రూపాయలు తగ్గడం వల్ల అభిలషించిన మూలధనం 20 కోట్లు తగ్గుతుంది. తరుగుదల కారణంగా వాస్తవ మూలధనం 20 కోట్లు రూపాయలు తగ్గి అభిలషించిన మూలధనానికి సమానమవుతుంది. అందువల్ల నికర పెట్టుబడి 20 కోట్లు స్థూల పెట్టుబడి సున్నా. ఉత్పత్తిలో కొంచెం తగ్గుదల స్థూల పెట్టుబడిని సున్నా చేసింది. ఆ తరువాత కాలంలో అనగా 8వ కాలంలో ఉత్పత్తి ఇంకా తగ్గింది. కాని ఆ ఉత్పత్తి తగ్గుదల రేటు తగ్గటం వల్ల స్థూల పెట్టుబడి పెరిగింది. 9వ కాలంలో ఉత్పత్తి ఇంకా తగ్గింది. దాని వల్ల అవసరమైన నికర పెట్టుబడి 2 కోట్లు, తరుగుదల 20 కోట్ల ఉ అవటం వల్ల స్థూల పెట్టుబడి 8 కోట్లు రూపాయలు కాలవ్యవధి 10 నుండి 11కు ఉత్పత్తి తగ్గింది. కాలవ్యవధి 11 నుంచి 12కు ఉత్పత్తి తగ్గుదల రేటు తగ్గింది. కాని ఇక్కడ 6, 7, 8 కాలాలలో ఉత్పత్తి తగ్గుదల రేటు తగ్గినప్పుడు స్థూల పెట్టుబడి పెరిగినట్లు స్థూలపెట్టుబడి పెరగదు. మరియు సున్నాకు సమానం. దీనికి కారణం ఆర్థిక వ్యవస్థలోని సంస్థలు మిగులు సామర్థ్యంతో పనిచేయడం. కాలం 12 నుంచి 13 వరకు ఉత్పత్తి పెరిగింది. కాని ఆర్థిక వ్యవస్థలో మిగులు సామర్థ్యం ఉండటం వల్ల ఉత్పత్తిలోని పెరుగుదల స్థూల పెట్టుబడిని పెంచలేదు. వేగత్వరణం పనిచేయదు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో గత కొన్ని కాలాల నుంచి తరుగుదల ఉండి, స్థూల పెట్టుబడి లేక మిగులు సామర్థ్యం శూన్యమైనది. కాలం 13 నుంచి 14 వరకు ఉత్పత్తి పెరిగి మిగులు సామర్థ్యం శూన్యమవడం వల్ల మొత్తం పెట్టుబడి పెరిగింది. వేగత్వరణం తిరిగి పనిచేయడం మొదలైనది. దీనిని బట్టి తెలిసినది ఏమనగా ఆర్థిక వ్యవస్థలో మిగులు సామర్థ్యం ఉన్నప్పుడు వేగత్వరణం పనిచేయదు.

8.5 వేగత్వరణ సూత్రం విమర్శ :

1. మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తిని నిలకడగా ఉండదు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో వస్తువుల తయారీలో శ్రమసాంద్రత, మూలధన సాంద్రతలో మార్పుల వల్ల సాంకేతిక పరిజ్ఞానంలో మార్పుల వల్ల మూలధన - ఉత్పత్తి నిష్పత్తి మారుతుంది.
2. వినియోగ వస్తువుల డిమాండ్లో పెరుగుదల తాత్కాలికం కాక శాశ్వతం అని భావించినప్పుడు మాత్రమే

పెట్టుబడిదారుడు కొత్త యంత్రాలపై పెట్టుబడిని పెంచుతాడు. శాశ్వతమని భావించేంత వరకు ఎక్కువ ఉత్పత్తిని ప్రస్తుతం ఉన్న మూలధన సామర్థ్యంతోటే ఉత్పత్తిని చేస్తాడు. అంతేకాక దీర్ఘకాలంలో వినియోగంను విశ్లేషించి పెట్టుబడి నిర్ణయాలను తీసుకోవడం జరుగుతుంది.

3. ద్రవ్యవనరులుగాని, ఆర్థిక వనరులుగాని లోపించినట్లయితే వినియోగ వ్యయస్థాయి పెరిగినప్పటికీ పెట్టుబడి పెంచడం దుర్లభమవుతుంది. అందువల్ల మూలధన వస్తువులు ఎలాంటి కాలయాపన లేకుండానే లభ్యమవుతాయనే భావన సరియైనది కాదు.

4. పెట్టుబడి నిర్ణయంలో వడ్డీరేటు, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పరిగణనలోనికి తీసుకుంటారు. కాని ఈ సిద్ధాంతంలో వీటిని విస్మరించారు.

5. సిద్ధాంతంలో ద్రవ్యసంబంధమైన అంశాలను కూడా విస్మరించారు. ఇక్కడ ఉత్పత్తి, ఆదాయం యొక్క ప్రభావం పెట్టుబడిపై మాత్రం చూపబడింది. కాని పెట్టుబడి యొక్క ప్రభావం ఉత్పత్తిపై చూపబడలేదు.

8.6 వేగత్వరణ సూత్రం ముగింపు :

గణాంకాల ప్రకారం లాభాలు పెరిగితే పెట్టుబడి పెరుగుతుందనే రుజువు ఉంది. ఏ పరిశ్రమలో అయితే అధిక లాభాలున్నాయో వాటి అమ్మకాలు పెరిగి, ఉత్పత్తి పెరగటానికి దారితీసింది. ఇట్లాంటి పరిస్థితులలో వ్యాపార సంస్థలు కొత్తగా యంత్రాలను కొనుగోలు చేసిన విషయం దత్తాంశాల ద్వారా విశదమవుతుంది. అదే విధంగా డిమాండ్ పెరిగినప్పుడు, మూలధనం పెంచేందుకు పెట్టుబడిస్తాయి పెరిగిన విషయం కూడా దత్తాంశాల ద్వారా నిరూపించడం జరిగింది.

వేగత్వరణం వ్యాపార చక్రాలు ఎలా ఏర్పడతాయో సూచిస్తుంది. వినియోగవ్యయంలోని కొద్ది మార్పుల వల్ల పెట్టుబడి వ్యయంలో పెద్ద మార్పు కలగడం, అందువల్ల ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితా స్థాయిలలో హెచ్చుతగ్గులు సంభవించడం జరుగుతుంది. వేగత్వరణం ఈ పరిణామాలకు గల కారణాలను వివరిస్తుంది. కాని వివిధ పెట్టుబడి సిద్ధాంతాలన్నీ పాక్షికాలు. పెట్టుబడిలో పెరుగుదల వల్ల ఆదాయస్థాయిలో సంభవించగల మొత్తం మార్పులు తెలుసుకోవాలంటే వేగత్వరణాన్ని సూపర్ మల్టి ప్లయర్ గుణకంతో సమన్వయం చేయాలి.

8.7 సూపర్ మల్టిప్లయర్ పరిచయం :

కీన్స్ ఆదాయ నిర్ణయ సిద్ధాంతం ఏ ఆదాయ స్థాయి వద్ద అయితే సమిష్టి డిమాండ్ సమిష్టి ఉత్పత్తికి సమానమవుతుందో లేక ప్రణాళికబద్ధమైన పొదుపు ప్రణాళిక బద్ధమైన పెట్టుబడికి సమానమవుతుందో దాని వద్ద ఆర్థిక వ్యవస్థ సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. కీన్స్ ఆదాయ నిర్ణయ సిద్ధాంతంలో పెట్టుబడి స్వయం ప్రేరితం అనే ప్రమేయం తీసుకోబడింది. అనగా పెట్టుబడి వ్యయం ఆదాయం మీద ఆధారపడదు. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరిగినప్పుడు గుణక ప్రభావం వల్ల ఆదాయం పెరుగుతుంది. ఈ పెట్టుబడి గుణకాన్ని సాధారణ గుణకంగా చెబుతారు.

జె.ఆర్. హిక్స్ ఆదాయ నిర్ణయంలో స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడినే కాకుండా ప్రేరిత పెట్టుబడిని కూడా పరిగణనలోనికి తీసుకున్నారు. ప్రథమంగా స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరగడం వల్ల గుణక ప్రభావంతో ఆదాయం పెరిగి, ఆదాయం పెరగటం వల్ల వేగత్వరణ ప్రభావంతో పెట్టుబడి పెరిగి (అనగా ప్రేరిత పెట్టుబడి) ఆదాయం హెచ్చు స్థాయిలో నిర్ణయింపబడుతుంది.

ఇది సాధారణ గుణకం నిర్ణయించే ఆదాయం కన్నా అధికం. దీనికి కారణం గుణకము మరియు వేగత్వరణం కలిసి పనిచేయడం. ఈ స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి, ప్రేరిత పెట్టుబడిని పరిగణనలోనికి తీసుకుంటూ హెచ్చుస్థాయిలో ఆదాయం నిర్ణయించబడటానికి కారణమైన గుణకమును సూపర్ మల్టిప్లయర్ లేదా హెచ్చించిన గుణకం అంటారు.

8.8 మొత్తం పెట్టుబడి :

మొత్తం పెట్టుబడి అనేది 2 రకాలుగా చెప్పవచ్చు. అవి

1. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి
2. ప్రేరిత పెట్టుబడి

$$\text{సమీకరణ రూపంలో దీనిని చెప్పాలంటే } I = I_a + I_i$$

ఇక్కడ I_a = స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి

$$I_i = \text{ప్రేరిత పెట్టుబడి}$$

ప్రేరిత పెట్టుబడి వ్యయం అనేది ఆదాయంపై ఆధారపడుతుంది. ఆదాయం పెరిగినప్పుడు ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరుగుతంది. అనగా ఆదాయానికి ప్రేరిత పెట్టుబడికి అనులోమాను సంబంధం ఉంది. ఇది ఆదాయంలో ఒక స్థిర నిష్పత్తిలో ఉంటుంది.

$$\text{సమీకరణ రూపంలో } e = \Delta I / \Delta Y$$

ఇక్కడ e = ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి

$$\Delta I = \text{పెట్టుబడిలో వచ్చే మార్పు}$$

$$\Delta Y = \text{ఆదాయంలో వచ్చే మార్పు}$$

ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి అనగా ఆదాయంలో వచ్చిన మార్పు వల్ల పెట్టుబడిలో వచ్చే మార్పు.

$$\text{మొత్తం పెట్టుబడి } I = I_a + I_i \text{ ను}$$

$$I = I_a + e \text{ నుగా చెప్పవచ్చు.}$$

8.9 బీజీయ సమాసాల రూపంలో సూపర్ మల్టిప్లయర్ వివరణ :

సూపర్ మల్టిప్లయర్ను క్రింది బీజీయ సమాసాల సహాయంతో రాబట్టవచ్చు.

$$Y = C + I$$

$$\Delta Y = \Delta C + \Delta I$$

$$\Delta Y = \Delta C + \Delta I_a + \Delta I_i \quad (\Delta I = \Delta I_a + \Delta I_i)$$

$$\Delta Y = b\Delta Y + \Delta I_a + e\Delta Y \quad (\Delta C = b\Delta Y, \Delta I_i = e\Delta Y)$$

$$\Delta Y - b\Delta Y - e\Delta Y = \Delta I_a$$

$$\Delta Y(1 - b - e) = \Delta I_a$$

$$K' = \Delta Y / \Delta I_a = 1 / 1 - b - e$$

ఇక్కడ K' = సూపర్ మల్టిప్లయర్

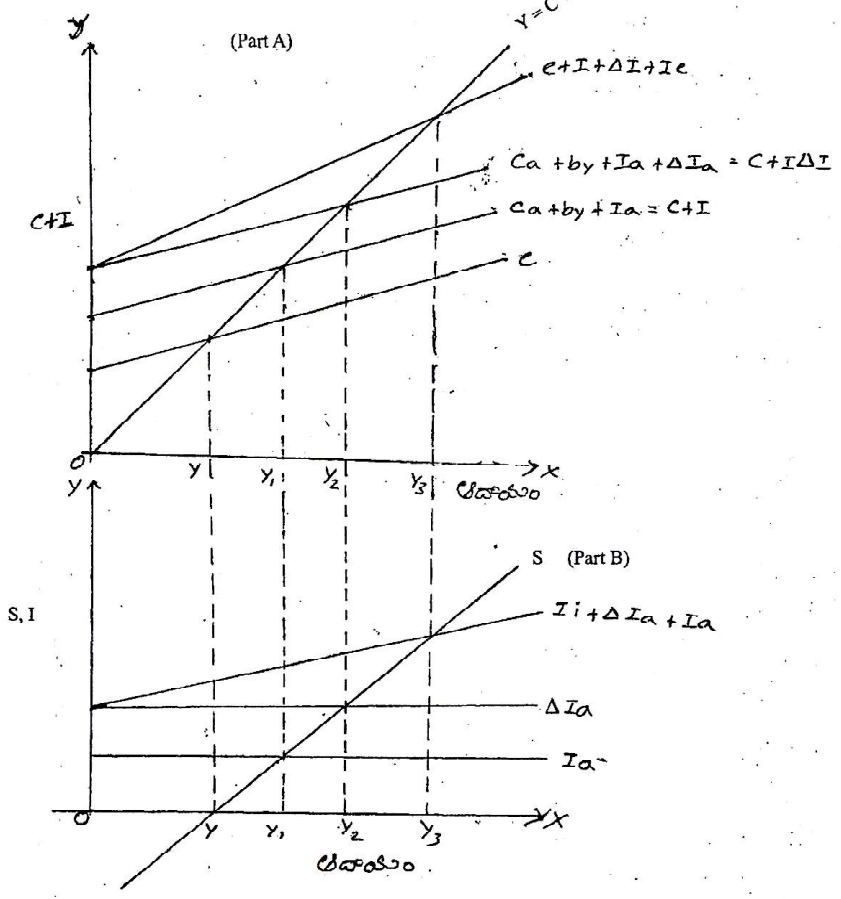
b = ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి
 e = ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి
 ఉదాహరణకు b=1/2, e=1/4 అనుకుంటే

సాధారణ గుణకం $K' = 1/1 - b = 1/1 - 2/2 = 1/1/2 = 2$
 సూపర్ మల్టిప్లయర్ $K' = 1/1 - b - e = 1/1 - 1/2 - 1/4 = 4$
 సాధారణ గుణకం కన్నా ఇది అధికం

Peterson తన యొక్క "Income, Employment & Economic Growth" లో K' ను ప్రభావిత గుణకంగాను, Kurihara దీనిని Super Multiplier అన్నారు.

సూపర్ మల్టిప్లయర్ యొక్క ప్రభావం ఆదాయంపై ఏ విధంగా ఉంటుందో పటం ద్వారా చూపించవచ్చు.

పటం ద్వారా సూపర్ మల్టిప్లయర్ ఆదాయ స్థాయి నిర్ణయం :

పటం : సూపర్ మల్టిప్లయర్ - ఆదాయ సమతౌల్య స్థాయి

Part - A : X అక్షం - ఆదాయం

Y అక్షం - C+I

Part - B : X అక్షం - ఆదాయం

Y అక్షం - ఆదాయం S, I

దీనిలో Part - A, Part - B అను రెండు భాగాలు కలవు. Part - A లో $Y=CI$ ద్వారా సమతౌల్యం, Part- B లో $S = I$ ద్వారా సమతౌల్యం చూపబడింది. రెండు భాగాలలోను X అక్షంపై ఆదాయం, Part - A లో Y అక్షంపై C+I Part B లో Y అక్షంపై S+I ను తీసుకున్నాము. Part - A మొదట సమిష్టి వ్యయ ఫలంలో వినియోగం (C) మరియు స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి (Ia)ను తీసుకున్నప్పుడు ఆదాయం అనేది y_1 వద్ద సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. పెట్టుబడి ΔIa కి పెరిగినట్లయితే ఆదాయం y_1 నుంచి y_2 స్థాయికి పెరిగి సమతౌల్య స్థాయికి చేరుకుంటుంది. మొత్తం పెట్టుబడిలో స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడితోపాటు ప్రేరిత పెట్టుబడిని కూడా తీసుకున్నట్లయితే ఆదాయం y_1 నుంచి y_3 కి అధికంగా పెరిగి సమతౌల్యంలో ఉంటుంది.

అదే విధంగా Part - B లో స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి Ia ఉన్నప్పుడు ఆదాయ స్థాయి $Y_1, S = Ia$ వద్ద సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి Ia నుంచి $Ia + \Delta Ia$ కి పెరిగినప్పుడు ఆదాయ స్థాయి y_2 కి పెరిగి సమతౌల్యంలో ఉంటుంది. $I = Ia + Ia + \Delta Ia$ అనుకున్నప్పుడు ఆదాయం అధికంగా పెరిగి y_3 ని చేరుకుంటుంది.

పెట్టుబడి అనేది ఆదాయాన్ని ప్రభావితం చేయటమే కాకుండా, ఆదాయం కూడా పెట్టుబడిని ప్రభావితం చేస్తుంది. అనుకున్నప్పుడు ప్రాథమిక పెట్టుబడిలో మార్పు వల్ల ఆదాయంలో ఎక్కువ మార్పు సంభవిస్తుంది. సూపర్ మల్టిప్లయర్ లోని Parameters b మరియు e ల మొత్తం '1' కంటే తక్కువగా ఉంటుంది. అనగా $0 < (b+e) < 1$ మరియు ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి అనేది ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి కంటే తక్కువగా ఉంటుంది. అనగా $(1-b) > e$ ఇక్కడ పొదుపు రేఖ పెట్టుబడి రేఖ కంటే నిటారుగా ఉంటుంది.

8.12 విమర్శ :

మొత్తం పెట్టుబడిలో ఏది స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి, ఏది ప్రేరిత పెట్టుబడి అనేది నిర్ణయించటం కష్టం అవుతుంది. గుణకంలోని లోపాలు మరియు వేగత్వరణంలోని లోపాలే సూపర్ మల్టిప్లయర్ కు లోపాలు. సూపర్ మల్టిప్లయర్ అనేది పెట్టుబడి మరియు ఆదాయాల మధ్య సంబంధాన్ని సిద్ధాంత పరంగా చెప్పింది కాని empirical గా నిరూపించలేకపోయింది.

8.13 సారాంశం :

గుణకము కన్నా సూపర్ మల్టిప్లయర్ మెరుగైనది. ఎందుకంటే గుణకము స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడిని మాత్రమే తీసుకోవడం జరిగింది. సూపర్ మల్టిప్లయర్ లో స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి మరియు ప్రేరిత పెట్టుబడిని కూడా తీసుకోవడం జరిగింది.

8.14 ముఖ్యపదాలు :

1. వేగత్వరణం : వినియోగ వ్యయంలోని మార్పురేటుకు, పెట్టుబడిలోని నికరమైన మార్పుకు గల నిష్పత్తిని వేగత్వరణం అంటారు.
2. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి : డిమాండ్ లేదా ఆదాయ స్థాయిలో సంబంధం లేకుండా చేయు పెట్టుబడిని స్వయం ప్రేరిత

పెట్టుబడి అంటారు.

3. ప్రేరిత పెట్టుబడి : ప్రేరిత పెట్టుబడి అనేది ఆదాయంపై ఆధారపడుతుంది. ఆదాయం పెరిగినప్పుడు ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరుగుతుంది. అనగా ఆదాయానికి, ప్రేరిత పెట్టుబడికి అనులోమాను సంబంధం ఉంది.
4. మొత్తం పెట్టుబడి : మొత్తం పెట్టుబడి అనేది 2 రకాలుగా చెప్పవచ్చు. 1. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి, 2. ప్రేరిత పెట్టుబడి.
5. మూలధన - ఉత్పత్తి నిష్పత్తి : కొంత మూలధన రాశికి, దానిని ఉత్పత్తి చేయడానికి కావలసిన పెట్టుబడికి ఉన్న సాంకేతిక మూలధన సంబంధాన్ని మూలధన ఉత్పత్తి అంటారు.

8.15 నమూనా ప్రశ్నలు :

1. వేగత్వరణం మరియు సూపర్ మల్టిప్లయర్ గురించి వివరించండి.
2. వేగత్వరణం పనిచేసే విధానం మరియు సూపర్ మల్టిప్లయర్ పనిచేసే విధానమును తెలుపండి.
3. సూపర్ మల్టిప్లయర్ అంటే ఏమిటి? సాధారణ మల్టిప్లయర్, సూపర్ మల్టిప్లయర్లను పోల్చి విశదీకరించుము.
4. సూపర్ మల్టిప్లయర్ను బీజు గణితాసారంగా రాబట్టి, పటము ద్వారా విశదీకరించుము.

8.16 చదువవలసిన పుస్తకాలు :

1. Edward Sapiro 1994 "Macro Economics Analysis" Fifth Education, Glagotia Publications (P) Ltd., New Delhi.
2. Glahe, R. Fred, "Macro Economic : Theory & Policy", New York, Harcut Brace Javanavich Inc., 1977.
3. J. Tobin, "A General Equilibrium Approach to monetary Theory" Journal of money, credit & banking, 1 (February, 1969).

వడ్డీ సిద్ధాంతాలు

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం చదివిన తర్వాత మీరు కింది అభ్యసన ఫలితాలు సాధించగలుగుతారు.

1. పాదుపు, పెట్టుబడుల సమానత్వం నిశ్చేషిస్తారు.
2. సంప్రదాయ, ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతాలను వివరించి, తారతమ్య విచక్షణ చేస్తారు.
3. ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని విపులీకరిస్తారు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 9.0 పరిచయం
- 9.1 పాదుపు - పెట్టుబడుల భావన
- 9.2 వడ్డీ భావన - నిర్వచనాలు
- 9.3 సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం
- 9.4 ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం
  - 9.4.1 ఋణాత్మక నిధుల సప్లయి
  - 9.4.2 ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్
  - 9.4.3 వడ్డీరేటు నిర్ణయం - రేఖపట వివరణ
  - 9.4.4 విమర్శలు
- 9.5 కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతము
  - 9.5.1 ద్రవ్య డిమాండ్
  - 9.5.2 ద్రవ్య సప్లయి
  - 9.5.3 వడ్డీరేటు నిర్ణయం - రేఖ పట వివరణ
  - 9.5.4 వడ్డీ రేటులో మార్పులు
  - 9.5.5 విమర్శ
- 9.6 ముగింపు
- 9.7 ముఖ్యపదాలు
- 9.8 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు
- 9.9 ముఖ్య పరిశీలనా గ్రంథాలు

9.0 పరిచయం:

ఆదాయం, ఉద్యోగితలను నిర్ణయించటంలో పెట్టుబడి ప్రాధాన్యత గురించి తెలుసుకుని ఉన్నారు. పెట్టుబడి వడ్డీరేటు, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. స్వల్ప కాలంలో ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో మార్పు తేవటం సాధ్యం కాదని ముందు పాఠంలో తెలుసుకున్నారు. అందువల్ల కీన్స్ వడ్డీ రేటుకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చాడు. వడ్డీరేటు

తగ్గిస్తే పెట్టుబడి పెంచవచ్చు. అయితే వడ్డీ రేటు ద్రవ్య డిమాండు, ద్రవ్య సప్లయల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. వడ్డీ విషయంలో సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలకు, కీన్స్ కు భిన్నమైన అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. ఈ పాఠ్యభాగంలో సంప్రదాయ, నవ్య సంప్రదాయ, కీన్స్ వడ్డీ సిద్ధాంతాలను విమర్శనాత్మకంగా చర్చించటం జరిగింది.

9.1 పొదుపు - పెట్టుబడుల భావన:

ఉత్పత్తి పెరుగుదల వల్ల ప్రజల ఆదాయాలు పెరుగుతాయి. పెరిగిన ఆదాయంలో కొంతభాగం వినియోగ వ్యయం చేయబడగా, కొంతభాగం వినియోగ వుస్తువల పై ఖర్చు చేయబడకుండా ఉన్నచో, ఆ మేరకు పొదుపు చేయబడుతుంది. ఈ పొదుపు తిరిగి పెట్టుబడిగా ఉపయోగించబడుతుంది. సంప్రదాయ వాదుల ప్రకారం పొదుపు, పెట్టుబడులకు తేడా ఉండదు. ఈ రెండు నాణానికి రెండు వైపులు (Two sides of coin) వంటివి. వీరి అభిప్రాయం ప్రకారం పొదుపు, పెట్టుబడుల నిర్ణయాలు వేరువేరు కావు. రికార్డ్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఆదాయంలో వినియోగం కానిదంతా పొదుపుగా మారుతుందని, ఇది తిరిగి పెట్టుబడి, మూలధనరాశిగా మారుతుంది. పెరిగిన ఆదాయంలో పొదుపు చేసిన మేరకు ఆదాయ ప్రవాహాన్ని తగ్గించే (leakage) కారకమైతే ఆ మేరకు తిరిగి పెట్టుబడి ఖర్చు జరుగుట వల్ల ఆదాయ ప్రవాహక్షీణత భర్తీ చేయబడుతుంది. ఇందువల్ల ఉత్పత్తి, ఆదాయాలు సమానమవుతాయి. ఆదాయాలు, వినియోగానికి (వినియోగ వ్యయం + పెట్టుబడి వ్యయం) సమానమవుతాయి. కాబట్టి సప్లయ, డిమాండ్ లు సమానమగుతాయి.

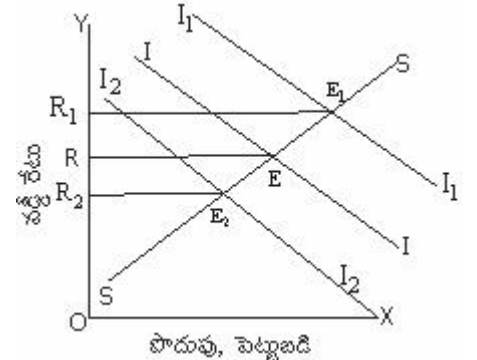
సంప్రదాయ ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల ప్రకారం ఆర్థికవ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఉంటుంది. ఇది ఆర్థికవ్యవస్థ యొక్క సర్వసాధారణ లక్షణం. ఈ వ్యవస్థలో పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానంగా ఉండునని వీరి భావన. వీరి అభిప్రాయం ప్రకారం పొదుపు, పెట్టుబడులు వడ్డీరేటుచే ప్రభావితం చేయబడతాయి. ఈ అభిప్రాయాన్ని ఈ క్రింది విధంగా చూపవచ్చు.

$$S = f(r) \quad \text{ఇందు } S = \text{పొదుపు}$$

$$I = f(r) \quad \text{I = పెట్టుబడి}$$

$$r = \text{వడ్డీరేటు}$$

అందువల్ల $S = I$ అవుతుంది. సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి యందు పొదుపు, పెట్టుబడులు మధ్య అసమతౌల్యం ఉన్నా, వడ్డీరేటులో మార్పుల ద్వారా వీటిమధ్య సమతౌల్యాన్ని సాధించవచ్చు. వడ్డీరేటు పెరిగిన పొదుపు పెరిగి, పెట్టుబడి తగ్గుతుంది. అదే విధంగా వడ్డీరేటు తగ్గినా పొదుపు తగ్గి, పెట్టుబడి పెరుగుతుంది. ఏ పరిస్థితిలోనైనా పెట్టుబడి కన్నా పొదుపు తక్కువగా ఉన్నా, వడ్డీరేటును పెంచుట వల్ల పెట్టుబడి తగ్గి, పొదుపు పెరుగుతుంది. అందువల్ల పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానమగుతాయి. అదే విధంగా ఒకవేళ పొదుపు ఎక్కువగా ఉండి పెట్టుబడి తక్కువగా ఉన్నా, వడ్డీరేటును తగ్గించినా పెట్టుబడి రేటు పెరిగి, పొదుపు తగ్గుతుంది. దీనివల్ల పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానమగుతాయి. ఈ విషయాన్ని రేఖాపటం ద్వారా చూపవచ్చును.

పటం 9.1

రేఖా పటంలో X - అక్షం పై పొదుపు, పెట్టుబడులను, Y - అక్షం పై వడ్డీరేటును నిర్ణయించడమైనది. SS పొదుపు రేఖ కాగా II పెట్టుబడి రేఖ. పొదుపు రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు పైకి పోతుంది. వడ్డీరేటుకు, పొదుపుకు అనులోమ సంబంధం ఉండుటచే ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు పైకిపోతున్నది. పెట్టుబడి రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు క్రిందకు వాలిపోతున్నది. వడ్డీరేటుకు, పెట్టుబడికి విలోమ సంబంధముండుటచే ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు క్రిందకు వాలి ఉన్నది. పొదుపు (SS) మరియు పెట్టుబడి (II) రేఖలు రెండునూ 'E' అనే బిందువు వద్ద సమానమైనవి. ఈ సమతౌల్య బిందువు వద్ద వడ్డీరేటు OR. ఆర్థిక వ్యవస్థలో పొదుపు, పెట్టుబడులు (RE) సమానమైనవి కనుక వ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యం ఏర్పడింది. ఒకవేళ పెట్టుబడి I_1I_1 కు పెరిగినా అనగా RHకు పెరిగినా, పొదుపు కేవలం REగానే ఉండుటచే RH పెట్టుబడి కంటే తక్కువగా ఉంది. వడ్డీరేటు OR_1 కు పెరుగుటవల్ల పొదుపు (SS), పెరిగిన పెట్టుబడి (I_1I_1) రెండునూ E_1 దగ్గర సమానమైన నూతన సమతౌల్యాన్ని పొందాయి. అదే విధంగా పెట్టుబడి I_2I_2 తగ్గినా అనగా REకు పెరిగినా, పొదుపు కేవలం REగానే ఉండుటచే RH పెట్టుబడి కంటే తక్కువగా ఉంది. వడ్డీరేటు OR_1 కు పెరుగుటవల్ల పొదుపు (SS), పెరిగిన పెట్టుబడి (I_1I_1) రెండునూ E_1 దగ్గర సమానమైన నూతన సమతౌల్యాన్ని పొందాయి. అదే విధంగా పెట్టుబడి I_2I_2 తగ్గినా అనగా RE నుండి RK కు తగ్గినా పొదుపు, పెట్టుబడి కన్నా అధికంగా ఉన్నది ($RE > RK$) ఈ స్థితిలో వడ్డీరేటు OR_2 కు తగ్గినా పొదుపు, పెట్టుబడులు తిరిగి E_2 దగ్గర సమానమైన నూతన సమతౌల్యాన్ని పొందాయి. ఈ విధంగా సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల ప్రకారం వడ్డీరేటులో మార్పుల ద్వారా పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానమగుతాయి.

9.1.1 విమర్శ: సంప్రదాయ వాదులపొదుపు, పెట్టుబడుల సమతౌల్య భావనను కీన్స్ తీవ్రంగా విమర్శించాడు.

1. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం వడ్డీరేటులో మార్పుల వల్ల పొదుపు, పెట్టుబడుల మధ్య సమతౌల్యం ఏర్పడదు. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం ఆదాయంలో మార్పుల ద్వారా పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానమగును.
2. సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల ప్రకారం వడ్డీరేటు పెట్టుబడి రేఖను మార్చును. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం పెట్టుబడి రేఖలో మార్పుల వల్ల పొదుపు రేఖలో మార్పు వచ్చును. ఇతని ప్రకారం పెట్టుబడిలో పెరుగుదల వల్ల గుణక ప్రభావంచే ఆదాయంలో కొన్నిరెట్లు పెరుగుదల ఏర్పడును. దీనివల్ల పొదుపు పెరుగును.
3. సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల ప్రకారం సంపూర్ణ ఉద్యోగితాస్థాయి వద్ద పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానమగును. ఈ అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ వ్యతిరేకించాడు. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం సంపూర్ణ ఉద్యోగితాస్థాయి అరుదుగా ఏర్పడే స్థితి. ఆర్థికవ్యవస్థ సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయిని చేరుకోక ముందే పొదుపు, పెట్టుబడులు సమానమగుతాయి.

9.2 వడ్డీ భావన - నిర్వచనాలు:

వివిధ ఉత్పత్తి కారకాల సమిష్టి ఫలితంగా వస్తూఉత్పత్తి జరుగుతుంది. ఉత్పత్తి కారకాలలో మూలధనం ఒకటి. మూలధనం మానవ నిర్మితమైన అనగా ఉత్పత్తి చేయబడిన ఉత్పత్తి కారకంగా పరిగణించబడుతున్నది. సాధారణంగా మూలధనాన్ని ఉపయోగించుకున్నందుకు చెల్లించే ప్రతిఫలమే వడ్డీ అని చెప్పడమగుతున్నది. వడ్డీని రెండు రకాలుగా పరిశీలించవచ్చును.

1. స్థూల వడ్డీ, 2. నికర వడ్డీ. ఋణదాతకు, ఋణగ్రస్తుడు చెల్లించే మొత్తం వడ్డీని స్థూలవడ్డీ అని అంటారు. స్థూలవడ్డీలో కేవలం మూలధనాన్ని ఉపయోగించుకున్నందుకు చేసే చెల్లింపులు మాత్రమేగాక, నష్టభయాలు, నిర్వహణ వ్యయాలు మరియు ఋణం ఇచ్చినందువల్ల ఋణదాత పొందే అసాకార్యానికి ప్రతిఫలాలు అన్నీ కలిసి ఉంటాయి. మూలధనాన్ని కేవలం ఉపయోగించుకున్నందుకు చెల్లించే దానిని నికర వడ్డీ అని అందురు. ఈ విశ్లేషణలో వడ్డీరేటు అనగా నికరవడ్డీగా పరిశీలించడమగును.

నిర్వచనాలు:

వడ్డీకి సంబంధించి వివిధ నిర్వచనాలు, అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. వినియోగాన్ని త్యాగం చేసినందుకుగాను ప్రతిఫలంగా వ్యక్తులకు చెల్లించేదే వడ్డీ అని నానూ సీనియర్ అభిప్రాయం. ఇతని ప్రకారం త్యాగానికి ప్రతిఫలంగా వడ్డీ చెల్లించడం జరుగుతుంది. కాని పొదుపు చేసే వ్యక్తులు ఎక్కువగా ధనవంతులే కావడం వల్ల వీరు పొదుపు చేయడానికి వినియోగాన్ని త్యాగం చేయవలసిన అవసరం లేదు. కనుక త్యాగానికి ప్రతిఫలంగా చెల్లించేదే వడ్డీ అని చెప్పడం సమంజసం కాదు.

మార్షల్ అభిప్రాయం ప్రకారం నిరీక్షణకు ప్రతిఫలమే వడ్డీ, ఋణదాతలు ఎవరికైనా ఋణాన్ని ఇచ్చినట్లయినా, ఋణం తీసుకున్న వ్యక్తి తిరిగి చెల్లించేంతవరకు నిరీక్షించవలసి ఉంటుంది. ఈ విధంగా నిరీక్షించినందుకుగాను, ఋణం తీసుకున్న వ్యక్తి ఋణదాతకు చెల్లించే ప్రతిఫలాన్ని వడ్డీ అని మార్షల్ అభిప్రాయం.

బామ్బావర్క్ (Bohm Bawark) అభిప్రాయం ప్రకారం ప్రస్తుత వినియోగం నుండి వ్యక్తులు తమ దృష్టి మరల్చి భవిష్యత్ వినియోగం వైపు దృష్టి సారించేటట్లు చూడటానికి గాను ఇచ్చే ప్రతిఫలమే వడ్డీ. సాధారణంగా వ్యక్తులు భవిష్యత్ వినియోగం కంటే ప్రస్తుత వినియోగానికి ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం ఇస్తారు.

కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం వడ్డీరేటు పూర్తిగా ద్రవ్య సంబంధమైనది. ద్రవ్యత్వాభిరుచిని విడనాడుకోవటానికి చెల్లించే ప్రతిఫలమే వడ్డీ అని కీన్స్ అభిప్రాయం. ప్రజలకు నగదు రూపంలో కొంత ద్రవ్యాన్ని దాచుకోవాలనే కోరిక కలిగి ఉండురు. దీనినే ద్రవ్యత్వాభిరుచి అని అంటారు.

సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల ప్రకారం వడ్డీ అనేది మూలధనం కల్పించే ఉత్పత్తి సేవలకు లభించే ప్రతిఫలం. మూలధన ఉపాంత ఉత్పాదకతకు (Marginal Productivity of Capital) వడ్డీ సమానంగా ఉంటుంది. వడ్డీ, పొదుపు, పెట్టుబడి అనే వాస్తవిక అంశాల పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వడ్డీరేటు పొదుపు, సప్లయి ప్రమేయం, పెట్టుబడి, డిమాండ్ల ప్రమేయాల వల్ల నిర్ణయించబడుతుంది. ఈ భాగంలో ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని వివరించడం జరిగింది.

9.3 సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం:

డేవిడ్ రికార్డ్, ఆల్ఫ్రెడ్ మార్షల్, ఎ.సి. పిగూ వివరించిన వడ్డీ సిద్ధాంతం సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతంగా ప్రచారం అయింది. అయితే కాసెల్, వాల్రాస్, కార్వర్, టాసిగ్, నైట్ కూడా ఈ సిద్ధాంతాన్ని బలపరిచారు.

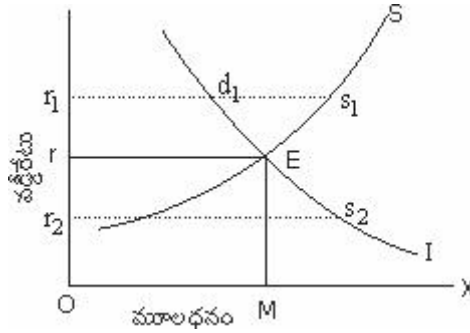
సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం సంపూర్ణ సోటీ పరిస్థితులలో మూలధన సప్లయి, మూలధనానికి డిమాండు వడ్డీరేటును నిర్ణయిస్తాయి. మూలధన ఉత్పాదకత మీద మూలధన డిమాండు ఆధారపడుతుంది. పొదుపు మీద మూలధన సప్లయి ఆధారపడుతుంది. మూలధన డిమాండు, మూలధన ఉత్పాదకత మీద ఆధారపడినప్పటికీ వడ్డీ ఏర్పడటానికి మరొక కారణం మూలధనం కొరత. సంవృద్ధిగా లేదా పుష్కలంగా మూలధన సప్లయి ఉంటే వడ్డీ చెల్లించవలసిన అవసరమే రాదు. అంతేకాకుండా మూలధనం ప్రత్యామ్నాయపు ప్రయోజనాలు కలిగి ఉండటం కూడా ఒక కారణం. మూలధన ఉత్పాదకతకు క్షీణ ప్రతిఫలాల సిద్ధాంతం వర్తిస్తుంది. అందువల్ల మూలధన వినియోగం పెరిగేకొద్దీ దాని ఉపాంత ఉత్పాదకత క్షీణిస్తుంది. ఉపాంత మూలధన ఉత్పాదకతకు సమానంగా వడ్డీ చెల్లించబడుతుంది. కాబట్టి అధిక వడ్డీరేటు వద్ద వ్యాపారస్తులు తక్కువ మూలధనాన్ని డిమాండు చేస్తారు. వడ్డీరేటు తగ్గే కొద్దీ మూలధనానికి డిమాండు పెరుగుతుంది. అందువల్ల మూలధన డిమాండు రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి కిందికి వాలుతుంది.

మూలధన సప్లయి:

మూలధన సప్లయ పరిమాణాన్ని నిర్ణయించే ప్రధాన అంశం పొదుపు. పొదుపు అంటే ప్రస్తుత ఆదాయంలో వినియోగం పై వ్యయం మిగులు. ఇది పొదుపు చేసే శక్తితో పాటు పొదుపు చేయాలనే కోరిక మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కోరిక మానసిక అంశం. అంతేకాకుండా పొదుపులో ప్రస్తుత అవసరాల త్యాగం ఇమిడి ఉంది. కాలాధిక్యత అభిరుచి (time preference) ఉంది. అంటే వర్తమాన కాల వినియోగం కంటే భవిష్యత్తులో వినియోగానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడినందు వల్ల పొదుపు చేసి, భవిష్యత్తులో దానిని ఉపయోగించుకోవటం కోసం నిరీక్షించటం జరుగుతుంది. కాబట్టి వడ్డీని నిరీక్షణకు చెల్లించే ప్రతిఫలంగా మార్షల్ భావించాడు. బోమ్బోవార్క్, ఇర్వింగ్ ఫిషర్ ఉద్దేశంలో ప్రస్తుత అవసరాలు భవిష్యత్తు అవసరాల కంటే ముఖ్యమైనవి.

పొదుపు చేయటం ప్రస్తుత అవసరాలను వాయిదా వేసుకోవటం జరుగుతుంది. ఆ విధంగా చేసినందుకు చెల్లించబడే “ప్రీమియం” వడ్డీగా వారు భావించారు. ఆ విధంగా వడ్డీ ఒక ఆకర్షణతో కూడిన ప్రతిఫలం. అందువల్ల వడ్డీరేటు పెరిగితే ఎక్కువ పొదుపు చేయబడుతుంది. అంటే అధిక వడ్డీరేటు దగ్గర అధిక మూలధన సప్లయ, అల్ప వడ్డీరేటు వద్ద అల్ప మూలధన సప్లయ ఉంటుంది. కాబట్టి మూలధన సప్లయరేఖ ఎడమ నుండి కుడికి పైకి వాలే రేఖగా ఉంటుంది. ఏ వడ్డీరేటు వద్ద మూలధన సప్లయ, మూలధన డిమాండ్ సమానమవుతాయో ఆ వడ్డీరేటు సమతౌల్య వడ్డీరేటుగా నిర్ణయించబడుతుంది.

కింది రేఖా పటం ద్వారా సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని వివరించవచ్చు.

పటం 9.2

పై రేఖా పటంలో X - అక్షం మీద మూలధనం, Y - అక్షం మీద వడ్డీరేటు నిర్ణయించబడ్డాయి. I రేఖ మూలధన డిమాండు రేఖ. S రేఖ మూలధన సప్లయ రేఖ. Or_1 వడ్డీ రేటుగా ఉంటే మూలధన డిమాండ్ కన్నా సప్లయ d_1s_1 పరిమాణంలో అధికంగా ఉంటుంది. అందువల్ల వడ్డీ రేటు తగ్గుతుంది. Or_2 కు వడ్డీరేటు తగ్గితే మూలధన సప్లయ కన్నా డిమాండ్ d_2s_2 పరిమాణంలో అధికంగా ఉంటుంది. వడ్డీరేటు పెరుగుతుంది. Or వడ్డీ రేటు దగ్గర S, I రేఖలో ఖండించుకుంటున్నాయి. ఆ రేటు దగ్గర మూలధన డిమాండు, సప్లయ సమానం. కాబట్టి Or సమతౌల్య వడ్డీరేటు. సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు దీనిని సహజ వడ్డీరేటు అన్నారు.

వడ్డీ నిర్ణయంలో “ద్రవ్యం” పాత్రను సంప్రదాయవాదులు పరిగణించలేదు. వాస్తవిక పొదుపు, పెట్టుబడులను (మూలధనం) పరిగణించారు. ద్రవ్యపరమైన అంశాల ప్రభావం ఉండదని వారు భావించారు.

విమర్శ:

సాంప్రదాయమైన వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని ముఖ్యంగా కీన్స్ విమర్శించాడు.

1. సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ప్రమేయం: సాంప్రదాయక వడ్డీ సిద్ధాంతం సంపూర్ణ ఉద్యోగిత అనే ప్రమేయం పై ఆధారపడినది.

కాని ఈ ప్రమేయము వాస్తవానికి దూరంగా ఉన్నది. అన్ని ఉత్పాదక సాధనాలు పూర్తిగా ఉపయోగించబడవు.

2. **వినియోగం తగ్గించుట వలన పెట్టుబడి తగ్గును:** సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం వినియోగాన్ని తగ్గించిన పెట్టుబడి పెరుగును. వినియోగంలో తగ్గుదల ఎక్కువగా ఉన్న పొదుపు పెట్టుబడులు పెరుగును. కాని వినియోగం తగ్గుట వలన వినియోగ వస్తువులకు డిమాండ్ తగ్గి మూలధన వస్తువుల ఉత్పత్తులకు జరిగే పెట్టుబడి తగ్గును.
3. **ఆదాయంలో మార్పులకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు:** సంప్రదాయక వడ్డీ సిద్ధాంతము ప్రకారము వడ్డీరేటులో మార్పుల వల్ల పొదుపు, పెట్టుబడుల మధ్య సమతౌల్యత ఏర్పడును. కాని కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఆదాయ స్థాయిలో మార్పుల వలన పొదుపు, పెట్టుబడుల మధ్య సమతౌల్యం ఏర్పడును.
4. **పొదుపు వడ్డీ రేటు పై ఆధారపడదు:** పొదుపు రేటు వడ్డీ రేటుపై ఆధారపడునని సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం యొక్క అభిప్రాయము. కాని వాస్తవంగా పరిశీలించిన వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ పేదవారు పొదుపు చేయలేరు. వడ్డీరేటు స్వల్పముగా ఉన్నప్పటికీ ధనవంతులు ఎక్కువగా పొదుపు చేస్తారు.
5. **పెట్టుబడి వడ్డీరేటు పై ఆధారపడదు:** సంప్రదాయక వడ్డీ సిద్ధాంతము ప్రకారము పెట్టుబడి వడ్డీ రేటు పై ఆధారపడును. కాని కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారము పెట్టుబడి స్థాయి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పై ఆధారపడి ఉండును.
6. **ద్రవ్య విషయాలకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు:** వడ్డీరేటు నిర్ణయంలో మూలధన ఉపాంత ఉత్పాదకత మొదలగు వాస్తవిక విషయాలను మాత్రమే సంప్రదాయక వడ్డీ సిద్ధాంతంలో ప్రాముఖ్యం ఇచ్చారు. వడ్డీరేటు నిర్ణయంలో ద్రవ్య సంబంధమైన విషయాలకు ఈ సిద్ధాంతంలో ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు.
7. **ఇతర విషయాల కోసం ద్రవ్య డిమాండ్:** సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం పెట్టుబడి కోసమే మూలధనాన్ని డిమాండ్ చేస్తారు. కాని వాస్తవంగా మూలధనమును పెట్టుబడి కోసం మాత్రమే కాకుండా వ్యాపార వ్యవహారం కోసం, ముందు జాగ్రత్త కోసం మొదలగు వాటికొరకు కూడా డిమాండ్ చేస్తారు.

9.4 ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం:

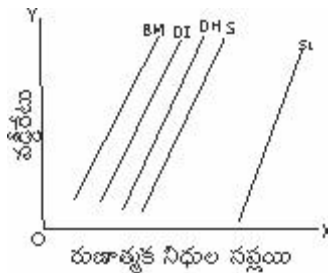
ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని ముఖ్యంగా నట్విక్సెల్ (Knut Wicksell), D.H. రాబర్ట్సన్ (D.H. Robertson), డెవాన్పోర్ట్ (Deven Port), జాకబ్ వైనర్ (Jacob Winer) మొదలగు నవ్య సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు అభివృద్ధిపరచినారు. అందువల్ల ఈ సిద్ధాంతాన్ని నవ్య సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం అని కూడా అందురు. సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతంలో ద్రవ్య సంబంధమైన అంశాలకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతంలో ద్రవ్యానికి సంబంధించిన అంశాలను కూడా లెక్కలోకి తీసుకుని వడ్డీరేటును నిర్ణయించడమైనది. ఋణాలు టవ్వడానికి లభ్యమయ్యే నిధులను ఋణాత్మక నిధులు అని అంటారు. పరపతి మార్కెట్లో సప్లయ్, డిమాండ్ చిసిన మొత్తం ద్రవ్యాన్నే ఋణాత్మక నిధులు అని అంటారు. (The sum of Money Supplied and Demanded in the Credit Market may be called loanable funds). ఋణాత్మక నిధులు అని అంటారు. (The Sum of Moeny Supplied and Demanded in the Credit Market may be called loanable funds) ఋణాత్మక నిధులను ఉపయోగించుకునేందుకు చెల్లించే ప్రతిఫలమే వడ్డీ అని వీరి అభిప్రాయము.

ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం వడ్డీరేటు ఋణాత్మక నిధుల సప్లయి, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్లచే నిర్ణయించబడుతుంది. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని మొదట ప్రతిపాదించిన ఆర్థికవేత్త స్వీడన్ కు చెందిన విక్సెల్, మిర్డల్, లిండాల్, డీప్ల్యాన్ దీనిని మరింత మెరుగుపరచారు. అయితే ఇంగ్లండుకు చెందిన రాబర్ట్సన్ దీనిని అభివృద్ధి చేశాడు. దీనిలో వాస్తవిక అంశాలతో పాటు ద్రవ్యపరమైన అంశాలకు కూడా చోటు ఇవ్వబడింది.

9.4.1 ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ (supply of Loanable Funds): ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ ఈ క్రింది అంశాలపై ఆధారపడును.

- 1. పొదుపు (Savings):** వ్యక్తులు, సంస్థలు చేసే పొదుపు ఋణాత్మక నిధుల సప్లయకి మూలాధారము. వీరు చేసే మొత్తం పొదుపంతా పరపతి మార్కెట్ చేరకుండా కొంత భాగమే చేరుతుంది. ఇదే ఋణాత్మక నిధుల సప్లయతో భాగమవుతుంది. ఆదాయం స్థిరంగా ఉన్నప్పుడు పొదుపు వడ్డీరేటు పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నా పొదుపు ఎక్కువగా ఉంటుంది. వడ్డీరేటు తక్కువగా ఉన్నా పొదుపు తక్కువగా ఉంటుంది. అందువల్ల పొదుపు రేఖ ఎడమ నుంచి కుడివైపుకు పైకి పోతుంది.
- 2. గుప్త ధనాన్ని ఉపయోగించటం (Dishoardings):** వడ్డీరేటు ఓక్కువగా ఉన్నా ధనాన్ని ఎక్కువగా దాచుకొనరు. ఇది వరలో చేసే పొదుపు మొత్తం, ద్రవ్య నిధులు మొదలగునవి ఋణాత్మక నిధులుగా మారును. కనుక వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నా ధనాన్ని గుప్తపరచకపోవటం ఎక్కువగా ఉంటుంది. అందువల్ల ఈ రేఖ కూడా ఎడమ నుండి కుడివైపుకు పైకి పోవును.
- 3. పెట్టుబడి ఉపసంహరణ (Disinvestment):** సాధారణంగా వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు పెట్టుబడి ఉపసంహరించటం జరుగుతుంది. వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు మూలధన వస్తువులు ఋణాత్మక నిధులుగా మారవచ్చు. మూలధన ఉపాంత ఉత్పాదకత కంటే వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నా పెట్టుబడి ఉపసంహరించటం జరుగుతుంది. దీనివలన మూలధన క్షయం జరుగుతుంది. అందువలన ఈ రేఖ కూడా ఎడమ నుండి కుడివైపుకు పైకి పోవును.
- 4. బ్యాంకు పరపతి లేదా ద్రవ్యం (Bank Credit or Money):** ఋణాత్మక నిధుల సప్లయకి మరియొక మూలాధారం బ్యాంకు పరపతి. బ్యాంకులు పరపతిని సృష్టించి వ్యాపార సంస్థలకు ఋణాలుగా అందిస్తాయి. వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు బ్యాంకులు కూడా ఎక్కువగా పరపతిని అందించడానికి ఇష్టపడతాయి. వడ్డీరేటు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు బ్యాంకులు తక్కువ పరపతిని అందిస్తాయి. అందువల్ల బ్యాంకు పరపతికి సంబంధించిన రేఖ కూడా ఎడమ నుండి కుడివైపుకు పైకి పోవును.

పైన వివరించిన అంశాలన్నింటినీ కలిపితే ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ తెలుస్తుంది. వడ్డీరేటుకు, ఈ నాలుగు అంశాలకు అనులోమ సంబంధం లేదా ధనాత్మక సంబంధం ఉండటం వల్ల ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు పైకి వాలుతుంది. ఈ నాలుగు అంశాలు కూడా వడ్డీ వ్యాకోచత్వం (Interest Elastic) కలిగి ఉంటాయి. వడ్డీరేటు పెరిగితే ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ పెరుగుతుంది. ఈ విషయాన్ని క్రింది పటం ద్వారా చూపవచ్చు.

పటం 9.3

రేఖా పటంలో X - అక్షం పై ఋణాత్మక నిధుల సప్లయని, Y - అక్షం పై వడ్డీరేటును గుర్తించడమైనది.

రేఖాపటంలో

$S =$ పొదుపు

$DH =$ గుప్త ధన వినియోగం

$DI =$ పెట్టుబడి ఉపసంహరణ (లేదా) మూలధన క్షయం

$BM =$ బ్యాంకు పరపతి

ఈ నాలుగు రేఖలను అనగా S , DH , DI మరియు BM లను కలుపగా మొత్తం ఋణాత్మక నిధుల సప్లయి రేఖ అనగా SL రేఖ వచ్చింది. వడ్డీరేటుకు, ఋణాత్మక నిధుల సప్లయికి అనులోమ సంబంధం ఉండుటచే ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు పైకి పోవుచున్నది.

9.4.2 ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ (Demand for Loanable Funds): సాధారణంగా ఋణాత్మక నిధులను ఈ క్రింది వాటికోసం డిమాండ్ చేస్తారు.

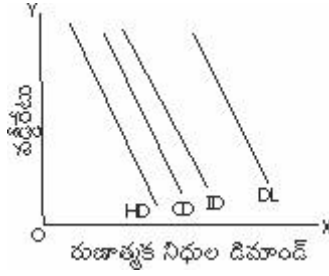
1. పెట్టుబడి డిమాండ్ (Investment Demand): వ్యాపార సంస్థలు పెట్టుబడి కోసం ఋణాత్మక నిధులను డిమాండ్ చేస్తాయి. మూలధన వస్తువులను కొనుగోలు చేయడానికి మొదలగు వాటి కొరకు ఈ సంస్థలు ఋణాత్మక నిధులను డిమాండ్ చేస్తాయి. వడ్డీరేటు తక్కువగా ఉంటే పెట్టుబడి పెరుగుతుంది. అందువల్ల పెట్టుబడి డిమాండ్ రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు క్రిందకి వాలును.

2. వినియోగ డిమాండ్ (Consumption Demand): వినియోగం కొరకు కూడా ఋణాత్మక నిధులను డిమాండ్ చేస్తారు. వ్యయం కంటే ఆదాయం తక్కువగా ఉన్న ప్రజలు ఋణాలను తీసుకొంటారు. వడ్డీరేటు స్వల్పంగా ఉన్నా వినియోగం కోసం ఋణాత్మక నిధులను ఎక్కువగా డిమాండ్ చేస్తారు. అందువల్ల వినియోగ డిమాండ్ రేఖ ఎడమ నుండి కుడి వైపుకు క్రిందకు వాలి ఉంటుంది. వడ్డీ రేటు పెరిగితే ఈ ఋణాలకు డిమాండ్ తగ్గుతుంది.

3. గుప్తధనానికి డిమాండ్ (Demand For Hoardings): ద్రవ్యత్వాభిరుచి వలన ప్రజలు కొంత ద్రవ్యాన్ని దాచిపెట్టుటకు డిమాండ్ చేస్తారు. నగదు నిల్వలను ఉంచుకొనవలెననే కోరిక ఎక్కువగా ఉన్నా ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ ఎక్కువగా ఉండును. వడ్డీరేటు తక్కువగా ఉన్నా ద్రవ్యాన్ని దాచిపెట్టుట (నగదు నిల్వలు) ఎక్కువగా ఉండును. వడ్డీరేటు ఎక్కువగా ఉన్నా ద్రవ్యాన్ని దాచిపెట్టుట తక్కువగా ఉండును. అందువల్ల నగదు నిల్వల డిమాండ్ రేఖ కూడా ఎడమ నుండి కుడివైపుకు క్రిందకు వాలును.

పైన వివరించిన అంశాలను కలిపితే మొత్తం ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ తెలుస్తుంది. వడ్డీరేటుకు ఈ మూడు అంశాలకు విలోమ సంబంధం ఉండుట వల్ల ఋణాత్మకనిధుల డిమాండ్ రేఖ ఎడమ నుండి కుడి వైపుకు క్రిందకు వాలి ఉండును. ఈ విషయాన్ని రేఖాపటం ద్వారా చూపవచ్చు.

పటం 9.4

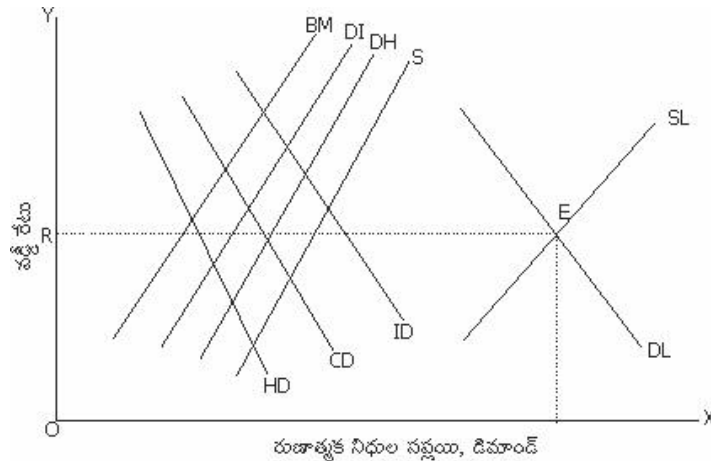
రేఖా పటంలో X - అక్షం పై ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ను, Y - అక్షం పై వడ్డీరేటును గుర్తించటమైనది. రేఖా పటంలో ID = పెట్టుబడి డిమాండ్

CD = వినియోగ డిమాండ్

HD = నగదు నిల్వల డిమాండ్

ఈ మూడు రేఖలను అనగా ID, CD మరియు HD లను కలుపగా మొత్తం ఋణాత్మక నిధుల సప్లయి రేఖ అనగా DL రేఖ వచ్చింది. వడ్డీరేటుకు, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్కు విలోమ సంబంధం ఉండుటచే ఈ రేఖ ఎడమ నుంచి కుడి వైపుకు క్రిందకు వాలుతుంది.

9.4.3 వడ్డీరేటు నిర్ణయం - రేఖపట వివరణ: ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఋణాత్మక నిధుల సప్లయి, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ సమానమైన దగ్గర వడ్డీరేటు నిర్ణయించబడును. ఈ విషయాన్ని క్రింది రేఖాపటం ద్వారా చూపవచ్చు.

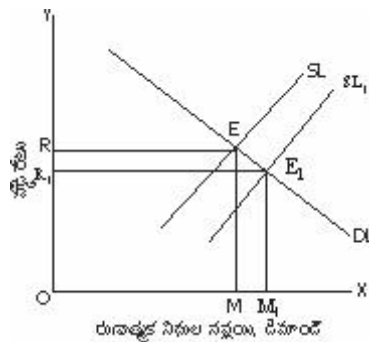

పటం 9.5

రేఖా పటంలో X - అక్షం పై ఋణాత్మక నిధుల సప్లయి, డిమాండ్లను Y - అక్షం పై వడ్డీరేటును గుర్తించడం జరిగింది. రేఖా పటంలో సప్లయి వైపు S అనగా పొదుపు, DH అనగా దాచిన ధనం ఉపయోగించటం, DI అనగా పెట్టుబడి ఉపసంహరించటం. BM అనగా బ్యాంకు వరపత్తి. ఈ నాలుగు రేఖలను కలుపగా ఋణాత్మక నిధుల సప్లయి అనగా SL రేఖ వచ్చింది. వడ్డీరేటుకు, ఋణాత్మక నిధుల సప్లయికి అనులోమ సంబంధం ఉండుటచే ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడి వైపుకు పైకి పోవుచున్నది. డిమాండ్ వైపు ID పెట్టుబడి డిమాండ్, CD వినియోగ డిమాండ్,

HD నగదు నిల్వల డిమాండ్. ఈ మూడు రేఖలను కలుపగా ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ అనగా DL రేఖ వచ్చింది. వడ్డీరేటుకు, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ కు విలోమ సంబంధం ఉండుటచే ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడి వైపుకు క్రిందకు వాలిపోయినది. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం వడ్డీరేటు ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ సమానమైన దగ్గర నిర్ణయించబడును. రేఖాపటంలో ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ రేఖ (SL) ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ రేఖ అనగా DL రేఖ వచ్చింది. వడ్డీ రేటుకు, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ కు విలోమ సంబంధం ఉండుటచే ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు క్రిందకు వాలిపోయినది. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం వడ్డీరేటు ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ సమానమైన దగ్గర నిర్ణయించబడును. రేఖ పటంలో ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ రేఖ (SL), ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ రేఖ (DL) రెండునూ 'E' అనే బిందువు వద్ద ఖండించుకుంటున్నాయి. ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ, డిమాండు సమానమౌతాయి. అందువల్ల వడ్డీరేటు OR సమతౌల్య వడ్డీరేటుగా నిర్ణయించడమైనది.

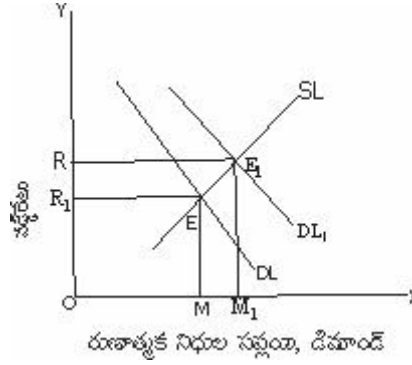
ఋణాత్మక నిధుల సప్లయలో మార్పు వచ్చినా లేదా ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ లో మార్పు వచ్చినా వడ్డీరేటులో మార్పు వస్తుంది. ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ స్థిరంగా ఉండి, ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ పెరిగినా వడ్డీరేటు తగ్గుతుంది. ఈ విషయాన్ని క్రింది రేఖా పటం ద్వారా చూపవచ్చు.

పటం 9.6

రేఖా పటంలో X - అక్షం పై ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ, డిమాండ్ ను Y - అక్షం పై వడ్డీరేటును గుర్తించడం జరిగింది. SL ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ, DL ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్. ఈ రెండునూ 'E' దగ్గర సామానమైనవి కనుక వడ్డీరేటు OR గా నిర్ణయించబడతమైనది. ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ పెరిగి SL రేఖ SL₁గా కదిలింది. వడ్డీరేటు OR₁కు తగ్గింది.

ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ స్థిరంగా ఉండి, ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ పెరిగినా వడ్డీ రేటు పెరుగుతుంది. ఈ విషయాన్ని రేఖా పటం ద్వారా చూపవచ్చు.

పటం 9.7

రేఖా పటంలో ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్ పెరిగి DL రేఖ DL₁ రేఖగా కుడివైపుకు కదిలింది. వడ్డీరేటు OR నుండి OR₁కు పెరిగింది. నూతన సమతౌల్య వడ్డీరేటు OR₁.

9.4.4 విమర్శలు:

1. సంప్రదాయ సిద్ధాంతానికి, ఋణాత్మక నిధుల సిద్ధాంతానికి తేడా లేదు. కొంతమంది ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయం ప్రకారం సంప్రదాయక వడ్డీ సిద్ధాంతమునకు, ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతమునకు పెద్దగా తేడా లేదు. సిగా అభిప్రాయం ప్రకారం సంప్రదాయ సిద్ధాంతంలో గల పొదుపు, ఋణాత్మక నిధుల సిద్ధాంతంలో గల పొదుపు ఒకటే. కనుక సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతమునకు గల విమర్శలు ఈ సిద్ధాంతానికి కూడా అన్వయించవచ్చును.
2. వడ్డీరేటు నిర్ణయించుట కష్టము. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం అసంపూర్ణమయినది. దీని ప్రకారం వడ్డీ నిర్ణయించుట కష్టము. ఆదాయంలో మార్పుల వలన పొదుపులో కూడా మార్పు వచ్చును. అందువల్ల వడ్డీరేటును నిర్ణయించుట కష్టం.
3. దాచిన ద్రవ్యం ఉపయోగించుట అనే భావన అర్థరహితమైనది. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతంలో గల ధనాన్ని దాచకపోవుట లేదా దాచిన ద్రవ్యం ఉపయోగించటం అనే భావన అర్థరహితమైనది. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఈ అంశంలో వచ్చే మార్పులు మొత్తం ద్రవ్య సప్లయని ప్రభావితం చేయదు.
4. పొదుపు, పెట్టుబడులు పూర్తిగా వడ్డీరేటు పై ఆధారపడవు. ఋణాత్మక నిధులు వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం పొదుపు, పెట్టుబడులు పూర్తిగా వడ్డీరేటు పై ఆధారపడి ఉంటాయి. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం పొదుపు ఆదాయ స్థాయి పై, పెట్టుబడి ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పై ఆధారపడును. ఈ విషయాలను ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం వివరించలేదు.
5. సంపూర్ణ ఉద్యోగితా ప్రమేయం వాస్తవం కాదు. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం సంపూర్ణ ఉద్యోగితా ప్రమేయం పై ఆధారపడినది. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం సంపూర్ణ ఉద్యోగితా వాస్తవమైన ప్రమేయం కాదు. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం ఆర్థిక వ్యవస్థలో అల్ప ఉద్యోగితా సమతౌల్యం ఉండును.
6. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం కంటే కొంత మెరుగైనదని చెప్పవచ్చును. సంప్రదాయ సిద్ధాంతంలో వాస్తవ పొదుపు, పెట్టుబడులను మాత్రమే ప్రాధాన్యతను ఇవ్వడమైనది. ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ

సిద్ధాంతంలో వీటితోపాటు ద్రవ్య అంశాలను పరిగణించటం జరిగింది. ఆ విధంగా ఈ సిద్ధాంతంలో వాస్తవిక అంశాలకే గాక ద్రవ్య అంశాలకు కూడా ప్రాముఖ్యం ఇవ్వడమైనది. కనుక సంప్రదాయ సిద్ధాంతం కంటే ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం ఒక సమగ్రమైన సిద్ధాంతంగా చెప్పవచ్చును.

9.5 కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతము:

కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని కీన్స్ అనే ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త అభివృద్ధిపరచెను. కీన్స్ తన వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని "General Theory of Employment, Interest and Money" అను గ్రంథంలో వివరించెను. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం వడ్డీరేటు కేవలం ద్రవ్య సంబంధమైనది. కీన్స్ ద్రవ్య డిమాండ్‌ను ద్రవ్యత్వాభిరుచిగా వర్ణించాడు. ద్రవ్యాన్ని నగదు రూపంలో దాచుకొనవలెనని కోరికను ద్రవ్యత్వాభిరుచి అని అందురు. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్యత్వాభిరుచిని విడనాడుకోవటం వలన చెల్లించే ప్రతిఫలమే వడ్డీ. కీన్స్ తన సిద్ధాంతంలో ద్రవ్యపరమైన అంశాలకు అధిక ప్రాముఖ్యమిచ్చాడు. అందువల్ల కీన్స్ వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని ద్రవ్యపరమైన వడ్డీ సిద్ధాంతం అని అంటారు.

కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం వడ్డీరేటు ద్రవ్య డిమాండ్ మరియు ద్రవ్య సప్లయలచే నిర్ణయించబడుతుంది. ద్రవ్య సప్లయ, ద్రవ్య డిమాండ్‌లు సమానమైన దగ్గర వడ్డీరేటు నిర్ణయించబడుతుంది.

9.5.1 ద్రవ్య డిమాండ్: ద్రవ్యత్వాభిరుచినే ద్రవ్య డిమాండ్ అని అంటారు. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్యాన్ని ఈ క్రింది వాటి కోసం డిమాండ్ చేస్తారు.

1. వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం: సాధారణంగా వ్యక్తులు, సంస్థలు వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం ద్రవ్యాన్ని డిమాండ్ చేస్తారు. రాబడికి, వ్యయానికి మధ్య కొంత కాల విలంబనం ఉంటుంది. కనుక వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం ద్రవ్యాన్ని డిమాండ్ చేస్తారు. వ్యాపార వ్యవహారాల కోరకు చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ ఆదాయం పై ఆధారపడి ఉంటుంది. అందువల్ల వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ ఆదాయ వ్యాకోచనంగాను ఉంటుంది.

$$M_1 = f(Y)$$

2. ముందు జాగ్రత్త కోసం: ముందు జాగ్రత్త కోసం కూడా ద్రవ్యాన్ని డిమాండ్ చేస్తారు. భవిష్యత్తులో జరిగే ఊహించని ఖర్చులగు అనారోగ్యము, నిరుద్యోగం, అగ్ని ప్రమాదం మొదలగు వాటిపై ఖర్చును భరించుటకు ప్రజలు ముందుగా ద్రవ్యాన్ని డిమాండ్ చేస్తారు. వ్యాపార సంస్థలు కూడా అకస్మాత్తుగా వచ్చే ఖర్చులను భరించుటకు కొంత ద్రవ్యాన్ని డిమాండ్ చేస్తాయి. ముందు జాగ్రత్త కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ కూడా ఆదాయం పై ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$M_2 = f(Y)$$

వ్యాపార వ్యవహార కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్, ముందు జాగ్రత్త కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ రెండునూ వడ్డీరేటుతో సంబంధం లేదు. వీటి కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ ముఖ్యంగా ఆదాయం పై ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$M_1 + M_2 = L$$

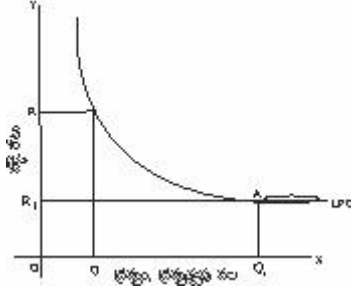
$$L_1 = f(Y)$$

3. అంచనా వ్యాపారం కోసం: భవిష్యత్తులో జరిగే మార్పుల వలన లాభాలు పొందుటకు ప్రజలు ద్రవ్యాన్ని డిమాండ్ చేస్తారు. కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతంలో అంచనా వ్యాపారం కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ అతి ముఖ్యమైనది. ద్రవ్య మార్కెట్‌లో భవిష్యత్‌లో బాండ్లు, సెక్యూరిటీల ధరల మార్పు వలన లాభాలను పొందటానికి ద్రవ్యాన్ని ప్రజలు దాచుకుంటారు. మార్కెట్‌లో ప్రభుత్వ బాండ్లు, సెక్యూరిటీల విలువ మారుతుంది. వీటిని తక్కువ విలువ ఉన్నప్పుడు కొని, ఎక్కువ విలువ వచ్చినప్పుడు అమ్మి లాభాలను పొందాలనే ఉద్దేశంతో బాండ్లను, సెక్యూరిటీలను అమ్మటం, కొనటం చేస్తుంటారు. దీనినే అంచనా వ్యాపారం అని అంటారు. వడ్డీరేటుకు, బాండ్ల ధరలకు విలోమ

సంబంధం ఉండును. వడ్డీరేటు తక్కువగా ఉన్నా బాండ్ల ధరలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. అందువల్ల ప్రజలు తమ బాండ్లను ద్రవ్య రూపంలోకి మార్చుకుంటారు. ఈ స్థితిలో అంచనా వ్యాపారం కోసం ద్రవ్య డిమాండ్ ఎక్కువగా ఉంటుంది. అందువల్ల అంచనా వ్యాపారం కోసం ద్రవ్య డిమాండ్ వడ్డీరేటు పై ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$L_2 = f(R)$$

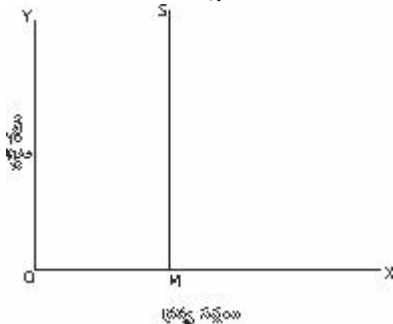
వడ్డీరేటుకు, అంచనా వ్యాపారం కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండుకు గల సంబంధాన్ని రేఖా పటం ద్వారా చూపవచ్చును.

పటం 8.8

అంచనా వ్యాపారం కోసం ద్రవ్య డిమాండ్: రేఖాపటంలో X - అక్షం పై అంచనా వ్యాపారం కోసం ద్రవ్య డిమాండ్ను, Y - అక్షం పై వడ్డీరేటును గుర్తించడమైనది. LPC రేఖ ద్రవ్యత్వాభిరుచి రేఖ లేదా ద్రవ్య డిమాండ్ రేఖ. ఈ రేఖ వడ్డీరేటుకు, ద్రవ్య డిమాండ్కు గల సంబంధాన్ని తెలియజేస్తుంది. వడ్డీ రేటు OR ఉన్నప్పుడు అంచనా వ్యాపారం కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ OQ ఉన్నది. వడ్డీరేటు OR₁ స్థాయికి తగ్గినా అంచనా వ్యాపారం కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండు OR₂ స్థాయికి పెరిగింది. OR₁ వడ్డీరేటు వద్ద ద్రవ్యత్వాభిరుచి రేఖ X - అక్షానికి A బిందువు తర్వాత సమాంతరంగా మారినది. అతి కనీస వడ్డీ రేటు స్థాయి వద్ద ప్రజలు తమ ఆదాయం మొత్తాన్ని నగదు నిల్వలుగానే ఉంచుకుంటారు. అందువల్ల ద్రవ్య డిమాండ్ రేఖ పూర్తి వ్యాకోచంగా మారును. రేఖాపటంలో A బిందువు తరువాత ద్రవ్యత్వాభిరుచి రేఖ (ద్రవ్య డిమాండ్ రేఖ) వ్యాకోచత్వం విలువ అనంతంగా ఉంటుంది. ఈ పరిస్థితినే ద్రవ్యత్వాభిరుచి స్తంభన లేదా ద్రవ్యత్వ వల అని (Liquidity Trap) అంటారు.

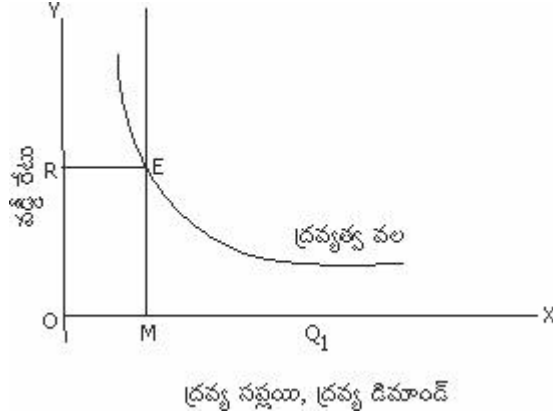
9.5.2 ద్రవ్య సప్లయ: ద్రవ్య సప్లయ ముఖ్యంగా ప్రభుత్వం మరియు కేంద్ర బ్యాంకు అనుసరించే విధానాలపై ఆధారపడును. స్వల్ప కాలంలో లేదా నిర్ణీతకాల వ్యవధిలో ద్రవ్య సప్లయ స్థిరంగా ఉంటుంది. అందువల్ల ద్రవ్య సప్లయ రేఖ Y - అక్షానికి సమాన అంతరంగా ఉంటుంది. ఈ విషయాన్ని ఈ క్రింది రేఖా పటం ద్వారా చూపవచ్చు.

పటం 9.9

రేఖా పటంలో X - అక్షం పై ద్రవ్య సప్లయని, Y - అక్షం పై వడ్డీరేటును గుర్తించటమైనది. SM ద్రవ్య సప్లయ రేఖ, వడ్డీ రేటుకు, ద్రవ్య సప్లయకు ఎటువంటి సంబంధం లేదు. అందువల్ల ద్రవ్య సప్లయ రేఖ Y - అక్షానికి సమానాంతరంగా ఉంది.

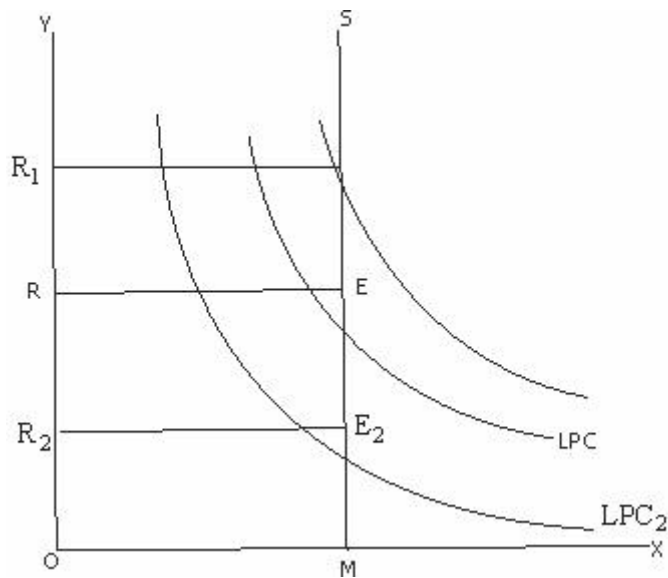
9.5.3 వడ్డీరేటు నిర్ణయం - రేఖ పట వివరణ: ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం వడ్డీ రేటు ద్రవ్య డిమాండ్, ద్రవ్య సప్లయలు సమానమైన దగ్గర నిర్ణయింబడుతుంది. ఈ విషయాన్ని రేఖా పటం ద్వారా చూపవచ్చును.

పటం 9.10

రేఖా పటంలో X - అక్షం పై ద్రవ్య సప్లయ ద్రవ్య డిమాండ్ను Y - అక్షం పై వడ్డీ రేటును గుర్తించడమైనది. SM ద్రవ్య సప్లయ రేఖ, స్వల్పకాలంలో ద్రవ్య సప్లయ స్థిరంగా ఉంటుంది. కనుక ఈ రేఖ Y - అక్షానికి సమానాంతరంగా ఉంటుంది. LPC ద్రవ్య డిమాండ్ లేదా ద్రవ్యత్వాభిరుచి రేఖ వడ్డీ రేటుకు ద్రవ్య డిమాండుకు విలోమ సంబంధం ఉండును కనుక ఈ రేఖ ఎడమ నుండి కుడి వైపుకు క్రిందకు వాలి ఉన్నది. ద్రవ్య సప్లయ (SM), ద్రవ్య డిమాండ్ (LPC) రేఖలు రెండునూ E వద్ద సమానమైనవి. అందువల్ల వడ్డీరేటును OR గా నిర్ణయించడమైనది.

9.5.4 వడ్డీ రేటులో మార్పులు: ద్రవ్య డిమాండ్లో గాని, ద్రవ్య సప్లయలో గాని మార్పులు వచ్చినా వడ్డీ రేటులో మార్పు వస్తుంది. ద్రవ్య సప్లయ స్థిరంగా ఉండి ద్రవ్య డిమాండ్లో మార్పులు వచ్చినప్పుడు వడ్డీరేటు ఏ విధంగా వర్చు వచ్చునో ఈ క్రింది రేఖాపటం ద్వారా చూపవచ్చును.

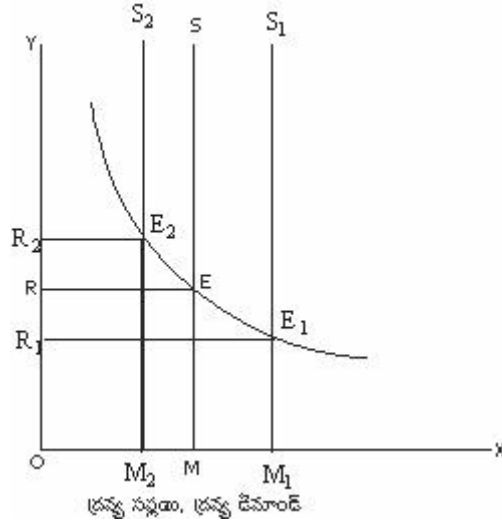

పటం 9.11

రేఖా పటంలో X - అక్షం పై ద్రవ్య సప్లయ, ద్రవ్య డిమాండ్ను Y - అక్షం పై వడ్డీ రేటును గుర్తించడం జరిగింది.

SM ద్రవ్య సప్లయి రేఖ, LPC ద్రవ్య డిమాండ్ రేఖ రెండునూ E దగ్గర సమానమైనవి కనుక వడ్డీరేటు OR₁గా నిర్ణయించడమైనది. ద్రవ్య డిమాండ్ LPC నుండి LPC₁కు పెరిగినపుడు వడ్డీరేటు OR₁కు పెరిగింది. ద్రవ్య డిమాండు LPC₂కు తగ్గినా వడ్డీ రేటు OR₂ కు తగ్గింది.

ద్రవ్య డిమాండ్ స్థిరంగా ఉండి ద్రవ్య సప్లయి పెరిగితే వడ్డీరేటు తగ్గుతుంది. ద్రవ్య సప్లయి తగ్గితే వడ్డీరేటు పెరుగుతుంది. ఈ విషయాన్ని క్రింది రేఖాపటం ద్వారా చూపవచ్చు.

పటం 9.12

SM ద్రవ్య సప్లయి రేఖ, LPC ద్రవ్య డిమాండ్ రేఖ. రెండునూ రేఖా పటంలో E అనే బిందువు దగ్గర సమానమైనవి. అందువల్ల వడ్డీరేటు OR₁గా నిర్ణయించడమైనది. ద్రవ్య సప్లయి SM నుండి S₁M₁ పెరిగినపుడు LPC మరియు S₁M₁ రెండునూ E₁ దగ్గర సమానమైనవి. అందువల్ల వడ్డీరేటు OR నుండి OR₁కు తగ్గింది. ద్రవ్య సప్లయి S₂M₂ తగ్గినా వడ్డీరేటు OR₂ కు పెరిగింది.

9.5.5 విమర్శ:

- 1. అనిశ్చితమైనది:** కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతము అనిశ్చితమైనది. కాని కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతము కూడా అనిశ్చితమైనది. ఆదాయంలో మార్పుల వలన ద్రవ్యత్వాభిరుచిలో మార్పు వచ్చును. కనుక వడ్డీ రేటును నిర్ణయించుట కష్టము.
- 2. వాస్తవిక విషయాలకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు:** కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతము కేవలం ద్రవ్య సంబంధమైన సిద్ధాంతము. ద్రవ్య అంశాలకే ఇందు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వటమైనది. ఇందు మూలధన ఉపాంత ఉత్పాదకత మొదలగు వాస్తవిక విషయాలకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు. కనుక వడ్డీరేటును నిర్ణయించటంలో ఈ సిద్ధాంతం సంపూర్ణమైనది కాదు.
- 3. పొదుపు లేకుండా ద్రవ్యత్వాభిరుచి జరగదు:** ద్రవ్యత్వాభిరుచికి మూలం పొదుపు కాని ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతంలో పొదుపు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు. జాకబ్స్వేసర్ అభిప్రాయం ప్రకారం పొదుపు లేకుండా ద్రవ్యత్వాభిరుచి ఏర్పడదు. పొదుపు రేటు వడ్డీ రేటును ప్రభావితం చేస్తుంది.
- 4. ఇతర వాటికోసం ద్రవ్య డిమాండ్:** కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రకారం ద్రవ్య డిమాండ్ వ్యాపార వ్యవహారల కోసం ముందు జాగ్రత్త కోసం, అంచనా వ్యాపారం కోసం జరుగుతుంది. కాని ద్రవ్య డిమాండ్ పెట్టుబడి

మొదలగు ఇతర వాటికోసం కూడా జరుగుతుంది. ఈ సిద్ధాంతంలో ఇతర వాటి కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్‌ను గురించి వివరించలేదు.

5. **ద్రవ్య భావము నిర్దిష్టంగా లేదు:** కీన్స్ తన సిద్ధాంతంలో ద్రవ్యాన్ని గురించి క్షుణ్ణంగా నిర్దిష్టంగా వివరించలేదు. ద్రవ్యం అనే భావాన్ని ఏ అర్థంలో వాడెనో వివరించలేదు. చలామణి ద్రవ్యమూ లేదా నగదు రూపంలో ఉండే ద్రవ్యమూ లేదా బ్యాంకు డిపాజిట్ రూపంలో ఉండే ద్రవ్యమూ అనే విషయంలో గురించి కీన్స్ విపులంగా తన అభిప్రాయాన్ని వివరించలేదు.

6. **దీర్ఘ కాలానికి అన్వయించబడదు:** ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతము దీర్ఘకాలానికి అన్వయించబడదు. ఈ సిద్ధాంతము కేవలం స్వల్పకాలానికి మాత్రమే అన్వయించబడుతుంది. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్య సప్లయ స్థిరంగా ఉంటుంది. ద్రవ్య సప్లయ స్వల్పకాలంలో స్థిరంగా ఉంటుంది. కాని దీర్ఘకాలంలో స్థిరంగా ఉండదు. కనుక కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతము దీర్ఘకాలానికి అన్వయించబడదు.

7. **మానసిక అంశాలకు ప్రాధాన్యత:** కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతానికి పనాది ఖచ్చితంగా ఋజువు చేయబడని మానసిక అంశాలు. కీన్స్ తన సిద్ధాంతంలో మానసిక అంశాలకు ప్రాధాన్యతను ఇచ్చినాడు. వడ్డీరేటు పెరుగుతున్నదనుకుంటే ద్రవ్యత్వాభిరుచి తగ్గుతుంది. కాని ఒకవేళ దీనికి భిన్నంగా ప్రజలు ప్రవర్తిస్తే కీన్స్ సిద్ధాంతము అన్వయించబడదని రాబర్ట్‌సన్ విమర్శించెను.

8. **వడ్డీ రేటు కేవలం ద్రవ్య సంబంధమైన అంశం కాదు:** కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం వడ్డీరేటు కేవలం ద్రవ్య సంబంధమైన అంశము. కాని మూలధన ఉపాంత ఉత్పాదకత, పాదుపును మొదలగు అంశాలు కూడా వడ్డీ రేటును ప్రభావితం చేస్తాయి. కీన్స్ ఈ విషయాలను పరిగణనలోకి తీసుకొనలేదు. అందువల్ల కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతం సంపూర్ణమైన, సమగ్రమైన సిద్ధాంతం కాదు.

పై విధంగా కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతము అనేక విమర్శలకు గురియైనది. తరువాత హిక్స్ అను ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని, కీన్స్ సిద్ధాంతాన్ని సమన్వయపరచుతూ IS మరియు LM రేఖల సహాయంతో ఒక సమగ్రమైన ఆధునిక వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించినాడు. ఆధునిక వడ్డీ సిద్ధాంతాన్ని వేరే భాగంలో సమగ్రంగా వివరించబడింది.

9.6 ముగింపు:

వడ్డీ నిరీక్షణకు ప్రతిఫలంగా సంప్రదాయవాదులు భావించారు. కాలాధిక్యత అభిరుచికి చెందినదిగా పేర్కొన్నారు. వారు వాస్తవిక అంశాలను మాత్రమే పరిగణనలోకి తీసుకుని వడ్డీ నిర్ణయంలో ద్రవ్యం ప్రభావాన్ని నిర్లక్ష్యం చేశారు. మూలధన డిమాండ్, సప్లయలు మాత్రమే వడ్డీ రేటును నిర్ణయిస్తాయమని సిద్ధాంతం చేశారు. అయితే నవ్య సాంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు ద్రవ్యపరమైన అంశాలను కూడా జోడించి ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ, డిమాండ్ వడ్డీరేటును నిర్ణయిస్తాయని వివరించారు. ద్రవ్య సప్లయలో ద్రవ్యం దాచటం, పెట్టుబడి ఉపసంహరణ లేదా మూలధన క్షయం కూడా చేర్చారు. ఋణాత్మక నిధుల డిమాండ్‌లో పెట్టుబడికి డిమాండ్, దాచటానికి ద్రవ్య డిమాండ్‌ను కూడా చేర్చారు.

అయితే కీన్స్ వడ్డీని ఒక ద్రవ్యపరమన భావనగానే పరిగణించాడు. ద్రవ్య డిమాండ్‌ను ద్రవ్యత్వాభిరుచిగా వర్ణించాడు. ద్రవ్య డిమాండ్‌ను నిర్ణయించటంలో వ్యాపార వ్యవహారాల ఉద్దేశం, ముందు జాగ్రత్త ఉద్దేశం కన్నా అంచనా వ్యాపార ఉద్దేశానికి ప్రాధాన్యతనిచ్చాడు. ద్రవ్యత్వ వల భావన ప్రవేశ పెట్టాడు. ఈ మూడు సిద్ధాంతాలు కాదని హిక్స్ ఆధునిక వడ్డీ సిద్ధాంతం ప్రవేశపెట్టాడు. అది రెండవ సెమిస్టరులో వివరించబడుతుంది. అది ద్రవ్య మార్కెట్, వస్తు మార్కెట్ సమతౌల్యాలను సమైఖ్యపరుస్తుంది.

9.7 ముఖ్యపదాలు:

- వడ్డీ** : పెట్టుబడి కోసం లేదా ఇతర అవసరాల కోసం తీసుకున్న ఋణం వాడుకున్నందుకు చెల్లించే ప్రతిఫలం. సంప్రదాయ వాదుల నిరీక్షణకు ప్రతిఫలం అన్నారు. ద్రవ్యత్వం నుంచి విడిపోవటానికి ప్రతిఫలంగా కీన్స్ నిర్వచించాడు.
- ఋణాత్మక నిధులు** : ఋణంగా లభింపచేయటానికి కేటాయింపులైన ద్రవ్యం. నవ్య సంప్రదాయవాదులు వీటిలో వాస్తవిక పొదుపుతోపాటు ద్రవ్యం కూడా చేర్చారు.
- ద్రవ్యత్వాభిరుచి** : ద్రవ్యత్వానికి ఉన్న డిమాండు. ఈ భావన కీన్స్ ప్రవేశపెట్టాడు.
- ద్రవ్యత్వ వల** : ఒక కనీస వడ్డీ రేటు వద్ద ద్రవ్యత్వాభిరుచి లేక ద్రవ్య డిమాండు అనంతంగా ఉంటుంది. ద్రవ్యత్వ బంధం అని కూడా అనవచ్చు.

9.8 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు:

ఎ) వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. సంప్రదాయ వడ్డీ సిద్ధాంతం, ఋణాత్మక నిధుల వడ్డీ సిద్ధాంతం మధ్య విచక్షణ చేయుము.
2. ద్రవ్యత్వాభిరుచి అనగానేమి? ద్రవ్యత్వాభిరుచి వడ్డీ సిద్ధాంతం విశ్లేషించుము.

బి) సంగ్రహణ వ్యాఖ్య ప్రశ్నలు:

1. ఋణాత్మక నిధుల సప్లయ, డిమాండ్ భావనలు వివరించుము.
2. ద్రవ్యత్వాభిరుచి కారణాలను వివరింపుము.
3. ద్రవ్యత్వ వల భావన రేఖా పటం ద్వారా వివరించుము.

9.9 ముఖ్య పరిశీలనా గ్రంథాలు:

1. Edward Sapiro 1994 "Macro Economics Analysis" Fifth Education, Glagotia Publications (P) Ltd., New Delhi.
2. Glahe, R. Fred, "Macro Economic : Theory & Policy", New York, Harcut Brace Javanavich Inc., 1977.
3. J. Tobin, "A General Equilibrium Approach to monetary Theory" Journal of money, credit & banking, 1 (February, 1969).

వేతన - ధరల సరళత - సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 10.0 ముఖ్యాంశాలు - విషయ పరిచయం
- 10.1 సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయం
  - 10.1.1 కీన్స్ విమర్శ
- 10.2 కీన్స్ అభిప్రాయం
- 10.3 ద్రవ్యవేతనాల తగ్గుదల - ఉద్యోగితా స్థాయి - కీన్స్ అభిప్రాయం
  - 10.3.1 వినయోగ ప్రవృత్తి పై వేతనా తగ్గింపు ప్రభావం
  - 10.3.2 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పై వేతనాల తగ్గింపు ప్రభావం
  - 10.3.3 వడ్డీరేటు పై వేతనాల తగ్గింపు ప్రభావం
- 10.4 కీన్స్ ప్రభావం
  - 10.4.1 విమర్శలు
- 10.5 పిగా ప్రభావం
  - 10.5.1 విమర్శలు
- 10.6 వాస్తవ నిల్వల ఫలితం - పాటిన్ కీన్స్ విశ్లేషణ
  - 10.6.1 లోపాలు
- 10.7 ముగింపు
- 10.8 ముఖ్యపదాల వివరణ
- 10.9 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు
- 10.10 చదువవలసిన పుస్తకాలు

10.0 ముఖ్యాంశాలు - విషయ పరిచయం:

ఈ అధ్యాయంలో వేతన - ధరల సరళతను, సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యానికి గల సంబంధాన్ని గురించి వివరించటం జరిగింది. వేతనాలు, ధరల సరళత వల్ల సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయిని సాధించవచ్చునా అనే విషయంలో సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు, కీన్స్ మరియు ఇతని అనుయాయుల అభిప్రాయాలను ముఖ్యంగా ఇందులో విశ్లేషణ చేయబడింది. పరిపూర్ణ పోటీ ఆర్థికవ్యవస్థలో స్థిర సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్య మనుగడ గురించి సంప్రదాయవాదులకు, కీన్స్ కు మధ్య భిన్నాభిప్రాయములు, వాదోపవాదములు జరిగాయి. వీరి అభిప్రాయాలను సవివరంగా ఈ అధ్యాయంలో వివరించడం జరిగింది.

సంప్రదాయ ఉద్యోగితా సిద్ధాంతం ప్రకారం ద్రవ్య వేతనాన్ని తగ్గించుట ద్వారా సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయిని సాధించవచ్చు. కాని ఈ అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ వ్యతిరేకించాడు. కీన్స్ ప్రకారం సార్థక డిమాండ్‌ను పెంచటం ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చు. ఈ భాగంలో సంప్రదాయ, కీన్స్ అభిప్రాయాలను, వేతన ఉద్యోగితా స్థాయి సంబంధాన్ని గురించి పరిశీలించి తరువాత కీన్స్, పిగా భావాలలో గల విరుద్ధ స్వభావాలను పరిశీలిద్దాం.

10.1 సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయం:

సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల ప్రకారం ఆర్థికవ్యవస్థలో ఎల్లప్పుడూ సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఉంటుంది. ఒకవేళ నిరుద్యోగం ఏర్పడినా ద్రవ్యవేతనాన్ని తగ్గించుట ద్వారా ఆర్థికవ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయిని సాధించవచ్చు. పోటీ ఆర్థికవ్యవస్థలో ద్రవ్యవేతనమును తగ్గించటం వల్ల ఉత్పత్తి వ్యయం తగ్గి, వస్తువుల ధరలు తగ్గుతాయి. ధరలు తగ్గటం వల్ల వస్తువులకు డిమాండ్ పెరిగి వస్తువుల అమ్మకం పెరుగుతుంది. దీనివల్ల ఉద్యోగ అవకాశాలు పెరిగి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి ఏర్పడుతుంది.

సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్య వేతనంలో మార్పు ప్రత్యక్షంగా వాస్తవిక వేతనంలో అదే నిష్పత్తిలో మార్పుకు దారి తీస్తుంది. అందువలన ద్రవ్య వేతనంలో తగ్గుదల వాస్తవిక వేతనంలో కూడా అదే అనుపాతంలో తగ్గుదలకు దారి తీస్తుంది. దీని మూలంగా వేతనం తగ్గుట వలన నిరుద్యోగం తగ్గి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి ఏర్పడుతుంది. శ్రమ సప్లయ, శ్రమ డిమాండ్ సమానమైన దగ్గర సమతౌల్య ఉద్యోగితా స్థాయి ఏర్పడుతుంది. ద్రవ్య వేతనరేటు 'W', ఉత్పత్తి ధర 'P' అని అనుకొంటే శ్రామికుల ఉపాంత ఉత్పాదకతను 'MP' అనుకొని ఈ క్రింది సమీకరణమును రూపొందించవచ్చు.

$$W = P \times MP$$

దీనిని ఈ క్రింది విధంగా కూడా వ్రాయవచ్చును.

$$MP = W/P$$

ఉద్యోగితా స్థాయి పెరిగినా MP తగ్గుతుంది. నిజ వేతనం అనగా W/P తగ్గినా ఉద్యోగితా స్థాయి పెరుగుతుంది. సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయాలను రేఖా పటాల ద్వారా పరిశీలించవచ్చును.

'A' రేఖాపటంలో శ్రామికుల డిమాండ్ రేఖ అయిన 'D' ఎడమ నుండి కుడి వైపుకు క్రిందకు వాలుతుంది. వాస్తవిక వేతనం పెరిగినచో శ్రామిక సప్లయ పెరుగుతుంది. అందువలన శ్రమ సప్లయ రేఖ అయిన 'S' ఎడమ నుండి కుడి వైపుకు వాలుతుంది. డిమాండ్, సప్లయ రేఖలు రెండునూ 'E' అనే బిందువు దగ్గర ఖండించుకుంటున్నాయి. NF స్థాయి వద్ద సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యం ఏర్పడింది. ఆ స్థితిలో నిజవేతనం W/P. ఒకవేళ వాస్తవిక వేతనం W/P¹కు పెరిగినా 'ds' పరిమాణంలో అదనపు శ్రమ సప్లయ ఏర్పడి N₁N_F పరిమాణంలో నిరుద్యోగం ఏర్పడుతుంది. వేతన రేటు W/Pకు తగ్గినా నిరుద్యోగం తొలగిపోయి NF సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యం సాధించగలము.

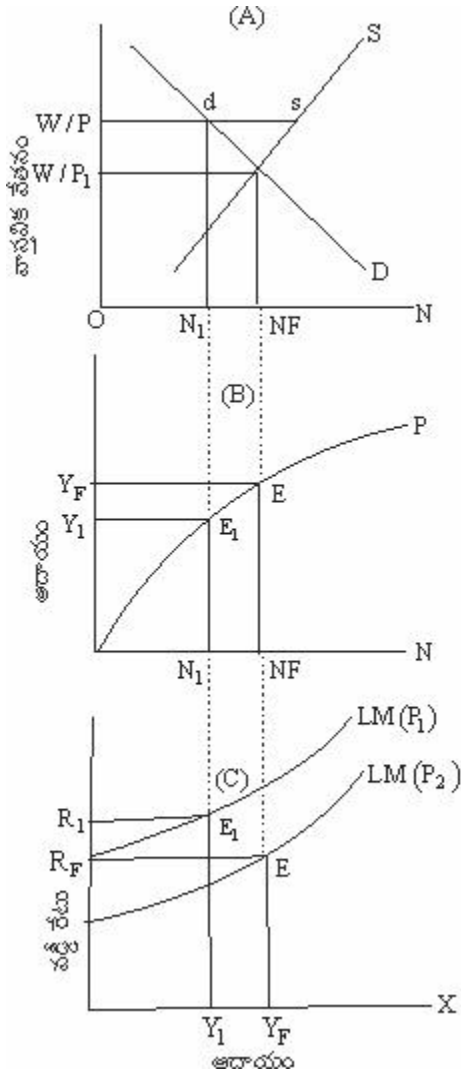
మూల ధనరాశి మీద ఆధారపడుతుంది. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మరియు సహజ వనరులు స్థిరంగా ఉన్నప్పుడు జాతీయ ఆదాయం లేదా ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత, జాతీయ ఆదాయం పెరిగే కొద్దీ ఉద్యోగితా స్థాయి పెరుగుతుంది. జాతీయ ఆదాయానికి, ఉద్యోగితా స్థాయికి మధ్య గల సంబంధాన్ని 'B' రేఖా పటంలో OP రేఖ సూచిస్తుంది. YF ఆదాయస్థాయి ఉన్నప్పుడు NF సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి ఉన్నది. ఉద్యోగితాస్థాయి పెరిగే కొద్దీ OP రేఖ ఎక్కువ నిలువుగా పెరుగుతుంది. అనగా ఉద్యోగితా స్థాయి పెరుగుదల రేటు కంటే ఆదాయస్థాయి పెరుగుదల రేటు తక్కువగా ఉంది. ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో

క్షీణ ప్రతిఫలాలు ఏర్పడుట మూలంగా ఈ విధంగా జరుగుతుంది.

'C' రేఖా పటంలో వస్తు మార్కెట్, ద్రవ్య మార్కెట్ల మధ్య సమతౌల్యాన్ని IS మరియు LM రేఖల ద్వారా వివరించడమైంది. రేఖా పటంలో YF ఆదాయస్థాయి దగ్గర ఉన్న సంపూర్ణ సమతౌల్య స్థాయిని తీసుకొన్నప్పుడు IS మరియు LM (P_0) రేఖలు 'E' బిందువు దగ్గర సమానమైనపుడు RF వడ్డీరేటు నిర్ణయించడమైంది.

సంప్రదాయ సిద్ధాంతం ప్రకారం ధరల స్థాయిలో మార్పు ఉంటుంది. ధర మార్పు వల్ల వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ ప్రభావితం అవుతుంది. దీనివల్ల LM రేఖ మారుతుంది. ఉదాహరణకు CP0 ధరల స్థాయి వద్ద వడ్డీరేటు, OR ఆదాయ స్థాయి, OYFగా 'C' రేఖా పటంలో నిర్ణయించడమైంది. ధరల స్థాయి P_1 కు పెరిగినపుడు సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి P_0 . దీనివల్ల వాస్తవిక ద్రవ్య సప్లయ తగ్గి LM రేఖ ఎడమవైపుకు అనగా $LM(P_1)$ కు తగ్గినది. దీనివల్ల 'E₁' సమతౌల్య బిందువు ఏర్పడి వడ్డీరేటు OR_1 గాను, ఆదాయస్థాయి OY_1 గాను నిర్ణయించడమైంది.

ధరలు మరియు వేతనాల సరళత్వం వల్ల P_0 దగ్గర ధరల స్థాయి ఏర్పడి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి ఏర్పడింది. ఈ విషయాన్ని వివరంగా తెలుసుకొనవచ్చును. ఉదాహరణకు 'A' రేఖాపటంలో నిజవేతనం W/P_1 ఉన్నప్పుడు, ఉద్యోగితా స్థాయి N_1 ఉన్నది. ఈ స్థాయిలో 'B' రేఖాపటంలో ఈ ఉద్యోగితా స్థాయి వద్ద Y_1 ఆదాయస్థాయి ఉన్నది. ఇదే స్థాయి దగ్గర 'C' రేఖా పటంలో ఇదే ఆదాయ స్థాయి దగ్గర ధరల స్థాయి P_1 ఉన్నది. 'C' రేఖాపటంలో ఈ విషయాన్ని $LM(P_1)$ రేఖ ద్వారా సూచించడమైంది. $W/(P_1)$ వాస్తవిక వేతనం దగ్గర శ్రమ సప్లయ, శ్రామిక డిమాండ్ కన్నా 'ds' పరిమాణంలో ఎక్కువగా ఉన్నది. అందువల్ల N_1N_f పరిమాణంలో శ్రామికులు నిరుద్యోగులుగా ఉన్నారు. దీనివల్ల ద్రవ్య వేతనం తగ్గి, ఉద్యోగితా స్థాయి పెరుగును. ద్రవ్యవేతనం తగ్గుట వల్ల ఉత్పత్తి వ్యయం, వస్తువుల ధరలు తగ్గుతాయి. వేతనాలు, ధరలు తగ్గుటచే వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం కావలసిన ద్రవ్య పరిమాణం తగ్గును. దీనివల్ల R_1 వడ్డీరేటు దగ్గర ద్రవ్య డిమాండ్ కన్నా ద్రవ్య సప్లయ ఎక్కువగా ఉన్నది. ఈ అధిక ద్రవ్యం వల్ల LM రేఖ $LM(P_1)$ నుండి $LM(P_0)$ వైపు మారును. దీనివల్ల 'C' రేఖాపటంలో Y_f ఆదాయస్థాయి, R_f వడ్డీ రేటు దగ్గర సమతౌల్యం 'E' బిందువు దగ్గర ఏర్పడి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యం (NF) W/P వేతనం దగ్గర 'A' రేఖాపటంలో సాధించడం జరిగింది.

పటం (ఎ) (బి) (సి) - ఆదాయం

శ్రమ సప్లయ, డిమాండ్లు 'A' రేఖాపటంలో E బిందువు దగ్గర సమానమగుట వలన N_F సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యం ఏర్పడింది. వాస్తవిక వేతనం W/P_1 కు పెరిగిన ds పరిమాణంలో అదనపు శ్రమ సప్లయ ఏర్పడి $N_1 N_F$ పరిమాణంలో నిరుద్యోగం ఏర్పడింది. వేతనం w/p కు తగ్గినా N_F సంపూర్ణ ఉద్యోగితా ఏర్పడింది. ఆదాయానికి, ఉద్యోగితా స్థాయికి గల సంబంధాన్ని OP రేఖాపటంలో వస్తు మార్కెట్, ద్రవ్య మార్కెట్ల మధ్య సమతౌల్యాన్ని IS మరియు LM రేఖల ద్వారా వివరించడమైంది.

10.1.1 కీన్స్ విమర్శ: సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయాలను కీన్స్ వ్యతిరేకించాడు.

1. సంప్రదాయవాదుల ప్రకారం ద్రవ్యవేతనాన్ని తగ్గించడం ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చును. ఈ అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ వ్యతిరేకించాడు. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం సార్థక డిమాండ్ పెంచుట ద్వారా నిరుద్యోగాన్ని తొలగించవచ్చు. సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయం ఒక పరిశ్రమకు వర్తిస్తుందేమోగాని మొత్తం ఆర్థిక వ్యవస్థకు వర్తించదు. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్య వేతనాలు తగ్గితే ఆదాయం తగ్గి వస్తువులకు డిమాండ్ తగ్గుతుంది. దీనివలన సార్థక డిమాండ్ తగ్గి ఉ

ద్యోగితాస్థాయి తగ్గును. సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు వేతనాల యొక్క రెండు రకాల ప్రభావాలను గుర్తించలేదు. వేతనాలు వ్యయ ప్రభావాన్ని, ఆదాయ ప్రభావాన్ని కలిగి ఉన్నది. సంప్రదాయ వేత్తలు కేవలం వ్యయ ప్రభావమునకు మాత్రమే ప్రాముఖ్యమిచ్చి ఆదాయ ప్రభావమునకు ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు. ద్రవ్యవేతనాలను తగ్గించుట ద్వారా సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి సాధించవచ్చుననే సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల అభిప్రాయమును కీన్స్ సమర్థించలేదు. వేతనాలు స్థిరంగా ఉన్నప్పటికీ సరియైన ద్రవ్యవిధానం, కోశ విధానం ద్వారా సంపూర్ణ ఉద్యోగితాస్థాయిని సాధించవచ్చునని కీన్స్ అభిప్రాయము.

2. సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్య వేతనాలు, వాస్తవిక వేతనాలు ఒకే అనుపాతంలో మారుతాయి. కాని కీన్స్ అభిప్రాయ ప్రకారం ఈ రెండింటికీ విలోమ సంబంధం ఉండును. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్యవేతనం తగ్గుట వలన వాస్తవిక వేతనం పెరుగుతుంది. ధరల తగ్గుదల అనుపాతంలో కంటే ద్రవ్య వేతనంలో తగ్గుదల ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఈ విధంగా జరుగును. ధరల తగ్గుదల వలన ద్రవ్య విలువ పెరిగి వాస్తవిక వేతనాలు పెరుగును. అందువల్ల ద్రవ్య వేతనం తగ్గుట వల్ల వాస్తవిక వేతనం తగ్గుదల జరుగదు.

3. వాస్తవిక వేతనాల తగ్గుదల ద్వారా ఉద్యోగితాస్థాయి పెంచవచ్చుననే సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ ఒప్పుకున్నాడు. కాని ద్రవ్య వేతనం తగ్గుదల వలన వాస్తవిక వేతనం తగ్గుదల ఉండదు. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ధరల స్థాయిలో పెరుగుదల వలన వాస్తవిక వేతనం తగ్గును. ఇతని ప్రకారం ద్రవ్యవేతనం స్థిరంగా ఉన్నప్పటికీ సమిష్టి డిమాండ్ పెరుగుట వలన ఉత్పత్తి వ్యయం, ధరలు ఒకస్థాయి దాటిన తరువాత పెరుగుతాయి. క్షీణ ప్రతిఫలాల వచ్చుటవలన, శ్రామికులు అధిక వేతనాలను డిమాండ్ చేయుట వలన మొదలగు కారణాల వలన ఈ విధంగా జరుగును. అందువలన ద్రవ్యవేతనాలు తగ్గుట ద్వారా కాకుండా వాస్తవిక వేతనాలు తగ్గుదల ద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చునని కీన్స్ అభిప్రాయము.

4. కీన్స్ అభిప్రాయము ప్రకారం వాస్తవ పరిస్థితులలో ద్రవ్యవేతనాలలో తగ్గుదల జరుగదు. ఆధునిక యుగంలో శ్రామికులు సంఘటితమై బేరమాడు శక్తిని పెంచుటకు ప్రయత్నిస్తారు. దీనివలన వాస్తవానికి ద్రవ్యవేతనాల తగ్గుదలను శ్రామిక సంఘాలు వ్యతిరేకిస్తాయి. అందుకనే స్టోనియర్ మరియు హేగ్ (Stonier and Hague)ల అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్య వేతనముల తగ్గుదల నియంతృత్వ విధానంలో జరుగవచ్చనేమో గాని ప్రజాస్వామ్య విధానంలో సాధ్యం కాదు.

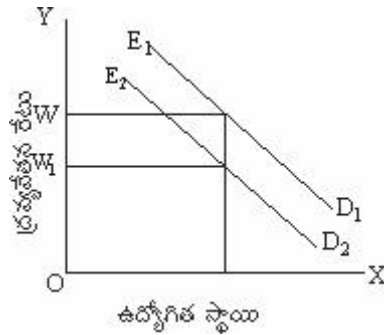
5. సామాజిక న్యాయం దృష్ట్యా కూడా సంప్రదాయవాదుల ద్రవ్య వేతన తగ్గుదల విధానం సమర్థనీయం కాదని కీన్స్ అభిప్రాయం. కేవలం సమాజంలో ఉన్న ఒక శ్రామిక వర్గం వారి ద్రవ్య వేతనాలలో తగ్గింపు వలన కేవలం ఆ వర్గం వారు మాత్రమే నష్టాలకు గరియై సమాజంలోని ఇతర వర్గాల వారు ప్రభావితం కాకపోవుటను శ్రామిక న్యాయమునకు విరుద్ధంగా భావించవచ్చు.

10.2 కీన్స్ అభిప్రాయం:

కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం సమిష్టి డిమాండ్ కొరత వల్ల నిరుద్యోగం ఏర్పడుతుంది. డిమాండ్ ఉద్యోగితాస్థాయిని, ఉద్యోగితా స్థాయి వాస్తవిక వేతనాల రేటును నిర్ణయించును. కీన్స్ ద్రవ్య వేతనానికి, వాస్తవ వేతనానికి మధ్య విచక్షణ చేసినాడు. కీన్స్ ప్రకారం ఈ రెండింటి మధ్య విలోమ సంబంధం ఉంటుంది. ద్రవ్య వేతనం తగ్గిన వాస్తవిక వేతనం పెరుగుతుంది. ద్రవ్య వేతనాలు తగ్గుట వల్ల, ధరల స్థాయి తగ్గుదల ఎక్కువగా ఉండును. ధరలు తగ్గుదల వల్ల ద్రవ్య విలువ పెరిగి, వాస్తవిక వేతనాలు పెరుగుతాయి. ధరలు తగ్గుట వల్ల సమిష్టి డిమాండ్, ఉత్పత్తి, ఆదాయం, ఉద్యోగితాస్థాయి తగ్గుతాయి. అందువల్ల ద్రవ్య వేతనంలో తగ్గుదల ధరల స్థాయిలో తగ్గుదలకు దారి తీసి ఇది తిరిగి సమిష్టి డిమాండ్,

ఉద్యోగితా స్థాయి తగ్గుటకు దారి తీస్తుంది. సంప్రదాయక ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయమైన వాస్తవిక వేతనాలకు, ఉద్యోగితా స్థాయికి విలోమ సంబంధం ఉండుననే అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ ఒప్పుకున్నాడు. వాస్తవిక వేతనాలలో తగ్గుదల వల్ల శ్రామికుల డిమాండ్ పెరుగుతుంది. కాని ద్రవ్య వేతనాలలో తగ్గుదల ఆర్థికవ్యవస్థలో వాస్తవిక వేతనంలో తగ్గుదలకు దారి తీస్తుంది అనే అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ వ్యతిరేకించాడు. ద్రవ్య వేతనం స్థిరంగా ఉన్నప్పటికీ సమిష్టి డిమాండ్ పెంచుట ద్వారా ఉద్యోగితాస్థాయిని పెంచవచ్చునని కీన్స్ అభిప్రాయం.

కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్య వేతనం తగ్గించుట వలన ఉద్యోగితా స్థాయి పెరగదు. ఈ విషయాన్ని ఈ క్రింది రేఖాపటం ద్వారా చూపవచ్చు.

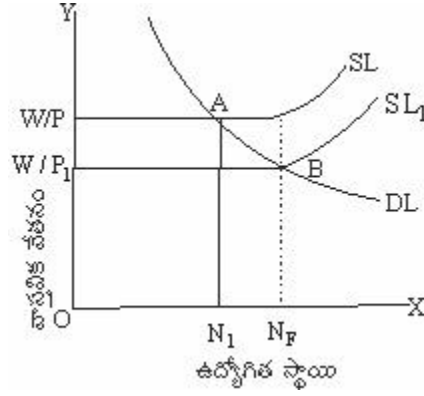

పటం 10.2

రేఖాపటంలో OW వేతనం దగ్గర M ఉద్యోగస్థాయి ఉన్నది. వేతనరేటు OW₁కు తగ్గినప్పుడు సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ E₁D₁, E₂D₂గా క్రిందికి జరుగుతుంది. అయినా ఉద్యోగితాస్థాయిలో అనగా OMలో మార్పు లేదు. కనుక వేతనాల తగ్గుదల వలన ఉద్యోగితాస్థాయి పెరగలేదు.

రేఖాపటంలో X- అక్షం పై ఉద్యోగితా స్థాయిని, Y- అక్షం పై వేతనాల రేటును గుర్తించడమైంది. రేఖాపటంలో వేతనాల రేటు OW ఉండగా E₁D₁ డిమాండ్ రేఖ కనుక ఉద్యోగితా స్థాయి OMగా ఉన్నది. వేతనాల రేటు OW నుండి OW₁కు తగ్గినప్పుడు సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ E₁D₁, E₂D₂ రేఖగా క్రిందకు జరిగింది. కనుక ఉద్యోగితా స్థాయిలో ఏ మార్పు లేదు. కనుక కీన్స్ ప్రకారం వేతనాల తగ్గింపు వల్ల ఉద్యోగితాస్థాయి పెరగదు.

ధరల పెరుగుదల వల్ల వాస్తవిక వేతనం తగ్గిననూ ప్రస్తుత ద్రవ్యవేతనం రేటు దగ్గర శ్రామికులు పని చేయుటకు సిద్ధపడతారని కీన్స్ అభిప్రాయం. శ్రమ మార్కెట్లో ద్రవ్య భ్రాంతి (Money Illusion) వలన ఇలా జరుగుతుంది. శ్రామికులు మార్కెట్ను వదలక ధర పెరుగుదల వలన వారి వాస్తవిక వేతనాలు తగ్గించుకోవటానికి సిద్ధపడతారు. ఈ విషయాన్ని క్రింది రేఖాపటం ద్వారా చూపవచ్చు.

పటం 10.3

రేఖాపటంలో ONF శ్రామికుల సంఖ్య వరకు OW ద్రవ్య వేతనంనకు పని చేయుటకు సిద్ధపడ్డారు. అదే ద్రవ్య వేతనం దగ్గర ఎక్కువ శ్రామికులను నియమించవచ్చును. కాని ONE దాటిన తరువాత శ్రామికులు ఓక్కువ వేతనమును డిమాండ్ చేస్తారు. కనుక శ్రమ సప్లయి రేఖపైకి పోవును. వేతనం OW/P నుండి OW/P_1 కు తగ్గుటవల్ల ఉద్యోగితా స్థాయి పెరిగింది.

రేఖాపటంలో X- అక్షం పై ఉద్యోగితా స్థాయిని, Y- అక్షం పై వాస్తవిక వేతనాన్ని గుర్తించడమైంది. DL శ్రామికుల డిమాండ్ రేఖకాగా SL శ్రామికుల సప్లయి రేఖ. శ్రామికుల సప్లయి రేఖ కొంతవరకు సమానాంతరంగా ఉండి తరువాత కుడివైపుకు పైకి పోయినది. ONF శ్రామిక సంఖ్య వరకు OW ద్రవ్య వేతనమునకు పని చేయుటకు సిద్ధపడ్డారు. ఒకవేళ ధరలు పెరిగిననూ ద్రవ్య వేతనాలలో మార్పు ఉండదనే అభిప్రాయం ఉండుట వల్ల శ్రామికులు అదే వేతనం దగ్గర పని చేయుటకు సిద్ధపడుతున్నారు. సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయివరకు ONF అదే ద్రవ్యవేతనం దగ్గర ఎక్కువ శ్రామికులను నియమించవచ్చు. కాని ONF దాటిన తరువాత శ్రామికులు ఎక్కువ వేతనాలను డిమాండ్ చేస్తారు. అందువల్లే శ్రామిక సప్లయి రేఖ పైకి పోవుచున్నది.

పై రేఖాపటంలో OW/P వేతనరేటు దగ్గర DL మరియు SL రేఖలు రెండునూ A బిందువు దగ్గర సమానమై ON_1 శ్రామికులను నియమించడమైంది. ఇది కీన్స్ పరిభాషలో అల్ప ఉద్యోగితా సమతౌల్యము. ఈ వేతనస్థాయి దగ్గర N_1N_F పరిమాణంలో నిరుద్యోగం ఉన్నది. ధరలస్థాయిని పెంచుటవల్ల వాస్తవిక వేతనం OW/P_1 కు తగ్గుటచే శ్రమ సప్లయి రేఖ క్రిందకు అనగా SL_1 కు మారింది. ఈ వేతనరేటు దగ్గర 'B' బిందువు దగ్గర నూతన సమతౌల్యం ఏర్పడింది. ఈ సమతౌల్య బిందువు దగ్గర శ్రమ డిమాండ్ రేఖ (DL), శ్రమ సప్లట రేఖ (SL) సమానమైనది. అందువలన ONF స్థాయి దగ్గర సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఏర్పడింది.

10.3 ద్రవ్యవేతనాల తగ్గుదల - ఉద్యోగితా స్థాయి - కీన్స్ అభిప్రాయం:

ఒక పరిశ్రమలో వేతనాల తగ్గింపు ద్వారా ఎక్కువ మందికి ఉద్యోగ అవకాశాలను కల్పించవచ్చునే గాని మొత్తం ఆర్థికవ్యవస్థలో ఇది నిజం కాదని కీన్స్ అభిప్రాయం. సార్వత్రిక వేతనాల రేటు తగ్గింపు వలన శ్రామికుల ఆదాయం క్షీణించి సమిష్టి డిమాండ్ తగ్గుతుంది. అందువలన నిరుద్యోగ సమస్య తగ్గడానికి బదులు పెరగవచ్చును. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ఉద్యోగితా స్థాయి సమిష్టి డిమాండ్ పై ఆధారపడి ఉంటుంది. సమిష్టి డిమాండ్ ముఖ్యంగా వినియోగ ప్రవృత్తి, ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, వడ్డీరేటుల పై ఆధారపడును. వేతనాల తగ్గింపు ఈ మూడు అంశాల పై ఎటువంటి ప్రభావాన్ని కలుగజేయునో పరిశీలించెదము.

10.3.1 వినియోగ ప్రవృత్తి పై వేతనా తగ్గింపు ప్రభావం: వేతనాల రేటును తగ్గించినట్లయితే ఆదాయం శ్రామిక వర్గం నుండి ధనిక వర్గానికి బదిలీ అవుతుంది. అనగా వినియోగ ప్రవృత్తి కలిగిన వర్గాలకు ఆదాయం బదిలీ అవుతుంది. దీనివల్ల వినియోగ వ్యయం తగ్గుతుంది. వినియోగ వ్యయం తగ్గుదల వల్ల సమిష్టి డిమాండ్ తగ్గుతుంది. దీనివల్ల ఆదాయ స్థాయి, ఉద్యోగితా స్థాయి తగ్గుతాయి.

కీన్స్ అభిప్రాయానికి, పిగా అభిప్రాయానికి తేడా ఉంది. పిగా ప్రకారం ద్రవ్యవేతనం తగ్గుదల వల్ల వినియోగ ప్రవృత్తి పెరుగుతుంది. ఇతని అభిప్రాయం ప్రకారం సాధారణ వేతనాల స్థాయి తగ్గుదల వలన ధరలస్థాయి తగ్గి ద్రవ్య విలువ పెరుగుతుంది. దీనివల్ల ద్రవ్య ఆస్తులైన స్థాకులు, షేర్లు, బ్యాంకు డిపాజిట్లు, ప్రభుత్వ బాండ్లు, సెక్యూరిటీలు మొదలగు వాటి, వాస్తవిక విలువ పెరుగును. దీనివల్ల ఈ ఆస్తులు కలిగిన వారి వినియోగ ప్రవృత్తి పెరిగి పొదుపు ప్రవృత్తి తగ్గుతుంది. దీనినే పిగా ప్రభావం (Pigou Effect) అని అంటారు. కనుక ద్రవ్యవేతనం తగ్గుదల వల్ల సమిష్టి డిమాండ్, ఉద్యోగితా స్థాయి పెరుగును.

కాని పిగా ప్రభావం వల్ల వినియోగ ప్రవృత్తిని పెద్దగా పెంచలేము. సమాజంలో తక్కువ మంది ప్రజలు మాత్రమే ద్రవ్య ఆస్తులను కలిగి ఉంటారు. వాస్తవానికి పిగా ప్రభావం కంటే కీన్స్ ప్రభావం ఎక్కువ ఆమోదయోగ్యమయినదని భావించడం జరిగింది. వేతనాల తగ్గుదల వల్ల కొద్ది మంది ప్రజల వినియోగ ప్రవృత్తి పెరుగుదల కంటే అనేక మంది ప్రజల వినియోగ ప్రవృత్తి తగ్గుతుంది.

10.3.2 ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పై వేతనాల తగ్గింపు ప్రభావం: వేతనాల తగ్గుదల వలన వ్యాపారస్తుల అంచనాల ద్వారా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, పెట్టుబడులు తద్వారా ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చు. వేతనాల తగ్గింపు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పై ఎటువంటి ప్రభావం కలిగి ఉంటుందో అనేది భవిష్యత్తులో ఉండగల వేతనాల రేటుకు సంబంధించిన వ్యాపారస్తుల ఊహల పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వేతనాలు భవిష్యత్తులో ఇంకా తగ్గుతాయని ఊహిస్తే పెట్టుబడి పెట్టడం వాయిదా వేస్తారు. పెట్టుబడి పరిమాణం తగ్గుట వలన సమిష్టి డిమాండ్ తగ్గుతుంది. దీనివల్ల ఉద్యోగితాస్థాయి కూడా తగ్గుతుంది. అంతేగాక వేతనాలను తగ్గించడం వల్ల శ్రామికులు సమ్మెలను చేస్తారు. శ్రామిక అశాంతి పెరుగుతుంది. ఇటువంటి వాతావరణంలో వ్యాపారస్తులు పెట్టుబడి పెట్టేందుకు ముందుకురారు. అందువలన వేతనాల తగ్గింపు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యాన్ని తగ్గించి ఉద్యోగితా స్థాయిని తగ్గిస్తుంది.

వేతనాల తగ్గుదల వల్ల ధరలు తగ్గి ప్రైవేటు ఋణభారం పేరిగి వ్యాపారస్తుల అంచనాల పై ప్రతికూల ప్రభావాన్ని కలిగించును. దీనివల్ల ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, పెట్టుబడులు తగ్గుతాయి. ధరలు తగ్గుట వలన ప్రభుత్వ ఋణభారం పెరుగుతుంది. ఇందువల్ల ఋణభారాన్ని ఎదుర్కోవడానికి ప్రభుత్వం అదనపు వన్నులను తిరిగి విధించవచ్చు. ఇది పెట్టుబడిని, ఉద్యోగితా స్థాయిని తగ్గించవచ్చును.

10.3.3 వడ్డీరేటు పై వేతనాల తగ్గింపు ప్రభావం: వేతనాల రేటును తగ్గించుట వలన ధరల స్థాయి తగ్గి వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ తగ్గుతుంది. ఇందువల్ల వడ్డీరేటు క్షీణించవచ్చు. వడ్డీరేటు తగ్గుటవల్ల పెట్టుబడి పెరుగుతుందని కొందరి అభిప్రాయం. కాని వేతనాల తగ్గింపు వల్ల వడ్డీరేటు ఖచ్చితంగా తగ్గుతుందని చెప్పలేము. కొన్ని సమయాలలో వడ్డీరేటు తగ్గినప్పటికీ పెట్టుబడి పెరగకపోవచ్చును. వేతనాల తగ్గుదల వడ్డీరేటును ఏ మేరకు తగ్గించడానికి ఉపయోగపడి పెట్టుబడి, ఉద్యోగితా స్థాయి పై అనుకూల ప్రభావాన్ని కలుగజేస్తుందో అనేది ముఖ్యంగా వేతనాల తగ్గుదల పరిమాణం పై ఆధారపడి ఉంటుంది. వేతనాల తగ్గుదల ఒక సముచిత పరిమాణంలో ఉన్నా ఇది వడ్డీరేటును తగ్గించి, పెట్టుబడిని, ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచును. వేతనాల తగ్గుదల ఈ విధంగా లేనియెడల ఇది

పెట్టుబడి, ఉద్యోగితా స్థాయి పై ఎటువంటి ప్రభావాన్ని చూపదు. అందువలన కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం ద్రవ్య, వేతన సరళత ద్వారా పెట్టుబడిని, ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచవచ్చును.

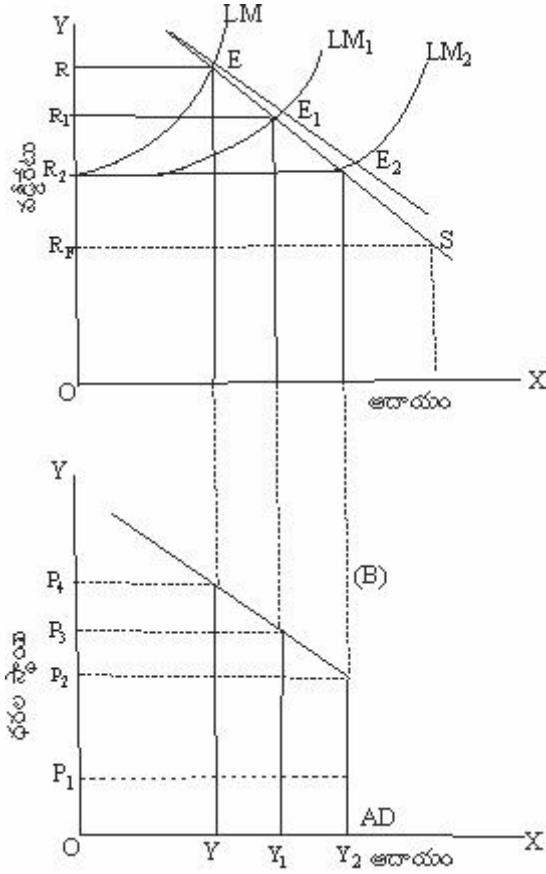
10.4 కీన్స్ ప్రభావం (The Keynes Effect):

ద్రవ్యవేతనాలు, వడ్డీ రేటులలో తగ్గుదల ద్వారా పెట్టుబడి, ఉద్యోగితా స్థాయిల పెరుగుదల ప్రక్రియను 'కీన్స్ ప్రభావం' అని అంటారు. కీన్స్ ప్రకారం ద్రవ్య వేతనాలు, ద్రవ్య ఆదాయం తగ్గుతుంది. ధరలు తగ్గుతాయి, ద్రవ్య విలువ పెరుగుతుంది. దీనివల్ల వాస్తవిక ఆదాయం పెరుగుతుంది. అందువల్ల ప్రజలకు వ్యాపార వ్యవహారాల కోసం, ముందు జాగ్రత్త కోసం ద్రవ్యడిమాండ్ తగ్గుతుంది. ద్రవ్య సప్లయలో మార్పు లేనపుడు, ప్రజలకు అవసరం కన్నా నగదు నిల్వలు ఎక్కువగా కలిగి ఉంటారు. దీనివల్ల అంచనా వ్యాపారం కోసం చేసే ద్రవ్య డిమాండ్ పెరుగుతుంది. అందువల్ల ప్రజలు తమ మిగులు ద్రవ్యాన్ని సెక్యూరిటీలు, బాండ్లు మొదలగు వాటి కొనుగోలు ద్వారా పెట్టుబడి పెట్టడం జరుగుతుంది. ఇటువంటి ద్రవ్యపరమైన ఆస్తులకు డిమాండ్ పెరుగుట వల్ల వాటి ధరలు పెరిగి వడ్డీరేటు తగ్గుతుంది. వడ్డీరేటు తగ్గుదల వల్ల పెట్టుబడి పెరిగి, జాతీయ ఆదాయం, ఉద్యోగితా స్థాయిలు పెరుగుతాయి.

కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం వేతన, ధరల సరళత వల్ల సంపూర్ణ ఉద్యోగితకు దారితీయదు. దీనివల్ల అల్ప ఉద్యోగితా సమతౌల్యం ఏర్పడుతుంది. ఇందుకు కొన్ని కారణాలు కలవు. ప్రారంభంలో ద్రవ్య వేతనం, ధరల తగ్గుదల వల్ల ద్రవ్య డిమాండ్ తగ్గి వడ్డీరేటు తగ్గును. కాని వడ్డీరేటు మరీ తగ్గినా ద్రవ్యత్వ వల (Liquidity Trap) ఏర్పడుతుంది. వడ్డీలో మార్పు వల్ల పెట్టుబడి పై ప్రభావం అంతగా లేని పక్షంలో వడ్డీరేటులో తగ్గుదల ఉన్నప్పటికీ ఇది పెట్టుబడి పై అంతగా ప్రభావం చూపదు.

వేతనాల తగ్గుదల వల్ల వడ్డీరేటును ఎంతవరకు తగ్గించి పెట్టుబడిని, ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచుతుందనేది వేతన తగ్గుదల పరిమాణం పై ఆధారపడును. వేచనలా తగ్గుదల సముచితంగా ఉన్నా వడ్డీరేటులో తగ్గుదల పై ఎక్కువగా ప్రభావాన్ని చూపదు. అలా కాకుండా వేతనాల తగ్గుదల విపరీతంగా ఉన్నా సాంఘిక అశాంతి, కార్మిక సంఘాల వ్యతిరేకత పెరిగి వ్యాపార సంస్థల అంచనాలు అభిలషణీయంగా ఉండక పెట్టుబడిపై ప్రాతికూల్యత ప్రభావాన్ని కలుగజేయును.

కీన్స్ ప్రభావాన్ని ఈ క్రింది రేఖా పటాల ద్వారా వివరించవచ్చును. 'A' రేఖాపటంలో 'E' సమతౌల్య బిందువు దగ్గర IS మరియు LM రేఖలు ఖండించుకుంటున్నాయి. సమతౌల్య వడ్డీరేటు ORగాను, ఆదాయస్థాయి OY గాను ఉన్నాయి. ద్రవ్యవేతనం తగ్గుదల వల్ల ధరల స్థాయి 'B' రేఖాపటంలో P_3 కి తగ్గినది. దీనివల్ల వాస్తవిక ద్రవ్య సప్లయ పెరిగి LM రేఖ 'A' రేఖా పటంలో కుడివైపుకు అనగా LM_1 కు మారింది. ప్రస్తుతం LM_1 రేఖ IS రేఖ రెండునూ E_1 దగ్గర ఖండించుకున్నాయి. ఇక్కడ తక్కువ వడ్డీరేటు దగ్గర అనగా OR_1 దగ్గర ఎక్కువ ఆదాయస్థాయి అనగా OY_1 ఉన్నది. ధరల స్థాయి OP_2 కు తగ్గితే LM రేఖ LM_1 నుండి LM_2 కు మారింది. అందువల్ల సమతౌల్య బిందువు E_2 కు మారింది.

పటం 10.4

A రేఖాపటంలో వడ్డీరేటు తగ్గుతూ ఉన్న యెడల LM రేఖలు కుడి వైపుగా మారుతూ సమతౌల్య బిందువులు E నుండి E₁కు E₂ కు మారుచున్నాయి. కాని RF పరిమాణంలో వడ్డీ రేటు తగ్గించుట ద్వారా వేతన, ధరల స్థాయి తగ్గుదల YF సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యం పొందేందుకు ఆదాయస్థాయి పెరగదు. B రేఖాపటంలో ధరల తగ్గుదల వల్ల వాస్తవిక ద్రవ్య సప్లయి పెరిగి వడ్డీరేటును తగ్గించును. దీనివల్ల పెట్టుబడి స్థాయి, ఆదాయ స్థాయిలు పెరుగును. కాని ధరల స్థాయి P₁కు తగ్గిననూ సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ అనగా AD రేఖ నిలువుగా మారిపోయింది.

కనుక వడ్డీరేటు OR₂కు తగ్గి, ఆదాయస్థాయి OY₂ కు పెరిగింది. కాని ద్రవ్య వేతనం, ధరలు ఇంకనూ తగ్గినా వడ్డీరేటు OR₂ కంటే తగ్గదు. ఈ స్థాయి దగ్గర IS రేఖ LM₂ రేఖను ద్రవ్యత్వ స్తంభన దగ్గర ఖండించినది. కనుక A రేఖాపటంలో RF పరిమాణంలో వడ్డీరేటు తగ్గించుట ద్వారా వేతన ధరల స్థాయి తగ్గుదల YF సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యాన్ని పొందేందుకు ఆదాయస్థాయి పెరగదు. B రేఖాపటంలో ధర తగ్గుదల వల్ల వాస్తవిక ద్రవ్య సప్లయి విలువ పెరిగి వడ్డీరేటును తగ్గించును. దీనివల్ల పెట్టుబడి స్థాయి, ఆదాయాలు పెరుగుతాయి. అందువల్ల OP₂ ధరల స్థాయి వరకు AD సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ ఋణాత్మకంగా తగ్గుతూ ఉన్నది. కాని ద్రవ్యత్వ వల దగ్గర ద్రవ్యవేతనం తగ్గుదల వల్ల అదే స్థాయిలో ధరల స్థాయి తగ్గినది గాని పెట్టుబడి, ఆదాయం ఉద్యోగితా స్థాయిలో ఎటువంటి మార్పు లేదు. ఈ విషయాన్ని 'B' రేఖాపటంలో చూపడమైంది.

ఈ రేఖాపటంలో ధరల స్థాయి P_2 నుండి P_1 కు తగ్గిననూ AD సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ నిలువుగా మారిపోయినది. అందువల్ల ఆదాయస్థాయి OY_2 గానే నిలిచిపోయినది.

10.4.1 విమర్శలు: కీన్స్ ప్రభావాన్ని హేన్సన్, పాటిన్కిన్ మొదలగు ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు విమర్శించారు.

1. కీన్స్ అభిప్రాయమైన ద్రవ్యవేతన తగ్గుదల ప్రభావం వ్యాపార వ్యవహారాల పై ముందు జాగ్రత్త పై అంచనా వ్యాపారం కేవలం వడ్డీ రేటు పై మాత్రమే ఆధారపడుననే భావాలను పాటిన్కిన్ విమర్శించాడు. కీన్స్ వాస్తవ నిల్వల ఫలితాన్ని, దాని యొక్క ప్రభావం వినియోగం మరియు ద్రవ్య డిమాండ్ పై ఏ విధంగా ఉండునో అనే దానికి ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు. ద్రవ్య డిమాండ్ పై ధరల స్థాయి అంచనాల ప్రభావం ఏ విధంగా ఉండునో కీన్స్ వివరించలేదు.
2. షాపిరో (Shapiro) అభిప్రాయం ప్రకారం కీన్స్ ద్రవ్యత్వాభిరుచి వల భావము అరుదుగా ఏర్పడును. ఆర్థిక వ్యవస్థలో పూర్తి ఆర్థిక మాంద్య పరిస్థితి ఉన్నప్పుడు మాత్రమే ద్రవ్యత్వాభిరుచి స్తంభన వల ఏర్పడును.
3. వడ్డీరేటు తగ్గుదల వలన పెట్టుబడిలో మార్పు పై ఎక్కువగా ప్రభావం చూపని పక్షంలో వేతన ధరల సరళత సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికి దారితీయదనే కీన్స్ అభిప్రాయాన్ని పాటిన్కిన్ వ్యతిరేకించాడు. ఇతని ప్రకారం వడ్డీరేటులో మార్పు పొందుపు, పెట్టుబడుల ఫలం పై ఎటువంటి ప్రభావం చూపనప్పటికీ వేతన తగ్గుదల వాస్తవిక నిల్వల పై ప్రభావం కలిగించి సంపూర్ణ ఉద్యోగితకు దారి తీయవచ్చును.
4. ద్రవ్య వేతనాలు, ధరలు తగ్గుదల వల్ల ద్రవ్య ఋణభారం పెరుగుతుంది. దీని వల్ల ఋణదాతలు ధనవంతులై, ఋణగ్రస్తలు పేదవారగుదురు. దీని ప్రభావం వల్ల మొత్తం పెట్టుబడి లేదా వినియోగ వ్యయం పై ఎటువంటి ప్రభావం ఏర్పడునో సక్రమంగా అంచనా వేయడం కష్టం.
5. వేతన, ధరల తగ్గుదల ఉద్యోగితా స్థాయిని పెంచుననే అభిప్రాయం పూర్తిగా నిజం కాదని కీన్స్ భావించాడు. వేతన తగ్గుదలకు అనేక సంస్థాపూర్వక ఆటంకాలు ఉంటాయి. వాస్తవానికి వేతన తగ్గుదల ద్రవ్య ఆదాయాలను, వేతనం పొందేవారి వినియోగ వ్యయాలను తగ్గించును. దీనివల్ల ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత, ఆదాయాలు మొదలగునవి తగ్గుతాయి.

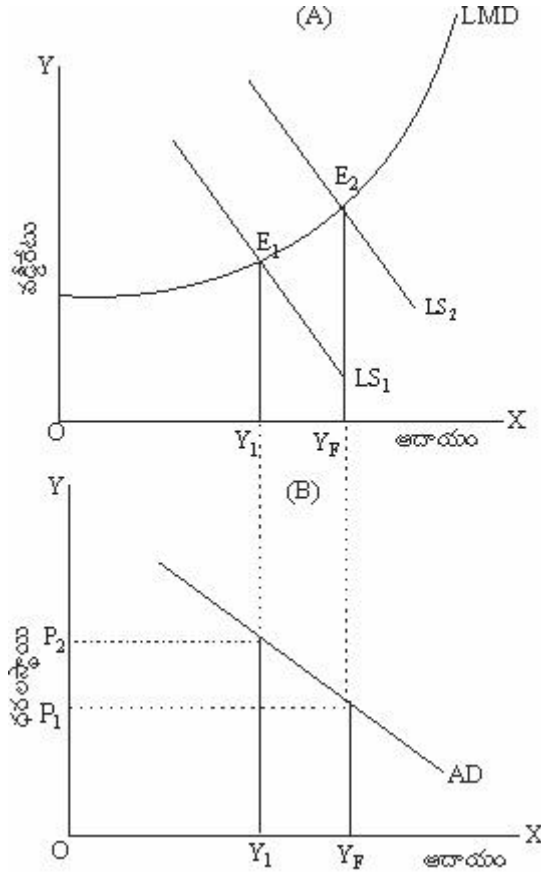
10.5 పిగూ ప్రభావం (The Pigou Effect):

ఆర్థిక వ్యవస్థలో పూర్తి ఉద్యోగితా స్థిర సమతౌల్యం ఉంటుందనే సంప్రదాయవాదుల అభిప్రాయాన్ని కీన్స్ అనుయాయులు వ్యతిరేకించారు. తరువాత ఎ.పి. పిగూ మొదలగు నవ్య సంప్రదాయవాదులు కీన్స్ అనుయాయుల అభిప్రాయం తప్పని సవాలు చేసారు. పిగూ ప్రకారం కీన్స్ అనుయాయులు వ్యక్తుల ప్రవర్తనలో వాస్తవిక మిగులు ఫలితానికి ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదు. వ్యక్తుల వినియోగ ప్రవర్తన, వారి సంపద పై కూడా ఆధారపడి ఉంటుంది. సంపద వాస్తవిక విలువ (Real Value of Wealth) పెరిగితే వ్యక్తులు తక్కువ పొందుపు చేసి తక్కువ వినియోగం చేస్తారు. దీనివల్ల IS రేఖ కుడి ప్రక్కకు జరిగి ఆదాయం పెరుగుతూ సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి ఏర్పడును.

వేతనాలు, ధరలు తగ్గినపుడు భూములు, భవనాలు, నిల్వలు (Stocks), షేర్లు (Shares) మొదలైన ఆస్తుల ధరలు కూడా తగ్గుతాయి. ఈ విధంగా ధరలు తగ్గడం వల్ల ఆస్తుల వాస్తవిక విలువ పెరుగుతుంది. దీనివల్ల ఆస్తిపరులు తమ ఆస్తిని ఇంకా వృద్ధి చేయాలనే కోరిక తగ్గ ఆదాయంలో ఎక్కువ భాగాన్ని వినియోగిస్తారు. ద్రవ్య నిల్వలు వినియోగ వ్యయంపై గల ఈ ప్రభావాన్ని పిగూ ప్రభావం అని అంటారు. దీనినే సంపద ఫలితం (Wealth Effect) అని కూడా అంటారు. ధరలు

నిరంతరం తగ్గుతూ ఉంటే పిగా ప్రభావం ద్వారా IS రేఖ కుడివైపుగా జరిగి సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ, సమిష్టి సప్లయ రేఖను పూర్తి అవ్యాకోచనంగా ఉన్న భాగంలో ఖండించేంత వరకు అనగా సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి చేరే వరకు కుడివైపుకు జరుగుతుంది. పిగా ప్రభావానికి సిద్ధాంతరీత్యా చాలా ప్రాముఖ్యం ఉంది.

పిగా ప్రభావాన్ని ఈ క్రింది రేఖాపటాల ద్వారా వివరించవచ్చును.

పటం 10.5

A రేఖాపటంలో వేతన, ధరల స్థాయిలు తగ్గుటవల్ల IS_1 రేఖ IS_2 కు మారుటచే సమతౌల్య బిందువు E_1 నుండి E_2 కు మారి ఆదాయస్థాయి Y_1 నుండి Y_F కు మారింది. B రేఖా పటంలో ద్రవ్యవేతనంలో తగ్గుదల వల్ల ధరల స్థాయి OP_1 కు తగ్గుటచే ఆదాయ స్థాయి Y_F సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికి పెరిగింది. ఇది సమిష్టి డిమాండ్ పెరుగుట వల్ల జరిగింది. ఈ విషయాన్ని AD సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ ఎడమ నుండి కుడికి తగ్గుట ద్వారా చూపడమైంది.

A రేఖాపటంలో IS_1 మరియు LM_0 లు E_1 వద్ద ఖండించుకుంటున్నాయి. OY_1 సమతౌల్య ఆదాయంగా నిర్ణయించడమైంది. వేతన, ధరలు తగ్గుదల వల్ల వినియోగ ప్రవృత్తి పెరుగుట వల్ల IS_1 రేఖ IS_2 కు మారినది. IS_2 మరియు LM రేఖలు రెండునూ E_2 దగ్గర ఖండించుకున్నాయి. అందువల్ల ఆదాయస్థాయి OY_1 నుండి OY_F కు అనగా సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికి చేరుకున్నది. B రేఖాపటంలో ద్రవ్యవేతనంలో తగ్గుదల వల్ల ధరల స్థాయి OP_2 నుండి OP_1 కు తగ్గింది. దీనివల్ల ఆదాయం

OY_1 నుండి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికి అనగా YF కు పెరిగింది. పిగా ప్రభావం ద్వారా సమిష్టి డిమాండ్ పెరగడం వల్ల ఇది జరిగింది. ఈ విషయాన్ని AD సమిష్టి డిమాండ్ రేఖ ఎడమ నుండి కుడివైపుకు తగ్గుట ద్వారా చూపడమైంది.

10.5.1 విమర్శలు:

1. పిగా ప్రభావంలో కుటుంబ రంగంపై వినియోగం లేదా పొదుపుల వాస్తవిక ద్రవ్య నిల్వల ప్రభావాన్ని పరిశీలించడమైంది. ఇందు సంస్థల పై ద్రవ్య నిల్వల ప్రభావాన్ని గురించి ప్రాధాన్యతను ఇవ్వలేదు. కుటుంబ రంగం, సంస్థల ఉద్దేశాలలో తేడా ఉంటుంది. కనుక పిగా ప్రభావం ద్రవ్య నిల్వలు వినియోగాల సంబంధాన్ని గురించి సమగ్ర వివరణ అందించలేకపోయినది.
2. పిగా ప్రభావంతో ధరల అంచనాలకు ప్రాధాన్యతను ఇవ్వలేదు. ఒకసారి వేతన, ధరల తగ్గుదల ఏర్పడిన భవిష్యత్తులో ధరల తగ్గుదల ఇంకనూ ఏర్పడుననే భావము ఏర్పడును. ఈ పరిస్థితులలో పిగా ప్రభావం సహజంగా సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికి దారి తీయదు.
3. ద్రవ్య నిల్వలు స్థిరంగా ఉండుననే నిశ్చల విశ్లేషణ (Static Analysis)కు సంబంధించినది పిగా ప్రభావము. కాని ప్రస్తుతం మారుతున్న ప్రపంచంలో ఇది వాస్తవంగా జరుగదు. దీర్ఘకాలంలో ద్రవ్య నిల్వలు స్థిరంగా ఉన్నప్పుడు వేతన, ధరలు తగ్గుట వలన దీర్ఘకాలంలో సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికి దారి తీయవచ్చును లేదా నిరుద్యోగంతో కూడిన ఆర్థిక మాంద్య పరిస్థితులు ఏర్పడవచ్చును.
4. ధరలు తగ్గినప్పుడు ఋణదాతల ఆస్తుల వాస్తవిక విలువ ఏ విధంగా పెరుగుతుందో అదే విధంగా ఋణగ్రహీతల అప్పుల అవాస్తవిక విలువ కూడా పెరుగును. కనుక పిగా ప్రభావం ప్రకారం ఋణదాతల వినియోగ వ్యయం పెరిగి ఋణగ్రహీతల వినియోగ వ్యయం తగ్గి మొత్తం వినియోగంలో ఏ మార్పు ఉండదు. కనుక పిగా భావించినట్లుగా సమిష్టి డిమాండ్ పెరిగి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి ఏర్పడదు.
5. పిగా ప్రభావం ప్రకారం ధరలు తగ్గుదల వల్ల సమిష్టి డిమాండ్ పెరిగి పూర్తి ఉద్యోగితా సమతౌల్యం ఏర్పడును. కాని ధరలు తగ్గుదల ఎక్కువ స్థాయిలో ఉంటే వ్యవస్థలో అనేక ఆర్థిక అనర్థాలకు దారి తీస్తుంది. అందువల్ల పిగా ప్రభావం పూర్తి ఉద్యోగితా స్థాయిని చేరడానికి కేవలం సిద్ధాంతరీత్యా ఉపయోగపడుతుంది కాని ఆచరణలో ఇది సాధ్యం కాదు.

10.6 వాస్తవ నిల్వల ఫలితం - పాటిన్ కిన్ విశ్లేషణ (Real Balance Effect-Patinkin Analysis):

పిగా ప్రభావాన్ని సవరించి పాటిన్ కిన్ వాస్తవ నిల్వల ఫలితాన్ని విశ్లేషించాడు. ఇతడు పిగా ప్రభావాన్ని, కీన్స్ ప్రభావాన్ని సమన్వయపరచి చలన విశ్లేషణ ద్వారా వాస్తవ నిల్వల ఫలితాన్ని వివరించాడు. పాటిన్ కిన్ ప్రకారం ప్రజల దగ్గరున్న నగదు నిల్వల వాస్తవ విలువ ధరలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ధరలు పెరిగినా ద్రవ్య నిల్వల వాస్తవ విలువ తగ్గుతుంది. ధరలు తగ్గిన ద్రవ్య నిల్వల వాస్తవిక విలువ పెరుగుతుంది. దీనివల్ల అదే ద్రవ్య నిల్వలతో ఎక్కువ వస్తు సేవలను కొనగరు. కనుక వినియోగ వ్యయం, పెట్టుబడి వ్యయం పెరుగును. దీనినే వాస్తవ నిల్వల ఫలితం (Real Balance Effect) అని అంటారు.

ద్రవ్య సప్లయలో మార్పుల వలన వచ్చిన ఫలితం వాస్తవ నిల్వల ఫలితం ద్వారా వస్తు రంగాన్ని కూడా ప్రభావితం చేస్తుంది. అదే విధంగా వస్తు రంగంలో ధరల వల్ల వచ్చిన వాస్తవ నిల్వల ఫలితం ద్రవ్య రంగంలో మార్పులను తెస్తుంది. ఈ విధంగా వాస్తవ నిల్వల ఫలితం ద్రవ్య రంగాన్ని, వస్తు రంగాన్ని సంఘటితం చేస్తుంది.

10.6.1 లోపాలు: పాటిన్ కిన్ రూపొందించిన వాస్తవ నిల్వల ఫలితంలో కొన్ని లోపాలున్నాయి.

1. వాస్తవ నిల్వల ఫలితం ధరల మార్పుల ఊహలను విస్మరించింది. ధరలు పెరిగినప్పటికీ, అతి త్వరలో తిరిగి ధరలు పూర్వస్థాయికి తగ్గుతాయని ప్రజలు భావించిన ఎడల వాస్తవ నిల్వల ఫలితం పెద్దగా పని చేయదు.
2. ధరలు తగ్గుతున్నప్పుడు వ్యాపార సంస్థలు నష్టాలకు గురి కావచ్చు. అందువల్ల వ్యాపార సంస్థలు పెట్టుబడి వ్యయాన్ని పెంచుటకుబదులు పెట్టుబడి వ్యయాన్ని తగ్గించవచ్చును.
3. ధరల స్థాయి మారినప్పుడు ప్రజలు తమ దగ్గర ఉంచుకోదలచిన నగదు నిల్వల శాతం కూడా మారవచ్చును. అందువల్ల వాస్తవ నిల్వల ఫలితం పెద్దగా లేకపోవచ్చును.

10.7 ముగింపు:

సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తల ప్రకారం పోటీ ఆర్థిక వ్యవస్థలో వేతన - ధరల సరళత ద్వారా ఎప్పుడూ సమతౌల్యాన్ని సాధించవచ్చును. దీని ద్వారా సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయిని సాధించవచ్చునని అభిప్రాయం కలదు. కీన్స్ అనునాయులు ఈ అభిప్రాయంతో ఏకీభవించలేదు. వీరి అభిప్రాయం ప్రకారం ఆర్థిక వ్యవస్థలో పూర్తి ఉద్యోగిత వద్ద ఉండే పొదుపు కంటే పెట్టుబడి తక్కువగా ఉన్నప్పుడు, ద్రవ్యత్వ స్తంభన ఏర్పడినప్పుడు, వేతన - ధరల సరళత పూర్తి సంపూర్ణ ఉద్యోగితా సమతౌల్యాన్ని తీసుకురాలేదు. అందువల్ల కోశ విధానం ద్వారా ఈ పరిస్థితులలో సంపూర్ణ ఉద్యోగితను సాధించవచ్చునని వీరి అభిప్రాయము. కీన్స్ అభిప్రాయాన్ని నవ్య సంప్రదాయ ఆర్థికవేత్తలు ఏకీభవించలేదు. వీరి అభిప్రాయం ప్రకారం ఆర్థికవ్యవస్థలో నికర పెట్టుబడి పూర్తి ఉద్యోగిత వద్ద ఉండే పొదుపు కంటే తక్కువగా ఉన్న ద్రవ్యత్వ స్తంభన ఏర్పడిన వేతన, ధరల సరళత సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయికు దారి తీస్తుంది.

10.8 ముఖ్యపదాల వివరణ:

1. **సంపూర్ణ ఉద్యోగిత:** ఇవ్వబడిన వేతనం దగ్గర సామర్థ్యం ఉండి, పని చేయాలనే కోరిక గల వాళ్ళందరికీ పని కల్పించబడితే దానిని సంపూర్ణ ఉద్యోగిత అని అందురు. ఇచ్చారహిత నిరుద్యోగిత లేని స్థితి.
2. **ద్రవ్య వేతనం:** ద్రవ్య రూపంలో శ్రామికులు పొందే వేతనాన్ని ద్రవ్య వేతనమందురు.
3. **వాస్తవిక వేతనం:** ద్రవ్య వేతనంతో ఎన్ని వస్తు, సేవలను కొనుగోలు చేయగలుగునో నూచించే దానిని వాస్తవిక వేతనమందురు. ఇది ద్రవ్య కొనుగోలు శక్తిని సూచించును.
4. **సమిష్టి సప్లయ:** వివిధ ఉద్యోగితా స్థాయిల వద్ద చేసిన ఉత్పత్తిని ఉత్పత్తిదారులు పొంది తీరవలసిన కనీస ఆదాయమునే సమిష్టి సప్లయ అని అందురు. దీనిని మొత్తం సప్లయ అందురు.
5. **సమిష్టి డిమాండ్:** వివిధ ఉద్యోగితా స్థాయిల వద్ద చేసిన ఉత్పత్తిని అమ్మినందు వలన రాగలదని ఉత్పత్తిదారులు ఊహించే ఆదాయాన్ని సమిష్టి డిమాండ్ అని అందురు. మరొక రకంగా వినియోగ వస్తువులు, పెట్టుబడి వస్తువుల పై చేసిన మొత్తం వ్యయం సమిష్టి డిమాండ్ ఇది మొత్తం డిమాండ్.
6. **ద్రవ్యత్వ స్తంభన (ద్రవ్యత్వ వల):** వడ్డీరేటు కనీస వడ్డీరేటు కంటే తగ్గినా ప్రజలు ద్రవ్యము మొత్తాన్ని నగదు నిల్వలుగానే ఉంచుకొంటారు. అప్పుడు ద్రవ్య డిమాండ్ రేఖ X - అక్షానికి సమాంతరంగా మారును. ఈ స్థితినే ద్రవ్యత్వ స్తంభన లేదా ద్రవ్యత్వాభిరుచి వలన అని అంటారు.

7. **ద్రవ్య భ్రాంతి:** ద్రవ్యోల్బణం వలన వాస్తవిక వేతనం తగ్గిననూ అనగా ద్రవ్య కొనుగోలు శక్తి తగ్గిననూ ప్రజలు దీనిని పట్టించుకోకపోయినా దానిని ద్రవ్య భ్రాంతి అంటారు. సాధారణంగా ప్రజలు ద్రవ్యోల్బణానికి అలవాటుపడినా ఈ విధంగా జరుగవచ్చును.
8. **ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం:** ఒక ఉత్పాదక వస్తువు దాని ఉపయోగితా కాలంలో రాగల ఆదాయము ప్రస్తుత విలువను సప్లయ ధరకు సమానం చేయు డిస్కాంట్ రేటు ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అని అందురు. ఇది రాగల ఆదాయం మరియు సప్లయ ధరల పై ఆధారపడి ఉండును.

10.9 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు:

(ఎ) వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. ద్రవ్య వేతనం తగ్గుదల ఉద్యోగితా స్థాయి పై ఎటువంటి ప్రభావం ఉంటుందో సంప్రదాయవాదులు, కీన్స్ అభిప్రాయాలను వివరించుము.
2. వేతన, ధరల సరళ ప్రభావాల సంపూర్ణ ఉద్యోగితా స్థాయి పై గల ప్రభావాన్ని గూర్చి సంప్రదాయ, కీన్స్ అభిప్రాయాలను విశ్లేషణ చేయుము.

(బి) సంక్షిప్త ప్రశ్నలు:

1. కీన్స్ ప్రభావాన్ని గూర్చి విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలింపుము.
2. వేతనాలను, ఉద్యోగితా స్థాయిలకు గల సంబంధాన్ని గురించి పిగా ప్రభావం ఏమని వివరిస్తుంది.
3. పాటిన్ కిన్ యొక్క వాస్తవ నిల్వల ఫలితాన్ని క్లుప్తంగా వివరించుము.

10.10 చదువవలసిన పుస్తకాలు:

1. J.M. Keynes : The General Theory of Employment, Interest and Money, 1936, Ch. 19.
2. Edward Shapiro : Macro Economic Analysis, 4/e, 1978, Ch. 16.
3. A.H. Hanson : A Guide to Keynes, 1953, Ch. 10.
4. తెలుగు అకాడమీ : స్థూల ఆర్థిక విశ్లేషణ, 2002, Ch. 11

ద్రవ్యోల్బణము

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠ్యభాగం చదివిన తరువాత ఈ క్రింది అంశాలు తెలుసుకోగలరు.

1. ద్రవ్యోల్బణం
2. నిర్వచనాలు, రకాలు.
3. ద్రవ్యోల్బణానికి కారణాలు
4. ద్రవ్యోల్బణ ఫలితాలు
5. ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణ
6. భారతదేశంలో ద్రవ్యోల్బణం

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 11.1 పరిచయం (Introduction)
- 11.2 ద్రవ్యోల్బణ నిర్వచనం (Definition of Inflation)
- 11.3 ద్రవ్యోల్బణ రకాలు (Types of Inflation)
- 11.4 ద్రవ్యోల్బణ విరామం (Inflationary Gap)
- 11.5 ద్రవ్యోల్బణానికి కారణాలు (Causes of Inflation)
- 11.6 ద్రవ్యోల్బణ ఫలితాలు (Effects of Inflation)
- 11.7 ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణ (Control of Inflation)
- 11.8 భారతదేశంలో ద్రవ్యోల్బణం (Inflation of India)
- 11.9 సారాంశం
- 11.10 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు (Self Assessment Questions/Exercises)
- 11.11 ముఖ్యపదాలు
- 11.12 చదువవలసిన ఇతర పుస్తకాలు (Books for Further Reading & reference)

11.1 పరిచయం:

1930 సం. ఆర్థిక మాంద్యము సమయంలో నిరుద్యోగము ముఖ్యమైన సమస్య అయితే రెండవ ప్రపంచ యుద్ధము ముగిసిన పిదప ద్రవ్యోల్బణము తీవ్రమైన సమస్య అయ్యింది. యుద్ధకాలంలో నిత్యావసర వస్తువుల కొరత ఏర్పడింది. అంతేగాక యుద్ధ అవసరాలకు ఉన్న వస్తువులలో కొంత భాగం తరలించడం వలన ఈ కొరత మరింత ఎక్కువ అయింది. దీనికి తోడు ప్రభుత్వం దేశంలో కొరతగా ఉన్న ఆర్థిక వనరులను యుద్ధ అవసరాలకు మరల్చడం వలన ప్రజలపై మరింత భారాన్ని మోపింది. దీని కారణంగా వస్తువులకు కొరత ఏర్పడి డిమాండ్ ఎక్కువగా పెరిగి ద్రవ్యోల్బణానికి కారణమైంది. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం కాలంలో ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టడానికి ప్రథమ పంచవర్ష ప్రణాళికలో ఒక ముఖ్య ఉద్దేశంగా

చేర్చారు. నేటి ప్రపంచంలోని అన్ని దేశాలు ద్రవ్యోల్బణానికి గురి అవుతున్నాయి. ద్రవ్యోల్బణాన్ని అనేక విధాలుగా ఆర్థిక వ్యవస్థను, ప్రజల జీవన విధానాన్ని, సంక్షేమాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. ద్రవ్యోల్బణం తీవ్రం అయిన కొద్దీ అది ప్రభుత్వానికి, ఆర్థిక వ్యవస్థ సుస్థిరతకు పెను సవాలుగా మారుతుంది.

ఈ మధ్యకాలములో ద్రవ్యోల్బణము ఒక ప్రపంచ అంశంగా మారింది. అందుచేత ఈ సమస్య ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉన్న అందరి ఆర్థికవేత్తల దృష్టిని ఆకర్షించింది. స్థూల అర్థశాస్త్ర అధ్యయనంలో ఇప్పుడు ద్రవ్యోల్బణానికన్న ప్రాధాన్యత ఎక్కువైంది. ద్రవ్యోల్బణము నిత్య జీవితంలో అందరిపై ప్రభావం చూపుతుంది. సమాజములోని అన్ని వర్గాల వారు దీని ప్రభావానికి ప్రతిస్పందిస్తారు. అయినా దీనికి సర్వజన అంగీకారమైన, సంపూర్ణమైన, సమర్థమైన నిర్వచనం లేదు. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క ధృక్పథంతో ద్రవ్యోల్బణంను నిర్వచించారు. ద్రవ్యోల్బణమునకు నిర్వచనమిచ్చిన వారిని స్థూలంగా రెండు వర్గాలుగా విభజించారు. ఒక వర్గం వారు ద్రవ్యోల్బణమును ద్రవ్యపరమైనదిగా (Monetary Phenomenon) భావించారు. రెండో వర్గం వారు వాస్తవికమైనదిగా లేదా ద్రవ్యేతరమైనదిగా భావించారు. అయితే సామాన్యని ఉద్దేశములో ద్రవ్యోల్బణమంటే సాధారణ ధరల స్థాయి (General Price Level) గణనీయంగా పెరుగుట అని మాత్రమే.

వస్తువుల ధర సూచీ సంఖ్యను నిర్మాణం చేసి, సగటు ధరల సూచీ సంఖ్య పెరుగుతూ ఉంటే దాన్ని అర్థశాస్త్రంలో ద్రవ్యోల్బణమంటారు. అప్పుడు నిర్ణీత పరిమాణంలో ఉన్న వస్తువులు కొనడానికి, అంతకు ముందుకంటే ఇప్పుడు ఎక్కువ ద్రవ్యాన్ని ఖర్చు చేయాలి. ఉదాహరణకు 2001 మార్చి నెలలో 1000 యూనిట్లు వివిధ రకములైన వినియోగ వస్తువులు (basket of goods) కొనడానికి 1000 రూపాయలు ఖర్చు అయితే 2002వ సంవత్సరము మార్చి నెలలో కొనటానికి 1150 రూపాయలు ఖర్చు అయితే, సగటు ధరల స్థాయి సంవత్సరానికి 15 శాతం పెరిగిందని తెలుస్తుంది. ధరల పెరుగుదలకు, ద్రవ్య విలువకు లేదా ద్రవ్య కొనుగోలు శక్తికి విలోమ సంబంధం (inverse relationship) ఉంది. కనుక ధరలు 15 శాతం పెరిగాయంటే ద్రవ్యం విలువ ఆ మేరకు తగ్గిందని అర్థం. ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో వస్తువుల ధరలు పెరుగుతూ ఉంటాయి. ద్రవ్యం విలువ తగ్గుతూ ఉంటుంది.

11.2 ద్రవ్యోల్బణ నిర్వచనం:

1. ఆచార్య క్రౌథర్ నిర్వచనం ప్రకారం ద్రవ్యోల్బణం అనగా ద్రవ్యం విలువ తగ్గుతూ ధరలు పెరుగుతూ ఉండే స్థితి. "A state in which the value of money is falling i.e. prices are rising". అయితే ఈ నిర్వచనము లోప భూయిష్టమైనది. కారణము ఈ నిర్వచనము ద్రవ్యోల్బణమునకు సమగ్ర వివరణ ఇవ్వదు. ఈ నిర్వచనము రెండు కారణాలుగా విమర్శలకు గురియైనది. క్రౌథర్ ఉద్దేశంలో ద్రవ్యోల్బణం మూలంగా పెరిగే ధరలు ఆర్థికవ్యవస్థ పై దుష్పలితాలను చూపుతాయి. కాని ఆర్థికవ్యవస్థ ఆర్థిక మాంద్యములో ఉన్నప్పుడు ధరల పెరుగుదల ఆర్థికవ్యవస్థ పై ఎట్టి దుష్పలితాలను చూపదు. పైపెచ్చు ఆర్థికవ్యవస్థను చైతన్యపరచి, పునరుజ్జీవింపజేయుటకు తోడ్పడుతుంది.
2. క్రౌథర్ నిర్వచనము వ్యాధికి కారణాన్ని గూర్చి కాక వ్యాధి చిహ్నాన్ని గూర్చే ఎక్కువగా చెబుతుందనేది మరో విమర్శ. ధరలు పెరుగుదల ద్రవ్యోల్బణమునకు ఒక చిహ్నంగాని, కారణము కాదు.
3. డాల్టన్ ప్రకారం తక్కువ వస్తురాశిని ఎక్కువ ద్రవ్యరాశి తరమటాన్నే ద్రవ్యోల్బణం అంటారు.
4. Coulbourn అనే ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త నిర్వచనం ప్రకారం "అధిక ద్రవ్యము అల్పంగా లేక తక్కువగా ఉన్న వస్తువులను తరమడం" (Inflation is too much money chasing too few goods) ఈ నిర్వచనం ద్రవ్య పరిమాణాన్ని ఒకవైపు వస్తురాశిని మరోవైపు చూపుతూ వస్తు పరిమాణం తక్కువగా ఉండి చలామణిలోని ద్రవ్య పరిమాణం ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుందని చెబుతుంది. ఈ రెండు నిర్వచనాలు ద్రవ్యోల్బణాన్ని ద్రవ్యపరమైనదిగా భావించాయి.

5. శామ్యూల్సన్ ప్రకారం “సాధారణ ధరల స్థాయిలో పెరుగుదలను ద్రవ్యోల్బణం సూచిస్తుంది.”
6. J. M. Keynes ఉద్దేశం ప్రకారం ద్రవ్యోల్బణము ద్రవ్యేతరమైంది. కీన్స్ ఉద్దేశం ప్రకారం వర్తమాన లేక ప్రస్తుత ధరల వద్ద వస్తువులకున్న సమిష్టి సప్లయి కన్నా ఎక్కువగా ఉంటే, రెండింటి మధ్య అసమతౌల్యం ఏర్పడుతుంది. ఇట్టి అసమతౌల్యం ఏర్పడుట వల్ల సాధారణ ధరల స్థాయి పెరుగుతుంది. ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. అయితే ఈ ద్రవ్యోల్బణము సంపూర్ణ ఉద్యోగిత సిద్ధించక ముందు ఏర్పడుతుంది. కనుక ఇది నిజమైన ద్రవ్యోల్బణము కాదనునది కీన్స్ ఉద్దేశం. కీన్స్ అభిప్రాయం ప్రకారం నిజమైన ద్రవ్యోల్బణం (True Inflation) సంపూర్ణ ఉద్యోగిత సిద్ధించిన తరువాత ఏర్పడుతుంది. ఈ స్థితి సిద్ధించక ముందు అనేక ఆటంకాల వలన వస్తువుల సాధారణ ధరల స్థాయి పెరుగుతూ ఉంటుంది. దీనిని కీన్స్ పాక్షిక ద్రవ్యోల్బణం (Semi Inflation) అంటాడు. సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థితి సాధింపబడిన తరువాత వస్తోత్పత్తి పెరగదు. ఈ దశలో పెట్టుబడి పెరిగితే అది నిజ ఆదాయాన్ని (వస్తు సేవలను) పెంచక, ద్రవ్యాదాయాలను మాత్రమే పెంచుతుంది. అప్పుడు సమిష్టి డిమాండ్ పెరిగితే వస్తు ధరలు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం పరిస్థితులేర్పడతాయి. ఇది నిజ ద్రవ్యోల్బణమని కీన్స్ వాదన. కేవలం సంపూర్ణ ఉద్యోగిత స్థాయి వద్ద ఏర్పడే అధిక డిమాండ్ మూలంగానే ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడవచ్చు, ఏర్పడకపోవచ్చు. వేరే కారణాలు కూడా తోడుకావచ్చు. కనుక ఏదో ఒక కారణము మూలంగా ఏర్పడే ద్రవ్యోల్బణాన్ని వాస్తవ లేక నిజమైన ద్రవ్యోల్బణమని చెప్పలేము. కాబట్టి ‘ద్రవ్యోల్బణము’ అనేక కారణాల వలన అనేక రకాలుగా ఏర్పడవచ్చు. కనుక ధరల పెరుగుదల ద్రవ్యోల్బణమునకు చిహ్నం మాత్రమే.
7. గార్డినర్ ఆక్షే ప్రకారం “ధరల సాధారణ స్థాయి లేదా సగటులో స్థిరమైన గ్రహించదగిన పెరుగుదల ద్రవ్యోల్బణం”.
8. మిల్టన్ ఫ్రీడ్మాన్ మాటలలో చెప్పాలంటే ద్రవ్యోల్బణం అనేది ఎల్లవేళలా, ఏ ప్రదేశంలోనైనా ద్రవ్య సంబంధమైన దృగ్విషయం అంతేగాక ఇది వస్తురాశి ఉత్పత్తిలో పెరుగుదల కన్నా ద్రవ్యరాశిలో పెరుగుదల సంభవించటం వలన ఉద్భవిస్తుంది.

పై నిర్వచనాలను పరిశీలించినపుడు అనేక మంది ఆర్థికవేత్తలు ద్రవ్యోల్బణాన్ని వివిధ రకాలుగా నిర్వహించినప్పటికీ సాధారణ ధరల స్థాయిలో స్థిరమైన, గ్రహించదగిన నిరంతర పెరుగుదలనే ద్రవ్యోల్బణంగా దాదాపుగా అందరూ అంగీకరిస్తున్నారు. అయితే ఇక్కడ మనం సాధారణ ధరల స్థాయి అంటే ఏమిటో అర్థం చేసుకోవలసి ఉంటుంది. ద్రవ్యోల్బణాన్ని లెక్కించటానికి గుర్తించబడిన వస్తువుల సమూహంలో చేర్చబడిన వివిధ రకాలైన సగటు ధరలనే సాధారణ ధరల స్థాయి అంటారు. ఏ ఏ రకాల వస్తువులను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి అనే అంశం ఆయా దేశాలు తమ పరిస్థితులకనుగుణంగా నిర్ణయించుకుంటారు.

11.3 ద్రవ్యోల్బణ రకాలు (Types of Inflation):

ఆర్థికవ్యవస్థలో అనేక రకములైన ద్రవ్యోల్బణములను గమనించవచ్చు. వేగాన్ని బట్టి, ప్రేరణనుబట్టి సంభవించే కాలాన్ని బట్టి, విస్తరణను బట్టి దాని స్వభావాన్ని బట్టి ద్రవ్యోల్బణములను వివిధ రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చును.

1. **వేగాన్నిబట్టి:** వేగాన్ని బట్టి ద్రవ్యోల్బణమును ఎ) ప్రాకే ద్రవ్యోల్బణము (Creeping Inflation), బి) నడిచే ద్రవ్యోల్బణము (Walking Inflation), సి) పరిగెత్తే ద్రవ్యోల్బణము (Running Inflation), డి) అతివేగంగా పోయే ద్రవ్యోల్బణం (Hyper or galloping inflation) అని నాలుగు రకాలుగా విభజింపవచ్చును.

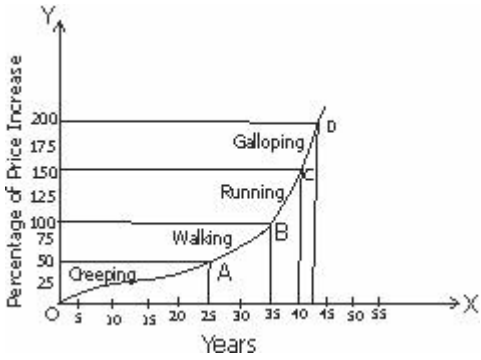
ఎ) **ప్రాకే ద్రవ్యోల్బణం:** ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలో సంవత్సర కాలంలో ధరలు క్రమంలో పెరుగుతూ 2 శాతం దాటకుండా ఉంటే దానిని ప్రాకే ద్రవ్యోల్బణమని చెప్పవచ్చు. ఈ రకమైన ద్రవ్యోల్బణములో ధరలు చాలా మందగొండిగా పెరుగుట

వలన ప్రజలు ఇట్టి ద్రవ్యోల్బణాన్ని గుర్తించరు. దాని గురించి పట్టించుకోరు. ఈ రకమైన ద్రవ్యోల్బణం ఆర్థిక వ్యవస్థకు కావల్సిన చైతన్యాన్ని ఇస్తుంది. కనుక కొంతమంది ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు దీనిని ప్రోత్సహిస్తారు. అయితే దీనిని ఆదిలోనే అదుపు చేయకపోతే, అది నడిచే ద్రవ్యోల్బణంగా మారుతుంది.

బి) నడిచే ద్రవ్యోల్బణం: సంవత్సర కాలంలో సుమారు 5 శాతం వరకు పెరిగితే అది నడిచే ద్రవ్యోల్బణంగా చెప్పబడుతుంది. ప్రభుత్వాలు సకాలంలో స్పందించి దీనిని అదుపు చేయడానికి తగు చర్యలు తీసుకోకపోతే ఇది పరుగెత్తే ద్రవ్యోల్బణంగా మారుతుంది.

సి) పరిగెత్తే ద్రవ్యోల్బణం: ధర పెరుగుదల ఇంకా కొంచెము వేగంగా పెరిగి సంవత్సర కాలములో 8 నుండి 10 శాతం వరకు పెరుగుతుంటే అది పరుగెత్తే ద్రవ్యోల్బణంగా మారుతుంది. ఈ రెండంకెలు లేక డిజిట్ల ద్రవ్యోల్బణము ఆర్థిక వ్యవస్థకు మంచిది కాదు. కనుక వెంటనే తగు చర్యలు తీసుకొని దీనిని అదుపు చేయాలి. లేకపోతే అతి తొందరలో ఇది అతి వేగంగా పరుగెత్తే ద్రవ్యోల్బణంగా మారుతుంది.

డి) అతి వేగంగా పోయే ద్రవ్యోల్బణం: అతి వేగంగా పరుగెత్తే ద్రవ్యోల్బణములో ధరల స్థాయి సంవత్సరానికి సుమారు 16 శాతం వరకు ఉంటుంది. కీన్స్ ఈ రకమైన ద్రవ్యోల్బణానే నిజమైన ద్రవ్యోల్బణంగానే పేర్కొంటాడు. ఈ దశలో ద్రవ్యోల్బణం నియంత్రింపబడకపోతే అది అవధులు, హద్దులు దాటి 40 నుండి 50 శాతం వరకు ధరలు పెరిగే స్థితికి చేరుతుంది. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత జర్మనీ దేశంలో రెండో ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత చైనాలో ధరలు ఈ శాతంలో పెరిగాయి. ఆ దేశాలలో కరెన్సీలకు విలువ లేకుండా పోయింది. ప్రజలు అమెరికా డాలర్లను వాళ్ళ కరెన్సీకి బదులు మారక సాధనంగా వాడారు. వేగ ప్రాతిపదికన ద్రవ్యోల్బణ వర్గీకరణను పరిశీలించాం పై వివరణను ఈ క్రింది రేఖాపటము ద్వారా వివరించవచ్చును. X - అక్షము మీద సంవత్సరాలు చూపించాము. Y - అక్షము మీద ధరల స్థాయిలోని పెరుగుదల శాతము చూపించాము.

పటం 11.1

మొదటి 25 సంవత్సరాల కాలములో వివిధ వస్తువుల ధరలు 50 శాతం పెరిగాయి. OA రేఖ ప్రాకే ద్రవ్యోల్బణమును సూచిస్తుంది. రెండవ కాలములోని 10 సంవత్సరాలలో ధరలు 50 శాతానికి పెరిగాయి. రేఖ పటములో AB రేఖ నడిచే ద్రవ్యోల్బణమును తెలియజేస్తుంది. మూడవ కాలం (period)లోని 5 సంవత్సరాలలో ధరలు 50 శాతం పెరిగాయి. B, C రేఖల మధ్య దూరం పరిగెత్తే ద్రవ్యోల్బణాన్ని తెలియజేస్తుంది. అదే విధంగా నాలుగవ కాలములోని 3 సంవత్సరాలలో ధరలు 50 శాతం పెరిగాయి. CD ల మధ్య రేఖ అతి వేగంగా పరిగెత్తే ద్రవ్యోల్బణం తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా మొత్తం 43 సంవత్సరాల కాలములో నాలుగు రకాల ద్రవ్యోల్బణకాలు వరుస క్రమంలో ఏర్పడుట వలన ధరలు 200

శాతం పెరిగాయి.

2. ప్రేరణ వల్ల ఏర్పడు ద్రవ్యోల్బణం (Induced Inflation):

ఎ) లోటు బడ్జెట్ వల్ల ఏర్పడు ద్రవ్యోల్బణం: ప్రేరణ వల్ల వచ్చే ద్రవ్యోల్బణంగా పరిగణింపబడుతుంది. ఒక సంవత్సర కాలములో ఒక ప్రభుత్వ రాబడి, వ్యయాలను తెలియజేసే పట్టిక బడ్జెట్ అనబడుతుంది. ప్రభుత్వం తనకొచ్చే రాబడి కన్నా ఎక్కువగా వ్యయం చేస్తే బడ్జెట్ లోటు ఏర్పడుతుంది. ప్రభుత్వము సాధారణముగా బడ్జెట్ లో ఏర్పడిన లోటును పూరించడానికి నూతనంగా ద్రవ్యాన్ని ముద్రించి చలామణిలోనికి తెచ్చినప్పుడు ధరలు పెరుగుతాయి. కారణం వస్తువుల ఉత్పత్తి పెరగకుండానే అనగా నిజ ఆదాయాలు పెరగకుండానే ప్రజల ద్రవ్యాదాయం పెరుగుతుంది. ఫలితంగా ధరలు పెరుగుతాయి. బడ్జెట్ లో ఏర్పడే లోటును భర్తీ చేయడానికి ప్రభుత్వం సృష్టించు ద్రవ్యం మూలంగా ఏర్పడు ద్రవ్యోల్బణం ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణంగా పేర్కొంటారు.

బి) వేతన ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం (Wage Induced): వివిధ వస్తువుల సగటు ధరలు పెరిగినప్పుడు కార్మిక సంఘాలు శ్రామికుల వేతనాల పెరుగుదలకు ఆందోళన చేసి వేతనాలలో పెరుగుదల సాధిస్తారు. కొన్ని పర్యాయాలు ధరలతో నిమిత్తం లేకుండా వేతనాలు పెరగవచ్చు. అయితే వేతనంలో పెరుగుదలకు శ్రామికులు ఉపాంత ఉత్పాదక సంబంధం ఉండాలి. శ్రామికుల ఉపాంత ఉత్పత్తి రేటుకున్న వేతనం రేటు ఎక్కువగా ఉంటే శ్రామికులకు ద్రవ్యరూపంలో వచ్చే ఆదాయం పెరుగుతుంది. వారు ఉత్పత్తి చేసే వస్తు పరిమాణం (Real Income) తగ్గుతుంది. వేతన స్థాయి పెరిగి ఆ మేరకు వేతన వస్తువులు (Wage goods) పెరగకపోతే ఈ రెండింటి మధ్య ఏర్పడు అసమతౌల్యం ద్రవ్యోల్బణమునకు దారి తీస్తుంది. దీనిని వేతన ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణమంటారు.

సి) లాభప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం (Profit Induced): పరిమిత స్వామ్యం, ఏకస్వామ్యం వంటి మార్కెట్ పరిస్థితులలో వస్త్రోత్పత్తి చేసి వ్యాపారం చేయు వ్యాపార సంస్థలు వారికయ్యే ఉత్పత్తి వ్యయం కంటే ధరలను, హెచ్చుగా నిర్ణయించి అధిక లాభాలు లేక గరిష్ట లాభాలు గడిస్తారు. అప్పుడు వారికి వినియోగ వ్యయం, ఉత్పాదక వ్యయం పెరుగుతుంది. ఫలితంగా ధరలు పెరుగుతాయి. వ్యాపార సంస్థల లాభాలు పెరుగుట మూలంగా ధరలు పెరిగితే దానిని లాభప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణమంటారు.

3. సమయాలను బట్టి: యుద్ధ సమయములో ప్రభుత్వ వ్యయము తప్పక గణనీయంగా పెరుగుతుంది. యుద్ధ సామాగ్రిని తయారు చేయడానికి లేక కొనుగోలు చేయడానికి, సైన్యానికి కావలసిన ఆహారము, వస్త్రాలు మందులు ఇతర అవసరమైన సామాగ్రి కొనడానికి అవసరమైన లోటు బడ్జెట్ విధానాన్ని అనుసరించి ప్రభుత్వం ద్రవ్యం ఖర్చు చేస్తుంది. మరోవైపు పౌరులకు వినియోగ వస్తువుల కొరత ఏర్పడుతుంది. ప్రభుత్వం చేసే వ్యయం మూలంగా చెలామణిలోకి వచ్చే అధిక ద్రవ్యము ఒక వైపు, ప్రజలకు అవసరమగు వినియోగ వస్తువులకు ఏర్పడే కొరత మరోవైపు దేశంలో ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడడానికి కారణమౌతాయి. యుద్ధం ముగిసిన తరువాత ఆర్థిక వ్యవస్థ మామూలు పరిస్థితికి చేరటానికి కొంత సమయం పడుతుంది. యుద్ధం మూలంగా దెబ్బతిన్న ఆర్థికవ్యవస్థ ఫునర్ నిర్మాణానికి ప్రభుత్వం మరల కొంత వ్యయం చేయవలసి వస్తుంది. యుద్ధ సమయంలో ప్రజలు వాయిదా వేసుకున్న వినియోగం ఇప్పుడు వ్యక్తమౌతుంది. అందుబాటులో ఉన్న వస్తు, సేవలకు డిమాండ్ మరింత ఎక్కువై ద్రవ్యోల్బణం ఇంకా తీవ్రమౌతుంది.

4. విస్తరణను బట్టి: ద్రవ్యోల్బణం ఆర్థిక వ్యవస్థకంతా వ్యాప్తి చెందవచ్చు. లేదా కొన్ని ప్రాంతాలకు లేదా కొన్ని రంగాలకు మాత్రమే పరిమితం కావచ్చు. ఆర్థిక వ్యవస్థకంతా ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడితే దానిని సమగ్ర ద్రవ్యోల్బణం (Comprehensive Inflation) అని కొన్ని రంగాలకే ఇది పరిమితమైతే పాక్షిక ద్రవ్యోల్బణం (Sporadic Inflation) అని అంటారు. ఉదాహరణకు పంటలు ఏ కారణం చేతనైనా దెబ్బతింటే ఆహారదాన్యాల ధరలు మాత్రమే పెరుగుతాయి. మిగతా

వస్తువుల ధరలు పెరగకపోవచ్చు. అదే విధంగా రవాణా సౌకర్యాలు లేని కొన్ని ప్రాంతాలకు వస్తువుల సరఫరా డరగకపోవచ్చు. అప్పుడు ఆ ప్రాంతములో వస్తు ధరలు పెరుగుతాయి. ఈ విధమైన ధరల పెరుగుదలను పాక్షిక ద్రవ్యోల్బణమంటారు.

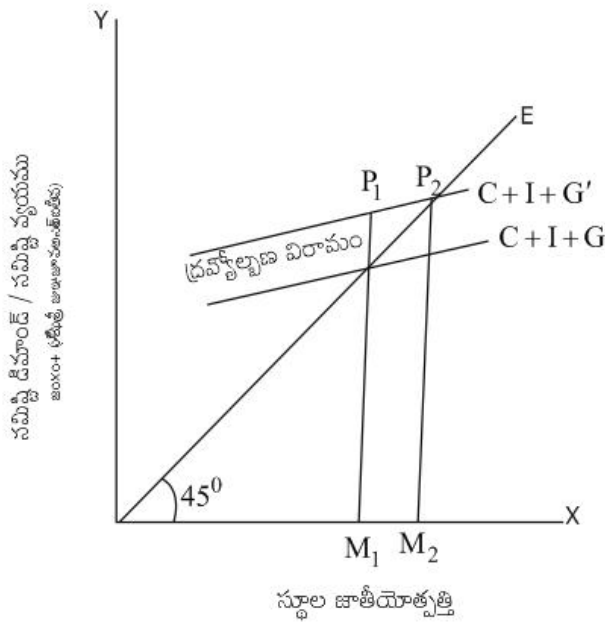
5. **బహిరంగ ద్రవ్యోల్బణం (Open inflation) మరియు అణిచివేయబడిన ద్రవ్యోల్బణం:** బహిరంగ ద్రవ్యోల్బణం ప్రభుత్వం తన జోక్యంతో పెరిగే ధరలను అదుపు చేయకపోతే ఏర్పడుతుంది. 1920 సంవత్సరం జర్మనీ, హంగేరీ, రష్యా మొదలైన దేశాలలో ఏర్పడిన ద్రవ్యోల్బణము ఈ రకమైన ద్రవ్యోల్బణము. ప్రభుత్వం ప్రత్యక్ష చర్యల ద్వారా లేక భౌతిక నియంత్రణ ద్వారా ద్రవ్యోల్బణాన్ని అణిచివేస్తే దానిని అణిచివేయబడిన ద్రవ్యోల్బణం అంటారు. ఈ ధరల అణిచివేత రేషనింగ్ విధించడం ద్వారా కాని లేక ధరల నియంత్రణ ద్వారా కాని జరగవచ్చు. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం జర్మనీదేశంలో ఏర్పడిన ద్రవ్యోల్బణం ఈరకమైనది. మిల్టన్ ఫ్రీడ్మన్ ఉద్దేశం ప్రకారం ఈ విధమైన ద్రవ్యోల్బణం దుబారాకు, అవినీతికి నల్లబజార్లు (black market) ఏర్పడడానికి దారి తీస్తుంది. కనుక ఫ్రీడ్మన్ అభిప్రాయం ప్రకారం అణిచివేయబడే ద్రవ్యోల్బణం కంటే దేశ ఆర్థికాభివృద్ధి దృష్ట్యా బహిరంగ ద్రవ్యోల్బణమే మంచిది. అంతేగాక ధరలను అణిచివేయడానికి ప్రభుత్వం విధించిన రేషనింగ్, అనుసరించిన ధరల నియంత్రణ తీసివేసిన వెంటనే అంతకుముందు అదుపులో ఉన్న ద్రవ్యోల్బణం మళ్ళీ బహిరంగ ద్రవ్యోల్బణంగా మారుతుంది. ప్రజలు గతంలో వాయిదా వేసిన వినియోగాన్ని మరల అమలులోకి తెస్తారు. దాంతో ఇంతవరకు అదుపులో ఉన్న ద్రవ్యోల్బణం బహిరంగ ద్రవ్యోల్బణంగా మారుతుంది. మిగతా రకాల ద్రవ్యోల్బణాలలో ముఖ్యమైనవి రెండు.
6. **డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం (Demand-pull Inflation):** ఈ రకమైన ద్రవ్యోల్బణం ఆర్థికవ్యవస్థలో వస్తు, సేవలకు గల సమిష్టి డిమాండ్ (Aggregate Demand) లోని పెరుగుదల వలన ఏర్పడుతుంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే వస్తు సేవల సమిష్టి సప్లయి కన్నా, సమిష్టి సార్థక డిమాండ్ ఎక్కువగా ఉంటే డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది.
7. **వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం (Cost Push-Inflation):** Martin Bronfenbrenne మరియు F.D. Holzman వంటి ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు 1950 ప్రాంతం నుండి వ్యయప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం లేక నూతన ద్రవ్యోల్బణం (New Inflation) అను భావనను ప్రవేశ పెట్టేవరకు డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణంను గూర్చి విశ్లేషణే ప్రముఖంగా ఉండేది. వ్యయప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం సాధారణంగా రెండు ముఖ్య కారణాలను బట్టి ఏర్పడుతుంది. 1. శ్రామికుల వేతనాలు పెరుగుట వలన, 2. వ్యాపారవేత్తల లాభం రేటు పెరుగుట వలన. శ్రామికుల వేతనాలలో పెరుగుదలకు కార్మిక సంఘాల ఐక్యపోరాట శక్తి ముఖ్య కారణం. వేతనాలు పెరిగితే శ్రామికుల కొనుగోలు శక్తి పెరిగి ధరలు పెరుగుతాయి. కారణం శ్రామికుల ద్రవ్య వేతనాలు పెరిగే అనుసాతంలో ఉత్పత్తి పెరగదు. ద్రవ్యాదాయం పెరిగిన రేటున వారి వాస్తవిక వేతనం పెరగదు కనుక, కేవలం ధరలు మాత్రమే పెరుగుతాయి. దీనితోపాటు ముడి సరుకుల ధరలు, ఇతర ఉత్పత్తి వ్యయాలు కూడా పెరిగి ధరల పెరుగుదలకు కారణమౌతాయి.
8. **తాత్కాలిక లేదా ఆగు పడిపోవు ద్రవ్యోల్బణం (Transitory Inflation) :** ఆర్థిక వ్యవస్థలో తాత్కాలిక కారణాలైన మహమ్మారి జబ్బులు (Covid-19) మూలధన మార్కెట్లో మాంద్యం, కార్మికుల అకస్మాత్తు వలసలు, పేదరికాన్ని నిర్మూలించడానికి అత్యధికంగా ద్రవ్య సప్లయిని పెంచటం (Helicopter money), ప్రభుత్వం వ్యయం అత్యధికంగా పెరగటం, ఉద్యోగులు మరియు కార్మికులకు సంస్థలు చెల్లించాల్సిన వేతన భత్య బకాయిలను ఒక్కసారిగా చెల్లించటం, బ్యాంకుల మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుటకు చర్యలు, మరియు వ్యవసాయ వ్యవసాయేతర రుణాలను అత్యధికంగా పెంచటం లాంటి చర్యలు వలన తాత్కాలికంగా ద్రవ్యోల్బణానికి దారితీస్తాయి. ఈ కారణాలన్నీ తాత్కాలికమైనవి మరియు ఆర్థిక వ్యవస్థలను ప్రభావితం చేయగలిగేవి అయి వున్నందువలన ఆర్థిక వ్యవస్థలో ధరలు అర్ధాంతరంగా కొంతకాలంపాటు పెరిగి వినియోగం, పెట్టుబడులు ప్రభుత్వ వ్యయం మరియు ఎగుమతులపై ప్రభావం చూపుతుంది. ఈ విధంగా ఆర్థిక వ్యవస్థలో కొంతకాలం మాత్రమే ప్రభావం చూపేటటువంటి అంశాల ద్వారా పెరిగిన ద్రవ్యోల్బణాన్ని లేదా ధరల పెరుగుదలని తాత్కాలిక ద్రవ్యోల్బణం అని అంటారు.

11.4 ద్రవ్యోల్బణ విరామం (Inflationary Gap):

ద్రవ్యోల్బణ విరామమును భావనను కీన్స్ ప్రవేశపెట్టి యున్నాడు. J. M. కీన్స్ డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణాన్ని ద్రవ్యోల్బణ విరామం ఆధారంగా వివరించాడు. 1940వ సంవత్సరంలో తాను ప్రచురించిన "How to pay for the war" అనే కరపత్రంలో కీన్స్ ద్రవ్యోల్బణ విరామ భావనను గురించి వివరించాడు. ఇందులో తాను సార్వత్రిక సిద్ధాంతంలో తెలియజేసిన ద్రవ్యోల్బణ దృక్పథంతో విభేధించడం జరిగింది. సాంప్రదాయవాదులు ద్రవ్యసప్లయలో పెరుగుదలను ద్రవ్యోల్బణానికి ప్రధాన కారణంగా పేర్కొనగా కీన్స్ మాత్రం సంపూర్ణ ఉద్యోగితాస్థాయి వద్ద అధికంగా ఉన్న సమిష్టి వ్యయాన్ని (డిమాండ్) ద్రవ్యోల్బణానికి కారణంగా పేర్కొన్నాడు. 'లిప్పే' ప్రకారం ఆర్థికవ్యవస్థలో సంపూర్ణ ఉద్యోగితా ఆదాయ స్థాయి వద్ద సమిష్టి ఉత్పత్తిని మిగిలిన సమిష్టి వ్యయ పరిమాణం ఏ మేరకు అధికంగా ఉంటుందో దానినే ద్రవ్యోల్బణ విరామం అంటారు.

సంపూర్ణోద్యోగిత స్థాయి వద్ద ఉన్న సమిష్టి డిమాండ్ సమిష్టి సప్లయ కన్నా ఎక్కువగా ఉంటే ఆ తేడాను లేక ఆఖాతాన్ని (gap) ని ద్రవ్యోల్బణ విరామమని కీన్స్ చెప్పియున్నాడు. ప్రాథమిక ధరల వద్ద (base price) సమిష్టి సప్లయ వ్యయము అందుబాటులో ఉన్న వస్త్రోత్పత్తి కంటే ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఇట్టి విరామమే ద్రవ్యోల్బణ విరామము. ఇంకా నూక్షంగా చెప్పాలంటే ఇది సమాజములోని ప్రజల ద్రవ్యాదాయమునకు (Money Income) అందుబాటులో ఉండే వస్తుసేవల ఉత్పత్తి సరఫరాకు మధ్య ఏర్పడే తేడా (gap) లేక అఖాతము.

'ద్రవ్యోల్బణ విరామ' భావనను రేఖా పటం సహాయంతో వివరించవచ్చును.

పటం 11.2

పై రేఖా పటములో X - అక్షం మీద స్థూలజాతీయోత్పత్తి లేక సమాజము యొక్క (Real Income) నిజ జాతీయాదాయము చూపబడినది. Y - అక్షం మీద మొత్తం భావిత వ్యయం (C + I + G) చూపబడింది. C వినియోగ వ్యయము 'I' ప్రవేటు సంస్థల పెట్టుబడి వ్యయం G ప్రభుత్వరంగ వ్యయాన్ని సూచిస్తాయి. ఆర్థికవ్యవస్థ మొత్తం భావిత (Anticipated) వ్యయము C + I + G ఫలం ద్వారా (Function) ద్వారా తెలుస్తుంది. 45°ల OE రేఖను N' బిందువు వద్ద ఖండిస్తుంది. ఇది సమతౌల్య ఆదాయ మొత్తాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఈ ఆదాయం మొత్తం OM¹ కి సమానం. OM¹ ఆదాయం సంపూర్ణ ఉద్యోగిత వద్ద

ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుటకు ముందున్న ఆదాయం. ఇక్కడ సమిష్టి ద్రవ్య డిమాండ్ $C + I + G$ ఆదాయస్థాయికి సమానం. N^1M^1 ఆదాయం మొత్తం వస్తు, సేవల పరిమాణం OM^1 కి సమానం. ఈ స్థితిలో మొత్తం ద్రవ్యాదాయం అందుబాటులో గల ఉత్పత్తి పరిమాణానికి సమానం కనుక అదనపు డిమాండ్ అనే ప్రసక్తి రాదు. కనుక ద్రవ్యోల్బణ విరామేర్పడే దానికి అవకాశముండదు.

ఇప్పుడు ప్రభుత్వం ఏవో కొన్ని కారణాల వల్ల తన వ్యయాన్ని పెంచినది భావిద్దాం. రేఖాపటములో P^1N^1 పెరిగిన ప్రభుత్వ వ్యయాన్ని చూచిస్తుంది. ఇది ప్రభుత్వ మొత్తం వ్యయాన్ని ఇంతకుముందున్న G స్థాయి నుండి G^1 స్థాయికి పెంచింది. OM^1 సంపూర్ణ ఉద్యోగిత వద్ద ఆర్థికవ్యవస్థ యొక్క నిజ ఆదాయం లేక వాస్తవిక ఆదాయం కనుక పెరిగిన ప్రభుత్వ వ్యయంతో $G^1P^1N^1$ స్థాయి పెరగదు. ఇప్పుడు P^1N^1 అందుబాటులో ఉన్న వస్తువుల పరిమాణానికంటే డిమాండ్ ఎంత అదనంగా ఉన్నది తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా P^1N^1 ఆర్థికవ్యవస్థలో ద్రవ్యోల్బణ విరామమును తెలియజేస్తుంది. ఈ విరామము సాధారణంగా ధరల స్థాయి క్రమక్రమంగా పైకి పెరగడానికి కారణమౌతుంది. ఇప్పటికే ఆర్థికవ్యవస్థ సంపూర్ణ ఉద్యోగిత (Full Employment) స్థాయికి చేరి యుండుట వలన ద్రవ్యాదాయం సప్లయి వస్తు సేవల ఉత్పత్తి కంటే వేగంగా పెరుగుతుంది. ఫలితంగా ధరలు వేగంగా పెరుగుతాయి. ధరల స్థాయిని స్థిరీకరించాలంటే పై రేఖాపటంలో చూపబడిన రీతిగా వస్తుసేవల ఉత్పత్తి OM^1 నుంచి OM^2 కి పెరగాలి. ఈ ఉత్పత్తి పరిమాణం ప్రభుత్వ వ్యయం పెరుగుట వలన వచ్చిన అదనపు డిమాండ్ (P^1N^1)కు సమానమౌతుంది. పై రేఖాపటంలో P^1N^1 ద్రవ్యోల్బణ విరామము లేకుండా చేయాలంటే ఆర్థికవ్యవస్థలోని వస్తుసేవల ఉత్పత్తి పరిమాణాన్ని M^1M^2 కి పెంచాలి.

ద్రవ్యోల్బణ విరామమును భావనకు ఆర్థిక విశ్లేషణలో అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఉన్నది. ద్రవ్యోల్బణ విరామము ఆర్థికవ్యవస్థ పై ద్రవ్యోల్బణం ఒత్తిడిని గణాంకపరంగా కొలవడానికి తోడ్పడుతుంది. అంతేగాక ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులను అదుపు చేయడానికి ప్రభుత్వం తీసుకొనవలసిన ద్రవ్యపరమైన, కోశపరమైన చర్యలను నిర్ధారిస్తుంది. కనుక ఆర్థిక విశ్లేషణలో కీన్స్ ప్రవేశపెట్టిన ద్రవ్యోల్బణ విరామ భావన అత్యధిక ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంది.

11.5 ద్రవ్యోల్బణానికి కారణాలు (Causes of Inflation):

ఆర్థికవ్యవస్థలో అందుబాటులో ఉన్న వస్తు, సేవల సప్లయి కంటే డిమాండ్ అధికంగా ఉన్నప్పుడు ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. ఆర్థికవ్యవస్థలో అధిక డిమాండ్ ఏర్పడడానికి రెండు కారణాలు ప్రధానంగా చెప్పుకోవచ్చు. 1. వస్తు, సేవలకు గల డిమాండ్ పెరుగుట, 2. వస్తు సప్లయి తగ్గుట.

ఎ) వస్తు, సేవల డిమాండ్ను పెంచే అంశాలు:

1. **ప్రభుత్వ వ్యయంలోని పెరుగుదల:** యుద్ధాలు రావడం మూలంగా కాని, ప్రభుత్వం లోటు బడ్జెట్ విధానం అనుసరించుట వలన గాని ప్రణాళికలు అమలు చేయుట వలన గాని, ప్రజా సంక్షేమ కార్యక్రమాల పై చేసే అనుత్పాదక వ్యయం పెరిగినపుడు గాని వివిధ వస్తు, సేవలకు గల డిమాండ్ పెరిగి ధరలు పెరుగుతాయి.
2. **ప్రైవేటు రంగ వ్యయంలోని పెరుగుదల:** డిమాండ్ అధికంగా ఉండటానికి మరో ముఖ్యకారణం ప్రైవేటు రంగ వినియోగవ్యయం, పెట్టుబడి వ్యయంలోని పెరుగుదల, వ్యాపార పరిస్థితులు అనుకూలంగా ఉండి, లాభాలు రావచ్చునని వ్యాపార సంస్థలు భావించినపుడు పెట్టుబడి పెంచుతారు. దానితో ఉత్పత్తి కారకాల ధరలు పెరిగి, వాటి ఆదాయం పెరిగి, వస్తు, సేవల డిమాండ్ పెరగటానికి, వాటి ధరలు పెరగటానికి కారణమౌతుంది.
3. **ఎగుమతులు పెరుగుట:** ఒక దేశ వస్తువులకు ఇతర దేశాలలో డిమాండ్ లేక గిరాకీ పెరిగినపుడు స్వదేశీ మార్కెట్లో వాటి సప్లయి, లభ్యత తగ్గుతుంది. ఫలితంగా ధరలు పెరిగి, ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులేర్పడతాయి.

4. **పన్నులు తగ్గించుట:** ప్రభుత్వం పన్ను రేటు తగ్గించినప్పుడు ప్రజల వద్ద ఉండు ద్రవ్య పరిమాణం పెరిగి వారి కొనుగోలు శక్తి పెరుగుతుంది. ఫలితంగా వస్తు, సేవలకు డిమాండ్ పెరిగి ధరలు పెరుగుతాయి. ఈ విధంగా ప్రభుత్వ పన్నుల తగ్గింపు ధరల పెరుగుదలకు కారణమౌతుంది.
5. **గతంలో ప్రభుత్వం తీసుకున్న ఋణాలు తిరిగి చెల్లించుట వలన:** ఇంతకు ముందు ప్రభుత్వం వద్ద నుండి తీసుకున్న ఋణాలు వారికి తిరిగి చెల్లించినప్పుడు ప్రజల కొనుగోలు శక్తి పెరుగుతుంది. దానితో వారు చేసే వస్తు, సేవల డిమాండ్ పెరిగి ధరలు పెరుగుతాయి.
6. **పన్నులు ఎగవేత - నల్లధనం చలామణి:** కొంతమంది ప్రభుత్వానికి చెల్లించవలసిన పన్నులు చెల్లించకుండా కొంత డబ్బు వారి వద్దే ఉంచుకొని, ఆ డబ్బుతో ఖరీదైన విలాస వస్తువులు కొంటారు. దీని మూలంగా అదనపు ద్రవ్యం చలామణిలోకి వచ్చి అధికారికంగా అమలులో ఉన్న ద్రవ్యము యొక్క విలువను తగ్గిస్తుంది. ఫలితంగా ధరలు పెరుగుతాయి. ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులెర్పడతాయి.
7. **వాణిజ్య బ్యాంకులు సృష్టించే అదనపు పరపతి:** వాణిజ్య బ్యాంకులు అనుత్పాదక కార్యక్రమాలకు, అంచనా వ్యాపారలకు, విలాస వస్తువుల కొనుగోలుకు ఋణాలు మంజూరు చేస్తే చలామణిలోకి వచ్చు ద్రవ్య పరిమాణం పెరిగి, ద్రవ్యం విలువ తగ్గి వస్తు, సేవల ధరలు పెరుగుతాయి. ద్రవ్యోల్బణమేర్పడుతుంది.
8. **జనాభా పెరుగుదల రేటు హెచ్చుగా యుండుట:** ఆయా అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలలో పెరుగుచున్న జనాభా, విస్తరించుచున్న పట్టణీకరణ, ప్రజలలో ప్రదర్శనా ప్రభావం మొదలగు అంశాలు కూడా వివిధ వస్తు, సేవల డిమాండ్ పెరగడానికి దాని ఫలితంగా ధరలు పెరగడానికి కారణమౌతున్నాయి.
9. **లోటు ద్రవ్య విధానం:** ప్రభుత్వ లోటు బడ్జెట్ విధానాన్ని అనుసరించినపుడు ఆ లోటును పూడ్చటానికి ప్రజల వద్ద నుంచి విత్త సంస్థల వద్ద నుంచి ఋణాలు సేకరిస్తుంది అవి కూడా చాలనపుడు కేంద్ర బ్యాంకు వద్ద నుంచి అధనంగా కరెన్సీ నోట్లను జారీ చేయించుకోవడం ద్వారా ఋణం తీసుకుంటుంది. దీనినే లోటు ద్రవ్య విధానం అంటారు. బడ్జెట్లో ప్రభుత్వ ఆదాయానికి మించి వ్యయం ఉన్నప్పుడు ప్రభుత్వాలు ఈ విధానాన్ని అనుసరిస్తూ ఉంటాయి. దీనివలన ఆచరణలో ఉన్న ద్రవ్య సప్లయి పరిమాణం పెరిగి, సాధారణ ధరలు స్థాయి పెరుగుతుంది. ఫలితంగా ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది.
10. **కృత్రిమ కొరత - బ్లాక్ మార్కెటింగ్:** కొంతమంది అక్రమ పద్ధతులలో వ్యాపారం చేసి అధిక లాభార్జన చేసే ఉద్దేశంతో వస్తుసేవలకు కృత్రిమ కొరత సృష్టిస్తారు. వస్తు సేవల కొరత వల్ల కొనుగోలుదారులు పోటీపడి ధరలను పెంచడం జరుగుతుంది. ఈ విధంగా వస్తు సేవల కృత్రిమ కొరత బ్లాక్ మార్కెటింగ్ విధానాల వలన ధరలు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం సంభవిస్తుంది.

బి) సప్లయి పరిమాణం తగ్గుట:

1. **పారిశ్రామిక వివాదాలు:** పారిశ్రామిక విస్తీర్ణతకు, అభివృద్ధికి ఎదురయ్యే అడ్డంకులు, ఇంధనపు కొరత, ముడిపదార్థాల కొరత, రవాణా వ్యయం పెరుగుట పరిశ్రమలో ఉన్న ఉత్పాదక శక్తిని పూర్తిగా సద్వినియోగం చేసుకోలేకపోవుట మూలంగా వస్తు సప్లయి తగ్గి, అందుబాటులో ఉన్న వస్తు, సేవల ధరలు పెరుగుతాయి.
2. **ప్రకృతి వైపరీత్యాలు:** వ్యవసాయోత్పత్తులు తగ్గినపుడు కూడా ధరలు పెరుగుతాయి. వ్యయసాయం ఋతుపవనాల పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఋతుపవనాలు సకాలానికి, సక్రమంగా ఏర్పడినపుడు దాని ప్రభావం పంటల పై పడుతుంది. పంటలు క్షీణిస్తాయి. ఆహార పదార్థాల కొరత ఏర్పడుతుంది. ఫలితంగా ధరలు పెరుగుతాయి.

3. **కృత్రిమ కొరతలు:** కృత్రిమ కొరత కూడా ధరల పెరగడానికి ఒక ముఖ్య కారణం వాస్తవానికి ఏర్పడిన ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితిని కృత్రిమ కొరత మరింత తీవ్రం చేస్తుంది. ఎక్కువ లాభాలు గడించాలనే ఉద్దేశంతో కొంతమంది వ్యాపారస్తులు సరుకులను దొంగతనంగా నిలువ చేస్తారు. దీనితో వస్తు కొరత ఏర్పడుతుంది. ధరలు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. ఇవి సాధారణంగా ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడడానికి తోడ్పడే కొన్ని ముఖ్య కారణాలు.
4. **ఉత్పత్తి కారకాల కొరత:** ఉత్పత్తికి దోహదపడే ఉత్పాదకాలైన బొగ్గు, విద్యుత్చక్తి ఖనిజాల మరియు ఇతర ముడిపదార్థాల కొరత వలన వస్తూఉత్పత్తి ఆశించిన మేరకు పెరగక డిమాండ్ పెరిగినపుడు ధరలు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణానికి దారి తీస్తున్నాయి.
5. **అంతర్జాతీయ అంశాలు:** సరఫరకరణ, ప్రపంచీకరణ విధానాలను ప్రపంచ దేశాలు అవలంబించడం వలన పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి చెందిన దేశాలతో ధరలు పెరిగినట్లయితే దాని ప్రభావం ప్రపంచంలోని ఇతర దేశాల పైన పడి అన్ని దేశాలలో ధరల స్థాయి పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది.
6. **ఏకస్వామ్య ధోరణులు:** ఆర్థికవ్యవస్థలో వస్తువుల ఉత్పత్తి పైన ఏకస్వామ్యం కలిగి ఉన్న పరిస్థితులు ఉంటే ఏకస్వామ్య సంస్థల ఉత్పత్తిని గాని ధరను గాని నియంత్రిస్తూ లాభాలను పెంచుకోవటానికి కృషి చేస్తాయి. ఉదాహరణకు గల్ఫ్ దేశాలు పెట్రోల్ ఉత్పత్తుల పై సహజ ఏకస్వామ్యం పొంది తరుచుగా ధరలను పెంచుతూ ఉండటం వలన ముడి చమురు దిగుమతుల పై ఎక్కువగా ఆధారపడి ఉన్న దేశాలు ద్రవ్యోల్బణానికి గురి అవుతున్నాయి.
7. **విత్త సౌకర్యాలు మరియు పరపతి కొరత:** ఆర్థికవ్యవస్థలో సంస్థాగత పరపతి సదుపాయాలు కొరతగా ఉండటం వలన ఔత్సాహికులైన పారిశ్రామికవేత్తలు, పరిశ్రమలు నెలకొల్పలేకపోతారు. తత్ఫలితంగా డిమాండ్లో పెరుగుదల మేరకు సప్లయ పెరగక ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది.

11.6 ద్రవ్యోల్బణ ఫలితాలు (Effects of Inflation):

ఒక దేశంలో ఏర్పడే ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులు ఆ దేశ ప్రజల ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ, నైతిక స్థితిని ప్రభావితం చేస్తాయి. పెరిగే ధరలు కొంత మందికి ప్రయోజనకరంగా ఉంటే, అధిక సంఖ్యకులకవి శాపంగా మారతాయి. ప్రజల ఆదాయాలలో తేడాలుస్తాయి. ద్రవ్యోల్బణం ఆర్థికవ్యవస్థలో వివిధ వర్గాలను వారి స్థితి గతులను ఏ విధంగా ప్రభావితం చేస్తుందో ఈ క్రింద క్లుప్తంగా వివరింపబడింది.

ద్రవ్యోల్బణం - ఉత్పత్తిదార్లు:

ఆర్థికవ్యవస్థలో నిరుద్యోగం ఉండి ద్రవ్యోల్బణం తక్కువ స్థాయిలో అనగా రెండు శాతంగా ఉంటే ఉత్పత్తిదార్లకు టానిక్ గా పని చేస్తుంది. ధరల పెరుగుదల వల్ల వినియోగదార్లకు వచ్చు ఆదాయం లాభాల రూపంలో ఉత్పత్తిదార్లకు చేరుతుంది. అప్పుడు వారు ఉత్పత్తిని పెంచడానికి, శ్రామికులను, ఇతర ఉత్పత్తి కారకాలను పనిలో నియమిస్తారు. ఉత్పత్తి, ఉపాధి రెండూ పెరుగుతాయి. సంపూర్ణోద్యోగిత స్థాయికి చేరే వరకు ఉత్పత్తి పెరుగుతుంది. సంపూర్ణోద్యోగిత చేరువలో ఉన్నదనగా ద్రవ్యోల్బణం తీవ్రస్థాయిలో సప్లయ, డిమాండ్ రెండు వైపుల నుండి ఏర్పడుతుంది. ద్రవ్యోల్బణం తీవ్రతరం కానంత వరకే ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. ఒకసారి అది తీవ్ర రూపం దాటిస్తే ఉత్పత్తి ద్వారా వచ్చే లాభాలన్నీ పోయి ప్రతికూల పరిస్థితులేర్పడతాయి.

ద్రవ్యోల్బణం ఉత్పత్తి పరిమాణమునే గాక, ఉత్పత్తి తీరును కూడా మార్చేస్తుంది. ఉత్పత్తి కారకాలు వినియోగ వస్తువుల ఉత్పత్తి నుండి, విలాసవస్తువుల తయారీకి తరలించబడతాయి. దీనికి కారణం ద్రవ్యోల్బణం మూలంగా ధనికుల ద్రవ్యరూప ఆదాయం పెరిగి వారు ఖరీదైన వస్తువులను ఎక్కువగా డిమాండ్ చేస్తారు. కనుక ఉత్పత్తి తీరు మారుతుంది.

ద్రవ్యోల్బణం ఉన్న సమయంలో త్వరగా అమ్ముడుపోయే వస్తువులు, ఎక్కువగా తయారు చేయబడతాయి. ఉత్పత్తి ప్రక్రియ వేగంగా జరుగుట వలన వస్తు నాణ్యత తగ్గుతుంది. మన్నిక గల వస్తువులు తయారు కావు.

ప్రజలు తమ అవసరాలకు మించి వస్తువులను కొంటారు. భవిష్యత్లో ధరలు ఇంకా పెరుగుతాయేమో అనునది వారి భయం. వ్యాపారస్తులు అధిక లాభాలు గడించాలనే ఉద్దేశంతో సరుకులు కొని దాచేస్తారు. కృత్రిమ కొరత మార్కెట్లో ఏర్పడుతుంది. ఉత్పత్తిదార్లు బ్లాక్ మార్కెటర్లుగా, స్పెక్యులేటర్లుగా, సరుకులు దాచేవారుగా, లాభార్జనపరులుగా మారతారు. నీతి, నియమాలను వదిలేసి ద్రవ్యోల్బణాన్ని ధనార్జన సాధనంగా ఉపయోగిస్తారు. వస్తువులు కనుమరుగై, ఆర్థికనేరాలు పెరుగుతాయి.

ద్రవ్యోల్బణం - శ్రామికులు: ద్రవ్యోల్బణం ఉన్న సమయంలో ధరలు పెరిగిన రేటులో వేతనాలు పెరగవు. శ్రామికుల జీవన వ్యయ సూచిక పెరుగుతుంది. జీవన వ్యయం పెరుగుతుంది. కావలసిన పరిమాణంలో నిత్య జీవిత అవసర వస్తువులను కొనలేని పరిస్థితి శ్రామికులకేర్పడుతుంది. సంఘటిత రంగములో పనిచేసే శ్రామికులు సంఘాలుగా ఏర్పడి, వేతన పెరుగుదలకు సమ్మెలు చేసి వారి వేతనాలు పెంచుకోగలుగుతారు. అయితే అసంఘటిత రంగంలో పని చేయు (వ్యవసాయ శ్రామికులు, ఇతర కార్మికులు) వేతనాలు పెరగవు. కనుక ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో వారు ఎక్కువగా నష్టపోతారు. వేతనాలు పెరిగితే ఉత్పత్తి వ్యయం పెరిగిందని ఉత్పత్తిదార్లు ధరలు పెంచుతారు. ధరలు పెరిగాయి కనుక వేతనాలు పెంచమని శ్రామికులు మరల ఆందోళన చేస్తారు. ఈ ప్రక్రియ వేతనాధార, ధరలు పెరుగుదల వలయానికి దారి తీస్తుంది.

ద్రవ్యోల్బణం - స్థిర ఆదాయ పంపిణీ:

ఎవరి ఆదాయాలు తరుచూ మారవో వారు స్థిర ఆదాయ వర్గానికి చెందిన వారు. ధరల స్థాయి పెరిగినంత త్వరగా వీరి వేతనాలు పెరగవు. ఉదాహరణకు ఇంతకు ముందు చేసుకున్న పాదుపుతో జీవించేవారు, పెన్షన్తో జీవించేవారు, బాండ్ల మీద స్థిర వడ్డీ పొందేవారు, వాటాల మీద స్థిరమైన డివిడెండ్ పొందేవారు, ప్రభుత్వ, ప్రైవేటు సంస్థలలో స్థిరమైన నెలసరి జీతాలకు పనిచేయువారు. ధరలు పెరిగే కాలంలో వారి కొనుగోలు శక్తి లేక స్థిర ఆదాయం విలువ తగ్గిపోయి ఎక్కువ వస్తువులను కొనలేరు. మిగతా వారి కంటే ఈ వర్గం వారు ఎక్కువ నష్టపోతారు. సమాజంలో ఇట్టి వారి సంఖ్య ఎక్కువ.

ద్రవ్యోల్బణం - ప్రభుత్వ ప్రణాళికలు:

ప్రభుత్వం ప్రణాళికను రూపొందించేటప్పుడు అప్పటికి అమలులో ఉన్న ధరల వద్ద వివిధ రంగాలకు టార్గెట్టు నిర్ణయిస్తుంది. ఏ కారణము చేతనైనా వాటిని అమలు చేయడంలో జాప్యము దరిగి, ఈ లోపు ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులేర్పడితే ప్రణాళిక అమలుకయ్యే వ్యయం పెరుగుతుంది. ప్రభుత్వ బడ్జెట్ అంచనాలు తారుమారౌతాయి. ఉదాహరణకు నాగార్జున సాగర్ ప్రాజెక్టును 10 సంవత్సరాల కాలంలో 90 కోట్ల రూపాయల వ్యయంతో పూర్తి చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. అయితే అనుకున్న కాలంలో ప్రాజెక్టు నిర్మాణం పూర్తి కాని కారణంగా, అదే సమయంలో ద్రవ్యోల్బణం పెరుగుట వలన అంచనాకు నాలుగు రెట్లు అనగా దాదాపు 360 కోట్ల రూపాయలను ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణానికి ఖర్చు చేయవలసి వచ్చింది.

ద్రవ్యోల్బణం - ఋణాలు:

ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులు ఋణాలు ఇచ్చేవారి మీద, ఋణాలు పుచ్చుకునే వారి మీద విభిన్న ఫలితాలను చూపిస్తాయి. ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో ద్రవ్యం విలువ లేదా కొనుగోలు శక్తి తగ్గుతుంది. ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో ఋణాలు తిరిగి చెల్లించేవారికి లాభం చేకూరుతుంది. ఋణాలు ఇచ్చిన వారు నష్టపోతారు. ఋణాలు తీర్చువారు ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో ఋణదాతకు ఇచ్చే డబ్బు విలువ తగ్గుట వలన నిజ విలువ (వస్తు రూపంలో) తగ్గుతుంది. ప్రభుత్వం కూడా తాను వెనుక తీసుకున్న

ఋణాలను ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో విలువ తగ్గినంత (Debased Currency) చెల్లిస్తుంది. ఇది ప్రభుత్వానికి లాభం - ఋణాలిచ్చిన వ్యక్తులకు, సంస్థలకు నష్టం.

ద్రవ్యోల్బణం - ఆదాయ, సంపద పంపిణీ:

ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితిలో అందరి ద్రవ్యదాయాలు, సంపద ఒకే విధంగా ప్రభావితం కావు. ఎవరి ఆదాయాలు (ద్రవ్యదాయాలు) ధరల స్థాయి పెరిగిన సాంఘికంలో పెరగవో అట్టి నిజ ఆదాయం, ధరలస్థాయి పెరిగిన కొద్ది తగ్గుతుంది. అట్టివారు నష్టపోతారు. వారి జీవన ప్రమాణ స్థాయి తగ్గి, పేదవారౌతారు. పెరిగిన ధరలతో ఎవరి ఆదాయాలు పెరుగుతాయో అట్టి వారు ధనవంతులవుతారు. పారిశ్రామిక వేతనాలు, వ్యాపారవేతన ఆదాయాలు సాధారణంగా ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో పెరుగుతాయి. వ్యవసాయదారుల ఆదాయాలు పెరిగినా వారుకొనే పారిశ్రామిక వస్తువుల ధరలు పెరుగుట వలన వారి నిజ ఆదాయాలు పెరగవు. ఖాళీ స్థలాలు, భవనలా రేట్లు వివరీతంగా పెరుగుట వలన కలిగిన వారి సంపద విలువ ఇంకా అనేక రెట్లు పెరుగుతుంది. ఆస్తులు, వస్తువులు ఉన్నవారి అనార్జిత (unearned) సంపాదన, అకస్మాత్తుగా పెరుగుతుంది. వస్తులు లేని వారి పరిస్థితి మరింత అద్వాన్నమౌతుంది. ధనిక పేద వర్గాల మధ్య గల తేడా మరింత ఎక్కువౌతుంది. అసమానతలు ఇంకా పెరుగుతాయి.

11.7 ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణ (Control of Inflation):

ద్రవ్యోల్బణం వల్ల దీర్ఘకాలంలో అనేక అవాంఛనీయ పరిణామాలు ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఏర్పడతాయి. సమాజానికి మేలు కన్నా కీడు ఎక్కువగా జరుగుతుంది. అల్పదాయ వర్గానికి చెందిన పేద ప్రజలు అనేక కష్టాలకు, ఇబ్బందులకు గురి అవుతారు. అందుచేత ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టడానికి తగిన చర్యలు తీసుకోవాలి. అయితే ద్రవ్యోల్బణమనేది చాలా క్లిష్టమైన సమస్య. దీనిని అదుపు చేయడానికి గాని, అధిగమించటానికి గాని ఏదో ఒక నిర్దిష్టమైన విధానము లేదు. ఈ సమస్య పరిష్కారానికి వివిధ రకాల చర్యలు తీసుకొనవలసి ఉంటుంది. అట్టి చర్యలని స్థూలంగా మూడు రకాలుగా వర్గీకరింపవచ్చును.

1. ద్రవ్యపరమైన చర్యలు (Monetary Measures)
2. కోశపరమైన చర్యలు (Fiscal Measures)
3. ఇతర చర్యలు (Other Measures)

ద్రవ్యపరమైన చర్యలు:

ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడడానికి ముఖ్య కారణం వివిధ వస్తువులకు గల డిమాండ్, వాటి సప్లయి కంటే ఎక్కువగా ఉండుట. దీనికి కారణము చలామణిలో ఉండే ద్రవ్య పరిమాణం ఎక్కువగా ఉండుట. ప్రభుత్వం సరియైన ద్రవ్య విధానమును అనుసరించుట ద్వారా ద్రవ్యోల్బణమును నివారించవచ్చును. మన దేశంలో కేంద్ర బ్యాంకు ద్రవ్యోల్బణ నివారణ చర్యలను అమలుపరుస్తుంది. ద్రవ్యోల్బణమును నియంత్రించడానికి రిజర్వు బ్యాంకు సాధారణంగా ఈ సాధనాలను సరిస్తుంది. 1. కేంద్ర బ్యాంకు రేటు లేక డిస్కాంట్ రేటు, 2. బహిరంగ మార్కెట్ చర్యలు, 3. వాణిజ్య బ్యాంకుల ద్రవ్య నిష్పత్తిలో మార్పు, 4. పరివర్తనాత్మక లేక గుణాత్మక పరపతి నియంత్రణ పద్ధతులు.

1. **కేంద్ర బ్యాంకు రేటు:** వాణిజ్య బ్యాంకులు వాటి అవసరాల నిమిత్తం కేంద్ర బ్యాంకు దగ్గర ఋణాలు తీసుకుంటాయి. అట్టి ఋణాల పై కేంద్ర బ్యాంకు వసూలు చేసే వడ్డీ రేటును బ్యాంకు రేటు అంటారు. ద్రవ్యోల్బణానికి అవసరానికి మించి చలామణిలో ఉండే ద్రవ్యం ఒక కారణం కనుక దీనిని అదుపు చేయడానికి ప్రభుత్వం కేంద్ర బ్యాంకు వడ్డీ రేటును పెంచి పరపతి డబ్బును ప్రీమియం లేక ఖరీదు చేస్తుంది. పెరిగిన వడ్డీరేట్లు, వాణిజ్య బ్యాంకులను కేంద్ర బ్యాంకు నుండి

ఎక్కువ ఋణాలు తీసుకోకుండా విరోధిస్తాయి. అప్పుడు వాణిజ్య బ్యాంకులు సృష్టించే పరపతి ద్రవ్యం తగ్గుతుంది. దానివల్ల చలామణిలోని మొత్తం ద్రవ్య సప్లయ తగ్గుతుంది. ప్రజల కొనుగోలు శక్తి తగ్గుతుంది. దానితో ధరలు తగ్గుతాయి. ఈ విధంగా కేంద్ర బ్యాంకు రేటును పెంచడం జరిగింది.

2. **బహిరంగ మార్కెట్ చర్యలు:** కేంద్ర బ్యాంకు తన వద్ద నున్న బిల్లులను, బాండ్లను కొన్ని సమయాలలో వాణిజ్య బ్యాంకులకు అమ్మడం మరికొన్ని సందర్భాలలో వాటి వద్ద నుండి కొనడం చేస్తుంది. ఈ ప్రక్రియను బహిరంగ మార్కెట్ చర్యలు (open market operations) అంటారు. సాధారణంగా ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులలో కేంద్ర బ్యాంకు తన వద్ద నున్న బిల్లులు, బాండ్లు వాణిజ్య బ్యాంకులకమ్ముతుంది. దానివల్ల వాణిజ్య బ్యాంకుల వద్ద నున్న నగదు నిల్వలు (cash reserves) కేంద్ర బ్యాంకు ఖాతాకు బదిలీ అవుతాయి. ఆ మేరకు వాటి వద్ద ఉన్న నగదు తగ్గుతుంది. అవి ఋణాలివ్వగల శక్తి తగ్గుతుంది. చలామణిలోకి వచ్చే ద్రవ్య సప్లయ తగ్గుతుంది. దానితో వస్తువులకు డిమాండ్ తగ్గి ధరలు తగ్గుతాయి.
3. **నగదు నిధుల నిష్పత్తిలో మార్పు (Variable Cash Reserve Ratio):** మన దేశంలో గల వాణిజ్య బ్యాంకింగ్ నియంత్రణ చట్టం ప్రకారం (Banking Regulation Act) కొంత కనీస నగదును రిజర్వు బ్యాంకులో నిలవగా ఉంచాలి. ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో వాణిజ్య బ్యాంకుల పరపతి ద్రవ్యాన్ని తగ్గించడానికి, రిజర్వు బ్యాంకు తన వద్ద వాణిజ్య బ్యాంకులు ఉంచవలసిన కనీస నగదు నిధుల నిష్పత్తిని పెంచుతుంది. అప్పుడు వాణిజ్య బ్యాంకుల వద్ద ఉండే ద్రవ్య నిలువలు తగ్గి, అవి సమకూర్చుగల పరపతి తగ్గుతుంది. దానివల్ల సమిష్టి డిమాండ్ తగ్గి, ధరలు క్షీణిస్తాయి. ద్రవ్యోల్బణం అదుపులోకి వస్తుంది.
4. **గుణాత్మక పరపతి నియంత్రణ పద్ధతలు:** బ్యాంకు రేటు, బహిరంగ మార్కెట్ చర్యలు, నగదు నిధుల నిష్పత్తిలో మార్పు అనేవి సాంప్రదాయమైన (Traditional) లేక పరిమాణాత్మక (Quantitative) మైన పద్ధతులు. అవి కేవలం ద్రవ్య సప్లయ పెంచడానికి గాని, లేక తగ్గించడానికి గాని మాత్రమే ఉపయోగపడతాయి. పరపతి ద్రవ్యాన్ని ఎందుకు, ఏ పని నిమిత్తం లేక ఏ లక్ష్యం కోసం ఉపయోగించాలనే విచక్షణ ఈ పద్ధతులు చేయవు. కానీ ఎంపిక చేసిన, నియంత్రణ పద్ధతి గుణాత్మకమైనదే కాక, విచక్షణతో కూడుకున్నది. ఏ వస్తువుల తయారీకి లేక వ్యాపారానికి పరపతి సమకూరిస్తే ధరలు ఎక్కువగా పెరుగుతాయో, వాటికి ఈ పద్ధతి ద్వారా పరపతిని తగ్గించడానికి వీలుచుంది. ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణ సాధారణంగా ఈ పద్ధతిని రిజర్వ్ బ్యాంకు 1956 సంవత్సరం నుండి వాడుతుంది. ఈ పద్ధతి ద్వారా ద్రవ్యోల్బణానికి దారితీసే అనుత్పాదక వస్తువుల తయారీకి చీకటి వ్యాపారం. అంచనా వ్యాపారం చేసే సంస్థలకు కృత్రిమ కొరత సృష్టించే వ్యాపారస్తులకు పరపతి ఋణాలు ఇవ్వకుండా చూస్తుంది.

ద్రవ్య విధానం అమలులో అనేక లోసుగులు ఉండుట వలన, అది పటిష్టంగా, కఠినంగా అమలు చేయబడకపోవుట వలన ద్రవ్యోల్బణాన్ని ఈ విధానం పూర్తిగా నియంత్రించలేక పోతుంది. కనుక కోశ పద్ధతులు, అనుబంధ పద్ధతులుగా అమలులోకి వచ్చాయి.

బి) కోశపరమైన చర్యలు:

కోశ విధానం ద్రవ్యోల్బణమును నివారించే సాధనాలలో ఒక ముఖ్య సాధనంగా ఈ మధ్య కాలంలో గుర్తింపు పొందింది. కోశ విధానాన్ని కేంద్ర బ్యాంకు సహాయంతో ప్రభుత్వం అమలు చేస్తుంది. ద్రవ్యోల్బణంను నియంత్రించే కోశపరమైన పద్ధతులలో కొన్ని ముఖ్యమైన పద్ధతులు ఈ క్రింద వివరించబడ్డాయి.

1. **ప్రభుత్వ వ్యయం (Government Expenditure):** ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులలో అదుపు లేకుండా పెరిగే ప్రైవేటు సంస్థల వ్యయం మూలంగా (సార్థంగా) డిమాండ్ విపరీతంగా పెరుగుతుంది. పెరిగే ప్రైవేటు వ్యయం అందుబాటులో పరిమితి సప్లయలో ఉన్న వస్తు సేవలకు డిమాండ్ పెరిగి, వాటి ధరలు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. ఈ పరిస్థితి ఎదుర్కోవడానికి

ప్రభుత్వం, ప్రభుత్వ రంగ సంస్థల పై చేసే వ్యయాన్ని తగ్గించి పెరిగే ధరలను అదుపు చేస్తుంది.

అయితే అన్ని సమయాలలో మరి ముఖ్యంగా యుద్ధ సమయాలలో ప్రభుత్వ వ్యయం తగ్గించుట సాధ్యం కాదు. అలా తగ్గిస్తే విపరీత పరిణామాలను ఆర్థిక వ్యవస్థ ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది.

ప్రభుత్వ వ్యయం ఎక్కువగా తగ్గిస్తే ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధిపరంగా వెనుకబడిపోయే ప్రమాదముంది. ప్రభుత్వ వ్యయం తగ్గించుట వలన ప్రభుత్వ దీర్ఘకాలిక పెట్టుబడి విధానం, లక్ష్యాలు దెబ్బతింటాయి. ఈ పద్ధతి ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టడానికి తోడ్పడేదేయైన దీని పరిమితులు దీనికొకటే.

2. **పన్నులు (Taxes):** పన్నులు ప్రధానంగా రెండు రకాలు. ప్రత్యక్ష పన్నులు పరోక్ష పన్నులు. ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టే కోశ సాధనాలలో పన్నులు పట్టిష్టమైన సాధనం. సమిష్టి డిమాండ్, సమిష్టి సప్లయి కన్నా ఎక్కువగా ఉండుట వలన ద్రవ్యోల్బణ మేర్పడుతుంది. సమిష్టి సప్లయిని పెంచలేనపుడు, అధిక డిమాండ్ను తగ్గించాలి. ప్రభుత్వం ప్రజల పై విధించే ప్రత్యక్ష పన్నులైన ఆదాయం పన్ను, సంపద పన్ను, కార్పొరేట్ పన్నులు ప్రజల ఆదాయ సంపదలు తగ్గిస్తాయి. దానితో వారి వ్యయార్థాదాయం తగ్గుతుంది. సమిష్టి డిమాండ్ కూడా తగ్గి ధరలు అదుపులోకి వస్తాయి. ద్రవ్యోల్బణం తీవ్రంగా ఉన్న సమయంలో ప్రభుత్వం విధించే ప్రత్యక్ష పన్నును పెంచుతుంది. అదే విధంగా ప్రభుత్వం విధించే పరోక్ష పన్నులు అనగా అమ్మకపు పన్ను, ఎక్సైజ్ సుంకముల విధింపులో కూడా అవసరమైన మార్పులు తెచ్చుట ద్వారా ప్రభుత్వం ద్రవ్యోల్బణాన్ని అదుపు చేస్తుంది. అయితే ఈ పద్ధతిని అనుసరించేటప్పుడు, అనగా పన్నులు పెంచేటప్పుడు, తగ్గించేటప్పుడు ద్రవ్యాదాయం బాగా తగ్గి, ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడి, ఆర్థికవ్యవస్థ తిరోగమన దిసగా పయనించకుండా జాగ్రత్తపడాలి.

3. **ప్రజల వద్ద నుండి తీసుకునే ఋణాలు (Public Borrowing):** ద్రవ్యోల్బణాన్ని అదుపు చేయుటకు ప్రభుత్వం ప్రజల వద్ద నుండి అప్పులను తీసుకొనుటను కూడా లక సాధనంగా ఉపయోగించవచ్చు. ప్రభుత్వం ప్రజల వద్ద నుండి ఋణాలు తీసుకొనుట ద్వారా వారి వద్ద ఉండే అదనపు కొనుగోలు శక్తిని తగ్గిస్తుంది. అప్పుడు వారు వస్తు, సేవలను ఎక్కువగా డిమాండ్ చేయలేరు. వాటికి గిరాకి తగ్గుతుంది. దానితో వాటి ధరలు తగ్గుతాయి. ప్రజలు ప్రభుత్వానికిచ్చే ఋణాలు సాధారణంగా స్వచ్ఛందంగా ఉంటాయి. కొన్ని క్లిష్ట సమయాలలో ప్రభుత్వం నిర్బంధంగా కూడా ప్రజల వద్ద నుండి అప్పులు తీసుకుంటుంది. ఇది ప్రజలకు నిర్బంధ పొదుపు అవుతుంది. ప్రజల వద్ద నుండి ప్రభుత్వం ఇట్టి ఋణాలు తీసుకొనుట వలన కూడా ద్రవ్యోల్బణాన్ని కొంతవరకు అదుపు చేయకలుగుతుంది. ఈ పద్ధతిలో ప్రజల మనోభావాల దెబ్బతినే ప్రమాదముంది కనుక, వీలైనంతవరకు స్వచ్ఛందంగా ప్రజలిచ్చే ఋణాల ద్వారానే ఈ పద్ధతి ఉపయోగించుట మంచిది.

2. **ఋణ నిర్వహణ (Debt. Management):** ప్రభుత్వం తన ఋణ భారాన్ని, దాని నిర్వహణను ప్రజల వద్ద ఉండే ద్రవ్య పరిమాణాన్ని తగ్గించి, వారి కొనుగోలు శక్తి తగ్గించే విధంగా ఉపయోగించాలి. ప్రభుత్వం వెనుక బ్యాంకులకు, ఇతర సంస్థలకు, ప్రజలకు ఇచ్చిన ఋణాలను ద్రవ్యోల్బణ సమయంలో తిరిగి వసూలు చేయాలి. ముఖ్యంగా బ్యాంకులకిచ్చిన ఋణాలు తిరిగి తీసుకుంటే ఆ మేరకు బ్యాంకులు ఇచ్చే పరపతి తగ్గుతుంది. చలామణిలోకి వచ్చే ద్రవ్య పరిమాణం, ప్రజల కొనుగోలు శక్తి తగ్గి, వస్తు, సేవలకుండే డిమాండ్ తగ్గి ధరలు అదుపులోకి వస్తాయి. ఈ విధంగా ప్రభుత్వం కొంతవరకు ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టవచ్చు.

ద్రవ్యోల్బణాన్ని నియంత్రించాలంటే ఒక ద్రవ్య విధానమో లేక కోశ విధానమో సరిపోవు. ప్రభుత్వం ఈ రెండు విధానాలను సరియైన రీతిగా సంవిధానపరచి ఉపయోగించాలి. అప్పుడే ఆశించిన విధంగా ధరలను లేక ద్రవ్యోల్బణాన్ని నియంత్రించుటకు వీలుంటుంది.

3. ఇతర చర్యలు (Other Measures): ఇతర చర్యల క్రింద ముఖ్యంగా మూడింటిని పేర్కొనవచ్చు. (ఎ) ఉత్పత్తి విస్తీర్ణత, (బి) వేతన విధానం, (సి) ధర నియంత్రణ, రేషనింగ్.

(ఎ) ఉత్పత్తి విస్తీర్ణత: దేశంలో ఉత్పత్తిని పెంచుట ద్రవ్యోల్బణం అదుపు చేయుటకు మంచి విరుగుడు సాధనం. పెరుగుచున్న వస్తు సేవల డిమాండ్ తో పాటు వస్తోత్పత్తి కూడా పెరిగితే ధరలు పెరిగేందుకు అవకాశముండదు. అయితే ఉత్పత్తిని పెంచాలంటే ఉత్పత్తి కారకాల వాడకం పెంచాలి. అప్పుడు వాటికి గల డిమాండ్ పెరిగి వాటి ధరలు పెరుగుతాయి. వాటితో ద్రవ్యాదాయం, కొనుగోలు శక్తి పెరిగి ధరలు మరల పెరుగుతాయి. కనుక ఉత్పత్తి కారకాల ధరలు, ముఖ్యంగా శ్రామిక వేతనాలు పెరగకుండా తగుచర్యలు తీసుకుంటూ ఉత్పత్తిని పెంచితే ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టడానికి వీలుంటుంది. ముఖ్యంగా ప్రజలు ఎక్కువగా డిమాండ్ చేసే వినియోగ వస్తువుల ఉత్పత్తి పరిమాణాన్ని పెంచాలి.

(బి) వేతన విధానం: ద్రవ్యోల్బణాన్ని నియంత్రించడానికి వేతన ధర స్థంబన ఒక పద్ధతిగా వాడబడుతుంది. వేతనాలు పెరగడం వల్ల ఉత్పత్తి వ్యయం పెరిగిందని, వస్తువుల ధరలు పెంచుతారు. వస్తువుల ధరలు పెరిగాయి కనుక వేతనాలు పెంచాలని కార్మిక సంఘాలు వేతనాలు పెంచే వరకు ఆందోళన చేస్తాయి. ఈ విధంగా వేతనాలు, ధరలు ఒకదానికొకటి వెంటాడతాయి. ధరలను లక స్థాయి వద్ద స్థిరీకరించడానికి వేతన స్థంబన (Wage Friez) అవసరమౌతుంది. ద్రవ్యోల్బణం తర్వాత ఆ స్థాయిలో ధరలను స్థిరీకరిస్తే అవి హెచ్చు స్థాయిలో ఉంటాయి. ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం వద్ద వాటిని స్థిరీకరిస్తే ధరలు తక్కువ స్థాయిలో ఉంటాయి. ఇది ఒక సమస్య అవుతుంది. అయితే శ్రమ ఉత్పాదికత పెరిగినప్పుడు వేతనాన్ని పెంచిన ధరలు పెరగవు.

(సి) ధర నియంత్రణ, రేషనింగ్: ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులున్నప్పుడు అధిక సమిష్టి డిమాండ్ ను తగ్గించడానికి అత్యవసర వస్తువుల ధరలను నిర్ణయించడం, కొరతగా ఉన్న వస్తువులను రేషనింగ్ ద్వారా సప్లయి చేయడం ప్రత్యక్ష చర్యలలో ముఖ్యమైనవి. రెండో ప్రపంచ యుద్ధ సమయంలో ఇంగ్లాండు, అమెరికా దేశాలలో ఏర్పడిన ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టడానికి ధర నియంత్రణ, రేషనింగ్ పద్ధతిని అనుసరించారు. ప్రజలలో ఉన్న క్రమశిక్షణ, ప్రభుత్వ యంత్రాంగములో గల నీతి, సామర్థ్యం వలన ఈ పద్ధతి అక్కడ విజయవంతమైనది. మన దేశంలో ఇది విజయవంతం కాలేదు. దీనికి కారణం ప్రజలలో క్రమశిక్షణా రాహిత్యం, ప్రభుత్వ అసమర్థత, అసామర్థ్యం అధికారుల కర్తవ్య పాలనాలోపం, నిజాయితీ లోపం మొదలగునవి.

11.8 భారతదేశంలో ద్రవ్యోల్బణం:

2001-02 సంవత్సరంలో పాయింట్ నుండి పాయింట్ కు ద్రవ్యోల్బణ రేటు 4-9 శాతం ఉంది. టోకు ధర సూచీ ఆధారంగా ఇది నిర్ణయించబడింది. ఇందులో సగానికి పైగా పెట్రోలు ధరలు పెరగడం వలన పెరిగినట్లు చెబుతోంది. ద్రవ్యోల్బణం నిర్ణయించడానికి మూడు రంగాల్లో గల ద్రవ్యోల్బణం రేటును తీసుకుంటారు.

1. ప్రాథమిక వస్తు సముదాయం
2. ఉత్పత్తి వస్తు సముదాయం
3. చమురు విద్యుత్తు, వెలుగు మరియు లూబ్రికేంట్స్ సముదాయం

ప్రక్కన సమర్పించిన టేబుల్ లో మరింత విశదీకరించడం జరిగింది. పాత సిరీస్ లో (1970 - 71 సూచీ) 360 వస్తువులను తీసుకోగా, కొత్త సిరీస్ లో (1989) 449 వస్తువులను తీసుకొనడం జరిగింది.

11.9 సారాంశం:

స్థూల అర్థ శాస్త్ర అధ్యయనంలో ద్రవ్యోల్బణ భావన చాలా ప్రాధాన్యతను కలిగి ఉన్నది. దీనికి ఒక సమగ్రమైన, నిర్దిష్టమైన నిర్వచనం లేదు. అయినా అనేక మంది ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు వారివారి దృక్పథంతో ద్రవ్యోల్బణం నిర్వచించారు. సమిష్ట సప్లయికి మించిన సమిష్టి డిమాండ్ ఆర్థికవ్యవస్థలో ఉన్నప్పుడు వస్తువుల ధరలు పెరుగుతాయి. ఇది ద్రవ్యోల్బణంనకు దారి తీస్తుంది. ఈ స్థితిలో వస్తు, సేవల ధరలు నిర్విరామంగా పెరుగుతుంటాయి.

ద్రవ్యోల్బణం వేగాన్ని బట్టి, ప్రేరణను బట్టి, సంభవించే కాలాన్ని బట్టి, విస్తరణను బట్టి, స్వభావాన్ని బట్టి వివిధ రకాలుగా వర్గీకరించబడ్డాయి. వీటిలో డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం, వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం, ద్రవ్యోల్బణ విరామం అనే భావనలు ముఖ్యమైనవి. ఆర్థిక వ్యవస్థలో గల సమిష్టి డిమాండ్, సమిష్టి సప్లయి కన్నా ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఇట్టి విరామమేర్పడి ధరలు పెరుగుతాయి. ఇట్టి స్థితి సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఏర్పడిన తరువాత వస్తుందనేది J. M. కీన్స్ అభిప్రాయం.

ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడడానికి అనేక పరిస్థితులు తోడ్పడతాయి. చలామణిలోని ద్రవ్య సప్లయి పెరగడం, జనాభా పెరిగి వస్తు సేవలకు డిమాండ్ పెరగడం వన్నులు ఎగవేత, బ్యాంకులిచ్చే పరపతి ద్రవ్యం పెరగడం మొదలైన కారణాలు మూలంగా ద్రవ్యోల్బణమేర్పడుతుంది.

దేశంలో ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులేర్పడప్పుడు ఆర్థికవ్యవస్థలోని అన్ని రంగాలు, అన్ని వర్గాలకు చెందిన ప్రజలు వారి ఆదాయాలు ప్రభావితమౌతాయి. కొన్ని అవాంఛనీయ పరిణామాలు చోటు చేసుకుంటాయి. కనుక ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితిని వీలైనంత త్వరగా అదుపు చేయాలి. నిజ ద్రవ్యోల్బణం ప్రభుత్వ అంచనాలు తీరు మార్చేస్తుంది.

సాధారణంగా ద్రవ్యపరమైన చర్యలు, కోశపరమైన చర్యలు అనేక ఇతర చర్యల ద్వారా ద్రవ్యోల్బణంను నియంత్రిస్తారు. ఫిల్లిప్స్ రేఖ సహాయంతో సప్లయికి సంబంధించిన ద్రవ్యోల్బణంను, వేతన రేటుకు, శ్రామికుల నిరుద్యోగ రేటుకు గల సంబంధం తెలుసుకొనవచ్చును.

11.10 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు:

1. ద్రవ్యోల్బణంను నిర్వచించి, అది ఎన్ని రకములో తెల్పుము?

(Hint) సమాజం యొక్క ద్రవ్యాదాయం, దాని వాస్తవ లేక నిజాదాయం కన్న (వస్తు, సేవల విలువ) కన్నా ఎక్కువగా ఉండే స్థితిని ద్రవ్యోల్బణంగా నిర్వచించవచ్చును. ద్రవ్యోల్బణం ప్రాకే, నడిచే, పరుగెత్తే, అతి వేగంగా పరిగెత్తే ద్రవ్యోల్బణంగా ధ్రానంగా వర్గీకరించబడ్డ. వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం, డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం అని పలురకాల ద్రవ్యోల్బణాలు సిద్ధాంతపరంగా ఉన్నాయి. వీటన్నింటిని గూర్చిన వివరణ పై అధ్యాయంలో ఇవ్వబడింది.

2. ద్రవ్యోల్బణ మనునది సంపూర్ణ ఉద్యోగితపరమైన అంశము, వివరింపుము?

(Hints) ఇది ద్రవ్యోల్బణమును గూర్చి 'కీన్స్' పలికిన మాట. కీన్స్ ఉద్దేశం ప్రకారం సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఏర్పడిన తరువాత కూడా ద్రవ్య విస్తరణ జరిగితే ఆర్థికవ్యవస్థలో ద్రవ్యోల్బణమేర్పడుతుందని కీన్స్ అభిప్రాయపడి యున్నాడు. సంపూర్ణ ఉద్యోగిత ఏర్పడడానికి ముందు కూడా ద్రవ్యోల్బణ మేర్పడుతుందనే అభిప్రాయంతో కీన్స్ ఏకీభవించాడు. అయితే సంపూర్ణ ఉద్యోగిత సిద్ధించాక ఏర్పడేది నిజమైన ద్రవ్యోల్బణమనునది ఆయన వాదన.

3. ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణ పద్ధతులను వివరింపుము.

(Hints) ద్రవ్యోల్బణమనునది ఒక క్లిష్టమైన అంశము. దీనిని అదుపు చేయడానికి ఒక సమగ్ర క్రియాపూర్వకమైన

ప్రణాళిక అవసరం. ఈ కార్యక్రమములో 1. ద్రవ్యపరమైన, 2. కోశపరమైన, 3. ఇతర చర్యలు ముఖ్యభాగాలు కావాలి. ఈ పద్ధతులన్నింటికీ సంబంధించిన వివరణ ఈ అధ్యాయంలో పైన ఇవ్వబడినది.

11.11 ముఖ్యపదాలు:

- ఎ) రిఫ్లేషన్ (Reflation) : ఆర్థికమతాద్యపు స్థితి నుండి పునర్జీవింపజేయడానికి ప్రభుత్వం ఉద్దేశపూర్వకంగానే ధరలు పెంచే పద్ధతి.
- బి) ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం (Deflation) : ధరలు క్షీణించే స్థితిని ప్రతి ద్రవ్యోల్బణం అంటారు. ధరలతోపాటు ఈ స్థితిలో ప్రజల ఆదాయం ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా స్థాయిలు కూడా క్షీణిస్తాయి.
- సి) డిజిన్ ఇన్ఫ్లేషన్ (Disinflation) : ఆర్థికవ్యవస్థలోని ఆదాయ ఉద్యోగిత స్థాయిలు తగ్గకుండా, ధరలు తగ్గించడానికి ప్రభుత్వం తీసుకునే చర్యలు ఫలితంగా ద్రవ్యోల్బణం తగ్గే స్థితి.
- డి) సంపూర్ణోద్యోగిత (Fullemployment) : ఇది కీన్స్ ప్రతిపాదించిన భావన. ఒక ఆర్థికవ్యవస్థలోని సమిష్టి లేక మొత్తం డిమాండ్, సమిష్టి సప్లయ లేక మొత్తం సప్లయకి సమానమైనప్పుడు ఉండే స్థితి సంపూర్ణోద్యోగిత స్థితి అనబడుతుంది.
- ఇ) సహజ రేటు నిరుద్యోగము : Natural Rate of Unemployment
- ఎఫ్) Transisting Inflation

11.12 చదువవలసిన ఇతర పుస్తకాలు:

1. Ackly, G. Macro Economic Theory and Policy Macmthan, Newyork 1978.
2. Dormtmsch, Fischer and Start, Macro Economics, Tata Mocran Fill Publishing Company, New Delhi, 2002.
3. Gordon, R and S.G. Tarris, Macro Economics, Addison Wesley and Newyiry, 1998.
4. Reddy, Y. V. A. Revrien Monetary and Fiscal Sector Reforms in India, UBSPD, New Delhi, 2000.

ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతాలు

12.0 ఉద్దేశాలు - లక్ష్యాలు:

గత భాగంలో మనం ద్రవ్యోల్బణం, ద్రవ్యోల్బణాలలో రకాలు, ద్రవ్యోల్బణానికి కారణాలు, ద్రవ్యోల్బణ నివారణ చర్యలను గురించి తెలుసుకున్నాం. ఈ భాగంలో మనం ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతాలను తెలుసుకోబోతున్నాం. ఈ భాగం పూర్తయ్యేసరికి మీరు క్రింది విషయాలను అవగాహన చేసుకుంటారు.

1. డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం
2. వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం
3. మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణం
4. స్టాగ్ ఫ్లేషన్
5. ఫిలిప్స్ రేఖ

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 12.1 విషయ పరిచయం
- 12.2 ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతాలు
  - 12.2.1 డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం
  - 10.2.2 వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం
  - 10.2.3 మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణం
- 12.3 స్టాగ్ ఫ్లేషన్
- 12.4 ఫిలిప్స్ రేఖ
- 12.5 దీర్ఘకాలిక ఫిలిప్స్ రేఖ
  - 12.5.1 సహజ నిరుద్యోగిత రేటు
- 12.6 సారాంశము
- 12.7 గుర్తుంచుకోవలసిన విషయాలు
- 12.8 ముఖ్య పదాలు
- 12.9 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు
- 12.10 చదువవలసిన పుస్తకాలు

12.1 విషయ పరిచయం:

ప్రపంచంలోని అనేక ఆర్థికవ్యవస్థలు ప్రస్తుత కాలంలో ఎదుర్కొంటున్న స్థూల ఆర్థిక సమస్యలలో ద్రవ్యోల్బణం ఒకటి. ఇది అనేక రకాలుగా ఆర్థిక వ్యవస్థను, ప్రజల జీవన విధానాన్ని, సంక్షేమాన్ని తీవ్రంగా ప్రభావం చేస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వివిధ రంగాల ఉత్పత్తి మీద, పంపిణీ మీద ప్రభావం చూపిస్తుంది. ప్రభుత్వ బడ్జెట్ కేటాయింపులో మార్పులను కూడా కలుగజేస్తుంది. ద్రవ్యంతో వ్యవహారాలు జరుపుకునే ఆర్థికవ్యవస్థలలో ధరలలోని మార్పులులేక ద్రవ్య విలువలోని మార్పులు

ఎంతో ప్రాధాన్యతను కలిగి ఉంటాయి. అందువల్లనే ద్రవ్యోల్బణానికి సంబంధించిన సిద్ధాంతాలను కూడా ప్రతిపాదించటం జరిగింది.

అర్థశాస్త్ర చరిత్ర గమనిస్తే ప్రపంచంలోని ఆర్థికవ్యవస్థలు ఎదుర్కొనే ముఖ్య సమస్య ద్రవ్యోల్బణం. ద్రవ్యోల్బణం వివిధ దేశాల్లో, భిన్న ఆర్థిక రంగాల్లో, వివిధ స్థాయిల్లో ప్రభావాన్ని చూపటం జరుగుతుంది. ద్రవ్యోల్బణం అనేది స్థూల జాతీయ సమస్య. ద్రవ్యోల్బణం వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థల్లో కొన్ని వర్గాలు నష్టపోతుంటే, మరికొన్ని వర్గాలు లాభిస్తూ, ఆర్థిక వ్యవస్థ అనిశ్చిత పరిస్థితికి గురి అవుతూ ఉంటుంది. ఈ సమస్యను విశ్లేషించటానికి శాస్త్రీయ పరిశోధనలు కొనసాగాయి. ఈ పరిశోధనల ఫలితంగా వెలువడ్డ వివిధ సిద్ధాంతాలను, స్టాగ్ ఫ్లేషన్ మరియు ఫిలిప్స్ రేఖను గురించి ఇప్పుడు తెలుసుకుందాం. ఈ విశ్లేషణలు తెలుసుకున్నట్లయితే ఆర్థికవ్యవస్థలను ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితి నుంచి ఆర్థిక స్థిరత్వాన్ని సాధించటానికి అవకాశం ఏర్పడుతుంది.

12.2 ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతాలు:

ధరల్లో నిర్విరామంగా వచ్చే పెరుగుదల లేదా ద్రవ్యోల్బణానికి కారణాలు అనేకం కలవు. అయితే ఈ కారణాలను స్థూలంగా రెండుగా చెప్పవచ్చు. ఒకటి డిమాండుకు సంబంధించినవి అయితే రెండోది సప్లయకి సంబంధించిన కారణాలు. ఈ కారణాల ప్రాతిపదిక పై ఆధారపడి రూపొందించిన సిద్ధాంతాలు మూడుగా చెప్పవచ్చు. అవి:

1. డిమాండు ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం
2. సప్లయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం
3. మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణం

ఈ మూడు సిద్ధాంతాలను మనం ఇప్పుడు వివరంగా తెలుసుకుందాం.

12.2.1 డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం: ద్రవ్యోల్బణానికి ముఖ్య కారణం వస్తు సేవలకు డిమాండ్ అధికంగా ఉండటం. మార్కెట్లో వస్తు సేవల స్థిరంగా ఉండటం వల్ల లేదా పెరుగుదల స్వల్పంగా ఉండి, ఆ వస్తు సేవల డిమాండ్ శ్రేష్టగతిన పెరుగుచున్నట్లయితే వస్తు సేవల ధరలు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. ఆర్థికవ్యవస్థలో వస్తుసేవలకున్న సమిష్టి డిమాండ్, వాటి సమిష్టి సప్లయ కన్నా ఎక్కువగా ఉండటం వలన సాధారణ ధరల స్థాయి పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం పెరుగుతుంది. ఈ విధంగా ఏర్పడే ద్రవ్యోల్బణాన్ని డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం అని అంటారు. వస్తు సేవల సమిష్టి డిమాండ్ వేగంగా పెరగడానికి అనేక కారణాలు దోహదం చేస్తాయి. అవి:

- ఎ) వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదల, బి) పెట్టుబడిలో పెరుగుదల, సి) ప్రభుత్వ వ్యయంలో పెరుగుదల, డి) నికర ఎగుమతుల్లో పెరుగుదల అని నాలుగు రకాలుగా చెప్పవచ్చు.

ఎ) వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదల: ప్రజల వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదల వల్ల సమిష్టి డిమాండ్ పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడవచ్చు. ప్రజలు వినియోగ వ్యయంలో పెరుగుదలకు i) ప్రజల సంపదలో పెరుగుదల, ii) వినియోగదారులు భవిష్యత్తులో ధరలు పెరుగుతాయని భావించి, ప్రస్తుతం ఎక్కువగా కొనుగోలు చేయుట, iii) వినియోగదారుల ఋణగ్రస్తత, iv) వినియోగ వస్తువుల పై పన్నుల పెరుగుదల, v) ప్రజలు ఆదాయ స్థాయిలో పెరుగుదల మొదలైన అనేక కారణాలు ప్రభావితం చేస్తాయి. వినియోగ వ్యయం పెరిగినందున సమిష్టి డిమాండు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడవచ్చు.

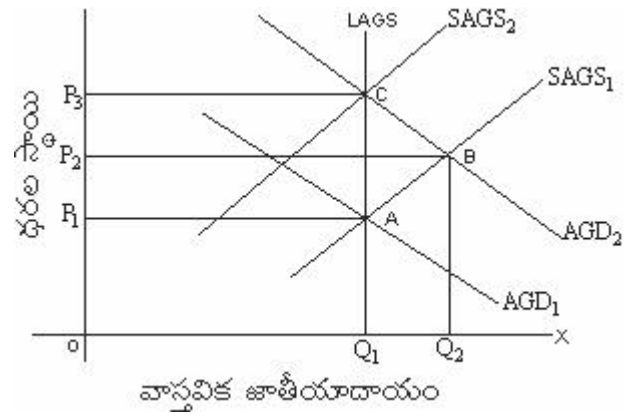
బి) పెట్టుబడిలో పెరుగుదల: ఆర్థికవ్యవస్థలో ప్రైవేటు పెట్టుబడి పెరిగినందువల్ల సమిష్టి డిమాండు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడవచ్చు. పెట్టుబడి పెరగడానికి వివిధ రకాలైన అంశాలు కారణమౌతాయి. అవి i) వడ్డీరేట్లలో తగ్గుదల వల్ల పెట్టుబడి పెరగవచ్చు, ii) భవిష్యత్తులో లాభాలు పెరుగుతాయని పెట్టుబడిదారులు భావించినందున పెట్టుబడి పెరగవచ్చు, iii) వ్యాపార వన్నులను విధించినందున పెట్టుబడి పెరగవచ్చును, iv) సాంకేతిక పరిజ్ఞానం విస్తృతమైనందున, అధునాతన యంత్ర సామాగ్రి కొనుగోలు కోసం పెట్టుబడి పెరగవచ్చు, v) పరిశ్రమల్లో మిగులు శక్తి ఉన్నందున పెట్టుబడిలో పెరుగుదల సంభవించవచ్చు. ఒక పరిశ్రమలో ఉత్పత్తి కారకాల సామర్థ్యం గరిష్ట స్థాయికి చేరుస్తున్న తరువాత కూడా మార్కెట్లో మిగిలియున్న డిమాండ్కు సరిపడు వస్తుసేవల ఉత్పత్తి చేయలేకపోవటం వలన ఉత్పత్తి కారకాల మార్కెట్లో కారకాలకు మధ్య పోటీకి దారి లేస్తుంది. తద్వారా కారకాల ధరలు పెరిగి ఆ మేరకు పెరిగిన అధనపు ధరల భారాన్ని వినియోగదారుల పై నెట్టివేయటం జరుగుతుంది.

సి) ప్రభుత్వ పెట్టుబడిలో పెరుగుదల: ప్రభుత్వము చేసే వ్యయం ప్రేరిత పెట్టుబడిలో పెరుగుదల కూడా సమిష్టి డిమాండ్ పెరుగుదలకు కారణం కావచ్చు. ప్రభుత్వం వ్యయం చేయగల సామర్థ్యం పెరిగినట్లయితే, ప్రభుత్వ పెట్టుబడి పెరిగి ధరలలో పెరుగుదల సంభవించవచ్చు.

డి) నికర ఎగుమతి వ్యయంలో పెరుగుదల: ఒక దేశ ఎగుమతులు పెరిగినట్లయితే, ఎగుమతుల పై పెట్టుబడి వల్ల స్వదేశంలో ఆదాయం పెరుగుతుంది. కాని ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువులు ఎగుమతి కావటం వల్ల స్వదేశ వినియోగానికి వస్తుసేవలు కొరతగా లభ్యమవుతాయి. అందువల్ల సమిష్టి డిమాండ్ పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడవచ్చు. ఈ విధంగా వివిధ అంశాల వల్ల సమిష్టి డిమాండ్ పెరిగి ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులకు దారితీస్తుందని డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం తెలుపుతుంది.

సమిష్టి సప్లయ, సమిష్టి డిమాండ్ రేఖల ద్వారా వివరణ:

డిమాండ్ను ప్రభావితం చేసే అంశాలను మనం తెలుసుకున్నాము. డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణాన్ని సమిష్టి సప్లయ, సమిష్టి డిమాండ్ల ద్వారా కింది రేఖా పటం 12.1లో చూపటం జరిగింది.

పటం 12.1

పై పటం 12.1లో ప్రారంభ సమిష్టి సప్లయ రేఖ SAGS, సమిష్టి డిమాండు రేఖ AGD, ఈ రెండు రేఖలు ఖండించుకున్న (AGD₁ = SAGS₁) దగ్గర నిర్ణయమైన ధర P₁ సమిష్టి డిమాండు పెరిగినందున (డిమాండును

నిర్ణయించే అంశాలు ఇంతకు ముందే తెలుసుకున్నాం) సమిష్టి డిమాండు రేఖ AGD_2 కు పెరిగింది. కాబట్టి ధరల స్థాయి P_1 నుంచి P_2 కు పెరిగింది. ధరలు పెరిగినందున వాస్తవిక వేతనం తగ్గిందని శ్రామికులు గుర్తించటం వల్ల వేతన పెరుగుదలకు సంబంధించిన ఒప్పందాలు చోటు చేసుకుంటాయి. తత్ఫలితంగా సమిష్టి సప్లయ రేఖ $SAGS_1$ నుంచి $SAGS_2$ కు మారుతుంది. అందుచేత నూతన సప్లయ, డిమాండ్ రేఖలైన $SAGS_2$, AGD_2 రేఖలు ఖండించుకున్న దగ్గర సమతౌల్యం ఏర్పడి ధర P_3 కు పెరుగుతుంది.

డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం విశ్లేషణను బట్టి స్వల్పకాలంలో, డిమాండులో వచ్చిన పెరుగుదల వల్ల ధరలు, వాస్తవిక ఉత్పత్తి పెరుగుతుంది. కాని దీర్ఘకాలంలో కేవలం ధరలే పెరుగుతాయి. అందువల్ల దీర్ఘకాలిక సమిష్టి సప్లయ రేఖ (LAGS) X - అక్షానికి సమానాంతరంగా ఉంటుంది.

12.2.2 వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం: 1950వ సంవత్సరానికి పూర్వం ద్రవ్యోల్బణానికి సంబంధించిన విశ్లేషణ ప్రముఖంగా డిమాండు ప్రేరిత విశ్లేషణ పైనే కొనసాగింది. 1950వ సంవత్సరంలో Martin Bronfenbrennev మరియు F.D. Holzman మొదలైన శాస్త్రవేత్తలు వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం అనే నూతన భావనను ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. రెండో ప్రపంచ యుద్ధం కాలంలో మరియు యుద్ధానంతరం వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం సిద్ధాంతం ప్రచురణలోకి వచ్చింది. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ధరల్లో వచ్చే పెరుగుదలకు లేదా ద్రవ్యోల్బణానికి కారణం ఉత్పత్తి వ్యయాల్లో వచ్చే పెరుగుదల. ఈ రకమైన ద్రవ్యోల్బణం నూతనమైనదేం కాదు. మధ్య యుగ కాలంలో వ్యయప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం ఉన్నట్లుగా గుర్తించబడింది. తిరిగి 1950వ దశకం మరియు 1970వ దశకంలోనూ వ్యయప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణాన్ని గమనించవచ్చు. ఉత్పత్తి వ్యయాలు పెరిగినందున ధరలు పెరుగుతాయని ఈ సిద్ధాంతం తెలుపుతుంది. వ్యయప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుటకు ముఖ్య కారణాలు మూడుగా చెప్పవచ్చు.

1) శ్రామికుల వేతనాలు పెరగడం: ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలో వేతనాలు మార్కెట్ శక్తుల వల్ల నిర్ణయం కావటం లేదు. మార్కెట్లో వచ్చే మార్పులకు అనుగుణంగా వేతనాలు సర్దుబాట్లు జరగటం లేదు. డిమాండు, సప్లయల పై ఆధారపడి వేతనాలలో మార్పులు జరుగుట లేదు. ఆధునిక సమాజంలో కార్మిక సంఘాల పాత్ర ఎక్కువగా ఉన్నది. కార్మిక సంఘాలు కలసికట్టుగా పోరాడటం వల్ల, జీవన వ్యయం పెరిగినందున కార్మిక సంఘాలు పోరాడి వేతనాలు పెంచుకోవటం వల్ల, పటిష్టమైన కార్మిక సంఘాలున్నట్లయితే అవి సమ్మెలు, ఫెర్రాక్లు చేస్తాయనే భయంతో యజమాన్యాలు వేతనాలు పెంచటం వల్ల వేతనాలు పెంచటం జరుగుతుంది.

కార్మిక వేతనాలు పెరిగినచో, ఆ పరిమాణంలో ఉత్పాదకతా శక్తి పెరగనట్లయితే ఉత్పత్తి వ్యయం పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. వేతన పెరుగుదల కంటే ధరల పెరుగుదల తక్కువగా ఉన్నట్లయితే ధరలు నిరంతరం పెరుగుతూ ఉంటాయి.

2) వ్యాపార వేత్తలు అదనపు లాభాలు ఆర్జించటం: వ్యాపారవేత్తలు లేదా పారిశ్రామికవేత్తలు లేదా పెట్టుబడిదారులు వారు పొందే లాభాలను పెంచుకోవటం కోసం ప్రయత్నిస్తూ ఉంటారు. గుత్తాధికారం వల్ల అధిక ధరలను నిర్ణయించగలిగే సామర్థ్యం వల్ల వీరు ఎక్కువ ధర విధించి అధిక లాభాలను పొందుతారు. అందుచేత లాభాలు పెరిగినందువల్ల ధరలు పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. ఏకస్వామ్యం మరియు పరిమితస్వామ్యం ఉన్న ఆర్థికవ్యవస్థలో ఉత్పత్తి వ్యయాలు కాని లేక డిమాండ్లో పెరుగుదలతో సంబంధం లేకుండా ధరలను పెంచుకునే అవకాశం ఉత్పత్తిదారులకు ఉంటుంది. ఈ రకంగా విధించే ధరలను అధికృత ధరల విధానం (Administrative Price) అని

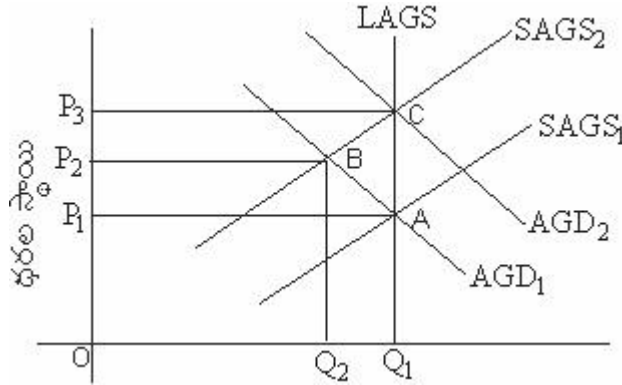
అంటారు. వీటినే Mark-up ధరలు అని పేర్కొంటారు.

వేతనాల్లో పెరుగుదల వల్ల లేదా లాభాల్లో వచ్చే పెరుగుదల వల్ల వ్యయాలు పెరిగి ఏర్పడే వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణాన్నే వేతన ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం లేదా లాభ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం అని కూడా అనవచ్చును.

3) ముడి పదార్థాల ధరలు పెరగటం: ఆర్థికవ్యవస్థలో ముడి పదార్థాలు మరియు ఇతర ఉత్పాదకాల వ్యయం పెరిగినప్పుడు కూడా సాధారణ ధరల స్థాయి పెరుగుతుంది. ముడి పదార్థాలను వివిధ రకాలైన పరిశ్రమలలో ఉపయోగించటం వలన ఏదైనా ఒక రంగంలో వాటి ధరలు పెరిగితే దాని ప్రభావం వలన ఇతర రంగంలో కూడా ధరలు పెరుగుతాయి. అంతేగాక ఏదైనా కారణాల వలన ముడిపదార్థాలు సప్లయలో కొరత ఏర్పడినప్పుడు వాటి కొనుగోలుదారుల మధ్య పోటీ ఏర్పడి ధరలు పెరుగుతాయి.

సమిష్టి సప్లయ, సమిష్టి డిమాండ్ రేఖల ద్వారా వివరణ: సప్లయ చేయటానికయ్యే ఉత్పత్తి వ్యయాలు పెరగటం వల్ల ఏర్పడే ద్రవ్యోల్బణాన్ని వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం అంటాము. వ్యయాన్ని ప్రభావితం చేసే అంశాలు మనం చదువుకున్నాం. వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణాన్ని క్రింది రేఖాపటం 12.2లో విశ్లేషించటం జరిగింది.

పటం - 12.2

వాస్తవిక జాతీయాదాయం

ఆర్థికవ్యవస్థలో ప్రారంభ సమిష్టి సప్లయ $SAGS_1$, సమిష్టి డిమాండు AGD_1 రేఖలు ఖండించుకున్న బిందువైన A వద్ద నిర్ణయమైన ధర P_1 ఆర్థికవ్యవస్థలో గుర్తింపబడతూ ఉన్న వల్ల లేదా కార్మిక సంఘాల ప్రభావం వల్ల స్వల్పకాలంలో సమిష్టి సప్లయ రేఖ $SAGS_1$ నుండి $SAGS_2$ కు మారినందున భావిద్దాం. సమిష్టి సప్లయ పెరిగినందున ఏర్పడే సమతౌల్య బిందువు B వద్ద ధర P_2 అంటే ధర P_1 నుంచి P_2 కు పెరిగింది. అయితే వాస్తవిక ఉత్పత్తిని గమనిస్తే మొదట Q_1 ఉండగా ప్రస్తుతం Q_1 నుంచి Q_2 కు తగ్గింది. ఉత్పత్తి తగ్గినందున ఏర్పడే నిరుద్యోగ సమస్యను పరిష్కరించే ఉద్దేశంతో వ్యయం చేయవలసి వస్తుంది. ప్రభుత్వ వ్యయం పెరిగినందున సమిష్టి డిమాండ్ AGD_1 నుండి AGD_2 కు పెరుగుతుంది. ప్రస్తుతం $SAGS_2$ రేఖ AGD_2 రేఖ కండించుకున్న C సమతౌల్య బిందువు వద్ద మరలా ధర P_3 కి పెరుగుతుంది. ఈ విధంగా వ్యయాల వల్ల ప్రేరితమై ధరల స్థాయి క్రమంగా పెరుగుతుంది.

12.2.3 మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణం: మనం ఇంతవరకు ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతాలైన డిమాండు ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం, వ్యయప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణాలను గురించి తెలుసుకున్నాం. అయిననూ ద్రవ్యోల్బణానికి మూల కారణాలను కనుగొనే ప్రక్రియ

కొనసాగింది. ద్రవ్యోల్బణానికి డిమాండ్ పరమైన అంశాలు కారణమా? లేక సప్లయ పరమైన అంశాలు కారణమా? లేక డిమాండ్ మరియు సప్లయకి సంబంధించిన అంశాలు మొత్తంగా కారణమా? అనే విశ్లేషణ కొనసాగింది. అనేకమంది ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు ద్రవ్యోల్బణానికి కేవలం డిమాండ్ ప్రేరిత శక్తులు లేదా సప్లయ ప్రేరిత శక్తులు కాక ఈ రెండు శక్తులు ఉమ్మడిగా ధరల పెరుగుదలకు కారణం అని భావించి దీనిని మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణం అని పిలవటం జరిగింది. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం మొదట ద్రవ్యోల్బణానికి డిమాండ్ ప్రేరితమైతే తరువాత సప్లయ శర్తులు సహకరించి ధరలు పెరుగుతాయని, అదే విధంగా సప్లయ ద్వారా ప్రేరితమైతే తరువాత డిమాండ్ శక్తులు సహకరిస్తాయని ఈ సిద్ధాంతం తెలియజేస్తుంది. కావున డిమాండ్, సప్లయ శక్తులు ఉమ్మడిగా ద్రవ్యోల్బణానికి కారణం అని ఈ సిద్ధాంతం వివరిస్తుంది. కాబట్టి దీనిని మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణం అంటాము.

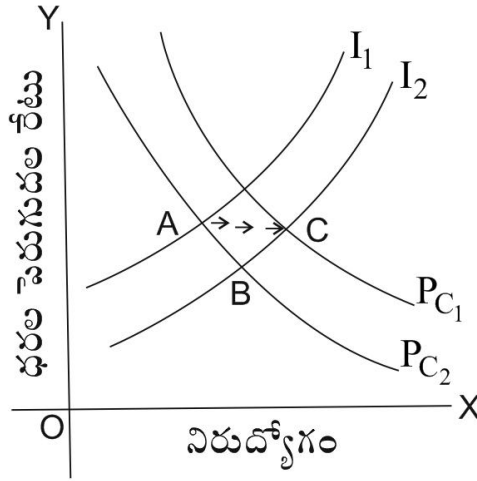
మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణ స్వభావాన్ని ఒక ఉదాహరణగా పరిశీలిద్దాం. ఆర్థికవ్యవస్థలో పటిష్టమైన కార్మిక సంఘాల ప్రభావం చేత వేతనాలు పెరిగాయి అని భావిద్దాం. వేతనాలు పెరగటం వల్ల ఉత్పత్తి వ్యయం పెరుగుతుంది. కాబట్టి ధరల స్థాయి పెరుగుతుంది. ధరలో పెరిగినందున ప్రజల వాస్తవిక ఆదాయం తగ్గుతుంది. ఉత్పత్తి వ్యయాలు పెరగడం వల్ల లాభాలు తగ్గి పెట్టుబడి తగ్గి తత్ఫలితంగా ఉద్యోగితాస్థాయి తగ్గుతుంది. ఆర్థికవ్యవస్థలో నిరుద్యోగిత ఏర్పడి తిరోగమన దిశలో ఉన్నప్పుడు దాన్ని ఎదుర్కొనటానికి ప్రభుత్వం చర్యలను చేపడుతుంది. ప్రభుత్వం అవలంబించే ద్రవ్య, కోశ సంబంధమైన చర్యల కారణంగా సమిష్టి డిమాండు పెరుగుతుంది. సమిష్టి డిమాండు పెరిగినందు వల్ల ఆ ప్రభావం మరల ధరల పెరుగుదలకు దారి తీస్తుంది. ఈ విధంగా సమిష్టి సప్లయ, సమిష్టి డిమాండ్లు ఒకదాని పై ఒకటి ప్రభావితమౌతూ ధరల పెరుగుదలకు దారి తీస్తాయని మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం వివరిస్తుంది.

12.3 స్టాగ్ ఫ్లేషన్ లేదా స్తబ్దతతో కూడిన ద్రవ్యోల్బణం:

Stagflation అనే పదంలో stag అంటే Stagnation (స్తబ్దత) మరియు Flation అంటే Inflation (ద్రవ్యోల్బణం) అనే రెండు పదాల కలయిక వల్ల రూపొందిన నూతన భావనయే స్టాగ్ ఫ్లేషన్ లేదా స్తబ్దతతో కూడిన ద్రవ్యోల్బణం. గతంలో ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు అధిక నిరుద్యోగం, అధిక ద్రవ్యోల్బణం అనేవి ఒకేసారి ఆర్థికవ్యవస్థలో ఉండే విషయాలు కాదు అని భావించారు. 1970వ సంవత్సరం ప్రారంభము వరకు అన్ని ప్రభుత్వాలు నిరుద్యోగ సమస్యను పరిష్కరించుకోవాలంటే ఆర్థిక కార్యకలాపాల విస్తరణ కార్యక్రమాన్ని చేపట్టాలనే అభిప్రాయంలో ఉండేవి. అయితే ఇందుకు భిన్నంగా ఈ మధ్య కాలంలో ద్రవ్యోల్బణ భావనలో వస్తున్న విపరీత పరిస్థితి ఏమంటే ఒకవైపు ధరలు గణనీయంగా (substantial) పెరుగుతూ ఉంటే, రెండో వైపున ఉత్పత్తి తగ్గి నిరుద్యోగిత పెరగటం సంభవించింది. 1973, 1974 సం॥లో వివిధ దేశాల అనుభవాలు గమనిస్తే వేతనాలు లేదా ధరలలో అతి స్వల్ప తగ్గుదల లేదా తగ్గుదల లేకపోయినా ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితలు తీవ్రముగా తగ్గటం జరిగింది.

ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థలో, అందులోను అభివృద్ధి చెందిన పారిశ్రామిక ఆర్థికవ్యవస్థల్లో ధరలు, వేతనాలు ద్రవ్యోల్బణంతోపాటు గణనీయ (substantial) స్థాయిలో ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితలు తగ్గాయి. 1981-83 సం॥లో పశ్చిమ పారిశ్రామిక ప్రపంచమొత్తంలో స్తబ్దతతో కూడిన ద్రవ్యోల్బణం అంటే ధరలలో పెరుగుదలతోపాటు నిరుద్యోగిత స్థాయి పెరుగుదల సంభవించటం వల్ల చాలా అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు తమ ఆర్థిక విస్తరణను నిలుపుకోలేని పరిస్థితి ఏర్పడింది.

ఈ విధమైన పరిస్థితిని వివరించుట కోసం రెండు విధాలైన సిద్ధాంత వివరణలు (Theoretical Explanations) రూపొందించబడ్డాయి. మొదటి వివరణ ద్రవ్యోల్బణానికి, నిరుద్యోగానికి సంబంధాన్ని తెలిపిన ఫిలిప్స్ రేఖ, రెండవది ఫ్రెడ్రిక్. ఎ. వాన్ హేయక్ వివరణ ఆర్థిక మాంద్యంతో కూడిన ద్రవ్యోల్బణాన్ని ఫిలిప్స్ రేఖ ద్వారా పటం 12.3లో వివరించటం జరిగింది. రేఖాపటంలో X అక్షం పై నిరుద్యోగాన్ని Y అక్షంపై ధరల పెరుగుదల రేటును తీసుకున్నాము.

రేఖా పటం - 12.3

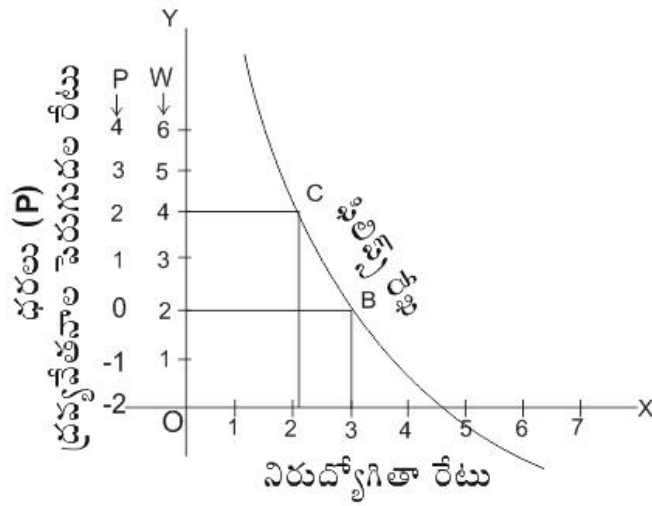
మొదట ఆర్థిక వ్యవస్థలో ధరల పెరుగుదల, నిరుద్యోగితా స్థాయిలు A వద్ద సమానమైనవి. ఈ స్థితి వద్ద ధరల పెరుగుదల ఎక్కువగా ఉందని, ధరలను తగ్గించుకోవాలనేది ప్రభుత్వ లక్ష్యము. ప్రభుత్వము, ద్రవ్య కోశ విధానాల ద్వారా ఆదాయము రేటును నామమాత్రంగా (Nominal Income) తగ్గించి ద్రవ్యోల్బణాన్ని అరికట్టాలి. కావున ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి (ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖలను గూర్చిన ఫిలిప్స్ రేఖలో వివరించాము) I_1 నుండి I_2 మారడం వల్ల తగ్గించవలసిన ధరల పెరుగుదల కంటే, ఫిలిప్స్ రేఖ PC_1 నుండి PC_2 కు మారటం వల్ల కలుగు ధరల పెరుగుదల రేటు A బిందువు వద్ద ధరల పెరుగుదల రేటు కన్నా ఎక్కువ. ఈ విశ్లేషణను బట్టి ఊహించిన మరియు వాస్తవిక ధరల స్థాయి పెరుగుదలలోని లోపం వల్లనే అధిక స్థాయి ద్రవ్యోల్బణం, అధిక స్థాయి నిరుద్యోగం కలుగుచున్నది. ప్రభుత్వ విధానాలు తగిన ప్రభావాన్ని చూపుతూ, ధరల పెరుగుదలను అదుపుచేయు సమయంలో ఊహించిన ధరల పెరుగుదల స్థాయి, వాస్తవిక ధరల స్థాయికి పెరుగుచున్నది. ఈ ధరల పెరుగుదలకు కారణమైన ఒత్తిడి ధరల పెరుగుదల తగ్గించగల నామమాత్రపు ఆదాయ పెరుగుదల ఒత్తిడి కంటే ఎక్కువ కావడం వల్ల ఆర్థికవ్యవస్థలో ధరలతోపాటు నిరుద్యోగం కూడా పెరుగుచున్నది.

12.4 ఫిలిప్స్ రేఖ:

ఆర్థికవ్యవస్థలో ద్రవ్యోల్బణం, నిరుద్యోగ సమస్యలు ముఖ్యమైన సమస్యలు, కీన్స్, శ్రీమతి జోన్ రాబిన్సన్లు వేత నియంత్రణ, ధరల నియంత్రణలు లేకుండా ధరల స్థిరీకరణ, సంపూర్ణోద్యోగితా లక్ష్యాలను సాధించే ప్రయత్నాలు చేశారు. కాని పరిశోధనలు నిరుద్యోగితకు ద్రవ్యోల్బణానికి వ్యతిరేఖ సంబంధం ఉన్నట్లు వెల్లడించారు.

A.W. ఫిలిప్స్ అనే శాస్త్రవేత్త 1861 నుంచి 1957 మధ్య కాలంలో బ్రిటన్ దేశంలోని నిరుద్యోగ రేట్లు, వేతన రేట్లను విశ్లేషణ చేశారు. ఈ ఫలితాలు నిరుద్యోగితకు, వేతనాలు రేట్లలో మార్పులకు విలోమ సంబంధం ఉన్నట్లు మరియు వక్రరేఖాత్మక సంబంధం ఉన్నట్లుగా తెలియజేశాయి. ఈ విధంగా రూపొందించిన రేఖనే ఫిలిప్స్ వక్రరేఖ అంటారు. ఫిలిప్స్ పరిశోధన ప్రకారం వేతనాలు నిశ్చలంగా ఉండాలంటే $2\frac{1}{2}\%$ నిరుద్యోగం ఉండాలని తెలియజేస్తాయి. శామ్యూల్సన్, సోలో అనే శాస్త్రవేత్తలు కూడా ఈ విధమైన అంచనాలు వేశారు. ఫిలిప్స్ రూపొందించిన రేఖను కింది రేఖాపటం తెలియజేస్తుంది.

రేఖా పటం 12.4

పై చిత్రపటంలో నిరుద్యోగిత రేటుకు, ద్రవ్యవేతనాల రేటుకు మధ్య గల సంబంధాన్ని వివరించటం జరిగింది. ద్రవ్య వేతనాల పెరుగుదల రేటును, ధరల పెరుగుదల రేటును Y అక్షం మీద నిరుద్యోగిత రేటును X అక్షం మీద తీసుకోవటం జరిగింది. పై రేఖా పటంలో ఆర్థిక వ్యవస్థ బిందువు C వద్ద పని చేస్తుంది అని అనుకుంటే, ద్రవ్య వేతనాల రేటు 4 శాతంగానూ, నిరుద్యోగితా రేటు 2 శాతంగానూ ఉంది. అలాగే ఆర్థికవ్యవస్థ బిందువు B వద్ద పని చేస్తున్నప్పుడు ద్రవ్య వేతనాల రేటు 4 శాతంగానూ నిరుద్యోగిత రేటు 2 శాతం మాత్రమే ఉంది. అంటే నిరుద్యోగితా రేటు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు ద్రవ్యవేతనాల పెరుగుదల రేటు ఎక్కువగాను, నిరుద్యోగితా రేటు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ద్రవ్య వేతనాల పెరుగుదల రేటు తక్కువగాను ఉంటుంది. అందువలన ఈ రెండింటి మధ్య సంబంధాన్ని వివరించే ఫిలిప్స్ రేఖ ఎడమ నుంచి కుడికి క్రిందకి వాలి ఉండి, మూలబిందువుకు కుంభాకారంగా ఉంటుంది.

కాగా బిందువు C వద్ద నిరుద్యోగితా రేటు రెండుగా ఉన్నప్పుడు వేతన పెరుగుదల రేటు 4 శాతం గాను ధరల పెరుగుదల రేటు రెండు శాతంగానూ ఉంది. అంటే ద్రవ్యోల్బణ రేటు రెండు శాతంగా ఉంది. ద్రవ్యోల్బణ నియంత్రణా చర్యలు చేపట్టడం వలన ధరల పెరుగుదల '0' శాతంకి అనగా ద్రవ్యోల్బణం తగ్గించటం జరిగింది. ఇలాంటి పరిస్థితులలో బిందువు B వద్ద ద్రవ్య వేతన పెరుగుదల రేటు రెండు శాతంగా ఉంది. కాగా నిరుద్యోగితా రేటు 3 శాతంకి పెరిగింది. ద్రవ్యోల్బణ రేటు తక్కువగా ఉండాలి అంటే ఆర్థిక వ్యవస్థతో కొంత నిరుద్యోగితా రేటుని భరించాల్సి ఉంటుంది.

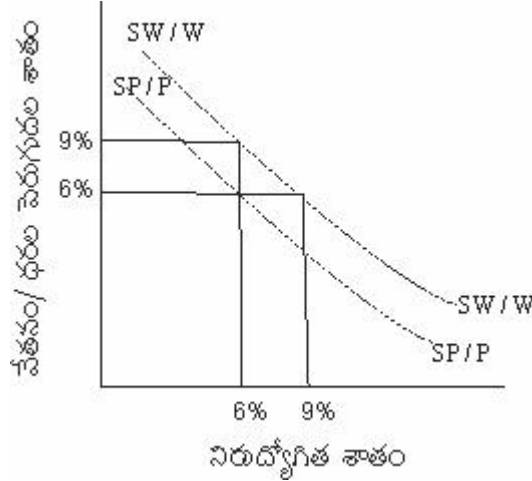
పై రేఖా పటం ద్వారా మనం నిరుద్యోగితా శాతం 5% ఉంటే వేతనాలు నిశ్చలంగా మరియు ద్రవ్యోల్బణ రేటు ఋణాత్మకంగా ఉంటాయని మనం గమనించవచ్చు. పై రేఖను బట్టి వేతనరేటు మరియు ద్రవ్యోల్బణ రేటు పెరుగుదలకు నిరుద్యోగితా శాతానికి విలోమ సంబంధం ఉన్నట్లు గమనించవచ్చు.

దీనికి గల కారణాలను 3 రకాలుగా వివరించవచ్చు.

1. శ్రామిక మార్కెట్లో శ్రామిక డిమాండ్, శ్రామిక సప్లయల మధ్య అసమతుల్యం.
2. అధిక శ్రామిక డిమాండ్
3. పటిష్టమైన కార్మిక సంఘాలు ఉండి యాజమాన్యంలో బేరమాడే శక్తిని కలిగి ఉండుట.

గుణపరచిన ఫిలిప్స్ రేఖ:

ఇటీవల కాలంలో జరిపిన పరిశోధనలు ద్రవ్యోల్బణ రేటుకు, నిరుద్యోగితా రేటుకు విలోమ సంబంధం ఉన్నట్లుగా ఋజువు చేశాయి. అంటే ఆర్థికవ్యవస్థలో ధరల స్థిరత్వం ఉండాలంటే ఎక్కువ రేటులో నిరుద్యోగం ఉండవలసి ఉంటుంది. తక్కువ నిరుద్యోగం ఉండాలంటే ఆర్థికవ్యవస్థ హెచ్చు ద్రవ్యోల్బణాన్ని ఎదుర్కోవలసిందే. గుణపరచిన ఫిలిప్స్ రేఖను పై పటం 12.5 తెలియజేస్తుంది.

రేఖా పటం 12.5

పటం 12.5లో నిరుద్యోగితకు, ద్రవ్యోల్బణానికి సంబంధాన్ని (SP/P) రేఖ, నిరుద్యోగితకు, వేతనాలకు గల సంబంధాన్ని (SW/W) సూచిస్తుంది. రేఖాపటాన్ని గమనిస్తే 3 శాతం వేతనాల పెరుగుదల (SW/W) ఉంటే నిరుద్యోగిత 9%గా ఉంది. 9% నిరుద్యోగిత వద్ద ధరల పెరుగుదల (SP/P) శూన్యం లేదా నిశ్చలంగా ఉంది. ఎందుకంటే ఆ బిందువు వద్ద (SP/P) రేఖ X అక్షాన్ని ఖండించుకుంది. మరో ఉదాహరణగా వేతనాల పెరుగుదల శాతం 9గా ఉంటే నిరుద్యోగితా శాతం 6 ఉంటే ధరల పెరుగుదల శాతం 6గా ఉన్నది. పై రేఖా పటాన్ని గమనిస్తే (SP/P) రేఖ, (SW/W) రేఖకు ఎడమ వైపుకు ఉంటుందని, అదియు 3 పాయింట్లు తక్కువగా ఉన్నట్లు గమనించవచ్చు.

ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖ (The Inflatinary Pressure Curve):

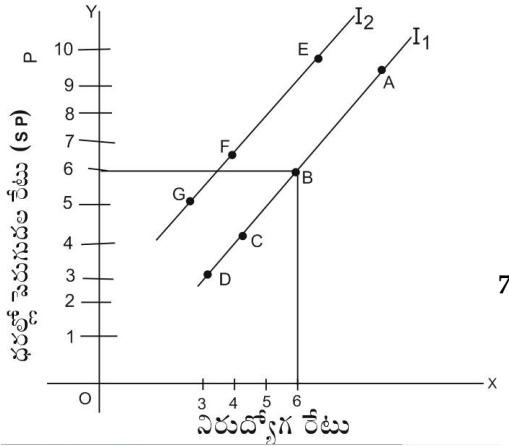
నిరుద్యోగంలో వచ్చిన మార్పు వల్ల ద్రవ్యోల్బణంలో వచ్చే మార్పులను ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖ తెలియజేస్తుంది. ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖను గీయాలంటే ద్రవ్య ఆదాయ పెరుగుదల రేటు, వాస్తవిక ఆదాయ పెరుగుదల రేటు, ద్రవ్యోల్బణ రేటుకున్న సంబంధాన్ని తెలుసుకోవాలి. ఒక ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వాస్తవిక ఆదాయ పెరుగుదల రేటు, ఆ వ్యవస్థలోని ద్రవ్య ఆదాయ పెరుగుదల రేటుకు ధరల పెరుగుదల రేటుకు గల వ్యత్యాసానికి సమానంగా ఉంటుంది.

$$\text{వాస్తవిక ఆదాయ పెరుగుదల రేటు} = \text{ద్రవ్య ఆదాయ పెరుగుదల రేటు} - \text{ధరల పెరుగుదల రేటు}$$

ఉదాహరణకు ద్రవ్య ఆదాయం 800 కో.రూ॥, ధర సూచి 8 అని భావిస్తే, వాస్తవిక ఆదాయం $800/8 = 100$ రూ॥ అవుతుంది. ద్రవ్య ఆదాయం 10 శాతం పెరిగిందని, ధరలో మార్పు లేదని భావిస్తే, వాస్తవిక ఆదాయం కూడా 10 శాతం

పెరుగుతుంది. (10 = 10 - 0). కాని ధర కూడా 10 శాతం పెరిగితే వాస్తవిక ఆదాయం మారదని చెప్పవచ్చు.

సాధారణంగా నిరుద్యోగిత తగ్గినట్లయితే పరోక్షంగా ఉద్యోగిత పెరగటమే కాబట్టి ఉత్పాదకత పెరిగి జాతీయోదాయం పెరుగుతుంది. ఓకూన్ అనే శాస్త్రవేత్త ఈ సంబంధం ప్రాతిపదికగా చేసిన పరిశోధనలు అనేక ఫలితాలను వెల్లడి చేశాడు. అందులోని ఒక ఫలితం ఏమంటే స్వల్ప కాలంలో నిరుద్యోగంలో 1% మార్పు వస్తే దాదాపు 2.5 శాతం మార్పు జాతీయోదాయంలో వస్తుంది. ఈ అంచనా ప్రాతిపదికగా మనం ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖను గీయవచ్చు.

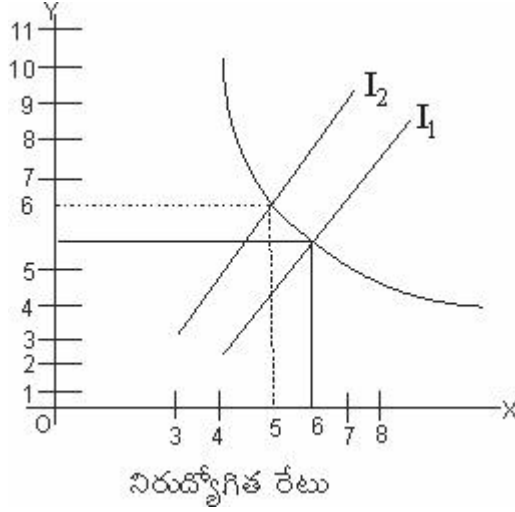
పటం 12.6

రేఖాపటం 12.6లో I_1, I_2 రేఖలు ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖలు మొదట 6 శాతం నిరుద్యోగిత, 6 శాతం ధరల పెరుగుదల ఉందని భావిస్తే ఆ సంబంధాన్ని B బిందువు సూచిస్తుంది. నిరుద్యోగితా శాతం 6 నుంచి 5కు తగ్గితే ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటు 6 నుంచి 8.5కు పెరుగుతుంది. (ఎందుకంటే 1% నిరుద్యోగిత తగ్గడం 2.5% జాతీయోత్పత్తిని పెంచుతుందని ఓకూన్ వెల్లడించాడు కావున) అందుచేత ద్రవ్యోల్బణ రేటు 3.5కు తగ్గుతుంది. ఈ విషయాన్ని C అనే బిందువు సూచిస్తుంది. ఈ విధంగా నిరుద్యోగితలో మార్పులు. తద్వారా ద్రవ్యోల్బణంలో మార్పులను ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖ I తెలియజేస్తుంది. ద్రవ్యోల్బణ పెరిగినందున శ్రామికులు నిజ వేతనం తగ్గుతుంది. కాబట్టి శ్రామిక సంఘాలు వారి ద్రవ్య వేతనం పెంచుకోవటానికి యాజమాన్యంతో చర్చలు చేస్తారు. ఈ ప్రక్రియలో వారి వేతనాలను పెంచుకోవటం జరుగుతుంది. కావున ఫిలిప్స్ రేఖ PC_1 నుంచి PC_2 కు మారి తిరిగి సహజ నిరుద్యోగితా రేటు U_n కు చేరుతుంది. అంటే స్వల్పకాలంలో నిరుద్యోగితా రేటు తగ్గినా దీర్ఘకాలంలో తిరిగి యధాస్థానానికి అంటే U_n కు చేరుతుందన్న మాట కాని ద్రవ్యోల్బణ రేటు పెరిగిందన్న విషయం గమనించవలె. ఈ విధంగా స్వల్ప కాలంలో ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖల్లో వచ్చిన మార్పుకనుగుణంగా ఫిలిప్స్ రేఖలు మార్పు చెందుతూ దీర్ఘకాలంలో సహజ నిరుద్యోగిత కొనసాగుతుంది. అందుచేతనే దీర్ఘకాలిక ఫిలిప్స్ రేఖా పటంలో LPC రేఖ X అక్షానికి సమాంతరంగా ఉంటుంది.

ఒత్తిడి రేఖలు వివిధ కారణాల వల్ల మారుతూ ఉంటాయి. ద్రవ్య ఆదాయ రేటులో మార్పుల వల్ల ఈ రేఖలు కుడి వైపుకు లేదా ఎడమ వైపుకు జరుగుతాయి. ద్రవ్య ఆదాయ రేటు పెరిగినచో ఒత్తిడి రేఖ L_2 గా ఉంటుంది. ఈ విధంగా ద్రవ్య ఆదాయ రేటు పెరుగుచున్నట్లయితే ఎడమ వైపుకు, తగ్గుచున్నట్లయితే కుడి వైపుకు ఈ ఒత్తిడి రేఖలు మారుతూ ఉంటాయి.

ఫిలిప్స్ రేఖ, ద్రవ్యోల్బణ రేఖ, ద్రవ్యోల్బణ రేటు:

మనం ఫిలిప్స్ రేఖను, ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖలను రాబట్టడాన్ని తెలుసుకున్నాం. ఇప్పుడు ద్రవ్యోల్బణ రేటును ప్రభావితం చేసే అంశాలను తెలుసుకుందాం. క్రింది రేఖా పటం ఈ అంశాలను గురించి వివరిస్తుంది.

పటం 12.7

పటం 12.7లో I_1 అనే ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖ ఫిలిప్స్ రేఖ PC ని B వద్ద ఖండించుకుంది. ఈ బిందువు వద్ద 6% నిరుద్యోగిత ఉన్నప్పుడు ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి దాదాపు $4\frac{1}{2}\%$ ఉంది. ప్రభుత్వ విధానాల వల్ల ద్రవ్య ఆదాయ వృద్ధిరేటు పెరిగితే ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖ I_2 కు మారుతుంది. ప్రస్తుతం I_2 రేఖ PC రేఖ ఖండించుకున్న బిందువు B నుంచి Aకి మారుతుంది. ఈ బిందువు వద్ద గమనిస్తే ద్రవ్యోల్బణ రేటు 5 నుంచి దాదాపు 6.00కు పెరిగినట్లు, నిరుద్యోగిత రేటు 6 నుంచి దాదాపు 5కు తగ్గినట్లు చెప్పవచ్చు. ఈ విధంగా వివిధ ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖలు ఫిలిప్స్ రేఖ ఖండించుకున్న బిందువులను బట్టి వాస్తవిక ద్రవ్యోల్బణ రేటు, నిరుద్యోగిత రేటు సముదాయము కనుగొనవచ్చు.

12.5 దీర్ఘకాలిక ఫిలిప్స్ రేఖ:

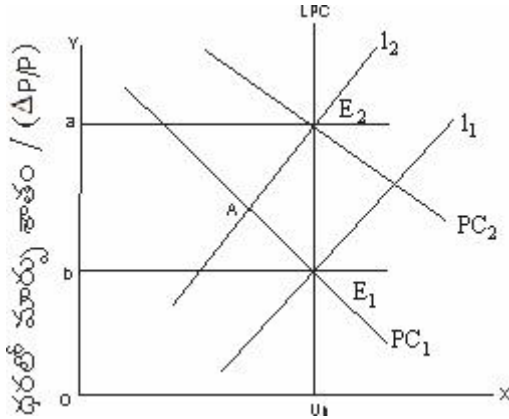
ఫిలిప్స్ రేఖ ద్రవ్యోల్బణానికి, నిరుద్యోగితకు సంబంధాన్ని తెలియజేసే ఒక ముఖ్య విశ్లేషణ. ఆర్థికవ్యవస్థలో ఎంత పరిమాణంలో ధరల పెరుగుదలకు అనుమతించి, ఎంత నిరుద్యోగాన్ని తగ్గించుకోవలటం మంచిదనే విషయాన్ని ఎంపిక చేసుకోవటం (Trade Off) 1960వ దశాబ్దంలో కొనసాగింది. ద్రవ్యోల్బణం, నిరుద్యోగం మధ్య ఎంపిక చేసుకొనటానికి అనేక అవకాశాలున్నాయి. కాబట్టి సమాజం స్వల్పకాలంలో ఎక్కువ ద్రవ్యోల్బణం, తక్కువ నిరుద్యోగం ఉండే విధానాలు ఎంపిక చేసుకుని, ఫిలిప్స్ రేఖలో ఎడమ నుండి కుడికి పయనించడం మంచిది. అయితే ఫిలిప్స్ రేఖ స్వల్పకాలంలోనే ఎడమ నుంచి కుడికి వాలుతుంది. కాని దీర్ఘకాలంలో ఈ రేఖ X అక్షానికి సమాంతరంగా ఉంటుంది. అంటే దీర్ఘకాలంలో నిరుద్యోగిత ద్రవ్యోల్బణం పై ఆధారపడక స్వతంత్రంగా ఉంటుంది.

12.5.1 సహజ నిరుద్యోగిత రేటు (Natural Rate of Unemployment): సహజ నిరుద్యోగిత రేటు సిద్ధాంతాన్ని ఫ్రీడ్మన్ (Friedman) & ఫెల్ప్స్ (Phelps) అభివృద్ధి చేశారు. ఈ సిద్ధాంతాన్ని Non-accelerating inflation rate of unemployment

అని అంటారు. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం ఆర్థిక వ్యవస్థలో నిరుద్యోగ స్థాయిని బట్టి మూడు రకాల ద్రవ్యోల్బణ పరిస్థితులు నెలకొని ఉంటాయి అని వివరించారు.

1. నిరుద్యోగితా స్థాయి సహజ నిరుద్యోగితా స్థాయి కన్నా తక్కువగా ఉంటే ద్రవ్యోల్బణం వేగవంతం అవుతుంది.
2. నిరుద్యోగితా స్థాయి సహజ నిరుద్యోగితా స్థాయి కన్నా ఎక్కువగా ఉంటే ద్రవ్యోల్బణం తక్కువ అవుతుంది.
3. నిరుద్యోగితా స్థాయి సహజ నిరుద్యోగితా స్థాయి రెండూ సమానంగా ఉంటే ద్రవ్యోల్బణం స్థిరంగానూ (Non-Accelerating)గా ఉంటుంది.

దీర్ఘకాలంలో ఆర్థికవ్యవస్థ కలిగి ఉండే నిరుద్యోగితా రేటును సహజ నిరుద్యోగితా రేటు అంటారు. సహజ నిరుద్యోగితా రేటు అనగా ఏ నిరుద్యోగితా రేటు కన్నా తగ్గితే ద్రవ్యోల్బణం పెరగడం, పెరిగితే ద్రవ్యోల్బణం తగ్గటం జరుగుతుందో ఆ రేటు అయితే ఈ రేటు వద్ద ద్రవ్యోల్బణం పెరగడానికి లేదా తగ్గడానికి అవకాశం ఉండదు. ఎందువల్లనంటే ఆశించిన ద్రవ్యోల్బణ రేటు (Expected rate of inflation) వాస్తవిక ద్రవ్యోల్బణ రేటు సమానంగా ఉంటుంది. ఒకవేళ స్వల్పకాలంలో ఈ రెంటి మధ్య వ్యత్యాసం ఏర్పడితే తిరిగి దీర్ఘకాలంలో సహజ నిరుద్యోగితా రేటుకు ఆర్థిక వ్యవస్థ చేరుకుంటుంది. ఈ విషయాన్నే ఈ క్రింది రేఖాపటం 12.8లో సూచించటం జరిగింది.

పటం 12.8

పటంలో PC_1, PC_2 లు స్వల్పకాలిక ఫిలిప్స్ రేఖలు LPC దీర్ఘకాలిక ఫిలిప్స్ రేఖ I_1, I_2 లు ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖలు, U_n అనేది సహజ నిరుద్యోగితా స్థాయి ప్రారంభంలో PC_1 రేఖ I_1 రేఖలు E_1 అనే సమతౌల్యంలో ద్రవ్యోల్బణ రేటు 6% ద్రవ్య ఆదాయం పెరుగుదల వల్ల ద్రవ్యోల్బణ ఒత్తిడి రేఖ I_1 నుంచి I_2 కు పెరిగిందని భావిద్దాం. తత్ఫలితంగా సమతౌల్యం PC_1, I_2 ఖండించుకున్న A అవుతుంది. తదనుగుణంగా ద్రవ్యోల్బణం పెరిగి నిరుద్యోగ రేటు తగ్గుతుంది.

12.6 సారాంశము:

ఆర్థికవ్యవస్థ ఎదుర్కొనే తీవ్ర సమస్యలలో ముఖ్యమైనది ద్రవ్యోల్బణం. ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడటానికి గల ముఖ్య కారణాలు డిమాండ్లో వచ్చిన పెరుగుదల లేదా వ్యయాల్లో పెరుగుదల, సంపూర్ణోద్యోగితా స్థాయి చేరక ముందు వరకు ద్రవ్యోల్బణం ఉత్పత్తిని కూడా పెంచుతుంది. అయితే సంపూర్ణోద్యోగితా చేరిన తరువాత కేవలం ధరలు పెరుగుతాయే తప్ప ఉత్పత్తి పెరగదు. డిమాండులో పెరుగుదలను ప్రాతిపదికగా రూపొందించిన సిద్ధాంతం డిమాండు ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం,

వ్యయాల్లో పెరుగుదల ప్రాతిపదికగా ద్రవ్యోల్బణాన్ని రూపొందించిన సిద్ధాంతం వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం, డిమాండు మరియు వ్యయాలు సమిష్టిగా ద్రవ్యోల్బణానికి కారణమని రూపొందించిన సిద్ధాంతం మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం.

నిరుద్యోగితకు ద్రవ్యోల్బణానికి గల సంబంధాన్ని ఫిలిప్స్ రేఖ తెలియజేస్తుంది. ఈ రెండింటికీ ఉన్న సంబంధం విలోమ సంబంధం ఆర్థికవ్యవస్థలో ద్రవ్యోల్బణం లేకుండా నిశ్చలంగా ఉండాలంటే కొంత శాతం నిరుద్యోగిత తప్పనిసరి అనే విషయం ఈ విశ్లేషణ తెలియజేసింది. దీర్ఘకాలంలో ఫిలిప్స్ రేఖ $Y -$ అక్షానికి సమాంతరంగా ఉంటుంది. ఆ స్థితిలో ఉన్న నిరుద్యోగితా రేటును సహజ నిరుద్యోగితా రేటు అంటారు. 1970వ దశాబ్దంలో ఆర్థిక వ్యవస్థలు భిన్న పరిస్థితిని చవిచూచాయి. వర్ధిక వ్యవస్థలో ఒక వైపు ధరలు పెరుగుతూ ఉంటే, మరోవైపు స్తబ్ధత కొనసాగింది. ఈ విషయాన్నే మనం స్టాగ్ ఫ్లేషన్ గా తెలుసుకోవటం జరిగింది. ఆర్థికవ్యవస్థలో ద్రవ్యోల్బణ దుస్సభావాలు అనేక విధాలుగా ఉంటాయి. ఆర్థికవేత్తల అభిప్రాయంలో స్వల్ప ద్రవ్యోల్బణం ఆర్థికాభివృద్ధిని ఇనుమడింపజేస్తుంది, అతి ద్రవ్యోల్బణం ప్రమాదకారి. కావున అతి ద్రవ్యోల్బణం ఉన్న ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రభుత్వం జోక్యం చేసుకుని ద్రవ్యోల్బణ నివారణ చర్యలను చేపట్టాల్సిన ఆవస్యకత ఎంతైనా ఉంది.

12.7 గుర్తించుకోవలసిన విషయాలు:

1. ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతాలు మూడుగా చెప్పవచ్చు. అవి - డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం, వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం, మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం.
2. సమిష్టి డిమాండులోని అంశాలైన వినియోగం (C), పెట్టుబడి (I), ప్రభుత్వ వ్యయం (G), నికర ఎగుమతులు (X - M) పెరగటం వల్ల డిమాండ్ పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది అని డిమాండ్ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం వివరిస్తుంది.
3. ఉత్పత్తి వ్యయాలు పెరగటం చేత ధరలు ప్రభావితమై ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుందని వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం వివరిస్తుంది.
4. గుర్తాధిపత్యపు శక్తి వల్ల లాభాలు పెరిగి లేదా కార్మిక సంఘాలు పటిష్టమైన చర్యల వల్ల వ్యయం పెరిగి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడటాన్ని వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం అంటారు. కావున దీనినే లాభాల ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం లేదా వేతన ప్రేరిత ద్రవ్యోల్బణం అని కూడా అంటారు.
5. డిమాండు పెరగటం వల్ల ధరలు పెరుగుదలను వ్యయాల్లో పెరుగుదల అనుకరిస్తుందని, వ్యయాల్లో పెరుగుదల వల్ల ధరలు పెరుగుదలను డిమాండ్ లో పెరుగుదల అనుకరిస్తుందని మిశ్రమ ద్రవ్యోల్బణ సిద్ధాంతం తెలియజేస్తుంది. అంటే డిమాండ్, సప్లయల ఉమ్మడి ప్రభావం చేత ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుందని ఈ సిద్ధాంతం తెలుపుతుంది.
6. ఆర్థికవ్యవస్థలో ఒకవైపు ధరలు పెరుగుతూ ఉంటే, మరో వైపు ఉత్పత్తి తగ్గి నిరుద్యోగిత పెరగటం అంటే స్తబ్ధత ఉండే స్థితిని స్టాగ్ ఫ్లేషన్ లేదా స్తబ్ధతతో కూడిన ద్రవ్యోల్బణం అంటారు.
7. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ధరల స్థిరత్వం ఉండాలంటే కొంత పరిమాణంలో నిరుద్యోగిత అనివార్యం అని, ధరల పెరుగుదలకు నిరుద్యోగానికి విలోమ సంబంధం ఉందనే విషయాన్ని ఫిలిప్స్ వివరించాడు. అతడు ద్రవ్యోల్బణానికి, నిరుద్యోగితకు విలోమ సంబంధాన్ని సూచించుటకు రూపొందించిన రేఖను ఫిలిప్స్ రేఖ అంటారు.
8. స్వల్పకాలిక ఫిలిప్స్ రేఖ ఎడమ నుంచి కుడికి వాలితే, దీర్ఘ కాలిక ఫిలిప్స్ రేఖ Y అక్షానికి సమాంతరంగా ఉంటుంది.

12.8 ముఖ్య పదాలు:

1. స్టాక్ ప్లేషన్ - ద్రవ్యోల్పణం, స్తబ్ధత రెండూ ఆర్థిక వ్యవస్థలో కొనసాగటం.
2. సంపూర్ణోద్యోగిత - ఆర్థిక వ్యవస్థలో అనైశ్చిక నిరుద్యోగితా రాహిత్య స్థితి.
3. సమగ్ర సమతౌల్యం - ఆర్థిక వ్యవస్థలో ద్రవ్య రంగం, వాస్తవిక రంగాల రెంటిలో ఏర్పడే సమతౌల్యం.
4. ఫిలిప్స్ రేఖ - ఆర్థిక వ్యవస్థలో నిరుద్యోగితకు ద్రవ్యోల్పణానికి సంబంధాన్ని తెలిపే రేఖ.
5. ద్రవ్యోల్పణ ఒత్తిడి రేఖ - నిరుద్యోగంలో మార్పుల వల్ల ద్రవ్యోల్పణంలో వచ్చు మార్పులను తెలిపే రేఖ.
6. సహజ నిరుద్యోగితా రేటు - దీర్ఘకాలిక నిరుద్యోగితా రేటునే సహజ నిరుద్యోగ రేటు అంటారు.

12.9 వ్యయం సమీక్షా ప్రశ్నలు:

(ఎ) వ్యాసరూప ప్రశ్నలు:

1. డిమాండు ప్రేరిత ద్రవ్యోల్పణాన్ని గూర్చి వ్రాయుము.
2. వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్పణం అంటే ఏమిటి? వ్యయ ప్రేరిత ద్రవ్యోల్పణాన్ని గూర్చి వ్రాయుము.
3. ద్రవ్యోల్పణం అంటే ఏమిటి? వివిధ ద్రవ్యోల్పణ సిద్ధాంతాలను క్లుప్తంగా వ్రాయుము.
4. ఫిలిప్స్ రేఖను వివరించి, దీర్ఘకాలిక ఫిలిప్స్ రేఖను గురించి వ్రాయుము.

(బి) సంక్షిప్త ప్రశ్నలు:

1. మిశ్రమ ద్రవ్యోల్పణాన్ని గూర్చి వ్రాయుము.
2. స్టాక్ ప్లేషన్‌ను గూర్చి వ్రాయుము.

12.10 చదువవలసిన పుస్తకాలు:

1. Edward Shapiro	:	Macro Economic Analysis
2. F.R. Glahe	:	Macro Economic Theory and Policy
3. Phyllis Deare	:	Inflation Models and Policies
4. Milton Friedman	:	The Counter Resolution in Monetary Theory
5. J.R. Hicks	:	The Mechanics of Inflation
6. J. Duesen Berry	:	The Machanics of Inflation
7. R.D. Gupta	:	Kyenes Post Keynesian Economics

పాఠ్యాంశ నిర్మాణం :

- 13.0 ఉద్దేశాలు, అక్ష్యాలు
- 13.1 విషయ పరిచయం
- 13.2 షుంపీటర్ నవకల్పనల - వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం
- 13.3 కాల்டార్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం
- 13.4 శామ్మ్యూల్సన్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం
- 13.5 హిక్స్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం
- 13.6 సారాంశం
- 13.7 ముఖ్య పదాలు
- 13.8 స్వయం సమీక్ష ప్రశ్నలు
- 13.9 చదువవలసిన పుస్తకాలు

13.0 ఉద్దేశాలు, అక్ష్యాలు :

ఈ భాగంలో షుంపీటర్, కాల்டార్, శామ్మ్యూల్సన్, హిక్స్లు ప్రతిపాదించిన వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలు వివరించడం జరిగింది. ఈ పాఠ్యభాగం చదివిన తరువాత మీరు ఈ క్రింది అంశాలను తెలుసుకోగలరు.

- 1) షుంపీటర్ సిద్ధాంతం
- 2) కాల்டార్ వ్యాపార చక్ర సిద్ధాంతం
- 3) శామ్మ్యూల్సన్ వ్యాపార చక్ర సిద్ధాంతం
- 4) హిక్స్ వ్యాపార చక్ర సిద్ధాంతం

13.1 విషయ పరిచయం :

వ్యాపార చక్రాలు, వ్యాపార చక్రాలలోని దశలు, వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి సంబంధించిన వాస్తవిక, ద్రవ్యపరమైన కారణాలను గత భాగంలో తెలుసుకున్నాము. నవీన వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాల విశ్లేషణలో పెట్టుబడి వ్యయం అధిక ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకుంది. నవీన ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల సిద్ధాంతాలు గుణక వేగత్వరణాల సమన్వయం ద్వారా రూపొందించిన సిద్ధాంతాలు. ఈ భాగంలో షుంపీటర్, కాల்டార్, శామ్మ్యూల్సన్, హిక్స్ వ్యాపార చక్రాల గురించి తెలుసుకుందాం.

13.2 ఘంపీటర్ నవకల్పనల మరియు వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం :

జోసెఫ్ అలోయిస్ ఘంపీటర్ (1883-1950) ఒక ఆస్ట్రియన్ ఆర్థిక వేత్త. ఆర్థిక చరిత్రకారుడు. ఈయన 20వ శతాబ్దపు గొప్ప మేధావులలో ఒకరుగా పరిగణింపబడ్డాడు. పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థల అభివృద్ధికి నవకల్పనల భావనను పరిచయం చేసి ప్రసిద్ధి చెందాడు. ఘంపీటర్ ప్రకారం “వ్యవస్థాపకుడు పెట్టుబడిదారీ విధానానికి మూలస్తంభం. నవకల్పన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థను నడిపించే కీలకశక్తి”.

ఘంపీటర్ విశ్లేషణలో, పెట్టుబడిదారీ చరిత్ర సుదీర్ఘమైనది. ఇది చిన్న చిన్న వ్యాపార ఒడుదుడుకులతో ప్రారంభమై, కొత్త సాంకేతికతలు మరియు పరిశ్రమలు ఉనికిలోకి రావడం వల్ల సుదీర్ఘ వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయి. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం నవకల్పనలలో ప్రధాన పురోగతులు ప్రతి 50 లేదా 100 సంవత్సరాలకు ఒకసారి సంభవిస్తాయని అంచనా వేయవచ్చు.

నిర్వచనం :

ఈయన తన గ్రంథమైన ‘ది థియరీ ఆఫ్ ఎకనామిక్ డెవలప్ మెంట్’ (1911) నందు “నవకల్పనల సిద్ధాంతం వ్యాపార చక్రం యొక్క ఇతర పెట్టుబడి సిద్ధాంతాలక అనుగుణంగా ఉంటుంది. ఇది ద్రవ్య విస్తరణతోపాటు పెట్టుబడిలో మార్పులు వ్యాపార ఒడుదుడుకులకు గల ప్రధాన కారణాలు” అని పేర్కొన్నాడు. వ్యాపారంలో ‘నవకల్పన’ అనేది ఘంపీటర్ సిద్ధాంతం. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం చక్రియ ప్రక్రియ దాదాపు ప్రతి పరిశ్రమలో మరియు వాణిజ్యపరంగా సంస్థలో ఆవిష్కరణల ఫలితంగా ఉంటుంది. నవకల్పన అంటే, ఉత్పత్తి మరియు రవాణా పద్ధతులలో మార్పులు, కొత్త ఉత్పత్తిని కనగొనడం; పారిశ్రామిక సంస్థలో మార్పు; కొత్త ఉత్పత్తి విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టడం; కొత్త మార్కెట్ ను గుర్తించడం; కొత్త వినియోగదారులను సాధించడం అని చెప్పవచ్చు.

ప్రమేయాలు :

ఘంపీటర్ తన సిద్ధాంతాన్ని మరింత విపులంగా వివరించడానికి, రెండు దశల అంటే మొదటి దశ మరియు రెండవ దశ అనే నమూనాను అభివృద్ధి చేశాడు. మొదటి దశ వినూత్న ఆలోచనల యొక్క ప్రాథమిక ప్రభావానికి ప్రాధాన్యతనిస్తుంది. అయితే రెండవ దశ, ఆవిష్కరణల అప్లికేషన్ తర్వాతి ప్రతిస్పందనలతో వ్యవహరిస్తుంది. అన్ని ఉత్పత్తి కారకాలు పూర్తిగా ఉపయోగించబడే ఆర్థిక వ్యవస్థ సమతౌల్య స్థితిని ప్రమేయం చేయడం ద్వారా తన విశ్లేషణను ప్రారంభించాడు. ప్రతి సంస్థ $P=AC$ వద్ద ఉత్పత్తి చేస్తుంది. ఉత్పత్తి ధరలు AC మరియు MC లు సమానంగా ఉంటాయి అనేది మరో ప్రమేయం. ఈయన భావనలో లాభాలు సున్నా, నికర సాదుపు మరియు నికర పెట్టుబడి ఉండదు.

మొదటి దశ : ఈ దశ ఆర్థిక వ్యవస్థ సమతౌల్యంతో ప్రారంభమవుతుంది. ఇందులో అనైచ్చిన నిరుద్యోగం (Involuntary employment) ఉండదు. సంస్థ యొక్క $MC = MR$ గానూ; $P = AC$ గానూ ఉంటుంది. ఈ సంపూర్ణ సమతౌల్య దశలో, ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఒక సంస్థ కొత్త ఉత్పత్తి సాంకేతికను చేపట్టాలని నిర్ణయించుకుంటే, దానిని బ్యాంక్ క్రెడిట్ ద్వారా మాత్రమే చేపట్టవలసి ఉంటుంది. కారణం, ఆర్థిక వ్యవస్థ మొత్తం సమతౌల్యంలో ఉంది మరియు ఇచ్చట ఏ విధమైన మిగులు నిల్వల లభ్యత ఉండదు.

ఈ విధంగా బ్యాంకుల నుండి సేకరించిన అదనపు నిల్వలతో, సంస్థ ఇన్ ఫుట్ ల కోసం అధిక ధరలను బిడ్ చేస్తుంది. తద్వారా అప్రాధాన్యరంగాలలో ఉన్న ఇన్ ఫుట్ లు ఉపసంహరించబడతాయి. ఆర్థిక వ్యవస్థలో పెరిగిన ఉత్పత్తి వ్యయంతోపాటు ధరలు పెరగడం ప్రారంభమవుతుంది. ఇతర సంస్థల కూడా ఈ ఆవిష్కరణలను అనుసరించడానికి, బ్యాంకింగ్ సంస్థల నుండి అదనపు (నివిష్టం లేక యంత్రానికి అందించే శక్తి) నిల్వలు సేకరించడానికి ప్రయత్నించినపుడు ఈ ప్రక్రియ మరింత విస్తరిస్తుంది. నవకల్పనలు విస్త్రుతంగా ప్రవేశపెట్టబడినప్పుడు అవుట్ ఫుట్ మార్కెట్ కు ప్రవహించి విస్తరణ దశ మొదలవుతుంది.

కానీ ఒక నిర్దిష్ట స్థాయి తర్వాత, ఉత్పత్తుల లభ్యత పెరగడం వల్ల ధరలు, లాభదాయకతలు తగ్గుతాయి. దీనికి కారణం తదుపరి నవకల్పన తొందరగా రాదు. కాబట్టి నిధుల కోసం అదనపు డిమాండ్ ఉండదు. బదులుగా బ్యాంకుల నుంచి సమీకరించిన నిధులను సంస్థలు తిరిగి చెల్లించడానికి ప్రారంభిస్తాయి. ఇది ద్రవ్య సరఫరాలో సంకోచానికి దారి తీస్తుంది. ఫలితంగా ధరలు మరింత తగ్గుతాయి. మాంధ్యం ప్రక్రియ ఆరంభమౌతుంది.

రెండవ దశ :

మొదటి దశ వల్ల ఉత్పన్నమయ్యే తరంగాలతో రెండవ దశ ప్రారంభమవుతుంది. ఈ దశ ప్రధాన అంశం 'అంచనా వ్యాపారం'. విస్తరణ యొక్క ప్రాథమిక దశ ప్రారంభమైనప్పుడు పెట్టుబడిదారులు మూలధన వస్తు పరిశ్రమలో విస్తరణ శాశ్వతంగా ఉంటుందని ఊహించి భారీగా ఋణాలు చేస్తారు. భవిష్యత్తులో ధరలు పెరుగుతాయని అంచనా వేసిన వినియోగదారులు మన్నిక గల వినియోగ వస్తువులను కొనేందుకు అప్పులు చేస్తారు. ధరలు తగ్గడం ప్రారంభమైన తర్వాత ఈ రుణ భారం వినాశకంగా మారుతుంది. పెట్టుబడిదారులు మరియు వినియోగదారులు ఇద్దరూ తమ బాధ్యతలను సక్రమంగా నిర్వర్తించలేరు. ఈ పరిస్థితులతోపాటు భయాందోళనల ఊహలు మాంధ్యానికి దారి తీస్తాయి.

సిద్ధాంత వివరణ :

ఒక వ్యాపారవేత్త ఒక నవకల్పనను విజయవంతంగా ప్రవేశపెట్టినప్పుడు ఆర్థిక కార్యకలాపాల చక్రరూప ప్రవాహం చెదిరిపోతుంది. ఘంపీటర్ ప్రకారం ఒక వ్యవస్థాపకుని ప్రధాన విధి 'నవకల్పనలు' చేయడం. ఇది అతనికి నిజమైన లాభం ఇస్తుంది. ఘంపీటర్ - క్రిందివానిలో ఏదో ఒక దానిని ప్రవేశపెట్టడం నవకల్పనగా పేర్కొన్నాడు.

- 1) కొత్త ఉత్పత్తి / వస్తువును కనుగొనడం
- 2) కొత్త ఉత్పత్తి పద్ధతిని స్వీకరించడం
- 3) కొత్త మార్కెట్‌ను ప్రారంభించడం
- 4) ముడి పదార్థాలు లేదా పాక్షిక తయారీ వస్తు తయారీకి కొత్త మూలాన్ని/ విధానాన్ని కనుగొనడం.
- 5) ఒక సంస్థలో ఉత్పత్తి ప్రక్రియలను పునర్వ్యవస్థీకరించడం మొదలైనవి.

ఒక వ్యాపారవేత్త సాధారణ సామర్థ్యం ఉన్న వ్యక్తి కాదు. ఇతను తన వ్యాపారంతో ఆర్థిక వ్యవస్థకు కొత్త పునాదులు వేశాడు. అతను కేవలం పెట్టుబడిదారుడే కాదు; తన ఆవిష్కరణలను మార్కెట్‌కు పరిచయం చేయడానికి అవసరమైన నగదును సమీకరించగల నిర్వాహకుడు. ఒక నవకల్పన చేసే వ్యవస్థాపకుడు తన పనిని నిర్వహించడానికి రెండు విషయాలు అవసరం. అవి 1. నవకల్పనల పరిచయం కోసం సాంకేతిక పరిజ్ఞానం మరియు 2. అతని పనిని పూర్తి చేయడానికి ద్రవ్యవనరులు సమీకరించడం. పెట్టుబడిదారీ సమాజంలో ఉపయోగించని సాంకేతిక పరిజ్ఞానం యొక్క రిజర్వాయిర్ ఉంటుంది. దాని ద్వారా తను ఆవిష్కరణలను చేస్తాడు. నిధులను బ్యాంకింగ్ వ్యవస్థ నుండి సులభంగా ఆకర్షించగలుగుతాడు అని ఘంపీటర్ అభిప్రాయపడ్డాడు.

ఒక నవకల్పన ప్రవేశపెట్టడం అనేది వ్యాపార చక్రం ప్రారంభాన్ని సూచిస్తుంది. ఇన్నోవేటర్ లేదా ఎంటర్ప్రెన్యూర్ ఇతర పరిశ్రమల నుండి వనరులను సమీకరించడం వల్ల ద్రవ్యాదాయం పెరిగి ధరలు పెరుగుతాయి. ఫలితంగా మరింత పెట్టుబడిని ప్రేరేపిస్తుంది. నవకల్పన ఉత్పత్తిని పెంచుతున్నప్పుడు ఆర్థిక వ్యవస్థలో చక్రరూప ప్రవాహం పెరుగుతుంది. సరఫరా డిమాండ్‌ను మించి పోతుంది. ప్రారంభ సమతౌల్యం దెబ్బతిని 'విస్తరణ' ప్రారంభమౌతుంది. దీనిని ఘంపీటర్ 'డ్రైమరీ వేవ్'గా పిలుస్తాడు. దీని తర్వాత సెకండరీ వేవ్ ప్రారంభమౌతుంది. దీనికి కారణం పోటీదారులపై నిజనవకల్పన ప్రభావం పడి, ఇది లాభదాయకమని రుజువువుతుంది. ఇతర పారిశ్రామికవేత్తలు సన్నిహితమైన సమూహాల వలే ఏర్పడతారు. ఆదాయాలు, ధరలు పెరుగుతాయి. ఆర్థిక

కార్యకలాపాల సంచిత విస్తరణ ప్రారంభమౌతుంది. ఆశావాదాలు మరియు అంచనా వ్యాపారాలు విస్తరణకు ఉత్సాహాన్ని ఇది సాభాగ్యదశకు చేరుస్తాయి.

నవకల్పనల తరంగాల ద్వారా ప్రేరేపింపబడిన 'కొత్త' ఉత్పత్తులు పాత వాటిని భర్తీ చేసిన వెంటనే శ్రేయస్సు కాలం ముగుస్తుంది. క్రమంగా పాత ఉత్పత్తుల డిమాండ్ తగ్గి, వాటి ధరలు తగ్గి, ఉత్పత్తి సంస్థలకు నష్టాలు పెరిగి, వాటి ఉత్పత్తులు తగ్గుతాయి. వాటిలో కొన్ని సంస్థలు లిక్విడేషన్ లోనికి కూడా వెళ్ళిపోవచ్చు. నూతనంగా సంపాదించిన లాభాల నుండి ఆవిష్కర్తలు తమ బ్యాంకు రుణాన్ని తిరిగి చెల్లించడం ప్రారంభించినపుడు చెలామణిలో ఉన్న ద్రవ్యపరిమాణం తగ్గి, డిమాండ్లు తగ్గి, ధరలు తగ్గి చివరకు లాభాలు తగ్గుతాయి. ఈ వాతావరణంలో అనిశ్చితి పెరిగి, అంచనా వ్యాపారం వల్ల క్రమంగా బాధాకరమైన ప్రక్రియ ప్రారంభమౌతుంది. ఇది ఆర్థిక వ్యవస్థ తిరోగమనానికి దారి తీస్తుంది. క్రమంగా మాంధ్యం ఏర్పడుతుంది.

అయితే ఆర్థిక వ్యవస్థ మాంధ్యం స్థితిలో ఎక్కువ కాలం కొనసాగదు. ఇన్నోవేషన్ మైండ్ డెవలప్ చేసిన వ్యవస్థాపకులు తిరిగి లాభదాయకమైన ఆవిష్కరణల కోసం తమ అన్వేషణను కొనసాగించడం వల్ల, పునరుద్ధరణ యొక్క సహజశక్తులు తిరిగి ఆశావాహ వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తాయని, కొంతమంది సాహసోపేత పారిశ్రామిక వేత్తలు పెట్టుబడులు పుంజుకునేటట్లు చేయడం వల్ల తిరిగి విస్తరణ ప్రక్రియ మార్గం ప్రారంభమౌతుంది. పూర్తి వ్యాపార చక్రపు దశలను ఈ విధంగా ఘంటసాల విశ్లేషించారు.

విమర్శలు :

ఘంటసాల యొక్క సిద్ధాంతం ఈ క్రింది విమర్శలకు గురైనది.

- 1) ఈ సిద్ధాంత ప్రాథమిక విషయమైన నవకల్పనను నిర్వచించడం కష్టం. ఎందుకంటే, దాని మూలాలు ఆర్థిక అంశాల కంటే, సామాజిక అంశాలపైనే ఎక్కువగా ఆధారపడి ఉంటాయి.
- 2) ఘంటసాల సిద్ధాంతం ప్రధానంగా అధిక పెట్టుబడి సిద్ధాంతాన్ని పోలి ఉంటుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థిరమైన సమతౌల్యంలో ఉన్నపుడు పెట్టుబడులకు వ్యత్యాసాలను వివరించే కారణాల సందర్భంలో తప్ప మిగిలిన అన్ని అంశాలలోనూ ఈ రెండు సిద్ధాంతాలకు తేడా లేదు. కాబట్టి ఇది ఒక కొనసాగింపు మాత్రమే.
- 3) ఇతర వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాల వలే, ఈ సిద్ధాంతం కూడా వ్యాపార చక్రాలకు కారణమయ్యే 'ఇతర అంశాలను' విస్మరిస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఏర్పడే హెచ్చుతగ్గులకు గల అనేక కారణాలలో 'నవకల్పనలు' ఒకటి మాత్రమే.
- 4) ఈ సిద్ధాంతం వాస్తవాల కంటే ఊహలపై ఎక్కువగా ఆధారపడి రూపొందింపబడినది.

ఈ లోపాలు ఉన్నప్పటికీ ఘంటసాల సిద్ధాంతం ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలో విస్తృతంగా ఆమోదయోగ్యమైనది. ఆర్థిక ఒడుదుడుకులను గుర్తించడానికి ఇది ఉపయుక్తంగా ఉంటుంది.

13.3 కార్టర్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం :

కీన్స్ సమగ్ర సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించిన నాలుగు సంవత్సరాల అనంతరం అనగా 1940వ సం॥లో కార్టర్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించాడు. కీన్స్ యొక్క పాదుపు - పెట్టుబడి విశ్లేషణ ప్రాతిపదికగా సులువైన సరళిలో కార్టర్ సిద్ధాంతం రూపొందించాడు. కార్టర్ నమూనాలో పెట్టుబడి, ఆదాయంతో ప్రత్యక్ష సంబంధాన్ని, మూలధన నిల్వతో (Stock of Capital) పరోక్ష లేదా విలోమ సంబంధాన్ని కలిగి ఉంటుంది.

కార్టర్ నమూనాలో పెట్టుబడి, పాదుపు ప్రమేయాలను క్రింది సమీకరణంలో చూపటం జరిగింది.

$$I = I_a + ey - (1)$$

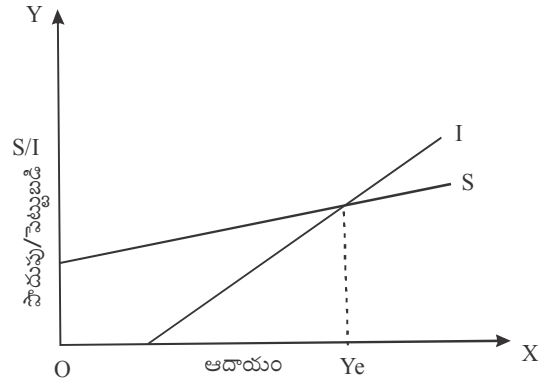
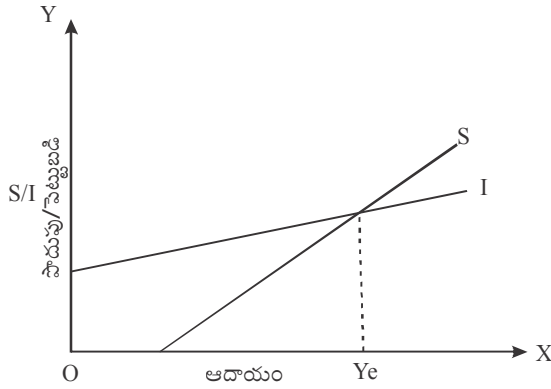
$$S = S_a + sy - (2)$$

ఈ సమీకరణాను బట్టి ఆదాయ నిర్ణయం జరిగే నమూనాలను క్రింది పటం 13.1 తెలియజేస్తుంది.

రేఖా పటం - 13.1

A పటం : నిశ్చల సమతౌల్యం

B అనిశ్చల సమతౌల్యం

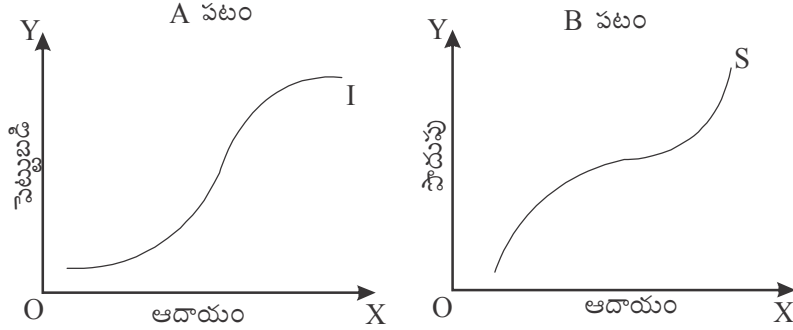

సరళ రేఖాత్మక ప్రమేయాలతో పొదుపు పెట్టుబడుల సమతౌల్యాల ద్వారా ఆదాయ సమతౌల్యాన్ని పై పటం 16.1లో చూపటం జరిగింది. A పటం నిశ్చల సమతౌల్యాన్ని తెలియజేస్తుంది. నిశ్చల సమతౌల్య నిబంధన ప్రకారం ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి (MPS) కన్నా ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి (MPI) తక్కువగా ఉండాలి (MPS > MPI) లేదా పొదుపు రేఖ వాలు పెట్టుబడి రేఖ వాలుకన్నా ఎక్కువగా ఉండాలి. A పటంలో పొదుపు పెట్టుబడులు సమానమైన Y సమతౌల్య ఆదాయ స్థాయి. ఈ పటం MPS > MPI అనే ప్రమేయాన్ని చూపుతుంది. పొదుపు, పెట్టుబడి ప్రమేయాల్లో మార్పు వచ్చి, ఒడుదుడుకులు ఏర్పడితే నూతన సమతౌల్యం ఏర్పడవచ్చు. అయితే ఈ విధమైన సమతౌల్యం వాస్తవ ప్రపంచంలో కనిపించే దానికన్నా ఎక్కువ నిశ్చలంగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే పెట్టుబడికి మించి పొదుపు (S > I) పెరుగుతుంది.

B పటాన్ని గమనిస్తే ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి (MPS) కన్నా ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి (MPI) ఎక్కువగా ఉంది. లేదా పొదుపు రేఖ వాలు కన్నా పెట్టుబడి రేఖ వాలు ఎక్కువగా ఉంది. ఏ కారణం చేతనైనా సమతౌల్య ఆదాయం (Ye) స్థానభ్రంశం చెందితే, పొదుపు కన్నా పెట్టుబడి ఎక్కువగా ఉన్నందున (I > S), ఆదాయం విపరీతంగా పెరిగి అతి ద్రవ్యోల్బణం ఏర్పడుతుంది. ఈ B పటం వాస్తవ ప్రపంచంలో కన్నా ఎక్కువ అసమతౌల్యాన్ని సూచిస్తుంది. అయితే కార్టర్ పొదుపు, పెట్టుబడి ప్రమేయాలు (Function) సరళ రేఖాత్మకంగా కాక వక్రరేఖవలే ఉంటాయని అభిప్రాయపడ్డాడు.

క్రింది రేఖా పటం 13.2లో A పటం పెట్టుబడిని, B పటం పొదుపును చూపుతుంది.

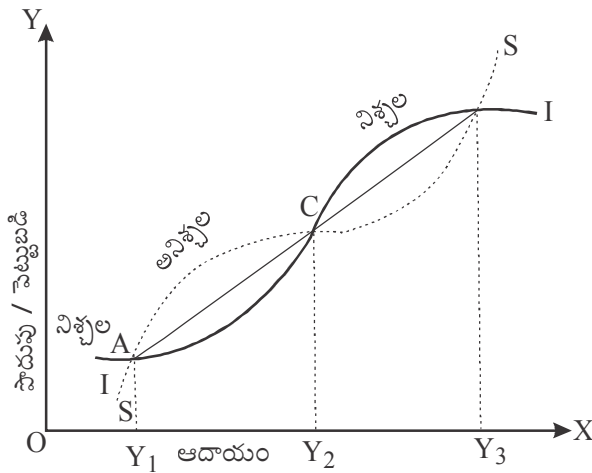
రేఖా పటం - 13.2

రేఖా పటం 13.2లోని A పటంలోని I రేఖ, ప్రారంభంలో సమతలంగా ఉంది అంటే ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి శూన్యంగా ఉంది. అందుకు కారణం ఉన్న యంత్ర సామాగ్రికి మిగులు శక్తి (Excess Capacity) ఉన్నందున ఆదాయం పెరుగుదల పెట్టుబడి వ్యయంలో పెరుగుదలకు కారణమవులేదు. అదే విధంగా అధిక ఆదాయ స్థాయి వద్ద కూడా ఉపాంత పెట్టుబడి ప్రవృత్తి తక్కువగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే పెరుగుచున్న వ్యయాలు, నిర్మాణ, వ్యయం ఋణాలు ఉద్యమదారుని నిరుత్సాహపరుస్తాయి. అందువల్ల ఆదాయంలో వచ్చిన పెరుగుదల స్వల్ప పెట్టుబడికి దారి తీస్తుంది. B పటాన్ని గమనిస్తే సాపేక్షికంగా అధిక, లేదా తక్కువ ఆదాయ స్థాయిలో ఉపాంత పొదుపు ప్రవృత్తి ఎక్కువగా ఉంటుంది. వ్యాపార చక్రాల తిరోగమన దశలో ప్రజలు తమ జీవన ప్రమాణాన్ని కొనసాగించుకోవటానికి పొదుపును ఎక్కువగా తగ్గించుకుంటారు. ఆదాయం అధికంగా ఉన్నప్పుడు ప్రజలు అధికంగా పొదుపు చెయ్యటమే కాక వేతనంలో అధిక భాగం పొదుపు చేస్తారు. అందువల్ల పొదుపు ఫలం అధిక, తక్కువ ఆదాయాల వద్ద నిలువుగా ఉంటుంది.

పై పటం 13.2లో చూపిన వక్రరేఖా ప్రమేయాలను కలిగిన పొదుపు, పెట్టుబడులు, వాటి బహుముఖ సమతౌల్యాలను క్రింది పటం 13.3లో చూపటం జరిగింది.

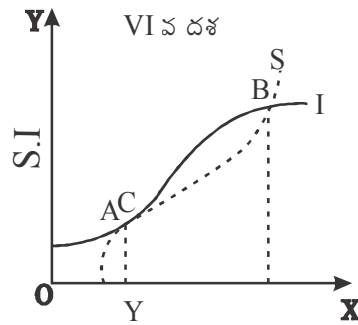
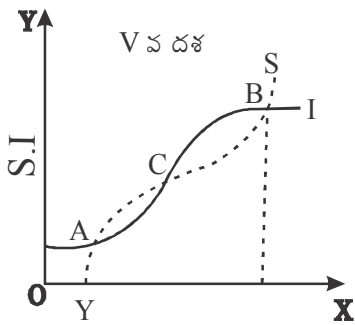
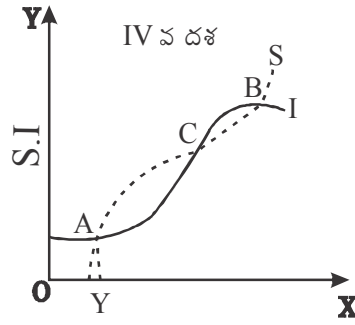
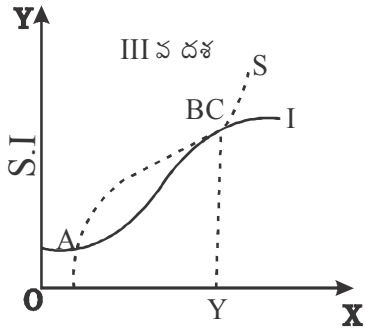
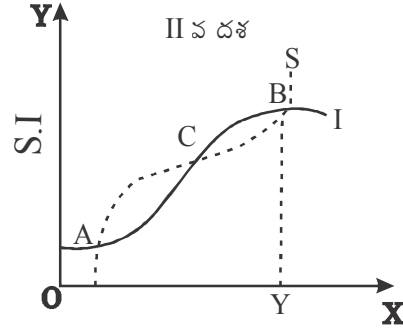
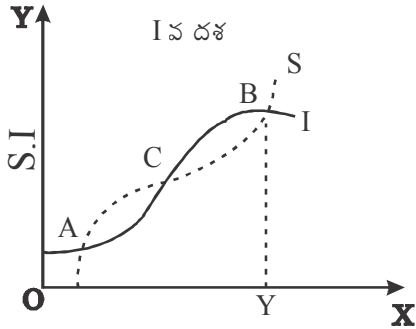
రేఖా పటం - 13.3

పై పటం 13.3లోని A, B అనే బిందువులు నిశ్చల సమతౌల్యాలను, C అనే బిందువు అనిశ్చల సమతౌల్యాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ ఆదాయ స్థాయి y_1 నుంచి y_2 మధ్య ఉంటే స్థిర సమతౌల్య ఆదాయ స్థాయి y_1 కు పడిపోతుంది. ఆదాయం y_2 నుంచి y_3 మధ్య ఉంటే సమతౌల్య ఆదాయం y_3 కి పెరుగుతుంది. కాబట్టి ఆర్థిక వ్యవస్థ y_1 ఆదాయ స్థాయి వద్ద లేదా y_3 ఆదాయ స్థాయి వద్ద నిశ్చలతకు చేరుకుంటుంది. ఈ పటం ఆదాయ గమనాలు తెలిపే రెండు నిశ్చల సమతౌల్యాలను తప్ప వ్యాపార చక్రాలలోని విస్తరణ, సంకుంచనాలను గురించి వివరించదు.

పై రేఖా పటం 13.3 రెండు నిశ్చల సమతౌల్య పరిస్థితులను చూపుతుంది. ఈ బిందువులు స్వల్పకాలంలోనే నిశ్చల సమతౌల్యాలలో కొనసాగుతాయి. ఈ సమతౌల్యాలలో ఆర్థిక వ్యవస్థ కొనసాగేటప్పుడు సమతౌల్యాన్ని మార్చే కొన్ని శక్తులు వెంటనే గాని, నెమ్మదిగా గాని ఉత్పన్నమవుతాయి. ఈ విధంగా ఏర్పడటం వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని కార్టర్ వివరిస్తాడు. క్రింది రేఖా పటం 13.4 వ్యాపార చక్రాలను గురించి వివరిస్తుంది.

రేఖా పటం - 13.4

పై రేఖా పటంలోని I వ దశలో ఆర్థిక వ్యవస్థ 'B' వద్ద అధిక ఆదాయస్థాయిలో సమతౌల్యంలో ఉంది. ఆదాయం ఎక్కువగా వుంది కాబట్టి పెట్టుబడి కూడా ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఎక్కువ పెట్టుబడి ఉంటే మూల ధన నిల్వలు శీఘ్రంగా పెరుగుతాయి. ఈ విధంగా మూలధన నిల్వలు పెరిగినందున మిగిలిన పరిస్థితుల్లో మార్పు లేనట్లయితే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతుంది. ఫలితంగా పెట్టుబడి రేఖ (I) క్రిందికి తగ్గుతుంది. ఆదాయం ఎక్కువగా ఉన్నందున కాలగమనంలో పొదుపు రేఖ (S) పై భాగానికి జరుగుతుంది. పొదుపు రేఖ పై భాగానికి పెట్టుబడి రేఖ క్రింది భాగానికి, జరిగినందున సమతౌల్య బిందువు II వ దశలో చూపినట్లుగా C దగ్గరకు జరుగుతుంది. ఈ విధంగా క్రమక్రమంగా దగ్గరై III వ దశలో చూపినట్లుగా ఒకే బిందువు వద్ద B, Cలు ఉండి పొదుపు పెట్టుబడి రేఖలు స్పర్శ రేఖలుగా ఉంటాయి. B, Cలు స్పర్శరేఖలుగా ఉన్నప్పుడు ఆ బిందువుకు కుడి లేదా ఎడమ వైపున పొదుపు, పెట్టుబడికన్నా ఎక్కువగా (S>I) ఉంది. కావున ప్రతి ద్రవ్యోల్పణ పరిస్థితులు పనిచేయటం వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థ మరలా క్రింది వైపున తక్కువ స్థాయిలో A అనే నిశ్చల సమతౌల్యానికి దగ్గరగా జరుగుతుంది. ఈ ఆదాయ స్థాయి వద్ద యంత్రాలకు అధిక మిగులు శక్తి ఉంటుంది. అందువల్ల పునఃస్థాపిత అవసరాల కన్నా పెట్టుబడి తక్కువగా ఉండటం వల్ల, త్వరలో పెట్టుబడి రేఖ (I) పైకి జరుగుతుంది. క్రమేణా పెట్టుబడి అవకాశాలు నెమ్మదిగా పెరుగుతాయి. ఉపాంత మూలధన, సామర్థ్యపు రేఖ కుడి వైపుకు జరిగి ఉపాంత పెట్టుబడి రేఖను పైకి నెట్టుతుంది. అందువల్ల పెట్టుబడి రేఖ (I) పైకి పెరుగుతుంది. అదే సమయంలో తక్కువ ఆదాయం ఉన్న కాలంలో మూలధన రాశిలో లేక సంపదలో తరుగుదల ఏర్పడటం వల్ల సగటు పొదుపు ప్రవృత్తి తగ్గి పొదుపు రేఖను క్రింది నెట్టుతుంది. ఈ విధంగా పెట్టుబడి రేఖ పైకి, పొదుపు రేఖ కిందకు జరగడం వల్ల A బిందువు కుడివైపునకు, C బిందువు ఎడమ వైపుకు జరిగి V వ దశలో చూపినట్లు సన్నిహితమవుతాయి. VI వ దశలో పొదుపు, పెట్టుబడి రేఖలు సమానమై A, Cలు ఒకటిగా ఉండి S/I రేఖలు స్పర్శ రేఖలుగా ఉన్నాయి. ఈ బిందువుకు రెండు వైపులా పెట్టుబడి పొదుపు కన్నా ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఈ విధంగా వ్యాకోచం ఒకసారి ప్రారంభమైనచో నూతన సమతౌల్య స్థితి చేరువరకు ఆదాయ స్థాయి పెరుగుతూ ఉంటుంది. B వద్ద మరల కొత్త సమతౌల్యం ఏర్పడి నెమ్మదిగా మొదటి దశను చేరుకొంటుంది. తరువాత ఇంకొక వ్యాపార చక్రం ప్రారంభమవుతుంది.

కాల్డార్ వివరించిన వ్యాపార చక్రాల విధానం స్వయం ఉత్పన్నమైంది (Self Generating). ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఎక్కువ ఆదాయ స్థాయిల వైపునకు ఏర్పడు చలనం, కొంత కాలం తరువాత ఆర్థిక వ్యవస్థ తక్కువ ఆదాయస్థాయిల వైపుకు ఏర్పడుటకు కారణభూతమైన శక్తులు ఉత్పన్నం కావటానికి దారితీస్తుంది. కాల్డార్ సిద్ధాంతంలో పెట్టుబడి ఆదాయంతో ప్రత్యక్షంగానూ, మూలధన నిల్వలతో పరోక్షంగానూ సంబంధాన్ని కలిగి ఉంటుంది. వేగత్వరణాన్ని కాల్డార్ తన వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతంలో ఉపయోగించినట్లు కన్పించదు. అయితే మూలధన నిల్వల సర్దుబాటును గురించి వివరించడం జరిగింది. సమిష్టి ఆదాయంలో మార్పు వల్ల పెట్టుబడిలో మార్పును వివరించడం జరిగింది.

13.4 శామ్యూల్సన్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం :

శామ్యూల్సన్ వేగత్వరణం గుణకాలను సమన్వయము చేసి వ్యాపార చక్రాల నమూనాను విశ్లేషించాడు. ఏ కాల వ్యవధిలోనైనా ఉండే నికర పెట్టుబడి పరిమాణం, ఆ కాలవ్యవధిలోని వేగత్వరణ విలువ మరియు గత, ప్రస్తుత కాల వ్యవధుల్లో ఆదాయంలో వచ్చిన మార్పుపైన ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$I_t = v \Delta y_t = v(y_t - y_{t-1})$$

పై సమీకరణంలో I_t = నికర పెట్టుబడి, v = వేగత్వరణం, Δy_t = ఆదాయంలో మార్పు, y_t = ప్రస్తుత కాల వ్యవధిలో ఆదాయం, y_{t-1} = గత కాలవ్యవధిలో ఆదాయం.

ప్రస్తుత కాలంలో పెట్టుబడిలో మార్పు వల్ల, తరువాత కాలంలో గుణక ప్రభావం వల్ల ఆదాయం ప్రభావితం అవుతుంది. అయితే ఆదాయంలో వచ్చిన మార్పు ఆ తరువాత కాలంలో, వేగత్వరణ ప్రభావం వల్ల పెట్టుబడిని ప్రభావితం అవుతుంది. ఈ విధంగా మరల గుణక, వేగత్వరణ ప్రభావాల వల్ల ఈ విధానం అనంతంగా కొనసాగుతూ ఉంటుంది.

శామ్మ్యూల్స్ నమూనాలో గుణక వేగత్వరణాల సమన్వయం బహిర్గత శక్తుల వల్ల (Exogenous Forces) ఏర్పడి, ఆర్థిక వ్యవస్థలో వ్యాపార చక్రాలను కలుగజేస్తుంది. ఒక నియమిత t కాల వ్యవధిలో జాతీయాదాయం (y_t) అనేది, ప్రభుత్వ వ్యయం (G_t), వినియోగ వ్యయం (C_t) మరియు ప్రేరిత పెట్టుబడిపై I_t మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

$$y_t = G_t + C_t + I_t \quad (1)$$

$$C_t = b y_{t-1} \quad (2)$$

$$I_t = v(C_t - C_{t-1}) \quad (3)$$

C_t, I_t లను పై సమీకరణలో ప్రతిక్షేపిస్తే, సమతౌల్య జాతీయాదాయాన్ని క్రింది విధంగా రాయవచ్చు.

$$y_t = G_t + b y_{t-1} + v(C_t - C_{t-1})$$

$$y_t = G_t + b y_{t-1} + by(y_{t-1} - C_{t-2}) \quad (4)$$

ఈ సమీకరణ ప్రకారం ఒక నిర్ణీత t కాలంలో సమిష్టి ఆదాయము ఆ కాలంలోని స్వయంప్రేరిత ప్రభుత్వ పెట్టుబడి G_t గత కాల ఆదాయం y_{t-1} , వినియోగ ప్రవృత్తి వినియోగ పరిమాణం C_t మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి లేదా వేగత్వరణం v మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. t కాల వ్యవధిలో స్వయం ప్రేరిత ప్రభుత్వ పెట్టుబడి, $t-1$ కాల వ్యవధిలో వినియోగం తెలిసి ఉండి, b మరియు v విలువలు ఇచ్చినట్లయితే మనము సమతౌల్య ఆదాయం y_t ని ఏ కాలానికైనా v, b లను ప్రతిక్షేపించి కనుగొనవచ్చు. శామ్మ్యూల్స్ నమూనా గుణక, వేగత్వరణ నమూనా వినియోగానికి, పెట్టుబడికి ఉన్న సంబంధాన్ని తెలియజేస్తుంది.

ప్రారంభంలో బయటి శక్తులు లేదా బహిర్గత శక్తుల ప్రభావం (Exogenous shocks) వల్ల ఒడుదుడుకులు ఏర్పడి సమతౌల్య ఆదాయం y లో హెచ్చుతగ్గులు ఏర్పడవచ్చు. కాలపథం (Time Path) యొక్క తీరు b, v యొక్క విలువలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. v అధికంగా ఉంటే y కాల పథంలో తీవ్ర హెచ్చుతగ్గులు ఉంటాయి. b విలువ ఎక్కువగా ఉంటే స్వల్ప హెచ్చుతగ్గులుండే అవకాశం ఉంటుంది. క్రింది విశ్లేషణ $0 < b < 1$ మరియు $v > 0$ అని ఊహించటం జరిగింది.

ఈ నమూనాలో ప్రథమ కాల వ్యవధిలో వేగత్వరణ సంబంధం లేకుండా వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడవు. అంటే వేగత్వరణం, రెండవ స్థాయి కాల వ్యవధి (Second Order Time Lag) వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి అవసరం. వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి గుణకం ఒక్కటే చాలదు. అయితే విలువ పెరిగితే, వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి అవకాశం తగ్గుతుంది. ఈ నమూనా

$$I_t = v(y_{t-1} - y_{t-2})$$

$$y_t = C_t + I_t + G_t$$

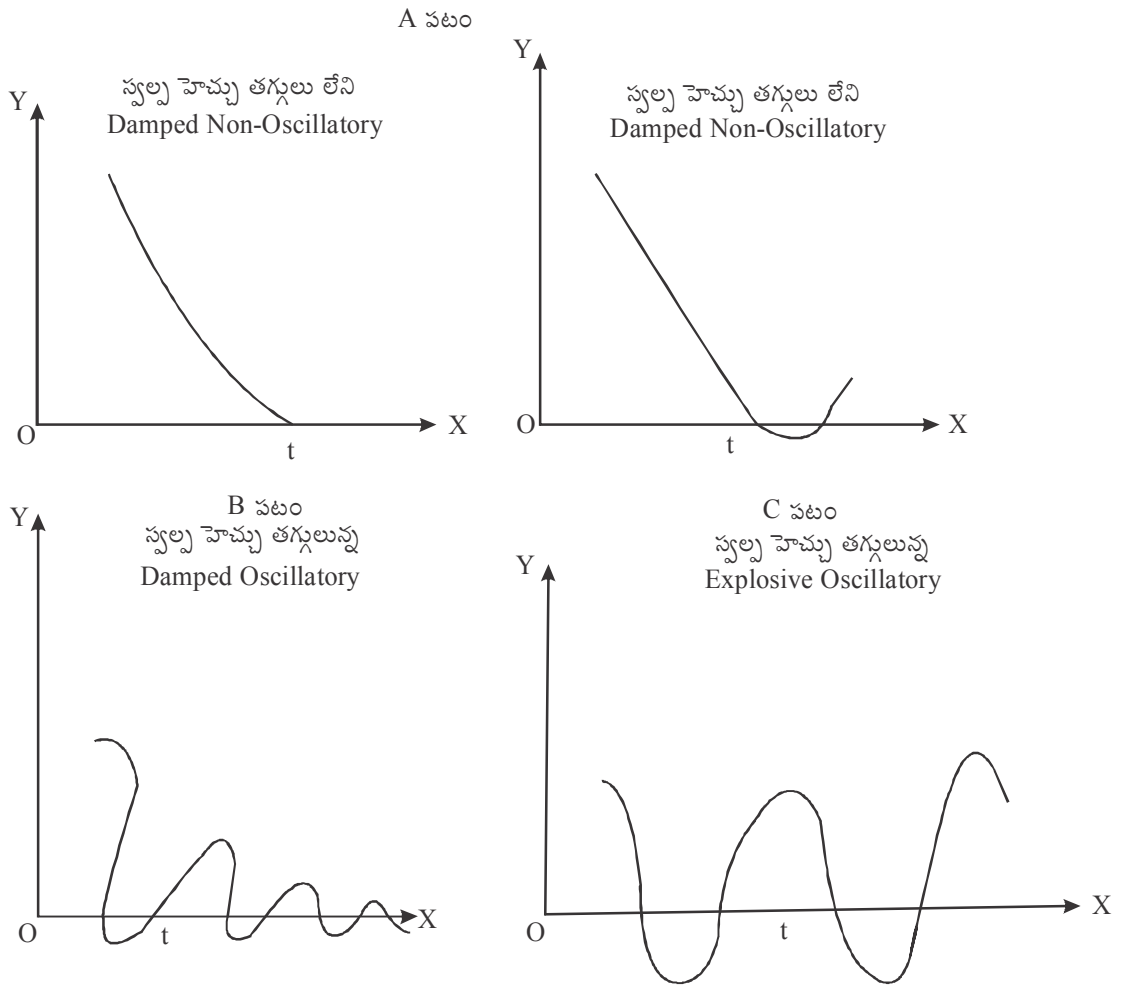
అనేది వేగత్వరణం విలువ 0-5 మధ్య ఉన్నట్లయితే వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటాన్ని గూర్చి తెలియజేస్తుంది. దీనితోపాటు గుణకాన్ని జతచేసినట్లయితే వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటాన్ని మరింత వాస్తవికంగా వివరించటానికి అవకాశం ఉంది.

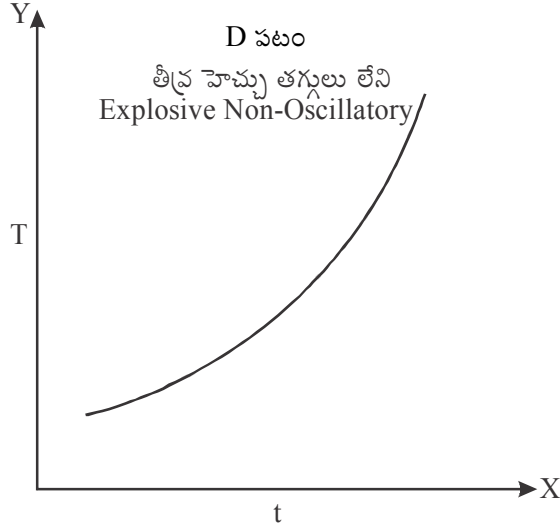
రెండు కాల వ్యవధుల్లో బహిర్గత చలరాశుల వల్ల (Exogenous Variables) స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరిగి, ఆదాయం y ని పెంచినందుకుండాము. ఋణాత్మక పదము (Negative term) లేదా అంశము $-v y_{t-1}$ అనేది పెట్టుబడి మీద వ్యతిరేక ప్రభావాన్ని కలిగిస్తుంది. వేగత్వరణం బలంగా లేకపోయినా ఏదా ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి 1 కి చాలా దగ్గరగా ఉన్నా, పెట్టుబడిని స్వల్పంగా తగ్గిస్తుంది. మరియు ఆదాయం పెరుగుదల రేటు స్వల్పంగా ఉంటుంది. ఈ స్థితి సాధారణంగా పెట్టుబడి తగ్గటానికి (I),

ఆదాయ పెరుగుదలకు సరిపోతుంది. అయితే మలుపు బిందువు (Turning Point) చేరిన తరువాత ఆదాయ మార్పు Δy ఋణాత్మకమౌతుంది. ఈ పరిస్థితి ఏర్పడితే వ్యతిరేక దిశలో పనిచేసే శక్తులు ఆర్థిక వ్యవస్థ పనిచేయటం ప్రారంభిస్తాయి. ఆదాయం Y విలువలు తక్కువగా ఉండి, పెట్టుబడి $-v y_{t-1}$ ప్రభావం వల్ల పెట్టుబడి త్వరితంగా తగ్గుతుంది. ఈ స్థితి ఏర్పడడం తరువాత Δy పెరుగుతుంది. దీనితో పాటు పెట్టుబడి (I) కూడా పెరుగుతుంది. ఫలితంగా ఆర్థిక వ్యవస్థ విస్తరణ చెందుతూ పైకి పోతుంది. ఈ విధానం నూతన సమతౌల్య ఏర్పడే వరకూ లేదా ఋణాత్మక Y విలువలు వచ్చే వరకూ కొనసాగుతుంది. ఋణాత్మక Y విలువలుండి మళ్ళీ మళ్ళీ కొనసాగే విస్ఫోట చక్రాలు (Explosive Cycles) సాధారణంగా కనిపించవు. వివిధ b, v విలువలు ఉండి, గుణక వేగ త్వరణాల సమన్వయం ద్వారా ఆదాయ హెచ్చుతగ్గులు రేఖా పటం 13.5లో చూపడం జరిగింది.

రేఖా పటం - 13.5

b విలువలు 0-1 మధ్య ఉండి, v విలువలు 0-5 మధ్య ఉన్నప్పుడు నాలుగు భిన్న ఆదాయాలు ఉత్పన్నమయ్యే విధానాన్ని పై పటంలో చూపటం జరిగింది. పటం A లో రేఖలు స్వల్ప హెచ్చుతగ్గులు లేని (Damped Non-Oscillatory) ఆదాయ గమనాన్ని తెలియజేస్తాయి. B పటము తీవ్ర హెచ్చుతగ్గులున్న ఆదాయ గమనాన్ని (Damped Oscillatory) తెలియజేస్తుంది C పటము తీవ్ర లేదా విస్ఫోట హెచ్చుతగ్గులున్న (Explosive Oscillatory) ఆదాయ గమనాన్ని తెలియజేస్తే D పటము తీవ్ర లేదా విస్ఫోట హెచ్చుతగ్గులు లేని (Explosive Non-Oscillatory) ఆదాయ గమనాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఈ విధంగా ఊర్లు, అధోగమనాల కలయిక ద్వారా వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయి.

ఈ సమానాలో వేగత్వరణ సూత్రము ఉన్నది ఉన్నట్టుగా ఉపయోగించటం అనేక విమర్శలకు గురయ్యింది. ఈ సమానాలోని వేగత్వరణ సూత్రాన్ని అంగీకరించినట్లయితే, గుణక - వేగత్వరణ సమన్వయ సూత్రంపై ఆధారపడి రూపొందించిన ఈ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాన్ని కూడా ఆమోదించినట్లే అవుతుంది. డ్యూసెన్బర్గ్ అనే శాస్త్రవేత్త 'గుణక వేగత్వరణాల సమన్వయం అనే భావన అతి ముఖ్యమైనది. కాని వ్యాపార చక్రాలను వివరించటం కోసం యాంత్రికంగా ఈ భావనను వర్తింపజేసి చెప్పలేము అని అంటారు.

13.5 హిక్స్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం :

1950వ సంవత్సరంలో ప్రచురితమైన "A Contribution to the Theory of Trade Cycle" అనే గ్రంథంలో హిక్స్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాన్ని వివరించారు. ఈ సిద్ధాంతం రూపొందించి సుమారు ఏడు దశకాలు పూర్తయినా, వ్యాపార చక్ర సిద్ధాంతాలలో ప్రముఖమైన పాత్రను కలిగి ఉంది.

హిక్స్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాన్ని గుణక వేగ త్వరణ సమన్వయంతో రూపొందించటం జరిగింది. హిక్స్ ప్రకారం విలువ సిద్ధాంతానికి డిమాండు సిద్ధాంతం, సప్లయ సిద్ధాంతం ఏ విధంగానో, అదే విధంగా వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతానికి గుణకం వేగత్వరణాలు అలాంటివి అని అంటారు.

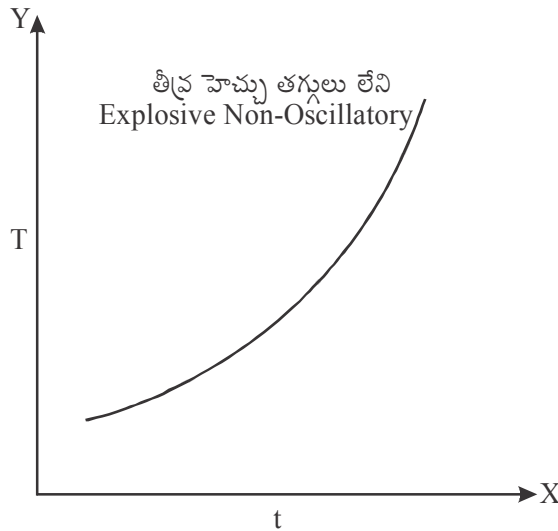
హిక్స్ వ్యాపార సిద్ధాంతంలో గుణక, వేగత్వరణం, సంభావ్యతా (Warranted), వృద్ధిరేట్లు కీలకమైన పాత్రను పోషిస్తాయి. సమతౌల్య ఆదాయానికి స్వయంచలిత పెట్టుబడికి ఉన్న నిష్పత్తి గుణకం మరియు వేగత్వరణాపై ఆధారపడుతుందనే అంశాన్ని హారాడ్ డోమర్ నమూనా నుంచి తీసుకున్నాడు. దీర్ఘకాలంలో స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి స్థిరరేటులో పెరుగుతుందని హిక్స్ ఊహించాడు.

గుణక, వేగత్వరణాలు స్థిరంగా ఉంటే స్వయంప్రేరిత పెట్టుబడి వలే ఆదాయ సమతౌల్య వృద్ధి మార్గం స్థిర వృద్ధి రేటును ప్రదర్శిస్తుంది. కొంతకాలం తరువాత వాస్తవ ఉత్పత్తి ఈ సమతౌల్య వృద్ధి మార్గం గుండా వెళ్లకపోవటం చేత, అవి సమతౌల్య వృద్ధి మార్గం పైకి లేదా క్రిందకు మొగ్గు చూపడం వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని హిక్స్ వ్యాపార సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించారు. హిక్స్ ప్రకారం పెట్టుబడి రెండు రకాలుగా ఉంటుందంటారు.

1. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి (Autonomous Investment) : ఇందులో ప్రభుత్వ పెట్టుబడి, నవకల్పన పరిశోధనలు వల్ల జరిగిన పెట్టుబడి, ధీర్ఘకాలంలో ప్రతిఫలాన్నిచ్చే ధీర్ఘకాల పెట్టుబడులు ఉంటాయి. ఈ పెట్టుబడి ఆర్థిక వృద్ధితోగాని, ఆదాయ పెరుగుదల వల్ల కాని ప్రభావితం కాదు.

2. ప్రేరిత పెట్టుబడి (Induced Investment) : ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఆదాయం మారడం వల్ల ప్రేరేపించబడి జరిగే పెట్టుబడిని ప్రేరిత పెట్టుబడి అంటారు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రేరిత, స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడులు కొనసాగుతూ (Co-exist) ఉంటాయని హిక్స్ ఊహించాడు. హిక్స్ అభిప్రాయంలో ప్రేరిత, స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడుల మధ్య వ్యత్యాసం పెద్దగా లేదని హిక్స్ గుర్తించినప్పటికీ, ఈ రెండింటి మధ్య వ్యత్యాసమే వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతంలో కీలకమైన పాత్ర వహిస్తుందని హిక్స్ వివరిస్తాడు. హిక్స్ రూపొందించిన వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాన్ని క్రింది రేఖా చిత్రం 13.6 ద్వారా విశ్లేషించటం జరిగింది.

రేఖా పటం 13.6

పై రేఖా చిత్రంలో aa రేఖ స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడిని, ఈ పెట్టుబడి రేఖ ఆధారంగా సమతౌల్య ఆదాయ వృద్ధి మార్గాన్ని EE రేఖ తెలియజేస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క సంపూర్ణోద్యోగితతో కూడిన వృద్ధి మార్గాన్ని FF రేఖ సూచిస్తుంది. LL రేఖ ఆర్థిక వ్యవస్థ అధోగమనానికి హద్దు. ఈ రేఖ వ్యాపార చక్రంలో సంకోచన దశలో ఆదాయం పడిపోయే కనిష్ట పరిమితిని తెలియజేస్తుంది.

ఆర్థిక కార్యకలాపాల విస్తరణ దీర్ఘకాలిక సమతౌల్య వృద్ధి మార్గం అనుసరిస్తున్నంతకాలం వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడవు. పై రేఖా పటం 13.6లో వ్యాపార చక్రాల వల్ల ఏర్పడే ఆదాయ మార్పులను చూపటం జరిగింది. ఆర్థిక వ్యవస్థ EE మార్గంలో A బిందువు వరకు సమతౌల్యంలో కొనసాగిందనుకుంది. A బిందువు వద్ద నవకల్పనగాని, ఇతర అభివృద్ధి కాని జరిగి ప్రేరిత పెట్టుబడి తాత్కాలికంగా పెరిగి మరల దాని మునుపటి మార్గం చేరుకుందనుకుందాం. ఒకసారి స్వయంప్రేరిత పెట్టుబడిలో మార్పు ఏర్పడితే, గుణక, వేగ త్వరణాల అంతర క్రియల వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థలో చలనం ఆరంభమై, సంచిత చలనం ఏర్పడుతుంది. బిందువు A నుంచి

B వరకు గల మార్గం ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఉత్పత్తి వాస్తవ చలనాన్ని సూచిస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో గుణక వేగ త్వరణాలు పనిచేయడం ప్రారంభించి, వీటి సమన్వయంతో ఆర్థిక కార్యకలాపాలు పెరుగుతూ ఉత్పత్తి పెరుగుతూ సంపూర్ణోద్ద్యోగిత స్థాయికి లేదా పై హద్దుకు చేరుతుంది. ఈ స్థితి దాటి ఉత్పత్తిని పెంచటానికి అవకాశం ఉండదు. ఈ హద్దుకు చేరిన తరువాత ఆర్థిక వృద్ధి FF రేఖ గుండానే పెరుగుతుంది. ఎందువల్లనంటే ఈ స్థాయికి మించి ఆర్థిక విస్తరణను పెంపొందించటానికి గుణక వేగత్వరణాల శక్తి చాలదు. ఉత్పత్తి పెరిగినా ఆ హద్దు FF రేఖ గుండానే జరుగుతుంది. అయితే FF అనే గరిష్ట హద్దు ద్వారా ఎంతో కాలం ఆర్థిక వ్యవస్థ పయనించలేదు. అతి పరిమితకాలం మాత్రమే ఈ రేఖపై ఉంటుంది. రేఖా పటంలో A నుంచి B వరకు FF రేఖపై పయనిస్తుంది. ఆదాయ మార్గం గరిష్ట స్థాయిని చేరుకున్నప్పుడు కొంత వ్యవధి తరువాత అది ఆ స్థితి నుంచి దుముకుట (Bounced off) వల్ల ఆదాయం తగ్గటం ప్రారంభమవుతుంది. ఈ విధంగా విస్తరణ అంతరించి, దానిని తిరోగమనం అనుసరించడం అనివార్యం అని హిక్స్ అంటారు. పెట్టుబడిదారి ఆర్థిక వ్యవస్థల ముఖ్య లక్షణం అధిక మొత్తంలో మన్నిక గల యంత్ర సామాగ్రిని ఉత్పత్తి చేయటం, అందుచేత తప్పనిసరిగా తిరోగమనం దశ విస్తరణను అనుసరిస్తుందని హిక్స్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతం తెలియజేస్తుంది.

ప్రేరిత పెట్టుబడి అనేది ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటుకు ప్రమేయంగా ఉంటుంది అని హిక్స్ అంటారు. ఉత్పత్తి పెరుగుదల రేటు తగ్గినందున ప్రేరిత పెట్టుబడి తగ్గి ఫలితంగా మొత్తం పెట్టుబడి తగ్గుతుంది. సాంకేతిక పురోభివృద్ధి, జనాభావృద్ధి మూలధన నిల్వల వృద్ధి మరియు ఇతర వృద్ధి అంశాలు ఉండవని భావిస్తే, ఆర్థిక వ్యవస్థ ఆర్థిక మాంద్యంలో ఎక్కువ కాలం ఉంటుందని, అందుకు రెండు ముఖ్య కారణాలను ఈ సిద్ధాంతం తెలియజేస్తుంది.

- 1) సాంకేతిక పురోభివృద్ధి లేనట్లయితే స్వయంప్రేరిత పెట్టుబడి వృద్ధి చెందలేదు. ఫలితంగా గుణక, వేగత్వరణాలు సరిగా పని చేయలేవు.
- 2) సాంకేతిక పురోభివృద్ధి లేనట్లయితే పునఃస్థాపిత పెట్టుబడులు ఉండవు. కేవలం మూలధన తరుగుదలకు భర్తీ చేసే పెట్టుబడి యే పునఃస్థాపిత పెట్టుబడి అవుతుంది. ఈ విధంగా ఆర్థిక కార్యకలాపాలు క్రమక్రమంగా క్షీణించి కనిష్ట వృద్ధి రేఖ (LL)ను చేరి, కనీస వృద్ధిలో అతి స్వల్ప కాలం అంటే E వరకు కొనసాగి మరణ ఆర్థిక విస్తరణ ప్రారంభమౌతుంది.

ఈ సిద్ధాంతములోని అతి ముఖ్యమైన బలహీనత గుణక వేగత్వరణాల విలువలు వివిధ దశలలో స్థిరంగా ఉంటాయి అని భావించటం వ్యాపార చక్రాలలో మార్పుల వల్ల వచ్చు ఆదాయ మార్పులకునుగుణంగా ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతూ ఉంటుందే కాని స్థిరంగా ఉండదు అని పరిశీలనలు వెల్లడిస్తాయి. ఆర్థిక వ్యవస్థ వ్యాపార చక్రాలలో ఒక దశ నుంచి మరొక దశకు మారుచున్నప్పుడు ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి మారుతుంది. ఈ సిద్ధాంతంలో ఉపయోగించిన మరొక ముఖ్య భావన వేగత్వరణం. వేగత్వరణం స్థిరంగా ఉంటుందని హిక్స్ భావించాడు. కాని మూలధన ఉత్పత్తి నిష్పత్తి సమానంగా ఉండాలనే తప్పనిసరి నిబంధన లేదు. వివిధ రంగాలలో దీని నిష్పత్తి వివిధ రకాలుగాను, ఒకే రంగంలో వివిధ కాలాలలో వివిధ రకాలుగాను ఉంటుంది. అంటే ఫలాన కాలాలు కూడా ఒకే విధంగా ఉండవు. ఈ విధంగా హిక్స్ సిద్ధాంతం పలు విమర్శలకు లోనైననూ ఈ సిద్ధాంతము ప్రాముఖ్యమైనదిగా అందరు ఆర్థికవేత్తలు గుర్తించారు. హిక్స్ సిద్ధాంతం స్వచ్ఛమైన విశ్లేషణ అని కాల్రార్ అనే శాస్త్రవేత్త అన్నారు. హిక్స్ సిద్ధాంతం అతి చాతుర్యమైనదిగాను, వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలలో మొదటి పొందికలదిగాను డ్యూసెన్బెర్గ్ అభివర్ణించాడు.

13.6 సారాంశం :

ఆధునిక వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతంలో పెట్టుబడి వ్యయంలో వచ్చే మార్పు, వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటంలో ప్రముఖ పాత్రను వహిస్తుంది. కాల్రార్ అనే ఆర్థికవేత్త పొదుపు, పెట్టుబడి ప్రమేయాలు సరళరేఖాత్మకంగా కాక వక్రరేఖాత్మకంగా ఉంటాయని అభిప్రాయపడి, వ్యాపార చక్ర సిద్ధాంతాన్ని రూపొందించాడు. కాల్రార్ ప్రత్యక్షంగా తన సిద్ధాంతంలో వేగత్వరణాన్ని ఉపయోగించినట్లు కన్పించదు కాని పరోక్షంగా వేగత్వరణాలు ప్రభావాన్ని ప్రవేశపెట్టడం జరిగింది. శామ్యూల్సన్, హిక్స్ అనే శాస్త్రవేత్తలు గుణక వేగత్వరణాల

సమన్వయాల ద్వారా వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని విశ్లేషించారు. శామ్యూల్సన్ నమూనా గుణక వేగత్వరణాల విలువలు వివిధ రకాలుగా ఉన్నప్పుడు వివిధ వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని సూచిస్తుంది. హిక్స్ ప్రకారం ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధి రేటు నిర్ణయిస్తుందని అభిప్రాయపడ్డాడు. హిక్స్ తన సిద్ధాంతంలో హోరాడ్-డోమర్ వృద్ధి సిద్ధాంతాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని వేగత్వరణాల సమన్వయం ద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థ సమతౌల్య వృద్ధిరేటు నుండి మారి ఏ విధంగా అస్థిరత్వానికి గురవుతుందో తెలియజేశాడు. హిక్స్ సిద్ధాంతం అనేక విమర్శలకు గురయినను, సిద్ధాంతపరంగా చాలా ప్రాముఖ్యత కలిగిన సిద్ధాంతము.

13.7 గుర్తుంచుకోవలసిన విషయాలు :

1. నవీన వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలలో పెట్టుబడి వ్యయం అతి ప్రాముఖ్యమైన అంశం.
2. మంపీటర్ పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థలలో నవకల్పనలు వ్యాపార చక్రాలను దారితీస్తాయని భావించారు.
3. కాల్డార్ నమూనాలో కాల్డార్ ప్రత్యక్షంగా వేగత్వరణాన్ని చూపకపోయినా పరోక్షంగా వేగత్వరణ ప్రభావాన్ని విశ్లేషించటం జరిగింది.
4. కాల్డార్ రూపొందించిన సిద్ధాంతానికి ప్రాతిపదిక కీన్స్ సార్వత్రిక సిద్ధాంతము.
5. శామ్యూల్సన్ తన వ్యాపార చక్రాల నమూనాలో వినియోగంలో మార్పుకు పెట్టుబడికి సంబంధాన్ని వివరించాడు.
6. హిక్స్ నమూనా ఆదాయంలో మార్పుకు, పెట్టుబడికి గల సంబంధంపై రూపొందించబడినది.
7. హిక్స్ సిద్ధాంతంపై అతిముఖ్యమైన విమర్శ గుణక, వేగత్వరణాల విలువలు స్థిరం అని భావించటం.
8. హిక్స్ సిద్ధాంతం అనేక విమర్శలకు గురయినను, వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలలో అతి ప్రాధాన్యత కలిగిన సిద్ధాంతం.

13.8 ముఖ్య పదాలు :

1. గుణకం : పెట్టుబడిలో వచ్చిన మార్పుల వల్ల ఆదాయంలో వచ్చు మార్పు నిష్పత్తి లేదా 1- ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి యొక్క విలోమము.
2. వేగత్వరణము : ఆదాయంలో వచ్చిన మార్పుల వల్ల పెట్టుబడిలో వచ్చు మార్పు నిష్పత్తి.
3. గుణక, వేగత్వరణాల సమన్వయం : ఆర్థిక కార్యకలాపాలను గుణక వేగత్వరణాలు ప్రభావాలను పరిశీలించటం.
4. స్థిర సమతౌల్య, అస్థిర సమతౌల్యం : పొదుపు పెట్టుబడుల మార్పు వల్ల స్థానభ్రంశం చెందిన సమతౌల్యాన్ని తిరిగి చేరగలిగితే స్థిర సమతౌల్యం అంటారు. తిరిగి చేరనట్లయితే అస్థిర సమతౌల్యం అంటారు.
5. ప్రేరిత పెట్టుబడి : ఆదాయంచే ప్రేరించబడి జరిగే పెట్టుబడి.

13.9 స్వయం సమీక్ష ప్రశ్నలు :

1. వ్యాపార చక్రాలపై ఘంపీటర్ భావాలను విపులంగా చర్చించండి.
2. కాల్డార్ వ్యాపార చక్రాల నమూనాను వివరించుము.
3. గుణక వేగ త్వరణాల సమన్వయంలో వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటాన్ని శామ్మూల్సన్ ఏ విధంగా వివరించాడో తెలుపండి?
4. హిక్స్ వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాన్ని విమర్శనాత్మకంగా తెలియజేయండి?
5. వ్యాపార చక్రాలను విశ్లేషించటంలో గుణకవేగత్వరణాల సమన్వయం ఎంతవరకు సంతృప్తికరమో తెలుపండి.

13.10 చదువవలసిన పుస్తకాలు :

1. N. Kaldor : A Model of the Trade Cycle
2. N. Kaldor : Hicks on the Trade Cycle
3. J.R. Hicks : A Contribution to the Theory of Trade Cycle
4. P.A. Samuelson : Interaction between the Multiple Analysis and the Principles of Acceleration
5. R.C.O. Mathews : Business Cycles
6. A.H. Hansen : Business Cycles and National Income
7. G. Haberler ; Prosperity and Depresison
8. Edward Shapiro Macro Economic Analysis
9. Joseph Schumpeter : The Theory of Economic Development.

పాఠం - 14

వ్యాపార చక్రాలు - నివారణా చర్యలు

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం పూర్తయ్యేసరికి మీరు క్రింది విషయాలు అవగాహన చేసుకుంటారు.

1. వ్యాపార చక్రాలు అంటే ఏమిటి? నిర్వచనాలు.
2. వ్యాపార చక్రాల లక్షణాలు
3. వ్యాపార చక్రాలలో రకాలు
4. వ్యాపార చక్రాలలో దశలు
5. వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కారణాలు - ద్రవ్యసంబంధమైన, వాస్తవిక కారణాలు.
6. వ్యాపార చక్రాల ప్రభావాలు, నియంత్రణా చర్యలు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం:

- 14.0 ఉద్దేశాలు - లక్ష్యాలు
- 14.1 విషయ పరిచయం
- 14.2 వ్యాపార చక్రాలు - నిర్వచనాలు
- 14.3 వ్యాపార చక్రాల లక్షణాలు
- 14.4 వ్యాపార చక్రాలు - రకాలు
- 14.5 వ్యాపార చక్రాలు - దశలు
- 14.6 వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కారణాలు
  - 14.6.1 వాస్తవిక కారణాలు లేదా ద్రవ్యేతర కారణాలు
  - 14.6.2 ద్రవ్యసంబంధమైన కారణాలు
- 14.7 వ్యాపార చక్రాల ప్రభావాలు - నియంత్రణ చర్యలు
- 14.8 సారాంశం

- 14.9 గుర్తించుకోవలసిన విషయాలు
- 14.11 ముఖ్యపదాలు
- 14.12 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు
- 14.13 చదువవలసిన పుస్తకాలు

14.0 ఉద్దేశాలు - అక్ష్యాలు:

ఆర్థిక కార్యకలాపాలు ఎల్లప్పుడు నిలకడగా కొనసాగవు. ఆర్థికాభివృద్ధి ఒడిదుడుకులతో కూడుకొని, సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాలు అంటే పెట్టుబడి, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితలలో తరచూ హెచ్చుతగ్గులు ఏర్పడుతూ ఉంటాయి. ఆర్థిక కార్యకలాపాలు కొన్ని సమయాల్లో ఉచ్చస్థితిలో ఉండి విస్తృతం చెందుతూ, మరికొన్ని సమయాల్లో తిరోగమనంలో ఉండి క్షీణిస్తూ ఉంటాయి. ఈ విధంగా సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో లయబద్ధంగా వచ్చు హెచ్చు తగ్గులను వ్యాపార చక్రాలు అంటారు. ఆధునిక పారిశ్రామిక ఆర్థిక వ్యవస్థల ముఖ్యలక్షణమే వ్యాపార చక్రాలు. ఈ భాగంలో వ్యాపార చక్రాలను గురించి, వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కారణాలను నియంత్రణ చర్యలను వివరించటం జరిగింది.

14.1 విషయ పరిచయం:

ఆధునిక పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలు ఎదుర్కొనే సమస్యలలో అతి ముఖ్యమైనది వ్యాపారచక్రాలు. వ్యాపార చక్రాలలో విస్తరణ, సంకుచయనాలు ఒకదాని తరువాత ఒకటి కొనసాగుతూ ఉంటాయి. ఆర్థికాభివృద్ధి జరిగేటప్పుడు విస్తరణ శక్తులు, సంకుచయన శక్తుల కన్నా ఎక్కువగా ఉంటాయి. వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడి, ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో ఒడిదుడుకులు ఏర్పడటం వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థ అసమతౌల్యానికి గురి అవుతుంది. ఆదాయ, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితల్లో ఒడిదుడుకులు ఎందువల్ల కలుగుచున్నాయి? ఈ ఒడిదుడుకులకు గల కారణాలు ఏవి? వీటిని వివిధ శాస్త్రవేత్తలు ఏ విధంగా విశ్లేషించారు? అనే విషయాలను ఈ భాగంలో చర్చించటం జరిగింది. వ్యాపార చక్రాల కారణాలను ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు సూచించినట్లుగా వాస్తవిక, ద్రవ్య సంబంధమైన కారణాలుగా విభజించి, వివరించటం జరిగింది. ముందుగా వ్యాపార చక్రాలు అంటే ఏమిటి? వాటి నిర్వచనాలను గురించి తెలుసుకుందాం.

14.2 వ్యాపార చక్రాలు - నిర్వచనాలు (Trade Cycle - Definitions):

ఆర్థికవ్యవస్థలో వ్యాపార కార్యకలాపాలు ఎల్లప్పుడు నిలకడగా గానీ లేదా సమతౌల్యంలో ఉండవు. ఎందుకంటే ఆర్థికవ్యవస్థ చలనమైంది. చలన వర్ధికవ్యవస్థలో, అందులోను పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలో వ్యాపార కార్యకలాపాలు ఒడిదుడుకులకు గురవుతూ ఉంటాయి. సమిష్టి ఆర్థికకార్యకలాపాలైన ఉద్యోగిత, ఉత్పత్తి, ఆదాయము, ధరలలో లయబద్ధంగా కాలానుగతంగా వచ్చు హెచ్చుతగ్గులను వ్యాపార చక్రాలు అంటారు. వ్యాపార చక్రాలలో ఉన్న ముఖ్య దశలు వృద్ధి, క్షయాలు. ఇవి ఒకదానివెంట మరొకటి చక్రరూపంలో భ్రమణం చెందటాన్ని “వ్యాపార చక్రాలు” అంటారు.

వ్యాపార చక్రాలను వివిధ శాస్త్రవేత్తలు వివిధ రకాలుగా నిర్వచించారు. అందులోని ముఖ్య నిర్వచనాలను ఇప్పుడు

మనం పరిశీలిద్దాం.

1. వెన్ లీ మిచెల్ అనే శాస్త్రవేత్త ప్రకారం 'సంఘటిత సమాజాల్లో' (Organised Communities) సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో వచ్చు ఒడుదుడుకుల పరిణామాన్నే వ్యాపార చక్రాలు అంటారు. దీనిలో వ్యాపార అనే పదం ఆర్థిక వ్యవస్థలోని వ్యాపార పంథాలో జరిగే ఆర్థిక కార్యకలాపాలకు సంబంధించినది. 'చక్రాలు' అనేవి సమాన క్రమానుసారంగా తిరిగి ప్రత్యక్షం కాని ఒడుదుడుకులు అని అర్థం. అంటే నిర్ణీత వ్యవధిలో సంభవించని ఒడుదుడుకులను తెలియ చేస్తుంది.
2. ప్రాఫెసర్ లిప్పీ, వ్యాపార చక్రాలను స్వల్పకాలిక వ్యవధిలో ఆర్థిక వ్యవస్థలో తరచూ, క్రమం లేకుండా ఏర్పడే కదలికలుగా అభివర్ణించారు. ఈ కదలికలను వ్యాపార చక్రాలుగా గుర్తించిన తర్వాత, చక్రం, మంచికాలం - చెడుకాలం మరలా మరలా ఏర్పడడాన్ని సూచిస్తుంది. కొన్ని సమయాల్లో, కొన్ని ప్రాంతాలలో ఈ కదలికలు చెప్పుకోదగినంత క్రమ పద్ధతిలో ఏర్పడుతుంటాయి.
3. కీన్స్ అనే శాస్త్రవేత్త ధరలలో పెరుగుదల మరియు తక్కువ నిరుద్యోగ శాతాలలో 'అనుకూల వర్తకం' (good trade) తదనుగుణంగా ధరల్లో తగ్గుదల, ఎక్కువ నిరుద్యోగ శాతాలలో ప్రతికూల వర్తకం (bad trade) లక్షణాలు కలిగి ఉండటాన్నే 'వ్యాపార చక్రం'గా నిర్వచించారు. ఈయన ప్రకారం ఒక వ్యాపార చక్రం పెరుగుదల, క్షీణత అనే స్వభావాన్ని కలిగి ఉండి, పునరావృతం అయ్యే లక్షణాన్ని కలిగి ఉంటాయి. బెన్ హామ్ అనే శాస్త్రవేత్త ప్రకారం ఆర్థిక కార్యకలాపాలు సౌభాగ్య కాలం నుంచి ఆర్థిక మాంద్య కాలాన్ని అనుసరించటాన్ని వ్యాపార చక్రాలు అంటారు.
4. ఆర్థిక ప్రక్రియ ఏదో ఊహించినట్లుగా జరుగదు అని ఇతడు వివరించుతూ, వ్యాపార వాణిజ్యాలు ఒక కాలంలో ఎక్కువగా ఉండి, మరొక కాలంలో తక్కువగా ఉంటాయి అంటాడు. హన్సన్ అనే శాస్త్రవేత్త పరస్పర సంబంధం ఉన్న రంగాలు కల ఆధునిక ఆర్థికవ్యవస్థలో పారిశ్రామిక విభాగం (Segment) లో ద్రవ్యసంబంధమైన విశదపరచిన లేదా స్పష్టపరచిన సౌభాగ్యం మరియు ఆర్థికమాంద్యాలు, సంబంధమున్న ఇతర విభాగాలకు తిరిగి పంపిణీ కావటాన్నే వ్యాపార చక్రాలు అంటారు.
5. రగ్నార్ ఫిష్ ప్రకారం, వరుసగా తగిలిన దెబ్బల వల్ల ఒక పెండ్యులమ్ ఎలా ఊగుతుందో అదే విధంగా ఆర్థికవ్యవస్థలో బయటి శక్తుల ప్రభావం వల్ల, తరంగాల వలే మార్పులు కలుగుతాయి.
6. సంపూర్ణోద్యోగితా స్థాయి అనేది వ్యాపార చక్రానికి ఉచ్చస్థితిగా ఉండవచ్చు లేదా ఉండకపోవచ్చు. ఉచ్చస్థితి వద్ద గానీ, అంతకన్నా ముందుగానీ సంపూర్ణోద్యోగితా స్థితి ఏర్పడవచ్చు.

పై వ్యాపార చక్రాల నిర్వచనాలను గమనిస్తే అధిక ధరలు, తక్కువ నిరుద్యోగిత కలిగిన అనుకూల వర్తకం లక్షణాలను (good trade), తక్కువ ధరలు, ఎక్కువ నిరుద్యోగిత ఉన్న ప్రతికూల వర్తకం లక్షణాలను తెలియజేస్తుంది.

స్థూలంగా పై నిర్వచనాలను బట్టి వ్యాపార చక్రాలు పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలలో సాధారణంగా కన్పడతాయని, ఇవి ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో కలిగే ఒడిదుడుకులను సూచిస్తాయని చెప్పవచ్చు. పై నిర్వచనాలు భిన్నంగా కన్పడుతున్నప్పటికీ వారి నిర్వచనాలను క్రోడీకరించి ఆర్థిక సౌభాగ్యం తరువాత ఆర్థిక మాంద్యం, ఆర్థిక మాంద్యం తరువాత ఆర్థిక సౌభాగ్యం ఒకదాని తరువాత మరొకటి చక్రీయంగా వస్తూంటాయని గమనించవచ్చు. అయితే వ్యాపార చక్రాల స్వభావం వీటి కాలానికి సంబంధించిన విషయంలో ఆర్థిక శాస్త్రజ్ఞుల మధ్య ఒకే విధమైన అభిప్రాయం లేదు.

14.3 వ్యాపార చక్రాల లక్షణాలు:

వ్యాపార చక్రాల నిర్వచనాలను బట్టి వ్యాపార చక్రాలు క్రింది లక్షణాలను కలిగి ఉంటాయి.

1. ఆర్థిక కార్యకలాపాలను ప్రభావితం చేసే శక్తులైన విస్తరణ (expansion), సంకుచయనాలు (contraction) ఒకదాని తరువాత ఒకటి తరంగాలను పోలి వస్తుంటాయి.
2. వ్యాపార చక్రాలలో ఆర్థిక కార్యకలాపాల పురోభివృద్ధి తగ్గుదల, ఒక దశ తరువాత ఒక దశ క్రమంగాను, నిర్ణీత కాల వ్యవధిలోను వస్తుంటాయి.
3. వ్యాపార చక్రాలలో వ్యాపార కార్యకలాపాలు ఉచ్చస్థితి నుంచి తగ్గుచున్నప్పుడు వచ్చే మార్పులు, తగ్గుదల నుంచి పెరుగుచున్నప్పుడు వచ్చే మార్పులకన్నా ఆకస్మికంగాను, త్వరితంగాను ఉంటాయి.
4. వ్యాపార చక్రాలు ఏకకాలంలో జరిగే స్వభావం కలిగినది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో పరస్పరం సంబంధం కలిగిన వివిధ రంగాలు ఉంటాయి. కావున ఒక రంగంలో మార్పులు మరొక రంగంపై ప్రభావం చూపి ఆర్థిక వ్యవస్థ మొత్తం ప్రసరిస్తాయి. ఈ మార్పులు విదేశాలకు కూడా ప్రసరించవచ్చు.
5. వ్యాపార చక్రాల కాల గమనం ఒకే విధంగా ఉన్నను కొన్ని నెమ్మదిగా, కొన్ని ముమ్మరంగాను ఉంటాయి. కొన్నింటిలో పెరిగే ధోరణి ఎక్కువగా ఉంటే, మరికొన్నింటిలో తరిగే ధోరణి ఎక్కువగా ఉంటుంది.
6. వ్యాపార చక్రంలో అడుగుభాగం (Trough) మరియు శిఖరాగ్రం (Peak), సౌష్ఠ్యంగా (Symmetry)గా ఉండవు. ఎందుకంటే ఊర్జ్వగమనం (upsuring) నుంచి అధోగమనానికి (Downsuring) ఆకస్మికంగాను, ఎక్కువగాను, ముమ్మరంగాను ఉంటాయి.
7. సంపూర్ణోద్యోగితా స్థాయి అనే వ్యాపార చక్రానికి ఉచ్చస్థితిగా ఉండవచ్చు లేదా ఉండకపోవచ్చు. ఉచ్చస్థితి వద్ద గానీ, అంతకన్నా ముందుగానీ సంపూర్ణోద్యోగితా స్థితి ఏర్పడవచ్చు.

14.4 వ్యాపార చక్రాలు - రకాలు (Types of Trade Cycles):

వ్యాపార చక్రంలో అడుగుభాగం నుంచి ఎగువ భాగానికి చేరటానికి పట్టే కాలంపై ఆధారపడి వ్యాపార చక్రాలను వివిధ రకాలుగా చెప్పవచ్చు. వ్యాపార చక్రంలో అడుగుభాగం నుంచి ఎగువ భాగంకు పట్టే కాలము 2 సంవత్సరాల నుంచి 5 సంవత్సరాల వరకు ఉంటే మైనర్ సైకిల్ అని, 6 సంవత్సరాల నుంచి 13 సంవత్సరాల వరకు ఉంటే మేజర్ సైకిల్ అని హాన్సన్ అనే శాస్త్రవేత్త వర్గీకరించాడు. నికోలై జోసెఫ్ కిచెన్, కాండ్రెటెప్ అనే శాస్త్రవేత్తల ప్రకారం వ్యాపార చక్రాలకు పట్టే కాలం సగటున $3\frac{1}{2}$ సంవత్సరాలు ఉంటే మైనర్ సైకిల్ అని, 6 నుంచి 10 సంవత్సరాలు ఉంటే మేజర్ సైకిల్ గా విభజించారు. వివిధ రకాలైన వ్యాపార చక్రాలను ఇప్పుడు పరిశీలిద్దాం.

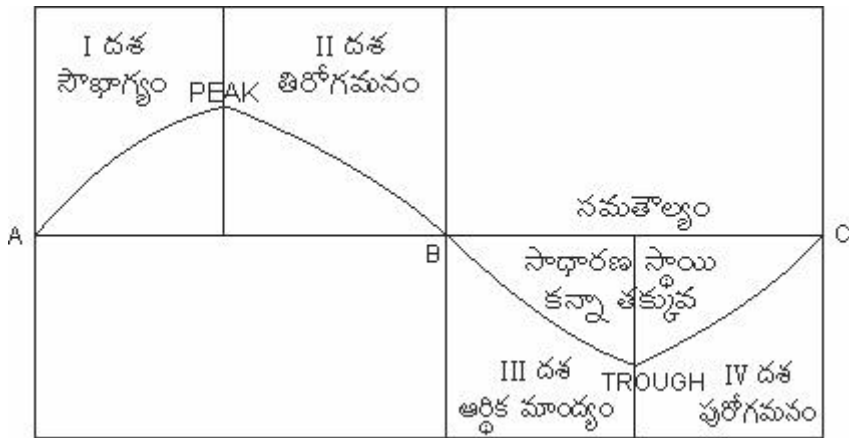
1. జోసెఫ్ కిచెన్ సైకిల్ (1923): ఈ వ్యాపారచక్రం కాల వ్యవధి సుమారు 40 నెలలు ఉంటుంది.
2. లాంగ్ జగ్లర్ సైకిల్ (1862): క్లెమెంట్ జగ్లర్ వ్యాపార చక్రాలను విశ్లేషణ చేసిన వారిలో ప్రథముడు. ఈయన ప్రకారం వ్యాపార చక్రం కాలవ్యవధి 9 నుంచి 18 సంవత్సరాలు ఉంటుంది.
3. కాండ్రాట్రిప్ (అతిదీర్ఘ) సైకిల్ (1925): ఈయన భావనలో చక్రం సుమారు 50 సంవత్సరముల వరకు ఉంటుంది. అందువల్లనే దీనిని అతిదీర్ఘ కాల చక్రంగా పిలుస్తారు.
4. బుడ్డింగ్ సైకిల్: వారమ్ మరియు పియర్సన్ అనే అమెరికన్ ఆర్థికవేత్తల ప్రకారం వ్యాపార చక్రం 18 సంవత్సరాల కాల

వ్యవధిని కలిగి ఉంటుంది.

5. కుజ్‌నెట్స్ సైకిల్: అమెరికన్ ఆర్థికవేత్త అయిన ఈయన ప్రకారం వ్యాపార చక్రాలు సాధారణంగా 16 - 22 సంవత్సరాల కాల వ్యవధిని గాని, 7 నుండి 11 సంవత్సరముల కాల వ్యవధిని గానీ కలిగి ఉంటాయి.

14.5 వ్యాపార చక్రాలు - దశలు (Phases of Trade Cycles):

బర్న్ మరియు మిచెల్ (Mitchell) అనే శాస్త్రవేత్తల ప్రకారం వ్యాపార చక్రాలు శిఖరాగ్రం (Peak) అడుగుభాగం (Traugh) అనే రెండు కీలక మలుపులను కలిగి ఉంటాయి. వీరి విశ్లేషణ ప్రకారం వ్యాపార చక్రాలు నాలుగు సన్నిహిత సంబంధం కలిగిన దశలను కలిగి ఉంటాయి. అవి (ఎ) పునరుజ్జీవనం (Revival), (బి) విస్తరణ (Expansion), (సి) తిరోగమనం (Recession), (డి) సంకుచనం (Contraction). మంపీటర్ అనే శాస్త్రవేత్త కూడా వ్యాపార చక్రాలను నాలుగు దశలలో అనగా (ఎ) సౌభాగ్యం (Prosperity), (బి) తిరోగమనం (Recession), (సి) ఆర్థిక మాంద్యం (Depression), (డి) పునరుజ్జీవనం (Revival or Recovery) అని విభజించారు. సమూహ వ్యాపార చక్రంలో నాలుగు దశలు అని, అవి: 1. ఆర్థిక మాంద్యం, 2. పురోగమనం, 3. సౌభాగ్యం, 4. తిరోగమనం అని భావించి వివిధ దశలలో ఉన్న ముఖ్య లక్షణాలను వివరించుట జరిగింది. క్రింది పటం 14.1 వ్యాపార చక్రంలోని దశలను తెలియజేస్తుంది.

సమూహ వ్యాపార చక్రం - 14.1

వ్యాపార చక్రంలోని పై సగభాగం సౌభాగ్యాన్ని, కింది సగభాగం తిరోగమనాన్ని కలిగి ఉంటుంది. సౌభాగ్య దశలో ఉద్యోగితా స్థాయి క్రమక్రమంగా పెరుగుతూ శిఖరాగ్రానికి చేరుతుంది. తరువాత తిరోగమనం దశలో ఉద్యోగితా స్థాయి వేగంగా తగ్గుతూ B అనే బిందువును చేరుతుంది. B బిందువు తరువాత వ్యాపార చక్రంలో రెండో సగభాగం ప్రారంభమౌతుంది. ఇందులో ఆర్థికమాంద్యం, పురోగమనాలు ఉంటాయి. ఆర్థిక మాంద్యంలో ఉద్యోగితాస్థాయి మరింత తగ్గుతూ (Trough) అడుగుభాగానికి చేరుతుంది. ఆ తరువాత పురోగమన దశ ప్రారంభమై ఉద్యోగితా స్థాయి వేగంగా పెరగటం ప్రారంభమవుతుంది. ఈ నాలుగు దశల ముఖ్య లక్షణాలను ఇప్పుడు మనం పరిశీలిద్దాం.

ఎ) ఆర్థిక మాంద్యం (Depression): ఆర్థిక మాంద్యంలో ఉత్పత్తి తక్కువగా ఉండి, ఉత్పత్తి సాధనాలకు అల్పేద్యోగిత

ఉంటుంది. వస్తువుల ధరలు, వేతనాలు సాభాగ్య దశలోని ధరలతో పోల్చితే అతి తక్కువగా ఉంటాయి. శ్రామికుల వేతనాలు, ఇతర ఉత్పాదక వనరులకు ఉత్పాదకతలకు వాటి ప్రతిఫలాలు సమానంగా కూడా ఉండవు. వాస్తవిక వేతనాలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. వడ్డీరేట్లు తక్కువగా ఉంటాయి. బ్యాంకులో రిజర్వులు ఎక్కువగా ఉంటాయి. నిరుద్యోగ సమస్య రోజు రోజుకూ పెరుగుతూ ఉంటుంది. ఈ విధంగా వివిధ ఆర్థిక కార్యకలాపాలు తక్కువ స్థాయిలో ఉంటాయి. అయితే ఈ మాంద్యస్థితి ఎల్లకాలం ఉండదు. మాంద్యం రావడానికి దారితీసిన పరిస్థితులే తిరిగి అది పోవడానికి కూడా కారణం అవుతాయి. ఆర్థిక వ్యవస్థలో నిరాశావాదం స్థానే ఆశావాదం చోటు చేసుకుని క్రమంగా పునరుజ్జీవనం ప్రారంభమవుతుంది. ఉన్నంతకాలం ధరలు పెరగకుండా ఉత్పత్తి పెరుగుతుంది. ఆ తరువాత ధరలు పెరగటం ప్రారంభిస్తాయి. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. బ్యాంకుల పరపతి పెరుగుతుంది. ఈ విధంగా వివిధ ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో నిధానంగా పెరుగుదల ప్రారంభమై మరలా ఆర్థిక విస్తరణ ప్రారంభమౌతుంది.

బి) సాభాగ్యం (Boom): ఈ దశలో ఆర్థిక కార్యకలాపాలు అభిలషణీయ స్థాయిలో ఉంటాయి. ఉత్పత్తి సాధనాలన్నింటికీ సంపూర్ణంగా ఉద్యోగిత లభిస్తుంది. అనైశ్చిక నిరుద్యోగిత ఉండదు. శ్రామికులకు వేతనాలు అధికంగా ఉంటాయి. పని చేయాలనుకునే వారందరికీ పని లభ్యమవుతుంది. ఇన్వెంటరీలు ఎక్కువగా ఉండి, మన్నిక కలిగిన మూలధన వస్తు పరిశ్రమల్లో పెట్టుబడి ఎక్కువగా ఉంటుంది. స్టాక్ మార్కెట్లో వ్యాపారం లాభదాయకంగా ఉన్నందున బ్యాంకులు కూడా పరపతిని పెంచుతాయి. ద్రవ్యరాశి ప్రసారవేగం కూడా పెరుగుతుంది.

కాని ఈ దశ చివరిలో ఆర్థిక కార్యకలాపాలు సంచితంగా పెరిగి కొన్ని (Bottle-necks) ఎదురవుతాయి. ఆర్థిక విస్తరణను ప్రోత్సహించే శక్తులు నిర్వీర్యమవుతాయి. ఆర్థిక కార్యకలాపాలు విస్తరణ ఉదృతంగా జరుగుతున్నప్పుడు ముడిపదార్థాలకు, శ్రామికులకు, మూలధనానికి, బ్యాంకు పరపతికి విపరీతంగా డిమాండ్ ఉండటం వల్ల వాటి ధరలు పెరిగి లాభాల మార్జిన్ తగ్గుతుంది. బ్యాంకులు కూడా నిరవధికంగా పరపతిని సృష్టించలేవు. ఆర్థికవ్యవస్థలో ఇన్వెంటరీలు పెరుగుతాయి. వ్యాపారస్తుల ఆశలు దెబ్బతింటాయి. ఈ విధంగా ఆర్థిక తిరోగమనం ప్రారంభమవుతుంది. ఆ తరువాత ధరలు పెరగటం ప్రారంభిస్తాయి. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. బ్యాంకుల పరపతి పెరుగుతుంది. ఈ విధంగా వివిధ ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో పెరుగుదల ప్రారంభమై కొనసాగుతూ ఉంటుంది.

సి) తిరోగమనం (Recession): ఆర్థిక విస్తరణను ప్రోత్సహించే శక్తులు నిర్వీర్యమై, ఆర్థిక సంకుంచనాన్ని ప్రోత్సహించే శక్తుల పెరుగుదల వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థ తిరోగమన మలుపు తిరుగుతుంది. ఆర్థిక సాభాగ్య దశలో అతి ఆశావాదం వల్ల పెట్టుబడులలో జరిగిన పొరపాట్లను ఉద్యమదారులు ఈ దశలో గుర్తిస్తారు. ఈ పొరపాట్ల వల్ల పెట్టుబడి లాభదాయకంగా ఉండదు. ఉద్యమదార్లు నిరాసవాదంగా మారి, పెట్టుబడి అంటే విముఖత వ్యక్తం చేస్తారు. వ్యాపారాల్లో నష్టాలు సంభవిస్తాయి. పెట్టుబడి తగ్గడం, నిరుద్యోగం పెరగటం లాంటి పరిస్థితులు చోటు చేసుకుంటాయి. నిరుద్యోగ సమస్య వల్ల ఆదాయాలు వ్యయాలు, ధరలు, లాభాలు, పారిశ్రామిక మరియు వ్యాపార కార్యకలాపాల్లో తగ్గముఖం పడతాయి. స్టాక్ మార్కెట్లో బాండ్లు, షేర్లు ఎక్కువగా అమ్మటం, బాంకులు బుణాలను తగ్గించటం జరుగుతుంది. యంత్ర పరికరాలకు డిమాండు తగ్గుతుంది. ఈ విధమైన లక్షణాలను తిరోగమనం కలిగించకపోవచ్చు.

14.6 వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కారణాలు (Causes of Trade Cycles):

ఆధునిక పారిశ్రామిక వ్యవస్థల ముఖ్య లక్షణం ఆ వ్యవస్థలు వ్యాపార చక్రాలకు గురి అవ్వటం. లెసేఫేయర్ - స్వేచ్ఛా వాణిజ్య (Laissez Faire) భావనను అనుసరించే పెట్టుబడిదారీ ఆర్థికవ్యవస్థలలో ఇది సాధారణం. ఆర్థిక కార్యకలాపాలను ప్రత్యక్షంగా నియంత్రించే యంత్రాంగం ప్రత్యేకించి లేకపోవడం వల్ల ఒడిదుడుకులు వస్తాయి. ముందుగా స్వయంప్రేరిత

పెట్టుబడి పెరగటంతో ఇవి ప్రారంభమవుతాయి. ఆర్థికవ్యవస్థలో వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడుటకు మూడు ముఖ్య లక్షణాలు ఉన్నాయి.

ఎ) ఉత్పత్తి అయ్యే వస్తువులు మన్నిక కలిగి ఉండటం (Durable Goods). మన్నిక ఉండే వస్తువులను కొంతకాలంపాటు ఉపయోగించుటకు అవకాశం ఉంటుంది. అందువల్ల ఈ వస్తువులకు ఎంతకాలానికీ తిరిగి డిమాండు వస్తుందనేది అంచనా వేయటం, డిమాండులో మార్పులను తెలుసుకొని అందుకు అనుగుణంగా సప్లయి చేయటానికి అవకాశం తక్కువ.

బి) దీర్ఘ కాలం ఉండటం (Long Gestation Period) స్వల్ప ఫలన కాలం ఉంటే డిమాండుకు అనుగుణంగా సప్లయిని మార్చవచ్చు. దీర్ఘఫలన కాలం ఉన్నట్లయితే మారిన డిమాండుకు అనుగుణంగా సప్లయి చెయ్యలేము.

సి) ద్రవ్యాన్ని. వినిమయ మాంధ్యంగా ఉపయోగించటం (Money as Medium of Exchange).

ఈ మూడు ముఖ్య లక్షణాలు ఆధునిక ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉండటం వల్ల వ్యాపారచక్రాలు ఏర్పడతాయి.

వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి గల కారణాలను వివరించేందుకు హన్సన్ (Hansan) అనే శాస్త్రవేత్త దుక్క, ఇనుము, సిగరెట్ల పరిశ్రమలను ఆధారంగా తీసుకున్నారు. సిగరెట్లు నశ్వర వస్తువులు, వినియోగ వస్తువులైనందున నీటి వినియోగంలో ఒడుదుడుకులు ఏర్పడవని, దుక్క, ఇనుము మన్నిక కలిగిన వస్తువైనందున, ఇది అనేక వస్తువుల ఉత్పత్తిలో (ప్లాంట్ ఎక్స్‌ప్లొషన్, పారిశ్రామిక సామాగ్రి, గృహ నిర్మాణ సామాగ్రి మొ॥) ఉద్యతంగా ఉపయోగపడటం వల్ల ఒడిదుడుకులకు గురవతున్నదని హన్సన్ వివరించారు.

ఆర్థికవ్యవస్థలో వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి సంబంధించిన కారణాలు స్థూలంగా రెండు విధాలుగా చెప్పవచ్చు.

1. వాస్తవికమైన లేదా ద్రవ్యేతర కారణాలు
2. ద్రవ్యసంబంధమైన కారణాలు

వాస్తవ లేదా ద్రవ్యేతర కారణాల ప్రాతిపదిక పై ఆధారపడి రూపొందించిన సిద్ధాంతాలను వాస్తవిక లేదా ద్రవ్యేతర వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలు అని, ద్రవ్య కారణాల పై ఆధారపడి రూపొందించిన సిద్ధాంతాలను ద్రవ్య సంబంధమైన వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలు అని అంటాము.

మరొక విధంగా ఈ కారణాలను 1) వాస్తవిక కారణాలు, 2) మనస్తత్వ కారణాలు, 3) ద్రవ్య కారణాలు, 4) వ్యయం, పొదుపులో కారణాలని నాలుగు రకాలుగా చెప్పవచ్చు. అయినను మన విభజన మొదట రెండు అంటే వాస్తవిక, ద్రవ్య సంబంధమైనదిగా భావించి వివరించటం జరిగింది.

14.6.1 వాస్తవిక కారణాలు లేదా ద్రవ్యేతర కారణాలు (Real or Non-monetary Causes): వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడుటకు వాస్తవిక అంశాలు కారణమని, ఈ అంశాల్లో వచ్చు మార్పు వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని వివిధ శాస్త్రవేత్తలు, వివిధ సిద్ధాంతాలు రూపొందించారు.

(ఎ) వాతావరణంలో మార్పులు (Climatic Changes): వాతావరణంలో మార్పుల వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని సర్ విలియమ్ హెర్బెల్, విలియమ్ స్టాన్లీ జీవాన్స్‌లు తెలియజేశారు. కాలగమనంలో సూర్యుని పై వచ్చే మచ్చల వల్ల (Sun spots) వాతావరణంలో మార్పులు సంభవించి, వ్యవసాయ పంటలను ప్రభావితం చేస్తాయని మీరు తెలియజేశారు.

అననుకూల వాతావరణం వల్ల పంటలు దెబ్బతినటం వల్ల ఆర్థిక కార్యకలాపాలు ఆర్థిక మాంద్యం వైపుకు పయనించుటకు కారణమౌతాయి. దీని ప్రభావం ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ఇతర భాగాలలోకి ప్రాకుతుంది. వాతావరణం అనుకూలంగా ఉంటే ఆర్థికవ్యవస్థ సౌభాగ్యం వైపుకు పయనిస్తుందని వీరు వివరించారు.

(బి) మనస్తత్వ కారణాలు (Psychological Factors): మనస్తత్వ కారణాల వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని చెప్పిన శాస్త్రవేత్తలలో ముఖ్యులు W.H. బెవరిడ్జ్, A. C. పిగూ, జీన్ లెస్కూర్ (Jean Lescure) మరియు కీన్స్. ఆర్థికవ్యవస్థలో ఏర్పడుచున్న పరిస్థితుల దృష్ట్యా వ్యాపారస్తుల మనస్తవం ఆశావాదం, నిరాశావాదంగా మారటమే వ్యాపార చక్రాలకు కారణమని వీరి భావన. వ్యాపారస్తులు గుంపు మనస్తత్వానికి (Mass Psychology) గురి అవ్వటం జరుగుతుంది. ప్రతి వ్యాపారస్తుడు ఇతరులను అనుసరించటం జరుగుతుంది. లాభాలు ఎక్కువగా ఉంటాయని వ్యాపారస్తులు భావిస్తే ఆశావాద దృక్పథంతో పెట్టుబడిని పెంచి, ఉత్పత్తిని వృద్ధి చేస్తారు. ఈ విధంగా ఉత్పత్తి పెరుగుతూ, వినియోగ స్థాయిని దాటి పెరుగుతుంది. అందువల్ల నష్టాలు రావడం ప్రారంభిస్తాయి. అందువల్ల వ్యాపారస్తులు ఉత్పత్తిని తగ్గిస్తారు. మిగిలిన వ్యాపారస్తులు కూడా దీనిని అనుకరించటం వల్ల నిరాశావాదం ప్రారంభమై ఆర్థిక కార్యకలాపాలు తగ్గుతాయి.

(సి) నవకల్పనలు (Innovations): నవకల్పనలను చేపట్టడం వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని జోసెఫ్ ఎ. మంపీటర్ వివరించారు. ఆర్థిక వ్యవస్థ నిశ్చలమైనదైతే వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడవనీ, చలనమైనది కావున వ్యాపార చక్రాలకు గురవుతుందని ఇతని అభిప్రాయం. ఆర్థిక వ్యవస్థలో నూతన పద్ధతులు, నూతన వస్తువులను, నూతన ముడిపదార్థాలను, నూతన మార్కెట్ కనుగొనటం లాంటి వాటిని నవకల్పనలు అంటారు. వ్యవస్థాపకులు నవకల్పనలను చేపట్టడం వల్ల ఆర్థిక వృద్ధి సాగుతుంది. అయితే నవకల్పనలు ప్రవేశపెట్టడం క్రమపద్ధతిలో కొనసాగదు. నవకల్పనకు విరామం ఉంటుందని, ఈ విరామాల వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని మంపీటర్ భావించారు.

మంపీటర్ ప్రకారం సాహసవంతులైన వ్యవస్థాపకులు నవకల్పనలను ప్రవేశపెడతారు. వారు విజయం సాధించారంటే మిగిలిన వ్యవస్థాపకులు వీరిని అనుకరిస్తారు. అందువల్ల పెట్టుబడి ఒక్కసారిగా పెరిగి, ఆర్థిక సౌభాగ్యం ఏర్పడుతుంది. ఈ విధంగా సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాలు క్రమక్రమంగా పెరుగుతాయి. అయితే ఉత్పాదక వస్తువుల నిర్మాణం పూర్తయినట్లయితే, పెట్టుబడి వ్యయం క్షీణించి ఆర్థిక సౌభాగ్యం అంతిమ దశకు చేరుతుంది. పెట్టుబడి తగ్గినందున, ప్రజల ఆదాయ, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత, ధరలు మొదలైన కార్యకలాపాలు క్షీణిస్తాయి. మరల సాంకేతికాభివృద్ధి లేదా నవకల్పనలు క్షీణిస్తాయి. మరల సాంకేతికాభివృద్ధి లేదా నవకల్పనలు జరిగినప్పుడు తిరిగి ఆర్థిక పురోగమనం ప్రారంభమౌతుందని మంపీటర్ అంటారు.

(డి) ద్రవ్యేతర అతి పెట్టుబడి (Non-monetary Over Investment): ఆర్థర్ పైతాఫ్ మరియు గెస్టాఫ్ కాసల్ అనే శాస్త్రవేత్తలు ద్రవ్యేతర అతి పెట్టుబడి వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కారణం అని వివరిస్తారు. వీరి విశ్లేషణలో ఆర్థిక వ్యవస్థ నాలుగు రంగాలుగా ఉంటుంది. అవి:

1. మన్నిక లేని (Non Durable) వినియోగ వస్తువుల పరిశ్రమలు.
2. మన్నిక కలిగిన, పాక్షిక - మన్నిక కలిగిన వినియోగ వస్తువుల పరిశ్రమలు.
3. మన్నిక గల మూలధన వస్తువుల పరిశ్రమలు.
4. మన్నిక గల వస్తు పరిశ్రమలకు వస్తువులను సప్లయి చేసే పరిశ్రమలు.

ఈ నాలుగు రంగాలు ఒక దానితో ఒకటి పరస్పర సంబంధం కలిగి, ఒక రంగంలోని మార్పులు ఇతర

రంగాలలోని మార్పులకు కారణమై, ఆర్థిక విస్తరణ మరియు సంచయనాలకు దారి తీస్తాయి. ఆర్థిక మాంద్యంలో మన్నిక గల మూలధన పరిశ్రమలలో మిగులు శక్తి (Excess Capacity) ఉంటుంది. అందువల్ల 3, 4 రంగాల్లో పెట్టుబడి ఉండదు. ఆర్థిక కార్యకలాపాలు విస్తృతికి కారణం భారీ వస్తు పరిశ్రమలు (Heavy Good Industries).

ఇ) కాల అంతరాలు (Time-Lags): కాల అంతరాలలో మార్పుల వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని టీన్ బర్జన్ వివరించాడు. దీనినే కాబ్ వెబ్ సిద్ధాంతం అంటారు. ఈ సిద్ధాంతం వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల ప్రాతిపదిక పై రూపొందించింది. వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల సప్లయని కొంతకాలం తరువాతనే మార్చగలం. ఉదాహరణకు గోధుమ, బియ్యం సప్లయకి ఒక సంవత్సర కాలంపడితే, రబ్బరు సప్లయని పెంచటానికి 5 సంవత్సరాలు పడుతుంది. వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల సప్లయి గత కాలంలో ధర పై ఆధారపడి ఉంటే, డిమాండ్ ప్రస్తుత కాల ధర పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఈ కాల అవధుల్లో అంతరాల వల్ల అసమతౌల్యం ఏర్పడి, ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో ఒడుదుడుకులు ఏర్పడతాయని ఈ సిద్ధాంతం తెలుపుతుంది.

(ఎఫ్) ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో మార్పులు (Changes in Marginal Efficiency of Capital): కీన్స్ ప్రకారం ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యంలో మార్పుల వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయి. అదనపు మూలధనం లభించే లాభాల రేటునే ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం అంటారు.

ఆర్థిక వ్యవస్థ ఆర్థిక మాంద్యంలో ఉందని భావించి, ఈ స్థితిలో వ్యాపారస్తులు ఆశావాదులగా మారి పెట్టుబడిని పెంచారు అనుకుందాం. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం ఎక్కువగా ఉన్నందున పెట్టుబడి పెరిగి పునరుజ్జీవనం ప్రారంభమౌతుంది. అప్పటి వరకు నిరుద్యోగితలో ఉన్న శ్రామికులకు, ఇతర ఉత్పాదకాలకు ఉద్యోగిత ఏర్పడి, ఆదాయం పెరుగుతుంది. పెట్టుబడిలో పెరుగుదలకు గుణకం రెట్లు ఆదాయం పెరుగుతుంది. అయితే ఆదాయం పెరుగుచున్న కొద్దీ ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం క్షీణించటం ప్రారంభిస్తుంది. ఉపాంత మూలధనం క్షీణించుటకు కారణాలు 1) ఉత్పాదక వస్తువుల సప్లయి పెరిగి, వాటి వ్యయం పెరగటం, 2) వ్యవస్థాపకులు నిరాశావాదులుగా మారటం. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం క్షీణించినందువల్ల ఆర్థిక కార్యకలాపాలు తగ్గటం ప్రారంభిస్తాయి. ఆదాయ, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితలు తగ్గుతాయి. ప్రజలలో ద్రవ్యత్వాభిరుచి పెరగటం వల్ల వడ్డీరేటు పెరుగుతుంది. ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం తగ్గుతూ వడ్డీరేటు కన్నా తక్కువ కాగానే, పెట్టుబడిలో అధిక తగ్గుదల వస్తుంది. ఈ విధంగా సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాలు కనీస స్థితికి లేదా ఆర్థికమాంద్య స్థితికి చేరుకుంటాయి. ఆర్థిక మాంద్యంలో వినియోగ వస్తువుల అమ్మకాలు పెరగటం వల్ల వాటి నిల్వలు తగ్గుతాయి. ఉత్పాదక వస్తువులు, వినియోగ వస్తువులలో కొరత ఏర్పడటం వల్ల మళ్ళీ లాభాలు పెరుగుతాయి. ఫలితంగా ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం పెరిగి మరల పునరుజ్జీవనం ప్రారంభమవుతుంది.

(జి) గుణక వేగత్వరణాల ప్రభావం (సమ్మిళిత ప్రభావం)(Effect of Multiplier and Accelerator): వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కేవలం వాస్తవిక అంశాలే కారణమని వివరించిన వారిలో ముఖ్యుడు హిక్స్. ఈయన తన గ్రంథమైన "A contribution in the theory of trade cycle" నందు గుణక వేగత్వరణ ప్రభావాల వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని వివరించాడు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో స్వల్ప కాలంలో వచ్చు హెచ్చు తగ్గుల పై కాక దీర్ఘకాలిక వృద్ధి తీరు పై మరియు దీర్ఘకాలంలో ఈ హెచ్చుతగ్గులు ఏ విధంగా ఏర్పడతాయని విశ్లేషించటం జరిగింది.

హిక్స్ దృష్టిలో పెట్టుబడి రెండు రకాలు - 1. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి 2. ప్రేరిత పెట్టుబడి

1. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి (Autonomous Investment): పెట్టుబడి జనాభా పెరుగుదల, సాంకేతిక ప్రగతుల పై

ఎక్కువగా ప్రభావితం అవుతుంది. స్వయంప్రేరిత పెట్టుబడి నిరంతరము ఆర్థిక వ్యవస్థలో నిశ్చయమైన రేటులో కొనసాగుతూ ఉంటుందనే ప్రమేయంతో ఒకానొక సమతౌల్య వృద్ధి పథం ఏర్పడుతుందని హిక్స్ భావించాడు. ఈ పథంలోని సమతౌల్యం కాలంతో పాటు పెరుగుతుంది. మొత్తం పొదుపు, మొత్తం పెట్టుబడి సమానంగా ఉంటుంది. ఇవి ఆదాయంలో ఒక నిశ్చల భాగంగా ఉంటాయని భావిస్తారు. ఈ విధమైన అభివృద్ధి పథం దీర్ఘకాలిక సమతౌల్య తీరుగా హిక్స్ తెలియజేశాడు.

పైన పేర్కొన్న దీర్ఘకాలిక సమతౌల్య తీరు పై గుణక, వేగత్వరణాల ఉమ్మడి ప్రభావం వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయని హిక్స్ అంటారు. గుణకం విలువ ఉపాంత వినియోగ ప్రవృత్తి పై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆదాయం పెరుగుదల వల్ల ప్రేరిత పెట్టుబడిలో వచ్చే మార్పు వేగత్వరణం పై ఆధారపడి ఉంటాయి. ప్రేరిత పెట్టుబడి అనగా ఆదాయం మారినందు వల్ల ప్రేరితపెట్టుబడి జరిగే పెట్టుబడి. దీనినే ప్రైవేటు పెట్టుబడిగా చెప్పవచ్చు. అయితే హిక్స్ తన వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతంలో గుణక వేగత్వరణాల విలువలు స్థిరం అనే ప్రమేయాన్ని చేశారు.

హిక్స్ తన సిద్ధాంతంలో స్వయం ప్రేరిత, ప్రేరిత పెట్టుబడులను ఆధారంగా చేసుకుని సిద్ధాంతం రూపొందించారు. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరిగిందని భావిస్తారు. ఈ పెట్టుబడి పెరిగినందు వల్ల

1. గుణక ప్రభావం వల్ల ఆదాయం పెరుగుతుంది.
2. ఆదాయం పెరిగినందువల్ల వేగత్వరణం వల్ల ప్రేరితమైన పెట్టుబడి పెరుగుతుంది.
3. ప్రేరిత పెట్టుబడి పెరిగినందువలన మరల గుణక ప్రభావం మళ్ళీ ఆదాయం పెరుగుతుంది.
4. మళ్ళీ పెరిగిన ఆదాయం వేగత్వరణ ప్రభావం వల్ల ప్రేరితమైన పెట్టుబడి మరలా పెరుగుతుంది.

ఈ విధంగా గుణక వేగత్వరణాలు ఒక దాని తరువాత ఒకటి పనిచేస్తూ ఆర్థిక సౌభాగ్యం ఏర్పడుతుంది. అయితే ఆదాయస్థాయి పెరుగుదలకు ఒకానొక హద్దు ఉంటుంది. ఈ ఆదాయం పెరుగుదలకు హద్దు సంపూర్ణోద్యోగితా స్థాయి. ఈ హద్దు దాటి పెరగటానికి అవకాశం ఉండదు. ఈ హద్దు చేరుకోగానే ప్రేరిత పెట్టుబడి తగ్గి తిరోగమనం ప్రారంభమౌతుంది. ప్రేరిత పెట్టుబడి తగ్గడం వల్ల గుణకం పనిచెయ్యటం ప్రారంభించి, క్రమక్రమంగా కనీస స్థాయికి చేరుతుంది. అయితే ఈ స్థాయిలో కొనసాగేటప్పుడు మరల స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి ప్రారంభమై మరల ఆర్థిక వ్యవస్థ కోలుకుంటుంది.

14.6.2 ద్రవ్యసంబంధమైన కారణాలు (Monetary Causes): వివిధ శాస్త్రవేత్తలు ద్రవ్య సంబంధమైన కారణాల పై ఆధారపడి వివిధ సిద్ధాంతాలు రూపొందించారు. ఆర్థిక వ్యవస్థలోని ద్రవ్య ప్రవాహంలో మార్పుల వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థలు ఆర్థిక మాంద్యం మరియు సౌభాగ్యాలకు గురవుతాయని ఈ సిద్ధాంతాల సారాంశం.

(ఎ) అతి పెట్టుబడి (Over Investment): హేయిక్ అనే శాస్త్రవేత్త ప్రకారం వ్యాపార చక్రాలు అతి పెట్టుబడి వల్ల ఏర్పడతాయి. సంఘం తన ఆదాయంలో కొంత భాగం వినియోగం చేస్తూ, మిగిలిన దాన్ని పొదుపుగా ఉంచుతుందని హేయిక్ వివరిస్తారు. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఉన్న ఉత్పాదక వనరులు కూడా కొంత పరిమాణం వినియోగ వస్తు ఉత్పత్తికి, మిగిలినవి ఉత్పాదక వస్తు ఉత్పత్తికి పంపిణీ అయి ఉంటాయి. వినియోగ వ్యయానికి సమానంగా వినియోగ వస్తువులు తయారు చేయవచ్చు.

అయితే పొదుపును ఉత్పాదక వస్తు తయారీకి ప్రత్యక్షంగా ఉపయోగించటం జరగదు. పొదుపును ప్రజలు బ్యాంకులు, భీమా కంపెనీలు, ఇతర సంస్థలలో నిల్వ చేస్తారు. ఈ సంస్థలు తమ వద్ద ఉన్న పొదుపు నిల్వలను

ఉత్పాదక సంస్థల వ్యవస్థాపకులకు అందచేస్తాయి. ఉత్పాదక వస్తువుల పై వ్యయం, పొదుపుకు సమానమైతే ఆర్థిక ఒడుదుడుకులు ఉండవు. పొదుపు పెట్టుబడుల సమానం చేసే వడ్డీ రేటును సహజ వడ్డీరేటు అని హేయక్ అంటారు.

మార్కెట్ వడ్డీరేటు, సహజ వడ్డీరేట్ల మధ్య వ్యత్యాసము వల్ల వ్యాపార కార్యకలాపాలను ప్రభావితం అవుతాయి. ఉదాహరణకు బ్యాంకులు పరపతిని పెంచినందువల్ల మార్కెట్ వడ్డీరేటుకు, సహజ లేదా సమతల్య వడ్డీరేటుకు వ్యత్యాసం ఏర్పడిందనుకుందాం. మార్కెట్ వడ్డీరేటు సహజ వడ్డీరేటు కన్నా తక్కువగా ఉంటే, వ్యాపారస్తులు ఋణాలు తీసుకొని పెట్టుబడి పెంచి ఉత్పాదకవస్తు ఉత్పత్తిని పెంచుతారు. ఫలితంగా వాటి ధరలు పెరుగుతాయి. దీనివల్ల పెట్టుబడి పురోభివృద్ధి చెందుతుంది. తద్వారా వివిధ ఆర్థిక కార్యకలాపాలు విస్తరణ చెందుతాయి. అయితే ఈ విధంగా శీఘ్రగతిని పెరుగుచున్నప్పుడు బ్యాంకులు పరపతి విస్తరణను తగ్గిస్తాయి. అందుచేత సహజ వడ్డీరేటుకు మించి మార్కెట్ వడ్డీరేటు ఉంటుంది. కావున పెట్టుబడి తగ్గుతుంది. పెట్టుబడి క్షీణించటం వల్ల సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాలైన ఆదాయం, ధరలు మొదలైనవి క్షీణిస్తూ ఆర్థిక మాంద్యం ఏర్పడుతుంది అని హేయక్ వివరిస్తారు. ఆ తరువాత మళ్ళీ సహజ వడ్డీరేటు కన్నా మార్కెట్ వడ్డీరేటు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఆర్థికవ్యవస్థ తిరిగి విస్తరణ చెందుతుంది.

బి) ద్రవ్యరాశిలో మార్పులు (Changes in Money Supply): R.G. హాట్రే అనే శాస్త్రవేత్త వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి ద్రవ్యరాశిలో మార్పులే పూర్తిగా కారణమని అభిప్రాయపడ్డారు. యుద్ధాలు, భూకంపాలు, పంటలు విఫలమవ్వటం అనేవి ఆర్థిక కార్యకలాపాలను తాత్కాలికంగా దెబ్బతీస్తాయి. అయితే వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కారణం ద్రవ్య ప్రవాహంలో వచ్చు పెరుగుదల లేదా తగ్గుదల. హాట్రే ప్రకారం వినియోగం మరియు ఆదాయాల్లో మార్పులకు కారణము బ్యాంకులు పరపతిని సప్లయి చెయ్యడమే. బ్యాంకు పరపతి పెరగటం వల్ల, ద్రవ్యరాశిలో మార్పులు ఏర్పడి, ఫలితంగా సార్థక డిమాండ్ మారి వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయనేది హాట్రే అభిప్రాయం. అయితే బ్యాంకు పరపతిని ప్రభావితం చేసేది మాత్రం వడ్డీరేటు.

వడ్డీరేటు తక్కువగా ఉంటే వ్యాపారస్తులు బ్యాంకు నుంచి అధిక మొత్తంలో ఋణాలు సేకరించి, వస్తు నిల్వలు పెంచుతారు. వస్తువులను నిల్వ చేయటానికి వ్యాపారస్తులు బ్యాంకుల నుంచి ఋణాలు అధికంగా తీసుకుంటారు. ఈ ఋణాలతో వారు ఉత్పత్తిదారుల వద్ద నుంచి వస్తువులను ఎక్కువగా కొంటారు. అందువల్ల ఉత్పత్తిదారులు ఎక్కువ ఉత్పత్తి చేయటం కోసం ఉత్పత్తి వనరులకు పని కల్పిస్తారు. ఫలితంగా ఆదాయ, ఉత్పత్తి ఉద్యోగితా స్థాయిలు పెరుగుతాయి. ధరలు పెరుగుతాయి. పెరుగుచున్న ధరల రేటులో వ్యయాలు పెరిగినందున లాభాలు పెరిగి, ఆర్థిక కార్యకలాపాలు విస్తరిస్తాయి.

అయితే ఋణాలు పెంచినంత కాలమే ఈ విస్తరణ కొనసాగుతుంది. ఋణాలు క్రమంగా పెంచినందువల్ల బాంకుల వద్ద నగదు నిల్వలు తగ్గుతాయి. అందువల్ల బ్యాంకులు పరపతి విస్తరణను ఆపి, వడ్డీరేటు పెంచుతాయి. వడ్డీరేటు పెరగగానే, ఆర్థిక వ్యవస్థ విస్తరణ నుంచి తిరోగమనం వైపుకు మరలుతుంది. బ్యాంకులు, వడ్డీరేటు పెంచినందున సరుకు నిల్వ చేయటానికి వ్యాపారస్తులకు అయ్యే ఖర్చు పెరుగుతుంది. కావున తమ సరుకు నిల్వలు తెగనమ్మి బ్యాంకు ఋణాలు తీరుస్తారు. ఉత్పాదక సంస్థల అమ్మకాలు తగ్గుతాయి. ఈ విధంగా ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత, ఆదాయస్థాయిలు తగ్గిగ ఆర్థిక మాంద్యం ఏర్పడుతుంది. అయితే ఆ తరువాత బ్యాంకుల వద్ద నగదు నిల్వలు క్రమంగా పెరుగుతాయి. అందువల్ల ఒక స్థాయి వద్ద బ్యాంకులు వడ్డీరేటు తగ్గిస్తాయి. మళ్ళీ ఆర్థిక పునరుజ్జీవనం ప్రారంభమవుతుందని హాట్రే వివరిస్తాడు.

వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి రూపొందించిన సిద్ధాంతాలన్నీ ఏదో ఒక అంశాన్ని ప్రాతిపదికగా తీసుకొని రూపొందించటం జరిగింది. కొంత మంది ద్రవ్య సంబంధ అంశాలలో ఏదో ఒక అంశాన్ని ప్రాతిపదికగా తీసుకొంటే

కొంతమంది వాస్తవిక అంశాలలో ఒక అంశాన్ని ప్రాతిపదికగా తీసుకున్నారు. కాని వాస్తవానికి వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి పైన తెలిపిన వివిధ వాస్తవిక, ద్రవ్య సంబంధమైన అంశాలు కారణాలు కావచ్చు. అందువల్ల ఏ సిద్ధాంతమూ సంపూర్ణమైనది కావు. అన్ని సిద్ధాంతాలు అనేక విమర్శలకు గురయ్యాయి.

14.7 వ్యాపార చక్రాల ప్రభావాలు - నియంత్రణ చర్యలు (Effects of Trade Cycles - Control of Trade Cycles):

వ్యాపార చక్రాల వల్ల ఆర్థిక వ్యవస్థ పని తీరు దెబ్బతినటంతోపాటు, అన్ని వర్గాలవారు కొన్ని సందర్భాలలో లబ్ధి పొందటం లేదా నష్ట పోవటం జరుగుతుంది. ఆర్థిక కార్యకలాపాలు పురోభివృద్ధి చెందేటప్పుడు వ్యాపారస్తులకు, అంచనా వ్యాపారస్తులకు గాలివాటు లాభాలు ఎక్కువగా వస్తాయి. కాబట్టి ఈ వర్గాల వారు లబ్ధి పొందుతారు. మధ్య తరగతి, శ్రామికుల ఆదాయాలు స్థిరంగా ఉండటం వల్ల వీరు ఇబ్బంది పడతారు. ఒక వేళ ఆర్థిక కార్యకలాపాలు తిరోగమనంలో ఉంటే, పైన చెప్పినదానికి భిన్నంగా మధ్యతరగతి వారు, శ్రామికులు లబ్ధి పొంది వ్యాపారస్తులు, అంచనా వ్యాపారస్తులు నష్టపోతారు. ఈ విధంగా ఆర్థిక కార్యకలాపాల పురోగమనంలో కొన్ని వర్గాల వారు లాభిస్తే, తిరోగమనంలో వారు నష్టపోయి ఇతర వర్గాల వారు లాభిస్తారు. ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో నిలకడ ఉండదు. కావున వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటం ఆర్థిక వ్యవస్థకు క్షేమదాయకం కాదు. అందువల్ల వీటిని నివారించుటకై క్రింది చర్యలను చేపట్టవలసి ఉంటుంది.

(ఎ) **ద్రవ్య విధానం (Monetary Policy):** పరపతి నియంత్రణ కోసం కేంద్రబ్యాంకు తన వద్ద గల పరపతి నియంత్రణ సాధనాలను ఉపయోగించటాన్నే ద్రవ్య విధానం అంటారు. పరపతి నియంత్రణ సాధనంలో పరిమాణాత్మక నియంత్రణ సాధనాలైన బ్యాంకు రేటు, ఓపెన్ మార్కెట్ వ్యవహారాలు, నగదు నిల్వల నిష్పత్తులను, ఆర్థిక వ్యవస్థ తీరుకనుగుణంగా మార్పులు చేస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఆర్థిక మాంద్యం ఉంటే బ్యాంకు రేటు తగ్గించటం, మొదటి తరగతి బిల్లులు లేదా హుండీలను కొనటం, నగదు నిల్వల నిష్పత్తిని తగ్గించటం వంటి చర్యలు చేపట్టం జరుగుతుంది. ఒకవేళ సాభాగ్యం ఉంటే ద్రవ్యాన్ని తగ్గించే చర్యలైన బ్యాంకురేటు పెంచటం, మొదటి తరగతి బిల్లులు లేదా హుండీలను అమ్మటం నగదు నిల్వల నిష్పత్తులు పెంచటం లాంటి చర్యలను చేపట్టడం జరుగుతుంది.

(బి) **కోశ విధానం (Fiscal Policy):** కోశ విధానం ద్వారా వ్యాపార చక్రాలను అదుపు చేయవచ్చు అని కీన్స్ & హేన్స్ వంటి వంటి వారు అభిప్రాయపడ్డారు. ప్రభుత్వం ఆదాయ, వ్యయ, బడ్జెట్ విధానాలను అమలు చేయటం కోశ విధానం అంటారు. ఆర్థిక మాంద్యం కాలమైతే పన్నులు తగ్గించటం, రోడ్లు, ప్రజాహిత కార్యక్రమాల కోసం వ్యయాన్ని పెంచటం జరుగుతుంది. ఆర్థిక విస్తరణ దశ కొనసాగుతున్నట్లయితే పన్నులను పెంచటం, వ్యయాన్ని తగ్గించటం, మిగులు బడ్జెట్ రూపొందించటం లాంటి చర్యలు చేపడుతుంది. దీనివల్ల ప్రజల ఆదాయం తగ్గి, డిమాండ్ విస్తరణ తగ్గుతుంది.

ద్రవ్య మరియు కోశ విధానాల సోపేక్ష ప్రభావం పై ఆర్థికవేత్తల మధ్య భిన్నాభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. ద్రవ్యాధికవేత్తల ప్రకారం వ్యాపార చక్రాలు నియంత్రణ మరియు ఆర్థిక స్థిరీకరణ కోసం ద్రవ్య విధాన ప్రతిభావంతంగా పని చేస్తుంది. మరోవైపు కొనిషియన్ ఆర్థికవేత్తలు కోశ విధానాన్ని ఉత్తమమైనదిగా పరిగణిస్తారు. అనేకమంది ఆర్థికవేత్తలు IS మరియు LM రేఖల వాలును బట్టి ఆర్థిక వ్యవస్థ స్థితిని బట్టి ద్రవ్య, కోశ విధానాల పనితీరు ఆధారపడి ఉంటుందని భావించారు. కాబట్టి ఏది మెరుగైన విధానం అనేది మనం నిర్ణయించలేము. ఆర్థికవ్యవస్థ తీరును బట్టి, పరిస్థితులను

బట్టి రెండు విధానాలనూ కలిపే సమ్మిలిత విధానం ఉపయుక్తంగా ఉంటుందని చెప్పవచ్చు.

(సి) **ధరల నియంత్రణ (Price Control):** ఆర్థిక సౌభాగ్యంలో ధరలు ఎక్కువగా పెరుగుతూ ఉంటాయి. కాబట్టి కొనుగోలుదారులు నష్టపోతారు. ఆర్థిక మాంద్యంలో ధరలు తగ్గిపోతుంటాయి. కావున అమ్మకందారులు నష్టపోతారు. అందువల్ల ప్రభుత్వం ధరలను నియంత్రణ చేయవలసి ఉంటుంది. సౌభాగ్యంలో ఒకస్థాయికి మించి ధరలు పెరగకుండా చూడటం, ఆర్థిక మాంద్యంలో కనీస స్థాయి కన్నా తగ్గకుండా మద్దతు ధరలను ప్రకటించటం వంటి చర్యలను ప్రభుత్వం తీసుకోవలసి ఉంటుంది. అయితే ఈ విధానాన్ని అమలు చేయవలెనంటే, ప్రభుత్వం వద్ద ద్రవ్య వనరులు పుష్కలంగా ఉండాలి.

(డి) **పెట్టుబడి నియంత్రణ (Investment Control):** ప్రైవేటు పెట్టుబడి లాభోద్దేశంతో కూడుకొని ఉంటుంది. వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడినప్పుడు పెట్టుబడి నియంత్రణ అవసరమౌతుంది. సౌభాగ్యదశ ఉన్నప్పుడు ప్రైవేటు పెట్టుబడిని అదుపు చేయటం, ఆర్థిక మాంద్యంలో ప్రభుత్వమే పెట్టుబడి పెంచవలసి ఉంటుంది. వ్యాపార చక్రాలకు అంతర్జాతీయంగా ప్రసరించే లక్షణం ఉంటుంది. కాబట్టి, అంతర్జాతీయ ఉత్పత్తి, నిల్వలు, పెట్టుబడి నియంత్రణ వంటి చర్యలు కూడా చేపట్టాలి.

14.8 సారాంశం:

సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో వచ్చు హెచ్చు తగ్గులను వ్యాపార చక్రాలు అంటాము. వ్యాపార చక్రాలు నాలుగు దశలను కలిగి ఉంటాయి. అవి: 1. ఆర్థిక మాంద్యం, 2. సౌభాగ్యం, 3. పునరుజ్జీవనం, 4. తిరోగమనం. వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడే కాలాన్ని బట్టి మేజర్ సైకిల్ మరియు మైనర్ సైకిల్ అని వర్గీకరించారు. వాస్తవిక లేదా ద్రవ్యేతర, ద్రవ్యపరమైన కారణాల వల్ల వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడతాయి. ద్రవ్య లేదా వాస్తవిక అంశాల ప్రాతిపదిక పై వ్యాపార చక్రాల సిద్ధాంతాలను ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు రూపొందించారు.

నేడు వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి ద్రవ్య, ద్రవ్యేతర కారణాల సమ్మేళనాన్ని ఆర్థికవేత్తలు బలపరుచుచున్నారు. వివిధ సిద్ధాంతాలలో వ్యాపార చక్రాలను విశ్లేషించటానికి పెట్టుబడి, మూలధన వస్తువులలోని ఒడిదుడుకులకే ప్రాముఖ్యత ఇవ్వటం జరుగుతుంది. వీటిలో మార్పులకు కారణమైన బహిర్గత కారణాలు 1. సాంకేతిక నవకల్పనలు, 2. జనాభా విస్తరణ, 3. వ్యాపారస్తుల ఊహలు లేదా విశ్వాసాలు. పైన పేర్కొన్న కారణాలతో పాటు అంతర్గత కారణాలను కూడా జతచేసి వ్యాపార చక్రాలను విశ్లేషించాల్సి ఉంటుందని శామ్యుయేల్సన్ పేర్కొనటం జరిగింది. (ఈ సిద్ధాంతాన్ని తరువాత భాగంలో చదువుకుంటాం.) కాబట్టి వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి ద్రవ్య, ద్రవ్యేతర కారణాలను మేళవించి ఒక సమన్వయ దృక్పథం ఏర్పరచుకోవలసిన అవసరం ఉంది. అప్పుడే వ్యాపార చక్రాలు విశ్లేషణను అవగాహన చేసుకోగలం. వ్యాపార చక్రాల వల్ల అనేక దుష్ఫలితాలు ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఏర్పడతాయి. అందువల్ల వ్యాపార చక్రాలను నియంత్రణ కోసం ప్రభుత్వాలు ద్రవ్య విధానం, కోశ విధానం, ధరల నియంత్రణ, పెట్టుబడి పై నియంత్రణ మొదలైన చర్యలను చేపడుతున్నాయి.

14.9 గుర్తుంచుకోవలసిన విషయాలు:

1. ఆధునిక పారిశ్రామిక ఆర్థిక వ్యవస్థల ముఖ్యలక్షణం వ్యాపార చక్రాలు, సమిష్టి ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో లయబద్ధంగా వచ్చు హెచ్చు తగ్గులనే వ్యాపార చక్రాలు అంటారు.
2. ప్రపంచంలోని వివిధ దేశాల మధ్య వ్యాపార వాణిజ్య సంబంధాలు ఉండటం వల్ల ఒక దేశంలో ఏర్పడే వ్యాపారచక్రం మరో దేశానికి విస్తరిస్తుంది. 1930వ సంవత్సరంలో ఏర్పడిన ఆర్థికమాంద్యం ఈ కారణంగానే ప్రపంచమంతా ప్రసరించినది.

3. నమూనా వ్యాపార చక్రాన్ని నాలుగు దశల్లో చెప్పవచ్చు. అవి 1) ఆర్థిక మాంద్యం, 2) పురోగమనం, 3) సౌభాగ్యం, 4) తిరోగమనం.
4. వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి గల ముఖ్య లక్షణాలు ఎ) మన్నిక గల వస్తువుల ఉత్పత్తి చేయడం, బి) ఫలనకాలం ఎక్కువగా ఉండటం, సి) వినిమయ మాంధ్యమంగా ద్రవ్యాన్ని ఉపయోగించటం.
5. వాస్తవిక లేదా ద్రవ్యేతర కారణాల వల్ల కాని, ద్రవ్య సంబంధమైన కారణాల వల్ల కాని వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడవచ్చు.
6. వాస్తవిక లేదా ద్రవ్యేతర కారణాలు ఎ) వాతావరణంలో మార్పులు, బి) మనస్తత్వ కారణాలు, సి) నవకల్పనలు, డి) ద్రవ్యేతర అతి పెట్టుబడి, ఇ) కాల గమనాలు, ఎఫ్) ఉపాంత మూలధన సామర్థ్యం, డి) గుణక, వేగత్వరణ ప్రభావాలు.
7. ద్రవ్య సంబంధమైన కారణాలు ఎ) అతి పెట్టుబడి, బి) ద్రవ్యరాశిలో మార్పులు.
8. వ్యాపార చక్రాల నియంత్రణ కోసం ఎ) ద్రవ్య విధానాన్ని, బి) కోశ విధానాన్ని, సి) ధరల నియంత్రణను, డి) పెట్టుబడి నియంత్రణను అమలు చేస్తున్నారు.
9. నేడు వ్యాపార చక్రాల విశ్లేషణ కోసం ద్రవ్యపరమైన, ద్రవ్యేతర కారణాలను మేళవించి, సమన్వయంతో పరిశీలించాల్సిన ఆవశ్యకత ఉంది.

14.10 ముఖ్యపదాలు:

1. మన్నిక గల వస్తువులు (Durable Goods): కొంతకాలం పాటు వినియోగించ గల వస్తువులను మన్నిక గల వస్తువులు అంటాము.
2. ఆర్థిక విస్తరణ (Economic Expansion): ఆదాయం, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగిత మొదలైన ఆర్థిక కార్యకలాపాలు క్రమక్రమంగా వృద్ధి చెందటాన్నే ఆర్థిక విస్తరణ అంటాము.
3. ఆర్థిక మాంద్యం (Depression): ఆర్థిక కార్యకలాపాలైన ఆదాయం, ఉత్పత్తి, ఉద్యోగితలు క్షీణించేదశను ఆర్థిక మాంద్యం అంటాము.
4. సంపూర్ణోద్యోగిత (Full Employment): అనైశ్చిక నిరుద్యోగితా రాహిత్య స్థితిని సంపూర్ణోద్యోగిత అంటాము.
5. నవకల్పనలు (Innovations): ఉత్పత్తి కార్యకలాపాల్లో నూతన వస్తువులు, నూతన ఉత్పత్తి ఫలాన్ని, నూతన ముడిపదార్థాలను, నూతన మార్కెట్ను కనుగొనడం.
6. గుణకం (Multiplier): పెట్టుబడిలో వచ్చు మార్పు వలన ఆదాయంలో వచ్చు మార్పు నిష్పత్తి.
7. వేగత్వరణం (Accelerator): ఆదాయంలో వచ్చిన మార్పు వల్ల పెట్టుబడిలో మార్పు నిష్పత్తి.
8. స్వయం ప్రేరిత పెట్టుబడి: ప్రభుత్వ పెట్టుబడి లేదా లాభాలతో సంబంధం లేకుండా జరిగే పెట్టుబడి.

14.11 స్వయం సమీక్షా ప్రశ్నలు:

- ఎ) క్రింది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు వ్రాయండి.

1. వ్యాపార చక్రాలను నిర్వచించి, వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి కారణాలు వ్రాయండి.
2. వ్యాపార చక్రాలలో దశలను వ్రాసి, వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడుటకు గల ద్రవ్య సంబంధమైన కారణాలు తెలుపండి.
3. వ్యాపార చక్రాలు అంటే ఏమిటి? వ్యాపార చక్రాల లక్షణాలను తెలిపి, వ్యాపార చక్రాలు ఏర్పడటానికి సంబంధించిన వాస్తవ కారణాలు తెలుపండి.

బి) క్రింది ప్రశ్నలకు క్లుప్తంగా సమాధానాలు వ్రాయండి.

1. వ్యాపార చక్రాల దశలు
2. అతి పెట్టుబడి సిద్ధాంతం
3. నవకల్పనలు
4. గుణకం, వేగత్వరణం
5. వ్యాపార చక్రాలు - ద్రవ్యకోశ విధానాలు

14.12 చదువవలసిన పుస్తకాలు:

1. Paul A Samuelson : Economics
2. Goeffrey Crowthur : An outline of money
3. Haberler G : Prosperity and Depression
4. Lee M. W. : Economic Fluctuations
5. Hansen A.H. : A Guide to Keynes
6. Smithes A : Economic fluctuations and Growth, Econometrica, January, 1957.
7. Hamberg D : Business Cycles